F. DOMINICI DE FLANDRIA ... IN D. THOMAE AQUINATIS COMMENTARIA SUPER LIBRIS...

Dominicus : de Flandria, Giacomo Rossetti, Paolo Barbo

Digitized by Google

BIBLIOTECA VITT. EMANUELE
14
4 N
14
FONDO [illegible]ENSE

Digitized by Google

Digitized by Google

F. DOMINICI DE FLANDRIA,

ORDINIS PRAEDICATORVM, Theologi, ac Philoſophi celeberrimi,

In D. Thomæ Aquinatis Commentaria ſuper Libris Poſteriorum Analyticorum Ariſtotelis,

Quæſtiones Perutiles.

PAVLI quoq; Soncinatis eiuſdem ordinis, lucida & ſubtilis Expoſitio in Porphyrij Iſagogen, & Ariſtotelis Prædicamenta, cum ſuis quęſtionibus in vnaquaq; expoſitione vtiliter diſputatis.

Qui Auctores in Dialecticis quæſitis ſolertes, ijs, qui logicam diſcunt, maximè ſunt accommodati.

Quæ omnia Iacobi Roſſetti Vincentini opera & diligentia nunc primùm à quamplurimis erratis ac vitijs, quibus fœdata erant, exeunt non modò purgatiora, & caſtigatiora, ſed etiam expolita, & diſcreta, ſuis partium ſingularum diſtinctionibus, titulis proprijs, ac notabilibus.



BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

VENETIIS,
Apud Michaelem Berniam Bibliopolam Bononienſem.
M D LXXXVII.

Digitized by Google

Digitized by Google

PERILLVSTRI, ET REV. VIRO LODOVICO BLANCHETTO.

VEtuſtate generis ſi qui præſtant, atq; maiores ſuos nobiles appellare poſſunt, ij ab omnibus maximè ęſtimantur, Illuſtriſs. LODOVICE: ſi vero ad antiquã generis nobilitatem propria accedat virtus, hi vere nobiles & ſunt, & dici debent. Hoc in Illuſtriſs. tua Familia, & in te ipſo, contigit. Non enim ea deſiderantur, quę ſumma ſunt, Generis nobilitas, & Heroum, qui eam illuſtrarint, ſplendor perpetuus. Quanti illud eſt, quod hæc Familia ab Illuſtriſſimis Burgundię Ducibus originem traxerit, vſq; ab anno DCCCII? & quod anno DCCCCXLVIII nominetur Robertus Blanchettus Ducis Burgundiæ nepos? Quod quanquam illuſtre, & nobile, nobilitatis teſtimonium ſit; tamen non minorem laudem à rebus geſtis Familia ſibi comparauit. Raynerius enim ſtrenuus in bello miles, illuſtrem operam nauauit Eccleſię, Eugenio III. Pont. Max. dum Crucis vexillum contra

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

infideles Turcas in Aſia propagaretur, anno MXV. Anno vero MLVII. Theodorus floruit in doctrinarũ ſcientiis, multaq; edidit pręclara, quæ eius nomen immortalitati commendarunt. Lodouicusque, Gottofrido Bolleoneo duce, maximus in maximo Hierosolymitano bello dux, anno MLXXXIIII. dignissimum Familia ſeſe oſtendit. Annoq; MCC. Andreas, Antiani & Conſulis magiſtratu perhonorifico perfunctus, in Patria Familiam illuſtriorem reddidit. Quem ſecuti Dionyſius, & Antonius, anno MCCLXXXV. inſignem in militia locum tenuere: alter etiam, Dionyſius ſcilicet, mortuus in pugna contra Lambertacios. Magna hæc ſunt. Non minora vero, quæ dicam. Mulieres enim ipſæ Familiæ lumen ornarunt. Ioanna nempe, forma ſpectabilis, ſpectabilior litterarum laude, latinè ita loquebatur, vt veteres illas Romanas, quarum nomina ſumma cũ laude recenſentur, ſuperaſſe ſuo æuo ſit iudicata. Germanicam item, & Boemicam, aliasq; linguas ita callebat, vt iis optime vteretur. Vt nihil in veſtra Familia ſit tam magnum, quod non virtute ſit partum, & à virtute pendeat. Pòſt multi honorum gradus ſequuti. Nam illa, & prius in ſexdecim, & deinde in duodecim virorum ordinibus floruit, qui quidem in ciuitate Bononiæ plurimi ponderis, ſummæq; dignitatis habebantur

Digitized by Google

bebantur ex illis demum auctus eſt quadraginta virorum ordo clariſs. in quibus præſtitit Pater Tuus, vt ad noſtram ætatem accedamus, Cæſar Senator perilluſtris, & Chriſti eques maximus in omnibus vir, quid non egit, in quo non appareret, quantus eſſet? Non eſt igitur mirum, ſi ab eo, tanto inquam viro, Tu, tantus vir, procreatus es. qui GREGORIO XIII. Pont. Max. ita carus, itaque acceptus, fueris, vt nemo vnquam magis. Quodq; maximum eſt in Tuis laudibus, non Tu ex Pontificis clientela rem, non ea, quæ vulgo æſtimantur, quæſiſti: tantum in animi quiete tibi honoris ſtatuiſti, vt honorem Tibi ſummum duxeris, honore dignũ iudicari, honores ipſos ſi non contemnere ſaltem paruiſacere. hinc fit, vt & Tibi ipſi placeas, & in dies maiorem apud alios admirationem concitans, is omnibus videare, quem omnes magis laudare, quàm imitari, humanæ mentis vitio, poſſint. Ex fratribus Tuis, Laurentius Romanam urbem Rotæ Auditor, exornat; Marcus Antonius, in Bononia Patria Senator, Senatorio munere meritiſſimum ſe præbet; Equitatu quoque Calatrauenſi honeſtatus. Vere igitur nobiles eſtis, qui maiorum nobilitatem ſummam obſcurare quotidie virtute adnitimini: nam opes, quibus nobiles viri magis nobiles apparent, ita poſſidetis, vt domus veſtra offi-

Digitized by Google

cina virtutis ab omnibus dicatur;& ii in Religionis zelo eſtis, vt omni laude maiores ſitis. Iure igitur vniuerſa hæc ciuitas vos amplexatur, vos ſuſpicit, vos perpetuis encomiis ornat. Egoq; oblatam occaſionem veteris meæ obſeruantiæ erga Illuſtriſs. Familiam Tuam teſtificandæ, vel potius renouandæ, nihil antiquius duxi, quàm Tuo nomini quod poſſum deferre. Exſtabit igitur hoc qualecunque eſt meum de Tua virtute teſtimonium: quo Tu contentus eſſe debebis. nam, ſi animum ſpectaueris meum, viresq́; perpenderis, facile reperies, nemini me, in Te celebrando, cedere. Faxit Deus, ut, quod ſummis precibus enixè peto, Tibi abunde ſuppetat. Felix igitur ſis: quando à Tua felicitate aliorum felicitas manat.

Bononiæ. Kal. Mar. M D LXXXVII.

Perilluſtris D. T.

Deuinctiſſimus

Michael Bernia.

Digitized by Google

IACOB. ROSSETTVS VINCENTINVS

DIALECTICAE STVDIOSO.

RATIONIS *diſſerendi, quam Dialecticam appellant, fuit celebre in omnibus ſeculis ſtudium, & adhuc ubique excolitur ac uiget, cum eam Profeſſores ſcientiarum omnes ita magni æſtimarint, ut initijs ſtudiorum ſuorum propoſuerint, nec ſine ea ad inueſtigationem maiorum rerum uoluerint aditum ulli patere. Dicunt.n. Dialecticam eſſe methodum certam ad omnes alias ſcientias. Propterea à Græcis, ab Arabibus, & à Latinis de ea Arte multa fuerunt tradita præcepta, plura extant adhuc monumenta, quę ſtudioſorum manibus uerſantur, & in dies quoque angetur ſcribentium in illam numerus, quaſi ueterum præceptiones deficiant, uel non perfectè intelligantur, uel minus idoneæ ſint ad cuiuſque diſcentis ingenium. Si ergo multa a Veteribus de logica diſciplina habemus, & tamen ueteribus adduntur quotidie noua, cur quæſo permittimus in ſolis cellis ſacri Prædicatorum ordinis latere, & quaſi ſeneſcere Quæſtiones egregias F. Dominici de Flandria, atque Expoſitiones primordiales Pauli Soncinatis? Viri fuerunt profectò iſti Artis Logicæ peritiſſimi, qui ualde opportuna exercitationibus iuuenum, & digna cognitu reliquerunt exempla & documenta, quæ diſcentium ſtudia fouere, acriterque ingenia excitare, & acuere poſſunt. Nam Ariſtotelicæ doctrinæ explicant multa, quæ uel dubia uel difficilia uidentur, & quæ iuuenibus ad eam properantibus uel incumbentibus ſunt commodiſſima: non ſectantur argutias uerborum, ambageſuè enunciationum, ſed frugi ſunt in quærendo & diſputando, tum dilucide exponunt, quæ in medium proponuntur examinanda: copioſi etiam ſunt in ijs recenſendis enunciationibus, quæ in Arte frequenti in uſu ſunt, & quæ haberi in promptu ſolent ac debent: Ea demum quæ probant, quæuè determinantes conſtituunt, omnia (ut par eſt) ad mentem dirigunt, & ad ſententiam componunt Doctoris Angelici, qui in re Dialectica, vt in grauioribus etiam rebus, omnino perſpicaciſſimi ſenſus fuit, atque optimæ intelligentiæ & opinionis. Mirum tamen eſt eorum bonorum librorum ueterem tantum apparere impreſſionem, neque eam inſtaurare cuiquam fuiße curæ. Mirum magis adhuc uidetur hoc, eoſdem tot tamque manifeſtis mendis ac uitijs corruptos fuiße, quot qualiaque inuenimus, & quanta potuimus ex tempore ſolertia reſtituimus, & noſtra celeri correctione ſuſtulimus. In quo operam etiam probatiorem nauaſſemus, ſi uel exemplar aliud caſtigatius nacti fuiſſemus, quale in huiuſmodi negotijs opus eſt, vel quidem plus tem-*

Digitized by Google

poris nobis conceſſum, ac minus curarum fuiſſet. Longè quidem illis purgatioribus & nitidioribus Lector vtèris, tum noua noſtra quadam expolitione, & cultu nouo, titulisque apte diſpoſitis atq; diſtinctis. Nam ſingularum quæſtionum partes ita diuiſimus, ut vnaquæque ſeiuncta appareat, ſuisque proprijs nominibus inſignita: argumenta ſimiliter ex numerorum ordine apparent, apparent quoque notabilia quæ uocantur: ſingula, quæ tractantur & diſſeruntur, breuiter indicata præpoſuimus. Quæ quidem partitio atque diſtinctio, breuiſque rerum ſignificatio ſtudio tuo valde accommodata erit, & animo diſcendi ſolicito ſubtrahet moleſtiam & laborem, paratioraque omnia tuæ inquiſitioni præbebit. Erit itaque hæc noſtra opera, qua cuncta digeſſimus, vſui tibi, grata ſimul & iucunda, cuius rei gratia ſolius elaborauimus: tametſi longè gratius utiliuſque id futurum eſſe intelligimus, quòd plurimis ſublatis erroribus ac mendis, omnia penè iam planiora, & magis expedita per ſtudium noſtrum inuenientur, magiſque peruia intelligentiæ tuæ reddita erunt: quorum quædam hic etiam ueluti per annotationes indicando perficiemus.

ANNOTATIONES.

P. ſignificat principium, m. medium, f. finem.

3.col.1.p.per Tullium] nequaquam id habetur in Marco Tullio,ſed huiuſmodi definitio ſignificata eſt ab Ariſt.lib.6.Ethic.

4.col.2.m.per quinque miliaria] His terminis exemplum non uidetur conuenire congruentiæ: maiorem.n. motum aſſignauit, quàm ut ſpacio unius horæ perficiatur etiam ſine ea congruentia: magis poſſet uideri,ut in pluribus,neceſſitatis ſine quo nõ. ſatis fuerat dixiſſe ſimpliciter itinerare. Multiplicitatem uero neceſſitatis, qualem auctor exponit, pluribus in locis doct. ſanctus exhibuit ut prima p.quæſt.82.art.1.Et Et p.ſent.diſt.6.quęſt.1.art.1.Et ſent.2.diſtinct.29 quæſt.1.art.1.Et ſent.4. diſtinct.7. quæſt.1.artic.1.quæſtiuncula.2.Et de verit.q.22.art.5.& q.23. artic.4.ad pri. & contra gentil.lib.2.cap.29.

215.col.1.f.accidentis] oportuerat intercludere uel etiam excludere dictionem, antecedentis, quòd ea fuerit abſurde locata ab eo, qui non intelligens quid ſcriptura contracta ſignificaret, utranque uocem appoſuit. probamus ergo ut ſola dictio, accidentis legatur, quod ex fallacijs in Elenchis cognoſces. Similiter 275. col. 2. m. nos intercluſimus etiam uocem hanc, diffinitionem, poſt,dictionem, ratiotionem, quòd eam ibi nos addiderimus, ut lectoris intelligentia excitaretur atque adiuuaretur in harum uocum repetitione. Nã cum auctor uſus ſit etiam ſupra non ſemel ijs dictionibus repetitis,diffinitio diffinitionis,poſſet uideri alicui nugatio,uel quidem implicitus dicendi modus: propterea hic nos opportune addidimus eandem uocem, ut iunior intelligat diffinitionis & rationis ſignificationem eandem haberi, atque alteram alteri ęquipollere: quod aperte indicat Linconienſis primo poſteriorum capit. 2. & breuiter Sanctus Thomas.p. ſentent. diſtinct.2. quæſt. 1. articul. 3. ſic inquiens. Ratio prout hic ſumitur, nihil aliud eſt, quàm quod intellectus apprehendit de ſignificatione alicuius nominis, & in his quæ habent diffinitionem, eſt ipſa rei diffinitio, ſicut philoſophus dicit. 4. Metaphyſic. ratio quam ſignificat nomen eſt diffinitio.

216.col.2.m. ſicut pars in toto] ut potius legatur ſicut totum in partibus, indicat ſenſus rationis annexæ, quæ dicit uniuerſalia contineri in particularibus, ex quo deberet ſequi,ſicut totum in partibus,non è conuerſo.

217. col.1.p.Diuiduationis] Nos quidẽ ſic maluimus legi,cũ diceretur indiuiduationis principium.mitto quòd hic ipſe auctor 144.col.2.pene in p.ſic dicat. Forma de ſe eſt indiuiſibilis: materiæ uero competit diuiſio. Sed ipſe idem philoſoph. qui citatur in lib.3.phyſicorum.materiam uult eſſe infinitam: ac infinitum diuiſibile. eamque determinari à forma & contineri. Non tamen negamus materiam diuerſimode conſideratam diuiduationis aut indiuiduationis poſſe exiſtimari cauſam,ut ſcilicet uel ſignata uel non ſignata accipiatur.nam materia ſignata cum determinatione harum dimenſionem uel illarum eſt principium indiuiduationis: qua de re Diuus Thomas in Tractatu de principio indiuiduationis. Et auctor hic loquitur de materia prima de qua in phyſicis conſideratur.

221.col.2.in p.& 2.argum.ſuſtulimus turpes errores, nam primum argum. concludebat demonſtrationem affirmatiuam eſſe potiorem negatiua,cum propoſitum eſſet contrarium. in 2. arg. quoque inerant abſurda uitia inter quæ legebatur, ſyllogiſmum affirmatiuum non habere fieri niſi in 2. figura: quo quid peruerſius? uerum eiuſmodi plurima caſtigauimus errata toto genere aliena, nam & 140. col. 2. eiecimus meridionales & poſuimus terminos metaphyſic.& 197.Syllabam legebatur cum ſubſtantiam legi deberet.

251.col.2.p.ſub ſuo genere] ſub uno non ſuo legendum eſſe & ſenſus indicat & ſequentia uerba, cum ait,non continentur ęqualiter ſub uno genere.

307.col. 2.m.diffiniens uerum] probamus ut,diffiniens hominem, reponatur. cognoſcitur ex ipſorum uerborum ſtructura & ſenſu. Nam ſi inquit particularia & indiuidua

eſſe

eſſe ipſius hominis, quæ differunt per eas accidentales differentias, quas non oportet ut omnes cognoſcat ille, qui diffiniat, manifeſtum eſt quòd intelligendum eſt de eo qui diffiniat hominem. ergo uera lectio erit hominem non uerum.ſic 289.col.1.p. cum legeretur homo,nos maluimus ut nunc legatur, medio.& 300.col.1. f. legebatur duo milites in aere, cum in acie ſit legendum.

354.col.1.in arg.2.conſtat deſiderari uerba in priori exemplo, neque.n.ſat eſt dicere tantum homo, neque homo eſt. negatiua enim oportet ut ſit enunciatio: quare ſic legerem,quia hæc oratio,homo non eſt,eſt diuiſa.quæ congrueret ſenſui auctoris, ac facile ex tali uerborum collocatione potuit irrepſiſſe mendum.

371.col.1.f.ergo homo non eſt] ut ſuperius exemplum emendaueramus, ita hoc inferius,ſed neſcio quo caſu erratum ſit,legi.n. uelim ſic,'non eſt: homo ergo non eſt, ſequitur enim hoc modo, cum illud quod ſuperius eſt non ſequatur, ſic, non eſt homo: ergo non eſt.niſi quid deſit: fallacia enim eſt, de qua, ut citat, philoſophus agit in p. Elench.cap.3.

INDEX QVAESTIONVM
& Articulorum Primi Libri.

quæſt.1. VTrum ad directionem actuum humanorũ requirantur diuerſę artes & ſcientię.

Vtrum ad directionẽ actuum rationis requiratur aliqua determinata ſcientia quæ logica uocatur.

Vtrum logica ſit circa actum rationis ſicut circa propriam materiam.

quæſt. 2. Vtrum logica ſit ars artium.

Vtrum logica conuenienter diuidatur ſecundum operationes intellectus quę ſunt tres.

Vtrum tertia pars logicę quę ars noua uocatur conuenienter ſub diuidatur in iudicatiuam & inuentiuam & ſophiſticã.

quæſt. 3. Vtrum de ſyllogiſmo demonſtratiuo habeatur ſcientia.

An talis ſciẽtia ſit practica an ſpeculatiua.

Vtrum ſit ſcientia realis aut rationalis.

Vtrum ſit iudicatiua uel inuentiua.

Vtrum ſit dignior cęteris partibus logicę.

quæſt. 4. Vtrum omnis doctrina & diſciplina intellectiua fiat ex prçexiſtenti cognitione ſenſitiua.

Vtrum aliqua cognitio ſcientifica acquiratur per exercitium & ſtudium.

quæſt. 5. Vtrum tantum ſint duę præcognitiones quia eſt & quid eſt.

Vtrum de ſubiecto oporteat præcognoſcere quid & quia.

quæſt. 6. Vtrum maior & minor prius uel ſimul tẽpore cognoſcantur concluſione.

Vtrum poſſint ſimul tempore cognoſci.

quæſt. 7. Vtrum concluſio quodammodo cognoſcatur ex præmiſſis & quodammodo ignoretur.

Vtrum contingat aliquid ſciri de nouo.

quæſt. 8. Vtrum ſcire poſſit diffiniri.

Vtrum diffinitio ſcire ſit bene aſſignata.

Vtrum cauſę extrinſecę magis faciant ſcire quam intrinſecę.

quæſt. 9. Vtrum diffinitio demonſtrationis ſit bene aſſignata.

Vtrum diffinitio ſecunda demonſtrationis ſit bona.

Vtrum uniuerſalia ſint notiora ſimpliciter ſingularibus.

Vtrum ſingularia ſint prius nota.

Vtrum diffinitio propoſitionis immediatæ ſit bona. quæſt.10

Vtrum diuiſio principij immediatæ ſit bona.

Vtrum magis credendum ſit principijs quam concluſioni. quæſt.11

Vtrum iſta ſit uera propter quod unumquodque &c.

Vtrum alicuius rei poſſit eſſe ſcientia. quæſt.12

Vtrum cognitio principiorum ſit cauſa cognitionis concluſionis.

Vtrum demonſtratio circularis ſit poſſibilis. quæſt.13

Vtrum ſyllogiſmus circularis ſit poſſibilis.

Vtrum diffinitio de omni ſit bene aſſignata. quæſt.14

Vtrum ad de omni requiratur uniuerſalitas ſuppoſitorum & terminorum.

Vtrum quatuor modi perſeitatis ſint bene aſſignati. quæſt.15

Vtrum primus & quartus modus reperiantur in concluſione & minore.

Vtrum diffinitio vniuerſalis ſit ſufficienter aſſignata. quæſt.16

Vtrum concluſio demonſtrationis ſit uniuerſalis.

Vtrum errores qui contingere poſſunt in acceptione uniuerſalis ſint conuenienter aſſignati. quæſt.17

Vtrum poſſit eſſe aliquod genus ſub quo ſolum ſit una ſpecies.

Vtrum demonſtratio procedat ex neceſſarijs. quæſt.18

Vtrum concluſio neceſſaria poſſit fieri per medium non neceſſarium.

Vtrum corruptis rebus ſcitis corrumpatur ſcientia in nobis.

Vtrum concluſio demonſtrationis ſit ſemper per ſe & non per accidens. quæſt.19

Vtrum præmiſſę demonſtrationis debeant eſſe per ſe.

Vtrum in demonſtrationibus poſſit fieri deſcenſus de genere in genus. quæſt.20

Vtrum extrema demonſtrationis & eius media ſint eiuſdem generis.

Vtrum corruptibilium ſit demonſtratio & diffinitio. quæſt.21

Vtrum

Vtrum eorum quæ ſunt ut frequenter ſit demonſtratio.
quæſt.22 Vtrum demonſtratio procedat ex principiis communibus.
Vtrum tria correlaria aſſignata a philoſopho ex determinatione præcedentis articuli ſint conuenienter adducta.
quæſt.23 Vtrum principia demonſtrationis poſſint demonſtrari.
Vtrum principia ſupponantur in omni ſcientia.
quæſt.24 Vtrum neceſſe ſit communes animi conceptiones ſiue dignitates per ſe ueras eſſe & per ſe uideri ueras.
quæſt.25 Vtrum diffinitio ſignificet eſſe uel nõ eſſe.
Vtrum aliqua demonſtratio accipiat hoc principium commune non contingit idem ſimul affirmare & negare.
Vtrum logica & metaphyſica ſint de omnibus obiectiue.
quæſt.26 Vtrum in qualibet ſcientia demonſtratiua ſint propriȩ interrogationes, reſponſiones & diſputationes.
Vtrum demonſtrator interroget.
quæſt.27 Vtrum in demonſtratiuis ſcientijs ſyllogiſmus ignorantiȩ: per quem cauſatur deceptio poſſit eſſe paralogiſmus in dictis uel extra.
Vtrum demonſtrationes augeantur per diuerſa media.
Vtrum ſcientiæ Doctrinales & Mathematicæ ſint certiſſimæ & firmæ.
quæſt.28 Vtrum demonſtratio propter quid & quia differant in eadem ſcientia.
Vtrum ſit aliqua demonſtratio quæ procedat per effectum non conuertibilem.
quæſt.29 Vtrum ſit aliqua demonſtratio quæ procedat per cauſam remotam.
Vtrum ſi affirmatio eſt cauſa affirmationis oporteat negationem eſſe cauſam negationis & econuerſo.
Vtrum demonſtratio quia ſit ſemper ſimpliciter.
quæſt.30 Vtrum demonſtratio propter quid & quia differant in diuerſis ſcientijs.
Vtrum philoſophia naturalis ſubalternetur perſpectiuæ & perſpectiua geometricȩ.
quæſt.31 Vtrum ſyllogiſmus demonſtratiuus potiſſime habeat fieri in prima figura.
Vtrum ſit aliqua propoſitio negatiua mediata & alia immediata.
quæſt.32 Vtrum ſit aliquis ſyllogiſmus demonſtratiuus concludens affirmatiuam falſam contrariam negatiuȩ immediatȩ uerȩ.
Vtrum in lib. poſter. pertineat conſiderare de ſyllogiſmo ignorantiȩ.
Vtrum ſit aliquis ſyllogiſmus ignorantiæ negatiuus &c. quæſt.33
Vtrum in propoſitionibus mediatis poſſit fieri ſyllogiſmus ignorantiȩ negatiuus. quæſt.34
Vtrum in eiſdem poſſit fieri ſyllogiſmus ignorantiȩ affirmatiuus.
Vtrum deficiente nobis aliquo ſenſu ſit neceſſe deficere ſcientiam de ſenſibilibus illius ſenſus. quæſt.35
Vtrum in nobis ſint tantum duo modi uere ſciendi ſcilicet per demonſtrationem & inductionem.
Vtrum ea quæ philoſophus præmittit ad determinandum de proceſſu in infinitum in demonſtrationibus ſint bene poſita. quæſt.36
Vtrum philoſophus conuenienter moueat tres quæſtiones de ſtatu qui eſt in demonſtrationibus.
Vtrum ſi ſit ſtatus in extremis ſit ſtatus in medijs. quæſt.37
Vtrum ſi ſit ſtatus in affirmatiuis ſit in negatiuis.
Vtrum in prædicamentis quæ prȩdicantur in eo quod quid ſit procedere in infinitum. quæſt.38
Vtrum ea quæ addit philoſopus in iſta lec. ſint bene poſita.
Vtrum conueniat in aliquibus prædicatis procedere in infinitum. quæſt.39
Vtrum conueniat omnem intelligentem quamlibet ſubſtantiam diffinire.
Vtrum probatio qua philoſophus probat eſſe ſtatum in prædicationibus ſit bene data. quæſt.40
Vtrum, ſi aliquid ineſt duobus hoc inſit eis per aliquod commune &c. quæſt.41
Vtrum in prædicationibus demonſtratiuis neceſſe ſit deuenire ad aliquid unum primum.
Vtrum in reductione propoſitionum medietarum ſit neceſſe ſumere medium.
Vtrum propoſitiones immediatæ ſe habeant ad propoſitiones demõſtrandas ſicut metrum & menſura earum.
Vtrum demonſtratio uniuerſalis ſit potior particulari. quæſt.42
Vtrum alicuius demonſtrationis particularis concluſio poſſit eſſe uniuerſalis.
Vtrum demonſtratio uniuerſalis ſit dignior particulari. quæſt.43
Vtrum uniuerſalia ſint magis ſcibilia

quam

quam ſingularia.
quæſt.44 Vtrum demonſtratio affirmatiua ſit potior negatiua.
Vtrum propoſitio affirmatiua ſit prior & dignior & nobilior negatiua.
quæſt.45 Vtrum demonſtratio oſtenſiua ſit nobilior ducente ad impoſſibile.
Vtrum ſit aliqua demonſtratio ducens ad impoſſibile.
quæſt.46 Vtrum una ſcientia ſit dignior altera.
Vtrum ſcientia accipiat unitatem a ſuo ſubiecto.
Vtrum ſcientia accipiat diuerſitatem a diuerſitate principiorum.
quæſt.47 Vtrum eorum quæ fiunt a caſu poſſit eſſe ſcientia demonſtratiua.
Vtrum eorum quę cognoſcuntur per ſenſum poſſit eſſe ſcientia demonſtratiua.
quæſt.48 Vtrum omnium ſyllogiſmorum ſint eadem principia.
Vtrum ſubiectum ſcientię poſſit dici principium ſcientię.
quæſt.49 Vtrum ſcientia differat ab opinione.
Vtrum ſcientia differat ab alijs habitibus intellectualibus.

Index quæſtionum & articulorum ſecundi libri.

quæſt. 1. Vtrum quæſtiones ſint æquales numero his quæ uerè ſcimus.
Vtrum ſint tantum quatuor quæſtiones uere ſcibiles.
Vtrum quæſtio quia eſt reducatur ad quęſtionem quid eſt.
Vtrum omnis quæſtio ſit quæſtio medij.
Vtrum diffinitio paſſionis ſit medium demonſtrationis potiſſimæ.
quæſt.2. Vtrum omnium quorum eſt demonſtratio ſit diffinitio & econuerſo.
Vtrum unius & eiuſdem poſſit eſſe demonſtratio & diffinitio.
quæſt. 3. Vtrum ſuppoſitiones quas adducit philoſophus ſint ſufficienter poſitæ.
Vtrum quod quid eſt & quia ſignificatum diffinitionis poſſit demõſtrari de eo &c.
quæſt. 4. Vtrum quod quid eſt poſſit demonſtrari de eo cuius eſt per uiam diuiſionis.
Vtrum ſyllogiſmus demonſtratiuus aſſimiletur inductioni.
quæſt. 5. Vtrum quod quid eſt poſſit oſtendi de eo cuius eſt accipiendo ea &c.
Vtrum poſſit ſyllogiſmus quod quid eſt probari per uiam oppoſitionis.
Vtrum poſſit demonſtrari per uiam ſuppoſitionis.
Vtrum poſſit demonſtrari de eo cuius eſt aliquo modo.
Vtrum quod quid eſt poſſit oſtendi de eo cuius eſt demonſtratione. quæſt.6.
Vtrum poſſit de eo oſtendi diffinitione.
Vtrum quod quid eſt poſſit in aliquibus oſtendi ſyllogiſtice. quæſt.7.
Vtrum poſſit oſtendi ullo modo demonſtratiue.
Vtrum in omnibus ſit poſſibile oſtendere quod quid eſt per demonſtrationes. quæſt.8.
Vtrum quod quid eſt ſit proprium ſignificatum diffinitionis.
Vtrum ſint tantum quatuor genera cauſarum. quæſt.9.
Vtrum per quodlibet genus cauſæ poſſit fieri demonſtratio.
Vtrum eiuſdem rei poſſint eſſe plures cauſæ.
Vtrum ualeat demonſtratio a priori ad poſterius per cauſam:quæ eſt &c. quæſt.10
Vtrum in cauſis quæ non ſunt ſimul cum ſuis effectibus ualeat demonſtratio &c.
Vtrum in his quę non ſunt ſimul cum ſuis cauſis ualeat argumentatio &c. quæſt.11
Vtrum in his quæ ſunt ſecundum generationem circularem ualeat demonſtratio &c. quæſt.12
Vtrum in his quæ fiunt ut frequenter debeat accipi medium quòd ſit ut frequens ad demonſtrandum ipſum &c.
Vtrum ad inueſtigandum quod quid eſt accipienda ſint talia quæ inſunt ſemper & in plus ſe habeant non extra genus. quæſt.13
Vtrum per uiam diuiſionis poſſit inueſtigari quod quid eſt. quæſt.14
Vtrum ſit poſſibile intellectum humanũ intelligere quod quid eſt alicuius rei. quæſt.15
Vtrum in uenatione ipſius per diuiſionem debeat obſeruari &c.
Vtrum modus inueſtigandi quod quid eſt per viam ſyllogizationis ſit conueniens. quæſt.16
Vtrum alicuius quæſtionis ppoſite poſſit interrogari propter quid accipiẽdo &c. quæſt.17
Vtrum diuerſę quæſtiones poſſint communicare in propter quid.
Vtrum cauſa & cauſatum ſimul ſint quo ad exiſtentiam. quæſt.18
Vtrum unius effectus ſit tantum una cauſa uel quæſt.19

ſa uel plures.
quæſt. ul. Vtrum cognitio primorum principiorum ſit nobis innata uel in nobis de nouo acquiratur.
Vtrum cognitio primorum principiorum & concluſionum ſit vnus & idem habitus: uel utrum alio habitu cognoſcamus principia: & alio habitu concluſiones.

Incipit Index quæſtionum magiſtri Dominici de Flandria ſuper fallacijs Sancti Thomæ aquinatis.

Vtrum de ſyllogiſmo ſophiſtico ſit ſcientia.
Vtrum diffinitio diſputationis ſit diffinitio ſufficiens.
Vtrum diſputatio conuenienter diuidatur in diſputationem demonſtratiuam: dialecticam: ſophiſticam: & tentatiuam.
Vtrum diffinitio metæ & eius diuiſio ſint bene aſſignatę.
Vtrum diffinitio loci ſophiſtici ſiue fallacię in textu ſit bene aſſignata.
Vtrum diffinitiones ſpecierum metæ ſint bene aſſignatę in textu.
Vtrum tantum ſint ſex fallacię in dictione.
Vtrum neceſſe ſit unum nomen plura ſignificare.
Vtrum fallacia ęquiuocationis ſit fallacia in dictione.
Vtrum fallacia amphibologię ſit fallacia in dictione ab alijs diſtincta.
Vtrum fallacia compoſitionis ſit fallacia in dictione ab alijs diſtincta.
Vtrum fallacia diuiſionis ſit fallacia in dictione ab aljs diſtincta.
Vtrum accentus cauſet unam fallaciam ab alijs diſtinctam.
Vtrum ſecundum figuram dictionis ſumatur una fallacia ſpecialis diſtincta ab alijs.
Vtrum quando mutatur ſuppoſitio cauſetur fallacia figurę dictionis.
Vtrum mutando quale quid in hoc aliquid commitatur fallacia figurę dictionis.
Vtrum fallacia accidentis ſit fallacia extra dictionem ab alijs diſtincta.
Vtrum ſecundum quid & ſimpliciter ſumatur una fallacia extra dictionem ab aljs diſtincta.
Vtrum fallacia ignorantię elenchi ſit fallacia extra dictionem ab alijs diſtincta.
Vtrum ſecundum petitionem principij ſumatur una fallacia extra dictionem ab alijs diſtincta.
Vtrum ſit aliqua fallacia conſequentis extra dictionem ab alijs diſtincta.
Vtrum ſecundum non cauſam ut cauſam ſumatur fallacia extra dictionem ab alijs diſtincta.
Vtrum ſecundum plures interrogationes ut unam ſequatur una fallacia extra dictionem ab alijs diſtincta &c.

FINIS.

ERRATA CORRIGENDA.

3.col.1.m.ſine. Siue
& co l.2.p.concluſio. dele,
43.col.1.p.ad principium, ad principiatum.
16.col.2.f.quarum. quam.
111.col.2.m.deſolute. abſolute.
140.col.2.f.& licet. quòd licet.
187.col.2.m.prædicata. prædicta.
197.col.1.f.Syllabam. ſubſtantiam.
204.col.1.m.lectio.39. 36.bis.
218.col.2.m.ideſt. inde eſt.
253.col.1.f.diuerſimode tamen. adde, quid.
315.col.2.f.imagis. imaginis.
ibidem propter hoc. adde, quod.

321.col.2.f.primum. principium.
inferius.eſt. adde, de.
336.col.2.f.cauſas. cauſa.
354.col.1.p.quo. quod.
inferius.Vtrum. adde, fallacia.
Et col.2.m.diuiſio. diuiſo.
355.col.1.m.nam affirmatio. nam maior.
& col.2.m.cetum. centum.
357.col.1.p.ſpeciei. Spiritus. tum, ſpecies, ſpiritus.
& col.2.m.metu o. me tuo.
365.col.1.m.ſupooſitio. ſuppoſitio.

Michael Bernia Lectori.

Quæ renouata ſuo largò dat Bernia ſumptu,
Hæc quæſita alacer nunc tibi Lector habe.
Nil te pœniteat ſtudiis hæc addere veſtris.
Quæ purgata magis, tum mage culta vides.

F. DOMINICI DE FLANDRIA

ORDINIS PRÆDICATORVM,

Quæſtiones perutiles in commentaria Diui Thomæ Aquinatis ſuper libris Poſteriorum Analyticorum Ariſtotelis,

Ad Fratrem Ambroſium de Alemania eiuſdem ordinis.

PROOEMIVM.

Conſiderauim⁹ ſæpenumerò frater Ambroſi chariſſime, propter ignorantiam ſciētiæ libri poſteriorum, quæ omnium aliarū ianua eſt & ancilla, nouicios in ſchola Doc. S. plurimum impediri. Eorum igitur vtilitati, veſtroque deſiderio prouidere cupientes ad laudem & gloriam ſaluatoris Domini noſtri Ieſu Chriſti eiuſdemque profundiſſimi diſcipuli, ſcilicet doctoris Sancti Thomæ de Aquino, vt pariter cum eis deuotas alas veſtras facilius ad altiſſimam ſcilarum ſapiētiam in poſterū extendere valeatis, tentabimus cum cōfidentia diuini auxilij eo ordine, quo præfatus doc. S. in ſuis cōmentarijs procedere dignatus eſt, omiſſis varijs aliorum opinionibus ea, quæ ad libros poſteriorum pertinēt, breuiter enucleare. Et vt intentio noſtra ſub aliquibus certis limitibus comprehendatur, in præſenti opere duæ erunt partes principales.

In prima parte erit declaratio eorū, quæ in ſcripto ſunt Doc. S.

In ſecunda parte adducentur problemata, quæ ſunt inter Doct. Sanctū, & alios doctores circa hos libros poſteriorum.

In prima parte duplex occurrit conſideratio. Prima erit de his, quæ tanquā præambula requiruntur ad hanc ſcientiam in communi. Secunda erit de conſideratis in hac ſcientia in ſpeciali, quæ incipiet ibi in Doc. S. [Aliis autem partibus logicę prætermiſſis.] Circa primum tria ſunt conſideranda, primò namque conſiderandum eſt de neceſſitate ſcientiæ ſermocinalis ſiue rationalis, quæ logica dicitur, & hoc in prima parte primæ lectionis Doc. S. ſecundo de diuiſione eiuſdem ibi. [Oportet ergo logicæ partes accipere &c.] Tertio de qualitate & conditione huius ſcientiæ in communi, & hoc vbi ſupra in Doc. S. & præcipue ibi [Pars autem logicæ, quæ primo deſeruit proceſſui &c.] Circa primum quæruntur quatuor, primò vtrum ad diuerſos act⁹ humanos faciliter & ordina-

te perficiendos requirantur diuerſæ artes & ſcientiæ. Secundo ſi ad directionē actuum rationis requiratur aliqua ſcientia, vtrum talis ſcientia dicatur logica. Tertio vtrum talis ſcientia, quæ logica dicitur, ſit circa actum rationis tanquā circa propriam materiam. quarto vtrū talis ſcientia conuenienter dicatur ars artium.

LECTIO PRIMA.

De neceſsitate & utilitate ſcientiæ rationalis ſiue ſermocinalis.

QVAESTIO PRIMA *quę habet quatuor articulos.*

Ibi in doc.S. Sicut dicit philoſoph. *quod eſt principium proœmij eiuſdem.*

ARTICVLVS I.

AD primum ſic procedit. Videtur quòd ad directionem actuum humanorū nō neceſſario requirant̃ diuerſæ artes & ſcientiæ. Nam ſicut homines ordinantur ad finē, ita & alia animalia. Sed ad hoc quòd actus aliorū animaliū ordinentur in finē, non requiritur ars aut ſcientia, cum intellectum non habeant. ergo videtur, quòd etiam ad directionem actuum humanorum in determinatum finem non requirantur diuerſæ artes & ſcientiæ.

2 Præterea. Gubernare aliquem nihil aliud eſt quàm dirigere ipſum in finem, ut probat Doc. S. in prima parte, q. 103. quaſi per totam. Sed deus gubernat omnia, vt ibidē probat: ergo dirigit omnia in ſuum finem, & per cōſequens fruſtra requiruntur ad hoc artes & ſcientiæ.

3 Præterea. Id quod neceſſario tendit in aliquid, non indiget aliquo extrinſeco, vt ordinet̃ ad illud. Sed omnes actus humani neceſſario tēdūt in vltimū finē, quia nihil eſt, quod vltimum finē poſſit non appetere. igitur idem quod prius.

4 Præterea. Si artes & ſcientiæ diuerſę requirerētur ad hoc, vt actus humani dirigerentur in finem, ſequeretur quòd uetula ſcientias ignorans non poſſet conſequi vltimum finem. conſequens eſt erroneum. igitur & antecedens: patet cōſequētia, quia neceſſarium eſt ſine quo aliquid impoſſibile eſt eſſe, vt elicitur ex quinto metaphyſicæ.

Oppoſitum. Sed in contrarium eſt Doc.S. in principio primę lectionis huius libri dicens. [Inde eſt quòd ad actus humanos faciliter & ordinate perficiendos diuerſę artes deſeruiunt]. Hæc ille.

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum: ꝙ ad hoc ꝙ actus humani ad debitum finem perueniant, neceſſario requiruntur diuerſę artes & ſcientiæ ad eorum directionem: quod ſic probatur ſecundum Doc.S. vnica ratione: quæ talis eſt. Nam homo in ſuis actibus dirigitur iudicio rationis ordinantis actus in debitum finem. Sed homo in ſuis actibus conuenienter dirigi non poteſt iudicio rationis niſi mediantibus diuerſis artibus & ſcientijs. ergo ad actus humanos faciliter & ordinate perficiendos diuerſę artes & ſcientiæ deſeruiunt. Primam probat Doc.S. auctoritate Philoſophi in proœmio metaphyſicę: vbi dicit: ꝙ hominum genus, arte & rationibus viuit, volens ꝑ hoc innuere propriū hominis, in quo ab alijs aīalibus differt. Alia.n. animalia naturali quodam inſtinctu ad actus ſuos aguntur: ſed homo in ſuis operibus iudicio rationis dirigitur. & ſic maior eſt vera. Mediam verò ſic probat. Nam nihil aliud ars eſſe videtur quam quædam rectitudo rationis, qua per determinata media ad determinatum finem actus humani perueniant. ergo homo conuenienter dirigi non poteſt niſi mediantibus artibus diuerſis & ſcientijs. Prædictam autem concluſionem cum probationibus eiuſdem innuit Doc.S. in principio primæ lectionis huius lib. vbi ſic ait. [Sicut dicit Ariſtot. in principio metaphyſicæ, hominum genus, arte, & rationibus viuit &c.] vſque ibi excluſiue.

ue.[Ratio autem non ſolum dirigere poteſt &c.] Circa hanc rationem ſic procedit Doc.S.primo ponit probationem maioris. ſcilicet in principio. ſecundo ponit minorem ibi.[homo autem &c.] tertio ponit concluſionem ibi. [Inde eſt &c.]

Sed contra aliqua, quæ dicta ſunt, inſtabat diſcipulus dicens,Sine vita nullum animal habet eſſe: cum viuere viuentis ſit eſſe eius: vt habetur in ſecundo de anima.Si ergo hominum genus arte & rationibus viueret, ſequeretur ꝙ non haberet eſſe ſine artibus.cõſequens eſt manifeſte falſum. ergo & illud ex quo ſequitur.Præterea.Ars eſt ipſa ratio rerum:vt patet per Tullium, qui dicit,ꝙ ars eſt recta ratio rerum a nobis factibilium.ergo videtur eiſe male dictum, ꝙ ars ſit rectitudo rationis. Dicendum primo:ꝙ viuere ſine vita poteſt accipi tripliciter,ſecũdum ꝙ innuit Doc. S.in prima ſecundæ. q.3. arti. ſecundo. ad primũ : q.56.i.primum : prima. queſtio. 18.2.0.: quæſt.54. i.ſecũdum : & in ſecundo de anima : & in procemio metaphy.vno mõ pro eſſe viuentis:& ſic procedit argumẽtũ,videlicet,ꝙ ſine tali viuere animal nõ põt eſſe. ſecundo modo accipit viuere pro operõne vitali: quando enim aliquis facit operationes vitales,dicimus eum viuere: quibus ceſſantibus dicitur mori. tertio modo accipitur vita ꝓ principio directiuo operationũ vitalium:& ſic accipitur viuere in proę. metaphyſicæ. & in præſenti lectione. Cum dicitur,quòd hominum genus arte & rationibus viuit:quia per artem homo dirigitur in agendis : vt patet per Doc.S. ſecunda ſecũdę.q.19. ar.7.in corpore.vbi ſic ait.[Initium artis ſecundum eius eẽntiam ſunt principia, ex quibus procedit ars.Initium autem artis ſecundum eius effectum eſt, vnde incipit ars operari,ſicut ſi dicamus quòd principiũ artis ędificatiuę eſt fundamentum: quia ibi incipit ędificator operari]. Hęc ille. Contra. Quia accipiendo artem pro principio directiuo operõnum, ſolum ars ſic conuenit artificibus,cum ars ſit de factibilibus per artem: vt dicitur ſexto ethi.Si ergo accipitur in prędicta probatione ars pro principio operõnis, nõ vniuerſaliter verum erit, quòd hominum genus viuit artibus: ſed ſolum ꝙ genus artificum viuit artibus: & ſic prædicta concluſio non debite probabitur.

CONCLVSIO.

Dicendũ quòd ars poteſt accipi dupliciter. Vno modo proprie ſecundum ꝙ diſtinguitur contra prudentiam & contra alios habitus intellectuales: ſecundum.ſ. quòd eſt recta ratio rerum a nobis factibilium:& ſic non accipitur hic, & ſic argumentum procedebat. Alio modo accipitur ars communiter vt ſe extendit ad omnes habitus intellectuales:& ſic conuenit non ſolum artificibus, ſed omnibus hominibus aliquem habitum intellectualem habentibus: & iſto modo accipitur hic. Dicendum ſecũdo, quod ratio poteſt accipi dupliciter, vno modo pro potentia rationali diſcurſiua, & ſic ars non dicitur ratio, ſed rationis rectitudo : vt in propoſito dictum eſt. Alio modo accipitur ratio pro habitu directiuo rationis:& ſic accipitur ratio, dum dicitur, ꝙ ars eſt recta ratio rerum,ideſt habitus directiuus rationis : vnde argumentum laborabat in ęquiuoco.

SOLVTIO.

Ad primum igitur dicendum, ꝙ dupliciter aliquid ordinatur ad finem: vt dicit Doc. S.ĩ prima ſecũdę,q.prima,ar. ſecũdo. vno modo proprie tanquã ſeipſum mouẽs ad finem,& ſic ſola creatura intellectualis ordinatur in finem. Alio modo communiter, non tanquam ſeipſum mouens, ſed tanquam motum ab alio:& iſto modo bruta animalia ordinantur in finem operatione naturali, & animal ordinatur ſimiliter ab alio: ſed operatione humana ordinatur à ſeipſo in finem:vt patet ibid.ar.primo. non eſt ergo ſilis ratio de homine & de brutis, quamuis moueantur in finem, quia diuerſimode hoc eis conuenit. Ad ſecũdũ dicendum, ꝙ duplex eſt principium directiuum operationis humanæ: quod-

dam eſt principium quod: & illud eſt duplex.ſ.remotum & vniuerſale, quod eſt ipſe deus: aliud eſt particulare & proximum, & illud eſt homo agens. Aliud eſt principium directiuum quo: & illud eſt duplex: nam quoddam eſt principium directiuum operationis naturale & remotum quantum ad eſſe: & tale eſt potentia, quæ eſt principiū operandi: aliud eſt principium directiuum non naturale, ſed ſuperadditum & propinquum & immediatum, quantum ad bene eſſe & congruentiam operationis: & tale eſt ars: vt patet per Doc.S. in quarto ſen.di. 4.q.i.ar.i.q.i.i.c.poſt medium. vbi ſic ait. Potentia eſt qua poſſumus aliquid ſimpliciter, ſed habitus eſt, quo illud poſſumus bene vel male.& quarto ſen.di.49. q.i.ar.ſecundo ſic ait. Potentia eſt principium actus quo ad ſubſtantiam eius, ſed habitus quo ad formam & perfectionem actus dicitur eſſe principium actus. Hæc ille. Et primo diſt.3.q.5.quintum: ſecundę di. 24. q.i.c.i. dicit, quod habitus proprie eſt qualitas informans aliquam potentiam, vel principium eliciens actum hæc ille. Licet ergo deus ſit primum principium efficiens directiuum, tamen ars eſt principium proximum non quod, ſed quo, vt dictum eſt. Ad tertium dicendum, quod vltimus finis hominis poteſt accipi dupliciter, vt dicit Doc.S. in prima ſecundę. q.i ar.7. Vno modo pro ratione ipſius vltimi finis, & ſic omnes actus humani neceſſario tendunt in vltimum finem. Alio modo accipitur pro re, in qua ratio vltimi finis reperitur, & ſic non neceſſario tendunt in vltimum finem, aliqui enim poſuerunt vltimum finem conſiſtere in voluptatibus, alij in honoribus, & huiuſmodi, vt patet primo eth. Vel dicendum ad maiorem, quod illud, quod neceſſario tendit in aliquid non indiget aliquo extrinſeco creato quo ad eſſe, ſed bene indiget quo ad bene eſſe. Omne tamen creatum quod tēdit in aliud tanquam in finem ſiue neceſſario ſiue contingēter, indiget aliquo exteriori dirigente increato.ſ.deo, quia talis neceſſitas habet cauſam ſui eſſe, & dependet quantum ad eſſe & fieri ab ipſo deo. Ad vltimum dicendum, quod duplex eſt neceſſitas ſecundum philoſophum quinto metaphy. quędam eſt neceſſitas abſoluta, & hæc eſt duplex: quædam eſt quæ ſumitur a cauſa formali, vt triangulum neceſſe eſt habere tres angulos: quędam eſt quę ſumitur à cauſa materiali, vt ꝙ omne cōpoſitum ex contrarijs neceſſario ſit corruptibile. alia verò eſt neceſſitas condōnata, & talis eſt duplex: quędam eſt conditionata ex conditione agentis, quæ dicitur neceſſitas coactionis, quæ quidem ſumitur a cauſa efficiente: dum.n. aliquis cogitur facere aliquid contra voluntatem dicitur neceſſitari: alia eſt neceſſitas condōnata, quæ ſumitur a fine & talis eſt duplex, quędam eſt neceſſitas ſimpliciter dicta, quando.ſ.eſt aliquid, ſine quo res nullo modo poteſt eſſe, ſicut ſi homo velit viuere, neceſſarium eſt vt habeat cibum: alia eſt neceſſitas congruentię, quando.ſ.aliquid eſt, ſine quo res poteſt pertingere ad finem, non tamen debito & congruo modo, vt ſi quis vellet itinerare per quinque miliaria per vnam horam, neceſſe eſt quod habeat equum, non quidem ſimpliciter, ſed vt congruę & debite ambulare poſſit. neceſſarium autem ſine quo non vel abſolute, aut ſimpliciter eſt, quod eſt impoſſibile non eſſe, non autem ſine quo, ſed non bene, vel neceſſarium congruentiæ, ſed eſt ſine quo res congrue non poteſt eſſe. Ars igitur neceſſario requiritur ad vitam humanam, nō neceſſitate abſoluta, vel neceſſitate ſimpliciter dicta, ſed neceſſitate congruentię, quia licet imperfecte ſine arte vita hominis poſſit ordinari in finē, non tamen complete & debito & cōgruo modo, ſicut dictū eſt, vnde argumentū nullū eſt.

Ibi, Ratio autem non ſolum. *in proœmio Sancti doctoris.*

ARTICVLVS. II.

AD ſecūdum ſic proceditur. Videtur quod ad directionem actuum rationis

nis non requiratur aliqua determinata ſcientia, quæ logica dicitur: nam ratio non ſolum eſt directiua aliorum actuum, ſed etiam ſuorum, vt dicit Doc. S. in littera. ergo pręter rationem non requiritur alia ars ad directionem actuũ propriorum: fruſtra enim fit per plura quod poteſt fieri per pauciora.

2 Præterea. Idem videtur eſſe principium directiuum aliorum actuum hominis, & propriorum actuum rationis: ſed non eſt neceſſaria determinata ſcientia quæ logica dicitur, ad directionem actuum aliorum, videlicet ipſius manus vel oculi, & ſic de ſimilibus. ergo idem quod prius.

3 Præterea. Illa ſcientia, quæ eſt aliarum rectrix & gubernatrix habet dirigere rationem in ſuis actibus, quia dirigere pertinet ad ſcientiam architectonicam, vt dicitur in procemio metaphy. ſed metaphyſica eſt aliarum ſcientiarum gubernatrix, vt ibidem deducit Doc.S. ergo metaphyſica eſt illa ſcientia, quæ eſt directiua operationum rationis & non logica.

OPPOSITVM.

Sed in contrarium eſt Doc.S. in litera dicens. Eadem ratione ars quędã neceſſaria eſt quæ ſit directiua ipſius actus rationis, per quã homo in actu ipſo rationis ordinate faciliter & ſine errore procedat, & hæc eſt logica. Hæc ille.

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum, quod neceſſaria eſt quędam ſcientia, quæ eſt directiua ipſius actus rationis, vt per eam homo in ipſo actu rationis ordinate, faciliter, & ſine errore procedat, quæ quidem ſcientia, dicitur logica. Primam partem præſentis concluſionis probat Doc.S. tali ratione. Sicut ratio de actu manus, aut aliarum partium hominis ratiocinatur, ita & de proprio actu ſuo ratiocinatur, cuius eſt directiua. ſed ex hoc, quod ratio de actu manus ratiocinatur, adinuenta eſt ars ædificatoria aut fabrilis, per quas homo faciliter, & ordinate huiuſmodi actus exercere poteſt. ergo a ſimili ex hoc, quod ratio de proprio actu ratiocinatur, neceſſaria eſt aliqua ars, quę ſit directiua ipſius actus rationis, vt ordinate in ſuis actibus procedat. Quia autem ratio de proprio actu ratiocinetur, cuius actus eſt directiua, probat ſic Doc S. quia proprium eſt intellectiuę partis, vt in ſeipſam reflectatur, nam intellectus intelligit ſeipſum, ſimiliter ratio de ſuo actu ratiocinari poteſt, vnde ratio non ſolum dirigere poteſt inferiorum partium actus, ſed etiam eſt ſuiipſius directiua. Secundam autem partem prædictæ concluſionis probat Doc.S. tali medio: nam logica dicitur rationalis ſcientia, non ſolum ex hoc quod eſt ſecundum rationem, quia hæc eſt omnibus artibus communis, ſed ex hoc, quod eſt circa ipſum actum rationis. ergo illa ſcientia, quæ eſt actuum rationis directiua, eſt ipſa logica.

Sed in contrarium inſtabat diſcipulus dicens, Dirigere eſt actus rationis. ſi ergo logica eſſet directiua actuum rationis, ſequeretur quod eſſet directiua directionis, quod eſt falſum, quia ſic eſſet procedere in infinitum in directionibus rationis. Dicendum quod ratio eſt directiua directionis, non quidem per aliquam aliam directionem, ſed vna & eadem directione dirigit alios actus eius, & ipſum dirigere, non quidem directe, ſed reflexe: dirigere enim non eſt proprie ille actus rationis, qui dirigitur, ſed quo aliquis actus dirigitur.

Præterea Idem diſcipulus ſic arguebat. Simplicium terminorum appræhenſio eſt actus rõnis, & tamen logica non eſt neceſſaria, neque requiritur vt videtur ad directionẽ talis actus. ergo ſaltẽ non eſt vniuerſaliter verum quod logica ſit directiua omnium actuum rationis. Dicendum quod ipſius rationis proprie eſt diſcurrere ab vno in aliud, & inde eſt quod homo dicitur rationalis, quia intelligit per diſcurſum, Angelus vero dicitur intellectualis & non proprie rationalis. vnde logica proprie dicitur directiua actuum rationis ſecũdũ ꝙ ratio diſcurrit ab vno in aliud. Ex cõ-

ſequenti tamen eſt etiam directiua apprahenſionis terminorum ſimplicium non abſolute, ſed ſecundum quod ſunt ordinabiles in propoſitionibus, & ſyllogiſmis, aut etiam ſecundum quod ſunt ordinabiles ſecundum ſub & ſupra in aliqua linea prædicamentali.

SOLVTIO.

Ad primum igitur dicendum, quod duplex eſt principium directiuum: videlicet quo ad eſſe: & quo ad bene eſſe. Ratio enim eſt directiua ſuorum actuum quo ad eſſe: ſed non poteſt bene, & ordinate, faciliter & prompte dirigere ſuos actus ſine habitu: vnde in directione actuum eius requiritur habitus qui eſt ſcientia. Ad ſecundum dicendum: quod idem eſt principium directiuum remotum omnium actuum rationis, videlicet ipſa ratio: ſed diuerſa ſunt principia directiua propinque, videlicet diuerſi habitus & ſcientiæ: Ad tertium dicendum: quod metaphyſica eſt gubernatrix ſcientiarum realium: logica vero dicitur directiua quantum ad ratiocinationes & intentiones rationis: vnde logica dicitur ſcientia ſcientiarum ad omnium methodorum principia viam habens.

Ibi. quæ non ſolum rationalis eſt *in proœmio Sancti Doctoris.*

ARTICVLVS III.

AD tertium ſic proceditur. Videtur quod logica non ſit circa actum rationis ſicut circa propriam materiã: nam actus rationis non habet materiam ex qua, cum non componatur ex materia & forma: oportet ergo quod ſi ſit materia, quod ſit materia in qua ipſius logicę: aut materia circa quam: non primo modo, quia logica eſt in anima ſubiectiue, & non in actu rationis. ergo anima eſt materia, in qua logicę: & non actus rationis. Similiter actus rationis non poteſt eſſe materia circa quam logicę: quia habitus & actus eius referuntur ad idem obiectum: & per conſequens ad eandem materiam circa quam dicitur obiectum ſcientiæ: ſed actus ſcientiæ logicalis non habet pro materia circa quam ipſum actum rationis: aliàs idem eſſet obiectum & actus eiuſdem habitus. ergo logica non verſatur circa actum rationis ſicut circa obiectum.

2 Præterea. Actus alicuius potentię non poteſt eſſe obiectũ eius: neque ecõuerſo: vt probat Doc. S. prima ſecundæ q.j.ar.j. ergo actus rationis non poteſt eſſe obiectum ipſius rationis: & per conſequens neque ipſius logicæ: quæ eſt directiua actuum rationis.

3 Præterea. Secundum Doc. S. in 4. meta. & in tractatu de genere: ens rationis eſt obiectum logicę. ergo non eſt actus rationis. patet conſequentia: quia obiectum eſt illud, in quod vltimum terminatur potentia.

OPPOSITVM.

Sed in contrarium eſt Doc. S. in lectione dicens. Quæ quidem logica non ſolum rationalis eſt ex hoc quod eſt ſecundum rationẽ: quod eſt omnibus artibus commune: ſed ex hoc quod eſt circa ipſum actum rationis ſicut circa propriam materiam. hæc ille.

CONCLVSIO.

Reſpondeo; dicendum quod actus rõnis põt cõſiderari dupliciter. Vno modo formaliter. videlicet pro ipſa operatiõe intellectus ſecundum ſe & abſolute conſiderata: & iſto modo logica non eſt circa actum rationis, ſicut circa proprium obiectum: cuius ratio eſt, quia obiectũ alicuius ſcientiæ eſt illud, in quod vltimo terminatur ſcientia: ſed actus rationis formaliter & ſecundum ſe conſideratus non eſt vltimus terminus logicæ: quia ille actus ordinatur ad ens rationis obiectiue. igitur &c. Alio modo actus rationis poteſt conſiderari obiectiue: aut materialiter. videlicet pro eo quod cauſatur per ipſam operationem intellectus in anima ſ. pro ente rationis: & iſto modo logica eſt circa actum rationis ſicut circa propriam materiam, ſiue circa proprium obiectum: vt patet per

Doc.

Doc. S. in primo huius lectione 20. vbi ſic ait. Et quia circa omnia quæ ſunt, habet negociari ratio: logica autem eſt de operationibus rationis: logica etiam erit de his quę communia ſunt omnibus i. de intentionibus rationis, quę ad omnes res ſe habent: non autem ita quòd ipſa logica ſit de ipſis rebus communibus ſicut de ſubiectis: conſiderat. n. logica ſicut ſubiectum ſyllogiſmum, & enunciationem, & prędicatum: aut aliquid huiuſmodi. hæc ille formaliter. vt patet etiam per Doc. S. primo ſententiarum. diſtin. 33. ar. primo ad tertium vbi dicitur quod ratio dicitur dupliciter. vno modo id, quod eſt in ratiocinante. i. actus vel potentia: ſecundo modo vt eſt nomen intentionis. ſ. diffinitio, vel argumentatio: & in quarto contra genti. c. 2. co. 2. ſic ait. Aliæ ſunt ſcientię de rebus: aliæ de intentionibus intellectus. hæc ille. quod ſic patet: quia illud eſt ſubiectũ alicuius ſcientiæ, quod eſt communiſſimum in aliqua ſcientia conſideratum, primo notum, non tranſcendens metas illius ſcientię: ad quod omnia in tali ſciẽtia principaliter conſiderata habent ordinem & attributionem: vt patet per Doc. S. in proœmio primi ſententiarum: ſed ens rationis eſt huiuſmodi in logica, vt patet diſcurrenti per ſingulas partes: nam ens rationis eſt communiſſimum conſideratum in logica, & de eo in nulla alia ſcientia conſideratur, ad ipſum etiam omnia reducuntur: nam omnia quæ in logica conſiderantur aut ſunt entia per primã operationem rationis appræhenſibilia: aut per ſecundam: aut per tertiam. igitur &c. Idem patet per Doc. S. in 4. metaphy. vbi ſic dicit. Ens rationis eſt proprium ſubiectum logicę: & huiuſmodi intentiones intelligibiles entibus naturę ęquiparantur. hæc ille. Idem patet per Philoſophũ 4. metaphy. vbi dicit quòd dialectica & prima philoſophia eandem ſubinduunt formam: & ſic in ſubiecto ęquiparantur; vnde ſicut metaphy. habet ens reale creatum cõmune pro obiecto: ita logica habet ens, de quo poteſt fieri ratiocinatio, pro obiecto, quod eſt ens rationis. Pro cuius declaratione maiori primo aduertendum eſt ſecundum Doc. S. in proœmio primi ſentẽtiarum, quòd tres ſunt conditiones ſubiecti attributionis alicuius ſcientię: prima eſt quòd quęcunque ſunt conſiderata in illa ſcientia debent contineri in ſubiecto. ſecunda eſt ꝙ cognitio ſubiecti principaliter intendatur in illa ſcientia. tertia conditio eſt quod per ſubiectũ diſtinguatur ſcientia ab omnibus alijs: quia ſcientię ſecantur quemadmodum & res: vt patet in 3. de anima. hæc ille. Cum igitur prędictę cõditiones conueniant enti rationis in logica: ſequitur ꝙ ens rõnis erit ſubiectum.

Conſiderandum eſt vlterius ſecundum Doc. S. in 4. metaphy. quòd ens eſt duplex, ſcilicet ens naturæ, & ens rationis. ens autem rationis dicitur proprie de illis intentionibus quas ratio adinuenit in rebus conſideratis, ſicut intentio generis, & ſpeciei & ſimilium: quæ quidem non inueniuntur in rerum natura, ſed conſiderationem rationis conſequuntur: & huiuſmodi ſcilicet ens rationis eſt proprie ſubiectum logicę: huiuſmodi autem intelligibiles intentiones entibus naturæ æquiparantur, eo quod omnia entia naturæ ſub conſideratione rationis cadunt: & ideo ſubiectum logicæ ad omnia ſe extendit, de quibus ens prædicatur: vnde contingit ꝙ ſubiectum logicæ æquiparatur ſubiecto primæ philoſophię quod eſt ens naturæ. hęc ille formaliter. Idem dicit Docto. S. in tractatu de natura generis quaſi de verbo ad verbum. Ex quo patet ſolutio illius argumenti cum ſic arguitur: ſubiectum logicæ ęquiparatur ſubiecto metaphy. ſed ſubiectum metaphy. eſt ens reale. ergo ſubiectum logicæ eſt ens reale, & non ens rationis: non enim eſt intelligendum, quòd ſubiectum logicæ æquiparetur ſubiecto primę philoſophiæ ſecundum identitatem, ſed ſecundum extenſionem conſiderationis vt dictum eſt. Conſiderandum eſt vlterius tertio ꝙ triplex eſt ſubiectum in aliqua ſciẽtia, ſcilicet communiſſimum:

commune, & ſpeciale: communiſſimum ſubiectum in logica eſt ens in communi vt ſe extendit ad ens reale & ad ens rationis: commune vero quod vocatur ſubiectũ attributionis eſt ens rationis, quod habet fundamentum in re mediãte conceptione intellectus: ſed ſpeciale dicitur principalior pars ſubiectiua ſubiecti, & ſic argumentatio dicitur ſubiectum logicæ ſpeciale: nam ſicut in metaphy. pars ſubiectiua principalis ipſius entis, quæ eſt ſubſtãtia, non eſt ſubiectum attributionis metaphy. cũ non omnia conſiderentur ſub ratione formali ſubſtãtiæ ſed entitatis. ita in logica argumentatio non eſt ſubiectum attributionis: cum non omnia conſideren tur ſub ratione formali argumentationis ratiocinabilitatis, vel alicuius huiuſmodi: quæ ſit ratio formalis entis rationis tanquam ſubiecti totius logicæ: cum etiam ſub tali ratione formali ſubiectum prædicetur de omnibus, quæ cadunt ſub tribus operationibus intel lectus, & tale ſubiectum totius ſcientiæ ſub tali ratione contracta debeat eſſe etiam in partibus ſubiectum: ſicut ens mobile contractum ad formam, vel ad vb. &c. ſed argumentatio non eſt huiuſmodi: non enim eſt dicendum ſicut dicit verſoris albertizando, ꝙ argumen tatio ſit ſubiectum attributionis logicę quia vt dictum eſt ſecundum Philoſophum, ſubiectum logicę ad omnia ſe ex tendit de quibus ens rationis prædicatur: ſed ens rationis non ſolum prædica tur de his, quibus attribuitur argumentatio, ſed etiam de his, quibus attribuitur diffinitio, & compoſitio, ſiue diuiſio: ideo ens rationis & non argumentatio debet eſſe ſubiectum attributionis logicę.

SOLVTIO.

Ad primum igitur dicendum ꝙ triplex eſt materia, ſ. ex qua: in qua: & circa quam: materia ex qua dicitur altera pars totius compoſiti, ſicut paries eſt materia ex qua domus fit: materia verò in qua eſt ſubiectum in quo eſt aliquod accidens, ſicut paries eſt materia in qua albedinis: ſed materia circa quam eſt obiectum alicuius potentiæ ſiue habitus, circa quod talis potentia verſatur uel habitus, ſicut color dicitur materia circa quam ipſius viſus: logica uerò cũ non ſit res materialis non habet materiam ex qua: ſed habet materiã in qua, quę eſt anima: & materiam circa quam, quæ eſt ens rationis aut actus rationis ſecundo modo ſupra poſito conſideratus, & non primo modo, ut argumentum voluit.

Ad alia duo argumenta patet ſolutio ex dictis, quia procedunt de actu rationis primo modo accepto, & non ſecundo modo ſicut declaratum eſt.

Ibi. Et ideo dicitur ars artium, *in proœmio Sancti Doctoris.*

ARTICVLVS IIII.

AD quartum ſic proceditur. Videtur ꝙ logica non debeat dici ars artium. Nam illa ſcientia, quæ gubernat alias, dicitur eſſe ars artium: ſed metaphyſica eſt gubernatrix omnium aliarum ſciẽtiarum. igitur metaphyſica eſt ars artium, & non logica.

2 Pręterea. Omnis genitiuus reflexus ſupra ſuum nominatiuum importat excellentiã: ſi ergo logica eſſet ars artiũ, ſequeretur ꝙ eſſet nobiliſſima ſcientiarum. conſequens eſt falſum, quia metaphyſica cũ ſit de ente reali, eſt nobilior quam logica, quæ eſt de ente rationis: ut patet primo metaphyſi. ergo idem quod prius.

3 Præterea. Logica nõ eſt ars. ergo nõ eſt ars artium: patet antecedens: quia ars & ſcientia ſunt duo habitus intellectuales abinuicem diſtincti: ſed logica eſt ſcientia, ergo logica non eſt ars: & valet conſequentia per locum à diſparatis.

OPPOSITVM.

Sed in contrarium eſt Doc. S. in lectione dicens. Ideo logica dicitur ars artiũ, quia in actu rationis nos dirigit, a quo omnes artes procedunt. hæc ille.

CON-

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum, ꝙ aliquam ſcientiam eſſe artem artium poteſt intelligi quadrupliciter. Vno modo ſecundum dignitatem obiecti: quia. ſ. habet nobilius obiectum, & ſic manifeſtū eſt, quòd logica nō dicitur ars artium, quia ens reale eſt nobilius ente rationis: cum ergo ens rationis ſit ſubiectum logicæ, ſequitur quòd omnes ſcientiæ reales ſunt nobiliores logica. & per conſequens iſto modo logica non debet dici ars artiū, ſed potius metaphyſica. Alio modo aliqua ſcientia poteſt dici ars artium ratione certitudinis modi procedendi, quæ ſcilicet certiori modo procedit, & ſic etiam logica non debet dici ars artium: quia mathematica certiſſimum habet modum procedendi, cum demonſtrationes eius ſint certiſſimæ: non autem logica, cum indifferenter procedat per omnes cauſas. Tertio modo ratione vtriuſq;, videlicet tā ratione nobilitatis obiecti quam ratione certitudinis modi procedendi: & iſto modo etiam vt ex dictis patet; logica non dicitur ars artium, ſed potius theologia diuina, vt probat Doc. S. in prima parte. q. 1. ar. 5. Quarto modo ratione adminiculationis, aut etiam directionis principiorum omnium artium, & iſto modo logica dicitur ars artium, quod ſic probatur ſecundum Doct. S. in lectione: nā illa ſcientia, quæ eſt directiua actuum rationis, a quibus omnes artes procedunt, eſt ars artium quarto modo: ſed logica eſt directiua actuum rationis, vt ex præcedentibus patet: igitur logica eſt ars artium.

SOLVTIO.

Ad primum igitur & ſecundum patet ſolutio per diſtinctionem iam poſitam. Ad tertium vel ad probationem antecedentis dicendum, quòd ars poteſt accipi dupliciter. Vno modo proprie, vt eſt recta ratio rerum a nobis factibilium, & iſto modo ars & ſcientia diſtinguuntur: nec iſto modo logica eſt ars, ſed ſcientia: alio modo accipitur ars cōmuniter, vt eſt quædam collectio plurium præceptorum ad vnum finem tendētium, & iſto modo ars eſt communis ad omnes ſcientias tam practicas quam ſpeculatiuas: quia habet aliquid per modum operis: vt dicit, prima ſecundæ q. 57.: tertium. & ſic accipitur ars cum dicitur, quòd logica eſt ars artium, & ſcientia ſcientiarum. Veruntamen habitus intellectuales non diſtinguuntur abinuicem, ſicut oppoſitum ab oppoſito: ſed ſicut id quod addit aliquid ſupra aliud: vt patet per Doc. S. ſuper Boetio de Trinitate, q. 2. ar. 2. ad primum, vbi ſic ait. Sapientia non diuiditur contra ſcientiam ſicut oppoſitum contra oppoſitum, ſed quia ſe habet ex additione ad ſcientiam, & ſicut proprium contra commmune: eſt enim ſapientia vt dicitur. 6. ethico. caput omnium ſciētiarum regulans omnes alias ſcientias inquantū eſt de altiſſimis cauſis, & propter hoc dea ſcientiarum dicitur primo metaphy. vnde illa ſcientia, quę de altiſſimis conſiderat ſapiētia dicitur: ſciētię vero nomen aliis ſcientijs inferioribus relinquitur, & ſecūdum hoc ſapientia diuiditur contra ſcientiam, ſicut proprium contra commune. hæc ille formaliter. Sed contra primam partem prę dictæ ſolutionis replicabat diſcipulus dicens. Logica eſt de factibilibus a nobis. ergo logica eſt ars proprie accepta. antecedens patet, quia logica eſt de entibus rationis, ſed entia rationis fiūt ab intellectu, quia conſiderationē intellectus conſequantur, vt dictum eſt. igitur &c. Dicendum quòd aliquid dicitur factibile a nobis dupliciter. Vno modo per operationem voluntatis vel trāſeuntem, ſicut patet in his, quæ fiunt per artes mechanicas: aut immanentē, ſicut operationes morales, & iſto modo intelligitur, quòd ars proprie dicta eſt recta ratio rerum a nobis factibilium, ſ. per operationem uolūtatis, quę eſt alia potentia ab intellectu. Alio modo aliquid dicitur factibile a nobis per operationem intellectus tantum arguēdo. ſ. aut componendo, vel diuidendo: & iſto modo non intelligitur, quod ars

proprie

proprie dicta ſit ratio factibilium a nobis: quare logica eſt de operabilib. a nobis ſecundo modo, & non primo modo: vnde non ſequitur, quod logica ſit ars proprie dicta: ſed bene communiter ſumpta, ſicut dictum eſt.

QVAESTIO II.

quę habet duos articulos.

De diuiſione logicę in cõmuni, & eius ſubdiuiſione.

Deinde conſiderandum reſtat de diuiſione logicæ, & eius ſubdiuiſione. Circa quod quæruntur duo. primo utrum diuiſio logicę conuenienter ſumatur ſecundum actus rationis. ſecundo vtrum noua logica conuenienter diuidatur in librum priorum, poſteriorum, topicorum, & elenchorum.

Seqnitur in Doctore. S. ibi, Oportet igitur logicę partes, *in proœmio eiuſdem.*

ARTICVLVS I.

AD primum ſic proceditur. Videtur quod diuiſio logicę non conuenienter ſumatur ſecundum diuerſas operationes rationis. Nam logica ſi diuideretur: aut hoc eſſet in partes ſubiectiuas, aut in partes quantitatiuas, aut in partes eſſentiales: ſed manifeſtum eſt, ꝙ logica non diuiditur in partes quantitatiuas, præſertim cum ſit ſubiectiue in anima rationali, quæ non eſt quanta, nec per ſe, nec per accidens: nec etiam poteſt habere partes eſſentiales niſi genus & differentiam, quæ non dicuntur partes logicę, in quas diuidit: non etiam poteſt habere partes ſubiectiuas, quia aut illæ partes ſubiectiuę eſſent plures in numero, aut in ſpē: non ſecundum: quia ſic logica non eſſet vna ſcientia vnitate ſpecifica: & per conſequens eſſet genus & non ſpecies: non poteſt etiam dici primum: quia plura accidentia eiuſdem ſpeciei non poſſunt eſſe in eodem ſubiecto: vt probatum eſt in ſumma diuinę philoſophię: ſed conſtat quod omnes partes logicę poſſunt eſſe ſimul in eadem anima ergo logica nullas habet partes: & ſic non poteſt diuidi: cum diuiſio ſit vnius in plures partes partitio.

2 Præterea. Sunt tantum duæ partes logicę: videlicet logica noua & vetus. ergo diuiſio logicę non ſumitur ſecundum actus rationis: patet conſequentia: quia tres ſunt actus rationis: vt hic dicit Doc. S. in lectione.

3 Præterea. Quælibet forma ſimplex eſt indiuiſibilis: ſed logica cum ſit qualitas, eſt forma ſimplex. ergo non eſt diuiſibilis: & ſic non habet partes.

OPPOSITVM.

Sed in contrarium eſt Doc. S. in lectione dicens. Oportet igitur logicæ partes accipere ſecundum diuerſitatem actuum rationis: ſunt autem actus rationis tres &c.

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum: quod diuiſio logicę conuenienter ſumitur ſecundum diuerſitatē actuum rationis: quod ſic probatur ſecundum Doc. S. nam logica eſt circa actum rationis, ſicut circa propriam materiam: vt in præcedenti quęſtione dictum eſt. ergo oportet partes logicæ accipere ſecundum diuerſitatem actuum rationis. patet conſequentia: quia ſcientię ſecantur & diuiduntur quemadmodum & res de quibus ſunt: vt dicitur in tertio de anima. Ex quo infertur: quod tres ſunt partes logicę: quod ſic probatur ſecundum eundem: nam partes logicę ſumuntur ſecundum diuerſitatem actuum rationis: vt iam probatum eſt: ſed tres ſunt actus rationis, videlicet ſimplicium intelligentia: compoſitio, & diuiſio: & diſcurſus: vt dicit Doc. S. in lectione. ergo ſunt tres partes logicę prædictis actibus correſpondentes. Pro cuius declara-

claratione aduertendum eſt, vt dicit Doct.S.in litera: quod actus rationis ipſius rationis ſunt tres: quorum primi duo ſunt rationis, ſecundum quod ratio eſt intellectus quidam. Vna enim actio intellectus eſt intelligentia indiuiſibilium ſiue incomplexorum: ſecundum quam concipit quid eſt res: & hæc operatio dicitur à quibuſdam informatio intellectus, ſiue imaginatio per intellectum: & ad hanc operationem rationis reducitur doctrina, quam tradit Ariſtote. in libro prædicamentorum. Secunda vero operatio eſt compoſitio vel diuiſio intellectus, in qua iam eſt verum vel falſum: & huic rationis actui deſeruit doctrina, quam tradit Ariſtoteles in libro perihermenias. Tertio vero actus rationis eſt ſecundum illud, quod eſt proprium rationis, ſcilicet diſcurrere ab vno in aliud, vt per id quod eſt notum deueniat in cognitionem ignoti: & huic actui deſeruiunt reliqui libri logicę. Hæc ille formaliter. Sic ergo ſunt tres partes logicę: videlicet ſcientia prædicamentorum: ſcientia perihermenias: & ſcientia nouę logicę, quæ dicitur ſcientia argumentationis.

Sed inſtabat diſcipulus: nam ſecundum philoſophum in tertio de anima, ſunt tantum duæ operationes intellectus; vna qua intelligit, quod quid eſt, alia qua componit & diuidit. Idem expreſſe adducit Doct. S. in de ſpiritualibus creaturis, quæſtio.i. articu. vlti. ad ſeptimum, & in primo ſententiarũ diſtin.19.quæſtio.5.art.primo, & in quolibet. quolibeto 5.quæſt. 5. artic. 2. videtur ergo quòd male hic Docto.S.ponat tres operationes rationis, cum ratio & intellectus ſint vna potentia eſſentialiter, vt probat Docto. S. in prima parte, quæſtio.79. articulo octauo.

Dicendum quod licet intellectus & ratio ſint idem ſecundum rem, differunt tamen ſecundum rationem. Nam ipſius intellectus ſecundum proprium ſuum actum conſiderati, qui eſt intelligere, eſt ipſam veritatem intelligibilem ſimpliciter apprehendere, ſed ipſius rationis eſt ſuum actum procedere de vno intellecto ad aliud ad veritatem intelligendam, & inde eſt quod angeli, qui ſine diſcurſu intelligunt, dicuntur ſubſtantiæ intellectuales, homo vero, qui diſcurrit in actu intelligendi dicitur ſubſtantia rationalis. Sic ergo tantum ponuntur duæ operationes intellectus ſecundum quod intellectus diſtinguitur contra rationem; tamen accipiendo intellectum ſecundum, ꝙ conuenit realiter cum ratione & econtra, ſic ponuntur tres operationes rationis & intellectus, & hoc eſt, quod Doctor.S. voluit innuere in pręſenti lectione cũ dicit, quòd duo primi actus ſunt ipſius rationis ſecundum quòd ratio eſt intellectus quidam: idem dicit ſecunda ſecundę.q.49.ar.5.ad tertium. vbi ſic ait. Et ſi intellectus & ratio non ſint diuerſæ potentiæ, tamen denuntiantur ex diuerſis actibus, intellectus enim nomen ſumitur ab intima penetratione veritatis, nomen autem rationis ab inquiſitione & diſcurſu. hæc ille, i. diſt.33.:.tertiũ Inſuper incidentaliter diſcipulus quęrebat duo: primo vtrum per ſecundam operationem intellectus uere poſſumus intelligere coruum eſſe album, & arguebat quòd non: quia non poſſumus intelligere hominem non eſſe riſibilem vere per ſecundam operationem intellectus, ergo a ſimili non poſſumus intelligere vere coruum non eſſe nigrum, cum coruus non poſſit eſſe ſine nigredine. ab eo enim quòd res eſt vel non eſt, oratio dicitur vera vel falſa. Dicendum quòd intellectus noſter vere poteſt intelligere per ſecundam operationem intellectus coruum eſſe album, nec eſt ſimile de riſibilitate reſpectu hominis, & de nigredine reſpectu corui: quia nigredo quæ opponitur albedini nõ dependet a principijs ſpeciei corui, ſed riſibile bene dependet a principijs hominis, & hęc eſt ſentẽtia Doc.S. in ſpiritualib⁹ creaturis.

q. 1. ar. vlt. ad ſeptimum, vbi ſic dicit. Duplex eſt operatio intellectus: vna qua intelligit quod quid eſt, & tali operatione intellectus intelligi poteſt eſſentia rei, & ſine proprio, & ſine accidente, cum neutrum eorum ingrediatur eſſentiã: alia eſt operatio intellectus componentis & diuidentis, & ſic poteſt ſubſtãtia intelligi ſine accidentali prædicato, ēt ſi ſecundum rem ſit inſeparabile, ſicut poteſt intelligi coruus eſſe albus. non eſt enim ibi repugnantia intellectuum cũ oppoſitum prędicati nõ dependeat ex principijs ſpeciei quæ ſignificetur nomine in ſubiecto poſito. hac uero operatione intellectus intelligi nõ poteſt ſubſtantia ſine proprio. non enim poteſt intelligi quòd homo non ſit riſibilis, quia ibi eſt repugnantia intellectuũ: nam oppoſitum prędicati dependet a natura ſubiecti. hæc ille. & valde glorioſe. Secundo quęrebat, quia Doc. S. hic dicit quòd ſecunda operatio intellectus eſt compoſitio vel diuiſio, in qua iam eſt verum vel falſum, vtrum in prima operatione intellectus ullo modo ſit verum vel falſum. Ad hoc breuiter dicendum quòd verum principaliter & primario reperitur in ſecunda operatione intellectus. ſecundario vero in prima. vt patet per Docto. S. in primo ſententiarum di. 19. q. 5. ar. 1. vbi ſic ait. Prima operatio intellectus reſpicit quidditatem rei. ſecunda reſpicit eſſe ipſius: & quia ratio veritatis fundatur in eſſe & nõ in quiditate, ideo veritas & falſitas proprie inueniũtur in ſecunda operatione intellectus, & in ſigno eius quod eſt enunciatio, & non in prima vel ĩ eius ſigno quod eſt diffinitio niſi ſecundũ quid, ſicut etiã ipſius quidditatis eſt quoddam eſſe rationis, & ſecundum iſtud eſſe dicitur etiam eſſe veritatis in prima operatione intellectus, per quem modum etiam dicitur, quod diffinitio eſt vera. hęc ille. de quo clarius in metaphy. diſputatum eſt.

SOLVTIO.

Ad primum igitur dicendum, quod logica dicitur ſcientia vna vnitate ſpecifica. Et diuiditur in ſcientiam prędicamẽtorum, perihermenias & nouæ logicæ: non tanquã in diuerſas ſcientias ſpecie aut numero diſtinctas in eodem ſubiecto, ſed tanquam in diuerſos gradus eiuſdem ſcientię: ſicut in quinto metaphy. quęſt. 9. arti. 7. ad primum, & in primo. q. 1. ar. 4. & t. 6. q. 7. ar. 3. dictum de metaphy. & elicitur ex Doc. S. in prima ſecundę. q 54. art. vlt. ad ultimum vbi ſic ait. Ille qui in aliqua ſcientia acquirit per demonſtrationem ſcientiam concluſionis vnius, habet quidem habitum, ſed imperfecte, cum vero acquirit per aliam demonſtrationem ſcientiam concluſionis alterius, non generatur in eo alius habitus, ſed habitus qui prius inerat fit perfectior, vt pote ad plura ſe extendens, ad quod concluſiones & demõſtrationes vnius ſcientiæ ordinatę ſunt: & vna deriuatur ex alia. hæc ille formaliter: ſicut etiam calor in aqua &c. Cum ergo logica ſit una ſcientia, qui habet vnam concluſionem logicalem perfecte per demonſtrationem, habet totã logicam, & dum acquiritur perfecte notitia alterius concluſionis per aliam demonſtrationem, puta aut in libro priorum, aut in libro poſteriorum, vel perihermenias, & huiuſmodi non acquirit nouam ſcientiam, ſed perfectiorem gradum eiuſdem ſcientię. Et ſi dicatur quod Doc. S. in ſecunda ſecundę. q. 51. ar. 2. ad vltimum dicit: quòd alia rationalis ſcientia eſt dialectica, & alia demonſtratiua. igitur &c. Ad hoc reſpondetur inferius. quęſt. 3. ar. 5. ad tertium. Ad ſecundum dicendum: quòd licet ſint tantum duæ partes graduum logicę in genere generaliſſimo, ſunt tamen tres in genere ſubalterno ſecundum tres actus rationis, vt declaratum eſt. Ad tertium dicendum quòd nulla forma ſimplex vt ſimplex eſt, põt diuidi: tñ forma que dr̃ uno mõ ſimplex, põt dici habere partes alio mõ, vnde logica licet non poſſit diuidi in partes quãtitatiuas aut integrales, poteſt tamen diuidi in partes ſubiectiuas diuerſos gradus eſſendi eiuſdem ſcientiæ ſpecifice ſignificantes.

Sequitur in Doc. S. Ibi, Attēdendum eſt autem quòd actus, *in proœmio eiuſdem.*

ARTICVLVS II.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd noua logica, quę eſt tertia pars logicę, non ſufficienter ſubdiuidatur in tres partes, quæ ſunt reſolutoria: topica: & ſophiſtica. Nā nouæ logicę ſunt quatuor partes, videlicet liber priorum: poſteriorum: topicorū: & elēchorum. ergo inſufficienter ipſius nouę logicæ enumerantur tātum tres partes.

2 Pręterea. Topica ſiue dialectica, quæ inuentiua dicitur, non eſt ſcientia: ſed opinio vel fides, vt cōcedit Doc. S. in lectione: ſed quælibet pars logicæ eſt ſciētia. ergo pars inuentiua non eſt pars logicæ.

3 Præterea. Oīs ſcientia habetur per certitudinem: vt patet primo poſterio. ſed inuentiua cognitio non ſemper habetur per certitudinē: vt concedit Doc. S. in lectione. ergo pars inuentiua non eſt pars logicę.

4 Pręterea. Partes ſciētię diſtinguūtur ſecundū obiecta: ſecant. n. ſcientiæ quēadmodum & res de quibus ſunt: vt dicitur in 3. de anima: ſed prædictarum partium eſt vnum obiectum. ſ. argumentatio. ergo non ſunt diſtinctæ: & ſic idem quod prius.

OPPOSITVM.

Sed in contrarium eſt Doc. S. in litera lectione prima ibi. [Attendendum eſt autem quòd actus rationis ſimiles ſunt quātum ad aliquid actibus naturæ &c.]

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum: quòd tantum ſunt tres partes nouæ logicę in communi, quæ deſeruiunt tertio actui rationis: quod ſic probatur ſecundum Doc. S. tribus rationibus. Nam noua logica ſumitur ſecundum tertiam operationem rationis, quæ eſt diſcurſus: prout procedit de notitia noti ad ignoti notitiam. ergo quot ſunt proceſſus ſiue diſcurſus rationis, tot erunt partes logicę nouæ. ſed triplex eſt diſcurſus, ſiue proceſſus rationis. ergo tres ſunt partes nouæ logicæ. minorē ſic probat Doc. S. Nam ars imitatur naturam inquantum poteſt, & inde eſt quòd actus rationis ſimiles ſunt quantum ad aliquid actibus naturæ: ſed triplex eſt proceſſus in actibus naturæ, nam in quibuſdam natura agit ex neceſſitate, ita quòd non poteſt deficere: in quibuſdam verò natura vt frequentius operatur, ſed non ſemper, & quia non ſemper operatur, oportet quòd aliquādo poſſit deficere a proprio actu, vnde in his neceſſe eſt eſſe duplicem actum: vnum qui fit vt in pluribus, ſicut cum ex ſemine generatur aīal perfectum: alium verò quando natura deficit ad operationem intentam, ſicut vt in pluribus homo generat hominem cum quinque digitis, aliquādo tñ deficit ab hoc & generat aliquē cum quatuor aut cum ſex propter corruptionem alicuius principij: vt in ſecundo phyſi. diſputabitur. Patet ergo quòd triplex eſt proceſſus in actibus naturę, ſcilicet ſemper, vt in pluribus, & vt in paucioribus. ergo triplex eſt proceſſus actuum rationis, videlicet vnus erit neceſſitatem inducens, in quo non eſt poſſibile veritatis eſſe defectū, & per huiuſmodi proceſſum certitudo ſcientiæ acquiritur. Alius eſt proceſſus rationis, in quo vt in pluribus verum concluditur, non tamen neceſſitatem habens. Et tertius eſt proceſſus, in quo ratio a vero deficit propter alicuius principij defectum, quod in ratiocinando erat obſeruandum. hæc omnia ſententialiter innuit Doc. S. in lectione.

Præterea. Omnis diſcurſus rationis, qui ad tertiam operationem rationis pertinet, aut eſt certitudinalis, aut probabilis; ſi primum, ſic eſt pars reſolutoria, quia reſolutio eſt cum certitudine. ſi ſecundum, hoc eſt dupliciter, quia aut procedit ex vere probabilibus, aut ex apparenter probabilibus. ſi primum, ſic eſt topica. ſi ſecundū, ſic eſt ſophiſtica. Et hæc ratio breuiter tāgitur in Doc. S. cum ſubdit, quòd per primum rationis proceſſum certitudo ſcientiæ acquirit,

Præ-

Præterea. Omnis pars logicæ aut eſt iudicatiua, aut inuentiua, aut deficit ab vtraque. ſi primum, ſic eſt pars certitudinalis, quia pars iudicatiua dicitur eo quod eſt cum certitudine ſententię. ſi ſecundum, ſic eſt topica ſiue dialectica. ſi tertium, ſic eſt ſophiſtica, de qua fit mentio in libris elenchorum Ariſtot. Hanc rationem tangit Doc. S. ibi, [Pars autem logicæ, quæ primo proceſſui deſeruit &c.] vſque ibi. [Aliis ergo partibus logicæ &c.] plura tamen intermiſcendo. Aduertendum eſt autem quòd ſicut duplex eſt neceſſitas, ſcilicet neceſſitas cõſeqnentiæ, quæ eſt habitudo neceſſaria antecedentis ad cõſequens, & neceſſitas conſequentis, quę eſt neceſſaria habitudo terminorũ propoſitiõis, videlicet ṗdicati ad ſubiectũ, ita duplex eſt reſolutio, q̃dã eſt reſolᵒ cõſequẽtiæ in formã & materiam ſyllogiſmi, quæ ſunt modus & figura, alia eſt reſolutio conſequentis in ſua principia & cauſas neceſſarias: vnde duplex eſt ſcientia analytica, ſiue reſolutoria, quod idem eſt, quædam eſt prioriſtica, quæ docet reſoluere neceſſitatem conſequentiæ in principia eius, & hęc eſt ſciẽtia quæ traditur in libris priorum analyticorum; alia eſt poſterioriſtica, quæ docet reſoluere neceſſitatem conſequẽtis & in ſua principia & cauſas, & hæc ſententia traditur in libris poſteriorum analyticorum.

Sed quęrebat diſcipulus, quare ſcientia libri priorum dicitur ſcientia reſolutoria prioriſtica, aut quare vocatur liber priorum, & quare ſcientia libri poſteriorum vocatur ſcientia reſolutoria poſterioriſtica, aut quare iſte liber vocatur liber poſteriorum. Dicẽdum ꝙ ſicut cõſequentia cum ſit habitudo antecedẽtis ad conſequens, præcedit ipſum conſequens, ſicut medium intelligitur pręcedere extremum. ita & neceſſitas conſequentię pręcedit neceſſitatem conſequentis: cum ergo liber priorum tractet de neceſſitate conſequentiæ & eius reſolutione: & liber poſteriorum tractet de neceſſitate conſequentis & eius reſolutione: conuenienter libri priorum ſcientia dicitur prioriſtica, & eadem de cauſa dicitur liber priorum: ſcientia autem libri poſteriorum dicitur poſterioriſtica, & eadem de cauſa vocatur liber poſteriorum. Conſiderandum eſt vlterius ſecundo ſecundum Doc. S. in lectione: ꝙ duplex eſt ſcientia. ſ. iudicatiua, & inuẽtiua. Iudicatiua quidem dicitur quę ſemper eſt cum certitudine, quia iudicium eſt cum certitudine ſententiæ: & quia iudicium certum effectibus haberi nõ poteſt, niſi reſoluendo in prima principia: ideo omnis ſcientia iudicatiua dicitur reſolutoria ſiue analytica. ſed ſcientia inuentiua non ſemper eſt cum certitudine: vnde de his, quæ inuenta ſunt iudicium requiritur ad hoc, ꝙ certitudo habeatur: vnde talis ſcientia. ſ. inuentiua non dicitur reſolutoria ſed probabilis, qualis eſt ſcientia topicorum. hęc ille ſententialiter. Aduertendum eſt vlterius ſecundum Doc. S. in lectione, ꝙ ſicut in rebus naturalibus in his, quæ vt in pluribus agunt, gradus quidam attenditur, quia quãto virtus naturę eſt fortior, tãto minus deficit a ſuo effectu: ita & in proceſſu rationis, qui non eſt cum omnimoda certitudine, gradus aliquis inuenitur, ſecundum quòd magis & minus ad perfectam certitudinem acceditur: per huiuſmodi. n. proceſſum quandoque quidem & ſi non fiat ſcientia, fit tamen fides vel opinio propter probabilitatem propoſitionum ex quibus proceditur, ex eo quòd ratio declinat totaliter in vnam partem contradictionis, licet cum formidine alterius: & ad hoc ordinatur topica vel dialectica: nam ſyllogiſmus dialecticus ex probabilibus eſt: de quo agit Ariſt. in libris topico. Quãdoq; vero non fit complete fides vel opinio, ſed ſuſpicatio quędam: quia non totaliter declinatur ad vnam partem contradictionis, licet magis inclinetur ad hanc quam ad illam, & ad hoc ordinatur rhetorica. Quãdoq; vero æſtimatio declinat ad aliquam partem contradictionis propter aliquam repręſentationem ad modum quo fit hoĩ abominatio

ali-

alicuius cibi, ſi præſentetur ei ſub ſimilitudine alicuius abominabilis: & ad hoc ordinatur poetica: nam poetę eſt inducere ad aliquid virtuoſum per aliquam decentem repręſentationem: omnia autem hæc ad rationalem philoſophiã pertinent, quia inducere ex vno in aliud rationis eſt: hæc omnia ille formaliter. Ex quo habetur quòd ſciẽtia inuentiua ſub ſe continet tres ſpecies, videlicet dialecticam, rhetoricam, & poeticam ſcientiam: quarum ſufficientia de facili ex adductis elici poteſt.

Sed arguebat diſcipulus contra adducta. Nam omnis habitus concluſionis per demonſtrationẽ acquiſitus eſt ſcientia & non opinio: ſed dialectica, ſiue topica eſt huiuſmodi. igitur male dictum eſt, quòd dialectica eſt fides vel opinio: cum opinio diſtinguatur contra ſcientiam. probatio mediæ. nam in libris topicorum aſſignatur à doctoribus ſubiectũ. ſ. ſylls dialecticus: & aliquid loco paſſionis. ſ. generatiuum opinionis, & principium ſubiecti. ſ. diffinitio eius, quæ eſt medium demonſtrationis. cum ergo ſolum hæc tria ad demonſtrationem requirant, videlicet ſubiectũ, paſſio, & diffinitio: ſequitur quòd in topicis ſiue dialecticis poſſunt fieri demonſtrationes: per quas poterit haberi ſciẽtia vera. Dicẽdum quòd ſylls dialecticus poteſt dupliciter conſiderari: vno modo per reſpectum ad ſua principia & cauſas, & iſto modo ſcientia libri topicorum, quę eſt de ſyllogiſmo dialectico tanquam de ſubiecto attributionis, eſt vera ſcientia & non opinio. Alio modo poteſt cõſiderari ſecundum ſuum vſum & effectum, & in ſe: & illo modo cum procedat ex probabilibus, de eo non eſt ſcientia ſed opinio: vt hic dicit Doc. S.

SOLVTIO.

Et per hoc patet ſolutio ad ſecundum & tertium. Ad primum igitur dicendum: quòd licet ſint quatuor partes logicæ in ſpecie ſubalterna, & adhuc plures in ſpecie ſpecialiſſima: tamen tantum ſunt tres in genere, quarum vna. ſ. reſolutoria continet ſub ſe ſcientiam prioriſticam & poſterioriſticam. Ad ſecundum & tertium patet ſolutio ex dictis. Ad quartum dicendum: quòd licet omnium partium nouę logicę ſit vnum obiectum commune. ſ. argumentatio, tamẽ quęlibet pars habet proprium obiectum: ſylls enim ſimpliciter dictus eſt ſubiectum in libris priorum: ſylls autem dialecticus in libris topicorum: ſyllogiſmus verò ſophiſticus in libris elenchorum: & ſyllogiſmus demonſtratiuus in libris poſteriorum: vt infra patebit.

QVAESTIO TERTIA,
Quę habet ſex articulos.

De qualitatibus ſcientiæ in communi.

DEINDE conſiderãdum reſtat de qualitate & conditione huius ſcientię poſterioriſticæ in communi. Circa quod quærũtur ſex. Primo vtrum de ſyllogiſmo demonſtratiuo ſit ſcientia. Secundo vtrũ talis ſcientia ſit practica vel ſpeculatiua. Tertio vtrum ſit ſcientia realis vel rationalis. Quarto vtrum ſit dignior cæteris partibus logicę. Quinto vtrum ſit iudicatiua vel inuentiua tantum. Sexto vtrum ſyllogiſmus demonſtratiuus ſit ſubiectum huiũs libri.

Vbi ſupra in Doc. S. in proœ. eiuſdem.

ARTICVLVS PRIMVS.

AD primum ergo ſic proceditur. Videtur quòd de ſyllogiſmo demonſtratiuo non habeatur ſcientia. Nam ſcientia eſt habitus concluſionis per demonſtrationem acquiſitus. ſi ergo de ſyllogiſmo demonſtratiuo eſſet ſcientia, illa haberetur per ſyllogiſmum demonſtratiuum: & iterum ſcientia de illo alio ſyllogiſmo demonſtratiuo haberetur per alium: & ſic eſſet proceſſus in infinitum: quod eſt inconueniens. igitur &c.

a Sed dicebat diſcipulus. ſciẽtia de ſyl

logiſmo demõſtratiuo in communi habetur per particularem quandam demonſtrationem, quę quidem cognoſcitur nõ per aliam demonſtrationem, ſed cognitis terminis. Contra. Ille qui acquirit ſcientiam de demonſtratione per demonſtrationem particularem, aut cognoſcit ſe habere ueram demonſtrationem, aut non. ſi primum, ſequitur quòd habeat ſcientiam de demõſtratione antequam acquirat eam. ſi ſecundum, ſequitur quòd non poſſit aſſerere ſe acquiſiuiſſe ſcientiam de demonſtratione, quod etiam eſt incõueniens, ſcilicet per demonſtrationem.

3 Præterea complexorum non eſt diffinitio, neque demonſtratio, aut ſcientia, vt infra dicitur. ſed demonſtratio eſt quid complexum, cũ ſit ſyllogiſmus. ergo eius non eſt ſcientia.

4 Præterea. Scientia eſt ſempiternorum, ut patet 1. huius, & 6. metaphy. ſed demonſtratio eſt corruptibilis, cum ſit quid fabricatum a ratione noſtra. igitur idem quod prius.

5 Præterea. De demonſtratione non poteſt haberi demonſtratio, aliàs demõſtrationis eſſet demonſtratio. ergo de demonſtratione non eſt ſcientia, cum quælibet ſcientia habeatur per demonſtrationem.

OPPOSITVM.

In contrarium eſt philoſophus, qui tradit nobis ſcientiam de ſyllogiſmo demonſtratiuo in præſenti lib. Et ſimiliter Doc. S. in principio huius.

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum, quòd ſyllogiſmus demonſtratiuus poteſt conſiderari dupliciter, vno modo quantum ad ſuum vſum, quo, ſcilicet ſciens utitur particularibus demonſtrationibus in hac ſciẽtia & in aliis, & iſto modo de eo nõ eſt ſcientia, ſed eſt modus ſciendi inquãtum huiuſmodi. Alio modo poteſt conſiderari quantum ad ſua principia, & cauſas, & proprietates, & hoc dupliciter, vno modo in particulari, & ſic etiam de eo non eſt ſcientia directe, quia particularium non eſt diffinitio, ut patet ſeptimo metaphy. & per conſequens neque ſcientia niſi reflexe. alio modo in uniuerſali, & ſic de eo non eſt ſcientia, quod ſic patet. Nam de illo eſt ſcientia, quod habet principia, partes, & proprietates demonſtrabiles de eo, & de ſuis partibus, vt patet per Philoſophum quarto metaphy. & in principio huius, ſed ſyllogiſmus demonſtratiuus eſt huiuſmodi. igitur de eo eſt ſcientia. probatio mediæ. Nam principia ſyllogiſmi demonſtratiui ſunt diffinitio eius & ſyllogiſmus in communi, ſimiliter & argumentatio, cuius quatuor ſunt ſpecies, ſcilicet ſyllogiſmus, enthymema, inductio, & exẽplum, vt patet primo & ſecundo priorum, & primo topic. partes verò demõſtrationis ſunt duplices, ſcilicet ſubiectiuæ & integrales: partes demonſtrationis ſubiectiuę ſunt demõſtratio propter quid, & demonſtratio quia eſt, demonſtratio vniuerſalis & particularis, ſimiliter demonſtratio affirmatiua, & negatiua: partes verò integrales eius ſunt duplices, ſcilicet vel propinquæ, vt propoſitio maior & minor, & concluſio: vel remotæ, vt ſunt maior extremitas & minor extremitas, & medium, ſcilicet ſubiectum, & paſſio, & diffinitio ſubiecti.

Sed inſtabat diſcipulus. Nam de omni eo de quo eſt ſciẽtia, poteſt demonſtrari aliqua propria paſſio, cum ſcientia ſit effectus demonſtrationis, cuius concluſio conſtituitur ex ſubiecto & propria paſſione, ſed de demonſtratione nõ poteſt demonſtrari paſſio, ſi ſic demonſtraretur. igitur &c. Dicendum negando minorem, immo de ſyllogiſmo demonſtratiuo poteſt demonſtrari paſſio ſic arguẽdo. Oĩs ſyllogiſmus procedẽs ex primis ueris & immediatis, notioribus, prioribus, cauſiſque conſequentis eſt generatiuus veræ ſcientiæ: ſed demonſtratio, ſiue ſyllogiſmus demõſtratiuus eſt ſyllogiſmus procedens ex primis, ueris &c. ergo demonſtratio eſt generatiua veræ ſcientiæ: in hac, enim particulari deductione demonſtratur paſſio ſyllogiſmi demonſtratiui in communi, quarum circum-

loquimur per eius officium, & eam de ipſo per diffinitionem ſyllogiſmi demonſtratiui demonſtramus.

Quęrebat inſuper idem diſcipulus: vtrum ſcientia poſterioriſtica vtens, & poſteriorica docens ſint vnus habitus vel duo: & videbatur ſibi quod non ſint vnus habitus: quia dictum eſt in principio corporis huius articuli, quod ſi ſyllogiſmus demonſtratiuus conſideretur quantum ad ſuum vſum, ſic de eo non eſt ſcientia. videtur ergo quod ſcientia prioriſtica vtens non ſit idem habitus cum ea vt docens eſt. Dicendum breuiter quod ſcientia poſterioriſtica vtens & poſterioriſtica docens ſunt vnus habitus ſecundum eſſentiam ſecundum diuerſos modos eſſendi conſideratus: ſicut dictum eſt, circa principium logicę de dialectica vtente, & dialectica docente: nam vnus & idem eſt habitus, qui conſideratur per reſpectum ad ſuas cauſas, & quantum ad ſuum vſum: ſicut idem eſt martellus, qui conſideratur per reſpectum ad ſuas cauſas & principia, & qui conſideratur quantum ad vſum eius, quo artifex in diuerſis artibus vtitur: poſterioriſtica enim docens dicitur illa ſcientia conſiderata in ſe per reſpectum ad ſuas cauſas & principia: & poſterioriſtica vtens dicitur eſſe eadem ſcientia conſiderata quantum ad ſuum vſum, inquantum ſcilicet demonſtrator vtitur ſcientia ſua poſterioriſtca acquiſita in alijs ſcientijs multipliciter demonſtrando & in ſeipſa.

SOLVTIO.

Ad primum igitur admittitur ſolutio diſcipuli.

Ad ſecundum vel ad replicam contra diſcipulum inductam dicendum: quod ille, qui acquirit ſcientiam de demonſtratione per demonſtrationem quandam particularem, cognoſcit ſe habere veram demonſtrationem ante acquiſitionem, vel in ipſa acquiſitione ſcientiæ: non quidem per ſcientiam demonſtratiuam præcedentem, ſed lumine doctoris extrinſeci ſcilicet magiſtri talem demonſtrationem adducentis: aut lumine doctoris intrinſeci, videlicet intellectus agentis: & etiam lumine primorum principiorum: & lumine cognitionis terminorum ſimplicium: vnde non oportet, quod habeat ſcientiam de demonſtratione antequam eam acquirat ſecundum Docto. S. in ſecundo de anima. lectione xi. vbi ſic ait. Eodem autem modo ſe habet in ſcientię acquiſitione. homo enim acquirit ſcientiam, & a principio intrinſeco dum inuenit: & a principio extrinſeco dum addiſcit: vtrobique autem reducitur de potentia in actum ab eo quod eſt actu: homo enim per lumen intellectus agentis ſtatim cognoſcit actu prima principia naturaliter cognita, & dum ex eis concluſiones elicit per hoc quod actu ſcit, venit in actualem cognitionem eorum, quę potentia ſciebat: & eodem modo docens exterius ei auxiliatur ad ſciendum ſcilicet ex principijs addiſcenti notis deducens eum per demonſtrationem in concluſiones prius ignotas. quod quidem auxilium homini neceſſarium non eſſet, ſi adeo eſſet perſpicacis intellectus, quod per ſeipſum poſſet ex principijs notis concluſiones elicere: quæ quidem perſpicacitas hominibus adeſt ſecundum plus & minus. hæc ille.

Ad tertium dicendum: quod demonſtratio poteſt accipi dupliciter: vno modo primo intentionaliter, videlicet pro re ſubiecta intentioni ſcilicet pro ſyllogiſmo, qui componitur ex tribus propoſitionibus & tribus terminis: & iſto modo de ea non eſt ſcientia, neque diffinitio, neque etiam demonſtratio. Alio modo poteſt conſiderari ſecundo intentionaliter, videlicet accipiendo eam pro illo termino ſimplici de-

monſtrato,non quidem abſolute,ſed vt eſt vox ſignificatiua rei ſubiectæ, quæ eſt ſignificatum eius, ſcilicet vt ſignificat rem primæ intentionis, & iſto modo demonſtratio non eſt quid complexum, & vt ſic de ea eſt diffinitio & ſciẽtia,vt infra latius declarabitur.Ad quartum dicendum : quòd ſi demonſtratio conſideretur in particulari bene eſt corruptibilis, & vt ſic de ea non eſt ſcientia: ſed ſi conſideretur in vniuerſali ſic eſt incorruptibilis, & iſto modo de ea eſt ſcientia. Contra hoc arguebat diſcipulus.Nam corruptis nobis corrumpuntur omnia,quæ ſunt in nobis, vt innuit Philoſophus in prædicamentis, ſed vniuerſalia ſunt in ſingularibus. ergo corruptis ſingularibus corrumpuntur vniuerſalia, & ſic demonſtratio in vniuerſali eſt corruptibilis,& per conſequens argumentum prædictũ in ſuo robore remanſit. Dicendum eſt quòd aliud eſt vniuerſale corrumpi: & aliud eſt aliquid in vniuerſali corrumpi, corruptis enim ſingularibus corrumpitur vniuerſale ſecundum eſſe, quod habet in ſingularibus : non tamen corrumpitur in vniuerſali, id eſt ſecundum habitudinem, quam habet ad ſua principia eſſentialia & ad ſuas paſſiones: licet enim concluſionis, de qua eſt ſcientia,primo & per ſeipſum ſubiectũ & prędicatum, ſiue propria paſſio corrumpatur ſecundum eſſe exiſtentiæ, ſemper tamen manet neceſſaria habitudo vnius ad reliquum, quam immediate ſignificat concluſio demonſtrata: Inde eſt quòd ſcientia dicitur eſſe ſempiternorum, de quo inferius ad longum diſputandum eſt. Ad vltimum dicendum:quòd de demõſtratione primo intentionaliter accepta non poteſt haberi demonſtratio, quia ſic demonſtratio non poteſt eſſe ſubiectum concluſionis.cũ vt ſic ſit tota demonſtratio includẽs duas prę miſſas & ipſam concluſionem,ſed tamen ſi ſecundo intentionaliter ſumatur, ſic poteſt eſſe ſubiectum concluſionis, & eius vt ſic poteſt eſſe demonſtratio : vt patuit in reſponſione ad argumentum diſcipuli in corpore articuli.

Sequitur in Doct. San. vbi ſupra extrauaganter in proœmio eiuſdem.

ARTICVLVS II.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur,quòd ſcientia de ſyllogiſmo demonſtratiuo ſit ſcientia practica & non ſpeculatiua. Nam illa ſcientia eſt practica, quæ ordinatur ad opus, vt patet ſecundo metaphy. ſed iſta ſcientia ordinatur ad opus, ſcilicet ad demonſtrare,& arguere, & huiuſmodi.ergo eſt ſcientia practica.

2 Præterea.Logica eſt ſcientia practica: vt probat Gratiadeus in principio logicæ ſuæ.ergo hæc ſcientia eſt practica:quia ſcientiæ practicæ quælibet pars debet eſſe practica ſi ordinentur ad eundem finem.

3 Præterea. Scientia ſpeculatiua ordinatur ad cognitionem ueritatis eorum, circa quæ verſatur nõ ordinans vlterius veritatem cognitam ad ipſorum operationem : ſed ſcientia demonſtratiua, quæ ordinatur ad modos demonſtrandi, ſic ordinatur ad cognoſcendũ de eis ueritatem,quòd veritatem de eis cognitam ordinat ad talium modorum debitam formationem, quæ eſt quędam ipſorum operatio. ergo hęc ſcientia eſt practica.

4 Præterea.Nullus habitus,cuius finis non eſt actus proprius,ſed actus alterius habitus, poteſt dici ſpeculatiuus, talis enim non eſt gratia ſui, quod requiritur ad habitum ſpeculatiuum, ſed ſcientia huius libri non habet actum proprium, qui ſit finis eius, ſed ordinatur ad introductionem aliarum ſcientiarum, ut dicit Doct.San.in primo metaphy.lect. 5. vbi dicit, quòd quædam uerò ſcientiæ inuentę ſunt ad introductionem in aliis ſcientiis, ſicut logicales. Et ibidem in lect. 7. dicit, quòd inquiſitores

tores philoſophię habebant et am ea, quæ ſunt etiam ad eruditionem neceſſaria, ficut ſcientiæ logicales quæ non propter ſe quæruntur, ſed vt introductoriæ ad alias ſcientias. hęc ille: ut etiam philoſophus concedit quarto metaphy. ergo &c.

5 Pręterea. Nullus habitus ſpeculatiuus operatur ſuum obiectum: ſed hęc ſcientia operatur ſuum obiectum, ſcilicet demonſtrationem. ergo &c.

OPPOSITVM.

Sed in contrarium arguitur. Nam illa ſcientia eſt ſpeculatiua, quę ordinatur ad ſcire: ut patet ſecundo metaphy. ſed hęc ſcientia ordinatur ad ſcire, finis enim demonſtrationis eſt ſcire. ergo eſt ſpeculatiua.

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum, quòd hæc ſcientia non eſt practica ſed ſpeculatiua ſimpliciter. Pro cuius declaratione eſt diligenter aduertendum, quòd quatuor conditiones requiruntur ad hoc, quod aliqua ſcientia, aut aliquis habitus ſit practicus ſecundum Docto. San. in diuerſis locis. Quarum prima eſt quòd talis habitus ordinetur ad opus tanquam ad finem: hanc conditionem innuit philoſophus ſecundo metaphyſ. & Doct. San. ibidem. Secunda conditio eſt, quòd talis habitus ordinetur ad opus alterius potentiæ quàm intellectus, ſcilicet ad opus voluntatis tanquam ad finem. Et hanc conditionem innuit Doctor San. in prima ſecundæ quæſtio. 57. artic. primo, ad primum. vbi ſic ait. Duplex eſt opus, ſcilicet interius & exterius. practicum ergo vel operatiuum, quod diuiditur contra ſpeculatiuum, dicitur de opere exteriori, ad quod non habent ordinem habitus peculatiui, ſed tantum habent ordinem ad opus interius intellectus, quod eſt ſpeculari verum. Hæc ille formaliter. Tertia conditio eſt, quòd talis habitus pure practicus & non mixtus ordinetur ad opus voluntatis naturæ vt ad extra exercitum & non elicitum tantum. Et hanc conditionem innuit Doctor Sanctus in prologo primi ſententiarum artic. primo, in argumento ſecundo. ubi ſic ait. Omnis doctrina eſt ad perfectionem, uel quantum ad intellectum ſicut ſpeculatiuæ, vel quantum ad effectum procedentem in opus, ſicut practicæ. hæc ille. Et ibidem ad ſecundum ſic ait. Philoſophia ſufficit ad perfectionem intellectus ſecundum cognitionem naturalem, & affectus ſecundum uirtutem acquiſitam, & ideo oportet eſſe aliam ſcientiam, per quam intellectus perficiatur quantum ad cognitionem infuſam, & affectus quantum ad dilectionem gratuitam. hæc ille. Et idem innuit Doctor Sanctus in de ueritate. quæſtio. 14. articu. quarto, capit. primo, & in primo ſen. di. 51. quæſtio. quinta, articu. tertio. o. ſic ait. Per miſſionem inuiſibilem fit, vt homo non ſit in hoc mundo obiectiue ſecundum intellectum & affectum, non autem eſſentialiter: & idem dicit opuſc. nono, quæſtio. 31. Item ſecunda ſecundę, quæſtio. 162. articu. tertio ad primum. dicit Doctor Sanct. quòd cognitio ueritatis eſt duplex, una pure ſpeculatiua, alia autem cognitio veritatis affectiua &c. Et ibidem quæſtio. 154. articu. quinto & homo ſecundum virtutes morales dicitur ſimpliciter bonus, non autem ſecundum intellectuales, vt patet prima ſecundæ quęſtio. 68. articulo tertio. ſecundum. Quarta conditio eſt, quòd talis habitus ſit immediate regulatiuus illius operis exterioris. Hanc conditionem tangit Doct. Sanct. in de ueritate, queſtio. 14. articulo quarto. vbi ſic ait. Non quęlibet relatio ad opus facit intellectum eſſe practicum, ſed aliqua ſimpliciter ſpeculatio poteſt eſſe alicui remota occaſio aliquid operandi: ſicut philoſophus ſpeculatur animam eſſe immortalem, & inde ſicut a cauſa remota ſumit occaſionem aliquid operandi: ſed intellectum practicum oportet eſſe proximam regulam operis, ut pote quòd conſideretur ipſum operabile & rationes ope-

randi & cauſæ operis. Conſtat autem quod obiectum fidei non eſt verum operabile, ſed verum increatum, in quod non poteſt niſi actus intellectus ſpeculatiui, unde fides eſt in intellectu ſpeculatiuo, quamuis ſit vt occaſio remota aliquid operandi, vnde etiam ſibi non attribuitur operatio niſi mediante dilectione. hæc ille formaliter.

Cum ergo hæc ſcientia non ordinetur ad opus voluntatis exterius, ſed ad dirigendum actum rationis in ſuis operationibus, vt in principio huius libri probat Doctor Sanctus: relinquitur quòd hęc ſcientia non eſt practica: ſequitur ergo quòd eſt ſpeculatiua, quia omnis habitus vel eſt ſpeculatiuus, vel practicus: vt patet per philoſophum ſexto metaphy.

Pro ampliori autem declaratione huius aduertendum eſt ſecundum Doctorem Sanctum in prima parte. quæſtione decimaquarta, articulo vltimo. quod tripliciter aliqua ſcientia dicitur ſpeculatiua, uno modo ex parte rerum ſcitarum, quæ non ſunt operabiles a ſciente, ſicut ſcientia de rebus naturalibus vel diuinis. ſecundo quantum ad modum conſiderandi; ut puta, ſi ædificator conſideret domum diffiniendo, vel diuidendo, & etiam conſiderando vniuerſalia principia ipſius. tertio quantum ad finem: nam finis habitus ſpeculatiui eſt conſideratio veritatis. hæc ille.

Cum ergo hęc ſcientia conſideret ſuum obiectum diffiniendo, & diuidendo, ac reſoluendo in ſua principia & cauſas, cum etiam conſideret ipſum obiectum eius ratione ueritatis cognoſcendæ, & ſi obiectum eius in particulari conſideratum ſit operabile a nobis operatione intellectus, non tamen eſt operabile à nobis operatione voluntatis exteriori, ideo dicendum eſt, quòd hæc ſcientia omnibus modis eſt ſpeculatiua: licet ſecundum quid poſſit dici practica, ſcilicet inquantum obiectum eius eſt operabile a nobis operatione intellectus, ſiue rationis.

Sed dicebat diſcipulus. Operatio voluntatis exterior ſiue ad extra dicitur operatio tranſiens præter quam eſt aliqua res operata. ſi ergo vt adductum eſt, requiritur ad hoc, quòd aliqua ſcientia ſit practica, quod ordinetur ad opus voluntatis exterius, ſiue ad extra, ſequeretur quòd prudentia non eſſet habitus practicus: quod eſt contra philoſophum. ſexto. Ethic. & contra Doctorem Sanctum in primo metaphyſicæ. patet ſequela: quia prudentia per hoc differt ab arte; quia ars eſt de factibilibus a nobis quæ per operationem tranſeuntem producuntur, prudentia vero eſt de agibilibus, quæ fiunt per actionem immanentem.

Dicendum ad aſſumptum, quòd non omnis oppoſitio voluntatis ad extra dicitur oppoſitio ſolum traſiens, ſed operatio voluntatis ad extra hic accipitur pro quacunque operatione imperata a voluntate producibili ab eadem ſuis virtutibus naturalibus, agibilia enim producuntur per operationem a uoluntate imperatam per naturalia principia homini; unde non oportet quod prudentia ſit habitus ſpeculatiuus, ſed eſt habitus practicus ſicut & ars, vt patuit per Doctorem Sanctum ſecunda ſecundæ. quæſtione quadrageſimaſeptima, articulo ſecundo, ad ſecundum vbi ſic ait. Ambro. & etiam Tullius nomen prudentiæ largius ſumunt pro qualibet cognitione humana tam ſpeculatiua quam practica, quamuis dici poſſit, quòd ipſe actus ſpeculatiuę rationis ſecundum quòd eſt voluntarius cadit ſub electione & conſilio quantum ad ſuum exercitium, & per conſequens cadit ſub ordinatione prudentiæ: ſed quantum ad ſuam ſpeciem, prout comparatur ad obiectum, quod eſt verum neceſſarium non

cadit

cadit ſub conſilio, nec ſub prudentia. hęc ille.

SOLVTIO.

Ad primum igitur dicēdum; quod vt dictum eſt, licet hęc ſciētia ordinetur ad opus intellectus, non tamen ordinatur ad opus voluntatis ad extra: unde non oportet quod ſit practica. Ad ſecūdum dicendum: quod Gratiadeus in hac parte dereliquit fontem ſcientiæ, videlicet Doc. S. vt ex dictis patet. logica enim eſt ſciēntia ſpeculatiua ſimpliciter & ſecundum quid practica, vt declaratum eſt: non.n. ordinatˀ ad opus alterius poſitione quàm intellectus. Sed contra hoc inſtabat diſcipulus. Nam Philoſophus in ſexto metaphy. ſub philoſophia theorica ſolum comprehendit phyſicam, mathematicam, & metaphyſicam, ſed logica non eſt aliqua illarum trium: ergo logica, ſiue etiam hæc ſcientia non eſt ſpeculatiua. Dicendum quòd duplex eſt philoſophia theorica ſiue ſpeculatiua: quædam eſt ſermocinalis, alia eſt realis. philoſophus autem primus cum ſit artiſex realis in ſexto metaphy. diuiſit philoſophiam ſpeculatiuam realem in phyſicam: mathematicam, & metaphyſicam: vnde bene ſequitur, quòd logica non ſit ſpeculatiua realis, non autem ſequitur, quòd non ſit ſpeculatiua. Contra hoc iterum inſtabat idē diſcipulus. Nam ſi logica ſiue hæc ſcientia eſſet ſcientia ſpeculatiua, ipſa contineretur ſub philoſophia ſpeculatiua, ſicut pars ſub toto, neque quæritur propter aliud; ſed l ogica non continetur ſub philoſophia ſpeculatiua ſicut pars ſub toto: neque quęritur pp ſe ipſam, ſed pp aliud. ergo eſt practica & non ſpeculatiua. cuius ſententię videtur eſſe Doc. S. ſuper Boetio de tri. q. 5. art. primo ad ſecundum. vbi ſic ait. Scientiæ ſpeculatiuæ, vt patet primo metaphy. ſunt de illis, quorum cognitio quęritur pp ſe: res autem de quibus eſt logica non quęruntur ad cognoſcendum propter ſeipſam, ſed vt adminiculum quoddam ad alias ſcientias: & ideo logica non continetur ſub ſpeculatiua philoſophia principaliter ſicut pars, ſed ſicut quoddā reductum ad philoſophiam ſpeculatiuam, prout miniſtrat ſpeculationi ſua inſtrumenta, ſ. ſyllogiſmos, diffinitiones, & alia huiuſmodi, quibus in ſcientijs ſpeculatiuis indigemus: vnde ſecundum Boe. in commen. ſuper Porphyrium. logica non tam eſt ſcientia quam ſcientię inſtrumentum. hæc ille formaliter. videtur ergo Docto. San. velle, quòd logica non ſit ſpeculatiua, tum quia non continetur ſub philoſophia ſpeculatiua ſicut pars, tum etiam quia res de quibus tractat non quęruntur propter ſe. Sed dicendum primo vt prius: quia Doct. S. ibi loquitur de philoſophia ſpeculatiua reali, ſub qua non continetur logica ſicut pars, ſed reductiue ſicut quoddam adminiculum, inquantum per artem logicæ etiam in philoſophia ſpeculatiua reali vtimur argumentationibus, diffinitionibus, & demonſtrationibus. continetur tamen vt pars ſubiunctiua ſub philoſophia ſpeculatiua ſermocinali: vt dictum eſt. Dicendum ſecundo. quod logica poteſt conſiderari dupliciter, vno modo quantum ad ſuum vſum, & iſto modo non quæritur ſolum propter ſe, ſed etiam propter aliud: non tamen propter aliud, quod ſit extra genus contemplationis. Alio modo conſideratur in ſe ſecundum quòd eſt docens in ordine, ſcilicet ad ſuas cauſas, & iſto modo quæritur etiam propter ſe, vnde ſimpliciter dicenda eſt ſpeculatiua, vt etiam vult Aug. primo de ciui. dei. cap. octauo. Ad tertium dicendum: quòd propter hanc rationem coactus fuit Gratiadeus dicere logicam eſſe magis practicam quàm ſpeculatiuam, ut patet in principio ſuæ logicæ, vbi eam formaliter adducit. Sed ſecundum prædictas conditiones ad praxim requiſitas faciliter apparet, quòd ratio ſua nullo modo concludit, quia licet ea quæ conſiderantur in logica ſecundum eorum vſum conſiderata, ordinentur ad operationem intellectus, non tamen ordinantur ad operationē alterius

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

potentiæ quàm intellectus, ſcilicet ad operationem voluntatis ad extra, quod tamen requiritur ad habitum practicum, vt declaratum eſt. Ad quartum dicendum, ꝙ propter hanc rationem & ſequentem Petrus Aureoli in primo ſententiarum, & Scotus in primo metaphy. dicere conantur etiam quòd logica ſit magis dicenda practica quàm ſpeculatiua. Sed manifeſtum eſt, ꝙ ex dictis ſolutæ ſunt: non eſt enim inconueniens, quòd unus habitus ſpeculatiuus ordinetur ad finem alterius habitus tanquam ad finem remotum. ſimiliter ergo licet logica ordinetur ad introductionẽ aliarum ſcientiarum tanquam ad vltimum finem, non tamen propter hoc debet dici practica, tum primo quia ſcientia debet demonſtrari practica vel ſpeculatiua a fine proximo: tum ſecundo quia dato ꝙ finis eius ſpecialis eſſet introductio ſciarum, non tñ eſſet aliud finis eius quàm ſcire: ſed ſcire non facit etiam habitum practicum, ſed ſpeculatiuum, ut patet ſecundo metaphy. Et non eſt intelligendum, ꝙ logica ſit ſcientia practica ſimpliciter: quando ibi exemplificat Doc.S. de ſciẽtiis logicalibus, ſed bñ logica vtens, conſiderata ſcilicet ſm applicationẽ ad alias ſcientias eſt practica ſecundum quid, & ſumendo largo modo praxim: & ſic intelligit Doc.S. in primo metaphy. & Philoſophus in quarto metaphy. logica vero docens quæritur propter ſeipſam: ideo logica eſt ſimpliciter ſpeculatiua, & ſecundum quid practica, vt ſuperius dictum eſt: vt etiam dicit Doc.S. ſecunda ſecundæ. q.51.art. ſecundo ad vlti. ubi ſic ait. In ſpeculatiuis alia rationalis ſcientia eſt dialectica, quæ ordinatur ad inquiſitionem inuentiuam, & alia eſt ſcientia demonſtratiua, quæ eſt veritatis determinatiua. hæc ille. igitur &c. Ad vltimum dicendum, quod ille habitus qui operatur ſuũ ſubiectum operatione extrinſeca volũtatis eſt bene practicus, nõ tamen oportet quòd ille ſit practicus qui operatur ſuum obiectum operatione intellectus: ſicuti eſt logica. Veruntamen licet intellectus operetur ſyllogiſmum demõſtratiuum particularem hunc ſcilicet, vel illum, non tamen oportet, quòd per ſe operetur eum in vniuerſali: vnde ratio non concludit.

Vbi ſupra, impertinenter in proœmio eiuſdem.

ARTICVLVS TERTIVS.

AD tertium ſic proceditur. Videtur quòd hæc ſcientia ſit realis & non rationalis. Nam nihil eſt in aliquo prędicamento, niſi ſit ens reale extra animam exiſtens: vt patet per Doc.S. in de potentia. q.7. ar.9. ſed hæc ſcientia & quælibet alia ponitur in prædicamento qualitatis in prima ſpẽ. ergo hæc ſciẽtia eſt ens reale, & per conſequens ſciẽtia realis.

2 Præterea. Ille effectus eſt realis, cuius omnes cauſę ſunt reales: quia effectus debet proportionari ſuę cauſę: ſed huius ſcientiæ cauſæ ſunt reales, nam anima quæ eſt cauſa eius effectus finalis & materialis in qua huius & cuiuſlibet alterius ſcientiæ, eſt realis. ergo hęc ſcientia eſt realis: non autem poteſt eſſe aliqua cauſa formalis ipſius ſcientię, cum ſcientia ſit forma: alias formæ eſſet forma.

3 Prętere a. Illa ſcientia eſt realis, cuius obiectum eſt ens reale, quia ſcientiæ denominãtur ab obiectis earum tertio de anima: ſed obiectum huius ſcientiæ eſt ens reale. ergo &c. probatio mediæ: quia obiectum eius eſt ens, ſed ens & res conuertuntur. ergo obiectum eius erit ens: & per conſequens erit ens reale.

4 Præterea. Ab eo quòd res eſt vel nõ eſt, oratio uera uel falſa eſt: ſed ſubiectũ huius ſcientiæ quod eſt ſyllogiſmus demõſtratiuus, oratio dicitur: ſyllogiſmus, enim eſt oratio, in qua quibuſdam poſitis neceſſe eſt aliud per ea quæ poſita ſunt, euenire: vt patet per Philoſophũ primo priorum. ergo ab eo quòd res eſt nihil, ſyllogiſmus demonſtratiuus non dicitur

dicitur uerus vel falſu:: ſed ſcientia denominatur vera uel falſa a veritate vel falſitate obiecti. ſequit̃ ergo quod hęc ſcientia denominatur vera vel falſa a re: & per cōſequens ſubiectum eius erit res quædam.

5 Præterea. Cuiuſlibet relationis realis debet eſſe fundamentum reale, vt patet per Philoſophū quinto metaph. & per Doc.S.in de potentia.q.6.ar. vlti. & penul.ſed relatio ſcientiæ ad ſcibile eſt relatio realis: vt concedit Philoſophus vbi ſupra. ergo fundamentum illius relationis, quod eſt ipſa ſcientia, debet eſſe reale, & per conſequens hæc ſcientia eſt ſcientia realis.

OPPOSITVM.

Sed in contrarium arguitur per Doc. S.in principio huius lib.qui dicit, quod omnis diſcurſus rationis pertinet ad philoſophiam ſermocinalem, ſed hæc ſcientia deſeruit diſcurſui rationis, vt ibidem probat. ergo eſt ſcientia ſermocinalis. Præterea. Omnis ſcientia directiua actuum rationis eſt rationalis, vt ſupra probatum eſt: ſed hæc ſcientia eſt directiua actuum rationis, vt etiam ſupra probatum eſt ſecundum Doct. S. ergo hæc ſcientia eſt ſcientia rationalis.

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum, quòd ſcientia libri poſteriorum eſt ſcientia rationalis & non realis: quod ſic patet. Nam quinq; ſunt proprietates, q̃ conſequuntur ſcientiam ratione obiecti, videlicet vnitas, dignitas, diſtinctio, ordo, & nomen: quælibet ergo ſcientia denominatur, ſcilicet vel realis vel rationalis a ſuo ſubiecto: ſed ſubiectum huius ſcientiæ quod eſt ſyllogiſmus demonſtratiuus, eſt ens rationis. ergo hæc ſcientia eſt rationalis. Præterea. Omnis ſcientia realis ſecundum philoſophum ſexto metaphy. aut eſt ſpeculatiua: aut actiua: aut factiua: ſed hæc ſcientia non eſt actiua vel factiua, quia quælibet earum eſt practica, hęc autem ſcientia non eſt practica, vt ſupra probatum eſt. ergo non eſt actiua vel factiua; ſimiliter neque eſt ſpeculatiua realis, quia omnis talis ē vel phyſica: vel mathematica: vel metaphyſica, vt patet per Philoſophū ibidem: ſed hęc ſcientia non eſt aliqua illarum. ergo non eſt ſpeculatiua realis, & per conſequens non eſt ſcientia realis. Præterea. Logica eſt ſcientia rationalis: vt patet per Aug. de ciuita. dei. c.8. vbi uocat eam ſcientiam rationalē. ergo hæc ſcientia eſt ſcientia rationalis: cum ſcientia totius & partis ad idē. genus ſciarum pertineant. Idem etiam patet per rationes adductas prius in cōtrarium, quę ſumuntur a Doc. S. in prima lectione huius primi, vt patet. Pro declaratione ergo pręcedentium aduertendum eſt, quòd aliqua ſcientia poteſt dici realis dupliciter. vno modo improprie: & hoc tripliciter. uno modo quia ipſa eſt ens reale, & ſic quælibet ſcientia eſt realis, cum quęlibet ſit in prædicamento qualitatis. Alio modo quia eſt in ſubiecto reali: & ſic etiam quælibet ſcientia eſt realis, quia quælibet ſcientia eſt in anima ſubiectiue, quæ eſt ens reale. Tertio modo, quia eſt ab aliqua cauſa reali, & ſic etiā quælibet ſcientia eſt realis, quia anima eſt cauſa efficiens, finalis, & etiam materialis in qua cuiuſlibet ſcientiæ. Alio modo aliqua ſcientia poteſt dici realis proprie, cuius. ſ. cauſa obiectiualis eſt realis: ſiue cuius obiectū eſt ens reale extra animam exiſtens, & illo modo non quælibet ſcientia eſt realis, ſed aliqua eſt realis & aliqua rationalis: hæc igitur ſcientia habet obiectum quod eſt ens rationis, videlicet ſyllogiſmum demonſtratiuū: vnde hæc ſcientia dicitur rationalis proprie & non realis.

SOLVTIO.

Ad primum ergo dicendum quòd aliud eſt ſcientiam eſſe ens reale, & aliud eſt ſcientiam eſſe ſcientiam realem; ſicut aliud eſt identitatem eſſe realem, & aliud eſt identitatem eſſe relationem realem, vt patet per Doc. S. in de potentia, q.7. ar. vltimo. nam aliquis eſt idem vel ſimilis ſibi ipſi realiter, & tamen talis identitas vel ſimilitudo non eſt relatio realis: cum relatio realis re-

quirat duo extrema realia realiter diſtincta, vt in quinto libro diuinæ philoſophiæ diſputatum eſt, & in primo ſententia. diſtin. 24. quæſtio. 1. articu. 3. ad primum articulum. Vnde dico quod negatio iſta, in qua perficitur ratio vnitatis, non eſt niſi negatio rationis tantum: omnis enim reſpectus, qui eſt entis ad negationem, vel ad non ens, non eſt niſi rationis. Et ibidem ad ſecundum ſic ait. Vnum non importat negationem niſi in rationibus, vnde ſecundum rem magis ſe habet ad potẽtiam quam multitudo, in qua importatur realis negatio, ſecundum quam res a re diſtinguitur: hæc ille.

Ex quibus patet, quòd ibi non accipitur negatio realis, quaſi ipſa negatio ſit ens reale: cum negatio ſit ens rationis: ſed accipitur ibi negatio realis, quia eſt inter entia realia, dicens. hoc non eſt hoc, quia ſecundum eam res a re diſtinguitur: ipſa tamen negatio ſecundum ſe eſt ens rationis: ſimiliter ſcientia quælibet eſt ens reale, tamen quælibet non eſt ſcientia realis: cuius ratio eſt, quia ſcientia accipit entitatem a ſuo ſubiecto inhæſionis & a ſuis cauſis: ſed quod ſit ſcientia realis hoc habet proprie ab obiecto ſuo, quod eſt ens reale, & quia obiectum huius ſcientiæ non eſt ens reale, ſed eſt aliquod ens rationis: ideo dicitur quod eſt ens reale de prædicamento qualitatis, non tamen eſt ſcientia realis, quod quidem diligenter memoriæ commendandum eſt. Ad ſecundum dicendum quòd ille effectus eſt realis, cuius omnes cauſæ ſunt reales: ſed huius ſcientię non omnes cauſæ ſunt reales: quia cauſa obiectiualis eius non eſt ens reale: vnde ratio non ſequitur. verum tamen bene concludit, quòd hæc ſcientia eſt ens reale, non tamen quod ſit ſcientia realis. Ad tertium dicendum negando minorem: & ad probationem dicendum quòd ens in communi diuiditur in ens reale & ens rationis, & non conuertitur cum re aut aliis tranſcendentibus, ſed ſolum ens reale, quod eſt commune deo & creaturis: aut etiam decem prædicamentis. licet ergo obiectum huius ſcientiæ ſit ens, accipiendo ens ſecundum quòd eſt commune enti reali, & enti rationis; non tamen eſt ens reale: vnde non oportet, ꝙ ſit res quædam proprie dicta, ſcilicet a ratus rata ratum. Ad quartum dicendum, quod aliquid denominatur ab aliquo reali dupliciter: vno modo tanquam a cauſa remota, & iſto modo non oportet, quòd illud denominatum ſit reale, ſicut genus & aliæ ſecundæ intentiones denominantur a ſuo fundamento remoto, quod eſt res extra animam tanquam a cauſa remota, non tamen propter hoc oportet, quod genus ſit ens reale, & iſto modo ſyllogiſmus demonſtratiuus denominatur a re extra animam exiſtẽte, vnde nõ oportet ꝙ ſit ens reale. alio modo aliquid denominatur ab aliquo reali tanquam a cauſa proxima, ſicut ſunt primæ intentiones, & iſto modo oportet quòd denominatum ſit ens reale. Ad vltimum dicendum eſt primo ad maiorem, quod quęlibet ſcientia eſt ens reale, & eſt relationis fundamentum reale, licet non dicatur ſcientia realis, vnde argũ pręſupponit falſum. Dicẽdum ſcđo ad minorem, quod licet relatio ſcientię realis ad ſcibile reale ſit relatio realis, tamen relatio ſcientię rationalis ad ſcibile, quod eſt ens rationis, non oportet quod ſit relatio realis, quia ad hoc, quod aliqua relatio ſit realis, oportet ꝙ habeat extrema realia, & etiam realiter diſtincta: cum ergo ſcibile huius ſcientiæ, quod eſt ſyllogiſmus demonſtratiuus, ſit ens rationis, & non ens reale, ideo relatio quę eſt huius ſciẽtiæ ad tale ſcibile, non eſt relatio realis, ſed rationis tantum.

vbi ſupra extrauaganter in procemio eiuſdem.

ARTICVLVS III.

AD quartum ſic proceditur. Videtur quod hęc ſcientia non ſit iudica-

dicatiua, ſed inuentiua tantum: nam iudicium pertinet ad ſapientiam, ſapientis enim eſt iudicare, vt patet per philoſophum primo metaphyſicę. ſed hæc ſcientia non eſt ſapientia, quia ſapientia eſt donum Spiritus ſancti infuſum, hæc autem ſcientia acquiritur & non infunditur, vt infra probat philoſophus contra Platonem. ergo non eſt iudicatiua.

2 Præterea. Sapientis eſt conſiderare altiſſimas cauſas, vt probat philoſophus in primo metaphy. ſed hæc ſcientia non conſiderat primas & altiſſimas cauſas, cum hoc pertineat ad primum philoſophum. ergo hæc ſcientia non eſt ſapientia, & per conſequens non eſt iudicatiua.

3 Præterea. Iudicatiuum habetur cũ certitudine ſcientiæ, vt dicit philoſophus in politicis, & vt dicit Docto. S. in procemio huius. hæc autem ſcientia nõ eſt certa, ſed fallibilis, vt patuit per demonſtrationem Zenonis, qui voluit probare quadraturam circuli multipliciter deficiens. igitur &c.

4 Præterea. Ille bene iudicat, qui omnia nouit, vt patet per philoſophum primo ethic. ſed ille qui habet hanc ſcientiam non omnia nouit, ergo non bene iudicat, & per conſequens hæc ſcientia non eſt iudicatiua.

OPPOSITVM.

In contrarium arguitur per Docto. S. in lectione dicentem. Alijs ergo partibus logicæ pretermiſſis ad præſens intẽdendum eſt circa partem iudicatiuam, prout traditur in lib. poſteriorum analyticorum.

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum, ꝙ hæc ſcientia eſt iudicatiua, quod ſic probatur ſecundum Doc. S. elicitiue in lectione prima. Nam cum iudicium de re aliqua nõ habeatur niſi cum certitudine ſentẽtię, certitudo autẽ ſententiæ haberi nõ poſſit niſi per reſolutionem effectus in ſua principia & cauſas: ſequitur ꝙ illa ſcientia erit iudicatiua, quę eſt reſolutoria, ſiue quæ docet reſoluere aliquid in ſua principia & cauſas. ſed hæc ſcientia eſt huiuſmodi, reſoluit enim neceſſitatẽ cõſequentis in ſua principia, vt patet per quãlibet demõſtrationẽ propter quid, quia per eam denotatur habitudinem paſſionis ad ſubiectum eſſe veram per cauſam. ſ. per diffinitionem ſubiecti. ergo hec ſcientia eſt iudicatiua. Idem dicit ſecunda ſecundę q. 53. ar. 4. in eo corpore, vbi ſic ait. In ſpeculatiuis demonſtratiua ſcientia dicitur iudicatiua, inquantum per reſolutionem in prima principia intelligibilia de veritate inquiſitorum diiudicatur. hæc ille.

Sed inſtabat diſcipulus; nam febricitans vinum dulce iudicat amarum, & tamen conſtat ꝙ non reſoluit illud in ſuam cauſam. ergo inſufficienter dictũ eſt, quod iudicium habetur cum certitudine ſententiæ per reſolutionẽ ad principia.

Præterea. Iudicium pertinet ad voluntatem, cum iudicando aliquando qs peccat, peccatum aũt in voluntate eſt: ſed hæc ſcientia non eſt in võlũtate, ſed in intellectu, cum ſit habitus intellectiuus. igitur non eſt iudicatiua. Dicẽdum primo ꝙ duplex eſt iudicium, quoddã eſt iudicium falſum, ſicut iudicium Zenonis de quadratura circuli, aliud eſt iudicium verum, & illud eſt triplex, quoddam eſt imperfectum, ſicut cum vetula iudicat de pluuia, & tale non habetur ſemper per cauſam, ſed per ſimilitudinem, aut per coniecturam aliquam: aliud eſt perfectum, & tale habetur reſoluendo ad cauſas proximas: aliud eſt perfectiſſimum, & tale non poteſt haberi niſi per reſolutionem vſque ad primum principium. hic autẽ loquimur de iudicio vero perfecto, iudicium autem febricitantis eſt apparens & non excedens. vnde ratio nulla. Dicendum ſecundo quod iudicium apprehenſionem rationis conſequitur, ad quod ſequitur voluntas aliquando deliberata, aliquando vero non deliberata, & ſic ipſum iudicium pertinet principaliter ad intellectum, ſed per quandam concomitantiam pertinet ad volun-

tatem

tatem, ita ſcilicet, quòd actus voluntatis ſequitur iudicium de re apprehenſa.

Sed contra hoc replicabat diſcipulus: nam iudicium eſt actus iuſtitiæ, vt probat Doc.S.in ſecunda ſecundæ, quęſtio.60. art.1. o.ſed iuſtitia eſſentialiter eſt in volũtate, ergo iudiciũ eſt actus voluntatis. Dicendum quod iudicium importat rectam determinationem, vnde iudicium poteſt conſiderari dupliciter, vno modo ſecundum propriam impoſitionem noĩs, videlicet pro recta determinatione iuſtorum: alio modo communiter ſecundum quod translatum eſt ad ſignificandum rectam determinationẽ in quibuſcunque rebus tam ſpeculatiuis quàm practicis: primo modo accipiendo iudicium tunc poteſt eſſe alicuius dupliciter. vno modo tãquam virtutis proferentis iudicium, & ſic pertinet ad rationẽ, quia diffinire vel docere aut affirmare pertinent ad rationem, & ſic eſt actus prudentiæ. Alio modo poteſt eſſe alicuius tanquam virtutis diſponentis, aut inclinantis ad rectam determinationem, & iſto modo eſt ipſius voluntatis, & eſt actus iuſtitiæ, ſed accipiendo iudicium, vt dicit determinationem rectam in ſpeculabilibus, ſicut in propoſito, ſic eſt ipſius rationis tanquã virtutis proferentis, & habituum intellectus tanquam uirtutis diſponentis, & inclinantis. Hæc omnia elicitiue Docto.S. in ſecunda ſecundæ, vbi ſupra: ſic ergo iudicare de demonſtrabilibus pertinet ad hanc ſcientiam, vnde relinquitur ꝙ eſt iudicatiua.

SOLVTIO.

Ad primum ergo dicendum, ꝙ contingit aliquem iudicare dupliciter, vt dicit Doc.S. in prima parte, q.1. articu.6. Vno modo per modum inclinationis, ſicut qui habet habitum alicuius virtutis, dato quod non habeat ſcientiam de eo, bene tamen iudicat de his, quæ ad illam virtutem pertinent. Alio modo per modũ cognitionis, ſicut qui habet ſcientiam virtutum, dato quod non ſit virtuoſus, bene tamen iudicat de moralibus. primo ergo modo iudicare pertinet ad ſapientiam, quæ eſt donum Spiritus ſancti. Secundo verò modo iudicare poteſt intelligi dupliciter. Vno modo vniuerſaliter de omnibus ſpiritualibus, & ſic pertinet ad metaphyſicam. Alio modo ſpecialiter. ſ. de demonſtrabilibus, & ſic pertinet ad hanc ſcientiam. Ex quo patet, quod hæc ſcientia poteſt dici ſapiẽtia non ſimpliciter & vniuerſaliter, ſed in genere, ſcilicet demonſtrationum. Et per hoc patet ſolutio ad ſecundum, quia ſapientis ſimpliciter eſt altiſſimas cauſas conſiderare: tamen ſapientis in genere eſt conſiderare cauſas in ſuo genere comprehenſas: vt patet per Doct.S. ſecunda ſecundæ, q.45. art.j. Et in tertio ſententia. diſtinct.35. ar.j.q.2. vt etiam adductum eſt in primo metaphy.q.7.ar.4. notabili primo.

Ad tertium dicendum, quod hæc ſciẽtia eſt certiſſima, & licet ille demonſtrator defecerit, hoc non fuit propter incertitudinem huius ſcientiæ: ſed propter malam applicationem principiorũ ad concluſionem ipſius demonſtrantis. Ad vltimum dicendum, quod ille qui habet hanc ſcientiam, nõ omnia nouit ſimpliciter & uniuerſaliter: omnia tamẽ cognoſcit quæ requiruntur ad veram demonſtrationem: unde nõ dicitur uniuerſaliter ſapientia, ſed in genere, ut declaratum eſt.

Vbi ſupra impertinenter in proœmio eiuſdem.

ARTICVLVS V.

Ad quintum ſic proceditur. Videtur ꝙ hæc ſcientia non ſit cæteris partibus nouæ logicæ dignior.

Nam dignitas ſcientiæ attenditur ex dignitate obiecti, ut patet primo de anima: ſed ſcientia libri priorum habet nobilius obiectum quàm ſcientia huius libri. ergo ſciẽtia prioriſtica eſt nobilior. probatio mediæ, quia ſimpliciora ſunt nobiliora: ſed obiectum ſcientiæ prioriſticę, qđ eſt ſyllogiſmus ſimpliciter dictus,

ctus, eſt ſimplicius ſyllogiſmo demõſtratiuo, qui eſt ſubiectũ huius libri. ſyllogiſmus enim demonſtratiuus ſe habet ex additione ad ſyllogiſmum prioriſticum, quia includit neceſſitatem conſequentię & neceſſitatem conſequentis: ſyllogiſmus vero ſimpliciter dictus includit neceſſitatem conſequentię tantum. igitur &c.

2 Præterea. Vbicunque eſt computatio, ibi eſt diſtinctio: ſed hæc ſcientia non diſtinguitur contra alias partes logicę. ergo &c. probatio medię. quia partes ſubiectiuę alicuius totius pertinent ad eãdem ſcientiam cum toto: ſed ſyllogiſmus demõſtratiuus, dialecticus ſimpliciter dictus, & ſophiſticus ſunt ſpecies argumentationis: vt patet primo topicorum. argumentatio autem conſideratur in libro priorum. ergo omnes prædicti ſyllogiſmi pertinent ad ſcientiam prioriſticam: & ſic hæc ſcientia non diſtinguitur ab illa: & per conſequens non eſt dignior ea.

3 Præterea. Conceſſum eſt ſupra, ꝙ tota logica eſt vna ſcientia in ſpecie. ergo de partibus logicæ non ſunt diuerſę ſcientiæ: & per conſequens hæc ſcientia non eſt dignior ſcientijs aliarum partium logicæ: aliàs idem eſſet dignius ſeipſo.

OPPOSITVM.

Sed in contrarium arguitur. Nam illa ſcientia eſt dignior, quæ ex certioribus procedit: ſed hæc ſcientia procedit ex certioribus quàm ſcientiæ aliarum partium logicę, cum procedat ex neceſſarijs & immediatis. igitur &c.

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum: quod ſcientia libri poſteriorum eſt dignior & nobilior ſcientiis aliarum partium nouæ logicę: quod ſic patet. Nam vna ſcientia dicitur dignior altera propter duo, videlicet propter dignitatem ſubiecti, & propter certitudinem: vt patet ꝑ philoſophũ in procem. de anima, & in procemio ethicorum: ſed hæc ſcientia habet nobilius ſubiectum inter cęteras partes nouæ logicæ, q̃a ſyllogiſmus demõſtratiuus inter cęteras partes argumentationis eſt nobilior: quod patet ex eius fine, quia generat veram ſcientiam in nobis: ſyllogiſmus autem dialecticus generat opinionem: & ſyllogiſmus ſophiſticus generat apparentem ſcientiam: ſyllogiſmus vero ſimpliciter dictus inquantum huiuſmodi abſtrahit ab omnibus: ſimiliter hæc ſcientia procedit ex neceſſarijs, quæ certiſſima ſunt: aliæ vero ex probabilibus, aut apparenter probabilibus. ergo & quantum ad nobilitatem obiecti, & quantum ad certitudinem, hæc eſt ſcientia dignior cæteris partibus nouę logicæ. Sed diceret aliquis, quòd maior habet veritatem de dignitate ſcientiarum ſpeculatiuarum, non autem de ſcientijs practicis: logica autem eſt ſcientia practica. igitur &c. Dicẽdum quòd minor eſt falſa, vt ſupra oſtenſum eſt: & dato ẽt quòd eſſet practica, adhuc hęc ſcientia eſſet dignior cæteris partibus nouæ logicæ, quia vna ſcientia practica dicitur nobilior alia, quæ ordinatur ad nobiliorem finem, vt patet primo ethi. & vt adducit Doc. S. in prima parte. q. i. ar. 4. Sed hęc ſcientia, vt dictum eſt ordinatur ad nobiliorem finem. ſ. ad gñandũ perfectam ſcientiã. ergo &c. Aduertendum eſt autem, quòd quinque ſunt proprietates conſequentes ſcientiam ratione ſui obiecti: videlicet vnitas: dignitas: diſtinctio: ordo: & nomen: quòd enim ſcientia ſit vna vel plures, hoc habet ab vnitate vel pluralitate ſubiectorum: quod etiã ſit dignior, hoc habet a nobilitate obiecti, & etiam illa ſcientia eſt diſtincta ab alijs, cuius obiectum eſt diſtinctum, ſimiliter etiam illa ſcientia eſt prior, cuius obiectum eſt prius: & etiam vt in pluribus ſcientia accipit denominationem ab obiecto: Aliquãdo tamen denominatur a principaliori parte ſubiectiua: aliq̃do vero a paſſione vel ab aliquo huiuſmodi.

SOLVTIO.

Ad primum ergo dicendum negando minorem, & ad probationem dicendum, quod non ſemper priora ſunt nobilio-

biliora, ſed illa quæ ſunt priora & determinatiora, illa ſunt digniora, nam homo non eſt dignior quam homo beatus: ſimiliter animal non eſt dignius quam homo: ſyllogiſmus autem ſimpliciter dictus, licet ſit prior & ſimplicior per abſtractionem, quam ſyllogiſmus demonſtratiuus, quia.ſ. non eſt determinatus ſiue contractus ad aliquam materiam, ſed indifferenter fit in omni materia: ſyllogiſmus autem demonſtratiuus fit determinatus ad materiam neceſſariam, tamen ſyllogiſmus demonſtratiu⁹ eſt determinatior: vnde argumẽtum non concludit. Sed dicebat diſcipulus, ꝙ nullus eſt ſyllogiſmus qui non fiat ex propoſitionibus in materia aliqua exñtibus. ergo ſyllogiſmus ſimpliciter dictus non abſtrahit ab aliqua materia. Dicendum quòd ſyllogiſmum aliquem abſtrahi a qualibet materia poteſt intelligi dupliciter. Vno modo quod poſſit fieri extra quancunque materiam, & ſic non abſtrahit. Alio modo quòd indifferenter fiat in qualibet materia, ita.ſ.ꝙ poſſit fieri non ſolum in materia contingenti, ſed etiam ex neceſſarijs: & poſſit etiam fieri non ſolum ex neceſſarijs, ſed etiam contingentibus: & ſic dicitur abſtractus ab omni materia. Ad ſecundum dicendum ad probationem minoris, quod totum & pars poſſunt conſiderari dupliciter. vno modo per comparationem ad eandem paſſionem, & ſic pertinent ad eandem ſcientiam. Alio modo per reſpectum ad diuerſas paſſiones, & ſic non pertinent ad eandem ſcientiam, verbi gratia, ens & ens mobile ſi conſiderentur per reſpectum ad mobilitatẽ, ſic ambo pertinent ad ſcientiam naturalem: ſi vero ens commune conſideretur per comparationem ad rationem entitatis, & ens mobile ꝑ reſpectũ ad mobilitatem, ſic pertinẽt ad diuerſas ſcientias. Ad tertium dicendum quod libri logicę poſſunt conſiderari dupliciter: vno modo ſecundum quod vnus ordinatur ad alium, & cognitio vnius ad cognitionem alterius, & ſimiliter concluſiones vnius ad concluſiones alterius: ſic logica tota eſt vna ſcientia ſpẽ, & vna ſimplex qualitas, vt ſupra conceſſum eſt. q. 2. ar. 1. ad primum. Alio modo poſſunt conſiderari abſolute, & per ſe: & non ſecundum quod vnus ordinatur ad aliũ: & ſic diuerſorum librorum logicę ſunt diuerſę ſcientiæ: & ſic intelligitur dictum Doc. S. in ſecunda ſecundę. q. 51. ar. 2. ad vltimum, vbi ſic ait: quod in ſpeculatiuis alia rationalis ſcientia eſt dialectica, quæ ordinatur ad inquiſitionem inuentiuam: & alia ſcientia eſt demonſtratiua, quæ eſt veritatis determinatiua. Hæc ille. Et iſto modo accipiendo partes logicę vna eſt cęteris dignior.

Vbi ſupra impertinenter in proœmio eiuſdem.

ARTICVLVS VI.

AD ſextum ſic proceditur. Videtur ꝙ ſyllogiſmus demonſtratiuus nõ ſit ſubiectum huius ſcientię. Nam ſubiectum alicuius ſcientiæ debet eſſe pars concluſionis demonſtrandæ, vt infra patebit: ſed ſyllogiſmus demonſtratiuus non eſt aliqua pars concluſionis, ſed eſt totalis diſcurſus præmiſſas & concluſiones comprehendens. ergo nõ poteſt eſſe ſubiectum huius ſcientiæ.

2 Præterea. De quolibet ſubiecto demonſtratur aliqua paſſio per diffinitionem eius, vt infra patet: ſed de demonſtratione non poteſt demonſtrari paſſio, quia ſi demonſtrationis eſſet aliqua paſſio, maxime eſſet hoc, quod eſt gñatiuum ſcientię: ſed hoc non poteſt dici, quia generare ſcientiam eſt effectus & finis demonſtrationis. ergo non eſt paſſio eius.

3 Præterea. In qualibet demonſtratione ſunt tria. ſ. diffinitio: ſubiectum: & propria paſſio. ergo demonſtratio non eſt ſubiectum tantum huius ſcientiæ.

4 Præterea. Subiectum vnius ſcientiæ non includit in ſe ſubiectum alterius ſcientiæ diſtinctæ ab ea: ſed ſyllogiſmus demonſtratiuus includit ſyllogiſmum ſimpliciter dictum, qui eſt ſubiectum libri

bri

bri priorum, nullus enim eſt ſyllogiſmus demonſtratiuus, qui non includat neceſſitatem illationis ſiue conſequentiæ. ergo &c.

OPPOSITVM.

Sed in contrarium ſunt omnes expoſitores huius libri, & patet ratione: quia illud eſt ſubiectum alicuius ſcientiæ, a quo illa ſcientia denominatur: ſed hęc ſcientia denominatur a ſyllogiſmo demonſtratiuo, dicitur enim ſcientia de demonſtratione. igitur &c.

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum, quod ſyllogiſmus demonſtratiuus eſt ſubiectum attributionis huius lib. quod ſic patet: quia illud eſt ſubiectum, quod principaliter conſideratur in aliqua ſcientia; & quod includit omnia principaliter conſiderata, & per quod illa ſcientia diſtinguitur ab alia, vt ex ſupra dictis patet: ſed ſyllogiſmus demonſtratiuus eſt id, quod eſt principaliter conſideratum in hac ſcientia, primo notum adæquatum, ad quod omnia habent attributionem in recto vel in obliquo, vt patet diſcurrenti per omnia. igitur &c. Pręterea. Illud eſt ſubiectum alicuius ſcientiæ, cuius principia, partes, & paſſiones quærimus, vt patet per philoſophum quarto metaphy. ſed in hac ſcientia quærimus principia demóſtrationis, partes ſubiectiuas, & partes integrales, & paſſiones eius, vt infra patebit. igitur &c. Sed inſtabat diſcipulus. nam de ſubiecto præſupponitur quid eſt, vt infra dicit philoſophus: ſed de ſyllogiſmo demonſtratiuo non præſupponitur quid eſt eius ſed inueſtigatur, diffinitur enim ſyllogiſmus demonſtratiuus in hoc libro. ergo &c. Dicendum quod duplex eſt quid ſcilicet quid nominis, & quid rei. de ſubiecto igitur debet præſupponi quid nominis ſed quid rei poteſt inueſtigari, vt infra declarabitur.

Quærebat vlterius idem diſcipulus quid debeamus intelligere per partes alicuius ſubiecti: & quid per paſſiones. Dicendum ſecundum Docto. S. ſuper Boetio de trinitate. quęſtio. ſecunda, articulo ſecundo, ad tertium: quod partes ſubiecti in aliqua ſcientia non ſolum ſunt intelligendæ partes ſubiectiuæ vel integrales, ſed partes ſubiecti dicuntur omnia illa, quorum cognitio requiritur ad cognitionem ſubiecti: cum omnia huiuſmodi non tractentur in ſcientia, niſi inquantum habent ordinem ad ſubiectum: paſſiones etiam dicuntur quæcunque de aliquo probari poſſunt: ſiue negationes: ſiue habitudines ad aliquas res. Hæc ille formaliter.

SOLVTIO.

Ad primum igitur dicendum, quod ſyllogiſmus demonſtratiuus poteſt conſiderari dupliciter. vno modo pro re ſignificata per illum terminum abſolute, & ſic ſyllogiſmus demonſtratiuus eſt quid complexum, nec eſt vt ſit ſubiectum concluſionis. alio modo poteſt accipi pro illo termino ſyllogiſmus demonſtratiuus, ſecundum tamen quod ſignificat talem diſcurſum, & ſic eſt quid incomplexum, & vt ſic eſt ſubiectum concluſionis. Ad ſecundum patet ſolutio ex dictis: quia licet generatiuum ſcientię ſit effectus ipſius ſyllogiſmi demonſtratiui, tamen propter hoc non ſequitur quod non ſit eius paſſio: quia accipitur paſſio pro omni eo, quod de ſubiecto probari poteſt: vt adductum eſt. Ad tertium dicendum ſicut ad primum.

Ad quartum dicendum: quod ſubiectum vnius ſcientiæ bene includit ſubiectum alterius ſcientiæ materialiter, non autem formaliter, ſecundum ſcilicet eandem rationem formalem, ſicut ens mobile, quod eſt ſubiectum in phyſica includit ens, quod eſt ſubiectũ in metaphyſica.

QVAESTIO IIII.
quę habet articulos duos.

De acquiſitione alicuius ſcientiæ in nobis ex præexiſtenti cognitione.

CONSIDERATIS his quæ tanquam præambula requirũtur ad hãc ſciẽtiam, conſequenter conſiderandum reſtat de cõſideratis in hac ſcientia. Circa q̄ duplex occurrit conſideratio. Prima nãque conſideratio erit de neceſſitate ſylli demonſtratiui. Secunda erit de ipſo ſyllogiſmo demonſtratiuo: & quia neceſſitas cuiuſlibet rei ex ſuo fine ſumitur, & finis ſyllogiſmi demonſtratiui eſt cognoſcere ſiue ſcire, ideo circa primum duo conſideranda ſunt. primo enim conſiderandum eſt qualiter in nobis acquiratur cognitio intellectiua. ſecundo conſiderandum eſt de modo præcognitionis. Circa primum quæruntur duo. primo vtrũ omnis noſtra cognitio intellectiua fiat ex præexiſtenti cognitione ſenſitiua. ſecundo vtrum quælibet cognitio ſcientifica per ſtudiũ & exercitiũ acquiratur.

Sequitur in doc. S. ibi, alijs autem partibus. *in proœmio & in lec. prima eiuſdem.*

ARTICVLVS I.

AD primum ſic proceditur. Videtur quod non omnis noſtra cognitio intellectiua habeat ortum a cognitione ſenſitiua: nam illa cognitio non habet ortum ab aliquo, quæ eſt nobis naturalis: quia illud dicitur naturale alicui, quod ineſt ei a natura: ſed cognitio intellectiua primorum principiorum eſt nobis naturalis: impoſſe eſt enim non aſſentire primis principijs. ergo ſequitur quòd non omnis noſtra cognitio intellectiua fit ex præexiſtenti cognitione.

2 Præterea. Nos habemus cognitionem intellectiuam de angelis & de deo: ſed conſtat quod de angelis & de deo non habemus cognitionem ſenſitiuam, cum non cadant ſub ſenſu. igitur idem quod prius.

3 Præterea. Si noſtra cognitio intellectiua ortum haberet a ſenſu, ſequeretur quòd illud quod ſentitur, eſſet illud, quod intelligitur. ſed conſequens eſt falſum. quia intellectus eſt vniuerſaliũ, ſenſus vero ſingularium. igitur &c.

4 Præterea. Adã fuit eiuſdem conditionis ſicut & cæteri homines, cum ſicut anima Adæ fuerit creata, ita & anima cuiuslibet hominis. ſed ſcientia quę fuit in anima Adæ nõ habuit ortum a cognitione ſenſitiua. ergo &c.

5 Præterea. Si cognitio intellectiua cãretur a ſenſitiua, vel hoc eſſet in genere cauſæ materalis: vel formalis: vel efficientis: vel finalis. Non primum quia ſcientia non habet materiam ex qua fiat, cum ſit forma accidentalis: neque etiam ſecũdum, quia formę non eſt forma: neq; tertium aut quartum: quia cauſa efficiens & finalis ſemper ſunt digniores ſuo effectu. ſed cognitio ſenſitiua non eſt nobilior quàm intellectiua. ergo &c.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt philoſophus in littera dicens: quod omnis doctrina & omnis diſciplina intellectiua ex præexiſtenti fit cognitione &c.

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum, quod omnis noſtra cognitio itellectiua fit ex pręexiſtenti cognitione, ideſt ſenſitiua: quod ſic probat philoſophus ſecundum mentem Do. S. per inductionem: nam omnes mathematicæ ſcientiæ procedunt ex præexiſtenti cognitione, quia fiunt per demonſtrationem: demonſtratio autem fit ex pręcognitis. Similiter omnes dialecticæ ſcientię vtuntur ſyllogiſmo vel inductione, in quorum vtroque proceditur ex aliquo pręcognito, nam in ſyllogiſmo accipitur notitia alicuius vniuerſalis cõcluſi ab alijs vniuerſalibus notis: in inductione vero concluditur vl'e ex ſingularibus, quę ſunt manifeſta ad ſenſum. Simil'r rhetoricę ſciæ procedunt

dunt ex præcognitis, nam procedunt ꝑ enthymema, aut per exemplum: in quorum vtroque proceditur ab aliquo præcognito, quia enthymema eſt ſyllogiſmus, licet truncatus, & exemplum eſt inductio, licet imperfecta. In ſyllogiſmo autem & in inductione proceditur ab aliquo præcognito, vt dictum eſt. igitur in enthymemate & exemplo proceditur ab aliquo pręcognito: & ſic ſcientiæ mathematicę ſiue demonſtratiuæ, & dialecticæ, & rhetoricæ, procedunt ex pręexiſtenti cognitione, & ſic de alijs ſcientijs & artibus. ergo omnis doctrina & ſciētia procedit uel fit ex præexiſtenti cognitione. Conſiderandum eſt autem primo ſecundum Doc. S. in lectione, ꝙ nō omnis cognitio ex præexiſtenti cognitione dependet: eſſet enim abire in infinitum: ſed bene omnis diſciplinę acceptio fit ex pręexiſtenti cognitione: nomen autem doctrinæ & diſciplinę ad inquiſitionem cognitionis pertinet. nam doctrina eſt actio eius, q aliquid cognoſcere facit. diſciplina autem eſt receptio cōcluſionis ab aliquo. Hæc ille. Aduertendum eſt etiam ſecundum eundem ibidem, quod non accipitur hic doctrina & diſciplina ſecundum ꝙ ſe habet ad inquiſitionem ſcientiæ tātum, ſed ad inquiſitionem cognitionis cuiuſcunque intellectiuę, quod patet ꝑ hoc, ꝙ philoſophus manifeſtat hāc propoſitionem etiam in dialecticis, & in rhetoricis diſputationibus, per quas nō acquiritur ſcientia, propter quod etiam non dicit ex præexiſtenti ſcientia vel intellectu: ſed vniuerſaliter ex cognitione. Addit etiam philoſophus intellectiua ad excludendum acceptionē cognitionis ſenſitiuæ vel imaginatiuę: nam ex vno in aliud procedere rationis eſt tantum. Hæc ille.

Ex quibus primo elicitur, quod doctrina ſiue diſciplina poteſt accipi dupliciter. Vno modo communiter pro quacūque cognitione intellectiua, & ſic accipitur hic. Alio modo proprie, ſcilicet ꝓ ſcientia acquiſita per demonſtrationē, & ſic non accipitur hic. Elicitur etiam ſecundo ꝙ triplex eſt cognitio. ſ. ſenſitiua, imaginatiua, & intellectiua.

Conſiderandum eſt vlterius tertio ſecundum eundem ibidem, ꝙ rhetoricę perſuaſiones fiunt per enthymema, & per exemplum, non autem per ſyllogiſmum & inductionem completam, propter incertitudinē materiæ, circa quam verſatur ſcilicet circa actus ſingulares hominū, in quibus vniuerſales ꝓpoſitiones non poſſunt aſſumi vere. Et ideo rhetor vtitur loco ſyllogiſmi, in quo neceſſarie eſt eſſe aliquam vniuerſalem, aliquo enthymemate. Et ſimiliter loco inductionis, in qua vniuerſale concluditur, vtitur aliquo exemplo, in quo proceditur a ſingulari non ad vniuerſale, ſed ad ſingulare: vnde patet ſicut enthymema eſt ſyllogiſmus truncatus, ita exemplum eſt inductio imperfecta. Hęc ille formaliter. Ex quibus elicitur, quod duplex eſt inductio, quædam eſt imperfecta, in qua proceditur a ſingularibus nō ſufficienter enumeratis ad vniuerſale, vt dicendo. Sor. currit, Plato currit. ergo omnis homo currit. Alia eſt inductio perfecta, in qua proceditur a ſingularibus ſufficienter enumeratis, cum illa particula, & ſic de alijs, vel & non plura: ad vniuerſale, vt ſic dicendo Sor. currit, Plato currit, & ſic de alijs. ergo omnis homo currit. Similiter duplex eſt ſyllogiſmus, quidam eſt imperfectus, in quo ſcilicet non ponitur niſi vna præmiſſarum expreſſe, & altera ſubintelligitur: vt ſic dicendo. Omne animal currit. ergo omnis homo currit. Alius eſt ſyllogiſmus perfectus, in quo ſcilicet continentur formaliter & expreſſe duę præmiſſæ. ſ. maior & minor: vt dicendo. Omnis homo currit. ſor. eſt homo. ergo ſor. currit. Sed dicebat diſcipulus. ſcientia eſt de vniuerſalibus concluſionibus, vt probat philoſophus infra. ſi ergo rhetor non vtatur propoſitionibus vniuerſalibus veris, ſequitur ꝙ rhetorica nō erit ſcientia, quod eſt contra Doc. S. in prima lectione huius, vbi rhetoricam ſub rationali philoſophia collocauit.

Dicen-

Dicendum q rhetorica, ſicut etiam dictum eſt de dialectica, poteſt conſiderari dupliciter. uno modo per reſpectũ ad ſuas cauſas, & paſſiones, & principia. ſ. ſecundum q eſt docens, & ſic eſt ſcientia, & formantur in ea vniuerſales propoſitiones & neceſſariæ. alio modo poteſt conſiderari quantum ad uſum ſiue quantum ad modum ſuum procedendi, & ſic non vtitur propoſitionibus vniuerſalibus, ſic autem non eſt ſcientia, ſed magis modus ſciendi.

Quærebat inſuper diſcipulus qualiter ex prædicta concluſione oſtendi poteſt neceſſitas ſyllogiſmi demonſtratiui; & qualis eſt eius neceſſitas.

Dicendum quod neceſſitas ſyllogiſmi demonſtratiui non eſt neceſſitas abſoluta, neque neceſſitas coactionis, ſed eſt neceſſitas ex ſuppoſitione finis. Suppoſito enim q velimus aliquid ſcire, neceſſe eſt habere ſyllogiſmum demonſtratiuum: quę quidem neceſſitas ex præmiſſa concluſione ſic deducitur. Nam omnis noſtra cognitio intellectiua fit ex præexiſtenti cognitione. ergo contingit nos aliquid ſcire de nouo: ſed nõ poſſumus aliquid ſcire de nouo, niſi habeamus ſyllogiſmum demonſtratiuum, cum ſyllogiſmus demonſtratiuus ſolus ſit ille, qui facit ſcire. ergo neceſſe eſt habere ſyllogiſmum demonſtratiuum, ſi volumus habere ſcientiam de nouo.

Quærebat inſuper idem diſcipulus de ordine cognitionum, quæ illarum. ſ. oritur ab alia, & quæ non, & in qua cognitione eſt ſtatus. Dicendum q duplex eſt cognitio, quædam eſt infuſa, & talis non habet ortum ab aliqua alia cognitione exiſtente in intellectu cognoſcentis, & de illa nõ eſt ad propoſitum. Alia eſt cognitio acquiſita, & talis eſt duplex: quædam eſt ſenſitiua, & hæc eſt duplex, ſ. exterior, qua aliquid cognoſcitur per ſenſus exteriores, vt per viſum &c. & interior qua. ſ. aliquid cognoſcitur per ſenſus interiores. Alia eſt cognitio intellectiua, & talis etiam eſt duplex, quędam eſt cognitio terminorũ: alia eſt cognitio propoſitionum, & iſta eſt duplex, quædam eſt cognitio præmiſſarum, ſiue principiorum: alia eſt cognitio concluſionum. vnde inter has cognitiones talis eſt ordo. Nam omnis cognitio intellectiua concluſionum fit ex præexiſtenti cognitione intellectiua p̃miſſarum. Cognitio autem intellectiua præmiſſarum fit ex præexiſtenti cognitione intellectiua terminorum. Sed cognitio intellectiua terminorum fit ex præexiſtenti cognitione ſenſitiua interiori: & cognitio ſenſitiua iterior fit ex præexiſtenti cognitione ſenſitiua exteriori, & ibi eſt ſtatus.

SOLVTIO.

Ad primum igitur dicendum, quod aliquid dicitur nobis naturale dupliciter. Vno modo quia totaliter ineſt nobis natura, & ſic cognitio primorum principiorum non eſt nobis naturalis. Alio modo quia intellectus naturaliter ei aſſentit cognitis terminis, & ſic cognitio primorum principiorum eſt nobis naturalis, quia. ſ. non acquiritur talis cognitio per deductionem ſyllogiſticam: dependet tamen a cognitione terminorum & a cognitione ſenſitiua.

Ad ſecundum dicendum, q dupliciter aliquid poteſt cadere ſub ſenſu. Vno modo ſecundum ſe, & ſic ſubſtantiæ immateriales non cadunt ſub ſenſu. Alio modo per ſuos effectus, quia. ſ. effectus eius cadunt ſub ſenſu, & iſto modo ſubſtantiæ immateriales cadunt ſub ſenſu: inde eſt q non habemus cognitionem de angelis & de Deo a priori per cauſam, ſed ſolum a poſteriori per ſuos effectus. Ad tertium dicendum negando conſequentiam, quia licet illud quod intelligitur cadat ſub ſenſu, non tamen ſecundum eandem rationem formalem cadit ſub ſenſu, & ſub intellectu, vnde conſequentia nen valet.

Ad quartum dicendum, quod ſcientia Adę fuit infuſa, & non acquiſita, de qua eſt hic ad propoſitum.

Ad vltimum dicendum, quòd cognitio ſenſitiua, vt dicit Doct. S. in prima parte, quæſt. 84. ar. 6. non eſt totalis, & perfecta cauſa cognitionis intellecti-

uæ,

uæ, ſed magis eſt materiæ cauſa. vnde non oportet quòd ſit nobilior quàm cognitio intellectiua: non enim omne quod concurrit ad cauſalitatem alicuius eſt nobilius eo, ſed ſolum cauſa principaliter agens.

Qualiter autem cauſetur cognitio intellectiua a cognitione ſenſitiua, poſterius perſcrutandum erit.

Vbi ſupra in Doctor San. in proœmio eiuſdem.

ARTICVLVS II.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quod nulla cognitio ſcientifica acquiratur per exercitium & ſtudium. nam illud quod eſt per ſe notum non acquiritur per exercitium & ſtudium. ſed p̄miſſę cuiuslibet demõſtrationis per quam habetur ſcientia ſunt per ſe notæ. ergo præmiſſæ non acquiruntur per exercitium & ſtudium. immo vt dictum eſt cognitis terminis immediate cognoſcuntur. ſed concluſio ſimul tempore cognoſcitur cum præmiſſis, vt infra dicit Philoſophus. ergo nulla cognitio ſcientifica acquiritur per exercitium & ſtudium, quod habet fieri in longo tempore.

2 Præterea. Quælibet potentia naturaliter fertur in ſuum obiectum, ſicut voluntas in vltimum finem & viſus in colorem: ſed verum eſt obiectum intellectus. ergo intellectus naturaliter fertur in verum, & ſic cognitio veri non habetur per ſtudium.

3 Præterea. Cognitio primorum principiorum non acquiritur per exercitium ſtudij. ergo nec cognitio eorum quæ continentur in primis principijs, qui enim cognoſcit hominem cognoſcit omnia prędicata incluſa in hoie, videlicet aial: corpus, ſubſtãtiam & ens, & ſic de alijs, ſed omnia ſcibilia cõtinẽtur in primis principiis. igiť &c.

OPPOSITVM.

Sed in contrarium arguitur, quia omnis cognitio noſtra intellectiua fit ex præexiſtenti cognitione, vt patet per prædictam ſuperius propoſitionẽ Philoſophi. ſed illa cognitio quæ cauſatur ex præexiſtenti cognitione acq̃ritur per exercitium & ſtudium. ergo &c.

CONCLVSIO.

Reſpõdeo dicẽdum ꝙ aliqua cognitio ſcientifica acquiritur per exercitiũ & ſtudiũ, nam illa cognitio quę acquiritur per demonſtrationem, acquiritur per exercitium & ſtudium, ſed aliqua cognitio ſcientifica eſt quę acquiritur per demõſtrationem, aliàs nulla eſſet neceſſitas ponẽdi ſyllogiſmum demõſtratiuũ, cuius finis eſt facere ſcire. ergo &c. Præterea. Si nulla ſciẽtia acquireretur per exercitium & ſtudium, ſequeretꝛ ꝙ nulla cognitio eſſet acq̃ſita, ſed quælibet eſſet innata aut infuſa, quod eſt cõtra philoſophum. ergo &c. Et ſi dicatur. omnis ſcientia ineſt nobis à natura. ergo nulla ſcientia eſt per exercitium & ſtudium. antecedens probatur ratione Platonis, quia qui quærit aliquid ſcire, aut põt inuenire ſcitũ vniuerſale, aut non. ſi non, fruſtra eſt inquiſitio. ſi autem poteſt inuenire, aut ergo quod inuenit ſcit per aliud ſe inueniſſe, quando inuenit, aut neſcit ſe inueniſſe. ſi ſecundum, tunc nunquam ceſſabit ab inquiſitione. ſi primum cũ nunquam aliquid ſciatur niſi per ſimile oportet ꝙ ſimile ei quod inuenit, intus habeat. ergo omniũ quæ inueniri poſſunt, iam antea intus ſimiles habitus ſunt, duo autem habitus per omnia ſimiles & eiuſdem ſpeciei, & qualitatis, & formæ exiſtentis, nõ poſſunt ſm idẽ in eodem fieri. cum ergo in anima ſit ſimilis habitus cum quęſito per ſtudium nihil generatur de nouo in anima, ſed per talia excitatur anima ad reminiſcẽdum ea quæ prius nouit a natura: Dicẽdum, ꝙ nulla ſcientia ineſt nobis a natura, ſed per inuẽtionem vel acquiſitionem, niſi forte loquendo de ſcientia infuſa:

ſuſa, & quando homo per exercitiũ & ſtudiũ inuenit aliquid, ſcit ſe illud inueniſſe, vt etiam infra dicetur. q. 2. articu. ſecũdo, & primo, ſcit virtute intellectus agentis & poſſibilis, ſecundo virtute & ratione ſcientiæ quæ præexiſtebat imperfecte in anima in potentia ſcilicet & in vniuerſali & in virtute, nõ aũt formaliter, vt voluit Albertus, neque perfecte. & talis habitus imperfecte exiſtens in anima & in potentia habet ſimilitudinem ad ſcientiam conſideratam ſecundum eius eſſe perfectum. vnde non oportet ponere omnes ſcientias exiſtere in anima a natura. vt etiã dictum eſt ſupra q. 3. artic. primo, ad ſecundum.

Pro ampliori autem huius conſideratione & eorum quæ ſequuntur, conſiderandum eſt quod duplex eſt cognitio. quædam eſt intuitiua & quædam abſtractiua: cognitio autem intuitiua quæ eſt notitia de præſenti, eſt duplex. quædam incomplexa, & quædam complexa. cognitio intuitiua incomplexa eſt, qua aliquis apprehendit terminum incomplexum per primam operationem intellectus. complexa vero qua aliquis apprehendit rem præſentem componendo, vel diuidendo per ſecundam operationem intellectus. Similiter cognitio abſtractiua qua aliquis apprehendit rem abſentem, eſt duplex, videlicet incomplexa qua aliquis apprehendit rem abſentem per primam operationem intellectus, & complexa, qua aliquis apprehendit rem abſentem per ſecũdam operationem intellectus.

Conſiderandum eſt vlterius ſecundo quod quælibet prædictarum cognitionum poteſt eſſe duplex. Nam quædam eſt cognitio comprehenſiua, qua ſcilicet aliquis cognoſcit rem aliquam omnibus modis quibus eſt cognoſcibilis, alia eſt cognitio apprehenſiua, & talis eſt duplex: nam quædam eſt imperfecta, qua ſcilicet aliquis aſſentit alicui cum formidine de oppoſito, & talis cognitio vocatur opinio: alia eſt perfecta, qua ſcilicet aliquis aſſentit rei intellectæ ſine formidine de oppoſito, & talis cognitio vocatur ſcientia ſiue cognitio ſcientifica extenſo nomine ſcientiæ.

Aduertendum eſt vlterius tertio, quod cognitio apprehenſiua perfecta ſecundũ Linconienſem in primo huius, eſt quadruplex. ſ. cõis, propria, & magis propria, & propriiſſima. Cognitio perfecta communis eſt cuiuslibet rei apprehenſio, & ſic poſſumus ſcire non ſolum neceſſarias, ſed etiam cõtingentes propoſitiones, vt ſortem currere: ſed cognitio perfecta propria eſt cuiuslibet rei frequenter apprehenſio, & ſic nõ ſolũ dicimur ſcire neceſſaria, ſed etiam ea q̃ frequẽter vera ſunt, licet non ſint neceſſaria, ſicut niues & grandines eſſe in hyeme. cognitio vero perfecta magis propria eſt cuiuslibet veri neceſſarij apprehenſio, & iſto modo non ſolum habemus ſcientiam de concluſionibus neceſſarijs, ſed etiam de principijs demonſtrationum.

Cognitio autem perfecta propriiſſima eſt cuiuslibet ueri neceſſarij demonſtrati per præmiſſas neceſſarias apprehenſio, & ſic ſolum habemus ſcientiam de concluſionibus demonſtrationis, & de his quæ in concluſione ponuntur. & iſto modo accipiendo ſcientiam ipſa vocatur cognitio ſcientifica proprie loquendo, quæ per ſtudium & exercitium acquiritur in anima, vt clarius, quæ ſ. 7. ar. 2. infra declarabitur.

SOLVTIO.

Ad primum ergo dicendum ſecundum Doctorem Sanctum, in prima parte, quæſtione ſecunda, articulo primo, quod aliquid dicitur per ſe notum eſſe dupliciter. vno modo ſecundum naturam & quo ad nos: alio modo ſecundum naturam tantum. Illud ergo quod eſt per ſe notum primo modo, non acquiritur per ſtudium & exercitium, ſed cognitis terminis immediate cognoſcitur. cognitio vero illius, quod eſt per ſe notum ſecundo modo bene poteſt acquiri per exercitium, vt patet de iſta

pro

propoſitione, Deus eſt. Nota etiam quod ſemper præmiſſę non ſimul tempore cognoſcuntur cum concluſione, ſed ſolum quando ſunt debite applicatæ, vt infra declarabitur. Ad ſecundum dicendum, quod licet intellectus naturaliter feratur in verum, non tamẽ naturaliter fertur in quodlibet verum, vnde ratio non ſequitur, licet enim intellectus naturaliter cognoſcat veritatem eſſe, non tamen naturaliter cognoſcit hanc vel illam veritatem eſſe. Ad vltimum dicendum; quod omnia continentur in primis principijs virtualiter, & potentialiter, non autem formaliter & in actu. vnde quicunque cognoſcit prima principia, cognoſcit omnia quæ continentur in eis in potentia & in vniuerſali, quod eſt cognoſcere ſophiſtico modo: non autem formaliter & in actu. Homo autem continet actu & formaliter omnia prædicata ſuperiora, ideo cognito homine cognoſcitur animal, & ſubſtantia &c. animal autem continet hominem in potentia, vnde cognito animali non ſemper cognoſcitur homo actualiter ſed in vniuerſali & in potentia tantum.

LECTIO II.

De modo pręcognitionis ad cognitionem ipſam: & eſt lectio 2. Doc. S.

QVÆSTIO V.

quę habet articulos duos.

DEinde conſiderandum eſt de modo pręcognitionis. Circa quod dupliciter occurrit conſideratio. prima erit de modo præcognitionis quantum ad illa quæ oportet pręcognoſcere. ſecunda erit de modo præcognitionis ipſius concluſionis cuius ſcientia per demonſtrationem quæritur, ibi. (Antequam autem &c.] Quantum ad primum duo conſideranda ſunt. primo conſiderandum eſt de modo præcognitionis quantum ad cognitionem ipſam; ſecundo quantum ad cognitionis ordinem. ibi. [Eſt autem &c.] Circa primum quærũtur duo. primo vtrum tantum ſint duæ pręcognitiones, ſecundo vtrum de ſubiecto præcognoſcere oporteat quid eſt, & quia eſt. de paſſione quid eſt: & de dignitate quia eſt.

Sequitur in philoſopho, & in Doct. S. ibi, Deinde cum dicit, dupliciter autem.

ARTICVLVS I.

AD primum ſic proceditur. Videtur quod non ſint tantum duæ pręcognitiones ſcilicet quid eſt, & quia eſt. Nam tria ſunt præcognita. ſ. dignitas, paſſio, & ſubiectum, vt dicitur in textu. ergo tres ſunt præcognitiones, patet conſequentia. quia de quolibet præcognito præcognoſcitur aliquid.

2 Præterea Sunt quatuor quæſtiones vere ſcibiles ſcilicet ſi eſt, quid eſt, quia eſt, & propter quid eſt: vt patet ſecundo huius. ergo ſunt etiam quatuor præcognitiones quia non videtur maior ratio quare debeant eſſe quatuor quęſtiones vere ſcibiles, quam quatuor præcognitiones.

3 Præterea. Quia eſt, & quid eſt ſunt q̃ſtiones, ergo nõ ſunt pręcognitiones. antecedens patet per philoſophum ſecundo huius. conſequentia patet, quia idem non poteſt eſſe pręcognitum & quæſitum.

4 Præterea. Vna eſt præcognitio, & vna non eſt plures. ergo non ſunt duæ. aſſumptum patet, quia vna eſt præcognitio, & vna eſt vna & non plures. ergo vna eſt præcognitio & non plures.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt philoſophus in litera dicens dupliciter autem neceſſariũ

eſt præcognoſcere, alia namque quia ſunt prius opinari neceſſe eſt. alia vero quid eſt quod dicitur intelligere. quædam autem vtraque.

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicēdum, quod tantum ſunt duæ præcognitiones in genere, videlicet, quid eſt & quia eſt. quod probat philoſophus ſecundum Docto. S. Nam tantū ſunt tria præcognita. videlicet dignitas, paſſio, & ſubiectum. ſed de iſtis tribus ſolum habemus duplicem præcognitionem. Nam de principijs demonſtrationis quæ dicuntur dignitates, præcognoſcimus quia ſunt, de paſſionibus autem quid ſunt, & de ſubiecto quia eſt & quid eſt. ergo tantum ſunt duæ præcognitiones ſcilicet quia eſt & quid eſt. Pro declaratione ergo maioris aduertendum eſt ſecundum Docto. S. in lectione, quod id cuius ſcientia per demonſtrationem quæritur, eſt concluſio aliqua in qua propria paſſio de ſubiecto aliquo prædicatur, quæ quidem concluſio ex aliquibus principijs infertur. Et quia cognitio terminorum ſimplicium præcedit cognitionem complexorum, neceſſe eſt quod ante quam habeatur cognitio concluſionis, prǽcognoſcatur aliquo modo ſubiectum & paſſio, & ſimiliter oportet ꝙ præcognoſcatur principiū ex quo concluſio infertur, cum ex cognitione principij concluſio innoteſcat. hæc ille. Ex quo habetur quod tria ſunt præcognita in qualibet demonſtratione ſcilicet dignitas, ſubiectum, & propria paſſio. Sed pro declaratione minoris quærebat diſcipulus, quid eſt præcognoſcere quia eſt de principiis, & quia eſt de ſubiecto? & quare non poſſumus præcognoſcere quid de principijs? & vtrum ſit eadem præcognitio quia eſt de principijs? & quia eſt de ſubiecto? Dicēdum ſecundum Doct. S. in lectione, quod vt patet ſeptimo metaphyſicæ. complexorum non eſt diffinitio, hominis enim albi non eſt aliqua diffinitiò, & multo minus alicuius enūciationis. vnde cum principium ſit enūciatio quædam, de ipſo non poteſt prę cognoſci, quid ſit, cum non habeat quid, ſed ſolum quia eſt, hoc eſt quia verum eſt. de paſſione autem poteſt ſciri quid ſit, quia vt in eodem libro 7. oſtēditur, accidentia quodammodo diffinitionem habent. ſed quia paſſionis eſſe & cuiuslibet accidentis eſt ineſſe ſubiecto, quod quidem demonſtratione oſtenditur de paſſione, ergo non præcognoſcitur quia eſt, ſed quid eſt. ſubiectum autem & diffinitionem habet. ſecundo eius eſſe a paſſione non dependet, ſed ſuū eſſe proprium prǽintelligitur ipſi eſſe paſſionis in eo. & ideo de ſubiecto oportet præcognoſcere quia eſt & quid eſt: præſertim cum ex diffinitione ſubiecti & paſſionis ſumatur medium demonſtrationis, hæc ille formaliter. Ex quo patet ꝙ præcognitio quia eſt de principijs & de ſubiecto eſt vna præcognitio in genere, non tamen in ſpecie, quia præcognoſcere quia eſt de principiis, eſt præcognoſcere, quia vera ſunt, cum ſint quid complexum, & non quia ſunt in rerum natura per ſe: ſed præcognoſcere quia eſt de ſubiecto, eſt præcognoſcere quia ipſum eſt in rerum natura per ſe, & non quia verum eſt, cum terminus ſimplex non ſignificet verum, vel falſum. Patet etiam ex prædictis quia non poſſumus præcognoſcere de principiis quid ſunt, quia ſunt complexa, & de paſſionibus quia ſunt, quia eſſe earum demonſtratur.

Sed inſtabat diſcipulus. Nam vt conceſſum eſt, quia eſt per demonſtrationem quæritur. ergo non eſt præcognitio, quia idem non eſt præcognitum & inueſtigatum.

Dicendum quod licet quia eſt paſſionis inueſtigetur per demonſtrationem, quia per demonſtrationem concluditur & oſtenditur ꝙ paſſio ineſt ſubiecto, tamen quia eſt ſubiecti & principij non inueſtigatur, ſed præſupponitur. vnde argumentum laborabat in æquiuoco. Conſiderandum eſt vlterius

quod

quòd de prædictis tribus ſcilicet de dignitate, ſubiecto, & paſſione exemplificat philoſophus in litera. de dignitate quidem, vt, de quolibet eſt affirmatio vel negatio vera, eſt quædam dignitas: immo cum ſit primum omnium principiorum eſt dignitas dignitatum, & per conſequens eſt propoſitio veriſſima: de paſſione vero vt triangulus. de ſubiecto autem vt vnitas. Sed inſtabat diſcipulus. Nam triangulus eſt ſubiectum in illa demonſtratione, qua demonſtratur quod anguli trianguli æquilateris ſunt æquales, vt patet primo Euclidis, & per philoſophum in nono metaphyſicæ, vt probatum eſt ibidem quæſtione duodecima, per Doctor. Sanct. lectio. duodecima. ergo triangulus non poteſt eſſe paſſio. patet cõſequentia, quia quod vni eſt ſubſtantia, nulli eſt accidens, vt patet primo phyſicorum. Præterea. Vnitas eſt accidens de genere quantitatis, cum ſit principium numeri. principium autem & principiatum ſunt eiuſdem generis. ergo vnitas non poteſt eſſe ſubiectum alicuius accidentis, cum ſubiectum præbeat ſtabilimentum eſſendi accidentibus, quod non competit alicui accidentium, aliàs accidens per ſe ſubſiſteret, & per conſequens eſſet ſubſtantia & non accidens, quod implicat. Dicendum primo ſecundum Doctor. S. in lectione quod duplex eſt ſubiectum, quoddam eſt ſubiectum ſimpliciter & proprie dictum, quod eſt vera ſubſtãtia, quod vocatur communiter ſubiectum quod. Aliud eſt ſubiectum in reſpectu non quidem ſimpliciter, ſed in reſpectu alicuius alterius accidentis, quod uocatur ſubiectum quo. Illud igitur quod eſt ſubiectum primo modo, non poteſt eſſe accidens nec èconuerſo: vt argumẽtum uoluit, quia quod vni eſt vera ſubſtantia, nulli poteſt eſſe verum accidens. ſed cum accidentia ordine quodam referantur ad ſubſtantiã, illud quod eſt accidens in reſpectu ad aliquid ſcilicet ad ſubſtantiam, poteſt eſſe ſubiectum reſpectu alterius accidentis, & econuerſo. ſicut ſuperficies eſt proprium ſubiectum coloris, & tamen eſt accidens ſubſtantiæ. Triangulus ergo eſt ſubiectum ſecundo modo, vnde nihil refert quod ſit paſſio vera, & quod habeat modum ſubſtantiæ reſpectu alterius. Ex quo patet ut infert Doct. S. quod in illis ſcientijs quarum eſt ſubiectum aliqua ſubſtantia, illud quod eſt nullo ſubiectũ modo põt eſſe paſſio, ſicuti eſt in prima philoſophia & in ſcientia naturali quę eſt de ſubſtantia mobili, ſed in illis ſcientijs quæ ſunt de aliquibus accidentibus tanquam dę ſubiecto, nihil prohibet illud quod accipitur ut ſubiectum reſpectu alicuius paſſionis, accipi etiam vt paſſionem reſpectu anterioris ſubiecti. hæc ille. Dicendum ſimiliter ad ſecundum quòd illud quod eſt accidens non poteſt eſſe ſubiectum primo modo acceptum, ſed bene ſecundo modo, & licet vnitas ſit accidens reſpectu ſubſtantiæ, tamen in ſcientijs mathematicis, quæ ſunt de quantitate, non poteſt accipi ut paſſio, ſed vt ſubiectum tantum, cum in hoc genere nihil habeat primum. ſemper enim paſſio præſupponit ſuum ſubiectum.

Sed contra ea quæ dicta ſunt in prima ſolutione, inſtabat diſcipulus dupliciter. Primo ſi id quod eſt ſubiectum reſpectu alicuius paſſionis poſſet accipi ut paſſio reſpectu anterioris ſubiecti, ſequeretur quod eſſet procedere in infinitum in huiuſmodi acceptionibus, quia non videtur maior ratio, quod eſſet ſtatus in vno accidente quàm in alio. ſed conſequens eſt inconueniens. ergo & id ex quo ſequitur.

Secundo. quia Doctor S. hic expreſſe innuit, quòd ſubſtãtia eſt ſubiectum in prima philoſophia, vt patet per exempla ſua dum exemplificat de prima philoſophia & ſciẽtia naturali. Sed cõtrariũ tenet in ſuą metaphyſica, ubi vult cum philoſopho, ꝙ ens eſt ſubie-

 ctum

ctum primæ philoſophiæ, & non ſubſtā tia. Manifeſtum eſt autem ꝙ ens poteſt eſſe accidens, aliàs nullum ens eſſet accidens, quod eſt manifeſte falſum.

Dicendum primo negando conſequentiam. nam vt hic dicit Doctor S. eſt deuenire ad aliquod primū in qualibet ſcientia, quod ita accipitur vt ſubiectū quod nullo modo poteſt accipi vt paſſio, vt patet de mathematicis ſcientijs, quę ſunt de quantitate cōtinua vel diſcreta. Supponitur enim in his ſcientijs ea quæ ſunt prima in genere quātitatis ſicut vnitas, & linea, & ſuperficies, & alia huiuſmodi, q.b. ſuppoſitis per demō ſtrationem quæruntur alia, ſicut triangulus æquilaterus, & quadratum, & alia huiuſmodi in geometricis. Quibus ſuppoſitis per demonſtrationem quæruntur quædam alia, quæ quidem demonſtrationes quaſi operatiuæ dicuntur, ſicut eſt illud principium, ſuper rectam lineam datam cōtingit triangulum collocare, quo adinuento rurſus de eo paſſiones aliquę probantur. ſ. ꝙ eius anguli ſūt ęquales, vel aliud huiuſmodi: ex quo patet quòd triangulus in primo modo demonſtrationis ſe habet vt paſſio, in ſecundo vero ſe habet vt ſubiectum: vnde philoſophus hic exemplificat de triā gulo, vt eſt paſſio, & non vt eſt ſubiectum. Hæc ille formaliter. Dicendum ſecundo, ꝙ duplex eſt ſubiectum in aliqua ſciētia prout ad propoſitū ſufficit, videlicet principale ꝙ eſt principalior pars ſubiectiua, ibi attributionis: aliud eſt ſubiectum cōe, quod alio noīe dicitur ſubiectum attributionis: ſubſtantia igitur dicitur ſubiectum principale primæ philoſophiæ; ens vero eſt ſubiectum commune ſiue adæquatum ſiue attributionis, vt in prima philoſophia diſputatum eſt, & etiam dictum eſt ſupra, q. j. ar. 3. in vltimo notabili. in præſenti. ergo paſſu loquitur Doctor S. de ſubiecto primo modo dicto, in metaphyſica vero de ſubiecto ſecundo modo accepto.

SOLVTIO.

Ad primum igitur principale dicendum, ꝙ ſicut ſunt tria præcognita, ita ſunt tres pręcognitiones in ſpeciali, ſūt tamen tantum duæ in generali, quia pręcognitiones coincidunt in quid eſt, & quia eſt: vt ex dictis patet. Sed dicebat diſcipulus. Quia eſt & quid eſt ſunt præcognita. ergo non præcognitiones. probauit aſſumptum, quia illa ſunt pręcognita, quæ pręcognoſcūtur: ſed quia eſt & quid eſt præcognoſcuntur. ergo ſunt præcognita. Dicendum ꝙ præcognitum accipitur dupliciter: vno modo pro eo quod præcognoſcitur, ſicut id quod cognoſcitur, ſiue pro eo qđ terminat cognitionem, & iſto modo quid eſt & quia eſt non ſunt præcognita, & iſto modo non loquitur hic philoſophus de pręcognitis. Alio modo accipitur præcognitum communiter. ſ. pro omni eo quod præcognoſcitur, ſiue vt quo, ſiue etiam ſit terminus cognitionis, ſiue medium, & iſto modo poſſet cō cedi ꝙ ipſum quid eſt, & quia eſt ſunt ꝑcognita, vnde inſtātia laborat in ęquiuoco. Ad ſecundū dicēdum, ꝙ licet ſint quatuor quæſtiones vere ſcibiles in ſpeciali, tamen omnes reducuntur ad duas in genere. Nam quęſtio quid & propter quid coincidunt, & quęſtio ſi eſt & quia eſt, vt patebit in ſecundo huius. Vel dicendum negando conſequentiam, quia licet idem eodem modo ſumptum & ſecundum vocem, & ſecūdum rem non poſſit eſſe quæſtio, & præcognitio, tamen idem ſm vocē, diuerſum tñ ſm ſignificatum pōt eſſe quæſtio, & ꝑcognitio, vnde q d eſt & q a eſt æquiuoce dicuntur quæſtiones, & præcognitiones, inquantum enim ignoramus de re quid eſt, aut an ſit in rerum natura per ſe exiſtens, tunc quid eſt, & quia eſt dicuntur quæſtiones, quando vero præcognoſcimus quid per nomen rei ſignificatur, aut ꝙ eſt in rerū natura per ſe exiſtens, aut ꝙ aliquid verū ſit, tūc dñr ꝑcognitiones. Et ꝑ hoc patet ſolo ad tertiū. Ad quartum dicendum ꝙ iſta propoſitio. vna eſt præcognitio & non plures: habet duplicem ſenſum, nam præcognitio poteſt accipi dupliciter, vno modo

do

do determinate, ſ. pro hac præcognitione vel illa: vt ſit ſenſus, hæc præcognitio, ſcilicet præcognitio quid eſt: eſt vna & nõ plures. & ſic propoſitio eſt vera, ſed non ſequitur concluſio dum ſic infertur. ergo non ſunt duæ præcognitiones, niſi accipiatur pręcognitio eodẽ modo vt ſit ſenſus. ergo præcognitio quid eſt non ſunt duæ præcognitiones: & ſic totũ conceditur. Alio modo accipitur præcognitio indiffinite, ſcilicet ꝓ vtraque præcognitione: vt ſit ſenſus ꝓcognitio quia eſt & quid eſt vna eſt & nõ plures: & ſic illa propoſitio eſt falſa: vnde patet quòd maior primi ſyllogiſmi, & maior probationis laborant in ęquiuoco, & eſt ſimilis modus puerilis arguendi, ac ſi argueretur. vnus eſt homo, ſcilicet ſortes, & vnus non eſt plures. ergo non ſunt plures homines quã vnus, non valet conſequentia: licet bene ſequatur. ergo ſortes, qui eſt vnus, non eſt plures. Veruntamen Albertus de Saxonia propter prædictum argumẽtum concludit de virtute ſermonis eſſe concedendum, quòd vna eſt præcognitio & non plures: quòd ſunt duæ præcognitiones & non plures: & quòd ſunt tres & non plures, & illos qui ſuum argumentum ſoluere volunt aſinos appellat. Sed vt ex prædictis patet deceptus eſt per fallaciam æquiuocationis ex variatione acceptionis terminorum: neque in hoc mirum eſt: quia etiam ſapientes, vt dicit philoſophus primo elench. per fallaciam æquiuocationis decipiuntur; nam ſignificata vocabulorum ignorantes de facili paralogizantur: vt ibidem dicit.

Vbi ſupra in philoſopho & in Doct. S.

ARTICVLVS II.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quod de ſubiecto non oporteat ꝓcognoſcere quid eſt & quia eſt, & de dignitate quia eſt tantum, & de paſſione quid eſt tantum. nam idem non eſt quæſitum ſiue inueſtigatum & præcognitum, ſed quid eſt ſubiecti in pluribus ſcientijs inueſtigatur, ſicut patet de quid eſt ipſius animæ in ſecundo de anima. ergo non eſt neceſſe præcognoſcere quid eſt ſubiecti.

2 Præterea. Præcognoſcere de aliquo quia eſt, eſt præcognoſcere quia verũ eſt: ſicut patet de principiis demonſtrationum, de quibus præcognoſcitur quia ſunt. i. quia vera ſunt: ſed ſubiectum concluſionis non ſignificat verũ, cum ſit terminus ſimplex, vt patet per philoſophum in libro prædicamentorum, & in primo perihermenias, ſimiliter & in ſexto metaphy. igitur de ſubiecto non oportet præcognoſcere quia eſt.

3 Præterea. Principij immediati eſt diffinitio, vt patet per philoſophum infra qui diffinit principium immediatum. ergo de principiis & dignitatibus poſſumus præcognoſcere quid ſunt.

4 Præterea. Quia quid eſt præſuppponit quæſtionem an eſt: ut dicit hic Doct. S. in lectione. de quocunque ergo cognoſcitur quid eſt oportet quòd cognoſcatur eſſe eius: cum quæſtio an eſt præcedat quæſtionem quid eſt, ut dicetur in ſecundo huius. & in ſeptimo metaphy. dicitur ꝙ non entium non ſunt diffinitiones, ſed ante demonſtrationẽ nõ cognoſcit eſſe paſſionis. ergo nec qd eſt. conſequentia patet cum maiori. & minor probatur tripliciter. primo quia hic dicit philoſophus, quòd de paſſione non pręcognoſcitur quia eſt. ſcilicet eſſe eius, ſed quid eſt tantum. ſecundo quia eius quia eſt concluditur in demõſtratione, vt patebit in ſecundo huius. tertio quia inhęrẽtia paſſionis ad ſubiectum etiam concluditur per demonſtrationem: ſed eſſe paſſionis eſt inhærentia ipſi ad ſubiectum, quia accidentis ad eſſe eſt in eſſe; vt dicitur ſeptimo metaphy. ſi ergo de paſſione præcognoſcimus quid eſt, neceſſe eſt præcognoſcere an ſit, ſiue quia eſt: quia quicunque præcognoſcit poſterius, pręcognoſcit & prius: quod ſupponitur in cognitione poſterioris.

5 Præterea. Loco diffiniti licet ponere diffinitionem, vt probatur in ſeptimo metaphy. ſi ergo paſſio demonſtratur de ſubiecto, diffinitio paſſionis poterit demonſtrari de ſubiecto, & ſic diffinitio ſiue quid paſſionis non ſemper præcognoſcitur, ſed poteſt quæri & demonſtrari.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt philoſophus in litera, vt ex præcedenti articulo patet.

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum, quòd neceſſe eſt præcognoſcere de ſubiecto quid & quia: de dignitate vero, quia & non quid: & de paſſione quid & non quia: quòd ſic probatur ſecundum Doctorem Sanctum & philoſophum elicitiue ex præſenti lectione. nam in demonſtratione nihil aliud fit quàm quòd per eam paſſio oſtenditur non habere eſſe per ſe, ſed eſſe in ſubiecto: & ſic per demonſtrationem quæritur quia eſt paſſionis, & per conſequens non pręcognoſcitur: quia idem non eſt præcognitum & quęſitum: ſed non poteſt oſtendi inhærentia, ſiue quia eſt paſſionis in ſubiecto, niſi præcognoſcatur quid per nomen paſſionis ſignificatur, quæ demonſtratur de ſubiecto, & quid ſignificatur per nomen ſubiecti, de quo demonſtratur illa paſſio ergo oportet pręcognoſcere quid: paſſionis, & quid ſubiecti. Similiter ſi non præcognoſcatur quòd ſubiectum eſt in rerum natura, quod eſt præcognoſcere quia eſt de ſubiecto, non poterit demonſtrari paſſio de eo demonſtratione ſcientifica: ergo in demonſtratione oportet præcognoſcere, ideſt præſuppo nere quia eſt ſubiecti, ſcilicet quòd ipſum ſubiectum ſit in rerum natura per ſe: & quia verum non poteſt demonſtrari niſi ex veris, vt infra probat philoſophus, licet ex falſis poſſit ſyllogizari verum, ideo oportet de præmiſſis demonſtrationis præcognoſcere, ideſt præſup ponere quòd ſunt vere, quod eſt præcognoſcere de ipſis quia ſunt, vt dictum eſt. ergo in omni demonſtratione oportet pręcognoſcere quia ſunt de premiſſis, & quid eſt tantum de paſſione, & q.d eſt & quia ſimul de ſubiecto: ſolum autem in demonſtratione quia eſt paſſionis, ſcilicet inhærentia eius in ſubiecto inueſtigatur.

Sed inſtabat diſcipulus. Nam unitas eſt ſubiectum alicuius concluſionis, ut patet per exempla philoſophi: ſed conſtat quòd de ea non præcognoſcitur quia eſt, cum ſit accidens. ergo de ſubiecto non ſemper præcognoſcitur quia eſt: vel præcognoſcere de ſubiecto quia eſt, non eſt pręcognoſcere quod ſit in rerum natura.

Pręterea. Hęc eſt cõcluſio ſcibilis. vacuum non eſt: vt patet quarto phyſicorum. ſed conſtat quòd de illo ſubiecto non pręcognoſcitur quia eſt, cum non habeat eſſe in rerum natura. igitur idem quod prius.

Præterea. Hæc eſt etiam concluſio ſcibilis ſecundum aſtrologos. eclypſis ſolis erit: & tamen de ſubiecto non præcognoſcitur quia eſt poſita quod eclypſis non ſit in præſenti, ſed ſolum in futuro. igitur &c.

Præterea. Quærebat diſcipulus rationem diuerſitatis harum præcognitionum: quare, ſcilicet de omnibus præcognitis non omnia præcognoſcuntur, aut quare præcognita non eodem modo præcognoſcuntur.

Dicendum primo: quòd præcognoſcere de ſubiecto quia eſt, ideſt quia per ſe exiſtit in rerum natura, hic poteſt intelligi dupliciter. vno modo quia, ſcilicet exiſtit per ſe ſimpliciter, ita quòd nullo modo exiſtat in alio, ſicut accidens in ſubiecto, & iſto modo præcognoſcere quia eſt ſolum cõpetit ſubiectis, quæ ſunt de genere ſubſtantiæ. Alio modo, quia, exiſtit per ſe non ſimpliciter, ſed quia non habet ſuum exiſtere a paſſione, quæ demonſtratur

tur

tur de eo, & ſic præcognoſcere quia eſt, ideſt quia eſt per ſe in rerum natura, competit omnibus ſubiectis: de quibus affirmatiue aliquid poteſt demonſtrari.

Dicendum ſecundo, ſicut dicit Albertus de Saxonia, quòd ante notitiam iſtius concluſionis. vacuum non eſt: præſupponitur quia eſt de illis, per quæ cõcipitur vacuum, ſcilicet de loco & corpore, & hoc ſufficit. Vel dicendum & forſan melius, quòd dictum philoſophi intelligendum eſt de concluſionibus affirmatiuis, in quibus prædicatum oſtenditur ineſſe ſubiecto, & non de concluſionibus negatiuis, in quibus aliquid remouetur a ſubiecto.

Dicendum tertio, quòd cognoſcere de ſubiecto quia eſt, non eſt præcognoſcere quia per ſe actu exiſtat actuali exiſtentia, ſed ſufficit præcognoſcere, quia poteſt per ſe actu exiſtere, aut potuit in præterito; & ſic intelliguntur ea, quæ dicta ſunt in præſenti quæſtione: aliàs ualeret conſequentia, ſcilicet homo eſt riſibilis, ergo homo eſt: quod quidem in ſchola Doct. San. non conceditur.

Dicendum quarto ad dubium diſcipuli ſicut dicit hic Doct. San. ex philoſopho elicitiue, quòd ratio huiuſmodi diuerſitatis eſt, quia non eſt ſimilis modus manifeſtationis prædictorum, ſcilicet principij, ſubiecti, & paſſionis: non enim eſt eadem ratio cognitionis in ipſis: nam principia cognoſcuntur per actus intellectus componentis & diuidentis: ſed ſubiectum & paſſio per actum intellectus apprehendentis quod quid, eſt: quòd quidem non ſimiliter cõpetit ſubiecto, & paſſioni: cum ſubiectum diffiniatur abſolute, quia in eius diffinitione non ponitur aliquid quod ſit extra eſſentiam eius: paſſio autem diffinitur cum dependentia ad ſubiectum, quod in diffinitione eius ponitur: unde ex quo non eodem modo cognoſcuntur, non eſt mirum, ſi eorum ſit diuerſa præcognitio. hęc ille for maliter in fine lectionis.

SOLVTIO.

Ad primum igitur principale dicendum, quòd duplex eſt quid: vt elicitur ex Philoſopho & Doct. Sancto in præſenti lectione, videlicet quid nominis, & quid rei: quid nominis eſt, id quod per nomen importatur; vnde diffinitio quid nominis eſt ratio explicatiua nominis per aliquod a quo nomen imponitur, non tamen per principia eſſentialia & propria rei, vt læſio pedis reſpectu lapidis: & tale quid nominis præſupponitur: & hoc innuit Doct. San. ſuperius quando dixit. & quia cognitio terminorum ſimplicium præcedit cognitionem complexorum, neceſſe eſt quòd antequam habeatur cognitio concluſionis, præcognoſcatur aliquo modo ſubiectum & paſſio hæc ille.

Nota aliquo modo, & non per principia eſſentialia, quòd diffinitio quid rei eſt, quæ dicit quid rei per principia propria & eſſentialia rei, & quid nominis eſt, &c. & eſt tam entis quàm non entis: tam entis realis quàm entis rationis: tam complexorum, quàm incomplexorum: tam ſubſtantiæ quàm accidentis: ſed quid rei eſt proprium ſignificatum diffinitionis eſſentialis, & eſt ſolum entis realis incomplexi vniuoci; & proprie eſt ſolum ipſius ſubſtantiæ: per additamentum vero eſt ipſius accidentis: licet ergo quid rei de ſubiecto poſſit ignorari, vt argumentum uoluit: tamen ſemper quid nominis præſupponitur de ſubiecto in qualibet ſcientia, & in qualibet demonſtratione: Vnde philoſophus in littera non dicit, quod de ſubiecto pręcognoſcatur quid ſimpliciter: ſed dicit vt innuit hic Doctor Sanctus. Quod eſt quid dicitur, ideſt quod ſignificatur per nomen: quia antequam ſciatur de aliquo an ſit, non poteſt pro-

proprie ſciri de eo quid ſit, quia non entium non ſunt diffinitiones, vnde quæſtio an eſt præcedit quæſtionem quid eſt, ſed non poteſt oſtendi de aliquo an ſit, niſi prius intelligatur quid ſignificatur per nomẽ, propter quod etiam philoſophus quarto metaphy. in diſputatione ꝯ negãtes principia docet incipere a ſignificatione nominum. hæc ille. Sed inſtabat diſcipulus probando, ꝙ nõ ſufficit pręcognoſcere quid noĩs, ſed ꝙ oporteat pręcognoſcere quid rei. Nã in omni demonſtratione oportet præcognoſcere medium demonſtrationis qđ eſt cauſa inhærentiæ paſſionis cum ſubiecto, ſed medium demonſtrationis eſt qđ rei videlicet propria diffinitio ſubiecti. ergo oportet præcognoſcere quid rei de ſubiecto, & non ſolum quid nominis. Dicendum quod ad terminãdum quæſtionem ſi eſt & quid eſt ſubiecti, ſufficit præcognoſcere quid nominis, ſed ad terminandum quæſtionem quia eſt paſſionis & propter quid, ſubdiſtinguendum eſt, quia vel terminantur illæ quęſtiones per demonſtrationem quia eſt, quæ eſt per effectum, vel per cauſam remotam, & ſic ſufficit præcognoſcere quid nominis de ſubiecto. Vel terminantur per demonſtrationem propter quid, cuius medium eſt propria diffinitio ſubiecti, & ſic non ſufficit præcognoſcere de ſubiecto quid nominis, ſed oportet etiam præcognoſcere, & pręſupponere quid rei, vt argumẽtum voluit. Et per hoc patet concordãtia inter Docto. S. & aduerſarios eius de medio demonſtrationis. Ad ſecundum dicendum, quod licet præcognoſcere quia eſt de principio demonſtrationis ſit præcognoſcere quia verum eſt: tamen præcognoſcere de ſubiecto quia eſt, non eſt præcognoſcere quia verum eſt, ſed quia habet eſſe in rerũ natura per ſe modo expoſito, vt ex ſupradictis patet. Ad tertium dicendum, quod principium immediatum poteſt dupliciter conſiderari, vno modo primę intentionaliter abſolute, videlicet pro illa propoſitione, quę eſt propoſitio immediata, & iſto modo eſt præmiſſa demonſtrationis, & ſic non diffinitur diffinitione quid rei, cum ſit quid complexum. Alio modo pro termino ſecundæ intentionis, non quidem abſolute, ſed ſecundum quod ſignificat rem ſubiectam illi intentioni, & ſic cum ſit quid incomplexum poteſt diffiniri diffinitione deſcriptiua, & ſic non eſt principium demonſtrationis formaliter eam ingrediens. Ad quartum dicendum, quod licet quid rei pręſupponat an eſt, tamen quid nominis præcedit quæſtionem an eſt, vt ex prædictis patet.

Ad vltimum dicendum, quod licet diffinitio paſſionis poſſit demonſtrari de ſubiecto inquantum poteſt poni in concluſione loco paſſionis, tamen non poteſt demonſtrari diffinitio paſſionis in eo quod diffinitio, ſiue in eo quod quid eſt, ut patebit ſecundo huius. Vnde argumentum non concludit.

QVAESTIO V.
quę habet articulos duos.

De modo pręcognitionis quantum ad cognitionis ordinem.

DEinde conſiderandum eſt de modo præcognitionis quantum ad cognitionis ordinem, poſtquam conſideratum eſt de modo præcognitionis quantum ad ipſam cognitionem: Circa quod quæruntur duo. primo vtrum maior propoſitio ſyllogiſmi demonſtratiui prius tempore cognoſcatur quam concluſio. ſecundo vtrum cognitis maiori & minori ſimul tempore, cognoſcatur ipſa concluſio.

Sequitur in philoſopho, & in Doc. S. ibi, Deinde cum dicit. Eſt autem cognoſcere. *in lectione ſecunda.*

ARTICVLVS I.

AD primum ſic proceditur. Videtur quod maior propoſitio ſyllogiſmi

mi demonſtratiui non poſſit intelligi prius tempore minore & concluſione. nam relatiua ſimul tempore cognoſcuntur, ita quod relatiuum non poteſt intelligi ſine correlatiuo: ſed principium demonſtrationis relatiue dicitur ad principium ſcilicet ad concluſionem. videtur ergo quod pręmiſſę, quæ ſunt principia concluſionis, ſimul tempore cognoſcantur cum concluſione.

2 Præterea. Aut maior vnico actu cognoſcitur cum concluſione, aut alio actu: non poteſt dici ſecundum, aliàs nũquam maior poſſet ſimul intelligi cum concluſione, cum impoſſibile ſit eſſe plures actus in intellectu ſimul, cum etiam ſit contra philoſophum in præſenti capitulo: oportet ergo dicere primum, videlicet quod maior vnico actu cognoſcitur cum concluſione, & per cõſequens ſimul.

3 Præterea. Vnumquodque ſicut ſe habet ad eſſe, ita & ad cognoſci: ſed cauſa & effectus ſimul ſunt & non ſunt, vt patet ſecundo phyſicorum, & probatum eſt in ſumma diuinę philoſophię. ergo cauſa & effectus ſimul cognoſcuntur: ſed pręmiſſę ſunt cauſę concluſionis, vt patet ſecundo phyſicorum. & quinto metaphy. igitur pęmiſſę ſimul tempore & non prius cognoſcuntur concluſione.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt philoſophus in littera dicens: quod aliqua contingit cognoſcere aliquam cognoſcentem ea prius tempore &c.

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum: quod maior propoſitio ſyllogiſmi demonſtratiui ſecundum ſe & abſolute conſiderata aliquando prius tempore cognoſcitur concluſione, quod probat philoſophus exemplo. nam cum ad concluſionem inferendam duę propoſitiones requirantur. ſcilicet maior & minor. cognita maiori, adhuc non habetur cognitio concluſionis: vt ſi aliquis aſſumeret ad demonſtrandum: omnis triangulus habet tres angulos ęquales duobus rectis: iſta maiori cognita, nondum habetur cognitio concluſionis inferendæ. ergo maior propoſitio cognoſcitur prius tempore concluſione: quod poteſt ſic probari ratione. nam illa quę ſic ſe habent, quod vnũ poteſt cognoſci altero ignorato: vnum prius tempore poteſt cognoſci quam aliud: ſed maior propoſitio & concluſio ſic ſe habent, quod maior poteſt cognoſci concluſione non cognita, vt per exẽplum philoſophi auditũ eſt. igitur &c. & propter eandem rationem maior poteſt cognoſci prius tempore ipſa minori. Similiter minor prius tempore poteſt cognoſci ipſa concluſione, quod etiam probat philoſophus per exemplum: nã ſi in minori propoſitione ſumatur aliqd cõtentũ ſub vniuerſali propoſitione. ſ. ſub maiori, de quo manifeſtum non ſit, ꝙ ſub hoc vniuerſali contineatur, non dũ habetur concluſionis cognitio, quia nõdum erit certa veritas minoris propoſitionis, ſicut ſi non eſſet manifeſtum, ꝙ hęc figura in ſemicirculo deſcripta eſſet triangulus, nõdum ſtatim in ſubſumptione qua ſubſumitur ſic omnis triãgulus habet tres &c. ſed hæc figura deſcripta in ſemicirculo eſt trãgulus, ſciretur concluſio: ſed oporteret vlterius aliud medium quærere, per quod demonſtraretur. quod hæc figura eſſet triangulus: vnde minor propoſitio poteſt etiam prius tempore cognoſci ipſa concluſione, quod etiam probari poteſt per rationem iam aſſignatam, vt patet.

Aduertendum eſt autem ſecundum Doctorem S. in littera: quod aliquid dicitur prius altero (vt ad propoſitum ſufficit) dupliciter. vno modo ſecundum tẽpus, ſicut mane precedit meridiem: alio modo ſecundum ordinem naturę, ſicut quælibet cauſa pręcedit ſuum effectum ordine naturæ. Veruntamen duplex eſt ordo naturæ ſcilicet generationis & perfectionis. omnis ergo cauſa actualis ſcilicet efficiens, formalis, & finalis præcedit ſuum effectum ordine naturę generationis. Cum ergo præmiſſę ſint cauſæ cognitionis ipſius concluſionis, neceſſe eſt dicere, ꝙ omnes præmiſſę,

&

& ſemper prius natura cognoſcuntur ipſa concluſione:vt infra patebit.

SOLVTIO.

Ad primum ergo dicendum quod relatiua poſſunt dupliciter conſiderari, vno modo ſub forma relationis, & iſto modo ſimul cognoſcuntur: alio modo fundamentaliter, & ſic relatiuum prius tempore poteſt cognoſci quàm correlatiuum, ſicut pater inquantum pater eſt non poteſt cognoſci ſine filio neque tẽpore neque natura, ſed ille qui eſt pater poteſt cognoſci ſine filio. Similiter in propoſito maior propoſitio poteſt conſiderari vt dicit habitudinem ad minorem & concluſionem, & vt vnum eſt ratio alterius:& iſto modo non poteſt prius cognoſci ipſa concluſione. Alio modo poteſt conſiderari materialiter ſcilicet pro illa vel illa uniuerſali propoſitione ſecundum ſe, & ſic poteſt cognoſci prius tempore:ut declaratum eſt. Ad ſecundum dicendum:quod maior abſolute conſiderata intelligitur alio actu quàm concluſio, nec tamen ſequitur ꝙ nunquam poſſet ſimul intelligi cum cõcluſione, quia quando accipitur vt unũ eſt ratio alterius, tunc ſimul intelligitur cum concluſione & non cognoſcitur alio actu, ſed eodem actu, quo concluſio intelligitur: unde Doc. S. in primo ſententiarum diſtinctione 27. quæſtio. ſecunda, art.3. ſic ait. In ſpeciem vel imaginem contingit fieri conuerſionem dupliciter: vel ſecundum quod eſt ſpecies talis rei, & tunc eadem eſt conuerſio in ſpeciem rei & rem ipſam: vel ſecundum quod eſt res quædam, & ſic non oportet quod eadem conuerſione conuertatur quis per intellectum in ſpeciem rei & rem. hæc ille. & ſic intelligitur illud, quod dicit in prima parte. q. 28. : ſecundum quod alio actu intellectus intelligit lapidem, & alio actu intelligit ſe intelligere: & illud quod dicit in primo ſententiarum [illegible] i. q. 2. articu. i. ad ſecũ[illegible]um: [illegible]tu intelligo intel[illegible] intelligere hæc [illegible]ctum eſt in quar[illegible] articulo. 2. & in ſexto metaphyſicæ. q. 13. arti. ſecundo. notabili ſecundo.

Contra hoc replicabat diſcipulus. Nam illa quæ diuerſis habitibus ſpecie diſtinctis cognoſcuntur, non poſſunt cognoſci unico actu: ſed præmiſſę c[illegible] ſint principia demonſtrationis cognoſcuntur intellectu, concluſio vero cognoſcitur ſcientia: ſcientia autem & intellectus ſunt duo habitus itellectuales adinuicẽ ſpecie diſtincti, vt patet ſexto ethicorum. igitur præmiſſę & concluſio non poſſunt cognoſci vnico actu. Dicendũ quod præmiſſę demõſtrationis poſſunt dupliciter conſiderari, vno modo abſolute & vt propoſitiones ſecundum ſe cõſideratæ ſecundum. ſ. quod nõdum ſunt applicatę ad concluſionem, & ſic cognoſcuntur intellectu, & hoc modo nõ intelliguntur eodem actu cum concluſione, vt dictum eſt, ſed prius tempore. Alio modo poſſunt conſiderari vt applicatę ſunt, & ſic nihil refert quod cognoſcantur vnico actu, & hoc eodem habitu, qui eſt ſcientia: ut dicitur prima ſecundæ. q. 57. 2. ſecundum. Vel dicendum ꝙ nihil refert intellectum intelligere ſimul plura unico actu ſecundum diuerſos habitus, quorum vnus eſt cauſa & ratio cognitionis alterius, ſicut etiam oculus vnico actu uidet parietem, colorem, & lumen: ſecundum quod lumen eſt ratio uidendi colorem, & color illuminatus eſt ratio videndi parietem: ut patet prima ſecundæ, q. 57. & ſecundum. Similiter hic ſecundum quod intellectus principiorum eſt ratio cognitionis ſcientificę ipſius concluſionis, & ſcientia ab intellectu depẽdet principiorum, non eſt inconueniens quod intellectus cognoſcat prẹmiſſas & concluſionem ſimul unico actu ſecundum diuerſos habitus, inquantum tamen conueniunt in uno medio, quod eſt intelligere plura per modũ unius: ut in alio articulo ſequenti expreſſius declarabitur.

Ad tertium dicendum, quod cauſa in actu non ut res naturæ, ſed in ratione cauſæ conſidera ta ſimul eſt cum ſuo effectu:

fectu:

fectu:& ſi ſimul relatiue conſideretur, ſimul etiam intelligitur cum ſuo effectu: ſed cauſa in potentia non eſt ſimul cum ſuo effectu, nec econuerſo: vnde præmiſſę nondum applicatę ad concluſionē, ſed vt propoſitiones quædam ſecundum ſe conſideratæ, non ſunt cauſę in actu cognitionis ipſius concluſionis: vnde ratio non ſequitur. Et licet effectus cognoſcatur in ſua cauſa virtualiter & imperfecte, non tamen in propria forma: de qua cognitione hic principaliter loquimur.

Vbi ſupra in Doctore Sancto, & Philoſopho.

ARTICVLVS II.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quod maior & minor propoſitio ſyllogiſmi demonſtratiui non poſſint ſimul tempore intelligi cum concluſione. Nam impoſſe eſt intellectum ſimul plura intelligere: ſicut impoſſibile eſt parietem ſimul informari pluribus figuris: ſed maior & minor & concluſio ſunt plura, ſunt enim tres propoſitiones. ergo non poſſunt ſimul tempore cognoſci.

2 Sed dicebat, quod licet intellectus non poſſit plura ſimul intelligere per primam operationem intellectus, poteſt tamen plura ſimul intelligere per primam & tertiam operationem eius. Contra. Intelligere plura eſt informari diuerſis ſpeciebus intelligibilibus, vt patet ex tertio de anima. ſed impoſſibile eſt intellectum ſimul actu informari diuerſis ſpeciebus intelligibilibus, quia ſicut plures ſpecies vel formę eiuſdem generis naturæ non poſſunt eſſe ſimul in eodem ſubiecto, ita nec plures ſpecies intelligibiles. igitur intellectus etiam p ſecundam operationem eius nō poteſt ſimul plura intelligere

3 Præterea. Quicquid intellectus poteſt intelligere, poteſt per vocem exprimere: ſed intellectus non poteſt per vocem ſimul exprimere maiorem, minorem, & concluſionem, quia maiore prolata, profert minorem & poſtea concluſionem. igitur &c.

4 Præterea. Cauſa efficiens tempore præcedit ſuum effectum: quia cauſa efficiens agit per tranſmutationem, quæ non poteſt eſſe in inſtanti: ſed prēmiſſę ſunt cauſa efficiens concluſionis, vt dicit philoſophus in ſecundo phyſicorū. ergo cognitio præmiſſarum tempore præcedit cognitionem concluſionis.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt philoſophus in littera dicens. Quorundam præcognitorum ſimul tempore eſt notitiam habere, & illorum quibus præcognoſcuntur.

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum, quod cognita maiori & minori debite ſumpta ſub maiori, & cognita debita ſumptione minoris & applicatione vtriuſque ad concluſionem, neceſſe eſt ſimul cognoſcere concluſionem tempore: non tamen ſimul natura. Hanc concluſionem pro prima parte probat philoſophus exemplo. nam ſi in minori propoſitione aſſumatur terminus, de quo manifeſtum ſit quod contineatur ſub vniuerſali, ideſt maiori propoſitione, tunc patet veritas minoris propoſitionis: & ſic ſtatim habetur cognitio concluſionis, vt ſi ſic demonſtret aliquis. omnis triangulus habet tres angulos &c. ſed hæc figura deſcripta in ſemicirculo eſt triangulus: cognita hac minori cum ſubſumptione debita eius, ſtatim cognoſcitur, quod hæc figura habet tres angulos &c. Idem poteſt ratione probari. nam poſita cauſa per ſe naturali, propria, in actu ſufficienti, adęquata, & applicata, & non impedita, de neceſſitate ponitur ſuus effectus: vt habetur ſexto metaphyſicæ. ſed cognitio maioris & minoris in ratione minoris, & debitæ ſubſumptionis minoris ſub maiori, eſt cauſa per ſe ſufficiens cognitionis concluſionis. ergo poſita cognitione maioris & minoris, & debite ſubſumptione applicata ad concluſionem, ſimul tempore cognoſcitur concluſio

cluſio

cluſio. Secunda pars concluſionis ſic probatur. nam omnis cauſa naturaliter præcedit ſuum effectum: ſi cognitio præmiſſarum eſt cauſa cognitionis concluſionis, ergo cognitio præmiſſarum præcedit naturaliter cognitionem concluſionis.

Ex prædictis ergo poſſunt elici quatuor conditiones, quæ requiruntur ad hoc quod cognitis maiori & minori ſimul tempore, cognoſcatur concluſio: quarum prima eſt, quod minor debet eſſe debite ſumpta ſub maiori. Secunda eſt quod cognoſcatur illa debita ſumptio. Tertia eſt quod maior & minor ſint debite applicatæ ad concluſionem. Quarta eſt quod cognoſcatur illa debita applicatio, vt patet etiam per Doctorem ſanctum in primo perihermeñ. lectione 23. vbi ſic ait. Quædam enim ex neceſſitate conſequuntur ex principijs, ita ſcilicet quod non poſſunt eſſe falſa principijs exiſtentibus veris, ſicut ſunt omnes concluſiones demonſtrationum: & huiuſmodi veris ex neceſſitate intellectus aſſentit, poſt quam percepit ordinem eorum ad principia, non autem prius. hæc ille. Idem dicit 1. quęſt. 82. 2. cap. & prima ſecundæ. quæſtio 51. & ſecundum. & ſecunda ſecundæ quæſtio. 51. 4. ſecundum. Et tertio, diſtin. 33. quæſtio. prima, articulo ſecundo, quæſtio. prima, capit. primo. ſi enim vna iſtarum conditionum deficiat non erit neceſſe cognoſcere ſimul concluſionem.

Aduertendum eſt aũt ſecundum philoſophum in litera, quod aliquorum accipitur cognitio per ſe, & non oportet ea cognoſcere per aliud medium, quod ſit vltimum, quod poteſt dupliciter intelligi ſecundum Doctorem ſanctum in lectione. Vno modo vt ſit ſenſus, quod aliquorum eſt cognitio, quæ non oportet cognoſcere per aliquod aliud medium, quod quidem medium ſit vltimum in reſolutione: qua mediata ad immediata reducuntur. Alio modo vt ſit ſenſus, quod vltimum ideſt extremum, quod ſub vniuerſali medio accipitur: non cognoſcatur eſſe ſub illo vniuerſali per aliquod aliud medium. Quæ autem ſint illa quorum cognitio habetur per ſe & non per aliquod aliud medium manifeſtat philoſophus dicens: quod huiuſmodi ſunt ſingularia, quæ non dicuntur de aliquo ſubiecto, cum inter ſingularia & ipſam ſpeciem nullum medium poſſit inueniri. hæc Doc. S. in lectione.

SOLVTIO.

1 Ad primum igitur dicendum: quod intellectus non poteſt ſimul actu intelligere plura per modum plurium, videlicet per diuerſas ſpecies intelligibiles. omnes enim ſpecies intelligibiles ſunt eiuſdem generis cognitionis, licet illa quę repręſentantur diſtinguantur aliquando in genere naturæ. Et licet vt ſecundum argumentum aſſumpſit, diuerſę ſpecies eiuſdem generis non poſſint ſimul eſſe in eodem ſubiecto (nam diuerſæ ſpecies conſtituuntur ſub eodem genere naturæ ex oppoſitis differentijs) ſi ergo diuerſæ ſpecies eiuſdem generis naturæ eſſent in eodem ſubiecto ſimul, oppoſita eſſent ſimul actu in eodem: quod eſt inconueniens: intellectus tamen poteſt plura intelligere per modum vnius, ſicut poteſt intelligere plures partes domus ſimul, ſecundum quod conueniunt in vna forma totius, & ſimiliter prædicatum & ſubiectum propoſitionis ſecundum quod conueniunt in vnione propoſitionis, & ſic de ſimilibus. ſimiliter poteſt intelligere ſimul maiorem, minorem, & concluſionem, ſecundum quod habent vnionem in medio ſyllogiſmi.

Ad ſecundum argumẽtum patet ibi. Ad tertiũ argumentũ dicendũ, ꝙ intellectus poteſt exprimere illa, quæ intelligit, non tamen oportet quòd eodem modo quo intelligit, exprimat: niſi eſſet vnum nomen impoſitum ad ſignificandum omnia illa, quæ intelligit eodem modo quo intelligit: vnde licet intellectus ſimul intelligat plura per modum vnius, non tamen oportet quòd ſimul illa exprimat. Ad quartum dicendum: quòd

quòd licet cauſa efficiens abſolute cõſiderata tempore præcedat ſuum effectũ, tamen cauſa efficiens in actu proprio per ſe ſufficiens applicata ad ſuum effectum, & non impedita, ſimul eſt cum ſuo effectu: quia ſic neceſſario agit in ſuum effectum, niſi eſſet agens per intellectum & voluntatem, quod quidem agit ſicut intelligit & vult, & non neceſſitate naturæ.

LECTIO III.

De præcognitione concluſionis: & eſt lectio tertia Sancti Doctoris.

QVAESTIO VII.

quę habet articulos duos.

DEterminatum eſt ſuperius de his quæ præcognoſcuntur antequam ſumatur cognitio de concluſione, nũc conſiderandum reſtat qualiter concluſio præcognoſcatur antequam ſumatur de ea cognitio per ſyllogiſmum vel inductionem. Circa quod quæruntur duo. Primo vtrum concluſio in præmiſſis cognoſcatur, antequam habeatur eius cognitio per demonſtrationem. Secundo vtrum contingat nos aliquid ſcire de nouo.

Sequitur in philoſopho & in Doc. San.

Ante autem quam ſit &c.

ARTICVLVS I.

AD primum ſic proceditur. Videtur quòd concluſio non pure cognoſcatur in præmiſſis antequam cognoſcatur per demonſtrationem. nam finis ſyllogiſmi demonſtratiui eſt ſcire: vt ſupra dixit Doct. S. ergo illius quod ſcitur cognitio acquiritur per demonſtrationem. non ergo concluſio ſcitur in præmiſſis ante demonſtrationem, aliàs demonſtratio non eſſet neceſſaria.

2 Præterea. Si concluſio ſciretur in prȩmiſſis, ſequeretũ quòd addiſceremus id quod iam ſcimus: ſed conſequens eſt inconueniens ſecundum philoſophum & Platonem. ergo &c. Patet conſequentia: quia per demonſtrationem addiſcimus concluſionem. ſi ergo concluſio præſciretur ante demonſtrationem in præmiſſis: ſequeretur quòd id quod præſciebamus addiſceremus.

3 Præterea. Si præcognoſceremus cõcluſionem in præmiſſis: aut de ea præcognoſceremus quia eſt: aut quid eſt: non enim ſunt niſi duæ præcognitiones, vt ſupra probatum eſt: ſed non præcognoſcimus quid eſt, cum ſit quid complexum, complexorum autem non eſt diffinitio: nec etiã quia eſt, nam per demonſtrationem inueſtigatur quia eſt concluſionis, ſcilicet eius veritas. ergo &c.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt philoſophus in littera dicens. Antequam quidem ſit inducere aut accipere ſyllogiſmum quodam quidem modo fortaſſe dicendum eſt ſcire, modo autem alio non &c.

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum, quòd antequam inducatur inductio, aut ſyllogiſmus demonſtratiuus ad faciendum cognitionem de aliqua concluſione, illa concluſio quodammodo ſcitur & quodãmodo ignoratũ. i. cõcluſio aliqualiter cognoſcitũ in p̃miſſis & aliqualiter ignoratũ. Simpliciter n. ignoratur, & ſcitur ſecũdũ quid, quod probat philoſophus exemplo, nam ſi debeat demonſtrari iſta concluſio: triangulus habet tres angulos &c. antequam demonſtretur, ille qui per demonſtrationem accipit ſcientiam, eam neſciuit prius ſimpliciter: aliàs addiſceret id quod ſciuit ſimpliciter: ſed ſciuit eam ſecundum quid, ſcilicet in potentia: unde eam quodammodo ſciuit, ſed eam neſciuit ſimpliciter. Idem probat Doct. San. tali ratione. nam principia ſe habent ad concluſiones in demonſtratiuis, ſicut cauſæ actiuæ in naturalibus ad ſuos effectus, vnde in ſecundo phyſicorum, propoſi-

poſitiones ſyllogiſmi ponuntur in genere cauſæ efficientis, ſed effectus naturales antequam producantur in actum præexiſtunt quidem in cauſis virtute tãtum & non actu, quod eſt ſimpliciter eſſe. ergo ſimiliter antequam ex principiis demonſtrationis educatur concluſio, in ipſis principiis cognoſcitur concluſio uirtute, & non actu, ſiue non in propria forma. Cum ergo oporteat præſcire principia concluſionum: ſequitur quòd concluſio quodammodo præcognoſcitur in principiis ſiue in præmiſſis, antequam cognitio eius habeatur per demonſtrationem. ſic ergo concluſio præcognoſcitur in præmiſſis ſecundum quid; ſed per demonſtrationem cognoſcitur ſimpliciter & in actu.

Sed inſtabat diſcipulus. Effectus naturalis verius exiſtit in ſua cauſa effectiua quàm in ſeipſo, vt deducit Doctor S. in de ueritate, q. 4. ar. 6. ergo verius cognoſcitur in ſua cauſa quàm in ſeipſo. cum ergo concluſio comparatur ad ſuas præmiſſas, ſicut comparatur effectus naturalis ad ſuam cauſam, vt hic dicit Doct. San. ſequitur quòd concluſio verius cognoſcatur in præmiſſis quàm in ſeipſa: & ſic ſimpliciter præcognoſcitur in præmiſſis. Preterea. Illud quod cognoſcitur per certiorem habitum, certius cognoſcitur: ſed concluſio in præmiſſis cognoſcitur per habitum intellectus, per demonſtrationem vero cognoſcitur concluſio per habitum ſcientiæ: ſed intellectus eſt certior ſcientia, vt infra probat philoſophus. igitur concluſio verius cognoſcitur in præmiſſis quàm per demonſtrationem.

Dicendum primo: quòd effectũ habere verius eſſe in ſua cauſa quàm in ſeipſo poteſt intelligi dupliciter. vno modo de cauſa materiali, & ſic non habet verius eſſe in ſua cauſa quàm in ſeipſo, quia in cauſa materiali habet eſſe in potentia tantum, in ſeipſo autem habet eſſe in actu. alio modo de cauſa efficiente, & ſic poteſt intelligi adhuc dupliciter. vno modo loquendo de veritate eſſendi, & ſic effectus verius eſt in ſua cauſa effectiua, potiſſime ſi ſit cauſa æquiuoca. alio modo loquendo de veritate prædicationis: & ſic effectus verius eſt in ſeipſo quàm in ſua cauſa. hæc Doct. San. in de veritate. q. 4. ar. 6. in corpore, & in ſolutionibus argumentorum.

Et quia cognitio ſcientifica non ſequitur eſſe exiſtentiam concluſionis in præmiſſis, ſed inhærentiam paſſionis in ſubiecto, quæ oſtenditur per ueritatem prædicationis: ideo concluſio verius cognoſcitur in ſeipſa quam in præmiſſis, præſertim cum præmiſſæ ratione terminorum & potentialitatis comparentur etiam ad concluſionem, ſicut principium vniuerſale & materiale, & non ſicut principium effectiuum propriè niſi ratione veritatis inferendæ. nam dictum eſt ſupra quòd maior etiam ſe habet vt vniuerſalis reſpectu minoris & concluſionis: vnde dicit Doct. Sanct. ſuper quinto metaphyſicæ lectione prima, quod propoſitiones dicuntur eſſe materia concluſionis non quidem ſecundum quòd ſub tali forma exiſtunt: uel ſecundum virtutem earũ, ſic enim magis ſe habent in ratione cauſæ efficientis: ſed quantum ad terminos, ex quibus componuntur. nam ex terminis præmiſſarum componitur concluſio id eſt ex maiori & minori extremitate: hæc ille. Dicendum ſecundo: quòd cæteris paribus illa quæ cognoſcuntur per certiorem habitum, certius cognoſcuntur: ſed tamen ſi vnum præcognoſcatur per certiorem habitum in uirtute, aut in potentia tantum: & aliud per incertiorem habitum in propria forma: tunc illud, quod per certiorẽ habitum cognoſcatur non certius cognoſcitur: ſic eſt in propoſito, quia concluſio (vt dictum eſt) cognoſcitur in præmiſſis in potentia & ſecundum quid: per demonſtrationem vero ſimpliciter in propria forma.

Sed contra primam ſolutionem inſtabat diſcipulus. nam cognoſcere aliquid in vniuerſali eſt cognoſnere perfectiori modo quàm cognoſcere in particulari:

lari: inde eſt ꝙ primus angelus perfectius cognoſcit, quia cognoſcit per ſpecies vniuerſaliores quam inferior angelus: vt deducit Doc. S. in de veritate. q.8.ar.10.primum.& in q.553.ſecundũ. cum ergo concluſio cognoſcatur in pręmiſſis in vniuerſali, & in potentia, videtur quod perfectius cognoſcatur in præmiſſis quàm in ſeipſa: & ſic ſolutio nulla. Dicendum: quòd aliquid cognoſcere in uniuerſali poteſt intelligi dupliciter. vno modo ex parte medii cognoſcendi: & ſic cognoſcere aliquid in uniuerſali, ideſt per medium uniuerſalius, eſt perfectius cognoſcere quàm cognoſcere in particulari, ideſt per mediũ particulare, quod non ita ad plura & ſingula propria ſe extendit, ut argumentum voluit. alio modo ex parte rei cognitę; & ſic cognoſcere aliquid in uniuerſali non eſt perfectius cognoſcere quàm in particulari: quia cognoſcere iſto modo aliqd in vniuerſali eſt cognoſcere aliqd ſm quid et confuſe; ſed cognoſcere aliqd in particulari eſt cognoſcere aliqd ſimpľr & in propria forma: & hæc eſt ſnia Doct.S. in de ueritate, vbi immediate ſupra: & etiã in 2. ſent. diſt. 3. q. 2. arti. 2. ad tertium. ubi ſic ait. Cognitio perfecta non habetur per medium vniuerſale, quia non eſt efficax ad cognitionẽ omnium propriorum. ſi autem per medium vniuerſale omnia propria efficaciter cognoſcerẽtur, eſſet perfectiſſima cognitio, quia quanto aliquid eſt magis vnum & ſimplex, eſt uirtuoſius & nobilius. & hoc modo dicimus quòd angeli ſuperiores ſufficienter per formas uniuerſales cognoſcunt res, ſicut deus per eſſentiã ſuã perfecte cognoſcit omnia.

SOLVTIO.

Ad duas igitur primas rationes patet ſolutio ex iam dictis, quia nihil aliud concludunt quàm quòd concluſio non totaliter & ſimpliciter cognoſcitur in præmiſſis; quod concedimus: concluſionem.n. addiſcimus ſimpliciter demõſtratione & in propria forma, quã pręſciuimus ſm quid: quod non eſt inconueniẽs. Ad vltimum dicendum: quòd de concluſione præcognoſcimus quia eſt ideſt q̃a uera eſt: imperfecte tñ & in potẽtia & in uniuerſali: ſed nõ ſimpliciter & pſecte & in propria forma, vt dictum eſt.

Sequitur in philoſopho & in Do.S.ibi, Tertio, *ibi.* Si uero &c.

ARTICVLVS II.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd non contingat aliquid nos ſcire de nouo. Nam dans formã dat etiam omnia conſequentia ad formam: ſed ſcientia eſt proprietas conſequens animam rationalem ſicut perfectius ſequitur ſuum perfectibile: ergo qui dat animam, dat etiam ſcientiam: ſed anima eſt a Deo per creationem: ergo & ſcientia eſt a Deo per creationẽ, & ſic nullus de nouo accipit ſcientiam.

2 Præterea. Anima dum ſeparatur a corpore cognoſcit multas concluſiones, quarum prius non habuit ſcientiã acquiſitam. ergo ſcientia illarum cõcluſionum fuit animæ concreta, ſed eadẽ ratione omnes ſcientię aliarum concluſionum concreantur in anima. igitur omnes ſcientiæ ſunt innatæ & non acq̃ſitę. & ſic nihil cõtingit ſcire de nouo.

3 Pręterea. Eorũ quæ ſunt eiuſdẽ nãæ & ſpẽi, vr̃ eſſe una cõditio naturalis: ſed in aĩa Adæ quæ fuit eiuſdẽ nãæ cum cæteris aĩabus, fuerunt oẽs ſcientię cõcreatæ. ergo & in nobis, & ſic idẽ qđ prius.

4 Præterea. Si anima aliqd addiſceret de nouo, ſequerẽ ꝙ aĩa eſſet alterabilis de contrario in ꝯrium. ſ. de ignorãtia ad ſcientiã. ſed hoc eſt falſum, q̃a q̃cquid eſt alterabile eſt corruptibile, vt patet ꝑ Philoſophũ in primo de cælo. anima autẽ rationalis eſt incorruptibilis, ut patet 2. de anima. igitur &c.

5 Præterea Si aliquis addiſcit aliquã ꝯcluſionẽ, puta affirmatiuã. vel ergo addiſcens prius agnouit illã cõcluſionem vel nõ. ſi primũ, ſequiẽ ꝙ nihil addiſcit de nouo. ſi vero ſm, ſequiẽ ꝙ nũq̃ apprehẽdet eã: quod quidẽ ſic patet. nã volũtas non mouet intellectum niſi in aliqd iã cognitũ. ſi ergo intellectus nõ cognoſcit illã concluſionẽ, ipſa uoluntas non

mouebit intellectum ad apprehenſionem eiuſdem.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus in litera ibi: [Si vero non, Memnonis ambiguitas contingit, aut nihil addiſcet. aut quæ nouit &c.] ſic ergo ſecundum Philoſophum ambiguum eſt dicere, quod nihil contingit ſcire de nouo.

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum: ꝙ Plato in libro Memnonis ſic intitulato ſiue appellato a nomine ſui diſcipuli concludit, ꝙ homo aut nihil addiſcit de nouo: aut addiſcit ea quæ ſciuit: & ſic cōcludere vult ꝙ nihil contingit ſcire de nouo. Et pro roboratione ſuæ poſitionis inducit hic Doc.S. quendam hominem omnino imperitum artis geometriæ, interrogatum ordinate de pricipijs geometriæ, ex quibus quidem eſt geometria. Qui quidem diſcipulus ignarus ad omnia ordinate, quod verum eſt, reſpondit: ergo concluditur incipiendo a principijs per ſe notis: & ſimiliter deducendo quæſtiones ad concluſionem per ſingula vernm reſpondit. ergo illi qui videntur imperiti in alijs ſcientijs, antequam interrogentur & inſtruantur, earum habent notitiā: & ſic ſequitur ꝙ hō vel nihil addiſcit vel addiſcit ea, quæ prius nouit. Sed hæc opinio deſtructa eſt per ea quæ Philoſophus ſupra probauit. nam ſyllogiſmi demonſtratiui neceſſitas eſt, vt aliquid de nouo ſciamus, cum finis ſyllogiſmi demonſtratiui ſit facere ſcire. ſi ergo nihil poſſemus ſcire de nouo, fruſtra poneretur ſcientia de ſyllogiſmo demonſtratiuo. Præterea. Scientia concluſionis demonſtratæ eſt cognitio intellectiua: ſed omnis cognitio intellectiua fit ex præexiſtenti cognitione: vt probauit Philoſophus in prima ꝓpoſitione huius libri. ergo omnis cognitio intellectiua concluſionis acquiritur de nouo. videlicet per aliā cognitionem prçexiſtentē.

Conſiderandum eſt autem pro ſolutione dubitationis Platonis ſecundum Philoſophum in præſenti lectione: ꝙ dubitatio Platonis vitari non poteſt, niſi ſupponatur prædeterminata veritas. ſ. quòd concluſio, quamquis addiſcit per demonſtrationem vel inductionē prius erat nota in pmiſſis non ſimpľr, ſed ſm quid. i. in virtute. ſ. in ſuis principijs, de quibus ignarus ſciç interrogatus veritatē reſpondere pōt. Sed ſuppoſita prædicta determinatione veritatis facile eſt ſoluere Platonis dubitationē, ſicut in præcedēti art. declaratum eſt. nā illud quod aliquis addiſcit, nihil prohibet quodam modo ignorare: eſt. n. inconueniens (vt dicit Philoſophus in litera, ſm ꝙ deducit Do.S. in lectione) ſi aliquis quodāmodo præſciat illud quod addiſcit, ſed eſſet inconueniens ſi hoc mō præcognoſcit ſm ꝙ addiſcit. nā addiſcere proprie eſt ſcientiam in aliquo generari. quod autem generatur ante non fuit oīo ens, ſed quodāmodo ens & quodāmodo nō ens: ens quidem in potentia, non ens verò in actu: & hoc eſt generari. i. reduci de potentia in actum: unde nec id quod qs addiſcit, erat omnino notū prius (vt Plato poſuit) nec oīno ignotum: ſed erat notum in potentia ſiue in virtute in prīcipijs uniuerſalibus præcognitis, ignotum autem actu & in propria forma. ſ. ſecundum propriam cognitionem: & hoc eſt addiſcere. ſ. reduci de cognitione potentiali ſiue virtuali aut uniuerſali in cognitionem propriam & actualem. hçc Doc.S. in præſenti lectione circa finem.

Conſiderandum eſt ulterius ſecundum Philoſophum in litera, quòd aliqui uolentes ſoluere prædictam dubitationem Platonis dicebant, quòd concluſio antequam demonſtraretur uel quouis modo addiſceretur, nullo modo erat cognita: & cum eis obijciebatur ſecundū dubitationem Platonis hoc modo, ſi quis interrogaret ab aliquo imperito, nunquid tu ſcis quòd omnis dualitas eſt par? & concedente eo ſe ſcire, & ultra afferat quandam dualitatem, quam ille interrogatus non opinaretur eſſe, puta illam dualitatem, quæ eſt pars tertia ſenarij. dicendo: ſed hæc dualitas eſt dualitas: concluderetur immediate

diate ꝙ ſciret tertiam partem ſenarij eſſe numerum parem, qđ erat ei incognitum, ſed per demonſtrationem adductā addiſcit: vnde ſequitur vel ꝙ hō addiſcit id qđ prius ſciuit. vel ꝙ homo non addiſcit: quia cognoſcēdo oēm dualitatē eē parē, cognouit hāc dualitatē eſſe parē. Ad hoc rñdebāt dicentes, ꝙ ille q̄ interrogatus rñdit ſe ſcire, ꝙ oīs dualitas eſt par, nō dixit ſe ſcire oēm dualitatē ſimpliciter, ſed illam q̄ ſciuit eſſe dualitatē: vnde cum iſta dualitas, q̄ eſt allata ab eo fuerit penitus ignorata, nullo modo ſciuit, ꝙ iſta dualitas eſt numerus par, & ſic ſequitur ꝙ apud cognoſcēte principia nullo mō concluſio ſit præcognita nec ſimpliciter nec ſm̄ quid. Sed Philoſophus hanc rnſionem ſiue cauillationem remouet per talem rōnem. nā hoc mō aliquid ſcitur, de quo demōſtratio habetur: ſed addiſcētes nō accipiunt demonſtrationem de oī dualitate q̄ ſciūt, ſed de oī ſimplr, & ſimiliter de omni numero & de omni triangulo. ergo non eſſet verum quòd ſciant de omni numero, quem ſciunt eſſe numerū, aut de omni dualitate q̄ ſciunt eſſe dualitatē, ſed de omni ſimpliciter. i. vniuerſaliter. minorē probat tali rōne. nam nihil debet poni in concluſione, qđ non aſſumebatur in p̄miſſis, quia concluſio conuenit in terminis cū præmiſſis, vt patet primo priorū. nam ſubiectū, & prædicatum cō cluſionis ſunt maior & minor extremitas in præmiſſis: ſed in præmiſſis nō accipitur aliqua propoſitio de numero aut de dualitate cum hac additione, quā tu noſti, vel quam ego ſcio, ſed ſimpliciter de omni. ergo concluſio demonſtrationis non debet eſſe cum additione prędicta, ſed ſimpliciter de omni.

SOLVTIO.

Ad primū ergo dicendū: ꝙ dupliciter aliquid conſequitur formā aliq̄. vno mō per ſe ſiue in primo mō dicendi per ſe, & iſto modo dans formam dat ēt per ſe conſequentia ad formam. alio modo aliquid conſequitur formam non per ſe ſed per accidens, & iſto modo dans formam non dat omnia conſequentia ad formam. hæc autem eſt prædicatio per accidens & accidentalis homo eſt ſciēs, & non per ſe. Et quando dicitur quòd bonitatis diuinę eſt creando animā creare eam cum ſuis perfectionibus. hoc verum eſt de perfectionibus eſſentialibus & non de accidentalibus. Ad ſecundum dicendum: quod anima ſeparata habet cognitionem multorum, quarum notitiam non habebat quando erat coniuncta corpori, non quidem propter hoc quòd ſcientiam talium habuit per creationem, ſed quia nouas ſpecies influxas a radio diuini luminis, dum eſt ſeparata recipit, quarum dum coniuncta erat, nō erat capax naturaliter loquendo: vnde ratio non ſequitur. Ad tertium dicendū: ꝙ eorum quæ ſunt eiuſdem ſpeciei eſt vna conditio quantum ad accidentia conſequentia ſpeciem: vt dicit Doc. San. in prima parte. q. 100. art. 1. non autem quantum ad accidentia, quæ conſequuntur indiuiduum. Inde eſt ꝙ pueri in ſtatu innocentiæ non fuiſſent nati perfecti in ſcientia, ſicut Adā, vt ibidem patet per Doctorem. S. ſ. ſcientia autem eſt accidens conſequens indiuiduum & non naturam ſpecificam, aliàs cuilibet indiuiduo ſpēi conueniret, ſicut riſibile conuenit omni homini. & ideo argumentū non ſequitur. Quare autem Adam fuerit creatus in ſcientia perfecta omnium naturalium hæc eſt ratio, quia fuit primus homo, qui habuit inſtruere & gubernare totum genus humanum, quod quidem non potuiſſet facere, ſi non habuiſſet per creationem omnium naturalium ſcientiam infuſam, omnium dico eorum, quæ requirebantur ad regimen & inſtructionem generis humani, vt deducit Doctor S. in prima parte. q. 100. ar. 3. Ad quartum dicendū: quod duplex eſt alteratio, quædam eſt perfectiua, quæ. ſ. eſt ſine abiectione alicuius perfectionis, & ſic anima formalis bene alteratur ſcilicet de ignorantia ad ſcientiam, quæ non dicitur proprie alteratio. alia eſt corruptiua, quæ ſcilicet eſt cum abiectione alicuius formæ naturalis ſiue perfectionis in ſubiecto alterabili: &

cit quòd ſcientia eſt relatiuum ſecundum dici. ergo prædicta reſponſio nulla.

SOLVTIO.

Ad primum igitur principale dicendum negando conſequentiam: quia licet diuerſorum penitus diſparatorum ſint diuerſi fines proximi, tamen diuerſorum ſubordinatorum poteſt eſſe vnus finis proprius: intellectus autem, & ſcientiæ ſpeculatiuæ, & ſyllogiſmus demonſtratiuus ſubordinātur, ita quòd vnum eſt propter alterum, videlicet demonſtratio propter ſcientias, & ſcientiæ propter intellectum, cum ſint perfectiones ipſius intellectus, vnde non eſt inconueniens, quòd omnia illa ordinentur ad ſcire tanquam ad finem. Et per hoc patet ſolutio ad ſecundum.

Ad tertium dicendum: quòd idem poteſt eſſe cauſa & effectus reſpectu eiuſdem in diuerſis tamen generibus cauſæ, vt patet ſecundo phyſicorum, & quinto metaphy. & in hoc primo poſteriorum. vnde ſcire eſt cauſa demonſtrationis in genere cauſæ finalis; ſed eſt effectus demonſtrationis in genere cauſæ efficientis. Ad quartum dicendum: quod ſciētia poteſt cōſiderari dupliciter. vno modo in quātum eſt quędam ſpecies de genere qualitatis, & iſto modo de ea poteſt aliquid demonſtrari etiam demonſtratione propter quid: & iſto modo de ſcientia poteſt haberi ſcientia, nec tamen eſt procedere in infinitum: quia de hac vel illa ſcientia iſto modo conſiderata non habetur ſcientia, ſed de ſcientia in communi, cum ſcientia ſit vniuerſalium & nō ſingularium per ſe primo: vt infra patebit. alio modo poteſt conſiderari ſcientia in ratione ſcientiæ ſecundum quòd eſt actus concluſionis demonſtrabilis, & iſto modo de ſcientia non poteſt haberi ſcientia. Ad vltimum dicendum: quòd ſyllogiſmus demonſtratiuus non eſt cauſa principalis & realis ipſius ſcientiæ, aut cauſa intrinſeca, quod requiritur ad diffinitionem: vt infra patebit: ſed eſt ſolum cauſa inſtrumentalis, quę non habet poni in diffinitione: vnde non oportet, quòd ſyllogiſmus demonſtratiuus ponatur in diffinitione ipſius ſcire.

Vbi ſupra in philoſopho & in Doct. S.

ARTICVLVS II.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd diffinitio ipſius ſcire nō ſufficienter à Philoſopho ſit tradita, in qua dicitur. Scire eſt rei cauſam &c. Nā ſi ſcire eſt rei cauſam cognoſcere, ſequitur quòd erit procedere in infinitum, aut quòd nihil contingit ſcire: ſed conſequens eſt inconueniens. ergo &c. patet conſequentia. nam ſi debeamus ſcire cauſam ad hoc quòd ſciamus rem ipſam, non poterimus illam cauſam ſcire, niſi adhuc cognoſcamus eius cauſam. vt patet per diffinitionem ipſius ſcire: & iterum non poterimus ſcire illam cauſam niſi per cauſam, & ſic in infinitum: & ſic erit procedere in infinitum: vel oportebit dicere, quòd contingit aliquid ſcire, & non per cauſam.

2 Præterea. Omnis demonſtratio facit ſcire: aliàs non eſſet demonſtratio: ſed aliqua demonſtratio procedit ab effectibus ad ſuas cauſas, vt infra deducit Philoſophus. ergo ſcire eſt rem per effectum aliquando cognoſcere, & non ſemper per cauſam.

3 Præterea. Si ſit, ſequeretur quòd de his, quæ non habent cauſam non poſſumus habere ſcientiam: ſed conſequens eſt falſum, nam de Deo traditur ſcientia, videlicet metaphyſica, & ſcientia ſacræ ſcripturæ. ergo &c.

4 Præterea. Si ſit; ſequeretur quòd de ente rationis non poſſet eſſe ſcientia. nam ens rationis vt uidetur non habet cauſam propter quam eſt: ſed hoc eſt falſum, cum Philoſophus tradat logicam, quæ eſt de ente rationis. ergo &c

5 Præterea. Si diffinitio eſſet bene data, ſequeretur quòd de naturalibus non eſſet ſcientia, quia naturalia poſſunt aliter ſe habere: ſed conſequens eſt contra

tra Philoſophum in ſua phyſica, & ſexto metaphyſicæ . ergo &c.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt philoſophus in litera dicens. Scire autem opinamur ſimpliciter vnumquodque , ſed non ſophiſtico modo ſiue ſecundum accidens, cũ cauſam arbitramur cognoſcere &c.

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum ꝙ diffinitio ipſius ſcire eſt bene data, in qua dicitur ſcire eſſe cauſam rei cognoſcere, propter quam res eſt, & quoniam illius eſt cauſa , & ꝙ non contingit aliter ſe habere , quam quidem diffinitionem notificat philoſophus a ſigno : nam tam ſcientes quàm non ſcientes exiſtimantes ſe aliquid ſcire hoc modo accipiunt ſcire, ſicut in diffinitione dicitur . nam non ſcientes qui ſe exiſtimant ſcire opinantur ſcire, cum cauſas exiſtimant cognoſcere, ſcientes autem non opinantur ſolum , ſed realiter ſciunt cum cauſas cognoſcunt. ergo ſignum eſt , quòd ſcire eſt rei cauſam cognoſcere, propter quam &c. Ex qua diffinitione infert philoſophus quoddam correlarium. videlicet quòd illud de quo eſt ſcientia , oportet eſſe neceſſarium, ſcilicet quod non contingit aliter ſe habere. Eandem verò diffinitionem notificat Doct. San. per ſingulas particulas , nam ſcire aliquid eſt perfecte cognoſcere ipſum ; perfecte autem cognoſcere rem , eſt perfecte apprehendere veritatem ipſius: ſed eadem ſunt principia eſſe rei & veritatis ipſius, vt dicitur ſecundo metaphyſicæ . cum ergo cauſa ſit principium eſſe rei, & per conſequens veritatis eius, oportet ſcientem , ſi eſt perfecte cognoſcens , cognoſcere cauſam rei, pp quam res eſt , ſed qui cognoſcit cãm tñ nõ cognoſcit, effectũ i actu, ꝙ eſt ſimpliciter ſcire, ſed virtute tm̃ , ꝙ eſt ſcire ſecũdũ quid, & per conſequens per accidens . cum ergo hic diffiniatur ſcire ſimpliciter, vt dicit Philoſophus , oportet ſcientem vt ſimpliciter ſciat etiam cognoſcere applicationem cauſæ ad effectum . vnde dicitur in prædicta diffinitione, & quoniã illius eſt cauſa, quia ſcientia eſt certa cognitio rei : ſed quod contingit aliter ſe habere nullus poteſt per certitudinem cognoſcere , ideo oportet quod illud quod ſcitur non poſſit aliter ſe habere : vnde additur in prædicta diffinitione , & quòd non eſt contingere aliter ſe habere . Poſſet etiam probari per conditiones bonæ diffinitionis , quæ ſibi conueniunt . nam illa diffinitio conuenit omni contento ſub diffinito , & nulli alteri : & facit ipſum diffinitum differre a quolibet alio , & euacuat totam naturam diffiniti a prima potentia vſque ad vltimum actum . ergo eſt bene aſſignata.

Conſiderandum eſt autem primo ſecundum Doctorem Sanctum , in lectione quod ratio quare hic Philoſophus ponit ipſius ſcire diffinitionem , eſt iſta . nam in omnibus quæ ſunt propter finem , diffinitio quæ datur per cauſam finalem , eſt ratio diffinitionis , quę datur per cauſam materialem , & medium probans ipſam : propter hoc enim oportet quòd domus ſit ex lapidibus & lignis , quia eſt operimentum prohibens nos a frigore & æſtu : quia igitur Philoſophus voluit ponere duas diffinitiones demonſtrationis , quarum vna ſumitur ex fine demonſtrationis, qui eſt facere ſcire , qui quidem finis ponitur in diffinitione eius : ideo præmiſit diffinitionem ipſius ſcire , antequam poneret diffinitionem demonſtrationis.

Aduertendum eſt vlterius ſecundum Doctorem Sanctum in præſenti lectione , & ſecundum Philoſophum eodem , quòd dupliciter aliquid dicimur ſcire . vno modo ſimpliciter quando ſcimus aliquid in ſeipſo : alio modo dicimur aliquid ſcire in alio , in quo eſt uel ſicut pars in toto : ſicut ſi ſcientes domum diceremur ſcire parietem , vel ſicut accidens in ſubiecto , ſicut ſi ſcientes coryſcum diceremur ſcire venientem , vel ſicut effectus in ſua cauſa , ſicut ſcien-

ſet diffiniri, ſequeretur, ꝙ de ſcia poſſet demõſtrari aliqua paſſio ꝑ illã diffinitionem, & ſic ipſius ſcientiæ eſſet ſcientia: cum ſcientia ſit effectus demonſtrationis, quod eſt inconueniens. ergo ſcire non poteſt diffiniri.

5 Pręterea. Effectus habet diffiniri per cauſam ſuam, cum ab ea dependeat in eſſe. ſed ſcire eſt effectus demonſtrationis. ergo ſi ſcire poſſet diffiniri, oporteret quòd diffiniretur per demonſtrationem, & ſic ſyllogiſmus demonſtratiuus poneretur in diffinitione ipſius ſcire, quod eſt falſum, quia ſcire ponitur in diffinitione demõſtrationis: vt infra patebit. igitur &c.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt philoſophus in litera: qui diffinit ipſum ſcire, vt patebit in ſequenti articulo. ergo ſcire põt diffiniri.

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum: ꝙ duplex eſt diffinitio. ſ. quidditatiua & deſcriptiua. Prima eſt duplex. nam quædam eſt ſimpliciter dicta, quæ ſolius eſt ſubſtantiæ. Alia eſt data per additamentũ q̃ poteſt eſſe ipſius accidentis, vt patet. 7. metaph. vtraq; tamen datur per verum genus & verã differẽtiam, vel per aliquid per quod circumloquimur differentiam. deſcripta vero diffinitio datur per aliqua accidentia propria aut communia quæ ſunt notiora diffinito. Tertia etiam eſt diffinitio quid nominis q̃ eſt notior diffinito quo ad nos, & iſta poteſt eſſe tam entis quam non entis, vt ſupra dictum eſt. ſcire igitur poteſt diffiniri non ſolum diffinitione quid nominis, ſed ẽt diffinitione quidditatiua & deſcriptiua: qđ quidem ſic patet. nã illud quod ponitur in determinato genere per illud genus & per differentiam conſtituẽtem ipſum, ſi ſint nobis nominata, vel ꝑ aliqđ, per quod circũloquimur differentiam illam, poteſt diffiniri: ſed ſcire ponitur in determinato genere, nam ſi accipiatur ſcire pro actu ſcientis, ſic ponitur in genere actionis: ſi vero accipiatur pro ipſa ſcientia, ſic ponitur in prima ſpecie qualitatis. ergo ſcire poteſt diffiniri. Præterea. Omnis effectus poteſt diffiniri per ſuam cauſam, ſed ſcire eſt effectus rei ſcibilis loquẽdo de ſcire ſpeculatiuo. ergo poteſt diffiniri diffinitione quidditatiua data per additamentum vel formaliter vel circumlocutiue.

Sed inſtabat diſcipulus. Nam ens rationis non ponitur in aliquo genere. ſed ſcire eſt ens rationis & intellectus. ergo non ponitur in aliquo genere. Præterea. Abſtractũ & cõcretũ ponuntur in eodẽ prædicamẽto: ſed ſcientia & ipſum ſcire ſe habent ſicut abſtractum & concretum. ergo ponuntur in eodem prædicamento: ſed ſcientia non ponitur in prædicamento actionis. ergo nec ipſum ſcire. Præterea. Scientia ponitur in prædicamento relationis, cum ſignificet relationem realem de genere ad aliquid. ergo non ponitur in prædicamento qualitatis, quia diuerſorum generum diuerſæ ſunt ſpecies & differentię. Dicendum primo: ꝙ tripliciter aliquid poteſt dici ens rationis. vno modo. ſ. quia eſt a ratione ſolum, & fundamentaliter ſolum in ratione: ſicut chimera. Alio modo quia fit a ratione, ſed tamen non ſolum eſt in ratione, ſed habet fundamentum in re remotum, ſicut ſecundę intentiones, ſicut genus, ſpecies &c. Tertio modo aliquid dici poteſt improprie ens rationis: videlicet oẽ aliud, quod eſt in rõne ſiue in intellectu: vel ſicut accidens in ſubiecto: vel ſicut effectus in ſua cauſa. illud igitur qđ eſt ens rationis duobus primis modis non ponitur in prædicamento, ſed bene tertio modo. ſcire aũt dr̃ ens rõnis tertio modo. ergo põt poni in genere. Dicẽdum ſcđo: ꝙ ſcire & ſcientia nõ ſe habẽt ſicut cõcretũ & abſtractũ. nam ſcientia eſt abſtractum de genere qualitatis, & eius concretum non eſt nominatum: ſed ipſum circũloquimur per hunc terminum ſciens: vnde aliquis denominatur ſciens a ſcientia, ſicut albus ab albedine. Similiter ſcire eſt concretum de genere actionis, & eius abſtractum non eſt nobis nominatum: ſed ipſum communiter per ſcientiam circũloquimur. Dicendum tertio negando an

in habitu: & alia in actu: ut patet per Doc. S. in primo ſententiarum diſtin. 35. q. 1. ar. vlti. ſcientia uniuerſalis dicitur qua aliquis cognoſcit aliquid per medium uniuerſale, ſiue per rationem uniuerſalem, ſicut metaphyſica. ſcientia uerò particularis eſt qua aliquis cognoſcit aliquid per rationem propriam & particularem: dicitur autem ſciẽtia particularis, ut ibidem dicit Doc. Sanc. quia eſt per medium cognoſcendi particulare a re acceptum: ſed ſcientia in potentia eſt qua aliquis aptus natus eſt aliquid cognoſcere, quod tamen nõ cognoſcit: ſcientia vero in habitu eſt qua aliquis cognoſcit aliquid, quod conſiderare poteſt cum uult, quod tamen actu non cõſiderat: ſed ſcia in actu eſt qua aliquis cõſiderat actu rem ipſam.

Item ſcientiarum quædam eſt donum ſpiritus ſancti: alia eſt habitus cõcluſionis acquiſitus. ſcientia quæ eſt donum, eſt cognitio qua aliquis iudicat de re per modum inclinationis, ſicut qui habet habitum uirtutis recte iudicat de his, quæ ſunt ſecundum virtutem agenda, inquantum ad illa facilius facienda inclinatur, ut in ethicis dicitur, quòd uirtus eſt menſura & regula humanorum actuum, ſcientia vero quæ eſt habitus concluſionis acquiſitus, eſt qua aliquis iudicat de re per modum cognitionis, ſicut aliquis inſtructus in ſcientia morali poſſet iudicare de actibus uirtutis ẽt ſi habitum illarum non haberet: vt patet per Doct. S. in prima parte. q. prima art. 6 ad ultimum elicitiue.

Item ſcientiarum quædam eſt humana: & quædam diuina: vt patet per Philoſophum & Doctorem S. in primo metaphy. ſcientia humana proprie dicitur illa, quæ eſt humanitus inuenta: ſed ſcia diuina eſt illa, q̃ eſt diuinitus inſpirata, ſicut ſcientia ſacræ theologiæ, vel quæ ſolum a Deo habetur, ſicut ſcientia ipſius Dei, quæ eſt ſua eſſentia.

Item ſcientiarum quædam eſt rationalis quæ, ſcilicet eſt de ente rationis, ſicut logica: quędam vero eſt realis, quę ſcilicet de ente reali, & talis eſt triplex: quædam eſt actiua, ſicut ſcientia moralis: quædam factiua ſicut ſcientiæ mechanicæ. & quædam theorica, & illa eſt triplex, ſcilicet phyſica, quæ eſt de coniunctis materiæ ſenſibili communi ſecũdum rem, & rationem: alia eſt mathematica, quæ eſt de coniunctis ſecũdum rem materiæ ſenſibili, & de ſeparatis ſecundum rationem: alia eſt metaphyſica, quæ eſt de ſeparatis a materia ſecundum rem & ſecundum rationem.

Item ſcientiarum alia eſt practica, alia ſpeculatiua, vt patet ſecundo metaphy. ſcientia practica eſt, quæ ordinatur ad opus modo ſupra expoſito, ſed ſcientia ſpeculatiua eſt quę ordinatur ad ſcire ſiue ad operationem intellectus, vel etiam ad operationem voluntatis, non ut operatio eſt, ſed vt ſcibilis eſt, uel diffinibilis.

Item ſcientiarum quædam eſt naturaliter indita, ſicut ſciẽtia primorum principiorum cognitis terminis: quædã uero eſt infuſa p gratiam, ſicut declarat Doc S in prima parte. q 12. ar. vl. alia uero eſt acquiſita per ſtudium & exercitium.

Item ſcientiarum alia eſt infinita, ſicut ſcientia Dei, vt dicit Doc. S. in prima parte. q. 14. ar. 12. alia uero finita, ſicut ſcientia cuiuſlibet creaturæ: idem innuit Doc. S. in primo ſententiarum di. 39. q. 1. ar. ult. ſcientia infinita dicitur cognitio, qua aliquid cognoſcitur per medium infinitum: ſed ſcientia finita dicitur illa, qua aliquid cognoſcitur per medium finitum, ſiue per rationem cognoſcendi finitam.

Item ſcientiarum quædam eſt ſimplex, & quędam eſt diſcurſiua, ut patet per Doct. S. in prima parte q. 14. articu. 7. in corpore. ſcientia ſimplex dicitur illa, qua cognoſcitur aliquid ſine proceſſu vnius ad aliud, ſed ſcientia diſcurſiua eſt triplex, quędam eſt diſcurſiua ſecũdum ſucceſſionem tantum, qua, ſcilicet dum cognoſcimus aliquid in actu conuertimus nos ad cognoſcendũ aliud. alia eſt diſcurſiua ſecundum cauſalitatem, ſcilicet quando a principiis cognitis di

curri-

currimus ad ſciendum concluſionem. tertia eſt diſcurſiua ſecundum reſolutionem qua, ſcilicet reſoluimus effectus in ſuas cās, & ibi ceſſat inquiſitio.

Item ſcientiarum quædam eſt vna: & quædam plures: vt elicitur ex ſecundo & tertio de anima. ſcientia vna dicitur illa, quæ eſt de vno obiecto formaliter ſumpto, ſicut ſcientia metaphyſicalis. ſcientia uerò plures dicitur illa, quę eſt de diuerſis rebus formaliter ſumptis ſpecifice, ſicut philoſophia realis in communi eſt plures ſimpliciter: licet ſit vnum genere generaliſſimo. Ex prædictis ergo patēt modi ſcientiarum pro maiori parte, ſi eis adiūgantur modi cognitionum poſiti ſupra. q. 4. ar. vlti. Qui ſi memoriæ diligenter cōmendentur ad ea, quæ infra dicenda ſunt, maximam adducent vtilitatem.

SOLVTIO.

Ad primum igitur dicendum: ꝙ qñ ſcimus concluſionē per cauſam, non oportet ꝙ iterum ſciamus illam cām per aliā cauſam, quia de tali cauſa, ſcilicet prima non habetur ſcientia propria, ſed magis intellectus, qui eſt principiorum, vt dictum eſt: unde non eſt procedere in infinitum. Ad ſecundum & tertium patet ſolutio per ea, quæ dicta ſunt.

Ad quartum dicendum: quòd aliqui uolunt propter hoc argumentum dicere, quòd logica non eſt ſcientia propriedicta. Sed iſti non uolunt vti terminis vt plures quod eſt contra Philoſophum in libro ſecundo topicorum, & cōtra Doc. Sanc. in præſenti lectione. nam illi qui loquuntur de ſcire volunt per hoc nomen ſcire ſignificare hoc, ſcilicet aliquam propoſitionem neceſſariam cognoſcere per cauſam applicatam, ut iā expoſitum eſt. ſed manifeſtum eſt quòd aliquæ propoſitiones formātur in logica neceſſaria, quę demonſtrantur demōſtratione propter quid. videlicet per diffinitionem ſubiecti. uerbi gratia hæc cōcluſio eſt neceſſaria & per ſe. omne vniuerſale eſt prædicabile: quæ demonſtratur ſic. omne illud quod aptum natum eſt eſſe in multis eſt prædicabile: ſed omne vniuerſale eſt huiuſmodi. ergo &c.

Item hæc ſententia eſt contra omnes expoſitores philoſophiæ, qui philoſophiam diuidunt in philoſophiam ſermocinalem & realem.

Item ſi non eſſet ſcientia proprie dicta, non eſſet habitus de genere qualitatis, quod eſt contra omnes Philoſophos & logicos, & contra Doct. S. in principio huius libri, vbi vult quòd requiratur quædam ſcientia rationalis, quæ habeat dirigere rationem in ſuis actibus, quod non faceret ſi non eſſet quid reale in aliquo genere. Vnde dicendum eſt: quòd logica eſt ſcientia proprie dicta. Verum tamen ſi accipiatur ſcientia proprie ſiue vt pauci accipiunt, videlicet pro habitu reali, quæ eſt de ente reali & per diffinitionem proprie dictam & qđ ditatiuam ſic de ſola ſubſtantia eſt ſciētia, & iſto modo logica non eſt ſcientia, ſcilicet propriiſſime & ſtrictiſſime ſumpta: ſed hoc nihil ad propoſitum. Dicendum eſt ergo quòd ens rationis poteſt habere cauſam ſuæ neceſſitatis: vnde probatio conſequentiæ falſę aſſumitur. Ad vltimum dicendum quòd naturalia poſſunt dupliciter conſiderari. uno modo in particulari quantum ad eſſe exiſtentiæ, & ſic ſunt contingentia, & iſto modo de eis non eſt ſcientia. alio modo poſſunt conſiderari in vniuerſali quantum ad eſſe eſſentiæ per reſpectū ad ſuas paſſiones & prædicata eſſentialia, & ſic ſunt incorruptibilia, & iſto modo de eis eſt ſcientia. Vel poſſet dici quòd licet res naturales ſint corruptibiles; tamen habitudo paſſionis ad ſubiectum quam ſignificat concluſio demonſtrabilis, eſt neceſſaria & perpetua. proprie enim & per ſe primo de concluſione eſt ſcientia.

Vbi ſupra in Philoſopho & in Doct. S.

ARTICVLVS III.

AD tertium ſic proceditur. Videtur quòd cauſæ extrinſecæ. videlicet cauſa finalis & efficiens magis faciant ſcire quàm cauſæ intrinſecæ, quæ ſunt

materia

ſcientes præmiſſas ſecundum ſe diceremur ſcire concluſionem: vel quocunque alio modo, & hoc eſt ſcire per accidens, quia ſcilicet ſcito aliquo per ſe dicimur ſcire id quod accidit ei quocunque modo, & tale ſcire dicitur etiam ſcire ſophiſtico modo, quia ſophiſtæ vtuntur tali modo arguendi, cognoſco coryſcum. coryſcus eſt veniens. ergo cognoſco venientem.

Conſiderandum eſt inſuper ſecundum Doctorem San. ibidem, quòd manifeſtatio prædicta Philoſophi diffinitionis ipſius ſcire a ſigno eſt recta, & conueniens manifeſtatio. nam diffinitio eſt ratio quam ſignificat nomen, vt habetur quarto metaphyſicæ, ſed ſignificatio nominis accipienda eſt ab eo quod interdum communiter loquentes per illud nomen ſignificare intendunt, vnde & in ſecũdo topi. dicitur: ꝙ nominibus vtendum eſt vt plures. vnde ſi tam ſciente intendunt ſignificare per hoc nomen ſcire hoc ſcilicet quod eſt cauſam rei cognoſcere, ſequitur ꝙ prædicta manifeſtatio eſt ſufficiens & recta.

Aduertendum eſt etiam ſecundum Doctorem Sanctum ibidem, ꝙ prædicta diffinitio magis eſt diffinitio dicens quid nominis quam quid rei. nam ſi quis recte conſideret, illa notificatione ſeu diffinitione magis oſtenditur quid ſignificet nomen, quàm ꝙ directe aliquid ſignificetur. nam Philoſophus nõ notificat ſcientiam, de qua proprie poſſet diffinitio haberi, cum ſit ſpecies alicuius generis: ſed notificat ipſum ſcire, vnde etiam a principio dixit, ſcire opinamur, & non dixit, ſcire eſt aliquid tale vel tale. huc uſque Doc. S. in lectione quaſi de verbo ad verbum. Sed illud vltimum videtur repugnare his quæ determinata ſunt in præcedenti articulo: nam ibi dictum eſt, quod ſcire poteſt diffiniri proprie, & quòd erat ſpecies alicuius generis. hic autem videtur Doctor San. aliter innuere, videtur enim velle quòd ſcientia, quæ eſt ſpecies alicuius generis, poſſit proprie diffiniri, & non ipſum ſcire. Dicendum quod licet prędicta diffinitio ſit diffinitio dicens quid nominis, tamen non propter hoc ſequitur quòd non poſſit dari diffintio quid rei ipſius ſcire. Veruntamen ſcire poteſt dupliciter accipi. vno modo ſecundum quòd eſt effectus demonſtrationis, vt ſcilicet nominat actualem motum rationis diſcurrentis a præmiſſis ad concluſionem, & iſto modo proprie non eſt ſpecies alicuius generis, ſicut nec aliquis alius motus, alio modo accipitur abſolute ſecundum ſcilicet quòd eſt actus intelligentis in anima exiſtens, & iſto modo poteſt diffiniri etiam diffinitione proprie dicta, & eſt ſpecies alicuius generis, vt ſupra conceſſum eſt: primo autem modo accipitur hic a Doctore Sancto.

Conſiderandum eſt inſuper, quòd ſcire dicitur multis modis. vno enim modo accipitur pro quacunque cognitione ſiue perfecta ſiue imperfecta, & iſto modo non ſolum ſcire eſt per cauſam, ſed etiam per effectum: vel aliquo alio modo accipitur, vt eſt idem quòd cognoſcere aliquid per cauſam quãcunque, ſiue illa cauſa ſit neceſſaria ſiue non, & iſto modo dicimur ſcire etiam contingentia. tertio modo accipitur ſcire, vt idem eſt quòd cognoſcere aliquid per cauſam neceſſariam qualitercunque, ſiue illa cauſa ſit applicata, ſiue non. quarto modo dicitur ſcire vt idem eſt quòd cognoſcere aliquid per cauſam neceſſariam applicatam ad effectum, & iſto modo proprie aliquid ſcitur per demonſtrationem propter quid, & ſic accipitur hic ſcire, quod eſt proprie & perfecte ſcire, vnde Doct. San. dicit in lectione quòd cõtingit aliquid ſcire per effectum, vt infra patebit, contingit etiam ſcire prima principia indemonſtrabilia, quorum non eſt accipere cauſam. ſed proprius & perfectus modus ipſius ſcire eſt vltimus, qui prędictus eſt. Ex quo patet quod ſcire accipitur

materia & forma. nam illa cauſa magis facit ſcire: q̃ neceſſitat omnes alias cās, & quę eſt maxima cauſarum: ſed finis eſt huiuſmodi, cũ ſit cā cauſarum, vt patet ſcđo phy. & primo & 5. meta. ergo finis maxime facit ſcire: ꝓbatio maioris quia ſcire eſt cām rei cognoſcere, vt dictũ eſt. ergo maxime ſcire eſt maximam cām rei cognoſcere, quia ſicut ſe habet ſimpliciter ad ſimpliciter, ita ſe habet maximum ad maximum, vt patet per maximam topicam.

2 Præterea. Illa cā maxime facit ſcire, quæ habet regulare omnes alias cās. ſed cā finalis eſt huiuſmodi, q̃a vt dicit Lynconienſis ſecũdum exigentiam finis, neceſſe eſt omnia moderari. ergo idem quod prius.

3 Præterea. Illa cā facit maxime ſcire, per quam fit demõſtratio potiſſima: ſed demonſtratio, quæ datur per cauſam finalem, dicitur potiſſima, vt infra probatur. ergo &c.

4 Præterea. Illa cā maxime facit ſcire a qua maxime depẽdet effect⁹ eadẽ ſunt principia eſſendi & cognoſcendi, vt hr̃ ſecundo meta. ſed cauſa efficiens eſt huiuſmodi: quia diſponit materiam & introducit formam, cõſeruat ẽt effectũ in eſſe, maxime primum efficiens: ergo cauſa efficiens maxime facit ſcire.

OPPOSITVM.

Sed in contrarium arguitur. nã illa cā maxime facit ſcire, per quã materiale diſtinguitur ab immateriali, quia eadem ſunt principia eſſendi & diſtinguendi, & per conſequens cognoſcendi. ſed cā materialis eſt huiuſmodi, vt de ſe notũ eſt. ergo cā materialis maxime facit ſcire, & non cauſæ extrinſecæ. Præterea. per illud maxime aliquid ſcit̃, per quod habetur eſſe ſimpliciter: ſed forma eſt huiuſmodi. ergo forma maxime facit ſcire & non cauſæ extrinſecæ.

CONCLVSIO.

Rñdeo dicendum q̃ cauſæ pñt dupliciter conſiderari: vno modo metaphyſicæ. ſ. ẜm earũ naturã. alio modo poſſunt cõſiderari logice ẜm. ſ. q̃ cadũt in apprehenſione nr̃a. ſi ergo loquamur de cauſis primo modo, tunc manifeſtum eſt q̃ cāæ extrinſecę non faciunt maxime ſcire, ſed cāæ intrinſecę, qđ ſic patet: nã diffinitio ſignificãs q̃ q̃d eſt rei, eſt mediũ in demõſtratione propter q̃d cuius eſt facere maxime ſcire. ergo illæ cāæ, quæ includuntur in eſſentia rei; & quæ ponunt̃ in diffinitione rei, maxime faciũt ſcire: ſed cāę intrinſecæ pertinẽt ad diffinitionẽ & eſſentiã rei realiter loquẽdo & nõ cāæ extrinſecę. finis. n. & efficiẽs non ſunt partes eſſentię rei, niſi forte finis generationis, qui eſt ipſa forma rei, non tñ finis rei generatæ eſt pars eſſentię rei: vt patet per Doc. S. in 2. phyſico. lectione vltima, & per Commentatorẽ ibidẽ. ergo cāæ intrinſecę maxime faciũt ſcire, qđ aũt cāę intrinſecę non pertineãt ad qđ q̃d eſt metaphyſice loquendo, licet bene logice loquendo patet ꝑ Doc. S. in fine ſeptimi metap. ẜm ſñiam Ari. ibidem, vbi ſię ait. Nã logicus conſiderat modum prędicandi, & non eſſentiã rei: unde quicquid rñdet ad qđ quid eſt, ſiue illud ſit intrinſecũ, vt materia & forma: ſiue extrinſecum, ut finis & efficiens dicitur ꝑtinere ad qđ q̃d eſt, & hoc logice loquẽdo. ſed metaphyſicus qui eſſentiã rerum quęrit, finem vel cauſam efficiẽtem; cum ſint quędam extrinſeca, non cõprehendit ſub qđ quid erat eſſe. vnde ſi dicamus, q̃ domus eſt aliq̃d prohibẽs a frigore logice loquendo, ſignificatur qđ quid eſt, non aũt ẜm conſiderationẽ phyſicã. hęc ille formaliter. Sic ergo metaphyſice & realiter loquẽdo cāę extrinſecæ nõ pertinẽt ad quod quid eſt, neq; ponũtur in diffinitione q̃dditatiua rei, ideo nõ maxime faciunt ſcire, cum vt ſic non poſſint eſſe mediũ demonſtrationis propter quid. ſi uero cāę conſiderentur ſecundo modo, ſic inter omnes cauſas cauſa finalis maxime facit ſcire, ut uoluerunt tria prima argumenta ante in contrarium adducta & poſſent etiam ſic corroborari. Nam illa cauſa ultra quam non contingit vlterius quærere; & qua habita ceſſat omnis quæſtio uere ſcibilis, illa maxime facit ſcire, ſed cauſa finalis

lis eſt huiuſmodi. vt in ſecundo huius dicetur. ergo' cauſa finalis maxime facit ſcire.

SOLVTIO.

Ad tria igitur prima argumenta patet reſolutio ex dictis, quia probant. ꝙ cauſa finalis logice loquendo maxime facit ſcire; non autem loquendo realiter & phyſice, ut dictum eſt.

Ad quartum dicendum: quod illa cauſa quæ eſt intrinſeca, a qua eſſentialiter res dependet in eſſe, facit maxime ſcire realiter loquendo. ſ. cauſa formalis, ſed illa quæ eſt prima in genere cauſarum illa facit ſcire ſimpliciter. ſ. cauſa finalis logice loquendo. vnde cauſa efficiens cum non ſit prima cauſarum, cum etiã non ſit cauſa intrinſeca, non facit maxime ſcire, ſiue logice, ſiue metaphyſice loquamur.

QVAESTIO IX.

quę habet articulos quatuor.

De diſtinctione ſyllogiſmi demonſtratiui.

DEINDE conſiderandũ reſtat de ſyllogiſmo demonſtratiuo quantum ad quod quid eſt, ſcilicet de diffinitionibus eius.

Circa quod quæruntur quatuor, Primo vtrum prima diffinitio demonſtrationis ſit bene data. Secundo vtrum ſecunda diffinitio eiuſdem ſit ſufficiens. Tertio vtrum demonſtratio propter quid debeat procedere ex prioribus & notiotibus ſecundum naturam, & quo ad nos. Quarto vtrum illa, quæ ſunt propinquiora ſinngularibus, ſint nobis notiora.

Sequitur in philoſopho & in Doc. San.

Deinde cum dicit. Dicimus autem ſcire.

ARTICVLVS I.

AD primum ſic proceditur. Videtur quòd prima diffinitio, demonſtrationis non ſit bene aſſignata, in qua dicitur quòd ſyllogiſmus demonſtratiuus eſt ſyllogiſmus faciẽs ſcire. nam intellectus agens & obiectum intelligibile faciunt ſcire, obiectum enim cuiuſlibet ſciẽtiæ eſt principium ſciendi. ergo prædicta diffinitio conuenit alijs a diffinito, & per conſequens non eſt bona.

2 Preterea. Si demonſtratio faceret ſcire: aut faceret ſcire dum eſt, aut dum non eſt: non poteſt dici ſecundum quia quod non eſt, eſt nihil, ſed nihil non facit aliquid: neque etiam poteſt dici primum, quia ſequeretur quòd ſcire fieret dum eſſet, quod eſt falſum: quia quod eſt non fit. patet ſequela: quia dum demonſtratio eſt, ipſum ſcire eſt. ſi ergo demonſtratio dum eſt, facit ſcire, ſequitur quòd ipſum ſcire fiet dum eſt: quod fuit probandum.

3 Preterea. Scire eſt rei cauſam cognoſcere, ut dictum eſt. ſed ſyllogiſmus demonſtratiuus non eſt cauſa rei, cum ſit ens rationis. ergo &c.

4 Præterea. Illa quæ ponuntur in diffinitione alicuius debent prædicari in recto & in quid de diffinito. vt patet per Philoſophum ſeptimo metaphyſi. ſed ſcire non poteſt prædicari de ſyllogiſmo demonſtratiuo in recto nec in quid, hæc enim prædicatio eſt falſa. [Demonſtratio eſt ſcire] igitur diffinitio illa videtur inſufficiens.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus in littera dicens. Dicimus autem ſcire eſſe per demonſtrationem intelligere, ſecundum nomen autem dico ſyllogiſmum apoſteticon. i. ſyllogiſmum faciẽtem ſcire: ſed apoſteticon dico, ſecundum quem in habendo ipſum ſcimus].

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum: quòd ſyllogiſmus demonſtratiuus conuenienter diffinitur per ſcire. dũ dicitur, ſyllogiſmus demonſtratiuus eſt ſyllogiſmus faciens ſcire: quod ſic probatur per Philoſoph. & in hoc in præſenti, ſcilicet lectione elicitiue. nam in omnibus quæ ſunt propter finẽ, ratio ſumẽda eſt ex ipſo fine: ſed

ſed ſyllogiſmus demonſtratiuus eſt ꝓpter aliquem finem, vt ſupra oſtenſum eſt. ergo ratio eius ex fine ſumenda eſt. finis autem ſyllogiſmi demõſtratiui eſt ſcire, quia ſcire nihil aliud eſſe videtur quàm per demonſtrationem intelligere, vt dicit hic Philoſophus in litera. ergo ſyllogiſmus demonſtratiuus conuenienter diffinitur per hoc quod eſt facere ſcire:

Sed quærebat diſcipulus primo, qualis eſſet prædicta diffinitio, videlicet an ſit materialis, vel formalis: nõ quidem poteſt eſſe materialis, cum non detur ꝑ cauſam materialem, neque etiam videtur quòd ſit formalis, cum non detur per cauſam formalem. omnis autẽ diffinitio vel eſt materialis, vel formalis. Dicendum ſecundum Doct. Sanctum in ſecundo huius lect. 8. quòd & ſi demonſtretur aliquid per cauſam efficiẽtem & finalem, dicẽdum erit quod ſemper cauſa ſuperior ſe habet vt formalis reſpectu inferioris. hæc ille. Idem dicitur in de veri. quæſt. 14. 5. capitulo. vnde dici poteſt, quod omnis diffinitio vel eſt formalis, vel materialis. prædicta autẽ diffinitio eſt formalis & non materialis. Sed ſciendum quòd aliqua diffinitio poteſt dici formalis dupliciter. vno modo quia datur per veram cauſam formalẽ, & ſic prædicta diffinitio non eſt formalis, neque iſto modo omnis diffinitio eſt vel materialis, vel formalis, cum quædam detur per cauſam efficientem & finalem logice loquendo, vt ſupra dictũ eſt. alio modo aliqua diffinitio dicitur formalis, quia datur per aliquid quod habet modum formæ, de ratione enim formæ eſt quòd ſit actꝰ. illud ergo ꝙ habet rationem actus habet modum formæ: conſtat autem quòd finis cum ſit cauſa cauſarum eſt actus, quia mouet ipſum efficiens ad agendum, nihil enim mouet, niſi ſecundum quod habet rationem actus. Similiter ipſum efficiẽs cum agat habet rationem actus, & forma eſt ipſe actus. vnde manifeſtũ eſt quòd iſto modo diffinitio, quæ datur per cauſam finalem & efficientem formalis dici poteſt. cum ergo prædicta diffinitio detur per cauſam finalẽ, ſequitur quòd ſit formalis. Conſiderandum eſt tamen ꝙ aliqua diffinitio poteſt dici formalis dupliciter. vno modo ſimpliciter. alio modo in reſpectu: illa autem diffinitio dicitur formalis ſimpliciter, quæ datur per cauſam finalem, quia cauſa finalis non habet cauſam priorem, reſpectu cuius poſſit habere rationem potentię: illa vero diffinitio dicitur formalis in reſpectu, quę datur per cauſam formalem, vel efficientem, quia cauſa efficiẽs dicitur habere rationem actus reſpectu formæ, & materiæ, & forma reſpectu materiæ: quia tamen efficiens reſpectu finis habet rationem potentiæ, & forma reſpectu efficientis & finis, ideo diffinitiones huiuſmodi datæ dicũtur formales in reſpectu, & materiales in reſpectu, & hæc eſt ſententia Doct. San. in quarto ſententiarum circa principium.

Quærebat inſuper diſcipulus: an ꝑdicta diffinitio ſit quidditatiua & videbatur ſibi quòd non, quia finis non pertinet ad quidditatem rei, prædicta autem diffinitio datur per finem. ergo &c. In cõtrarium videbatur, quòd ſic, quia per eam reſpondetur ad interrogationem factam per quid, vt ſi quæratur ꝙd eſt ſyllogiſmus demonſtratiuus? conuenienter reſpondetur, quod eſt ſyllogiſmus faciens ſcire. ergo videtur quòd ſit quidditatiua. Dicendum ꝙ logice loquendo prędicta diffinitio poteſt dici quidditatiua, vt voluit argumentum in contrarium, quia logice loquendo, omnis illa diffinitio poteſt dici quidditatiua, per quam reſpõderi poteſt ad interrogationem factam per quid cæteris tribus conditionibus obſeruatis ſuperius adductis, ſed metaphyſice loquendo ipſa non eſt quidditatiua, ſed vt ſic eſt quædam deſcriptio, quia vt dictum eſt finis non pertinet ad quidditatẽ rei, cum ſit cauſa extrinſeca.

SOLVTIO.

Ad primum igitur dicendum ꝙ prędicta diffinitio non conuenit intelle-

ctui,

ctui, neq; eius obiecto, quia genus diffiniti, quod eſt ſyllogiſmus, eis non conuenit, non enim intellectus eſt ſyllogiſmus, neque obiectum intelligibile eſt ſyllogiſmus. vnde dato antecedente, neganda eſt conſequentia. Veruntamē intellectus & obiectum intelligibile non faciunt eodem modo ſcire, ſicut ſyllogiſmus demonſtratiuus. hæc enim omnia. ſ. ſenſus: fantaſma: intellectus agēs res intellecta: ſpecies intelligibilis: intellectus poſſibilis: & ipſa anima concurrunt ad generationem ſcientiæ, & ſic aliquo modo faciunt ſcire, licet diuerſimode: nam ad generationē ſciētiæ aliqua concurrunt dupliciter. vnò modo ſicut principia remota. alio modo ſicut principia propinqua. primo modo contingit dupliciter. vno modo ſicut principium principale, & ſic anima rationalis concurrit ad generationem ſciētiæ. alio modo ſicut principium coadiuuās, & ſic ſenſus concurrit ad generationē ſcientiæ: ſecundo modò contingit ſex modis. vno modo effectiue, & hoc dupliciter, vel principaliter: vel inſtrumētaliter. primo modo concurrit intellectus agens ad generationem ſcientiæ. ſecundo modo ſyllogiſmus demonſtratiuus. alio modo obiectiue, & hoc dupliciter, vel vt obiectum principale & proximum, & ſic res intellecta concurrit: vel vt obiectum remotum, & ſic fantaſma concurrit. tertio modo materialiter, & ſic concurrit intellectus poſſibilis. quarto modo formaliter, & ſic concurrit ſpecies intelligibilis. quinto modo finaliter, & ſic concurrit beatitudo. ſexto modo ſicut vniuerſalis cauſa omnium, & ſic concurrit prima cauſa ad generationem ſcientiæ. Ad ſecundum dicendum, ꝙ ſyllogiſmus demonſtratiuus facit ſcire dum eſt, & licet ſcire ſit ſimul tempore cum ſyllogiſmo demonſtratiuo, tamen ſequitur eum naturaliter, ſicut effectus ſuam cauſam, & licet id quod eſt, quando eſt non fiat in his, quæ per verum motum fiūt, tamen in his, quę in inſtanti producūtur, id qđ fit dum fit eſt, & dum eſt fit: accipiēdo terminos proprie, illud enim quod generatur eſt, & illud quod ſic eſt generatur, ſi accipiatur generatio vt diſtinguitur contra alterationem. Ad tertiū dicendum, quod cognoſcere rem non eſt cognoſcere ſyllogiſmum demōſtratiuum: ſed cognoſcere rem eſt cognoſcere eam per ſyllogiſmum demonſtratiuum, vnde argumētum non ſequitur. Ad vltimum dicendum, ꝙ illa quæ ponuntur in diffinitione quidditatiua pertinentia ad eſſentiam rei debent prędicari in recto de diffinito, non autem illa quę ponuntur in diffinitione tanquā principia extrinſeca diffiniti: ſcire autem ponitur in prædicta diffinitione ſecundo modo, & non primo modo.

Sequitur in Doctor. S. tertio ibi, Demonſtratio &c.

ARTICVLVS II.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quod diffinitio ſecūda ſyllogiſmi demonſtratiui, quæ dicitur materialis non ſit ſufficienter tradita à Philoſopho, in qua dicitur. Syllogiſmus demonſtratiuus eſt, qui procedit ex primis veris &c. nam vnius rei eſt vnica eſſentia. ergo vnius rei eſt una diffinitio tantum, quia ipſa eſſentia, ſiue ipſum quod quid eſt rei, eſt ſignificatum diffinitionis. cum ergo prædicta diffinitio demonſtrationis, de qua dictum eſt in præcedenti articulo, ſit bene aſſignata. vt patet, ſequitur, quòd iſta ſit ſuperflua.

2 Præterea. Prima principia non ingrediuntur formaliter demonſtrationem, cum in omni demonſtratione ſupponantur. ergo male ponitur illa particula, ex primis, in diffinitione demonſtrationis.

3 Præterea. Ex falſis contingit ſyllogizari verum, vt patet 2. prior. ergo ex falſis poteſt ſciri verum. cum ergo ſcire ſit effectus demōſtrationis, ut ſupra cōceſſum eſt, relinquitur ꝙ demonſtratio poſſit eſſe ex falſis, & ſic male ponitur in diffinitione illa particula, ex veris.

4 Præ-

4 Præterea. Propinquum & immediatum idem ſunt, ſed primum & immediatum opponuntur. ſi ergo demonſtratio procedit ex primis, male adiungitur, ꝙ procedit ex immediatis.

5 Præterea. Propoſitio immediata caret medio, per quod poſſit demonſtrari, ſed præmiſſę demonſtrationis poſſunt demonſtrari, vt patet de præmiſſis ſcientiæ ſubalternatæ, quæ poſſunt demonſtrari per principia ſcientiæ ſubalternã tis. ergo demonſtratio non ſemper procedit ex immediatis.

6 Præterea. Demonſtratio procedit ex propriis, & tamen illa particula non ponitur in prædicta diffinitione. ergo non eſt ſufficiens.

7 Præterea. Omnia prima ſunt priora, & econuerſo omnia illa quæ ſunt propria ſunt prima. ergo ſuperflue ponitur illa particula, ex prioribus.

8 Præterea. Diffinitio prędicta non cõpetit omni cõtento ſub diffinito. ergo non eſt bona. patet aſſumptum, quia demonſtratio quia eſt, eſt demonſtratio: & tamen non ſemper procedit a cauſis, ſed aliquando ab effectibus: vt infra dicit Philoſophus. ergo &c.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus in littera dicens: Si igitur eſt ſcire, ut poſuimus, demonſtratiuam ſcientiam neceſſe ex ueris eſſe, & primis, & immediatis, notioribus, prioribus cauſiſq; cõcluſionis.

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum: quòd diffinitio materialis ipſius demonſtrationis eſt bene aſſignata, in qua dicitur ſyllogiſmus demonſtratiuus eſt, qui procedit ex primis veris & immediatis prioribus notorioribus cauſiſque concluſionis: quam quidem diffinitionem probat Philoſophus dupliciter, primo probat eam ſecundũ ſe totã, demonſtrando eã per primã diffinitionem, nam omnis ſyllogiſmus faciens ſcire procedit ex primis ueris & immediatis &c. ſed omnis ſyllogiſmus demonſtratiuus eſt ſyllogiſmus faciens ſcire. ergo omnis ſyllogiſmus demõſtratiuus ꝓcedit ex primis veris &c. Ex quibus patet ꝙ hæc ſcđa diffinitio ſe habet ut concluſio, prima vero vt medium demonſtrationis, quæ ſi coniungãtur ſimul, habebunt ſe ſimul vt tota demonſtratio ſola poſitione differens. ſecundo probat eam per ſingulas particulas.

Et primo quòd ſit ex ueris. nam qđ non eſt, non contingit ſciri, cum ſcientia ſit de ente, ſicut diametrum quadrati eſſe ſimetrum. i. commenſurabilem coſtę. ſ. eius lateri: ſed quod non eſt uerum, non eſt ens, cum ens & verum conuertãtur. ergo illud quod ſcitur debet eſſe uerum. concluſio autem demonſtrabilis ſcitur, ergo concluſio demõſtrabilis eſt vera: ſed uerum non ſcitur niſi ex ueris, vt infra probabitur. ergo oportet præmiſſas ex quib. ſcitur conclo, eſſe ueras.

Sed quòd demonſtratio procedat ex primis, & immediatis probatur ſic ſecundum Philoſophum, nam nõ contingit aliquem habere ſcientiam niſi habeat demonſtrationem eorum, quorum eſt demonſtratio. ſi ergo demonſtratio in ſuis demonſtrationibus procedat ex prẹmiſſis mediatis & demonſtrabilibus, aut ergo habet demonſtrationem illarũ præmiſſarum: aut non: ſi detur quòd nõ, tunc ſequitur quòd non ſcit illas prẹmiſſas, & per conſequens neque concluſionem. nam dictum eſt quòd non contingit aliquem habere ſcientiam aliquorũ niſi habeat demonſtrationem illorum, quorum eſt demonſtratio. Si uero detur primum, uidelicet quod habeat talium præmiſſarum demonſtrationem, tunc uel eſt procedere in infinitum in demõſtrationibus: uel eſt ſtatus. Nota primũ, quia non contingit infinita pertranſire, & per conſequens nihil ſciretur, ut infra dicetur. relinquitur ergo ſecundum ſcilicet quòd deueniendum eſt ad aliquas præmiſſas primas: & ĩmediatas: & indemonſtrabiles: & ſic oportet quòd demonſtratio ex immediatis procedat vel ſtatim, vel per aliqua mediata vt patet.

Deinde probat Philoſophus quòd procedat ex cauſis per diffinitionem ip

ſius ſcire, nam ſcire eſt rei cauſam cognoſcere, ſed demonſtratio facit ſcire, vt patet per primam eius diffinitionē. ergo procedit ex cauſis.

Vlterius probat quòd procedat ex prioribus & notioribus, quia omnis cā naturaliter prior eſt ſuo effectu & notior, ſed demonſtratio procedit ex cauſis, vt iam dictum eſt. ergo procedit ex prioribus & notioribus non ſolum quātum ad cognitionem quid eſt, vt dicit hic Doc. S. ſed etiam quantum ad cognitionem quia eſt. non enim ad ſciendum quòd eclypſis ſolis ſit, ſufficit ſcire quid eſt eclypſis. ſ. quòd eſt interpoſitio lunę inter ſolem & terram, ſed oportet etiā ſcire, quod luna interponatur. Et quia aliquid dicitur prius altero dupliciter; vno modo ſimpliciter & ſecundum naturam, alio modo quo ad nos, ideo formaliter Philoſophus oſtendit ꝙ demonſtratio procedit ex prioribus & notioribus ſimpliciter & ſecūdum naturam: nam illa quę ſunt remotiora a ſenſu, ſunt notiora ſimpliciter: ſed vniuerſalia ſunt huiuſmodi. ſingularia enim ſunt ꝓpinquiſſima ſenſui, quę opponūtur vniuerſalibus. cum ergo demonſtratio procedat ex vniuerſalibus & non ex ſingularibus, ſequitur quòd procedat ex notioribus ſecundum naturam. Hæc omnia Doct. S. in lectione & Philoſophus ſententialiter.

Sed contra aliqua quæ dicta ſunt inſtabat diſcipulus. Nā primum & immediatum idem ſunt, quia illa ꝓpoſitio dr̄ prima, quæ non poteſt demonſtrari, qa ſi demonſtraretur non eſſe prima: ſimiliter illa propoſitio dicitur immediata, quæ non poteſt demonſtrari. fruſtra ergo in prædicta diffinitione adiungitur ex immediatis.

Præterea. Contingit aliquē ſcire cōcluſionem per pręmiſſas demonſtrabiles, quarum tñ demonſtrationem ignorabit, ſicut patet in ſcientijs ſubalternatis. ergo nō oportet ꝙ qcūq; hēt ſciētiā aliquorum ꝙ hēat demonſtrationem omnium, quorum eſt demonſtratio.

Præterea. De ꝑmiſſis nō p̄cognoſcit qd ſunt; vt ſupra dictū eſt. ergo male dictum eſt ꝙ oportet demonſtrationē ꝓcedere ex notioribus quātū ad qd eſt & quia eſt. modo illa ex quibus procedit demonſtratio ſunt pręmiſſę. ergo &c.

Præterea Id qđ icludit in eſſentia alterius, aut in intellectu qdditatiuo eius no hēt oppoſitionē ad ipsū, ſed vniuerſale includit in intellectu ſingulariū per ſe & eſſentialiter, ſicut ſuperius in ſuo inferiori. ergo male dictum eſt, quòd vniuerſale opponitur ſingulari.

Dicēdum primo ꝙ licet primū & immediatū ſint idē ſm rē, differunt tñ ſm rōnem, vt dicit hic Doc. S. Nam ꝑmiſſę dñr immediatæ inquantum carēt medio demonſtrante, & dñr primæ per reſpectum ad alias propoſitiones, quæ per eas probantur.

Dicendū ſecundo ꝙ nō contingit aliquem ſcire concluſionem aliquam p p̄miſſas demonſtrabiles vt demonſtrabiles ſunt, ſed bene ut accipit illas vt immediatas & indemōſtrabiles, & hoc loquendo per ſe & non ſecundum accidens, vt dicit Philoſophus in litera.

Dicendum tertio ꝙ demōſtratio ꝓcedit ex aliquibus dupliciter, vno modo tanq̄ ex cōplexis, & ſic procedit ex pręmiſſis, de qbus nō eſt quid, ut ſupra dictū eſt. alio modo tanq̄ ex incōplexis, & iſto modo ꝓcedit ex tribus terminis, & iſto mō nō refert p̄cognoſcere qd eſt de his, ex qbus procedit demonſtratio.

Dicendum quarto, ꝙ vniuerſale non opponit ſingulari ſm rē, ſed ſolum ſm oppoſitionē prioris & poſterioris, aut ꝓpinqui & remoti, vt dicit Do. S. in lectione. vnde ratio non ſequitur.

S O L V T I O.

Ad primum igitur principale dicendum, ꝙ duplex eſt diffinitio. ſ. deſcriptiua & quidditatiua. vnius rei poſſunt eſſe plures diffinitiones deſcriptiuæ, non quidem ſm unam rōnem ſed ſm ꝙ diuerſimode illa res conſideratur. Sed ꝙ vnius rei poſſint eſſe plures diffinitiones qddi tatiuæ, hoc poteſt dupliciter intelligi, quia duplex eſt diffinitio quidditatiua, q̄dā eſt metaphyſica, & q̄dā logica. vni⁹

rei

rei non poſſunt eſſe plures diffinitiones quidditatiuę metaphyſice loquendo, quia diffinitio quidditatiua datur per ea, quæ ſunt de eſſentia rei, vt ſupra dictũ eſt, ſed eſſentia vnius rei eſt vna tantum. Vnius autem rei poſſunt eſſe plures diffinitiones quidditatiuæ logice loquendo, quia cã efficiens & finalis pertinent ad quidditatẽ rei ſm logicos. Iſtę autem diffinitiones non ſunt quidditatiuæ, ſed deſcriptiuæ, niſi logice loquẽdo. igitur argumentum nullum. Ad ſecundum dicendum, ꝙ principia poſſunt dici prima dupliciter. vno modo ordine compoſitionis, alio modo ordine reſolutionis. Præmiſſę igitur demonſtrationis ſunt principia prima ordine reſolutionis, nõ autem ordine compoſitionis. hinc eſt ꝙ ſupra dictum eſt in præſenti articulo. ſ. ꝙ dicuntur prima per reſpectum ad illas propoſitiones, quę per ea demonſtrant. vel poſſet clarius dici ꝙ aliquid põt dici primum dupliciter. vno modo ſimpliciter, alio modo in reſpectu, verum eſt ꝙ illa principia, quæ dñr prima ſimpliciter, nõ ingrediuntur demõſtrationẽ formaliter, illa uero principia, quæ dñr prima in reſpectu, bene ingrediuntur demonſtrationem, ꝑmiſſę verò dñr prima principia in reſpectu & non ſimpliciter, ideo argumentũ nihil concludit. Ad tertium negatur conſequentia ſm Philoſophum in litera, q̃ a licet prædictæ conditiones non requirũtur ad ſyllogiſmum in cõi, requiruntur tamẽ ad ſyllogiſmum demõſtratiuum, qui facit ſcire, cuius ratio infra patebit. Ad quartum dicendum, quòd licet illud quod eſt primum per viam diuiſionis & deſcenſus dicatur remotum, & non propinquum: illud tamen quod eſt propinquum ſiue primum per viam reſolutionis & aſcenſus dr̃ propinquum, ſiue ꝓximum, vt poteſt exemplificari in arbore Porphyrij. Principia autẽ ex quibus procedit demonſtratio ſunt prima via reſolutionis, vt dictum eſt. Ad quintum dicendum, quòd præmiſſæ demonſtratiõis poſſunt dupliciter cõſiderari. uno modo inquantum prę miſſæ ſunt, & ſic non poſſunt demonſtrari. alio modo vt ſunt concluſiones, & ſic bene poſſunt demõſtrari: ſicut principia ſcientiæ ſubalternatæ poſſunt demonſtrari, per principia ſciẽtiæ ſubalternantis, non quidem vt principia, quod eẽt ea demõſtrari in eodem genere terminorũ, ſed vt cõcluſiones. Ad ſextum dicendum ſecundum Philoſophum in littera, quod illa particula ex proprijs intelligitur per hoc, ꝙ demonſtratio procedit ex cauſis. nam ſi propoſitiones demonſtrationis ſunt cauſę concluſionis, neceſſe eſt eas eſſe proprias. nam oportet cauſas eſſe proportionatas ſuis effectibus, vt habetur ex ſecundo phyſicorum. per hoc etiam ꝙ demonſtratio procedit ex primis, datur intelligi etiã quod ſit ex principijs. primum enim & principium idem uidẽtur eſſe, quia primum in vnoquoque genere eſt cauſa & principium omnium quæ ſunt poſt, ut dicitur in ſecundo metaphyſi. Ad ſeptimum dicendum, quòd licet primum & prius ſint idem ſecundum rem, differunt tamen ſecũdum rõnem, quia prius importat ordinẽ ad poſterius in ſuo modo ſignificandi, nõ autem primum. Ad ultimum dicendum, ꝙ prædicta diffinitio datur ſolum de demonſtratione propter quid, & non de demonſtratione, in communi. unde non oportet, quòd competat demonſtrationi, quia alias competeret alijs diffinitio.

Sequitur in Doct. S. Videtur autem contrarium.

ARTICVLVS III.

AD tertium ſic proceditur: Videtur quòd uniuerſalia non ſint notiora ſimpliciter, & ſingularia quo ad nos. nã ut arguit Doc. S. in lec. in primo phyſicorũ dr̃, ꝙ uniuerſalia ſunt nobis notiora ſingularibus, ſed eadẽ non ſunt nobis nota & naturæ: vt ibidem dicitur. ergo male dicitur hic, quòd vniuerſalia ſunt notiora ſecundum naturam.

2 Prętérea. Demonſtratio facit ſcire, & per cōſequens oſtendit aliquid ignotum: ſed ignotum non poteſt fieri nobis notum niſi per id, quod eſt nobis magis notum, vt hic dicit Doct. San. ergo demonſtratio quælibet procedit ex notioribus nobis. cum igitur demōſtratio procedat ex vniuerſalibus, ſequitur ꝙ vniuerſalia ſint notiora nobis & non ſingularia.

3 Præterea. Illud eſt notius quo ad nos, quod prius occurrit intellectui noſtro: ſed maxime vniuerſale ſcilicet ens prius inter omnia prædicata occurrit intellectui noſtro, vt dicit Auicen. in principio ſuæ metaphy. ergo maxime vniuerſalia ſunt nobis notiora.

4 Præterea. Illud quod intelligitur directe, eſt nobis notius eo, quod intelligitur reflexe, quia illud quod intelligitᷣ ſolū reflexe, intelligitur ad intellectionem illius, quod directe intelligitur: ſed vniuerſale intelligitur directe, ſingulare vero reflexe. ergo &c.

OPPOSITVM.

Sed cōtra eſt Philoſophus in litera dicens, ꝙ priora & notiora ſimpliciter ſunt illa, quæ ſunt remotiora a ſenſu vt vniuerſalia, priora autē & notiora quo ad nos ſunt proxima ſenſui, ſcilicet ſingularia.

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum, ꝙ duplex eſt ſingulare. videlicet, ſingulare ſimpliciter. vt Sor. & Pla. & ſingulare in reſpectu, quod dicitᷣ minus vniuerſale, ſicut homo dicitur ſingulare reſpectu animalis, & animal reſpectu corporis. Duplex etiam eſt vniuerſale, ſcilicet vniuerſale in prædicādo, vt animal: & vniuerſale, in cauſando, ſicut Deus & cælum. Similiter duplex eſt cognitio. ſ. ſenſitiua ſicut cognitio per viſum vel auditum: alia eſt cognitio intellectiua, & illa eſt duplex, quædam eſt confuſa, qua. ſ. aliquid intelligitur imperfecte, & quædā eſt cognitio determinata, qua. ſ. aliquid intelligitur perfecte. Vniuerſalia ergo eſſe magis uel minus nota ſingularibus hic poteſt intelligi dupliciter, uel de ſingularibus ſimpliciter, vel de ſingularibus in reſpectu. Si loquamur de ſingularibus ſimpliciter, hoc poteſt intelligi dupliciter, vel comparando cognitionem intellectiuam ad ſenſitiuam, ita ꝙ vniuerſalia cognoſcantur cognitione intellectiua, & ſingularia cognitione ſenſitiua, & iſto modo ſunt nobis notiora ſingularia vniuerſalibus, quia vt ſupra dictū eſt, oīs noſtra cognitio intellectiua ortū hēt a ſenſitiua: igitur ſingularia, quæ in nobis cadūt ſub ſenſu, sūt nobis prius nota, hinc eſt ꝙ deficiēte ſēſu deficit ſciētia de ſenſibilibus illius sēſus, ut īfra dicit Philoſophus, & ſic loqtur hic Philoſophus, vel cōparādo cognitionē intellectiuā ad intellectiuā, vt ſi loquamur de cognitione intellectiua tā vniuerſaliū q̄ ſingulariū ſimpliciter, & iſto modo vniuerſalia ſunt nobis notiora, quia ītelligunᷣ directe, ſingularia vero ſimpliciter ītelligunᷣ reflexe ſolū. Et per hoc patet ſolutio ad vltimum argumētū. Si vero loquamur de ſingularibus i reſpectu, q̄ dñr minus vniuerſalia, ſic magis vniuerſalia eſſe notiora ſingularibus pōt dupł̄r ītelligi, vel loquēdo de vniuerſalibus i cāndo, vel de vniuerſalibus in p̄dicādo. ſi primo modo, ſic maxime uniuerſalia ſunt difficillimę cognitionis ex parte nr̄a, qa ſunt remotiſſima a ſenſu, vnde iſto modo ſingularia. i. minus vniuerſalia sūt notiora quo ad nos, & magis vniuerſalia ſunt notiora ſm naturā, qa sūt maxime in actu vt vult Philoſophus in primo meta. ſi ſecūdo modo. hoc pōt intelligi dupł̄r, vel ꝯſiderādo magis vniuerſalia ſm ꝙ ſunt principia diffinitiua minus uniuerſaliū, uel accipiendo magis uniuerſalia ſm ꝙ sūt uniuerſalia & ſm ſe. ſi primo, & hoc dupliciter uel cōparādo unam partem alteri, & ſic genus in nobis eſt magis notum quàm differētia, vt animal quam rationale: vel cōparando ambas partes ipſi diffinito, & ſic magis vniuerſalia ſunt magis nota ſecundum naturam & non quo ad nos: quia vt ſic habent rationem partis, & minus vniuerſale habet rationem totius diffiniti. Totum autem magis

gis eſt notum nobis ſuis partibus, vt vult Philoſophus primo phyſicorum: & omnes partes ſe habẽt ad totum ſecundum rationem materiæ, vt patet ſecundo phyſico. ſi ſecundo modo hoc poteſt intelligi dupliciter, vel loquendo de cognitione confuſa, vel de cognitione determinata. ſi primo modo, ſic magis vniuerſalia ſunt nobis notiora, vt vult Philoſophus in primo phyſi. quod ſic probat Doc. S. in præſenti lectione. Nam in omni generatione id quod eſt in potentia eſt prius tẽpore & poſterius natura, quod autem eſt completum in actu, eſt prius natura & poſterius tẽpore: cognitio autem generis eſt quaſi potentialis in cõparatione ad cognitionem ſpeciei, in qua actu ſciuntur omnia eſſentialia rei: vnde in generatione ſcientię noſtræ prius eſt cognoſcere magis commune quam minus commune. hæc ille. Si vero loquamur de cognitione determinata, ſic minus vniuerſalia ſunt nobis notiora, quia pauciora requiruntur ad cognitionem determinatam minus vniuerſalis quàm magis vniuerſalis.

S O L V T I O.

Ad primum igitur principale dicendum, ſicut dicit Doc. S. in lectione, quòd Philoſophus hic loquitur de ordine vniuerſalis ad ſingulare ſimpliciter, quorum ordinem oportet accipere ſecundum ordinem cognitionis intellectiuæ ad ſenſitiuam. in nobis enim cognitio ſenſitiua eſt prior intellectiua, vnde & ſingulare eſt prius & notius quo ad nos quàm vniuerſale. ſed in primo phyſicorum non ponitur ordo ſingularis ad vniuerſale ſimpliciter, ſed ordo magis vniuerſalis ad minus vniuerſale, vt puta animalis ad hominem: & ſic oportet quòd quo ad nos vniuerſalius ſit prius & magis notum. hæc ille. vnde nulla eſt contradictio. Ad ſecundum dicendum ſicut dicit Doc. S. in lectione, quòd in omni demonſtratione oportet procedere ex notioribus nobis, non quidem ſingularbus, ſed vniuerſalibus. quia non poteſt nobis aliquid notum fieri, niſi per id q̃d eſt magis notũ nobis. Sed conſiderandum eſt quod quædam ſunt demõſtrationes mathematicę, quæ procedunt ex notioribus nobis & ſecundum naturam, in mathematicis enim propter abſtractionem a materia ſenſibili non fiunt demonſtrationes niſi ex principijs formalibus, quæ ſunt notiora & ſecundum naturam & quo ad nos. Alię ſunt demonſtrationes phyſicę, quæ vt plurimum fiunt per effectus, & tales procedunt ex notioribus quo ad nos & non ſecundum naturam: in naturalibus enim eſſentiæ & virtutes rerum propter hoc quòd ſunt in materia, ſunt occultæ, ſed innoteſcunt nobis per ea, quæ exterius de ipſis apparent: inde eſt quod in talibus vt in pluribus demonſtrationes procedunt per effectus. Sed dicebat diſcipulus. Omnis demonſtratio procedit ex notioribus nobis. ergo vniuerſalia ſunt nobis notiora: & ſic argumentum remanet in robore ſuo. Dicendum quod comparando cognitionem intellectiuam ad intellectiuam, conceſſum eſt, quod vniuerſalia ſunt nobis notiora: & ſic intelligendum eſt, quod omnis demonſtratio procedit ex notioribus nobis. Si vero comparetur cognitio intellectiua ad ſenſitiuam, ſic vniuerſalia non ſunt nobis notiora: nec ſic oportet quod demonſtratio procedat ex notioribus nobis. & licet in naturalibus eadem non ſint nota nobis & naturę ſecundum eandem conſiderationem, tamen in mathematicis eadem ſunt nobis nota & naturæ. Ad tertium & quartum patet ſolutio in corpore articuli.

Vbi ſupra impertinenter.

A R T I C V L V S IIII.

AD quartũ ſic procedit. Vr̃ q̃ ſingularia ſimpliciter ſint nobis prius nota ſecundum intellectum quàm uniuerſalia. Nam illud eſt prius notum intellectui, a quo prius fit abſtractio: ſed ſingulare ſimpliciter eſt huiuſmodi. igitur eſt primo notum intellectui. maior pa-

tet: quia ſi illud a quo fit abſtractio non eſſet prius notum, ſequeretur quòd intellectus non magis abſtraheret ab uno quàm ab alio: quod tamen eſt falſum.

2 Præterea. Sicut aliquid ſe habet in ſenſu, ita ſe habet in intellectu. ergo illud, quod eſt prius ſenſatum, eſt prius intellectum: ſed ſingulare ſimpliciter eſt prius ſenſatum. ergo idem quod prius.

3 Præterea. Illa quæ ſunt propinquiora ſenſui ſunt nobis notiora, vt dicit hic Philoſophus. ſed ſingularia ſunt huiuſmodi. ergo &c.

4 Præterea. Illud quod eſt vnum numero poſitiue prius intelligitur, quàm illud quod eſt vnum numero priuatiue. cum habitus prius intelligatur priuatione: ſed ſingulare eſt vnum numero poſitiue: vniuerſale verò priuatiue. ergo &c.

OPPOSITVM.

Sed in contrarium arguitur. nam primum quod occurrit intellectui noſtro eſt ens: ſed ens eſt vniuerſaliſſimum prædicatorum. ergo vniuerſale eſt a nobis prius intellectum.

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum, quòd ſingularia non ſunt prius nota nobis cognitione intellectiua, quod ſic patet. nam illud quod ſolū intelligitur reflexe, non pōt eſſe prius intellectum: quia actus reflexus pręſupponit actum directum: ſed ſingularia non poſſunt intelligi niſi per reflexionem quandam intellectus ad imaginationem & ſenſum: dum. ſ. intellectus ſpeciem vlem, quam a ſingularibus abſtrahit, applicat formę ſingulari i imaginatione ſeruatę, vt dicit Doc. S. in ſecundo ſententiarū. diſt. 3. ar. 1. & 4. ergo ſingularia non mouent primo intellectū: neq; ſunt prius intellecta. Præterea. Intellectus intelligit per abſtractionem a fantaſmatibus; ut patet per Philoſophū tertio de anima. ſi ergo ſingulare eſſet prius intellectum, ſequeretur quòd ſingulare eſſet abſtractū a fantaſmatibus, & per conſequens a ſingularibus, & ſic ſingulare non eſſet ſingulare. ſed vniuerſale. Præterea. Ad intellectionem neceſſario requiritur intellectus agens. ſi ergo ſingulare prius intelligeretur quàm uniuerſale non requireretur intellectus agens: cū nō requiratur niſi propter illuſtrationem ſpecierum a fantaſmatibus abſtractarum. Præterea. Illud quod primo apprehenditur ab intellectu eſt ſuū obiectum: ſed obiectum per ſe ipſius intellectus eſt quidditas rei materialis. ergo &c.

Sed inſtabat diſcipulus: nam propriū ipſius intellectus noſtri eſt intelligere formā in materia indiuiduali exiſtentē, vt dicit Doc. S. infra lectione. 33. in fine. vbi ſic ait. Nos. n. intēdimus de huiuſmodi rebus: de quibus in nobis ſcientia per demonſtrationem acquiritur: & huiuſmodi ſunt res in materia exiſtentes nobis notę: de quibus fiunt demonſtrationes. hæc ille. Et hoc idem dicit in prima parte. q. 12. ar. 4. in corpore. vbi ſic ait. Vnde per intellectum connaturale eſt nobis cognoſcere naturas; quę quidem non habent eſſe niſi in materia indiuiduali. hęc ille. Et idem dicit in prima parte. q. 75. ar. primo. in corpore. ſ. intelligere formam exiſtentem in materia indiuiduali eſt intelligere ſingulare. ergo &c. Dicendum quòd vt ibidem dicit Doctor Sanctus proprium eſt intellectus noſtri intelligere formam in materia indiuidualiter exiſtentem: non tamen prout eſt in tali materia quod eſt abſtrahere a fantaſmatibus: intelligere autem formam in materia exiſtentem, non prout in materia exiſtit, eſt intelligere uniuerſale & non ſingulare: de quo alias plenius diſputandum reſtat.

SOLVTIO.

Ad primum ergo dicendū negando maiorē immo neceſſe eſt qđ illud a quo abſtractio fit nō intelligat in ipſa abſtractione: nam abſtrahere vniuerſale ab ipſis particularibus nihil aliud eſt quàm intelligere vniuerſale non intelligendo particulare, vnde intelligere rem per abſtractionem a fantaſmati-

bus

bus eſt intelligere rem non intelligendo fantaſmata, aut ſingularia, quorum ſunt fantaſmata, & intelligere rem per conuerſionem ad fantaſmata eſt intelligere rem in fantaſmatibus, vel in materia exiſtentem. vnde patet, ꝙ maior eſt falſa. Ad hoc autem quòd magis abſtrahat intellectus ſpeciē ab vno quā ab alio, ſufficit cognitio ſenſitiua: quia ſingulare prius cognoſcitur quàm vniuerſale. Ad ſecundum dicendum, ꝙ illa propoſitio. ſicut aliquid ſe habet in ſenſu ita ſe habet in intellectu, poteſt intelligi dupliciter. vno modo vt ſit ſenſus, ꝙ nihil eſt in intellectu, quod prius non fuerit in ſenſu, & ſic eſt vera: alio modo vt ſit ſenſus, ꝙ aliquid eſt in intellectu eodē modo, ſicut in ſenſu, & ſic eſt falſa. vnde non oportet ꝙ illud, quod eſt prius ſenſatum, ſit primo intellectum. Ad tertium dicēdum, quòd ſingularia quia ſunt propinquiora ſenſui, ſunt prius nota cognitione ſenſitiua, non autem oportet ꝙ ſint prius nota cognitione intellectiua, de qua nō loquimur. Ad quartum dicendum, ꝙ ad hoc ꝙ aliquid intelligatur, non requirit ꝙ ſit vnum numero numeroſitate ſuppoſiti, ſed ꝙ ſit vnum numero numeroſitate eſſentię, & requiritur quòd tale vnum ſit illuſtratum per intellectum agentem. vnde argumentum ſupponit falſum.

LECTIO V.

De diffinitione & diuiſione propoſitionis immediatę & eiuſdem S.D.lec.v.

QVAESTIO X.

QVia vero ſuperius Philoſophus dixit ꝙ demōſtratio procedit ex primis & immediatis, conſequenter cōſiderandum reſtat de propoſitione immediata. Circa qđ duplex occurrit conſideratio. primo namque conſiderandum eſt de propoſitione immediata diffinitiue & diuiſiue. ſecundo quomodo oporteat huiuſmodi propoſitiones eſſe notiores concluſione. ibi. [Quoniam autem oportet credere &c.] Circa primum quæruntur duo. primo vtrum diffinitio ꝓpoſitionis immediatę ſit conuenienter a Philoſopho aſſignata, ſecundo vtrum conuenienter a Philoſopho in littera diuidatur.

Sequitur in Philoſopho & in Doct. S.

Eſt autem principium.

ARTICVLVS I.

AD primum ſic proceditur. Videtur ꝙ diffinitio propoſitionis immediatę non ſit conueniens, in qua dicitur, propoſitio immediata eſt, qua non eſt altera prior neque notior. nam hæc propoſitio eſt immediata. Deus eſt, cum prædicatum ſit de ratione ſubiecti. Deus enim eſt ſuum eſſe: ſed conſtat ꝙ iſta aliqua alia ſit notior, cum ſit demōſtrabilis, vt patet per Doct. S. in prima par. q. 2. ar. 2. ergo male dicitur, ꝙ propō immediata eſt qua ñ eſt altera prior.

2 Præterea. Hæc etiam eſt propoſitio immediata. homo eſt riſibilis, & tamen ea eſt altera prior, aliàs non poſſet demonſtrari. ergo &c. probatio ma. qa omne prædicabile prędicatur immediate de ſuis ſubijcibilibus. ſed riſibile eſt prædicabile reſpectu hominis. ergo immediate prædicatur de homine, & ſic iſta eſt immediata. homo eſt riſibilis.

3 Præterea. Hęc etiam eſt propoſitio immediata. omnis homo eſt animal rationale. aliàs non poſſet eſſe præmiſſa demonſtrationis, ſed tamen ea eſt altera prior. poteſt enim probari per iſtam omne animal riſibile eſt rationale animal. ergo omnis homo eſt animal rationale, vt patet per locum a deſcriptione ad deſcriptum, ergo &c.

4 Præterea. Primū principiū eſt notiſſimū. ergo eſt omnibus alijs notius. ſed multę ſunt propoſitiones immediatę. ergo aliquæ propoſitiones immediatę hñt aliq̃ propōnē eis notiorē & priorē.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus in littera di. Eſt aũt principium demonſtrationis ꝓpõ immediata. propoſitio aũt immediata eſt qua non eſt altera prior &c.

CONCLVSIO.

Rñdeo dicẽdũ ꝙ propoſitio immediata eſt qua nõ eſt altera prior neq; notior: nõ eſt: quia ſi ea eſſet altera prior, tunc poſſet demonſtrari per eam, quia demõſtratio procedit ex prioribus, ſed illa ꝓpoſitio quæ poteſt demonſtrari, eſt propoſitio mediata, habens, ſcilicet mediũ per quód poſſit demonſtrari. ergo ſi propoſitio immediata haberet aliquã priorem, per quã poſſet demonſtrari, tũc propoſitio immediata eſſet mediata inquãtum huiuſmodi. hoc autem eſt inconueniens. ergo propoſitio immediata eſt qua non eſt altera prior. Hanc autẽ rationem innuit Doct S. in lec. xum dicit. Huius autem notificationis rõ ex prædictis apparet: dictũ eſt n. ſupra, quòd demonſtratio eſt ex prioribus. quandocũque ergo aliqua propoſitio mediata. i. habens mediũ per quod demõſtratũ prædicatum de ſubiecto, oportet ꝙ priores ea ſint propões, ex qbus demõſtratur. nam prædicatũ concluſionis ꝑ prius ineſt medio quàm ſubiecto; cui etiam per prius ineſt medium, quã prędicatũ. relinquitur ergo ꝙ illa propoſitio, qua nõ eſt altera prior, ſit propoſitio immediata. hæc ille. Sed inſtabat diſcipulus: nihil notius eſt diffinito quã ſua diffinitio. ergo probatio concludens diffinitionem de diffinito peccat ſm fallaciã petitionis principii, vt probat Philoſophus infra in ſecundo huius: qa probat notum per ignotum. Dicendum ꝙ aliqs dr̃ eſſe notius dupliciter: vno modo ſm naturam, alio modo quo ad nos. uerũ eſt quòd nihil notius conuenit diffinito, q̃ ſua diffinitio ſm naturã & ſimplr̃, tñ aliqd notius põt cõuenire diffinito quoad nos quã ſua diffinitio, & hoc cõſiderando diffinitionẽ ut diffiõ eſt, ut patet in procemio phy. & ſic eſt in propoſito.

Aduertendum eſt aũt ꝙ quia propoſitio, ponit in diffinitione propoſitionis immediatę: & enũciatio in diffinitione propoſitionis, & cõtradictio in diffõne enunciationis, & affirmatio vel negatio in diffinitione contradictionis, ideo philoſophus in ꝑſenti paſſu diffinit propõnẽ, enũciationem, ꝯdictionẽ, affirmationẽ, & negationem, ne. ſ. procederet ex ignotis. propõ ergo ſm Philoſophum eſt altera pars enunciationis, in qua prędicatur unũ de uno. per hoc. n. ꝙ dr̃ altera pars enunciationis ſeparatur propõ a problemate: habet. n. enunciatio duas partes, vt hic dicit Doc. S. videlicet affirmationem & negõnem. oportet autem ꝙ omnis ſyllogizãs alteram earum proponat, nõ autem vtrãque ſicut facit qui mouet problema, per hoc autem ꝙ dr̃ in prædicta diffõne: in qua prędicatur vnũ de uno ſeparatur propõ ab enunciatione, quæ dr̃ plures, ſed enũciatio eſt quæ complectitur vtranque partem contradictionis. contradictio vero eſt oppoſitio, cuius ſecundum ſe non eſt dare medium. & licet priuatione oppoſita & aliqua ſint contraria immediata, inter quæ non cadit medium per participationem, tamen inter omnia contraria cadit medium per abnegationẽ, inter contradictoria uero nullum cadit medium. Conſiderandũ vlterius eſt ſecundo ſm Philoſophum hic, quòd contradictionis duæ ſunt partes, videlicet affirmatio & negatio. affirmatio eſt quæ prædicat aliquid de aliquo: negatio vero eſt, quæ remouet aliquid ab aliquo & hoc potiſſime loquendo de negatione negante, aliud autem eſt de negatione priuante aut infinitante.

Conſiderandum ulterius eſt tertio, quòd ꝓpoſitio dicitur immediata dupliciter. uno modo immediata ſimpliciter. alio modo in genere alicuius ſcientiæ, ſi ſimpliciter, ſic de ea ait Doc. San. in lec. 5. Quarundam propoſitionum termini ſunt tales, quod ſunt in notitia omniũ, ſicut ens & unum, & alia quæ ſunt entis inquantum ſunt ens. nam ens eſt prima conceptio intellectus. unde oportet quod tales propoſitiones non ſolum in ſe, ſed ẽt quo ad omnes quaſi ꝑ

ſe

ſe notę habeantur: ſicut ꝙ non contingit idem eſſe & non eſſe. hæc ille. Ex quibus patet quod tales ſunt propoſitiones immediatæ ſimpliciter: quia componuntur ex terminis communibus: & ſic non habent medium: per quod probentur ſecundum Doc. S. lect. 44. vbi ſic ait. Duplex eſt genus immediatarum propoſitionum: quædam enim ſunt immediatę propoſitiones primę: & quædam ſecundæ: ita quod accipiatur ordo immediatarum propoſitionum ſecundum ordinem terminorum. hęc ille. Si autem ſit propoſitio immediata in genere alterius ſcientię ſcilicet quæ eſt ex terminis minus cōmunibus: hoc eſt dupliciter. vel eſt propoſitio immediata affirmatiua: vel negatiua. ſi negatiua. hoc eſt dupliciter: vel neutrum extremum eſt in aliquo toto, ita quod non habeat medium, per quod probetur: vel ambo extrema ſunt in aliquo toto. ſi primū, ſic dicitur de ea in lec. 26. ſecundum Doc. S. oſtendit quomodo propoſitio negatiua ſit immediata dicens: quòd ſi neutris ſit in toto aliquo. ſ. neq; a. neq; b. cum a. non ſit in b. neceſſe eſt quod hæc ſit immediata. nullum b. eſt. a. hæc ille. ſicut iſta propoſitio eſt immediata. nulla ſubſtātia eſt quantitas. Si vero ambo termini ſint in quodā toto: ſic de ea ait ibidem. Si enim ſint in eodem toto, eſt propoſitio immediata: ſicut nullū rationale eſt irrōnale: & nullū bipes eſt quadrupes: hęc ille. Si vero ſit affirmatiua. hoc eſt dupliciter: vel eſt neceſſaria: vel contingens: ſi ſecundum. ſic de ea ait Doc. S. in lec. 44. vbi ſic ait. Et ad exponendū qđ ſit opīo ſubiūgit: ꝙ opīo eſt acceptatio. i. exiſtimatio q̄dā imediatę ꝓpōnis nō neceſſarię: quod pt duobus modis intelligi. vno mō ſic. ꝙ ꝓpoſitio imediata in ſe qđē ſit neceſſaria ſed ab opināte accipiatur vt nō neceſſaria. alio mō vt in ſe ſit cōtingens. dr̄. n. immediata propoſitio quęcūq; p aliqđ mediū ꝓbari nō pōt, ſiue ſit neceſſaria ſiue nō neceſſaria. oſtenſum eſt. n. ſupra ꝙ nō eſt ꝓcedere in infinitū in p̄dicationibus, neq; quantū ad media, neq; quantū ad extrema. ſi igitur ſit aliqua propoſitio cōtingēs mediata, oportet ꝙ reducatur ad aliquas imediatas, nō aūt reducitur ad imediatas neceſſarias, q̄a neceſſaria nō ſunt ꝓpria principia cōtingētiū, nec ex neceſſarijs pōt cōcludi cōtingēs vnde relinquitur quòd ſit aliqua propoſitio immediata cōtingens, ſicut hæc. hō non currit, eſt mediata. pōt. n. ꝓbari per hoc mediū. hō nō mouetur, q̄ ēt eſt contingens, ſed imediata, ſed ꝑ hoc non excluditur, quin ēt acceptio ꝓpōnis cōtingētis imediatę ſit opīo, ſic. n. ſe hēt opīo circa cōtingētia, ſicut intelľs & ſcīa circa neceſſaria. hæc ille. Et idem dicendū eſt de immediatis contingentibus affirmatiuis quantum ad reductionem.

Sed ꝯtra p̄dicta inſtabat diſcipulus cōtra dictū Philoſophi. Nā aīal rōnale cū ſit diffinitio eſt principiū imediatū, & tñ nō eſt ꝓpō, cū nō ſignificet eſſe vel nō eſſe. ergo inſufficiēter dicitur in textu, quòd principium immediatum eſt propoſitio. Præterea. Nā nihil cognoſcit, cum non habeat intellectum. ergo male dictum eſt, quòd aliquid eſt notius naturę. Dicēdū primo ꝙ duplex eſt principium immediatū. videlicet incōplexū & complexū. Philoſophus ergo ibi loquitur de principio complexo in textu allegato, & non de principio incomplexo, diffinitio autem non eſt principium complexum, ſed incomplexum. vnde inſtantia nulla. Dicendum ſecundo quod aliquid dicitur eſſe notius naturæ, non quia natura cognoſcat, ſed quia ipſum quod cognoſcitur eſt magis cognoſcibile ſecundum ſuam propriam naturam & entitatem. vnde ratio ſupponit falſum: & laborat in ęquiuoco.

SOLVTIO.

Ad primum igitur dicēdum quod illa propoſitio. Deus eſt: dicitur per ſe nota & immediata ſecundum naturam, non autem quo ad nos. vnde poteſt demonſtrari per effectus, & a poſteriori ſecundum naturam, & a priori quo ad nos, nō autem a priori ſecundum naturam & ſimpliciter: vt ibidē per doctores ſaniori mō patet. Ad 2m dicēdū ꝙ duplex eſt

iurame-

immediatio vt infra dicitur. videlicet immediatio prædicationis ſiue ſubiecti: & immediatio cauſalitatis. illa igitur propoſitio. homo eſt riſibilis. eſt immediata immediatione prædicationis ſiue ſubiecti:non autem immediatione cauſalitatis. vnde habet medium, per quod poteſt demonſtrari. Ad tertium dicendum:quòd illa propó. homo eſt animal rationale:eſt bene immediata immediatione cauſæ in genere cauſæ formalis, non autem ſimpliciter. vnde in eodem genere cauſæ non habet aliquam priorem,per quam poſſit demonſtrari: licet ſimpliciter loquendo per aliud genus cauſæ poſſit demonſtrari: quando autē dicitur quod propoſitio immediata eſt, qua non eſt altera prior neque notior: intelligendum eſt in eodem genere cauſæ &non ſimpliciter:niſi loquēdo de primo principio ſimpliciter ſeu de propoſitione immediata ſimpliciter. Et per hoc patet ſolutio ad quartum.

Sequitur in Philoſopho & Doct.S.ibi.

Deinde cum dicit.principij autem immediati.

ARTICVLVS II.

AD ſecundum ſi proceditur. Videtur ꝙ diuiſio principij immediati cum ſub diuiſione poſitionis non ſit ſufficiens.nam omne principium immediatum,ſiue omns ꝓpō immediata eſt ꝓpō per ſe nota,ſed poſitio non eſt propoſitio per ſe nota: cum non ſit neceſſe quēlibet docendum eam habere:vt habetur in textu. ergo poſitio non eſt propoſitio immediata, neq; principium immediatum.

2 Præterea. Dignitas debet eſſe nota omnibus.ſed nulla propoſitio eſt huiuſmodi, cum quælibet poſſit negari: vt patet quarto metaphy. de primis principijs: quæ aliqui Philoſophorum negauerunt. ergo nulla propoſitio eſt dignitas.

3 Præterea.Poſitio īfra diuiditur lect. 19.in quatuor ſpecies. videlicet in ſuppōnem:quęſtionem: petitionem:& diffinitionem. ergo male diuiditur hic in duas ſpecies tantum, videlicet.in ſuppoſitionem & diffinitionem.

4 Præterea. Omnis poſitio eſt propoſitio immediata aliter aliud erit diffinitum & diuiſum. ſed diffinitio non eſt propoſitio immediata cum non dicat eſſe. ergo diffinitio non eſt poſitio: & per conſequens non eſt ſuppoſitio. vt patet per locum a ſuperiori ad inferius negatiue.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus in textu ibi.[Principij autem immediati poſitionem dico &c.]

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum:quod poſtquā Philoſophus in hoc ſecundo capitulo huius primi tractatus determinauit de principio immediato diffinitiue, hic determinat de principio immediato diuiſiue.& hæc eſt ſecunda concluſio huius ſecundi capituli: quæ eſt reſponſiua ad quæſitum. videlicet. quod principium immediatum conuenienter diuidit in poſitionem & dignitatem: & poſitio conuenienter ſubdiuiditur in ſuppoſitionem & diffinitionem. Pręterea. Pars huius concluſionis ſic probatur ſecundum Philoſophum elicitiue. nam omne principium immediatū eſt idemōſtrabile: aliter non eſſet immediatum. aut ergo tale principium nō contingit demonſtrari: & non eſt neceſſe ipſum quēlibet docendum habere: vel nō contingit ipſum demonſtrari, & neceſſe eſt quēlibet docendum habere. ſi primum. ſic eſt poſitio.ſi ſecundum: ſic eſt dignitas. Ex quibus patet quid ſit dignitas:& quid ſit poſitio:eſt enim dignitas propoſitio immediata, quam non contingit demonſtrari:&neceſſe eſt eam quēlibet docendum habere. poſitio vero eſt propoſitio immediata quam non contingit demonſtrari:& non eſt neceſſe eam quēlibet docendum habere. Poteſt etiam prędicta prima pars concluſionis ſic aliter probari ſecundun Docto.S. Nam oē principiū immediatū eſt per ſe notū:

aut ergo eſt cōpoſitū ex terminis cōib⁹ & per ſe eſt omnibus notum, aut non. ſi primum ſic eſt dignitas, ſi ſecundum ſic eſt poſitio. Secunda pars eiuſdem concluſionis ſic probatur. nam omnis poſitio eſt principium immediatū. vel ergo eſt principium complexum ſignificans eſſe vel non eſſe. vel eſt principium incomplexum non ſignificans eſſe vel non eſſe. ſi primum, ſic eſt ſuppoſitio. ſi ſecundum, ſic eſt diffinitio. Ex quibus patet, ꝙ ſuppoſitio eſt principium immediatum eſſe uel non eſſe ſignificans, ſed diffinitio eſt principium immediatū non ſignificans eſſe uel non eſſe.

Conſiderandum eſt autem ſecūdum Doc. S. ꝙ propoſitio illa dicitur eſſe per ſe nota, cuius prædicatum eſt de ratione ſubiecti, quantum eſt in ſe, & hoc loquēdo de propoſitionibus affirmatiuis, ſed propoſitiones immediatę, & per ſe notę ſunt in duplici differentia. nam q̄dam ſunt quæ ſunt per ſe notę ſecūdum ſe & quaſi quo ad omnes: quarum. ſ. termini ſunt in notitia omnium, ut ſunt illę propoſitiones, quæ conſtituuntur ex terminis communibus ſiue tranſcendentibus, ut ſunt ens vnum & bonū, & omnes quę ſunt paſſiones entis inquantum eſt ens ſicut iſta propoſitio non contingit idem ſimul eſſe & non eſſe, & omne totū eſt maius ſua parte. aliæ vero ſunt propoſitiones per ſe notę ſecūdum ſe, non tamen quo ad nos, quæ uidelicet componuntur ex terminis ſpecialibus, quorum notitia non habetur ab omnibus, ſicut hæc, omnes recti anguli ſunt æquales. Conſiderandum vlterius eſt ſecūdo quòd quędam propoſitiones ſūt, quæ non poſſunt probari niſi per principia alterius ſcientiæ, & ideo oportet ꝙ in illa ſcientia ſupponantur licet probentur per principia alterius ſcientiæ: ſicut ꝙ a puncto ad punctum contingit rectam lineam ducere ſupponit geometra, & probat naturalis oſtendens quòd inter quælibet duo puncta eſt linea media. hæc omnia Doctor. San. in lectione.

SOLVTIO.

Ad primum igitur patet ſolutio ex dictis. Ad ſecundum dicendum, quòd dignitas non poteſt negari mēte, licet antiq. Philoſophi proteruiter voce, & nō ratione negauerint. Ad tertium dicēdū, ꝙ licet de quæſtione hic non fiat mentio explicite, tamen implicite continetur ſub ſuppoſitione, ut infra clarius patebit lect. 19. Ad quartum dicendum ſecundum Doct. S. quòd licet diffinitio non ſit poſitio, quæ dicitur propoſitio immediata: eſt tamen principium immediatum: Philoſophus autem in prædicta ſubdiuiſione non ſubdiuidit ſiue reſumit propoſitionem immediatam, ſed immediatum principium.

Vel poteſt dici quòd licet diffinitio non ſit poſitio actu: eſt tamen virtualiter propoſitio, quia cognita diffinitione apparet manifeſte diffinitionem de diffinito vere prædicari. non ergo omnis poſitio eſt actu propoſitio immediata, ſed bene eſt principium immediatum. Vel dicendum quòd eſſe accipitur tripliciter. vno modo accipitur pro actuali exiſtentia rei, quod communiter ſolet vocari eſſe actualis exiſtentiæ, quandoque etiam ſolet vocari eſſe in effectu, quandoque autem vocatur actus naturæ, & illud eſſe non dicit diffinitio. alio modo accipitur pro ipſa rei eſſentia ſeu quidditate, & hoc modo accipitur in diffinitione diffinitionis: cum dicitur in primo topicorum, quòd diffinitio eſt oratio quod eſt eſſe rei ſignificans: nec tamen propter hoc ſequitur quod ſignificet rem eſſe. aliud eſt enim ſignificare rem eſſe rei, & ſignificare rem eſſe. tertio modo poteſt accipi eſſe pro ipſa compoſitione extremorum ſcilicet prædicati & ſubiecti quam facere videtur intellectus & quam ſine extremis non eſt intelligere, & hoc eſſe ſignificatur per propoſitionem, & vocatur eſſe uerum, & tale eſſe non ſignificat diffinitio in actu, ſed virtualiter.

LECTIO VI.

De præeminentia cognitionis præmiſſarum in ordine ad concluſionem, & eſt lec.6.S.Doc.

QVAESTIO XI.

quę habet articulos duos.

DEINDE cõſiderandum eſt de cognitione præmiſſarũ in ordine ad cognitionem concluſionis. Circa quod quæruntur duo. Primo vtrum magis credendum ſit principijs quam concluſioni. Secundo vtrum hæc propoſitio ſit vera. Propter quod vnumquodque tale, & illud magis.

Sequitur in Philoſopho, & Doctore Sancto, Quoniam autem oportet.

ARTICVLVS I.

AD primum ſic proceditur. Videtur quod non magis credendum ſit principijs quam concluſioni. nam illi magis credendum eſt quod certiori modo cognoſcitur: ſed concluſio certiori modo cognoſcitur quam præmiſſę, cum cognoſcatur per demonſtrationem, ſcire enim vt dictum eſt, dicitur effectus demõſtrationis, præmiſſe autem non cognoſcũtur per demonſtrationẽ, ergo &c.

2 Præterea. Illi magis credendum eſt quod eſt magis ſcibile quam illi, quod non eſt ſcibile, neque ſcitur: ſed concluſio eſt ſcibilis, cum ſcientia ſit tantum habitus concluſionum, præmiſſæ vero non ſunt ſcibiles; cum habitus earum ſit intellectus & non ſcientia. ergo &cęt.

3 Præterea. Illa quæ ſimul tempore cognoſcuntur ſic ſe habent, quòd vnũ nõ magis cognoſcitur quam reliquum: nec vni magis eſt credendum quam reliquo, ſed pręmiſſę & concluſio ſimul tẽpore cognoſcũtur, & vno actu, vt ſupra conceſſum eſt. ergo &c. probatio maioris. nam inter illa quę ſimul tempore cognoſcuntur nõ eſt diſcurſus, ſed ab his quæ magis cognoſcuntur ad ea quæ minus cognoſcũtur eſt diſcurſus, cum diſcurrere nihil aliud ſit quam procedere a magis noto ad minus notum. ergo illa quæ ſimul tempore, & eodem actu cognoſcuntur ſic ſe habent, quòd vnum nõ magis cognoſcitur quam reliquum: nec vni eſt magis credendum quam reliquo quod fuit probandum.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus in textu ibi. [Quoniam autẽ oportet credere & ſcire magis &c.]

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum quod iſtud eſt tertium capitulum huius primi tractatus, in quo Philoſophus determinando de præeminẽtia cognitionis principiorum reſpectu cognitionis cõcluſionum vt oſtendendo quod demonſtratio procedit ex notioribus, ponit vnam concluſionem inferendo vnum correlarium, quæ quidem concluſio, quæ eſt reſponſiua ad quæſitum eſt talis; oportet magis credere principijs ſiue præmiſſis quam concluſioni. Hanc concluſionem probat Philoſophus duabus rationibus. videlicet vna ratione oſtenſiua, altera vero ducente ad impoſſibile, ſiue ad incõueniens manifeſtum. Prima ratio talis eſt. nam propter quod vnumquodque tale, & illud magis eſt, vt ſi diligimus magiſtrum propter diſcipulum, magis diſcipulum diligimus: ſed nos ſcimus cõcluſiones, & eis credimus propter principia. ergo principia magis ſcimus & magis eis credimus. Secunda ratio eſt talis. nam ſi principia non magis ſciũtur quam concluſio, ſequitur quòd homo ſciens vel melius diſpoſitus, quam ſciens non magis cognoſceret ea quæ nouit quam ea quæ non nouit. hoc aũt eſt icõueniẽs, cũ quælibet nr̃a cognitio procedat ex noti-

tia noti ad ignoti notitiam.patet ſequela.nam principia poſſunt prius tempore cognoſci ipſa concluſione:vt ex ſupra dictis patet. in illo ergo priori concluſio eſt nobis ignota,& pręmiſſę ſiue principia ſunt nota.ſi ergo principia nō magis ſcirentur quam concluſio in illo priori, ſequeretur quod non magis ſciremus ea quę nouimus,q̄ ea quæ ignoramus.

Conſiderandum eſt autem hic primo ſecundum Albertum magnum: quod magis ſcire eſt aliquid per ſe ſcire.nam illud magis ſcitur quod per ſe ſcitur quā illud quod ſcitur per aliud : cum ergo principia ſiue præmiſſæ ſciantur per ſe, cōcluſio vero per alterum videlicet per præmiſſas, relinquitur quod principia magis ſciuntur quam concluſio. Conſiderandum vlterius eſt ſecundo ſecundū Philoſophum in textu, quod quando dicitur quod neceſſe eſt credere magis principijs omnibus,aut quibuſdam quā concluſioni, intelligendum eſt de illo qui acquirit ſcientiam per demonſtrationem, ſi autem concluſio aliunde eſſet nota,vt puta per ſenſum non eſſet neceſſe principia eſſe magis nota q̄ ſit cōcl'o. Conſiderandum vlterius eſt tertio hic ſecundum Doc.S.& Egidium quod hoc quod Philoſophus infra dicit quod oportet magis credere principijs, aut omnibus,aut quibuſdam, poteſt intelligi quadrupliciter ſecundum quatuor diuerſitates, quæ reperiuntur in demonſtratione, quarum prima eſt diuerſitas principiorum. nam quædam ſunt principia cōmunia,& quædam propria.principia autem communia ſunt omnia nobis magis nota quam concluſio cognitis terminis. ſed principia propria non ſemper ſunt omnia nobis magis nota, quam concluſio.dicit ergo Philoſophus quod oportet magis credere principijs aut oībus propter principia cōia, aut quibuſdam propter principia propria.Secūda diuerſitas eſt præmiſſarum. nam præmiſſarū altera eſt maior, & altera minor. maior autem prius tempore aliqñ cognoſcitur quam concluſio.minor vero debite ſubſumpta, & applicata ad concluſionem in ratione minoris ſimul tempore cognoſcitur cum cōcluſione, vnde ad hoc demonſtrandum dicit Philoſophus, aut oībus,aut quibuſdā .Tertia vero diuerſitas eſt modorū cognoſcēdi.nā aliqua cognoſcūtur per ſenſum, aliqua vero per intellectum,vnde qñ cōcluſio eſt nobis nota ad ſenſum,vt ſupra dictū eſt in ſecūdo notabili,non oportet ꝙ principia illius cōcluſionis ſint magis nobis nota q̄ cōcluſio,ideo Philoſophus dicit,aut oibus aut quibuſdā. Sed quarta diuerſitas eſt ſciarū.nā quędam ē ſcia ſubalternās & quædā eſt ſcia ſubalternata, vt infra declarabitur.principia aūt ſcientiæ ſubalternatę aliqñ probātur per principia ſcientiæ ſubalternātis, vnde anteq̄ probētur,nō ſunt magis nota ipſa cōcluſione. dicit ergo Philoſophus [aut oībus, aut quibuſdā] ꝑpter prædictas diuerſitates.Cōſiderandū vlterius eſt hic quarto, ꝙ ex prædicta cōcluſione infert Philoſophus vnū correlariū videlicet. ꝙ non ſolum oportet magis credere principiis, quam concluſioni,ſed etiam oportet ꝙ nihil ſit certius quā ꝙ oppoſita principijs ſint falſa,cuius rō eſt, quia quicunq; dubitat de falſitate vnius oppoſitorū, non pōt firmiter adhærere alteri oppoſito:quia ſemp formidat de veritate alterius,ſed oportet illum qui accipit ſciam concluſionis per demōſtrationē non ſolū magis credere pricipijs q̄ cōcluſioni, ſed etiam firmiſſime adhærere eis vt dictum eſt. ergo nihil ei debet eſſe certius quam ꝙ oppoſita principijs ſint falſa.

SOLVTIO

Ad primū igitur dicendū negando minorem,& ad eius probationē dicendū, ꝙ qñ aliqua duo apta nata ſunt cognoſci per demonſtrationem, verū eſt ꝙ illud certius cognoſcitur quod per demōſtrationem cognoſcitur,q̄ illud quod cognoſcitur non per demōſtrationem,ſed ſi aliqua duo ſint, quorū vnū eſt cognoſcibile per demonſtrationē, alterū vero non:ſed altiori modo & certiori habitu: ſic non eſt verum quod illud quod cognoſcitur per demonſtrationem certius cognoſcatur,quam illud quod cognoſcitur

tur nō per demonſtrationem. principia autem cognoſcuntur per habitum intellectus non per demonſtrationem: habitus autem intellectus certior eſt quam habitus ſcientię: vt infra probat Philoſophus, vt etiam adductum eſt ſupra. q. 7. ar. primo. ad ſecundam inſtantiam diſcipuli: vnde probatio nulla. Ad ſecundum dicendum: quod ſcibile accipitur dupliciter. vno modo ſecundum quòd ſcibile dicitur ad ſcientiam prout ſciētia diſtinguitur contra alios habitus intellectuales, videlicet, prout ſcientia eſt tantum habitus concluſionis: & iſto modo principia non ſunt ſcibilia niſi virtualiter. alio modo accipitur communiter ſcientia, videlicet pro oī certitudinali cognitione. & iſto modo principia magis ſciũtur quam concluſio, & hoc modo accipitur hic. Ad tertium patet ſolutio ex dictis ſupra. q. 6. ar. primo. ad ſecundum.

Sequitur in Philoſopho & in Doct. S. ubi ſupra impertinenter tamen.

ARTICVLVS II.

AD ſecundum ſic proceditur. Videt quod illa propoſitio non ſit vera. Propter quod vnumquodq; tale: & illud magis eſt. nam mobile efficitur calidum propter motum localem: & tamen motus localis non eſt magis calidus. ergo propoſitio illa eſt falſa.

2 Præterea. Sortes genitus eſt homo ꝑpter Platonem generantem: & tñ Plato generans non eſt magis homo, q̃ Sortes genitus. cum ſubſtãtia vt patet in prædicamentis non ſuſcipiat magis & minus. ergo &c.

3 Pręterea. Ignis genitus eſt ignis: & eſt calidus propter ignem generantem: & tamen ignis generans non eſt magis ignis, aut calidus quam ignis genitus. ergo &c.

4 Præterea. Aliquod ſubiectum eſt albũ propter albedinem, & tamen albedo nõ eſt magis alba, quia vt dicitur ſecundo topicorum. albedo non eſt colorata. ergo nec alba. ergo &c.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus in textu, vbi ſupra.

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum, quòd cauſarũ quædã ſunt cāæ per ſe. quędam vero per accidens: vt patet ſecundo Phyſicorum. prædicta vero propoſitio non habet veritatem in cauſis per accidens vt voluit ſecundum argumentum. Cauſarum vero per ſe quædam ſunt intrinſecæ, quædam vero extrinſecæ. prædicta autem propoſitio non verificatur in cauſis per ſe extrinſecis nō enim ſequitur. paries eſt albus propter albedinem. ergo albedo eſt magis alba vt voluit quartum argumentum. Cauſarum vero per ſe extrinſecarum, quædam ſunt cauſæ efficiētes, quædam vero finales. in cauſis autē finalibus ſemper tenet, ſi ſint vnius ordinis, ſi autem non ſint vnius ordinis non ſemper tenet, non enim ſequitur. homo, poſt cęnam deambulat propter ſanitatem. ergo ſanitas magis deambulat. Cauſarum vero efficientium quædam ſunt principales, quædam vero minus principales. in cauſis autem minus principalibus non tenet prædicta propoſitio. non enim ſequitur, hoc eſt calidum propter calorem ignis. ergo calor eſt magis calidus. Cauſarum vero efficientium principalium quædam ſunt equiuocæ, quæ. ſ. non conueniunt in nomine & ratione cum ſuo effectu. Alię vero ſunt vniuocę, & hoc dupliciter, vel in prædicationibus vniuocis eſſentialibus, & ſic non tenet: vt dicitur in primo notabili & ſequentibus. uel in prædicationibus uniuocis accidentalibus ſiue denominatiuis, & ſic tenet, ut patebit ibidem. Cauſæ uero efficientes ęquiuocæ ſunt in duplici differentia. nam quędam ſunt per ſe, & eſſentialiter ſubordinatæ, ſcilicet quando una non poteſt agere, niſi in uirtute alterius, ſcilicet quando intentio primæ reſpicit omnes cauſas medias uſque ad ultimum effectum. aliæ uero ſunt accidentaliter ſubordinatę, ſicut diuerſæ circulationes ipſius cęli, quarũ

una

vnã nõ agit in virtute alterius. prædicta aũt propoſitio habet veritatem in cauſis efficiẽtibus principalibus per ſe æquiuocis .i. analogicis eſſentialiter ſubordinatis ſolũ ſm aliquos doctores, & nõ in æquiuocis accidẽtialibus, nec in cauſis vniuocis eſſentialibus propter ſecundum argumentum.

Sed cõtra prædicta inſtabat diſcipulus: Nã nõ ſequitur, filius in diuinis hoc ꝙ eſt principiũ ſpiritus ſancti habet a patre. ergo pater eſt magis principiũ ſpiritus ſancti quã filius. Pręterea. Nõ ſequit. res alię cognoſcunt ab aĩa propter habitus & propter ſpẽs intelligibiles. ergo iſta magis per ſeipſa ab anima cognoſcuntur. Præterea. Non ſequitur corpora inferiora afficiũtur pp motũ corporũ ſuperiorũ. ergo corpora ſupiora magis afficiũtur illis qualitatibus. ſ. calore & frigore: cum hoc ſit cõtra Philoſophũ: & ſic vr quòd corpora ſuperiora non ſint cauſa motuũ & alterationũ ad illas formas: omne aũt agens agit ſibi ſimile, vt patet primo de generatione.

Præterea. Non ſequitur. mulier ducta in matrimoniũ efficitur affinis cõſanguineorũ uiri. ergo efficitur magis affinis viro: vel quia mulier ducta in matrimonium non coniungitur alicui de conſanguinitate viri niſi ratione viri ſi nõ fiat uiro affinis. ergo nec alicui conſanguineorũ affinis erit. Præterea. Non ſequitur. vna candela accẽditur pp aliã candelam accenſam. ergo illa alia eſt magis accenſa. Præterea. Non ſequitur. ignis eſt cã caloris in ferro. ergo ignis eſt magis calidus quã ferrũ ignitũ. Pręterea. Non ſequitur. Intellectus noſter cognoſcit alia uera propter primã veritatẽ, quæ eſt lux uera, quæ illuminat omnẽ hominẽ &c. ergo primã veritatem, quę deus eſt magis cognoſcit. Dicendũ primo ſm Doc. S. in primo ſententiarũ diſt. 12. ar. 2. ad ſm. quod dictum Philoſophi verificatur quando illud quod conuenit alicui propter aliquid aliud eſt diuerſum in vtroque, & præcipue quando vnum eſt cauſa alterius eſſentiali ordine: tunc enim cauſalitas ſua extenditur reſpectu totius ſpeciei, & non reſpectu vnius indiuidui tantum, vt dicit Auicen. ſicut calor eſt magis in igne, quàm in corpore mixto, quia propter ignem eſt in corpore mixto, ſed quamuis filius habeat a patre hoc quòd ſpirat ſpiritum ſanctum, nihilominus tamen non eſt hoc diuerſum in patre & filio, quia eandem virtutem ſpiratiuam, quam pater habet, filio communicat, & ideo per illam equaliter ſpiritum ſanctum ſpirant: & ſi etiam non eſſet vna virtus numero, ſed ſpecie tantum ratio non ualeret, ſicut patet in omnibus uniuocis generationibus: non enim pater Sortis plus influit in filium Sortis quàm Sortes. hæc ille. Idem dicit in ſecundo ſententiarum. diſtinctio. 13. articu. quinto. primum. Ex quibus patet, quòd illud prædicatum, quod conuenit cauſæ & effectui, oportet quod ſit diuerſum numero in vtroque. In diuinis autem non eſt aliquid diuerſum numero in diuerſis perſonis: ideo ibi non tenet prædicta propoſitio. Patet etiam ex his quòd non tenet in uniuocis & eſſentialibus generationibus, ſed in æquiuocis, cum generans vniuocum oporteat eſſe quaſi agens inſtrumentale reſpectu cauſæ primariæ totius ſpeciei. vt etiam patet per Doct. San. in ſecundo contra gentiles c. 21. ad quartum.

Dicendum ſecundo ſecundum Doct. Sanct. in prima parte quæſtio. 87. articulo ſecundo, ad tertium. & quol. 10. quęſtione quarta: ſecundum. quod illa propoſitio ueritatem habet ſi intelligatur in his quæ ſunt unius ordinis, puta in uno genere cauſæ, puta ſi dicatur quod ſanitas eſt deſiderabilis propter uitam, ſequitur quod uita ſit magis deſiderabilis. Si autem accipiantur ea quæ ſunt diuerſorum ordinum, non habet ueritatem, vt ſi dicatur quod ſanitas eſt propter medicinam, non ideo ſequitur quòd medicina ſit magis deſiderabilis, quia ſanitas eſt in ordine finium, medicina autem in ordine cauſarum efficientium.

Sic igitur ſi accipiamus duo, quorũ vtrũque ſit per ſe in ordine obiectorum cognitionis, illud propter quod aliud cognoſcitur erit magis notũ: ſicut principia concluſionibus. ſed habitus non eſt de ordine obiectorum inquãtum eſt habitus: nec propter habitum aliqua cognoſcuntur ſicut propter obiectum cognitum, ſed ſicut propter diſpoſitionẽ vel formam. qua cognoſcẽs cognoſcit, & ideo ratio non ſequitur. hæc ille. Ex quibus patet, quòd prædicta propoſitio non ſolum tenet in cauſis efficientibus, ſed etiam in genere cauſarum finalium. Sed ſciendum quòd dupliciter eſt aliqd in genere cauſarum efficientium: uno modo directe, alio modo reductiue. finis ergo eſt in genere cauſæ efficientis non directe, ſed reductiue ſecundum Doc. S. in libro de cauſis. lec. 1. co. 3. & 4. vbi ſic ait. In cauſis etiam finalibus manifeſtum eſt verificari omnia prædicta: nam propter vltimum finem, qui eſt vniuerſalis, alii fines appetũtur, quorum appetitus aduenit poſt appetitum vltimi finis, & ante ipſum ceſſat. Et huius ordinis ratio ad genus cauſæ efficientis reducitur: nam finis in tantum eſt cauſa, inquantum mouet efficientem ad agendũ: & ſic prout habet rationem mouentis pertinet quodammodo ad cauſæ efficiẽtis genus. hæc ille.

Dicendum tertio. ſecundum Doc. S. in ſecundo ſententiarum diſtin. 15. q. 1. 2. ad quartum. quòd ſimilia ſunt quę in eadẽ forma communicant: ſed contingit ꝙ illã formam non vniformiter participãt quædam, quia quod eſt in uno diffinitũ, in altero eſt eminentius, & hoc oportet inueniri ſecundum Dionyſium in omnibus cauſis eſſentialibus: & ideo ipſe dicit, quòd ſol uniformiter accipit in ſe ea, quæ diuiſim per eius actionem in aliis cauſantur. Et ſecundum hoc dico quòd calor & frigus, & huiuſmodi inueniũtur in corporibus cęleſtibus nobiliori modo quàm in elementis, non quod iſtis qualitatibus afficiantur & denominentur, ſed ſunt in eis ſicut in uirtute actiua, & talis ſimilitudo ſufficit ad actionem agentis non vniuoci. hæc ille. Et effectus eſt in cauſa vniuoca ſecundum ſimilitudinem formæ eiuſdem ſpeciei, in cauſa vero ęquiuoca ſecundum ſimilitudinem formæ eccellentioris ſecundum Doct. S. de malo. q. 4. art. 3. & in prima parte. q 4. ar. 2. & de potentia. q. 7. ar. primo, & 8. & ſuper Dionyſium lec. 3. co. 3. Ex quibus patet: quòd prędicta propoſitio itelligitur; quòd propter qđ vnum quodque tale, & illud magis. ſ. formaliter: vel virtualiter.

Dicendum quarto ſecundum Doct. S. in quarto ſententiarum. di. 4. 1. q. 1. ar. 1. ad primum; quòd quamuis cauſa ſit potior ſuo effectu, nõ tamen oportet quòd ſemper nomen idem effectui & cauſæ conueniat, quia quandocunque illud, quod eſt in effectu inuenitur in cauſa non eodem modo ſed altiori, & ideo nõ conuenit cauſæ & effectui per idem nomen: neque per eandem rationem: ſicut patet in omnibus cauſis ęquiuoce agentibus. Et hoc modo coniunctio viri & vxoris eſt potior quam coniunctio vxoris ad conſanguineos viri: non tamẽ debet dici affinitas, ſed matrimonium, qđ eſt vnitas quędã: ſicut homo ſibi ipſi eſt idem non conſanguineus. hęc ille. Ex quibus patet, quòd prædicta propoſitio non ſemper veritatem habet ſecundum idem nomen, & eandem rationem: ſed ſecundum diuerſum nomen, & ſecundum diuerſam rationem: & ſecundum aliquid nobilius aliquando tenet, ſicut in æquiuocis: ut etiam patet per Doc. S. hic in ſecundo metaphyſicę. lec. 2. in principio: in ſecundo ſententiarum. diſt. 15. q. 1. ar. 2 ad quartum. ſicut etiam adductum eſt ad tertiã inſtantiam diſcipuli ſupra.

Dicendum quinto ſecundum Doct. S. in libro de cauſis. lec. prima co. 3. & 4. quòd ſi quæratur in unoquoque genere cauſarum, utrum prædicta verificentur in omnibus cauſis quomodolibet ordinatis manifeſtum eſt quòd non. Inuenimus enim cauſas ordinari dupliciter, uno modo per ſe, alio modo per accidens. per ſe quidem, quando intentio pri-

mę

mæ cauſæ reſpicit vſque ad vltimum effectum per omnes medias cauſas: ſicut cum ars fabrilis mouet manum: & manus martellum: qui ferrum peruſtum extendit: ad quod fertur intentio. Per accidens autem quando intentio cauſæ non procedit niſi ad proximum effectum. Quod autem ab illo effectu efficiatur iterum aliud eſt præter intentionem primi efficientis, ſicut cum aliquis accendit candelam, præter intentionem eius eſt, quod iterum accenſa accendat aliam, & illa aliam. quod autem præter intentionem eſt, ſunt omnes cauſæ per accidens. In cauſis igitur per ſe ordinatis hæc propoſitio habet veritatem, in quibus cauſa prima mouet omnes cauſas medias ad effectum. In cauſis autem ordinatis per accidens eſt econuerſo. nam effectus, qui per ſe producitur a cauſa proxima, per accidens producitur a cauſa prima præter intentionem eius exiſtens. Quod autem eſt per ſe, potius eſt eo, quod eſt per accidens, & propter hoc ſignificandum dicit Proclus. Cauſa vniuerſalis per ſe. hæc ille.

Et cauſa per accidens eſt duplex, quædam eſt nihil operans ad effectum, & quædam eſt operans ad effectum præter intentionem. Et hæc eſt duplex. quædam eſt attingens effectum, ſicut caſus & fortuna, & quædam eſt aliquid ei coniunctum, ſicut occaſio ſecundum Doct. S. in primo ſententiarum diſtin. quadrageſimaſexta, articulo ſecundo, ad tertium. & in ſecundo ſententiarum diſtin. prima, quæſtione prima, articulo primo, ad ſecundum. Ex quibus patet, quod prædicta propoſitio verficatur in cauſis per ſe eſſentialiter ordinatis, non autem in cauſis accidentaliter ordinatis, ut etiam patet per Doct. S. in primo ſententiarum diſtin. duodecima, articulo ſecundo, ad ſecundum.

Dicendum ſexto: quod licet aliquod ferrum ſit magis calidum quam aliquis ignis per accidens videlicet propter maiorem impreſſionem in materia ferri: quæ eſt condenſa: & multum retentiua caloris: tamen ſimpliciter & per ſe ignis eſt magis calidus quam ferrũ ignitum.

Dicendum ſeptimo, ſecundum Doct. S. in prima parte. quæſtio. 88. articulo, tertio ad ſecundum, quod dictum Philoſophi intelligendum eſt in his quæ ſunt vnius ordinis: vt ſupra dictum eſt. Propter Deum autem alia cognoſcuntur: non ſicut propter primum cognitum: ſed ſicut propter primam virtutis cognoſcitiuę cauſam: hæc ille. Vel dicendum ſecundum Doct. S. in prima parte. q. 16. ar. 6. ad primum quod anima non indicat de omnibus rebus ſecundum quancunque veritatem, ſed ſecundum primam: inquantum reſultat in anima ſicut in ſpeculo ſecundum prima intelligibilia. Ex quibus patet: quod dictum Philoſophi verificatur in his quæ ſunt vnius ordinis cauſæ, vt etiam ſupra dictum eſt ad ſecundam inſtantiam diſcipuli.

Conſiderandum eſt autem hic primo ſecundũ Doc. S. in preſenti paſſu, & in ſecundo metaphyſicæ: lectione ſecunda in principio: ſi verba eius diligẽter cõſiderentur: ꝙ prædicta propoſitio nõ ſolum verificatur in cauſis ęquocis per ſe eſſentialiter ſubordinatis: ſed etiam veritatẽ habet in cauſis vniuocis. Dicit enim ſic in præſenti, ꝙ cã ſemper eſt potior ſuo effectu, qñ ergo cauſa & effectus conueniunt in nomine: tunc illud nomen magis prædicatur de cauſa, quam de effectu: ſicut ignis eſt magis calidus quam ea: quæ per ignem calefiunt. Quandoque uero, cauſa & effectus non conueniunt in nomine: & tunc licet nomen effectus conueniat cauſæ, tamen ei conuenit aliquid dignius: ſicut & ſi in ſole non ſit calor: eſt tamen virtus in eo quædam quæ eſt principium caloris. hæc ille. Ex quibus patet, quod ſecundum ipſum prędicta propoſitio Philoſophi, etiam veritatem habet in cauſis vniuocis. videlicet, in cauſis conuenientibus in nomine cum ſuo effectu: non quidem in prædicationibus vniuocis eſſentiali-

bus: vt dictum eſt ad primam inſtantiam diſcipuli : ſed in prædicationibus vniuocis denominatiuis. Bene enim ſequitur. Aqua eſt calida propter ignem. ergo ignis eſt magis calidus: quia; ibi eſt prædicatio vniuoca accidentalis : ſeu denominatiua : ſed non ſequitur. Ignis genitus eſt ignis propter ignem generantem: ergo ignis generans eſt magis ignis: quia ibi eſt prædicatio vniuoca eſſentialis, in qua prædicta propoſitio non tenet : aliter vt voluit argumentum ſecundum ſubſtantia ſuſciperet magis, & minus.

Conſiderandum vlterius eſt ſecundo ſecundum Doct.S. in ſecundo metaphyſicę.lec.ſecunda, in principio : & ſecundum Philoſophum ibidē: quòd iſta propoſitio Vnumquodque inter alia dicitur maxime tale, ex quo cauſatur in aliis aliquod vniuoce prædicatum de eis: intelligitur in vniuocis & per ſe. Vnde Philoſophus notanter facit mentionem de vniuocatione : quia quandoque contingit, quòd effectus non peruenit ad ſimilitudinem cauſę ſecundum eandem rationem ſpeciei propter excellentiam cauſę: vt dicit ibidem Doc. San. ſicut ſol eſt cauſa caloris in iſtis inferioribus, nec tamen inferiora corpora poſſunt recipere impreſſionem ſolis, aut aliorum corporum cęleſtium ſecundum eandem rationem ſpeciei cū non communicent in materia. Et propter hoc non dicimus ſolem eſſe calidiſſimum, ſicut ignem: ſed dicimus ſolem eſſe aliquid amplius, ſcilicet quia in eo eſt virtus quædam excellentior ipſo calore.

Conſiderandum vlterius eſt tertio ſecundum Philoſophum & Doct. S. ibidem : quòd iſta propoſitio. Prima cauſa eſt maxime vera: & eſt cauſa aliorum verorum. debet intelligi, quòd verum conuenit vtriſque formaliter & non ſolum virtualiter. Nā omnes res alię adeo non ſunt verę vna veritate. ſ. ueritate Dei, ſicut principio effectiuo & exemplari: ſed ſunt veræ multis veritatibus formaliter ſecundum Docto. S. in primo ſententiarum diſtin.19.q.5.arti. ſecundo. & in prima parte.q.16.arti.6. & de veri.q.1. ar.quarto. & quæſt.27. articu.1. ad ſeptimum.

Sed contra hoc inſtabat diſcipulus. Nam ſi prima cauſa eſt illud: ex quo cauſatur verum in omnibus aliis rebus creatis : aut ergo illud verum, quod conuenit primę cauſę, & omnibus aliis rebus creatis vniuoce eis conuenit : aut non. non primum, quia ſic neceſſarium eſſet ſcotizare, videlicet ponere aliquid vniuocum Deo & creaturis: ſi ſecundum, tunc probatio Philoſophi ibi nulla erit, quia ſicut in præcedenti notabili dictum eſt, prima propoſitio etiam ibi intelligitur in vniuocis, & non in æquiuocis ſolum. Si dicatur quòd ſufficit quòd illud, quod producitur a cauſa in effectum, ſit eis commune ſecundum commune nomen, & ſecūdum eandem rationem communem. Contra. Sol enim & iſta inferiora conueniunt ſecundum nomen commune, & ſecūdum rationem cōmunem. videlicet ſecundū rationem entis, & tamen non vniuoce in eo conueniunt. Præterea. ſecundum Doct.S. ibidem. ad hoc quòd illa prima auctoritas habeat ueritatem in uniuocis, oportet ꝙ effectus perueniat ad ſimilitudinem cauſę ſecundum eandem rationem ſpeciei. ergo non ſufficit, ꝙ cōueniant in ratione communi. dicendum ꝙ uerum quod dicitur de prima cauſa & creaturis conuenit deo & creaturis uniuoce.

Pro cuius declaratione conſiderandū eſt quarto, ꝙ aliquid prędicari uniuoce de pluribus poteſt intelligi dupliciter. Vno modo accipiendo uniuocationem proprie & ſtricte. uidelicet quando aliquid prædicatur ſecundnm unum nomen & eandem rationē æqualiter participatam, & ſic uerum non dicitur uniuoce de Deo & creaturis: ſicut nec ens, ut innuit Philoſophus in quarto metaphyſicæ. & Doct. S. in primo libro contra gentiles. capitulo, 32. 33. & 34. Alio modo accipiendo

do vniuocationem large. videlicet pro analogia : ita tamen ꝙ ratio analogi cõueniat vtrique formaliter,& non ſolum virtualiter, & ſic verum bene dicitur vniuoce de Deo & creaturis:hoc eſt non dicitur pure æquiuoce, nec pure vniuoce, ſed analogicæ, & hoc ſufficit ad vniuocationem, de qua loquitur Philoſophus in ſecundo metaphyſicæ.

Conſiderandum vlterius eſt quinto ꝙ ſi illud, quod cauſatur ab aliqua cã in aliquo tertio fuerit nomẽ ſpeciei, oportet ꝙ tam cã quam illud tertium côueniant in cauſato ſecundum eandem rõnem ſpecificã,ad hoc ꝙ prędicta prima auctoritas Philoſophi habeat veritatẽ. verbi gratia. Ignis eſt cauſa caloris in vno tertio.ſ.in aqua, oportet ꝙ tam calor ignis quam calor aquæ conueniant ſecundum idem nomen caloris, & ſm eandem rationem ſpecificam ipſius caloris,ſed ſi illud, quod cauſatur ab aliqua cauſa in aliquo tertio ſit nomen cõmune,& non nomen proprium alicuius ſpeciei ſufficit quòd tam cauſa quam illud tertium conueniant in ratione communi illius effectus.Cum ergo verũ non ſit nomẽ proprium alicuius ſpeciei, ſed ſe habeat communiter ad omnia entia, ſi illud quod eſt cauſa ueritatis in alijs, ſit cauſa communicans cum effectu in nomine, & in ratione communi ipſius veri,ſequitur ꝙ erit veriſſimum. Sed manifeſtum eſt,ꝙ prima cauſa,& creaturę conueniunt in nomine, & in ratione cõmuni ipſius ueri,ſicut conueniunt in nomine & in ratione communi ipſius entis,ideo ibi a Philoſopho ſufficiẽter probatum eſt, quòd prima cauſa eſt veriſſima : quæ eſt cauſa omnium veritatum.

Ex quibus patet, ꝙ illa ꝓpoſitio Philoſophi.ſ. Propter quod vnumquodque tale, & illud magis:poteſt dupliciter intelligi. Vno modo, quòd ibi ſit aliquis terminus ſpecialis & non tranſcendens: quem participant aliqua duo, & vnum participat ipſum per aliud,vt calor, qui eſt in aqua calida per ignem eſt in igne veriori modo, & verius habet eſſe in igne quam in aqua,& ſic tenet propoſitio. Alio modo quòd ſit terminus tranſcendens vt verum, quod eſt commune rebus materialibus, & immaterialibus, etiam Deo, & ſic bene tenet, ſed non ſequitur. Veritas in rebus materialibus eſt intelligibilis a nobis propter primam ueritatem.ergo prima veritas eſt magis a nobis intelligibilis. Non enim valet conſequentia, quia intelligibile a nobis eſt terminus ſpecialis, & non eſt terminus tranſcedens & analogus. Et propter primam veritatem,alia cognoſcuntur,non ſicut propter primum a nobis cognitum in ordine obiectorum, ſed ſicut propter primã uirtutis cognoſcitiuæ cauſam, ſicut etiam adductum eſt ſupra ad ſecundam & ad ſeptimam inſtantiam diſcipuli.

Ex quibus etiam patet,ꝙ prædicta propoſitio tenet quando idem prædicatur de duobus per ſe ordinatis, quod ineſt eis vel formaliter,vel uirtualiter. vnde bene ualet.Aer eſt calidus propter ſolẽ. ergo ſol eſt magis calidus,(non quidem formaliter ſed virtualiter, vel iſta eſt vera ſecundum veritatem rei, non autem ſecundum veritatem prædicationis, ut probatum eſt in quinto metaphyſicæ. quæſtione vigeſimaquarta, articulo 2. notabili. 3.

Conſiderandũ vlterius eſt ſexto. ꝙ ſm aliquos modernos expoſitores,ſenſus prædictæ propoſitionis eſt talis. Propter quod vnumquodque tale, & illud magis eſt tale: uel magis quam tale, & iſto modo ſecundum eos etiam veritatem habet in prædicationibus eſſentialibus.vnde bene ſequitur. ſortes genitus eſt homo propter Platonem generantem.ergo Plato eſt homo vel magis quam homo. Sed iſta expoſitio eſt minus decens, & eſt magis uoluntaria, quam conſona intentioni Philoſophi.

Conſiderandum vlterius eſt ſeptimo, quòd elicitur ex uerbis Doctor. S.quòd prędicta propoſitio poteſt dupliciter intelligi: vno modo in per ſe

eſſentialiter ordinatis: alio modo in accidentaliter ordinatis, ſi ſecundum, ſic non tenet, ut patuit ad quintam inſtantiam diſcipuli. Si vero primum: hoc eſt dupliciter. vno modo per ſe in genere cauſæ directę: alio modo per ſe in genere cauſæ reductiuæ, ſi ſecundum, ſic tenet: vt patuit ſupra, ad ſecundam inſtantiam diſcipuli in fine. Si vero primum, hoc eſt dupliciter: vno modo in his, quæ ſunt vnius ordinis, puta vnius ordinis cauſæ: alio modo in his, quæ ſunt diuerſorum ordinum. ſi ſecundum: ſic non tenet: vt patuit ſupra ad ſecundam inſtantiam diſcipuli. Si vero primum, hoc eſt dupliciter: vno modo in cauſis extrinſecis: alio modo in cauſis intrinſecis. ſi ſecundum: ſic non tenet formaliter loquendo, vt ſupra patuit in principio corporis articuli. Si uerò primum, hoc eſt dupliciter: uno modo in cauſis efficientibus: alio modo in cauſis finalibus, ſi ſecundum: ſic tenet, vt patuit ſupra ad ſecundam inſtantiam diſcipuli. Si vero primum, hoc eſt dupliciter. vno modo in cauſis principalibus, alio modo in cauſis minus principalibus: ſi ſecundum, ſic non tenet, vt patuit in principio articuli. Si vero primum, hoc eſt dupliciter, uno modo in cauſis æquiuocis, alio modo in cauſis uniuocis. ſi ſecundum: uel ſecundum idem nomen proprium, & ſecundum eandem rationem eſſentialem, & ſic non tenet, ut ſupra patuit ad primam inſtantiam diſcipuli, & in primo, quarto & quinto notabili, uel ſecundum idem nomen commune, & ſic etiam tenet ibidem. Si autem in cauſis ęquiuocis ſiue analogis. hoc eſt dupliciter: uno modo, quia res importata per prædicatum eſt diuerſa in utroque, alio modo quia non eſt diuerſa. ſi ſecundum, ſic non tenet: ut ſupra patuit ad primam inſtantiam diſcipuli. Si uero primum hoc eſt dupliciter, uno modo quando unum eſt cauſa alterius eſſentiali ordine: alio modo accidentali ordine. ſi ſecundum: ſic non tenet, ut patuit ad primam inſtantiam diſcipuli: Si uero primum, hoc eſt dupliciter, uno modo quando prædicatum eſt terminus ſpecialis: alio modo quando prædicatum eſt terminus tranſcendens. ſi ſecundum ſic tenet. Si uero primum: hoc eſt dupliciter, uno modo ſecundum formam eiuſdem rationis, & ſic non tenet. alio modo ſecundum formam alterius rationis, & ſic tenet, ut patet per Doctor. San. in ſecundo ſententiarum. diſtinctione uigeſima ſeptima, quæſtione prima, articulo primo, ad primum, ubi ſic ait. Aliter eſt in nominibus illis, quæ exprimunt formas generales, & quæ exprimunt formas ſpeciales. Forma enim ſpecialis, quæ informat aliquod ſubiectum, non informatur alia forma eiuſdem rationis, ſicut color non informatur colore, ſed forte luce. Vnde non poteſt dici coloratus, ſed forte clarus, nec ſimiliter albedo colorata. Contingit autem quod illud, quod eſt perfectio unius ſecundum unam rationem, ſit perfectum ab alio ſecundum aliam rationem, ſicut lux perficit colorem, & color perficit ſuperficiem, & ſuperficies corpus, cuius eſt terminus. Et ideo perfectio poteſt dici perfecta, & ſimiliter in omnibus alijs, quę exprimunt perfectionem in communi: ſicut eſt hoc nomen bonum. Et inde eſt, quòd uirtus, quę dicitur bonitas animæ ſecundum quòd perficit eam, etiam poteſt dici bona ſecundum quòd eſt perfecta a quodam alio in ordine ad finem, & regula rationis a quibus formam habet, & in ſpeciem trahitur: hæc ille.

Ex quibus patet, quòd cum Doctor San. dicit in prima ſecundæ quæſtione quinquageſima quinta art. 4. ad primũ. Et in de uirtu. quæſtio. prima. articu. 2. ad primum & ad ſeptimum, quòd uirtus eſt bona ſeipſa, & non per aliam bonitatem, & in ſecundo ſenten-

tiarum

tiarum ubi ſupra, quòd uirtus eſt bona alio, ſcilicet ordine, ratione, & menſura rationis, quòd in primo dicto loquitur de alietate reali, ſed in ſecundo dicto de alietate rationis; ſicut etiam lux eſt perfectio coloris, cum tamé color ſit eſſentialiter lux ſecundum Ariſt. in libro de ſenſu & ſenſato, quia lux eſt tota hypoſtaſis colorum. Et Doct. San. dicit in primo ſententiarum diſtinct. 15. quæſtio. 7. articu. primo, quòd color eſt lux incorporata. Vel poteſt dici quòd in primo dicto intelligit, quòd virtus non eſt bona alia bonitate formaliter & intrinſece, in ſecundo autem dicto intelligit, quòd virtus eſt bona originaliter & extrinſece ordine rationis. De formis autem tranſcendentibus patet, quod ſeipſas denominant ſecundum Doct. S. in potentia. quęſtio. 9. articulo 7. circa finem.

SOLVTIO.

Ad primum ergo dicendum, quod licet motus localis non habeat calorem in ſe formaliter, habet tamen in ſe calorem virtualiter, ſiue in ipſo eſt virtus quædam, uel aliquid excellentius ipſo calore, vt in ſole eſt lux, ſiue aliqua alia qualitas, quæ eſt principium caloris; & ſimiliter in motu locali eſt uirtus, per quam eſt quodammodo primum omnium motuum.

Primum autem in unoquoque genere eſt principium, & per ſe cauſa omnium aliorum in illo genere, ut dicitur ſecundo metaphyſicæ; vnde motus localis eſt per ſe cauſa cuiuslibet alterationis. Et quia calefactio eſt prima alteratio, ſicut caliditas inter omnes qualitates alteratiuas eſt prima, ideo motus localis eſt per ſe cauſa caloris.

Ad ſecundum dicendum, quòd inter ea, quæ ſunt eiuſdem ſpeciei, non eſt ordo eſſentialis, ſed ſolum ordo accidentalis, nam ſecunda cauſa inquantum cauſat, non dependet à cauſa prima, licet dependeat a prima in fieri, non tamen in conſeruari, vel in eſſe ſuo, vel in aliquo altero, filius enim poteſt cauſare mortuo patre, & præter intentionem eius, & ſic in propoſito illa propoſitio non habet ueritatem, vt patuit etiam ad primam & ad quintam inſtantiam diſcipuli.

Ad tertium dicendum ſicut ad ſecuncundum. Ad quartum dicendum, quòd licet albedo non ſit alba, habet tamen ſecundum modum prædicandi uel ſignificandi aliquid perfectius albo in hoc quòd abſtractum, quod ſignificat per modum ſubſtantiæ, perfectius eſt quam concretum quod ſignificat per modum alteri adiacentis, & ſic bene ſequitur, hoc album eſt album propter albedinem. ergo albedo eſt potior & excellentior ipſo albo quantum ad hoc, quod dictum eſt, & logice. Sed hoc eſt ſecundum modum ſignificandi & logice, ſed non ſecundum rem, vnde hæc reſponſio non eſt ita conſona intentioni Philoſophi, vt dictum eſt in ſexto notabili: licet prędicatio eſſentialis ſit dignior denominatiua.

LECTIO VII.

De errore quorundam dicentium nullius rei eſſe ſcientiam, & eſt lectio ſeptima Doct. S.

QVAESTIO XII.

quę habet articulos duos.

CONSEQVENTER conſiderandum eſt de erroribus aliquorum, qui proueniebant ex prædicta determinata veritate. Circa quod duo occurrunt conſideranda; nam primo conſiderandum eſt de errore illorum, qui dicebant quòd nullius rei eſſet ſcientia.

Secundo de errore illorum, qui dicebant oppoſitum, uidelicet quòd omnium rerum poteſt eſſe ſcientia & demonſtratio.

Circa primum quæruntur duo. Primo utrum alicuius rei poſſit eſſe ſcientia. Secundo, utrum cognitio principiorum ſit principium ſiue cauſa cognitionis concluſionis.

Sequitur in Philoſopho & in Doct. S. quibus quidam.

ARTICVLVS I.

AD primum ſic proceditur. Videtur quod nullius rei poſſit eſſe ſcientia, & hoc rationibus aliquorum antiquorum. Nam principia demonſtrationis aut procedunt in infinitum, aut in eis eſt ſtatus. ſi primum igitur in eis non eſt accipere prima, cum infinita non contingat pertranſire, ut ad primum perueniatur: & ita non contingit primum cognoſcere, & per conſequens nihil contingit cognoſcere, nam poſteriora non poſſunt cognoſci ignoratis primis. Si autem eſt ſtatus in principiis, oportet, ꝙ principia non ſciantur, quia ſcire eſt aliquid cognoſcere per demonſtrationem, ut patet per primam diffinitionem demõſtrationis. Prima autem principia non habent aliqua priora, per quæ poſſint demonſtrari. ergo prima principia non ſciuntur, & per conſequens neque poſteriora, & ſic nullius rei erit ſciẽtia.

2 Præterea. Si alicuius rei eſſet ſcientia, oporteret dicere, quod aliqua eſſet ſcientia, quæ non haberetur per demonſtrationem. Sed conſequens eſt falſum, cum ſcientia ſupra dictum eſt, ſit habitus concluſionis per demonſtrationem acquiſitus. Patet ſequela, nam ſi aliqua concluſio ſcitur, neceſſe eſt & principia ſciri, immo ea magis ſciri quam concluſionem, ut ſupra probatum eſt: ſed principia non ſciuntur per demonſtrationem. ergo aliqua ſciuntur non per demonſtrationem.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus in textu ibi [Quibuſdam igitur propter hoc, ꝙ oportet prima ſcire, non uidetur ſcientiam eſſe &c.]

CONCLVSIO.

Rñdeo dicendũ, ꝙ iſtud eſt quartum capl̃m huius primi tractatus, in quo Philoſophus remouendo unã opinionẽ falſam ponit unã concluſionem contra ſuppoſitum opinatum, ex qua ſequitur concluſio reſponſiua ad quæſitum. Pro cuius declaratione conſiderandum eſt primo, quod ſupra oſtenſum eſt, quod oportet principia demonſtrationis ſciri, ideo quibuſdam Philoſophis uiſum eſt, quod nullius rei poſſit eſſe ſcientia propter rationes adductas in principio articuli. Supponebant autem, quod omnis ſcientia haberetur per demonſtrationem, cum ergo prima principia non poſſint demonſtrari, dicebant, quod principiorum non eſt ſcientia, & per conſequens neque concluſionum. Contra vero aliud ſuppoſitum Philoſophus adducit unam concluſionem, uidelicet quod non omnium eſt ſcientia per demonſtrationem accepta, ſed aliquorum uidelicet concluſionum eſt ſcientia per demonſtrationem acquiſita, aliquorum autem uidelicet primorũ principiorum eſt ſcĩa indemonſtrabilis, quę quidẽ concluſio ſic probatur ſecũdũ Philoſophũ. Nam neceſſe eſt ſcire .i. certitudinaliter cognoſcere priora ex quibus eſt demonſtratio, quia ignoratis prioribus omnia alia ignorantur. ſed talia contingit aliquando ad immediata reducere, aliter inter duo extrema, uidelicet inter ſubiectum & prædicatum eſſent infinita media actu, quod infra improbabitur, immediata autem cum ſint priora, ſunt indemonſtrabilia. ergo neceſſe eſt aliquorum ſcientiam eſſe per demonſtrationem, & aliquorum eſſe ſcientiam ſine demonſtratione. Ex quo ſequitur concluſio reſponſiua ad quæſitum, uidelicet quod alicuius rei eſt ſcientia. nam principiorum eſt ſcientia ſine demonſtratione, cõcluſionũ uero eſt ſcĩa per demonſtrationem acquiſita, ut dictum eſt. ergo alicuius rei eſt ſciẽtia, aliter ſequeretur, quod ſyllogiſmus demonſtratiuus eſſet fruſtra, cum finis eius ſit facere ſcire, ut in procœmio huius

huius declaratum eſt. Sequeretur etiam quod genus ſtudij eſſet inane, & quòd deſiderium humanũ eſſet fruſtra, cum omnes homines natura ſcire deſiderẽt, vt patet in principio metaphyſicæ. Conſiderandum ulterius eſt ſecundo ſecundum Doctorem San. in litera ſicut etiam ſupra quæſt.1.art.1.dictum eſt, ꝙ ſcientia accipitur dupliciter, vno modo proprie.ſ. pro habitu concluſionis, pro vt diſtinguitur contra intellectum ut patet ſexto ethicorum, & iſto modo quælibet ſcientia habetur per demonſtrationem.alio modo accipitur ſcientia communiter, non tamen communiſſime, ſed communiter, videlicet pro omni certitudinali cognitione.

Et iſto modo neceſſe eſt, quod aliquorum ſit ſcientia abſque demonſtratione, vt de principijs dictum eſt, quæ conſiderata vt principia ſunt, demonſtrari non poſſunt, aliter principiorum eſſent principia. Conſiderandum vlterius eſt tertio ſecundum Philoſophum in textu, ꝙ non ſolum immediatorum principiorum eſt ſciẽtia, immo eorum cognitio eſt principiũ quoddam totius ſcientiæ. Nam ex congnitione principiorum deriuatur cognitio concluſionum, quarum proprie eſt ſcientia. Ipſa vero principia immediata nõ per aliquod extrinſecum medium cognoſcuntur, ſed per cognitionem propriorum terminorum. Cũ ergo illud, quod eſt per ſe, ſit cauſa & principiũ illius, quod eſt per aliud, rationabiliter dicitur, quod principia ſunt cauſa cognitionis concluſionis, vt infra declarabitur. Hæc omnia Doctor San. in lectione.

SOLVTIO.

Ad primum igitur dicendum, ꝙ in principijs demonſtrationis eſt ſtatus q̃ quidem ſciuntur ideſt certitudinaliter cognoſcuntur, cognitis terminis, & nõ per demonſtrationem, non enim neceſſe eſt omnium eſſe ſcientiam per demõſtrationem, ut declaratum eſt. Ad ſecũdum patet ſolutio in ſecundo notabili.

Vbi ſupra in Philoſopho & Doct. S. potiſſime ibi, Hæc igitur ſic dicimus &c.

ARTICVLVS II.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd cognitio principiorum non ſit cauſa ſiue principium cognitionis concluſionum. Nam aut eſſet cauſa intrinſeca, puta materia & forma, aut eſſet cauſa extrinſeca. videlicet efficiẽs vel finis. non primum, quia non eſt pars ipſius concluſionis, cum medium non intrat concluſionem, neque ſecundum, quia ſequeretur, quòd in mathematicis idem eſſet efficiens & finis, cum in eis ſint principia demonſtrationis certiſſima, quod eſt contra Philoſophum, tertio metaphiſicæ. ergo nullo modo prĩcipia ſiue præmiſſæ ſunt cauſa cognitionis concluſionum.

2 Præterea. Illa qualitas, per quam aliquid agit producẽdo ſibi ſimile eſt qualitas actiua. ſi ergo cognitio principiorum eſſet cauſa cognitionis concluſionũ, ſequeretur, quod cognitio ſiue ſciẽtia eorũ eſſet qualitas actiua, quod eſt falſum. ergo &c.

3 Præterea. Lumen intelligibile, & ſpecies intelligilis, & doctor exterior ſunt cauſæ cognitionis concluſionum in diſcipulo. ergo non principia, ſiue ꝓmiſſæ.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus vbi ſupra potiſſime circa finem lectionis dicens. Hoc igitur ſi dicimus non ſolum ſcientiam eſſe, ſed principium ſcientiæ quoddam eſſe dicimus, inquantum terminos cognoſcimus &c.

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum, quòd cognitio principiorum, ſiue præmiſſarum eſt cauſa cognitionis ipſarum concluſionum, quod patet ſecundum Doctorem Sanctum, in lectione, & ſecundum Philoſophum elicitiue tali ratione. Nã ſẽper illud, quod eſt per ſe, eſt cauſa il-

lius: quod eſt per aliud, vt patet ſecundo phyſi.& ſecundo metaphy. ſed principia cognoſcuntur per ſe, & non per aliquod medium extrinſecũ, vt dictum eſt. ſed cognitis terminis immediate ſunt per ſe nota. concl'o vero cognoſcitur per aliud videlicet per principia. ergo cognitio principiorum eſt cauſa cognitionis concluſionum. Sed inſtabat diſcipulus. Nam illud cuius cognitio dependet ex pręexiſtẽti cognitione, non cognoſcitur per ſe, ſed per aliud. ſed cognitione principiorum dependet ex præexiſtenti cognitione, videlicet, ex cognitione intellectiua terminorum. vt ſupra conceſſum eſt. ergo principia non cognoſcuntur per ſe: quod eſt contra prædicta. Dicendum ad minorem: quod licet cognitio principiorum dependeat ex præexiſtenti cognitione incomplexa, videlicet ipſorum terminorum, non tamen fit ex præexiſtenti cognitone complexa, quæ videlicet acquiritur per diſcurſum. Conſiderandum eſt autem hoc primo pro ampliori declaratione prædictæ concluſionis ſecundum Doct.S. in prima parte. quęſtio. antepenultima, articulo primo, quod effectuum, qui ſunt ab exteriori principiò, quidam ſunt ab exteriori principio tantum, ſicut forma domus cauſatur in materia ſolum ab arte artificis: alij vero ſunt, qui quandoque ſunt ab exteriori principio, & quandoque ab interiori, ſicut ſanitas quandoque cauſatur in infirmo ab exteriori principio, ſcilicet ab arte medicinæ: quandoque vero ab interiori principio, videlicet cum aliquis ſanatur per virtutem naturalẽ. Scientia autem eſt de numero illorum effectuum, qui fiunt quãdoq; ab exteriori, & quandoq; ab interiori principio. Cauſatur autem ſcientia concluſionis in diſcipulo quandoque per inuentionem ab interiori principio, videlicet a lumine naturali intellectus agentis: quandoque vero cauſatur in eo per acquiſitionem ab exteriori principio, videlicet a magiſtro docente, & proponente diſcipulo ordinem principiorum ad concluſionem. Conſiderandum vlterius eſt ſecundo ſecundum eundem ibidem, quod quando aliquis effectus fit tam a principio exteriori quam interiori, tunc principium exterius non operatur ſicut principale agens, ſed ſicut principium coadiuuans principale agens, quod eſt principium interius, videlicet confortando ipſum & miniſtrando ei inſtrumẽta & auxilia, quibus vtaẽ ad effectum producendum, ſicut ars medicinę confortat naturam. Vnde ars medicinæ non operatur tanquam principale agens, ſed tanquam principium coadiuuans ipſam naturam confortando. Cum igitur ſcientia ſit a magiſtro tanquam ab exteriori principio, & a lumine naturali intellectus agentis tanquam a principio interiori, relinquitur quod magiſter docens erit principium coadiuuans, & non principale agens. Ipſum vero lumen intellectus agentis erit agens principale, principa vero ſiue pręmiſſæ erunt cauſæ inſtrumentales cognitionis ipſius concluſionis in diſcipulo. Species vero intelligibilis erit principium, quo formatur conceptio concluſionis, cuius ſigna ſibi proponuntur exterius, ex quo patet ſolutio ad tertium argumentum.

SOLVTIO.

Ad primum igitur dicendum; quod duplex eſt efficiens ſcilicet reale, quod quidem agit per naturalem tranſmutationem, ſiue per motum phyſicum: & efficiens rationis; Licet ergo in mathematicis non ſit efficiens primo modo dictum, bene tamen eſt ibi efficiens ſecundo modo: præmiſſę autem demonſtrationis non ſunt huiuſmodi principia realia, ſed rationis: vnde non ſequitur. Vel dicendum ſecundum Doct.S. in tertio metaphyſicę, lectio. quarta, quod licet in mathematicis quantum ad formalem rationem conſiderandi nõ ſit efficiẽs & finis, cũ talis cõſideratio abſtrahat ab omni motu, tamen

realiter

realiter in eis eſt efficiens, cum in eis reperiatur bonum. Vel dicendum: quòd licet abſtrahant ab omni motu phyſico ſiue naturali, nõ tamẽ abſtrahũt ab omni motu metaphyſico, qualis eſt motus a principijs ad concluſionem. Ad ſecundum dicendum ſecundum Doct. S. in prima parte vbi ſupra ad ſecundum, quòd duplex eſt qualitas, per quã agens agit. Nam quædam eſt, per quam agens agit per modum agentis naturalis, & talis dicitur qualitas actiua. Alia eſt qualitas, per quam agens dirigitur in operando, & talis non ſemper eſt qualitas actiua, vt accidit in propoſito de ſcientia. Magiſter enim docens non cauſat ſcientiam in diſcipulo per ſcientiam principiorum per modum agentis naturalis, vt Commentator obijcit: ſed eſt principium quo aliquis dirigitur in operando. Vnde non oportet, quòd ſciẽtia ſit qualitas actiua, ſed eſt principium, quo aliquis dirigitur in docendo: ſicut agens naturale eſt principium, quo aliquis dirigitur in operando. Ad tertium patet ſolutio ex dictis in ſecundo notabili.

LECTIO VIII.

De errore dicentium, omnium rerum poſſe eſſe ſcientiam. & eſt lec. 8. Doct. S.

QVAESTIO XIII.

quę habet articulos duos.

DEINDE oportet conſiderare de alio errore philoſophorum, qui propter demonſtrata dicebãt, omnium rerum eſſe ſcientiã etiam per demonſtrationem, quia ſecundum eos demonſtratio circularis erat poſſibilis. Circa quod quæruntur duo. Primo vtrum demonſtratio circularis ſit poſſibilis. Secundo vtrum ſyllogiſmus circularis ſit poſſibilis.

Sequitur in Philoſopho & in Doct. S. Circulo quoque.

ARTICVLVS I.

AD primum ſic proceditur. Videtur quòd demonſtratio circularis ſit poſsibilis. Nã ſyllogiſmus circularis eſt poſsibilis, vt patet ſecundo poſteriorũ. cum ergo demonſtratio ſit ſyllogiſmus: videtur quòd pari ratione demonſtratio circularis ſit poſsibilis.

2 Præterea. Effectus poteſt demõſtrari per cauſam. & cauſa per effectum: vt infra probabitur. ergo demõſtratio circularis eſt poſsibilis.

3 Præterea. Illud quod eſt notum per aliud, poteſt probari per illud. aliud ergo pari ratione illud, quod eſt notum per ſe poteſt probari per ſe. ſed cõſtat aliquam propoſitionem eſſe per ſe notam. ergo talis propoſitio poterit per ſe ipſam probari, & per conſequens non erit inconueniens idem demóſtrari per idem. & ſic demonſtratio circularis erit poſsibilis.

4 Præterea. Idem poteſt eſſe cauſa, & effectus: vt patet ſecundo phyſicorum de deambulatione poſt cęnam reſpectu ſanitatis. ergo idem poteſt eſſe notius & ignotius: prius & poſterius reſpectu eiuſdem. & ſic demonſtratio circularis erit poſsibilis.

5 Præterea. Illa demonſtratio, qua vere vtitur philoſophus, eſt poſsibilis. ſed demonſtratio circularis eſt huiuſmodi. vt patet per Philoſophũ in hoc primo libro. lec. 14. & per Doc. S. ibidem: vbi ſic ait. [Videtur autem quòd Ariſt. vtatur demonſtratione circulari, quam ſupra improbauit. oſtẽderat enim ſupra quòd demonſtratio eſt neceſſariorum ex hoc quòd eſt eorum, quę ſunt per ſe. Nunc autem econuerſo oſtendit, quòd demõſtratio eſt eorum, quæ ſunt per ſe, quia eſt neceſſariorum.] hæc ille. igitur &c.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt philoſophus in textu dicens. [Circulo quoque quòd impoſſibile ſit demonſtrare manifeſtum eſt.]

CON-

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum, quòd iſtud eſt quintum capitulum & vltimum huiuſmodi primi tractatus, in quo philoſophus remouendo errorem quorundam Philoſophorum dicentium, omnium eſſe ſcientiam per demonſtrationem, videlicet circularem, ponit tantum vnã concluſionem, quæ eſt reſponſiua ad quæſitum. uidelicet quòd circulo demõſtrare eſt impoſsibile, quam concluſionem probat philoſophus tribus rationibus, quarum prima talis eſt. Nam ſi demonſtratio circularis eſſet poſsibilis, ſequeretur quòd idem eſſet prius & poſterius, notius & ignotius reſpectu eiuſdem: eodem modo & ſimpliciter. ſed cõſequens eſt impoſsibile. ergo & illud ex quo ſequitur. patet ſequela. Nam principium demonſtrationis eſt prius & notius ipſa concluſione, ut ex ſupradictis patet. In ſyllogiſmo autem circulari idem eſt principium & concluſio, quia quod in primo diſcurſu accipitur pro principio, in ſecundo diſcurſu accipitur pro concluſione, & eſt concluſio eius. ergo principium erit notius concluſione in primo diſcurſu, & ignotius in ſecundo diſcurſu cum cõcluſio primi diſcurſus efficiatur principiũ in ſecundo diſcurſu. Secunda ratio eſt talis. Nam ſi demonſtratio circularis eſſet poſſibilis, ſequeretur, quòd idem demonſtratiue probaretur per idem. ſed conſequens eſt inconueniens, quia iſto modo tam ſciens quàm ignorans faciliter demonſtraret, & ſyllogiſmus demonſtratiuus nõ eſſet generatiuus ſcientiæ. probatio conſequentiæ. Nam quando tertium ſequitur ad ſecundum, ſecũdum, quòd ſecundum ſequitur ad primum, neceſſario tertium ſequitur ad primum, quia quicquid ſequitur ad conſequens bonæ conſequentiæ ſequitur etiã ad eius antecedens, ut patet per Philoſ. in 1. prio. vnde bene ſequitur, ſi hoc eſt homo, eſt rationale, ſed ſi eſt rationale, eſt riſibile. ergo ſi eſt homo eſt riſibile. Si igitur ad principiũ ſequitur cõcluſio, & ad eãdem concluſionem ſequitur idẽ principium circulariter, tunc idem principium ſequitur ad ipſum principium, & ſic idem demonſtrabitur per idem, quod fuit probandum. verbi gratia. Si ad a. i. ad hominem, ſequitur. b. i. rationale, & ad b. i. ad rationale, ſequitur. c. i. riſibile, neceſſe eſt quòd ad. a. i. ad hominem ſequatur. c. i. riſibile. vt patet per regulam prioriſticam adductam. Similiter ſi ad a. i. ad principium, ſequitur b. i. concluſio, & ad b. i. ad concluſionem. ſequitur. a. i. principium per demonſtrationem circularem. & ponatur vltimum a. in loco tertio. videlicet loco ipſius. c. neceſſe eſt quòd a. i. ad principium, ſequatur. a. i. ipſum principium per eandem regulam, ſicut ad. a. ſequebatur. c. Tertia ratio talis. Nam ſi omnia poſsũt demonſtratione circulari demonſtrari, ſequitur quòd in tali demõſtratione poſſet concludi vtraque præmiſſarum. hoc autem uniuerſaliter eſt falſum, quia hoc ſolum poteſt fieri, dummodo termini ſint conuertibiles, ut patet in ſecundo priorum, ſicut in ſequenti artic. declarabitur. ſed manifeſte conſtat, quòd nõ omnes propoſitiones componuntur ex terminis conuertibilibus. ergo vanum eſt propter hoc dicere, quòd omnia poſſunt demonſtratiue ſciri per demõſtrationem circularem.

Conſiderandum autem eſt hic primo pro ampliori declaratione præſentis concluſionis ſecundum Doct. San. in præſenti lectione, quod ſyllogiſmus circularis dr̃ quando ex concluſione, & altera præmiſſarum conuerſa concludit reliqua præmiſſa, ſicut ſi fiat talis ſyllogiſmus. omne animal rationale eſt riſibile, ſed omnis homo eſt animal rationale. ergo omnis homo eſt riſibilis. Aſſumatur igitur concluſio tanquam pręmiſſa, ſiue principium, & adiungatur ei minor, & inferatur maior hoc modo. omnis homo eſt riſibilis. omne animal rationale eſt homo, ſequitur ergo omne animal rationale eſt riſibile: quę erat maior primi ſyllogiſmi.

Conſiderandum ulterius eſt ſecundo quod demonſtrationem circularem

eſſe poſſibilem poteſt intelligi dupliciter. Vno modo uariando demonſtrationis genus, id eſt, mutando demonſtrationem quia eſt in demonſtratione propter quid, & econuerſo, & iſto modo demonſtratio circularis eſt poſſibilis. Alio modo ſeruãdo idem genus demonſtrationis, videlicet propter quid, & iſto modo demonſtratio circularis eſt impoſſibilis, potiſſime in eodem genere cauſę.

Conſiderandum vlterius tertio, ꝙ prędictus primus modus demonſtrandi, uidelicet variando demonſtrationis genus, non eſt proprie circularis, quia demonſtratio dicitur metaphorice circularis, ad ſimilitudinem figuræ circularis, ad quam requiritur, quod fiat proceſſus vniformis, videlicet ab eodem puncto ad idem punctum. Quando vero variatur genus demonſtrationis vel genus cauſæ non obſeruatur vniformitas. Vnde talis demonſtratio non dicitur circularis proprie loquendo. Simpliciter igitur & proprie loquendo dicendum eſt quod demonſtratio circularis nullo modo eſt poſſibilis.

SOLVTIO

Ad primum igitur dicendum negando conſequentiam, quia idem poteſt eſſe magis probabile, & minus probabile apud diuerſos. Syllogiſmus igitur probabilis ſiue dialecticus procedit ex probabilibus, ideo ſyllogiſmus circularis eſt poſſibilis, non autem demonſtratio circularis, quia demonſtratio ut dictum eſt proprie loquendo procedit ex prioribus & notioribus ſimpliciter reſpectu eiuſdem, etiam apud diuerſos: vt patet in ſequẽti articulo ad primum: unde nõ eſt ſimile. Ad ſecundum patet ſolutio ex dictis in ſecundo & tertio nota. Ad tertium dicendum negando conſequentiã, quia probatio importat diſcurſum: diſcurſus autem non eſt eiuſdem ad ſeipſum, ſed eſt de uno ad aliud, ideo illud, quod eſt notum per aliud, poteſt ꝓbari per illud aliud: non tamen illud, quod eſt notum per ſe, poteſt probari per ſe. Ad quartum dicendum ſicut ad ſecundum. Ad quintum dicendum ſecundum Doc. S. ibidem: quod ſupra. ſ. lec. 13. oſtendit Ariſt. demonſtrationem eſſe, neceſſariorum non ſolum propter hoc, quod eſt eorum quæ ſunt per ſe, ſed etiã ex diffinitione eius: quod eſt ſcire. & hic fuit uerus demonſtrationis modus. Quod autem oſtendit demonſtrationẽ neceſſariam eſſe propter hoc ꝙ eſt eorum, quæ ſunt per ſe, non eſt uera demõſtratio, ſed eſt oſtenſio ad hominem, apud quem notum eſt, quod demonſtratio ſit eorum, quę ſunt per ſe. Hęc ille.

Vbi ſupra in Doc. S. & pręcipue ibi, ex his autem apparet &c.

ARTICVLVS .II.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd ſyllogiſmus circularis non ſit poſſibilis. Nam ſyllogiſmus differt ab inductione, ut patet per Philoſophum in proœmio huius ex eo quòd ſyllogiſmus procedit ex notioribus ſimpliciter, inductio vero ex notioribus nobis. Si igitur ſyllogiſmus circularis eſſet poſſibilis, ſequeretur ꝙ idẽ eſſet notius & ignotius: cauſa & effectus. prius & poſterius: ſimpliciter & reſpectu eiuſdem, ſicut probatum eſt de demonſtratione circulari: ſed hoc eſt inconueniens, ut conceſſum eſt. ergo ſyllogiſmus circularis non eſt poſſibilis.

2 Præterea. Quando idem probatur per idem cauſatur fallacia petitionis principii, ut patet primo elenchorum. ſed in ſyllogiſmo circulari idem probatur per idem. ergo talis ſyllogiſmus eſt ſophiſticus & non verus. & ſic idẽ quod prius.

3 Præterea. Si ſic, aut talis ſyllogiſmus fieret in omni figura, aut in aliqua tantum. non eſt dicendum primum, ut patet per Philoſophum ſecundo priorum. & per Doct. San. in præſenti lectione. neque etiam eſt dicendum ſecundũ, quia non eſt maior ratio, quòd poſſit fieri in una figura magis quàm in alia, uel detur talis differentiæ ratio. ergo talis ſyllogiſmus

logiſmus non eſt poſſibilis.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus in ſecundo priorum.& Doc.S. in præſenti lectione ibi. Ex his igitur apparet, quod dialecticus ſyllogiſmus poteſt eẽ circularis. procedit enim ex probabilibus & ex his quæ ſunt magis nota nobis.]Contingit enim idem eſſe magis, & minus notum apud diuerſos.hæc ille.

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum, quòd ſyllogiſmus circularis eſt poſſibilis, vt patet ſecundo priorum.quod ſic probatur ſecundum Doc. San.Nam ex concluſione cum altera pręmiſſarum conuerſa, poteſt concludi reliqua. ergo ſyllogiſmus circularis eſt poſſibilis. patet conſequẽtia per locum a diffinitione ad diffinitũ. Nam ſyllogiſmus circularis, vt dictum eſt in præcedenti articulo ſecundum Do.S.dr̃ proceſſiuus ſyllogiſmus,in quo ex cõcluſione & cõuertente vnius pręmiſſarũ infert altera p̃miſſa.antecedens probatur.Nam ex concluſione iſtius ſyllogiſmi,omne animal rationale eſt riſibile.omnis homo eſt animal rationale: ergo omnis homo eſt riſibilis. cum conuertente minoris poteſt inferri maior in barbara ſic ſyllogizando omnis homo eſt riſibilis; omne animal rationale eſt homo. ergo omne animal rationale eſt riſibile. Iſta autem concluſio erat maior proceſſus primi,vt etiam in præcedenti articulo exemplificatum eſt. Ex quo patet, quòd ipſius ſyllogiſmi circularis eſt duplex proceſſus,unus a præmiſſis ad concluſionem, ſecundus a concluſione ad alteram præmiſſarum.

Conſiderandum autem eſt hic primo quod ſyllogiſmus circularis habet fieri in terminis conuertibilibus, aliter præmiſſa vniuerſalis affirmatiua nõ poſſet circulariter concludi, qnod eſt contra Philoſophum ſecundo Priorum. quod ſic patet.Nam aut ambæ præmiſſæ ſunt vniuerſales:aut alia particularis: quia ex puris particularibus nihil ſequitur.Si ſecundum ſic concluſio erit particularis per unam regulam prioriſticã, videlicet ſi vna præmiſſarum eſt particularis, concluſio debet eſſe particularis.cuius ratio eſt, quia extremitates ſyllogiſmi vniuntur in concluſione virtute vnionis earum cum medio in præmiſſis. ſed cum aliqua præmiſſarum eſt particularis, & alia uniuerſalis, extremitates vniuntur cum medio particulariter tantum, quia quamuis vna earum vniatur cum medio vniuerſaliter, alia tamen unitur particulariter ſolum cum ipſo medio.ergo tales extremitates ſolum particulariter in concluſione debent uniri. Item in tali diſpoſitione præmiſſa vniuerſalis & præmiſſa particularis, ſe habent ſicut cauſa uniuerſalis & cauſa particularis effectiua in naturalibus:ſed in naturalibus effectus magis aſſimilatur cauſæ particulari, quàm uniuerſali. ergo ſimiliter in prædictis concluſio magis debet aſſimilari præmiſſæ particulari quàm vniuerſali. Ex concluſione enim particulari cum conuertente præmiſſa particulari non poteſt concludi uniuerſalis:ut patet per regulam eandem. Si autem primum,tunc nulla pręmiſſarum poterit conuerti in uniuerſalem,niſi conſtituatur ex terminis conuertibilibus. conuertetur ergo per accidens in particularem, quæ conuertens cum concluſione nõ poterit inferre uniuerſalem propter rationem iam dictam & aſſignatam. Patet ergo quod ſyllogiſmus circularis debet eſſe ex terminis conuertibilibus ad cõncludendum circulariter præmiſſarum uniuerſalem affirmatiuam.

Conſiderandum vlterius eſt ſecundo quod in modis concludentibus concluſionem negatiuam, præmiſſa affirmatiua non poteſt circulariter ſyllogizari, quia concluſio negatiua nunquam poterit accipi pro præmiſſa ad concludendum affirmatiuam,quia ſi vna pręmiſſarum eſt negatiua concluſio erit negatiua,ut patet per unam regulam prioriſticam. Cuius ratio eſt, quia unio uel ſeparatio extremitatum in concluſione ſequitur propter unionem uel ſeparationem earum in præmiſſis, ſed quando

una

præmiſſarum eſt affirmatiua , & alia negatiua , duę extremitates ſeparantur ab inuicem per hoc , quod una coniungitur cum medio in præmiſſa affirmatiua , & alia ſeparatur a medio in præmiſſa negatiua. ergo oportet ipſas extremitates ſeparari ab inuicem in concluſione. ergo quandocunque aliqua præmiſſarum eſt negatiua oportet concluſionem eſſe negatiuam.

Ex puris etiam negatiuis nihil ſequitur , quia propter ſeparationem aliquorum extremorum ab uno tertio non ſequitur ſeparatio eorum inter ſe , ſicut propter ſeparationem hominis & riſibilis a lapide non ſequitur ſeparatio hominis & riſibilis ab inuicem . ſed quando præmiſſæ ſunt ambæ negatiuæ , denotatur ibi ſeparatio duarum extremitatum ab uno tertio , ſcilicet a medio . ergo non ſequitur ſeparatio duarum extremitatum inter ſe . ideo ex puris negatiuis nunquam formaliter ſequitur aliqua concluſio , nec in aliqua figura poteſt ex eis fieri bonus ſyllogiſmus . Ex concluſione igitur negatiua cum altera præmiſſarum negatiua non poteſt concludi præmiſſa affirmatiua. Ex quo patet, quod in ſecunda figura non poteſt aliqua præmiſſa affirmatiua ſyllogizari circulariter , quia omnes eiuſmodi concludunt concluſionem negatiuam .

Conſiderandum ulterius eſt tertio, quod in modis concludentibus concluſionem particularem non poteſt circulariter concludi præmiſſa uniuerſalis , quia in ſyllogiſmo circulari, ut dictum eſt . concluſio accipitur pro una præmiſſarum : præmiſſa autem particularis non poteſt inferre uniuerſalem per regulam ſupradictam in primo notabili, quia ſi una præmiſſarum erit particularis neceſſe eſt cõcluſionẽ eſſe particularem . Ex quo patet , quod in tertia figura non poteſt circulariter concludi uniuerſalis , quia omnes modi eius concludunt particulariter . Patet etiam ex prędictis , quod uniuerſalis affirmatiua non poteſt circulariter concludi niſi in primo modo primæ figuræ. Non enim põt concludi in celarent, aũt in modis ſecundæ figurę , quia eſt affirmatiua , neque in darii , uel ferio uel in aliquo modo tertiæ figuræ, quia eſt uniuerſalis.

SOLVTIO.

Ad primum igitur dicendum : quod ſyllogiſmus dicitur procedere ex notioribus ſimpliciter , quia procedit ex notioribus ſecundum intellectum , cum procedat ex uniuerſalibus non autem quia procedat ex notioribus ſimpliciter, ideſt ex notioribus ſecundum materiam . inductio uero procedit ex notioribus ſenſui, cum procedat ex ſingularibus . unde non eſt ſecundum idem ſimpliciter ſecundum Docto. Sanct. in ſecundo huius lect. 12. co. prima in principio . ubi ſic ait . Quia uidemus eſſe quandam generationem in his , quæ circulo generantur, in his etiam contingit obſeruari hoc , quod ſupradictum eſt , ſcilicet quod ſyllogizetur a poſteriori , ſi hoc modo accipiantur termini demonſtrationis quod medium & extremi termini ſe inuicem conſequantur quia in his quæ ſic generantur . eſt quædam conuerſio circularis, dum, ſcilicet a primo generato deuenitur ad ultimum , & ab ultimo reditur ad primum non idem numero , ſed idem ſpecie , ut patet in ſecundo de generatione. & ita non ſequitur , quod idem numero ſit prius & poſterius effectus . & cauſa . Et hoc ipſum competit progreſſui demonſtrationis , eo quod in præſenti dictum eſt quod quandoque concluſiones conuertuntur vt ex eis, ſcilicet ſyllogizentur aliqua præmiſſarum . hoc enim eſt circulo demonſtrare. Quod quamuis non competat , ſi omnino ſit unũ & idem, quod prius fuit concluſio, & poſtea eſt principium reſpectu eiuſdem numero, ne ſit notius & minus notum, ſi tamen non ſit omnino idem. ſicut accidit in his, quæ circulo generantur, nullum inconueniens eſt. Hęc ille. Idem dicit lec. 14. in principio.

Ad ſecundũ dicẽdũ, ꝙ nihil prohibet eũ

dem ſyllogiſmum eſſe dialecticum quo ad nos, ſophiſticum ſimpliciter, ſicut etiam ſecundum Doc.S. in prima parte. q.58.ar.7.ad tertium, quòd aliquid cognoſcatur per duo media, quorum unũ eſt perfectius, & aliud imperfectius nihil repugnans habet, ſicut ad eandem concluſionem habere poſſumus & medium demonſtratiuum, & dialecticum. hæc ille. de quo etiam ad longum diſputatum eſt in quæſtionibus fallaciarum. Ad tertium dicendum, quod ſyllogiſmus circularis poteſt fieri in omni figura, ſed diuerſimode. in prima enim figura poteſt concludi circulariter tam affirmatiua quàm negatiua, tam uniuerſalis quàm particularis. ſed in ſecunda figura poteſt concludi circulariter negatiua tantum. in tertia vero figura poteſt concludi circulariter tantum particularis.

LECTIO IX.

De dici de omni, & dici de nullo. & eſt lect. nona San. Doct.

QVAESTIO XIIII. *quæ habet articulos duos.*

Conſequenter conſiderandum eſt de his quibus demõſtrator dirigitur, & utitur in ſua demonſtratione. Circa quod quatuor occurrunt conſideranda. Primo conſiderãdum eſt de dici de omni, & de dici de nullo. Secundo de modis perſeitatis. Tertio conſiderandum eſt de ipſo vniuerſali. Quarto conſiderandum eſt de erroribus, qui contingere poſſunt in aſſignatione ipſius uniuerſalis. Circa primum quæruntur duo. Primo utrum diffinitio ipſius de omni ſit in textu a Philoſopho bene aſſignata. Secundo vtrũ ad ipſum de omni requiratur tam vniuerſalitas ſuppoſitorum quàm uniuerſalitas temporum.

Sequitur in Philoſopho & in Doct. S. Quoniam autem impoſſibile.

ARTICVLVS I.

AD primũ ſic ꝓceditur. Vr̃ ꝙ diffõ ipſius de omni nõ ſit ſufficiẽs i qua dicitur. De omni eſt quod quid eſt ineſt, non in quibuſdam quidem ſic, & in quibuſdam quidem non, neque aliquãdo q. dem ſic, & aliquando quidem non: ſed de omni, & per ſe ſemper. Nam iſta propoſitio eſt de omni, omnis homo currit: cum nihil ſit ſubſumere ſub ſubiecto, de quo non denotetur uerificari prędicatum, & tamen prædicatum non conuenit ſemper ſubiecto. non enim omnes homines ſemper currunt. ergo iſta diffinitio non eſt ſufficiens.

2 Præterea. Iſta diffinitio conuenit alijs a diffinito. ergo non eſt ſufficiens, probatio antecededentis. Nam conuenit his quæ dicuntur per ſe, quia illud quod dicitur per ſe conuenit ſubiecto pro omni ſuppoſito eius & ſemper. ſed de omni & per ſe differunt, vt dicitur hic in textu Philoſophi. ergo &c.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus in textu dicens. De omni quidem igitur hoc dico, quod vtique eſt, non in quibuſdam quidem ſic, in quibuſdam autem non, neque aliquando quidem ſic &c.

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum, quòd iſte eſt ſecundus tractatus primi libri poſteriorum, in quo Philoſophus ſummarie determinat de his, quibus demonſtrator dirigitur, & quibus utitur in ſua demonſtratione. qui quidem tractatus continet in ſe quattuor capitula. in primo capitulo determinat philoſophus de dici de omni poſterioriſtico. in ſecundo vero capitulo quod incipit ibi. [per ſe autem &c.] determinat de modis perſeitatis. in tertio autem capitulo. quod incipit ibi. [vniuerſale dico &c.] determinat de vniuerſali poſterioriſtico, ſiue de ſecundum quod ipſum, uel primo. ſed

ſed in quarto capitulo quod incipit ibi. [Oportet autem non latere &c.] determinat de quibuſdam erroribus, qui contingere poſſunt in aſſignatione ipſius uniuerſalis poſterioriſtici. Primum ergo capitulum continet ſolum vnam concluſionem; quæ eſt reſponſiua ad quæſitum. uidelicet quòd prædicta diffinitio ipſius dici de omni, eſt bene aſſignata, quam concluſionem probat Philoſophus à ſigno. Nam non fertur inſtantia contra diffinitionem, vel contra probationem aliquam, niſi quia deficit aliquid quod per diffinitionem importatur & ſignificatur, ſed dum quæritur, utrum aliquid prædicetur de omni, dupliciter fertur inſtantia. uidelicet uel quia in quodam eorum, quæ continentur ſub ſubiecto, non ineſt prædicatum. uel quia aliquando non ineſt. ergo ſignum eſt, quòd de omni utrunque prædictorum requiritur, quæ per diffinitionem eius importantur. ergo prædicta diffinitio eſt bene aſsignata. vel ſic. Nam nos non inferimus inſtantiam contra propoſitionem uniuerſalem, niſi uel quia prædicatum non ineſt alicui ſuppoſito ſubiecti; uel quia prædicatum non ſemper ineſt ſubiecto. & ideo eſt ſignnm, quòd de omni poſterioriſtico utrunque imponat. Conſiderandum autem eſt hic primo ſecundum Philoſophum in textu, quod quia illud quod ſcitur, impoſsibile eſt aliter ſe habere, ut patuit per diffinitionẽ ipſius ſcire: ideo illud quod ſcitur per demonſtrationẽ, debet eſſe neceſſarium, ſed neceſſarium ſciri nõ poteſt demonſtratiue, niſi ex neceſſariis, ut infra probabitur. ergo oportet demonſtrationem ex neceſſariis procedere. Et ideo nũc determinandum eſt, ex quibus & qualibus neceſſariis procedunt demonſtrationes. primo determinando quid intelligendum eſt per dici de omni, & quid per ſe, & quid per ſecundum quod ipſum, vel primo.

Conſiderandum ulterius eſt hic ſecundo ſecundum Doctorem S. in lec. ꝙ tria prædicta ſunt idem ſecundum rem, ſed differunt ſecundum rationem, ſicut ſuperius & inferius: habent enim ſe ad inuicem ex additione. Nam omne quod prædicatur primo, ſiue ſm quod ipſum prædicatur per ſe, & de omni, ſed non econuerſo: & omne quod prædicatur per ſe, prædicatur de omni, ſed non ecõuerſo. ſic ergo ſe habent in ordine adinuicem, ſicut homo & animal, & corpus animatum. Iſta enim eſt de omni, ſed non per ſe, videlicet omnis homo eſt in loco. & iſta eſt per ſe, ſed non ſecũdum quod ipſum, videlicet omnis homo eſt ſubſtantia. ex quo patet ordo & numerus trium prædictorum.

Conſiderandum vlterius eſt hic tertio ſecundum eundem ibidem, quòd aliquid dicitur prædicari de omni per comparationem ad ea quę ſunt ſub ſubiecto. Tũc enim aliquid prædicatur de omni, quando nihil eſt ſubſumere ſub ſubiecto, de quo non dicatur prædicatum, vt patet primo priorum. ſed per ſe dicitur aliquid prędicari per cõparationem ad ipſum ſubiectum, quia ſubiectum ponitur in eius diffinitione, vel econtra: vt infra patebit. Aliquid vero videtur primum, ſiue ſecundum quod ipſum prædicari de altero per comparationem ad ea, quæ ſunt priora ſubiecto, & ſunt continentia ipſum ſubiectum. nam riſibile dicitur de ſorte non primo, quia prius prædicatur de homine.

Conſiderandum vlterius eſt hic quarto ſecundum eundem ibidem, quod de omni, vt hic ſumitur, addit ſupra [illegible] omni prout ſumitur in primo libro priorum. Nam in primo libro priorum accipitur de omni communiter, videlicet vt vtitur eo dialecticus & demonſtrator. & ideo ibi non ponitur in eius diffinitione, niſi, ꝙ prędicatum inſit cuilibet eorũ, q̃ continentur ſub ſubiecto. Quod contingit dupliciter, vel vt nunc ideſt in aliquo tempore, & ſic eo vtitur quandoque dialecticus. vel ſimpliciter, ideſt quantum ad omne tempus, & ſic ſolum eo vtitur ſemper demonſtrator. ideo in diffinitione ipſius de omni Philoſophus duo ponit.

nit. Quorum vnum eſt, quod nihil ſit ſub ſumere ſub ſubiecto, de quo non verificetur prædicatum, quod ſignificat per hoc quod dicit. [Non in quodã ſic, & in quodam non.] Aliud eſt: quod non ſit accipere aliquid tempus, in quo prædicatum non conueniat ſubiecto pro quolibet eius ſuppoſito, quod quidẽ deſignatur per hoc ꝙ dicitur. [Nec aliquando ſic, & aliquando non.]

SOLVTIO.

Ad primum igitur dicendum, quod illa propoſitio eſt bene de omni prioriſtico, non autem poſterioriſtico, de quo eſt hic ſolum ad propoſitum. Quid autẽ ſit dici de omni prioriſtico, in ſequenti articulo plenius declarabitur. Ad ſecundum dicendum, quod de omni & per ſe differunt ſecundum rationem, ſicut dictum eſt in ſecundo notabili: quia per ſe eſt inferius, & ſe habet ex additione ad de omni, vnde continetur ſub de omni, ſicut contentum ſub diffinito: vnde non ſequitur, quod dicta diffinitio conueniat alijs a diffinito, ſed magis ſequitur, ꝙ ſi non conueniret his, quæ ſunt per ſe, ꝙ non conueniret omni contento ſub diffinito.

Vbi ſupra in Doc. S. impertinenter.

ARTICVLVS II.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quod ad de omni non requiratur vniuerſitas ſuppoſitorum & temporum. Nam hæc propoſitio eſt de omni. homo eſt riſibilis: cum prædicatum conueniat omni ſuppoſito ſubiecti & ſemper. & tamen non eſt vniuerſalis: ſed indefinita. & ſic in ea non eſt vniuerſalitas ſuppoſitorum. ergo &c.

2 Præterea. Hæc propoſitio eſt de omni. omnis homo eſt bonus: cum ſit propoſitio vniuerſalis & affirmatiua, vt patet primo priorum. & tamen ibi non eſt vniuerſalitas temporum, quia prædicatum non conuenit neceſſario ſubiecto pro qualibet diía temporis. ergo &c.

3 Præterea. Iſta propoſitio eſt per ſe, homo eſt animal: cum prædicatum ſit de diffõe ſubiecti, vt infra patebit. ergo eſt de omni, quia vt conceſſum eſt, omnis propoſitio per ſe eſt de omni: & tamen eſt ibi vniuerſalitas ſuppoſitorum, cum iſta propoſitio non ſit vniuerſalis. ergo ad de omni non requiritur vniuerſalitas ſuppoſitorum.

4 Præterea. hæc propoſitio eſt de omni. omnis homo currit. & tamen eſt aliquid ſumere ſub ſubiecto. de quo non dicitur prædicatum, quia ibi, currit, non verificatur de Adam, vel de Antechriſto. ergo &c.

5 Præterea. In iſta propoſitione. omnis equus currit. eſt dici de omni, & tamen eſt aliquid ſumere ſub ſubiecto, de quo non dicitur prædicatum: quia poteſt ſumi ſub equo pes, vel caput, de quo non dicitur curſus. ergo &c.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus hic in textu: qui per diffinitionem de omni, quam ponit innuit vniuerſalitatem ſuppoſitorum, cum dicit. [Non in quodam quidem ſic & in quodam non:] & vniuerſalitatem temporum, cum dicit. [Et non aliquando quidem ſic: aliquando non &c.]

CONCLVSIO.

Reſpondeo. dicendum quod ad dici de omni poſterioriſticum requiritur tã vniuerſalitas ſuppoſitorum quam vſitas temporum. cuius ratio eſt quia ad ipſum (vt per eius diffinitionem patet) requiritur quod prædicatum conueniat ſubiecto pro omni ſuppoſito eius, ergo ad ipſum requiritur vniuerſalitas ſuppoſitorum. & ſimiliter ad ipſum requiritur, ꝙ prędicatum cõueniat ſubiecto ſemper, & pro qualibet differentia temporis. ergo ad ipſum requiritur vniuerſalitas tẽporum. vniuerſalitas autem ſuppoſitorum dicitur eſſe, quando prædicatum cõuenit ſubiecto pro quolibet eius ſuppoſito, ſed vniuerſalitas temporum dicitur eſſe, quando prædicatum conuenit ſubiecto, & eius ſuppoſitis ſemper & pro qualibet differentia temporis.

Conſiderandum autem eſt hoc primo pro ampliori declaratione prædictorum

ctorum, quod triplex eſt vniuerſalitas: nam quædam eſt vniuerſalitas ſecundum modum enunciandi tantum.ſ.quando prædicatum oſtenditur conuenire omni ſuppoſito ſubiecti per ſignum vniuerſale, & tamen realiter ſic ei non conuenit, vt hic. omnis hō eſt bonus: omnis hō eſt albus: & ſic de ſimilibus. Alia eſt vl̄itas ſuppoſitorum ſecundum rem ſignificatam tantum.ſ.qn̄ prædicatum realr cōuenit omni ſuppoſito ſubiecti, & tn̄ ibi nō oſtenditur cōuenire ſecundū modum enunciandi pro omni ſuppoſito p̄ ſignū vniuerſale. vt hic. homo eſt rationalis: hō eſt riſibilis: & ſic de ſimilibus. tertia vniuerſalitas eſt vl̄itas ſuppoſitorum ſecundum modum enunciandi, & ſm̄ rem ſignificatam ſimul.ſ. qn̄ prædicatum per ſignū vl̄e denotatur ineſſe cuilibet ſuppoſito ſubiecti, & realiter, ſicut denotatur ſibi conuenire, ita ei cōuenit, vt omnis homo eſt riſibilis.

Conſiderandum vlterius eſt ſecundo ꝙ duplex eſt dici de oī, videlicet prioriſticum & poſterioriſticū. dici de omni prioriſticum eſt, qn̄ nihil eſt ſubſumere ſub ſubiecto, de quo non dicatur prædicatum .& ad ipſum ſufficit & requiritur neceſſario vniuerſalitas ſuppoſitorum ſm̄ modū enunciandi tm̄, & non ſecundum rem ſignificatam, neq; vl̄itas tēporū. ſed dici de oī poſteriſticū eſt illud quod hic diffinitū eſt, & ad ipſum ſufficit & requiritur neceſſario vniuerſalitas ſuppoſitorum ſecūdum rē ſignificatā, & vl̄itas temporū. Ex quo patet ꝙ hic eſt dici de oī prioriſticum & non poſterioriſticū. oīs homo eſt bonus. ſed hic eſt dici de oī poſterioriſticum & nō prioriſticū. hō eſt riſibilis. hic aūt eſt dici de oī vtroque mō. oīs hō eſt riſibilis.

Cōſiderandū vlterius eſt tertio ꝙ dici de oī eſt conditio prędicati in ordine ad ſubiectū: dici ſeu prædicari eſt conditio prædicati & non ſubiecti. Et licet eſſe in toto, ſiue ipſa diſtributio ſit conditio ſubiecti quod diſtribuitur, tamen dici de omni ſeu prædicari de ſubiecto diſtributo eſt conditio prædicati. & per hoc differunt dici de omni & eſſe in toto, eo ꝙ dici de omni importat habitudinem prædicati ab ſubiectum, & ad ſuppoſita ſubiecti, & eſt conditio prædicati. ſed eſſe in toto, eſt cōditio ſubiecti in ordine ad prædicatum, quia ſubiectum eſt in prædicato, ſicut pars ſubiectiua eſt in ſuo toto vniuerſali.

Sed inſtabat diſcipulus. nam hic Philoſophus non determinat de dici de nullo. ergo pari ratione non debet determinare de dici de omni. Dicendum, ꝙ oppoſitorum eadem eſt diſciplina. ideo per oppoſitum ad dici de omni, poterit faciliter haberi cognitio ipſius dici de nullo: de quo tamen determinauit in libro priorū. ſi.n. in aliqua propoſitione deficit aut vl̄itas ſuppoſitorū, aut vl̄itas tporū, ibi erit dici de nullo poſterioriſticū, & loquēdo largo modo de dici de nullo. ſi aūt deficit vl̄itas ſuppoſitorum & tēporum ſm̄ rem ſm̄ modū ſignificādi ſimul, ibi erit dici de nullo prioriſticū, & diffinitur ſic. Dici de nullo poſterioriſticum eſt, quando prædicatum remouetur a ſubiecto, non a quodam quidem ſic, & a quodam non: aut aliquādo quidem ſic, & aliquando non, ſed omni & ſemper. & dici de nullo prioriſticum diffinitur ſic. Dici de nullo eſt, quando nihil eſt ſubſumere ſub ſubiecto, a quo non remoueatur prædicatum, vt hic, nullus homo currit. Cuius ratio eſt, quia, tunc in aliqua propoſitione eſt dici de nullo, quando prædicatum negatur de ſubiecto diſtributo per ſignū vniuerſale pro omnibus ſuis ſuppoſitis, & quando nulli ſuppoſito ineſt. ſed quando prædicatum negatum taliter dicitur de ſubiecto nihil eſt ſumere ſub ſubiecto, a quo non remoueatur prædicatum. igitur diffinitio eius eſt bona. Vel dicendum ad inſtantiam diſcipuli, quod Philoſophus principaliter determinat in iſto libro de demonſtratione oſtenſiua affirmatiua, quæ ſemper vtitur propoſitionibus de omni, ideo nullam expreſſā mētionē hic facit de dici de nullo. Quia vero ſyllus ſimpliciter dict⁹, de quo Philoſophus pricipaliter tractat in li. priorū, indifferēter ꝑcedit tā ex veris

LECTIO X.

De modis perſeitatis, & eſt lect. 10. S. Doct.

QVAESTIO XV.

quę habet articulos duos.

DEinde cõſiderandum reſtat de his, quæ prædicãtur p ſe, & de modis pſeitatis. Circa q̃ quæruntur duo. Primo utrum quattuor modi perſeitatis ſint in textu conueniẽter a philoſopho aſſignati. Secũdo vtrũ ſecundus & quartus modus perſeitatis reperiantur in concluſione, & in minori præmiſſa demonſtrationis.

Sequitur in Philoſopho & in Doct. S. Per ſe autem.

ARTICVLVS I.

AD primuum ſic proceditur. Videtur quòd modi perſeitatis quatuor non ſint conuenienter in textu a Philoſopho aſſignati. Nam tripliciter ſolũ dr̃ aliquid prædicari per accidens: ut patet infra, & in quinto metaphyſicæ, uidelicet qñ ſubiectũ p̃dicat̃ de accidente, & accidens de ſubiecto, & accidens de accidente. ergo tripliciter tm̃ aliqd dr̃ per ſe. & per ꝯñs male ponunt quatuor modi perſeitatis. Patet ꝯña, quia tot modis dr̃ vnum oppoſitorũ, quot modis dr̃ & reliquum, ut patet primo topicorum.

2 Præterea. Quando accidens p̃dicat̃ de ſubiecto, eſt p̃dicatio per accidẽs, ut in argumento pręcedenti aſſumptũ eſt. ſed hic homo eſt riſibilis, p̃dicat̃ accidẽs de ſuo ſubiecto. ergo eſt ibi p̃dicatio p accidens, & tñ ſubiectũ ibi eſt de diffinitione p̃dicati, quia ſubiectum eſt de diffinitione propriæ paſſionis, ut hic, & in ſeptimo metaphyſicæ a philoſopho dr̃. ergo ſecundus modus perſeitatis eſt inconuenienter aſſignatus.

3 Præterea. Iſta propõ eſt per ſe de ſecundo mõ perſeitatis. ſortes eſt riſibilis, & tñ ſubiectũ ibi nõ eſt de diffinitione p̃dicati, minus. n. cõe nõ eſt de diffinitione magis cõis. ergo contra ſm modum.

4 Pręterea. Iſta eſt per ſe de ſecũdo mõ perſeitatis. homo eſt animal, cũ non ſit per ſe primo mõ, quia p̃dicatum primo non cõuenit ſubiecto, cũ ſibi cõuertibiliter non conueniat, & tñ ſubiectum nõ eſt de diffinitione prædicati, ſed potius econtra. ergo idem quod prius.

5 Præterea. Illud quod accidit alicui non conuenit ſibi per ſe. ſed calefacere accidit igni, cum non ſit eſſentia eius. ergo iſta propoſitio non eſt per ſe. ignis calefacit per calorem, & per conſequẽs quartus modus perſeitatis eſt inſufficiens.

6 Præterea. Illud quod eſt per aliud, non eſt per ſe. prima autem ſubſtãtia. vt ſortes, eſt per aliud, uidelicet per cauſas tam intrinſecas quam extrinſecas. ergo prima ſubſtantia nõ eſt per ſe, qđ eſt contra tertium modum perſeitatis.

7 Præterea. A prima ſubſtantia nulla eſt p̃dicatio, ut patet per Porphyriũ. ergo prima ſubſtantia non poteſt dici per ſe, quia dici idem eſt quod prædicari, ut patet in prædicamentis, & ſic idem quod prius.

8 Præterea. Iſta eſt per ſe. homo eſt homo, cum non ſit per accidens, & tamen non eſt in aliquo quatuor modorum pſeitatis, ut patet diſcurrẽdo per omnes. ergo tales modi non ſunt ſufficienter aſſignati.

9 Præterea. Philoſophus ĩ quinto metaphyſicę capitulo de p ſe ſufficiẽter determinat de modis perſeitatis. ergo ſuperflue de eis hic determinat.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt philoſophus in textu ibi. [Per ſe autem ſunt quæcunque in eo quod quid eſt, ut triangulo ineſt linea, & lineę punctum &c.

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum, q̃ iſtud eſt ſm capitulum huius ſecundi tractatus, in quo Philoſophus determinando de modis perſeitatis ponit duas concluſiones. Quarum prima eſt, q̃ tantum ſunt quatuor modi perſeitatis, ex qua infertur ꝯcluſio reſponſiua ad quæſitum. Secunda concluſio eſt, quòd in con-

cluſione demonſtrationis eſt ſecūdus & quartus modus perſeitatis, de quo in ſe quēti ar. videbitur. Prima ergo cōcluſio talis eſt, Tm̄ ſunt quattuor modi pſeitatis, quæ probatur a Philoſopho tali rōne ſm Doct. Sanctum. Nam illa præpoſitio per, aut dicit ſolitudinem, aut dicit habitudinem alicuius cauſę: ſi primum, ſic eſt tertius modus. Si ſecundum, hoc eſt dupliciter, quia vel dicit habitudinē cauſæ extrinſecę, vel cauſæ intrinſecę. ſi primum, eſt quartus modus. Si ſecūdū hoc eſt dupliciter, quia vel dicit habitudinem cauſæ formalis, & ſic eſt primus modus. vel dicit habitudinem cauſæ materialis in qua, & ſic eſt ſecūdus modus. Ex quo patet cōcluſio reſponſiua ad q̄ſitū, videlicet ꝙ modi perſeitatis quattuor conueniēter aſſignātur hic a Philoſopho, cū nō ſint plures neq; pauciores.

Cōſiderandum autem eſt hic primo pro declaratione pręcedentium ſecundum Philoſophum in textu, & ſecundū Doctorem Sanctum in pręſenti lectione, ꝙ primus modus perſeitatis eſt, quādo prædicatum eſt de diffinitione quiditatiua vel eſſentiali ipſius ſubiecti. vt homo eſt animal: homo eſt rationalis: & ſic de ſimilibus, ſed ſecundus modus per ſe eſt, quando ſubiectum eſt de diffinitiōe prædicati, videlicet quādo propria paſſio prædicatur de ſuo proprio ſubiecto aut de inferiori eius. vt homo eſt riſibilis, equus eſt hinnibilis &c. Tertius vero modus, qui dicit modus per ſe eſſendi eſt quādo aliquid per ſe exiſtit, & nō in alio, ſicut accidens in ſubiecto, vel ſicut ſuperius in ſuo inferiori. & iſto modo quælibet prima ſubſtātia dicitur per ſe ſcilicet ſolitarie. Quartus modus perſeitatis qui dicitur modus cauſandi eſt, quādo aliquid attribuitur per ſe alicui effectiue inquantum tale, & non per accidens, ſicut medicus per ſe ſanat, quia ſanat inquantum medicus, non inquantum albus vel muſicus, ſimiliter interficiens per ſe interficit, quia inquantum interficiens eſt hoc facit. Ex prædictis patet quod quattuor ſunt modi perſeitatis, quorum duo primi modi ſunt modi dicendi per ſe. Tertius vero eſt modus per ſe eſſendi. Quartus autem eſt modus per ſe cauſandi effectiue: non igitur ſunt quattuor modi dicendi p ſe, ſed duo tm̄: licet quatuor ſint modi perſeitatis. Patet ēt ex prædictis ſm Philoſophum in textu, quod quicquid prædicatur, & non prædicatur altero duorum primorum modorum, prædicatur per accidens, & non per ſe. Cum autem omnia accidentia communia de prima ſubſtantia prædicentur, & non altero illorum duorum modorum: relinquitur quod prædicentur de ea per accidens.

Conſiderandum vlterius eſt ſecundo ſecundum Doctorem Sanctum in ſecundo de anima lectione. 14. vbi ſic ait. Per ſe autem dicitur dupliciter, vno enim modo dicitur propoſitio per ſe, cuius prædicatum cadit in diffinitione ſubiecti, ſicut iſta. homo eſt animal: animal enim cadit in diffinitione hominis. Et quia id, quod eſt in diffinitione alicuius eſt aliquo modo cauſa ei, in his, quæ ſic per ſe dicuntur prædicatum eſt cauſa ſubiecti. Alio modo dicitur propoſitio per ſe, cuius econtrario ſubiectum ponitur in diffinitione prędicati, ſicut ſi dicatur: naſus eſt ſimus: vel numerus eſt par. ſimus enim nihil aliud eſt quam naſus curuus. & par nihil aliud eſt quam numerus medietatem habens. & in iſtis, ſubiectum eſt cauſa prædicati. Intelligēdū ergo, quod color eſt viſibilis per ſe, ſecundo modo, & non primo. nam viſibilitas eſt quædam paſſio. Et hoc eſt qđ dicit, quod color eſt ſecundum ſe viſibile, non ratione, ideſt non ita quod viſibile ponatur in eius diffinitione: ſed qa in ſeipſo habet cauſam vt ſit viſibile, ſicut ſubiectū in ſeipſo hēt cauſā ꝓpriæ paſſionis, qđ probat p hoc: ꝙ oīs color eſt motiuus diaphani ſm actū. Hæc ille.

Conſiderandum vlterius eſt tertio, ꝙ in primo modo dicendi per ſe aliquid dicitur per ſe primo. vt homo eſt rationalis & aliquid dicitur per ſe non primo, ſed per ſe ſecundo. vt Sortes eſt rōnalis. Illud autem dr̄ prædicari per ſe primo in primo modo, quod con

uer

uertibiliter prędicatur de aliquo, & eſt de diffinitione eius. ſed illud dr̃ prædicari per ſe non primo, ſed per ſe ſecundo in primo modo, quando prędicatum eſt de diffinitione ſubiecti, non tamen de eo conuertibiliter prædicatur. vt homo eſt ſubſtantia. ſimiliter idem dicendum eſt de ſecundo modo dicendi per ſe. Nã aliquid prædicatur per ſe primo in ſecũdo modo: vt homo eſt riſibilis. Aliquid vero prædicatur per ſe non primo, ſed per ſe ſecundo in ſecundo modo. vt ſortes eſt riſibilis. Quandocunque ergo accidens proprium prædicatur conuertibiliter de ſuo proprio ſubiecto, tunc p̃dicatur per ſe primo in ſecundo modo. Qñ vero prædicatur de inferioribus ſubiecti, & non conuertibiliter, prædicatur per ſe non primo, ſed per ſe ſecundo in ſecundo modo dicendi per ſe.

SOLVTIO.

Ad primum igitur dicendum, ꝙ tot modis dicitur vnum oppoſitorum, quot modis dicitur & reliquum, tenet tantum in oppoſitis, in quibus eſt eadem rõ multiplicationis, videlicet dum modo vtrunq; oppoſitorum diuidatur per differẽtias aut ſpecies immediatas: & hoc potiſſime loquẽdo de vere & ꝓprie oppoſitis ſecundũ Doc. S. in. 2. ſecũdę. q. 92. ar. 2. ad primum. Diuiſio aũt ipſius per ſe, & per accidens nõ eſt per differentias immediatas, vel per ſpecies immediatas, neque inter ea eſt eadem ratio multiplicationis, neque etiam vere & proprie opponuntur. vnde ratio non ſequitur. Ad ſecundum dicendum, quod quando accidens commune, ſiue accidens per accidens prædicatur de ſubiecto inhęſionis, eſt prædicatio per accidens, vt dictum eſt in primo notabili. non autem quando accidens proprium prædicatur de aliquo ſubiecto inhæſionis, ſicut riſibile. vnde ratio laborabat in ęquiuoco. Ad tertium dicendum, quod illa prædicatio eſt per ſe ſecundo & non primo in ſecundo modo. Vnde non oportet quod ſubiectum ponatur in diffinitione prædicati, ſed ſufficit ꝙ ſuperius eius .ſ. homo ponatur in eius diffinitione. Ad quartũ dicẽdum, quod iſta propoſitio, homo eſt animal: eſt in primo mõ per ſe ſecũdo, ſed nõ primo. Aliud. n. eſt p̃dicari ꝑ ſe primo: & aliud p̃dicari per ſe ſecũdo, & non primo in primo mõ, vt declaratũ eſt in tertio notabili. Ad quintũ dicendum, ꝙ licet calefacere accidat igni cõſiderato ſecundũ ſe. ſ. vt ignis eſt ſubſtãtia tñ, & in ſenſu diuiſo: non tñ ſibi accidit, vt calefaciẽs eſt, & in ſenſu cõpoſito. Vel dicendũ eſt facilius, ꝙ iſta prædicatio: ignis calefacit: nõ eſt prædicatio per ſe, licet calefactio per ſe cõueniat igni q̃tum ad cauſalitatem, non tñ ſibi conuenit per ſe quãtum ad prædicationem. vnde bene dictum eſt, quod ille quartus modus eſt modus per ſe cauſalitatis, & non p̃dicationis per ſe. Ad ſextum dicendum, ꝙ per ſe accipitur dupliciter. Vno modo vt diſtinguitur contra eſſe ab alio, aut cum alio, aut per aliquod. & iſto modo non accipitur hic in propoſito, vt benè voluit argumentum. Alio modo accipitur, vt diſtinguitur contra eſſe in alio, ſicut accidens in ſubiecto, aut ſicut ſuperius in ſuo inferiori: & iſto modo ſubſtantia prima eſt per ſe, vt in propoſito accipitur. Ad ſeptimũ dicendum, quòd licet prima ſubſtantia non prædicatur ordinate & directe ꝑ ſe de aliquo alio, tamen per ſe eſt & exiſtit. Dictum eſt enim quod ille tertius modus eſt modus per ſe eſſendi, & non prædicandi. Ad octauum dicendum, quod iſta propoſitio. homo eſt homo. eſt virtualiter in primo modo dicendi per ſe: quia ſubiectũ non poteſt intelligi de conceptu quiditatiuo ſiue prędicato licet non ſit in primo mõ formaliter, cũ idẽ non ſit in ſeipſo. Ad vltimum dicendum negando cõſequentiã, quia Philoſophus quinto metaphy. determinat de ꝑ ſe inquãtum eſt conditio entis inquantum ens. Hic vero determinat de per ſe inquantum regulatur eo demonſtrator & in ſua demonſtratione vtitur eo. Non eſt autem inconueniens, quod idem diuerſis rationibus in diuerſis ſcientijs conſideretur.

Sequitur in Philoſopho & in Doct. S. ibi, Quæ vero dicuntur in ſimpliciter &c.

ARTICVLVS II.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd in concluſione demonſtrationis non ſit ſecundus & quartus modus perſeitatis. Nam diſtincta & oppoſita non reperiūtur in eodem, ſed ſecūdus & quartus modus perſeitatis ſūt diſtincti ab inuicem, cum ſint membra diuidentia. ergo non reperiuntur ſimul in concluſione.

2 Præterea. In minori præmiſſa non reperiuntur illi duo modi, ergo pari ratione nec in concluſione, cum non ſit maior ratio de vno quàm de alio; aliàs detur. ergo &c.

3 Præterea. In concluſione prędicatur propria paſſio de proprio ſuo ſubiecto, ſed ſubiectum non eſt cauſa paſſionis, ergo cum quartus modus non reperiatur in concluſione demonſtrationis. maior patet, ſed minor probatur. Nam quando aliqua duo ſimul generantur, vnum non eſt cauſa productiua alterius, cum productio non ſit niſi in tēpore, ſed ſubiectum & propria paſſio ſimul generantur. ergo &c.

4 Præterea. Effectus non poteſt prædicari in recto de ſua cauſa efficiente vniuoca. vnde iſta eſt falſa. Domificator eſt domus, ſed propria paſſio prædicatur in recto dę ſuo ſubiecto, vt hæc. homo eſt riſibilis. ergo ſubiectum non eſt cauſa paſſionis, & ſic idem quòd prius.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus in textu ibi. [Quæ vero dicuntur in ſimpliciter ſcibilibus per ſe ſunt in eſſe &c.

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum, quòd ſecunda concluſio huius capituli, quæ eſt reſponſiua ad quæſitum eſt iſta. Concluſio demonſtrationis propter quid, videlicet in qua concluditur demonſtratiue propria paſſio de ſuo proprio ſubiecto, eſt in ſecundo & quarto modo perſeitatis. Propterea pars huius concluſionis ſic patet ſecundum Philoſophum Nam ſubiectum eſt de diffinitione prædicati, videlicet proprię paſſionis. ergo concluſio eſt in ſecundo modo dicēdi per ſe, patet conſequentia per locum a diffinitione ad diffinitum. Secunda pars eiuſdem ſic patet. Nam ſubiectum eſt cauſa actiua per ſe paſſionis, ut patet ſeptimo metaphyſicæ. ergo eſt in quarto modo perſeitatis. Sed inſtabat diſcipulus primo. Nam ſubiectum eſt cauſa materialis ipsius paſſionis, cum paſſio sit in eo ſubiectiue. ergo nō eſt cauſa eius effectiua, patet conſequentia, quia materia & efficiens non coincidunt, ut patet ſecundo phyſicorum. Secundo. Nam eſſentiæ prædicamentorum ſunt impermixtæ. ergo ſubiectū nō eſt cā proprię paſſionis, cū ſubiectū & propria paſſio ſint res diuerſorum prædicamentorum. Tertio. Nam idem non eſt cauſa ſui ipsius præſertim effectiua. ſed ſubiectū & propria paſſio ſunt idem realiter, qa quarto metaphyſicæ eadem generatione generantur, & eadem corruptione corrumpuntur. ergo &c. Quarto. Nam eclypsis lunæ eſt paſſio lunæ, cum de ipſa ſit demonſtrabilis, & tamen luna non eſt cauſa eclypsis, ſed interpoſitio terræ inter Solem & Lunam. ergo &cęte.

Dicendum ad primam inſtantiam, quod ſubiectum eſt cauſa effectiua ipſius paſſionis & materialis, pro cuius declaratione conſiderādum eſt primo, quod duplex eſt materia ſ. materia ex qua aliqd fit vt paries dr̄ materia domus, alia ē materia ī qua aliqd eſt ſubiectiue, ut anima dr̄ materia in qua ipſius ſcientię, & paries ipſius albedinis, quę eſt in eo ſubiectiue. Materia igitur ex qua nō poteſt dici cauſa efficiēs eius, cuius eſt materia, ſed materia in qua bene poteſt dici cauſa efficiens. Subiectum aūt dr̄ materia in qua ſuæ paſſionis, & non materia ex qua. vnde poteſt eſſe cauſa effectiua & materialis ipſius paſſionis, & ſic patet

patet ſolutio ad primam inſtantiam . Sed replicabat idem diſcipulus contra doc. Nam cauſa efficiẽs tempore præcẽdit ſuum effectum , ſed ſubiectum non præcedit tempore ſuam paſſionem propriam , ergo non eſt eius cauſa efficiens .

Pro quo conſiderandum eſt ſecundo ꝙ duplex eſt cauſa efficiens. Nam quædam eſt , quæ producit ſuum effectum per realem trãſmutationem, ſicut ignis dicit cauſa effectiua caloris aquæ . Alia eſt cauſa efficiens , quæ producit ſuum effectum per naturalem concomitantiam, videlicet quia ad ipſam neceſſario ſequitur ſuus effectus, & ipſa poſita uel remota , neceſſario ponitur aut remouetur effectus. Cauſa igitur efficiens primo modo dicta tempore præcedit ſuum effectum, nõ autem ſecundo modo ſumpta, quo quidem modo ſubiectum eſt cã efficiens ipſius paſſionis , vt patet per Doctorem Sanctum in prima parte quæſtione 77. articulo ſexto, ad ſecundum, unde illa replicatio laborabat in ęquiuoco.

Conſiderandum eſt tertio, quòd prędicamenta eſſe impermixta poteſt intelligi dupliciter. Vno modo formaliter ſiue eſſentialiter, & ſic eſſentię prædicamentorum ſunt impermixtę, quia unum prædicamentum non eſt cauſa formalis alterius, vt clarius in ſummulis declaratum eſt. Alio modo poteſt intelligi effectiue, & ſic eſſentiæ prædicamẽtorum non ſunt impermixtæ, quia unum eſt cã effectiua alterius, ut patet de ſubſtantia reſpectu accidentis in ſeptimo metaphyſicæ, & per hoc patet ſolutio ad ſecundam inſtantiam. Dicendum ad tertiã inſtantiam, quòd ſubiectum & propria paſſio realiter differunt, & licet generentur eadem generatione, non tamen eodem modo, quia ſubiectum generatur ſicut id quod generatur, & per ſe & primo. ſed propria paſſio generatur per aliud ex naturali conſequentia. & concomitatiue. Dicendum ad quartam inſtantiam, quòd non omnes paſſiones cauſantur a ſuis ſubiectis, ſed ſolum illæ , quæ ſunt operationes ſubiecti, uel neceſſario conſequentes illas operationes , & ipſum ſubiectum . eclypſis autem nõ eſt propria paſſio lunæ, neque eam neceſſario conſequitur , vnde ratio non ſequitur, aliud tamẽ eſt de eclypſabili, ut infra patebit. Cõſiderandum eſt tñ hic ſm philoſophum in textu, ꝙ paſſiones ſunt in duplici differentia, nam quædam ſũt , quæ ſimpliciter prædicantur de ſuis ſubiectis, ſicut riſibile prędicatur de homine, quædam vero prędicantur diſiunctim , ut par uel impar de numero.

SOLVTIO.

Ad primum igitur dicendum , quod prædicti modi diſtinguuntur ſecundum rationem , unde non eſt inconueniens quòd una propoſitio ſecundum rem collocetur in diuerſis modis perſeitatis ſecundum tamen diuerſas rationes.

Ad ſecundum dicendum negando conſequẽtiam, quia ibi in minori ſubiectum non eſt cauſa prædicati demonſtrando in prima figura, quia diffinitum non eſt cauſa effectiua diffinitionis . vnde nõ eſt ſimile de minori & concluſione .

Ad tertium & ad quartum patet ſolutio per ea, quæ dicta ſunt in 2. notabili .

LECTIO XI.

De vniuerſali , ſiue ſecundum quòd ipſum, & eſt lectio ſecunda. S. Doc.

QVAESTIO XIX.

quę habet articulos duos .

CONSEQVENTER determinandum eſt de ipſo vniuerſali poſterioriſtico : circa quod quæruntur duo : Primo utrum diffinitio vniuerſalis à Philoſopho ſit ſufficienter aſſignata. Secundo utrum concluſio ipſius demonſtrationis ſit uniuer ſalis uel non .

Sequitur in philoſopho & in Doct. San.

Vniuerſale dico.

ARTICVLVS I.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quod diffinitio ipſius vniuerſalis, quæ tangit in textu, nō ſit ſufficiens, in qua dicitur. Vniuerſale eſt quod ineſt de omni, & de per ſe, & ſecundum ꝙ ipſum. Nam animal eſt vniuerſale, cum ſit genus, vt patet in porphyrio, & tamen animal non ineſt ſuis inferioribus ſm ꝙ ipſum, cum non conuertibiliter prædicetur de ipſis.

2 Præterea. Album eſt vniuerſale & ꝑdicabile, quod eſt accidēs, vt ibidem patet, & tñ album nō ineſt per ſe. ergo diffinitio mala.

3 Præterea. Vniuerſale vel ſumitur pro propoſitione uniuerſali, vel pro termino vniuerſali. ſi primum, ſequitur ꝙ ꝑdicta diffinitio non eſt ſufficiens, quia ſic hęc propoſitio eſt vniuerſalis: omnis homo currit, & tamen illa non eſt prædicatio per ſe, ſi ſecundum ēt idem ſequitur, quia homo reſpectu ſortis eſt terminus vniuerſalis, & tamen non conuenit ſorti ſecundum ꝙ ipſum, cum non conuertibiliter prædicetur de eo. ergo &c.

4 Præterea. Ipſius vniuerſalis eſt alia bona diffinitio a Porphyrio data. ergo iſta eſt inſufficiens.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus in textu ibi: vniuerſale dico, quod eſt de omni, de per ſe, & ſecundum ꝙ ipſum ineſt, manifeſtum eſt, igitur, ꝙ quæcunque uniuerſalia ſunt ex neceſſitate inſunt &c.

CONCLVSIO.

Reſpondeo, dicendum ꝙ iſtud eſt tertium capitulum huius ſecundi tractatus, in quo ponuntur duæ concluſiones, quarum prima eſt reſpōſiua ad quęſitū, videlicet ꝙ diffinitio vniuerſalis eſt bene aſſignata. Secunda eſt, quod per ſe loquendo & proprie cuiuslibet demonſtrationis concluſio eſt uniuerſalis, de qua in ſequenti articulo tractabitur. Eſt ergo prima concluſio talis. Diffinitio ipſius uniuerſalis in textu poſita eſt bene aſſignata, in qua dicit. Vniuerſale eſt quod ineſt omni, per ſe, & ſecundum ꝙ ipſum, quæ concluſio probatur tali ratione philoſophi elicitiue. Nā vniuerſale eſt quod primo prædicatur, ideſt quod non inuenit extra ſubiectum, neque econuerſo. ſed eſſe tale prædicatum ineſt de omni, per ſe, & ſecundum quod ipſum. ergo prædicta diffinitio eſt ſufficiens, quia explicat totam naturam vniuerſalis, & omni cōtento ſub ipſo conuenit, & ſibi, & ſoli.

Sed inſtabat diſcipulus dupliciter. Primo quia philoſophus in textu dicit, quod per ſe, & ſcundum ꝙ ipſum ſunt idem. ergo prædicta diffinitio eſt nugatoria, cum bis idem repetatur, & ſic eſt inſufficiens. Secundo quia animal prædicatur de homine tanquam de omni, de per ſe, & ſecundum quod ipſum, cum de eo prædicetur immediate, & tamen animal nō eſt vniuerſale reſpectu hominis, cum ſibi conuertibiliter nō conueniat, ſiue primo, aut adæquate, vt etiam primo argumento adductum eſt. ergo &c.

Pro quo conſiderandum eſt primo, ꝙ aliqua ſunt idem ſecundum rem & rationem ſimul, ſicut tunica & indumentum pro eodem accepta, & talia ſi ſimul ponantur in diffinitione, cauſant nugationem. Aliqua vero ſunt quæ ſunt idem ſecundum rem, & tamen differunt, ſecundum rationē, ſicut ſuperius & inferius, vt animal & homo, & talia ſi ſimul ponantur, non cauſant nugationem. Per ſe vero, & ſecundum quod ipſum ſunt idē ſecundum rem, & differunt ſecundum rationem, ſicut ſuperius & inferius, vt ſupra q. 4. ar. primo, in ſecundo notabili declaratum eſt. Vnde in prædicta diffinitione nulla eſt nugatio, ex quo etiam patet ſolutio ad primam inſtantiam diſcipuli.

Sed contra hoc replicabat idem diſcipulus. Nam animal & homo differunt ſecundum rationem ſuperius & inferius, & tamen cauſant nugationem cum ſic dicitur homo animal. ergo male dictum eſt, quod illa, quæ differunt ſecundū rationem, dummodo ſint idem ſecūdū rē, non

non cauſant locutionem nugatoriam, ſi ſimul ponantur. Dicendum quòd ſuperius & inferius poſſunt dupliciter ordinari in aliqua locutione. Vno modo præponendo inferius ſuo ſuperiori, & iſto modo cauſatur nugatio vt accidit in ꝓpoſito. Alio modo poſtponendo inferius ſuo ſuperiori, & ſic non cauſatur nugatio. vnde replica nulla.

Conſiderandum ulterius eſt ſecundo: quòd aliud eſt prædicari de aliquo immediate, & aliud eſt prædicari, ſecundũ quod ipſum, quia prædicari ſm quod ipſum eſt prædicari de aliquo adæquate, ſeu conuertibiliter, ſeu primo, ita videlicet, ꝙ prædicatum nõ reperiatur extra ſubiectum, neque ecõuerſo, vt homo eſt rationalis, & ſic de ſimilibus. Non enim omne, quod prædicatur de aliquo immediate prædicatur adæquate, ſiue conuertibiliter. Licet ergo animal prædicetur de homine immediate, non tamen prędicatur vniuerſaliter, & ſecũdum quod ipſum: unde patet ſolo ad ſecundã inſtantiam diſcipuli. Patet etiam, quòd aliqua propoſitio poteſt eſſe de ſecũdum quod ipſum, non tamen erit immediate immediatione cauſalitatis, ut homo eſt riſibilis. aliter ipſa non poſſet demonſtrari. Et econtra aliqua propoſitio poteſt dici immediata immediatione ſubiecti, q̃ tamen non erit vniuerſalis, ſiue ſecundũ quòd ipſum, vt homo eſt animal. Cum enim animal ſit prędicabile proprie dictum reſpectu hominis prædicatur immediate de eo, non tamẽ prædicatur de eo vniuerſaliter, & ſm quòd ipſum poſterioriſtice loquendo, cũ excedat ipſũ.

Sed contra hoc inſtabat diſcipulus. Nam animal prædicatur de homine cũ ſigno vniuerſali accepto vniuerſaliter, dicẽdo. omnis homo eſt animal. ergo de eo prędicatur vniuerſaliter. Dicendum ꝙ uniuerſale poteſt accipi tripliciter, vt ad propoſitũ ſufficit. Vno mõ abſolute logice loquẽdo, videlicet accipiẽdo vl'e pro termino cõi, qui aptus natus eſt eſſe in multis vniuoce, & iſto mõ accipit vl'e in libro prædicabiliũ Porphyrii, & in libro p̄dicamentorũ philoſophi. Alio mõ accipit vl'e prioriſtice, uidelicet ꝓ propoſitione uniuerſali, vt iſta propõ dicit vniuerſalis. oĩs hõ currit, ſiue oĩs homo eſt animal, quia ſm modum enunciandi eſt vniuerſalis, cum ſubiiciatur in ea terminus cõis ſigno uniuerſali determinat. & iſto mõ accipitur vniuerſale in libris priorũ, & libris perihermenias philoſophi. Tertio modo accipitur vniuerſale poſterioriſtice, videlicet pro aliquo p̄dicato, qđ ſm quandã adæquationẽ p̄dicatur de ſubiecto, ita videlicet quòd p̄dicatum nõ inueniatur extra ſubiectũ, neque ecõuerſo, ut dicit hic Doc. S. & iſto mõ accipitur uniuerſale in p̄ſenti paſſu. Licet ergo animal p̄dicetur vniuerſaliter de hoĩe duobus primis modis, nõ tñ tertio modo, unde illa inſtãtia, & ẽt primũ argũ laborabat in ęquiuoco. Ex p̄dictis igit patet, ꝙ p̄dicari primo, p̄dicari adæquatæ, p̄dicari ꝑ ſe cõuertibiliter, p̄dicari ſm ꝙ ipſum, & p̄dicari vl'r poſtea accipient in propoſito eodẽ. Patet ẽt ꝙ aliqua ꝓpõ põt dici vl'is ſine ſigno uli poſterioriſtice loquẽdo, vt iſta, hõ eſt riſibilis, ſiue hõ eſt rõnalis. Similiter per oppoſitũ, aliqua ꝓpõ põt dici particularis eodẽ mõ, videlicet poſterioriſtice loquẽdo, ĩ qua tñ ponitur ſubiectũ cõe cum ſigno uniuerſali, ut iſta, omnis homo eſt ſenſibilis, nõ eſt uniuerſalis, ſed particularis, cum prædicatum ſubiecto non conueniat cõuertibiliter, ſiue adæquate, licet in ea ponatur ſignum vniuerſale ad ſubiectum.

SOLVTIO.

Ad primum igitur, & ad alia argumẽta patet ſolutio ex dictis, ſi debite & diligenter conſiderentur & applicentur.

Sequitur in Philoſopho & Doct. S. ibi.

Deinde cum dicit. Et demonſtratio per ſe huius vniuerſalis eſt &c.

ARTICVLVS II.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd concluſio demõſtrationis

de diffõnibus demonſtrationis. ergo inſufficiēter cõceſſum eſt, q̃d in qualibet demonſtratione vniuerſali concluditur vniuerſaliter propria paſſio de proprio ſubiecto. Dicendum quod quando demonſtratur aliqua diffinitio, de ſuo diffinito, talis diffinitio habet modum paſſionis reſpectu diffiniti in ordine ad diffinitionem formalem, quæ accipitur pro medio. Et ſi quęratur, utrum omnis propoſitio neceſſaria ſit uniuerſalis vniuerſalitate poſterioriſtica & per ſe. Dicendum quod non omnis propoſitio neceſſaria eſt uniuerſalis, ideſt adæquata, hæc enim eſt neceſſaria in primo modo perſeitatis, homo eſt ſubſtantia: nõ tamen eſt illo modo vniuerſalis ſed particularis, cum prædicatum excedat ſubiectum. Sed utrum omnis propoſitio neceſſaria ſit per ſe, hoc magis vertitur in dubium, pro quo conſiderandũ eſt hic ſecũdum Egidium, quod duplex eſt neceſſitas. Nam aliqua prędicata habere neceſſariam habitudinē ad ſubiecta, quãtũ ad præſens ſpectat, poteſt cõtingere dupliciter, ſecundum quod duplicia principia poſſumus aſſignare, uidelicet ſpeciei & indiuidui. Si ergo illa neceſſaria habitudo cauſetur ex principiis indiuidui, tunc eſt accidens inſeparabile, & poteſt fieri inde propoſitio de omni, ſed illa propoſitio non erit per ſe. Si uero huius neceſſitas cauſetur ex principiis ſpeciei, ſic huiuſmodi propoſitio non ſolum erit de omni: ſed etiam per ſe.

SOLVTIO.

Ad primum igitur & ad ſecundum patet ſolutio ex dictis. Ad tertium dicendum, quod licet paſſio immediate prędicetur de ſubiecto immediatione prædicationis ſiue ſubiecti, non tamen immediatione cauſalitatis, habet enim cauſã in ſubiecto, per quam poteſt de eo prędicari & probari.

Sed contra hæc latrabat diſcipulus. Nam ſi paſſio demonſtrabitur de ſubiecto, aut hoc erit per diffinitionē ſubiecti, aut per diffinitionē ſuam, uidelicet per diffinitionem paſſionis. non primũ, quia diffinitio ſubiecti & ipſum ſubiectum idem ſunt, & per conſequens in minori eſſet nugatio. neque ſecundum, quia talis diffinitio paſſionis prædicaretur in minori de ſubiecto, & per conſequens peteretur principium, cum ipſa eſſet æque, vel magis dubia concluſione. Dicendum quod talis paſſio poteſt demonſtrari de ſubiecto per diffinitionem vtriuſque, licet in demonſtratione potiſſima demonſtraretur ſolum per diffinitionem ſubiecti, ut infra ſecundo huius declarabitur, & licet diffinitio & diffinitum ſint idem ſecundum rem, differunt tamen ſecundum rationem. unde nulla erit ibi nugatio.

LECTIO XII.

De erroribus circa uniuerſale poſterioriſticum. & eſt lectio 12. S. Docto.

QVAESTIO XVII.

quę habet articulos duos.

Deinde conſiderandum reſtat de erroribus, qui cõtingere poſſunt in acceptione ipſius vniuerſalis: circa quod quæruntur duo. Primo utrum errores, qui contingere poſſunt in acceptione uniuerſalis, ſint a Philoſopho ſufficienter aſsignati. Secundo utrum poſsit eſſe aliquod uniuerſale genus, ſub quo ſit una ſola ſpecies.

Sequitur in Philoſopho & in Doct. S.

Oportet autem non latere.

ARTICVLVS I.

Ad primum ſic proceditur. Videtur quod tres errores a Philoſopho in littera poſiti non ſint ſufficiēter aſſignati. Nam quando aliqua duo conuertuntur, quicquid debite demonſtratur

tur de uno & de reliquo, ſed omnes partes ſubiectiuæ ſimul ſumptæ conuertuntur cum toto ſuo uniuerſali. ergo ſi propria paſſio conuenienter demonſtratur de aliquo uniuerſali tanquam proprio ſubiecto conuertibiliter, etiam demonſtrabitur de omnibus partibus ſubiectiuis ſimul ſumptis, & per conſequens ſecundus modus eſt ſufficienter aſsignatus.

2 Secundo de æquiualentibus idem eſt indiuiduum: ſed omnes partes alicuius ſimul ſumptæ æquiualent toti: ergo ſi paſsio demonſtratur de toto, demonſtrabitur debite de omnibus partibus ſimul ſumptis. ergo idem quod prius.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus in littera ibi,[Oportet autem non latere. &c.]

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum, quòd illud eſt quartum capitulum huius tractatus, in quo Philoſophus aſsignat tres errores, qui contingunt in acceptione uniuerſalis poſterioriſtici. Quorum primus eſt, q̃ ſit ſub aliquo vniuerſali, cum non eſt accipere niſi vnum ſingulare, cui tale vniuerſale competit. ſi paſsio uniuerſalis demonſtraretur tali ſingulari ineſſe tanquam vniuerſali, tanquam proprio ſubiecto, inconuenièter eſſet iſta aſsignatio, ut ſi ſenſibile, quod ineſt animali per ſe primo, aſsignaretur ut uniuerſale homini, nullo alio animali exiſtente, eſſet error, quia ſenſibile non conuenit homini per ſe primo, ſed per alterum uidelicet per animal. Secundus error, eſt quod ſi paſsio alicuius vniuerſalis innominati demonſtraretur ineſſe vt idem omnibus partibus ſubiectiuis illius uniuerſalis ſimul ſumptis, aut coniunctim, aut diuiſim, inconueniens eſſet aſsignatio, ut ſi animal non eſſet nomen impoſitum, & ſenſibile demonſtraretur ſingulis ſpeciebus eius ineſſe vt uniuerſale, eſſet error. Tertius error eſt, q̃n paſſio alicuius inferioris demonſtratur ut uniuerſale ineſſe ſuperiori, vt ſi riſibile demonſtraretur vt vniuerſale ineſſe animali, eſſet error.

Conſiderandum eſt autem, quod philoſophus de tribus prædictis modis ſiue erroribus exemplificat, primo de tertio, ſecundo de primo, & finaliter de ſecundo. Exemplum eius de tertio errore eſt tale. Nam ſi non concurrere demonſtraretur vt uniuerſale ineſſe lineis rectis, eſſet error: quia non concurrere non conuenit omnibus lineis rectis, ſed ſolum æque diſtantibus. Exemplum uero eius de primo errore eſt tale. Si non eſſet alius triplus trium æqualium laterum, & habere tres angulos æquales duobus rectis demonſtraretur ei ineſſe ut vniuerſale, inconueniens eſſet aſſignatio. Sed exemplum eius de ſecundo eſt tale. Si commutatim proportionari, quæ eſt paſſio alicuius communis nobis ignoti, demonſtraretur vt vniuerſale ineſſe numeris, lineis, formis, & temporibus coniunctim uel diuiſim, inconueniés eſſet talis aſsignatio. & ſimiliter ratio eſt ut dicit Philoſophus etiam ſi tali communi eſſet nomen impoſitum.

Conſiderandum eſt ulterius, quod Philoſophus in littera adducit quoddã documentum, quomodo proprie poſſet accipi uniuerſale, uidelicet ſi remoto aliquo remaneat illud, quod aſsignatur pro tali prædicato, aut poſito aliquo non ponatur prædicatum non conuenire uniuerſaliter ſubiecto, ſicut poſito animali non neceſſario ponitur riſibile, vnde riſibile non ineſt uniuerſali animali, ſimiliter remoto Sorte, non neceſſario remouetur riſibile, igitur riſibile nõ ineſt Sorti uniuerſaliter. Sed quando poſito ſubiecto ponitur prædicatum, & remoto ſubiecto remouetur prædicatum, ſignum eſt quod tale prædicatum conuenit ſubiecto uniuerſaliter, ut poſito homine, ponitur riſibile, & remoto homine, remouetur riſibile, igitur ſignũ eſt, quod riſibile ineſt uniuerſaliter homini.

Conſiderandum ſecundum Doctorem Sanctum in lectione circa primum errorem, quod ſingulare accipitur dupliciter, uno modo pro indiuiduo alicuius

cuius ſpeciei, alio modo accipitur communiter pro quolibet inferiori, ſicut homo dicitur ſingulare quoddam ipſius animalis, & uocatur ſingulare in reſpectu. Accipitur autem ſingulare ibidem ſecundo modo, & non primo modo ut patet per exemplum philoſophi ſuperius adductum.

Conſiderandum eſt ulterius ſecundum eundem circa exemplum philoſophi de ſecundo errore, quod proportio eſt habitudo unius quantitatis ad aliam, ſicut ſex ad tria ſe habent in proportione dupla, & quattuor ad duo. ſed proportionalitas eſt collatio duarum proportionum inter ſe, & eſt duplex. Nam quędam eſt cõiuncta, & hẽt quattuor terminos: vt ſicut ſe habent ſex ad tria, ita quatuor ad duo.

Conſiderandum eſt vlterius ſecundum eundem ibidem quòd in proportionalitate pręſertim coniuncta duo termini ſe habent vt antecedentia & duo vt conſequentia: vt cum dicitur. ſicut ſe habent ſex ad tria: ita quatuor ad duo: ſex & quatuor ſe habent vt antecedentia: tria vero & duo vt cõſequentia: eſt ergo permutata proportio quãdo antecedentia inter ſe proportionaliter conferuntur, & conſequentia ſimiliter, vt ſic dicendo: ſicut ſe habent ſex ad tria, ita quatuor ad duo. ergo a commutata proportione, ſicut ſe habent ſex ad quatuor, ita tria ad duo, ſed ſex habent ad quatuor in proportione ſexquialtera. ergo tria ſe habent ad duo in ſimili proportione. Sed inſtabat diſcipulus, nam creaturarum ad deum eſt aliqua proportio, aliàs per creaturas non cognoſceremus deum; & tamen non eſt aliqua habitudo quantitatis ad quantitatem, cum in Deo non ſit quantitas. ergo inſufficienter dictum eſt quòd proportio eſt habitudo vnius quãtitatis ad alterã. Dicendum quòd duplex eſt proportio videlicet commenſuratiua ſiue quantitatiua & proportio aſſimilationis, prima proportio, quę diffinita eſt prius non eſt inter creaturas & deum, ſed bene ſecũda quę ſufficit ad cognitionem.

SOLVTIO

Ad primum igitur principale dicendum, quòd licet omnes partes ſimul ſumptę conuertantur cum toto vniuerſali, tamen ab eo differunt ſecundum rationem. vnde paſſio quę conuenit vniuerſaliter illis partibus ſimul ſumptis, eis non conuenit primo, ſed per alterum, videlicet per totum vniuerſale, ut declaratum eſt, & per hoc patet ſolutio ad ſecundum.

Sequitur vbi ſupra: impertinẽter tamẽ.

ARTICVLVS II.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd poſſit eſſe genus, ſub quo non ſit niſi una ſola ſpecies. nam eſt aliqua ſpecies, ſub qua nõ eſt niſi unum indiuiduum, ut patet de ſole. ergo a ſimili poteſt eſſe genus, ſub quo non ſit niſi una ſola ſpecies.

2 Secundo. Illud eſt poſſibile fieri qđ non implicat contradictionem, ſed non implicat contradictionem ſolam ſpeciẽ humanam eſſe ſub animali. ergo poteſt eſſe genus uidelicet animal ſub quo non ſit niſi una ſola ſpecies.

3 Tertio. Si nullus alius flos eſſet, aliqua roſa, aut etiam nec flore exiſtente, adhuc flos eſſet genus, ut patet in hyeme. ergo idem quòd prius.

4 Quarto. Idem uidetur uelle in primo errore ſuperius aſſignato, ubi innuit, ꝙ ſi ſub aliquo uniuerſali eſſet ſecundum unum ſolum ſingulare &c. accipitur ibi ſingulare communiter, ut dictum eſt. uidelicet pro minus uniuerſali. ergo poteſt eſſe genus, ſub quo ſit una ſpecies.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Doct. S. in præſenti lectione ibi. [uel poteſt dici quòd eſt impoſſibile inueniri aliquod genus, cuius ſit una ſpecies tantum &c.]

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum quòd impoſſibile eſt inueniri aliquod genus, ſub quo ſit ſolum una ſpecies, quod ſic probatur

ſecun-

Fenix eſt auis, & non eſt perfecta talis, unus dum moritur, alter adhuc oritur. Sed in prædictis videtur eſſe cõtra dictio, nam dictum eſt ſupra in præſenti articulo ibi. [Et licet &c.] quod aptum natura eſſe in multis eſt de ratione ſpeciei & cuiuſlibet uniuerſalis, hic autem dictum eſt, quòd repugnat ſpeciei angelicæ poſſe eſſe in multis. Dicendum quòd natura angelica ſiue ſpecies in angelis poteſt conſiderari dupliciter uno modo vt ſpecies: alio modo ut talis ſpecies. primo poſſe eſſe in multis non repugnat ſpeciei angelicæ. ſed bene ſecundo modo: quia ſi poſſet multiplicari in plura indiuidua, non eſſet per ſe exiſtens. ſed in alio, quod implicat.

SOLVTIO.

Ad primum, & ad omnia alia argumenta patet ſolutio ex dictis.

LECTIO XIII.

De qualitate principiorum demonſtrationis, & eſt lectio decimatertia. Sanc. D.

QVAESTIO XIII.

quæ habet articulos tres.

LIcet in ſuperioribus habitum ſit quibus demonſtrator utitur. Conſiderandum tamen reſtat in hoc tractatu ex quibus, & ex qualibet demonſtratio procedat. Circa quod quinque occurrunt conſideranda ſecundum quod huius tractatus ſunt quinque capitula ſecundum quinque lectiones Doc. San.

Primo conſiderandum eſt qualiter demonſtratio procedat ex neceſſariis, & hoc in primo capi.

Secundo qualiter procedat ex his, quæ ſunt per ſe &c. & hoc in ſecundo capitulo ibi. [Accidentia uero per ſe &c.]

Tertio qualiter demonſtratio nõ procedat ex principiis extraneis, & hoc in tertio capitulo ibi. [Non ergo ex alio &c.] Quarto qualiter demonſtratio nõ procedat ex corruptibilibus, ſed ex ſempiternis, & hoc in quarto capitulo ibi. [Manifeſtum eſt autẽ &c.] Quinto qualiter demonſtratio non procedat ex cõmunibus: ſed ex propriis, & hoc in quinto capitulo ibi. [Quoniam autem manifeſtum eſt &c.] Circa primum quæruntur tria. Primo utrum demõſtratio procedat ex neceſſariis. Secundo utrũ concluſio poſſit ſciri per medium non neceſſarium. Tertio utrum deſtructis omnibus ſcitis corrumpatur neceſſario ſcientia in nobis.

Sequitur in Philoſopho & in Doct. S.

Si igitur eſt demonſtratiua ſcientia.

ARTICVLVS I.

AD primum ſic proceditur. Vr q demonſtratio non procedat ex neceſſariis, nam neceſſarium eſt quod impoſſibile eſt non eſſe, ut patet per diffinitionem neceſſarii quinto metaphy. ſed præmiſſæ demonſtrationis poſſunt non eſſe, quia ipſis prolatis non ſunt neque reiterari poſſunt: quia quod ſemel eſt dictum manet irreuocabile uerbum: ut patet per Philoſophum in prædicamentis. ergo demonſtratio non ſemper procedit ex neceſſariis.

2 Secundo. Demonſtratio ad impoſſibile eſt demonſtratio, ut infra patebit, ſed talis non procedit ex neceſſariis, ſed ex impoſſibilibus. Impoſſibile enim & neceſſarium opponuntur. ergo non quælibet demonſtratio procedit ex neceſſarijs.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus in littera dicens. [Sic igitur eſt demonſtratiua ſcientia ex principijs neceſſariis, quod enim ſcitur non poteſt aliter ſe habere. igitur &c.]

CON-

CONCLVSIO.

Rñdeo dicendũ, ꝙ iſte eſt tertius tractatus huius primi libri, in quo ut dictũ eſt, ſunt quinque capitula, in quorũ primo Philoſophus oſtendit, quod demonſtratio procedit ex neceſſarijs. Ponit autem in iſto capitulo duas concluſiones, quarum prima eſt reſponſiua ad quæſitum. ſecunda eſt quod concluſio neceſſaria non poteſt ſciri niſi ex præmiſſis neceſſariis, de qua in ſequenti articulo uidebitur. eſt ergo prima concluſio ꝙ demonſtratio procedit ex præmiſſis neceſſarijs, hæc concluſio probatur duabus rationibus Philoſophi: & a ſigno. Prima ratio eſt talis. Omnes propoſitiones per ſe ſunt neceſſariæ, ut per primũ modum perſeitatis, vbi prædicatum eſt de diffinitione ſubiecti, & per ſecundũ modum, vbi ſubiectum eſt de diffinitione prædicati: ſed demonſtratio procedit ex præmiſſis quæ ſunt per ſe. ergo demonſtratio procedit ex neceſſarijs. Secunda ratio eſt talis. Illud quod non poteſt aliter ſe habere eſt neceſſarium: ſed concluſio ſcita per demonſtrationẽ non poteſt aliter ſe habere, vt patet per diffinitionem ſcire ſuperius habitam. ergo concluſio demonſtrationis eſt neceſſaria, ſed neceſſarium non poteſt ſciri niſi per præmiſſas neceſſarias: vt infra in ſequenti articulo probabitur. ergo cum demonſtratio faciat ſcire, ut patet per primam eius diffinitionem, procedit ex præmiſſis neceſſariis. A ſigno idem ſic probat. Nam contra rationem aliquã non fertur inſtantia niſi propter hoc quod deficit aliquid eorum, quę in ratione iſta obſeruanda ſunt. ſed contra eum, qui opinatur demonſtrare ferimus inſtantiam, ex eo quod non ſunt neceſſaria ea, ex quibus procedit, ſignum eſt ergo quod demonſtratio procedit ex neceſſarijs. Ex hac concluſione infert Philoſophus vnum correlarium, uidelicet quòd cum oporteat demonſtrationem procedere ex neceſſariis, ut probatum eſt, ſtulti ſunt illi qui opinati ſunt bene ſe principia demonſtrationis accipere, ſi ſolũ propoſitiones acceptę ſunt probabiles & uerę vt ſophiſtę faciunt, ideſt quo apparent ſcientes & non ſunt: ſicut enim aliqui dicuntur ſophiſtę in quantum deficiunt a dialectica argumẽtatione, ita dialectici ex probabilibus procedentes ſe demonſtrare opinantes ſophiſtę dicuntur, ideſt apparentes & non exiſtentes in argumentatione demonſtratiua.

Conſiderandum eſt autem ſecundum Doc. S. in præſenti lectione, quod quia in demonſtratione demonſtratur paſſio de ſubiecto per medium quod eſt diffinitio, oportet quod prima propoſitio, ſcilicet maior, cuius prędicatum eſt paſſio, & ſubiectum diffinitio, quæ continet paſſionis principia, ſit per ſe in quarto modo. ſecunda autem ſcilicet minor cuius ſubeſt diffinitum & prædicatum diffinitio eſt in primo modo perſeitatis. cõcluſio uero in qua ꝑdicatur propria paſſio de ſubiecto eſt ꝑ ſe ĩ ſcđo modo.

SOLVTIO.

Ad primum igitur dicendum, ꝙ pręmiſſæ demonſtrationis poſſunt dupliciter conſiderari. vno modo quantum ad ſubſtãtiam uocis, & iſto modo bene corrumpuntur. alio modo quantum ad habitudinẽ terminorum & hoc modo ſunt incorruptibiles & neceſſariæ, & licet ordo ſecundum ſubſtãtiam uocis eodẽ numero non poſſit reiterari, poteſt tamen eadem manens ſecundum ſpeciem reiterari. Ad ſecundum dicendum, quod duplex eſt demonſtratio. videlicet oſtenſiua & ad impoſſibile: demonſtratio uero ad impoſſibile non procedit ex neceſſariis quantum ad vltimum eius proceſſum, quot autem ſint proceſſus in demonſtratione ad impoſſibile, & quæ ſit talis infra declarabitur. demonſtratio vero oſtenſiua eſt duplex. videlicet demonſtratio quia. & demonſtratio propter quid. demonſtratio autem quia non ſemper procedit ex neceſſarijs ſimpliciter. demonſtratio vero propter quid de qua eſt potiſsime hic ad propoſitum procedit ex neceſſariis: quæ autem ſit demonſtratio quia, & quæ propter quid inferius declarabitur.

Sequitur in Philoſopho & in Doct. S. *ibi* quia autem ex neceſſariis &c.

ARTICVLVS II.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quod concluſio neceſſaria poſſit demonſtratiue ſciri per medium non neceſſarium, nam concluſiones naturales ſunt neceſſariæ, cum ipſarum ſit ſcientia, & tamen ſciuntur per media non neceſſaria, cum entia naturalia ſint variabilia & corruptibilia. ergo concluſiones neceſſariæ ſciri poſſunt per medium non neceſſarium.

Secundo. Iſta concluſio eſt neceſſaria deus eſt. & demonſtratiue ſcitur per medium non neceſſarium, videlicet per ipſam creaturam. ergo &c.

Tertio. Iſta concluſio neceſſaria. homo eſt riſibilis. ſcitur demonſtratiue propter quid per præmiſſas contingentes, videlicet, per iſtas. omne animal rationale eſt riſibile. omnis homo eſt animal rationale, quæ ſunt contingentes, patet, qđ ſic, quia nõ ſunt impoſſ͞les propoſitiones. ergo & contingentes, patet cõſequentia per legem contradictoriarum, contingentes enim & impoſſibiles contradicunt, vt patet ſecundo periher. ergo &c.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus in litera ibi [Quod autem ex neceſſarijs oportet eſſe ſyllogiſmũ manifeſtum eſt, ſi enim non eſt habeos rationem propter quid exiſtentem demonſtratione non eſt ſciens. ergo &c.

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum, quòd ſecunda concluſio huius capituli, quæ eſt reſpõſiua ad quæſitum eſt talis. concluſio neceſſaria non poteſt ſciri ex præmiſſis nõ neceſſarijs, quæ quidem concluſio probatur duabus rationibus Philoſophi, quarum prima eſt talis. Nam ille qui nõ dicit rationem oſtendentem propter quid, non efficitur, neque dicitur ſciens, cum ſcire ſit rei cauſam cognoſcere &c. vt ex ſupradictis patet, ſed qui infert aliquam concluſionem neceſſariam ex p̃miſſis non neceſſariis, videlicet per medium contingẽs, non dicit rõnẽ oſtẽdẽtẽ propter quid. ergo ex talibus prę̃miſſis per medium contingens non poteſt ſciri concluſio neceſſaria. ergo medium contingens non poteſt eſſe rõ ſiue cauſa propter quid ipſius concluſionis neceſſariæ, qđ erat ꝓbandum. Scđa rõ eſt talis. Si aliq̃s nunc neſcit aliq̃ concluſionem, habens tñ eandem rõnem, q̃ prius habuit, ſaluus exiſtens, re nõ corrupta, & ille non eſt oblitus, ſequitur ꝙ prius neſciuit illam, q̃a illis modis amittitur ſcientia, ſed ille qui habet concluſionem neceſſariam per medium contingens corrupto medio conſequenti neſcit illã concluſionem medio non exiſtente, & tamẽ habet eãdem rõnem ſaluus exiſtens, & res eſt ſalua, & nõ eſt oblitus. ergo prius neſciuit illam concluſionem, quando videlicet medium nondum erat corruptum.

Conſiderandũ eſt autem ſ͞m Doc. S. in p̃ſenti le. ꝙ Philoſophus in ſcđa probatione p̃dicta innuit quattuor modos quibus aliquis amittit ſcientiam, quam prius habuit, quorum primus eſt quando excidit a mente eius ratio, per quam prius ſcit. ſecundus eſt per corruptionẽ illius rei. vt ſi ſit ſcĩa te ſedere dũ ſedes, te non ſedente ſcĩa perit. tertius modus eſt per corruptionem, aut lęſionem ipſius ſciẽtis, vt patet in lethargicis, quartus vero eſt per obliuionem.

Cõſiderandũ eſt vlterius ſ͞m Philoſophum in litera, ꝙ licet cõcluſio neceſſaria nõ poſſit ſciri ꝑ mediũ contingens, põt tamen ſyllogizari ꝑ tale mediũ, ſicut verũ põt ſyllogiſtice cõcludi ex falſis, vt oẽ albũ ẽ riſibile. oĩs hõ eſt albus. ergo oĩs homo eſt riſibilis. ibi ergo neceſſaria in Barbara ſyllogiſtice cõcluditur per p̃miſſas nõ neceſſarias, verũ tamẽ ſi ambę p̃miſſę ſunt neceſſariæ, concluſio erit neceſſaria, q̃a ſicut ex veris non ſequitur niſi verum, ita ex ambabus præmiſſis neceſſarijs non ſequitur niſi neceſſarium, vt patet primo priorũ. Ex prædictis patet vt infert Philoſophus

phi, quod oportet demonſtrationem procedere ex neceſſariis per medium neceſſarium cum demonſtratio faciat ſcire. Neceſſarium enim non poteſt ſciri niſi ex neceſſariis, ut dictum eſt. etiã per medium non neceſſarium non poteſt ſciri quod concluſio ſit neceſſaria, neque propter quid, neque quia.

SOLVTIO.

Ad primum igitur dicendum: ꝙ eſſentialiter poſſunt dupliciter conſiderari. uno modo in particulari, uidelicet quãtum ad eorum eſſe exiſtẽtiæ, & iſto modo ſunt uariabilia. alio modo in uniuerſali quantum ad habitudinem terminorum, quam habent ad ſuas paſſiones, & principia, & iſto modo ſunt uariabilia. Ad ſecundum dicendum, quod iſta propoſitio dicitur eſſe non ſcita per demonſtrationem propter quid, ſed ſolũ demonſtratione quia, & a poſteriori. Sed replicabat diſcipulus. Nã dicit hic Doc. S. ſm intẽtionem Philoſophi, quod per medium contingens non ſcitur concluſio neceſſaria, neque propter quid neque quia. ergo ſolutio mala. Dicendum quod aliud eſt ſcire propoſitionem neceſſariã quia eſt, & aliud eſt ſcire, quod talis propoſitio eſt neceſſaria per medium contingens, ſiue non neceſſarium. vnde põt ſciri. ergo eſt neceſſaria quãtũ ad quia eſt p medium non neceſſarium, non tamen poteſt ſciri per tale meduim, quod ipſa ſit neceſſaria neque quantum ad quid eſt, neque quantum ad quia eſt. Ad tertium dicendum, quod contingens accipitur dupliciter, uno modo ſecundum quod conuertitur cum poſſibili alio, uidelicet pro omni eo, quod non eſt impoſſibile, & ſic diuiditur in contingens neceſſarium, & contingens non neceſſarium, & iſto modo prędictæ præmiſſę, & omnes propoſitiones neceſſariæ dicuntur contingentes. alio modo accipitur contingens ſpecialiter, uidelicet pro contingenti non neceſsario ſecundum quod diſtinguitur contra neceſsarium. & iſto modo prædictæ præmiſſę non ſunt contingentes, ſed neceſsariæ, unde ratio laborat in ęquiuoco.

Sequitur impertinenter tamen.

Vbi ſupra in Philoſopho & in Doc. S.

ARTICVLVS III.

AD tertium ſic proceditur. Videtur ꝙ deſtructis rebus ſcitis non corrumpatur ſcientia in nobis. Nam de roſa in hyeme habetur ſcientia, & tamen roſa in hyeme eſt corrupta: ergo re ſcita corrupta non corrumpitur ſcientia eius. Secundo. De eclypſi ſolis, & lunę habemus ſcientiam ipſis non exiſtentibus, ſed corruptis. ergo idem ꝙ prius. Tertio De pluuia, & grandine, & ceteris impræſſionibus metheorologicis habemus ſcientiã ipſis non exiſtentibus. ergo &c. Quarto. Deſtructo principio extrinſeco non neceſſe eſt principiatũ corrumpi, præſertim dum illud principium eſt ſolum principium quantum ad fieri, & non quantum ad eſſe, ſed res, quæ ſcitur eſt principium extrinſecum ipſi ſcientiæ quantum ad fieri tantum. ergo re quæ ſcitur deſtructa non deſtruitur ſcientia in nobis.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus in præſenti capitulo. vbi enumerat conditiones, quibus amittitur ſcientia.

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum, quod res ſcibilis poteſt conſiderari dupliciter, vno modo in ſenſu compoſito, vt ſcibilis eſt, & ſic manifeſtũ eſt, ꝙ re ſcibili deſtructa ipſa ſcĩa deſtruitur qa perempto vno relatiuorũ pimitur & reliquũ. alio mõ poteſt conſiderari in ſenſu diuiſo ſiue materiali, videlicet pro illa re, quæ eſt ſcibilis, & hoc dupliciter. vno modo quantum ad eſſe exiſtentię eius in particulari. & iſto modo corrupta re ſcibili non eſt neceſſe, quod corrumpatur ſcientia illius rei niſi quantum ad an eſt: alio modo quantum ad eſſe vniuerſaliter ſecundum habitudinem, quam habet ad ſuas paſſiones, & principia. & iſto modo ſi res ſcibiles corrumperentur,

tur, quod eſt impoſſibile, neceſſario & ſcientia corrumperetur. Concedendum eſt ergo, quod corrupta re ſcibili eo modo quo corrũpitur: corrũpit & eius ſcia. vnde roſa in hyeme quia non habet eſſe exiſtentiæ, ideo non habemus ſcientiã eius in hyeme quantum ad an eſt, huius enim concluſionis. Roſa eſt, in hyeme non habetur ſcientia: quia ipſius ſcientiæ ad rem ſcitam debet eſſe conformitas, & adæquatio, cum ſcientia ſit uerorum, uerum enim conſiſtit in adæquatione intellectus, huius tamen concluſionis, uidelicet Roſa eſt flos. quia eſt incorruptibilis, cum ſit neceſſaria habemus ſcientiam in hyeme: quia neceſſaria eſt habitudo ſubiecti ad prædicatũ. Cõcedendum eſt tamen ſecundum Egidium, quod res ſcibilis habet duplex eſſe. uidelicet eſſe exiſtentiæ in ſuis ſingularibus, & eſſe uirtuale in ſuis cauſis, & principijs. Si manet quantum ad eſſe, quod habet in ſuis cauſis, non eſt neceſſe, quod ſcientia corrumpatur: quia roſa in hyeme licet corrumpatur quãtum ad eius eſſe exiſtentiæ, remanet tamen quantum ad eſſe, quod habet in ſuis cauſis, ideo de ea habetur ſcientia in hyeme, & ſimiliter dicendum eſt de eclypſi ſolis & lunæ, & impreſſionibus meteorologicis.

Sed contra hanc opinionem adducit Rodulphus britonus talem rationem. Nam ſi res corruptæ, haberent eſſe in ſuis cauſis ſufficienter, ad hoc quod de eis ſcientia ſaluaretur, aut tales cauſæ ſunt ſufficientes aut non. ſi primum ſequitur, quod per eas talis res non ſcitur certitudinaliter. ſi ſecundum ſequeretur, quòd tales cauſę producerent tales res: quia poſita cauſa per ſe ſufficienti ponitur effectus. Sed ſi quis opinionem Egidij ſuſtinere voluerit, de facili prædicta ratio ſolueretur, nam poſita cauſa per ſe ſufficienti non eſt neceſſe, quod ponatur effectus, ſed requiritur, quod ſit applicata, & non impedita, ut patet ad longum in ſexto metaphy. vnde licet cauſæ rei ſcibilis ſint ſufficientes ſecundum ſe: quia tamen non ſemper applicantur, & aliquando impediri poſſunt, non eſt neceſſe, quod iſtæ res producantur in eſſe actuali, & ideo prædicta ratio non demonſtrat.

Conſiderandum eſt ulterius ſecundũ prænominatum Rodulphum, quod ſciẽtia de aliqua re eſt in duplici differentia. Nam quædam eſt per quam ſcimus cãs per quas res actu eſt, & paſſiones ei actu aliter in exiſtentes. Alia eſt per quam ſcimus cauſas, per quas res poteſt eſſe, & paſſiones, quæ poſſunt ipſi rei ineſſe, ſi corrumpatur res, neceſſe eſt, quod corrumpatur ſcientia primo modo ſumpta, non autem ſecundo modo. Sed ſi quis recte conſiderare uoluerit, hęc opinio non videbitur eſſe de mente Philoſophi, & Doc. S. quia cum concluſio demonſtrationis ſit neceſſaria per demonſtrationem propter quid, non ſcimus ꝙ ſubiectum poſſit eſſe tale, videlicet ꝙ homo poſſit eſſe riſibilis, ſed quod homo eſt riſibilis, Similiter quod roſa eſt flos, & non ſolum quod poſſit eſſe flos. vnde in hyeme hæc propoſitio eſt uera. Roſa eſt flos, licet roſa nõ exiſtat, non enim valet conſequentia in propoſitionibus neceſſarijs exiſtentibus de eſt tertio adiacente ad eſt ſecundũ adiacens. Non. n. ſequitur, homo eſt animal rationale. ergo homo eſt, aliter ex vero ſequitur falſum, cum antecedens ſemp ſit uerum, & conſequens poſſit eſſe falſum, vt in 2. perihe. ſatis diſputatũ eſt.

SOLVTIO.

Ad primum igitur & ad alia argumẽta patet ſolutio ex dictis.

LECTIO XIIII.

De qualitate concluſionis demonſtrationis. & eſt lect. 14. S. Doct.

QVAESTIO XIX.

quæ habet articulos tres.

AMplius conſiderandum reſtat qualiter demonſtratio procedat ex his q̃ ſunt per accidens.

Circa quod quęruntur duo. Primo utrũ concluſio demonſtrationis ſit ſemper ꝑ ſe, & nõ per accñs. Scd̃o utrũ p̃miſſę demonſtrationis debeant eſſe per ſe.

Sequitur in Philoſopho & in Doct. S.
Accidentium vero.

ARTICVLVS I.

Ad primum ſic proceditur. Vr̃ ꝙ concluſio demonſtrationis non ſit ſemper per ſe. Nam iſta eſt concluſio demonſtrationis ſcibilis. videlicet. luna eclypſatur, ſecundum communem Philoſophorum ſententiam, & tamen non eſt per ſe, cum prædicatum non ſit de diffinitione ſubiecti, neque econuerſo. ergo concluſio demonſtrationis non eſt ſemper per ſe. Secundo. Prędicata accidẽtiũ ſunt entia ꝑ accidẽs, alr̃ eſsẽt ſubſtãtiæ ſi eſsẽt entia per ſe, & nõ eorum eſt ſcientia, & per conſequens demonſtratio. ergo &c. Tertio probatur Accidentium inſeparabilium poteſt eſſe demonſtratio, & tamen talia non probantur per ſe, ut patet de nigredine in coruo. ergo &c. probatio maioris: quia neceſſariorũ põt eſſe demr̃atio, ſed talia accñtia ſunt neceſsaria, cum nõ poſſint ſeparari ab eorum ſubiectis. ergo eorum poteſt eſſe demonſtratio.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus in littera ibi. [Accidentium autem non per ſe non eſt demonſtratiua ſcientia &c.]

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum, quod illud eſt ſecundum capitulum tertij tractatus huius primi libri, in quo Philoſophus oſtẽdendo qualiter demõſtratio ſit eorum, quæ ſunt per ſe ponit duas concl̃ones. Quarum prima eſt rñſiua ad quęſitum. Secunda vero concluſio de qua in ſequẽti articulo videbitur. eſt quod pręmiſsę demonſtrationis debent eſse per ſe, & non per accidens. Prima concluſio ergo eſt talis quod demonſtratio eſt eorum, quæ ſunt per ſe. i. concluſio demonſtrationis debet eſſe per ſe, hæc concluſio probatur vna rõne philoſophi quæ ſic formañ ſm Do. S. Nã illa quæ nõ ſunt ꝑ ſe nõ ex neceſſitate inſunt. ſi ergo ꝯclo monſtrationis non eſſet per ſe, ipſa non eſſet neceſſaria, cuius cõtrariũ patuit in præcedenti articulo. ergo concluſio demonſtrationis eſt per ſe. Sed cõtra hanc rõnem arguit Doc. S. in lectione. Nam Philoſophus probat in præcedentibus concluſionẽ demonſtrationis eſſe neceſſariã, quia eſt per ſe. nunc aũt probat concluſionẽ demõſtrationis eſſe per ſe, q̃a eſt neceſſaria. ergo vr̃ ꝙ Philoſophus cõmittat circulationem in ſuis ꝓbationibus. Ad hoc rñdet hic idẽ Doc. S. ꝙ ſuperior articulus nõ ſolum oſtendit demonſtrationẽ eſſe neceſſariorũ propter hoc ꝙ eſt ꝑ ſe, ſed ꝑ diffõnẽ, quod eſt ſcire. & ille fuit verus demõſtrationis modus.

Cõſiderandũ eſt aũt q̃d Philoſophus ꝯ prædicta inducit inſtantiã talem. Nam qñ aliqua concl̃o neceſſaria infertur ex p̃miſſis ꝯñtibus cõtingẽtib. quæritur, an tales præmiſſę ſint verę, quo dato infertur neceſſario cõcluſio, vr̃ ergo ꝙ præmiſſę cõtingẽtes poſſunt inferre aliquã concluſionem neceſſariã, quæ tñ nõ erit per ſe. Ad quod dicendum, quod aliud eſt neceſsario inferre cõcluſionẽ, & aliud eſt inferre cõcluſionem neceſſariã. præmiſſę cõtingentes inferũt neceſsario, ſi uerę ſunt & debite ordinatæ aliq̃ cõcluſionem neceſsariã neceſſitate conſequẽtiæ. nõ tñ ſemꝑ inferũt cõcluſionẽ neceſsariã neceſſitate conñtis, q̃a nõ ita interrogañ de pręmiſſis cõtingẽtibus quaſi cõcluſio ſit neceſsaria abſolute ꝑ ꝑ interrogata, ſed q̃a neceſse eſt p̃miſſas cõcedẽti ꝯcedere cõcluſionẽ & hoc ꝑꝑ neceſſitatẽ conñtiæ, & nõ cõſequentis.

Cõſiderãdũ eſt ẽt vlterius, q̃d duplex eſt accñs, nam quoddam eſt accidẽs proprium & aliud eſt accidens cõe, & tale eſt duplex. nam quoddam eſt ſeparabile, aliud inſeparabile. cuius ratio. Nam omne accidẽs, quod cauſatur ex principiis ſubiecti, aut cauſatur ex principijs propriis ſpeciei, aut indiuidui. ſi primũ ſic eſt accidens proprium. ſi ſecundum, hoc eſt dupliciter; quia vel cauſatur a prin-

a principiis indiuidui inſeparabiliter,& ſic eſt accidens inſeparabile, uel a principijs indiuidui indeterminate conſiderati,& tunc eſt accedens ſeparabile. de accedente proprio eſt demonſtratio,& non de aliis inquantum huiuſmodi. Ex prædictis patet qualiter accidens proprium,& accidens commune inſeparabiliter conueniunt ſecundum eſſe, quia vtrunque habet eſſe inſeparabile a ſuo ſubiecto,differunt tamen ſecundum originem.veruntamē ut ſupra dictum eſt, accidens proprium habet eſſe inſeparabile tam ſecundum rem quam ſecundum intellectum; ſed commune inſeparabile eſt quidem inſeparabile ſecundum rem, tamen tam ſecundum intellectum quam ad ſecūdam eius operationem eſt ſeparabile.Poſſumus enim intelligere coruum poſſe exiſtere, non intelligendo nigredinem eſſe, quod de accidente proprio dici non poteſt.Non enim poſſumus intelligere hominē poſſe eſſe in rerum natura abſque hoc ꝙ ſit riſibilis: quia eſt repugnantia intellectuum.

SOLVTIO.

Ad primum igitur dicendum,quod eclypſari pōt accipi dupliciter: vno modo vt dicit aptitudinem, & iſto modo iſta propoſitio eſt per ſe. luna eclypſatur,ideſt luna eſt eclypſabilis, ut ita loquar.alio modo poteſt accipi vt dicit actum,& iſto modo dicta propoſitio nō eſt neceſſaria, & per ſe,niſi neceſſitate, vt nunc, quando ſcilicet ponitur cauſa in actu,neceſſario ponitur actu eclypſis,tñ illa ut ſic nō eſt demō ſtrabilis de mōſtratione pp quid proprie loquēdo. Ad ſecundum dicendum,quod accidentia poſſunt dupliciter conſiderari, uno modo concretiue per reſpectum ad ſubiectum,& illo modo accidentia communia ſunt entia per accidens:alio modo poſſunt conſiderari abſtractiue ſiue ſubſtractiue in ordine ad ſuperiora & inferiora ſui generis. & iſto modo accidētia ēt communia ſunt entia per ſe,unde Philoſophus.quinto meta.diuidit ens in ens per ſe,& in ens per accñs.Ens uero per ſe diuiditur in 10.prædicamenta. ueruntamen aliquid dr̄ ens per accñs dupliciter:uno modo ut diſtinguitur contra ens per ſe in rerum natura ſm eſſe in alio,ſicut accñs eſt in ſubiecto.& iſto modo omne ens qualiterçunque conſideretur eſt per accñs:ſecundo modo ut diſtinguitur contra illud,qđ non eſt cōpoſitum ex naturis diuerſorum prædicamentorum.& iſto modo accñtia abſtractiua deſignata,quæcunque ſint illa, ſūt entia per ſe.& ut ſic de eis eſt ſcīa & demonſtratio. Sed quia accñs proprium fluit adęquate a principiis ſpeciei, quæ hñt modum formę,ideo accñs propriū tam cōcretiue,quā abſtractiue deſignatum dicitur ens per ſe.non aūt ſic eſt de accñtibus communibus.Ad tertiū dicēdum,ꝙ neceſſariorū per ſe pōt eſſe demonſtratio propter quid,non aūt neceſſariorum, quæ non ſunt per ſe,quemadmodum ſunt illa accidentia, quę fluunt inſeparabiliter a principiis indiuidui,ut ſupra declaratum eſt.

Sequitur in Philoſopho & in Doct.S.

Deinde cum dicit.Quando autem ex neceſſitate,&c.

ARTICVLVS II.

AD ſecundū ſic proceditur. Videtur quod præmiſſę demonſtrationes non ſemper ſint per ſe, ſed poſſunt eſſe per accñs.Nā per ſe aliquid dr̄ qñ non eſt cum alio: ſed maior demonſtrationis eſt cum alio.ſ.cum minore. ergo maior ipſa non eſt per ſe.Secundo.Hæc eſt demonſtratio, omne cōpoſitum ex contrariis eſt corruptibile, ſed animal eſt compoſitum ex contrariis.ergo &c. ſed tñ minor non eſt propoſitio per ſe, non enim prædicatum eſt de diffinitione ſubiecti,cum ſubiectum poſſit intelligi ſine prædicato,& econuerſo, ut de ſe manifeſtum eſt.ergo idem ꝙ prius.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus in littera ibi.[Quoniam autē ex neceſſitate &c.]

ſ C O N C L V S I O.

Reſpondeo dicendum, quòd ſecunda concluſio huius capituli q̃ eſt reſpõſiua ad quæſitum eſt talis. Demonſtratio pp qd neceſſario eſt ex primis, q̃ ſunt p ſe: quam concluſionem probat philoſophus vnica ratione, quæ ſic formaretur ſecundum Doc. San. Nam demonſtratio cum faciat ſcire procedit ex neceſſariis, ut ſupra oſtenſum eſt, ſed ea quæ non ſunt per ſe, cum poſſint non eſſe, nõ sũt neceſſaria: quia neceſſariũ eſt quod impoſſibile eſt non eſſe, ut patet per diffinitionem neceſſarii. ergo demonſtratio nõ procedit ex his, quæ non ſunt per ſe & per conſequens procedit ex primis, quæ ſunt per ſe. Ex quo infert Philoſophus, quod ſi aliquis ſyllogiſmus nõ procedit ex his, quæ ſunt per ſe, dato quod procedat ex neceſſariis non facit ſcire propter quid, cum ſcire propter quid ſit rei cauſam cognoſcere per ſe propriã, & applicatam, ut ſupradeclaratum eſt.

S O L V T I O.

Ad primum igitur dicendum, quod iſta prępoſitio per, poteſt accipi dupliciter, uno modo vt dicit ſolitudinem. & iſto modo illud dr̃ per ſe, quod non eſt cũ alio. vel in alio mõ põt accipi ut dicit habitudinem prædicati ad ſubiectũ, ſecundum q̇ prędicatum per ſe ineſt ſubiecto, & hoc modo primæ demonſtrationes dñr per ſe, & non primo modo. Ad ſm dicendum, quod licet componi ex neceſſariis non ſit de diffinitione animalis, eſt tamen de diffinitione & intellectu eius, ut eſt corpus mixtum ex quattuor elemẽtis. vnde illa minor eſt in primo modo dicendi per ſe non per ſe primo, ſed per alterum, ſiue per ſe ſecũdo.

LECTIO XV.

De proceſſu demonſtrationum & eſt lec. 15. Doc. San.

QVAESTIO XX.

quę habet articulos duos.

ORdine præmiſſo conſiderandũ reſtat in hoc tertio capitulo huius tertii tractatus qualiter demonſtratio non procedit ex principiis extraneis. Circa quod quęrunt duo. Primo utrum in demonſtrationibus poſſit fieri diſcurſus de genere in genus. Secundo vtrum extrema demonſtrationis & eius medium ſint eiuſdem generis.

Sequitur in Philoſopho & in Doc. S.

Non autem ex alio genere.

A R T I C V L V S I.

AD primum ſic proceditur. Videtur quod in demonſtrationibus cõuenit demonſtrantem deſcẽdere de genere in genus. nam metaphy. eſt alia ſcientia ab aliis ſcientiis ſpecialibus, & tamẽ ab ea fit deſcenſus ad ſcientias ſpeciales, cum probet & demonſtret principia ſcientiarum ſpecialium. ergo conuenit demonſtrantem deſcendere de genere ſpecialium ad aliud genus. Secũdo probatur. Dialectica cum ſit ſcientia rationalis eſt alia ſcientia a ſcientiis naturalibus, & tamen conuenit deſcendere ab ea ad alias ſciẽtias, cum habeat uiam ad principia omnium aliarum ſciẽtiarum, ut patet primo topicorum. ergo &c. Tertio probatur. Ab arithmetica ad muſicam fit deſcenſus, quia concluſiones muſicales demõſtrãtur per arithmeticalia, & conſtat eas eſſe ſciẽtias diuerſas. ergo &c. Quarto probatur. Quãdo ſcientiæ hñt eadem principia conuenit demonſtrantem deſcendere ab una in aliam, ſed omnium ſcientiarum, & omnium demonſtrationum ſunt eadẽ principia, vt innuit hic Philoſ. ergo &c.

O P P O S I T V M.

Sed contra eſt Philoſophus in littera ibi. [Non eſt ergo ex alio genere deſcendentem demonſtrare &c.]

C O N C L V S I O.

Rñdeo dicendũ, q̇ illud eſt tertiũ capitulum huius tertii tractatus, in quo Philoſophus volens oſtendere, quod demõſtratio non procedit ex principiis extraneis ponit unam concluſionem, quæ eſt reſponſiua ad quęſitum. uidelicet q̇ cõuenit demonſtrantem deſcendere

de

de uno genere ſubiecto in aliquod genus, quam conclusionem aliquibus præſuppoſitis probat tali ratione. Nam in demóſtratione oportet extrema, & medium eſſe eiuſdem generis, ut in alio articulo probabitur, ſed diuerſæ ſcientiæ ſunt circa diuerſa genera ſubiecta. ergo ex principiis vnius ſcientiæ non poteſt concludi aliud in alia ſcientia. Ex quo ſequitur, quod demonſtrationes nō procedunt ex extraneis principiis, quia ſi ſic non prohiberet demonſtrantem deſcendere de genere in aliud genus. Ex prædicta concluſione infert Philoſophus duo correlaria. Quorum primum eſt, quod nulla ſcientia demonſtrat aliquid de ſubiecto alterius ſcientiæ, ſiue tale ſubiectū ſit ſubiectū communioris ſcientię, ſiue ſciētiæ diſparatę. ſicut geometria non demonſtrat quod contrariorū eadem ſit ſcientia. communiora.n. pertinent ad ſcientiam cōmunem. ſ. primā philoſophiam ſiue dialecticam. Similiter geometria non demonſtrat, quod ex ductu unius numeri cubi in alterum numerum cubum ſurgat numerus cubus, ſed hoc pertinet ad arithmeticum. ſecundū correlarium eſt, quod ſcientia de proprio ſubiecto non demonſtrat quodlibet accidens, ſed ſolum accidens, quod eſt ſui generis, ſicut geometria non demōſtrat de linea recta, quod ſit pulcherrima linearum.

Pro ampliori declaratione præcedentium conſiderandum eſt ſecundum Philoſophum in præſenti paſſu, quod tria reperiuntur in qualibet demonſtratione uidelicet paſſio quæ demonſtratur, & genus ſubiectum, de quo demóſtratur paſſio, & dignitates ex quibus demonſtratio procedit. quorum trium dignitates ſolum poſſunt eſſe communes diuerſis ſcientiis nō autem ſubiectum & paſſio, niſi illæ ſcientiæ ſic ſe habent, quod una continetur ſub alia, ut accidit in ſcientiis ſubalternatis, de quarum ſubalternatione inferius declarabitur. Sed inſtabat diſcipulus. Nam præter prædicta tria in qualibet demonſtratione reperitur proprium mediū, quod eſt diffinitio ſubiecti vel paſſionis. ergo inſufficiens eſt prędicta aſſignatio Philoſophi. Dicendum quod mediū reducitur ad prædicta tria, quia reducitur ad dignitatem, ſicut cauſa proxima ad cauſam remotā, ut qdam dnt, uel reducitur ad extremitates. uidelicet ad ſubiectū & paſſionē, qa mediū quodammodo differt ab extremis, ut dicit Ægidius.

Conſiderandum eſt hoc ulterius ſm Philoſophum elicitiue, quod ſcientiarū quædam ſunt, quarū eſt idem genus ſubiectum ſimpliciter, ſicut ſcientia de triangulo & Iſochele reſpectu eiuſdem paſſionis. Alię ſunt quarum genera ſubiecta ſunt ſimpliciter diuerſa, ſiue alia ſicut geometrica & arithmetica. Sed alię ſunt ſcię quarū genera ſubiecta nō ſunt ſimpľr idē, neq; ſimpliciter alia, ſed ſunt ſubalternatiua ad inuicē ſicut arithmetica & muſica, cōtingit.n. demóſtrātē deſcēdere ab eodem genere in idē genus ſimpliciter, vt ab uno genere in alterū genus, non autem conuenit eum deſcēdere ab vno genere in aliud genus ſimpliciter, ut probatum eſt.

Conſiderandum eſt ulterius ſm Doc. S. in præſenti paſſu, quod genus dř ſimpliciter idem, quādo non ſumitur aliqua dřia quæ ſit extranea a natura illius generis, ſed ſm quod eſt idē genus, qn̄ ſumitur circa ſubiectum aliqua dřia extranea a natura illius generis, ſicut ſonus eſt extraneū quoddā a gn̄e numeri, & uiſuale a gn̄e linę: ſed illa genera ſubiecta dicuntur ſimpliciter differentia, quę ſunt diſparata, & unum non ſe habet ad aliud per differentias contrahibiles, ſicut linea & numerus.

Conſiderandū eſt ulterius, quod genus pōt accipi dupliciter. uno mō pro genere naturali. alio modo pro gn̄e logicali. & hoc dupliciter. vno mō pro gn̄e prædicabili, alio mō pro genere ſubiecto ſiue pro genere ſcibili cui ꝑt demóſtrari ineſſe aliqua paſſio propria. iſto autem ultimo modo accipitur hic genus. & non duobus primis modis.

Cōſiderādū eſt finaliter. quod duplicia ſunt principia demóſtrationis ſiue ſciē

tiarũ. Quædam ſunt propria & talia nõ ſe extendunt ad ſcientias penitus diuerſas. alia ſunt communia, & talia poſſunt dupliciter conſiderari. vno modo vt applicata ſunt & appropriata ad aliquam ſcientiam determinatam, & iſto modo non ſe extendunt ad ſcientias diuerſas. alio modo vt ſunt in ſua communitate remanentia, & iſto modo ſunt communia diuerſis ſcientijs.

SOLVTIO.

Ad argmenta patet ſolutio ex dictis.

Seqnitur ibi arguitur *ipertinẽter &c.*

ARTICVLVS II.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur ꝙ medium demonſtrationis non ſit eiuſdem generis cum extremis: nam extrema non ſunt eiuſdem generis. ergo ſuppoſitum falſum. antecedẽs patet: quia extrema demr̃ationis ſunt ſubiectum & propria paſſio, ſed ſubiectum vt plurimum eſt in genere ſubſtã tiæ, & paſſio in genere qualitatis ſecundum ſcholã thomiſtarum. ſubſtãntia autem & qualitas ſunt diuerſa genera. igitur &c.

Secundo probatur. Illa ſunt eiuſdem generis, quæ conueniunt in eodem genere, ſi ſic, detur illud. ergo &c.

Tertio probatur. Illud cui non cõuenit ratio generis non poteſt eſſe eiuſdẽ generis cum aliquo, ſed medio, quod eſt diffinitio, non conuenit ratio generis. cum diffõ non ſit prædicabile, vt patet inducendo per ſingula prędicabilia: ergo medium demonſtrationis non eſt eiuſdem generis cum extremis.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus in pręſenti paſſu ibi, ſequitur.

CONCLVSIO.

Rñdeo dicendum, ꝙ medium demr̃ationis eſt eiuſdem generis cũ extremis. i. cũ maiori & minori extremitatibus, qđ ſic patet ẽm Philoſophũ, nã ſi mediũ eſſet eiuſdẽ generis cum extremis ſequtur ꝙ mediũ non per ſe probaretur de extremis, neq; extrema de medio & ꝑ conſequens primæ demonſtrationes eſſent per accidens & non per ſe, & ſic demonſtratio non procederet ex his, quę ſunt per ſe. quod eſt contra præmiſſa. ergo medium eſt eiuſdem generis cum extremis, & hoc loquendo de genere ſcibili ſiue ſubiecto, & non de genere pñtiali. medium. n. & extrema ſunt eiuſdem generis ſcibilis, ideſt pertinent ad eandem rationem formalem conſiderationis alicuius ſcientiæ, ex quo patet ſolutio ad argumenta, quæ procedunt de eodem genere.

LECTIO XVI.

De his quorum eſt demonſtratio, & eſt lect. 16. Doc. S.

QVÆSTIO XXI.

quę habet articulos duos.

VLTERIVS in hoc quarto capitulo eiuſdẽ tractatus conſiderãdum reſtat qualiter demonſtratio non ꝓcedat ex corruptibilibus, ſed ex ſempiternis. Circa quod quærun tur duo. Primo vtrum corruptibilium ſit demonſtratio & diffinitio. Secundo vtrum eorum, quæ ſunt vt frequenter ſit demonſtratio.

Sequitur in Philoſopho & in Doct. S. manifeſtum eſt autem.

AD primum ſic proceditur. Videtur ꝙ corruptibilium poſſit eſſe demonſtratio. nam corruptibilia ſunt quæ poſſunt eſſe & non eſſe. ſed ea quorum eſt demonſtratio poſſunt eſſe & non eſſe, vt patet de roſa. homine riſibili, & ſic de aliis. ergo illa quorum eſt demonſtratio ſunt corruptibilia, & ſic corruptibilium poteſt eſſe demonſtratio.

a Sed dicebat diſcipulus, ꝙ licet hic

roſa

roſa particularis ſit corruptibilis. non tamen roſa in vniuerſali conſiderata. Conſiderandum eſt ergo ꝙ deſtructis primis ſubſtantiis impoſſe eſt aliqua aliarum remanere ſecundũ Philoſophũ in prædicamentis. ergo his roſis particularibus deſtructis, deſtruitur roſa vlr.

3 Sed dicebat idem, ꝙ deſtructis omnibus particularibus roſis deſtruitur roſa in communi quantum ad eſſe exiſtentię, non tamen quantum ad eſſe eſſentię. Conſiderandum ideo, ꝙ corruptio reſpicit eſſe eſſentię, ita ꝙ illud dicitur corruptibile. quod poteſt habere eſſe & non eſſe, ideſt habere eſſe exñtię & non habere. cum igitur, vt conceſſum eſt roſa in cõi corrũpatur quantũ ad eẽ exñtię, ſeqtur, ꝙ ſimpliciter corrũpit, & p ɔñs ſi de ea re ſic ſit demonſtratio, ſeqtur, ꝙ corruptibilium ſit demr̃atio.

4 Præterea. Ipſius motus eſt diffõ, vt patet tertio phyſi. & tamen conſtat, ꝙ motus eſt corruptibilis, vt patet de alteratione & corruptione. ergo &c.

5 Præterea. Ipſum corruptibile eſt diffinibile, nam corruptibile eſt quod poteſt eſſe & non eſſe. ergo corruptibilium eſt diffinitio & demonſtratio.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſ. in litera ibi. [Manifeſtũ eſt aũt ſi ſint ꝓpoſitiones vl'es, ex quibus eſt ſyllogiſmus, ꝙ neceſſe eſt concluſionem eſſe perpetuam &c.]

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum, ꝙ iſtud eſt quartum capitu. huius tertij tractatus, in quo Philoſophus oſtendens quorum eſt demonſtratio ponit tres concluſiones, quarum tertia in ſequenti articulo declarabit. prima eſt talis. Corruptibilium non eſt demonſtratio neq; ſciẽtia. quæ cõcluſio probatur tali ratione ſm Philoſophum. Nam demonſtratio eſt illarum rerum, quæ ſunt per ſe & de omni, vt ex ſupra dictis patet, ſed corruptibilia non ſunt vniuerſales, neque de oi cum non ſint ſemper, quod requiritur, vt ſupra declaratũ eſt. ergo corruptibilium non eſt demonſtratio, & per conſequens neq; ſcia. ſed tm̃ ſempiternorũ.

Secũda concluſio eſt, ꝙ ẽt corruptibiliũ non eſt diffinitio, quę probatur tali rõne Philoſophi. Nam corruptibilium nõ eſt demonſtratio. vt patuit per præcedẽtem cõcluſionem. ergo corruptibilium non eſt diffõ, patet cõſequẽtia, q̃a diffõ vel eſt principium demonſtrationis, vel concluſio, vel tota demr̃atio põne dr̃ns vt dicitur hic in litera. Pro cuius declaratione conſiderandum eſt ſm Doc. S. ꝙ contingit diffinitiones diuerſas eiuſdem rei dari ex diuerſis cauſis ſumptis. cauſę autẽ adinuicem ordinem habent; nam ex vna ſumitur rõ alterius. ex forma etiam ſumitur ratio materię. talẽ.n. oportet eſſe materiam, qualem forma requirit, ſi efficiẽs vero eſt ratio formę, quia enim agens agit ſibi ſimile, oportet ꝙ modus agentis ſit ſecundum modũ formæ, qui ex actione cõſequitur. ex fine aũt ſumitur rõ efficientis. nã omne agens agit ꝓpter finẽ, oportet ergo ꝙ diffõ, quæ ſumitur a fine ſit rõ & cã probatiua aliarum diffinitionũ, quæ ſumuntur ex alijs cãis. ponamus ergo duas diffinitiones domus, quarũ vna ſumatur a cã formali, quę ſit talis. domus eſt cooperimentũ cõſtitutũ ex cemento, lapidibus & lignis. alia vero ſumatur a cauſa finali, quæ ſit talis. domus eſt cooperimentum prohibens nos a pluuia, frigore, & æſtu. ſecunda diffinitio poterit demonſtrari per primam hoc modo. omne cooperimentum prohi. nos a pluuia &c. eſt conſtitutum ex cemẽto &c. ſed domus eſt cooperimentum prohibens nos &c. ergo domus eſt cooperimentũ conſtitutum ex cemento, lignis, & lapidus. patet ergo quod diffinitio, quæ ſumitur a fine eſt principium demr̃ationis. illa vero, quę ſumitur a forma, eſt concluſio demr̃ationis, põt ẽt cõiungi vna diffinitio cum alia, vt ſit vna diffõ hoc modo, domus eſt cooperimentum conſtitutum ex cemento, lapidibus, & lignis prohibens nos a pluuia, frigore, & æſtu. talis enim diffinitio continet totum, quod eſt in demonſtratione, videlicet, medium & concluſionem. & iõ talis diffõ dicitur demr̃atio poſitio

ne

ne differens, quia in hoc ſolum differt a demonſtratione, quòd non eſt ordinata in modo & figura, hic omnia dicit Doc. S. in præſenti lectione formaliter.

Conſiderandum eſt vlterius ſecundũ eundem ibidem, quòd quia demonſtratio nõ eſt corruptibilium, ſed ſempiternorũ neq; diffinitio, Plato fuit coact⁹ ponere ideas: cũ.n. iſta ſenſibilia ſint corruptibilia videbat ei, ꝙ eorũ non poſſet eſſe demonſtratio, neque diffinitio, & ideo dicebat, ꝙ neceſſe eſt ponere quaſdam ſubſtantias ſeparatas incorruptibiles, de quibus diffinitiones, & demõſtrationes darentur, quas vocabat ſpecies vel ideas. Sed huic opinioni occurrit hic Philoſophus dicens, quod demonſtratio non eſt corrupitibilium niſi per accidens, & ſi iſta ſenſibilia ſint corruptibilia in particulari, in vniuerſali tamen quandam ſempiternitatem habent. cum ergo demonſtratio detur de iſtis ſenſibilibus in vniuerſali, & non in particulari, ſequitur quod demonſtratio non eſt corruptibilium niſi per accidens, ſempiternorum vero eſt per ſe. hæc ille ibidem formaliter.

Cõſiderãdum eſt vlterius ſm Egidiũ, ꝙ cum forma recepta in intellectu, qua intellectus intelligit, ſit abſtracta conditionib. particularibus, oportet ꝙ a intellectus & cognitio eius per ſe feratur non in rem particularem, ſed in rẽ ſic abſtractam, cuius eſt quidditas rei, quæ eſt obiectum intellectus, vt patet tertio de anima. ſicut ergo uiſus eſt per ſe ipſius coloris, per accidens vero ipſius lapidis, vel alicuius alterius corporis, in quo color reperiẽ, ſic intellectus eſt ꝑ ſe ipſius quidditatis, ſed particularium in quibus habet eſſe talis quidditas eſt quodammodo per accidens. Similiter eſt dicendum de ſcientia cum ſcire ſit quoddam intelligere, & de demonſtratione cũ demonſtratio faciat ſcire.

Conſiderandum eſt vlterius ſecundũ eundem, quod nihil ab intellectu intelligitur niſi ut eſt actu, & vt habet analogiam ad formam, unde omnes partes diffinitionis dicuntur formæ, quandiu igitur eſt proceſſus per formam tandiu procedit diffinitio. quando uero nõ eſt proceſſus vlterius diuiſiuus per formam, ſed per conditiones materiæ, tũc ulterius diffinitio non procedit, & quia a ſpecie indiuidua non eſt proceſſus ſiue deſcenſus per differentias formales, ſed materiales, in ſpecie enim ſpecialiſſima iubet Plato quieſcere, igitur ſenſibiliũ corruptibilium per ſe diffinitio eſſe non poteſt.

SOLVTIO.

Ad primum igitur & ſecundum reſponſum eſt in obijciendo. Ad tertium dicẽdum, quod vniuerſalia ſunt corruptibilia in ſingularibus per alterum, uniuerſalia uero in uniuerſali conſiderata ſunt per ſe incorruptibilia quantum ad neceſſarias habitudines, quas habent ad ſuas paſſiones & principia, & vt ſic de eis eſt demonſtratio & diffinitio, & non primo modo. vnde non ſequitur. Ad alia patet ſolutio.

Sequitur in Philoſopho & in Doc. San.

Deinde cum dicit. Et eorũ, quæ ſunt &c.

ARTICVLVS II.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd eorum, quæ ſunt vt frequẽter, non ſit demõſtratio in ſcientia. Nam demonſtratio eſt ſempiternorum, ſed quæ ſunt frequenter, & non ſemper non ſunt ſempiterna. nam ſempiternum dicitur eſſe illud, quod ſemp eſt. igiẽ &c.

2 Præterea. Corruptibilium non eſt demonſtratio, ut dictum eſt, ſed quæ nõ ſunt ſemper, ſunt corruptibilia, cum aliquando habeant non eſſe poſt eſſe. igitur. &c.

3 Præterea. Eorum quæ ſunt raro nõ eſt demonſtratio neq; ſcientia. ergo pari ratione eorum, quę non ſemper ſunt, ſed frequenter, non eſt demonſtratio neque diffinitio.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus in litera di-

dicens.[Eorũ autem quæ ſæpe fiunt demonſtrationes ſunt ſcientię,ut lunæ defectus &c.

CONCLVSIO.

Reſpondeo, dicendum q̃ tertia concluſio huius capituli,quæ eſt reſponſiua ad quæſitum eſt talis. eorum quæ ſæpe fiunt eſt demonſtratio.quam concluſionem probat philoſophus exemplariter. De eclypſi lunæ & ſolis eſt demonſtratio & ſcientia,quæ vt frequenter & nõ ſemper accidunt. ergo eorum quæ ſæpe fiunt eſt demonſtratio.

Sed conſiderandum eſt quod eclypſis lunæ,& ſimilia, quæ non ſemper fiunt. poſſunt dupliciter conſiderari.vno modo in particulari, & tunc non ſunt ſemper.& iſto modo de ipſis non eſt demonſtratio,neque ſcientia per ſe. alio modo in uniuerſali uidelicet quantum ad rationes uniuerſales terminorum.& iſto modo ea,quæ non ſemper ſunt ſcilicet quã tum ad eſſe exiſtentiæ, ſemper ſunt quã tum ad eſſe eſſentiæ, uel quantum ad habitudinem terminorum:unde eorũ, quæ non ſemper ſunt,inquantum ſemper ſũt eſt demonſtratio & ſcientia, & non inquantum ſemper non ſunt. ut innuit hic philoſophus.

Conſiderandum eſt ulterius ſecundum Egidium,quod in demonſtratione, qua demonſtratur hęc concluſio. uidelicet luna eclypſat̃, ſicut in qualibet alia demonſtratione tria requiruntur.uidelicet ſubiectum ſ.luna,& paſſio.ſ.eclypſis & medium.ſ.interpoſitio terrę inter ſolem & lunã,quæ eſt cauſa eclypſis lunę. manifeſtum eſt autem quod in vniuerſali conſiderantur ſemper,cum uniuerſaliter ſint vbique & ſemper, non enim demonſtratur eclypſis de hac particulari luna primo, ſed de luna in cõmuni.manifeſtum eſt etiam,q̃ ſi eclypſis quæ tanquam paſſio de luna conſideratur aptitudinaliter,ut ſupra declaratum eſt, ſemp eſt:luna.n. ſemper apta nata eſt eclypſari,licet non ſemper actu eclypſetur, ſicut homo ſemper eſt riſibilis,licet non ſemper actu rideat:ſimiliter mediũ quãdam ſempiternitatem participat, quia poſita interpoſitione terræ inter ſolem & lunam, ſemper & neceſſario ponitur eclypſis.ex quo patet,quòd omnia,quæ ſunt in demonſtratione eorum, quæ nõ ſunt ſemper quantum ad eſſe exiſtentię, ſemper tamen ſunt,ſi in vniuerſali conſiderentur, & utrum ſint ſempiterna, & incorruptibilia, &c. patet ſolutio articuli.

Cõſiderandum eſt ulterius ſecundum Doc.S.in præſenti lectione, quod inter ea quæ non ſemper ſunt eſt differentia. quædã.n. non ſemper ſunt ſm tps. ſunt tñ ſemper per comparationẽ ad cãm, quia nunquam deficit,quin poſita cauſa ponatur effectus,ſicut de eclypſi lunę dictũ eſt.quædam uero ſunt, quæ nõ ſunt ſemper etiam per comparationẽ ad cauſam, quæ licet cauſæ impediri poſſunt; non enim ſemper ex generatione hominis generatur homo habens duas manus, ſed quandoque fit defectus uel propter impedimentum uirtutis cauſæ agentis,uel materiæ,uel utriuſque.ergo ſic ſunt ordinandæ demonſtrationes,ut ex uniuerſalibus propoſitionibus inferatur uniuerſalis concluſio remouendo illa,in quibus poteſt eſſe defectus uel ex parte ipſius tantum, uel etiam ex parte cauſæ. hæc ille.

Conſiderandum eſt ulterius ſecundum Paulum Venetum contra Egidium, quòd ſiue eclypſis dicat actum, ſiue aptitudinem, ſemper illa propoſitio. luna eclypſatur.eſt demonſtrabilis, uel quantum ad habitudinem ex his, quæ ſunt ſemper, quia ſicut cauſa dicit relationẽ ad effectum,ita e cõuerſo, ſicut.n.nõ interponitur terra quin ſit eclypſis, ita non eſt eclypſis quin interponatur terra. unde de luna poteſt demonſtrari, eclypſis ſiue dicat actum ſiue aptitudinem per hunc modum. quandocunque terra interponitur inter ſolem & lunam luna eclypſatur, ſed quandocunque ſol eſt in capite uel in cauda draconis terra interponitur inter ſolem & lunam.ergo quandocunq; ſol eſt in capite uel in cauda draconis luna eclypſatur,ſed hęc ſententia uidetur eſſe contra ea, quæ ſuperius

rius

rius Philoſophus adduxit, ꝓbauit enim ſupra, quòd demonſtratio eſt eorum, q̃ ſunt per ſe, & quòd concluſio demonſtrationis eſt per ſe, ſed quando eclypſari dicit actum, iſta propoſitio non eſt ꝑ ſe. luna eclypſatur, cum prędicatum poſſit ſubiecto abeſſe pręter eius corruptionem. unde magis adhærendum eſt opinioni Egidii in hac parte quam ſententiæ huius opinionis.

SOLVTIO.

Ad primum igitur, & alia patet ſolutio ex dictis.

LECTIO XVII.

De principijs demõſtrationum, & eſt lec. 17. S. Docto.

QVAESTIO XXII.

quę habet articulos duos.

GENERALITER nũc cõſiderare reſtat qualiter demonſtratio non procedit ex principiis cõmunibus, ſed propriis. Circa quod quæruntur duo. Primo utrum demõſtratio procedat ex principiis cõmunibus. Secundo utrum correlaria, quæ Philoſophus infert in hoc capitulo ex principali concluſione ſint ſufficienter aſſignata.

Sequitur in Philoſopho & in Doct. S.

Quoniam autem manifeſtum eſt.

ARTICVLVS I.

AD primum ſic proceditur. Videtur quòd demonſtratio procedat ex communibus. Nam ſicut ſe habet cauſa uniuerſalis ad effectum particularem ita ſe habet principia communia ad cõcluſionem demonſtrabilem, ſed cauſa uniuerſalis concurrit ad productionem cuiuslibet effectus particularis. ergo principia communia demõſtrationis cõcurrunt ad ſcientiam concluſionis, & ꝑ conſequens ingrediuntur demonſtrationem.

2 Præterea. Illa quæ ſunt immediatiora concluſioni demonſtratę magis ingrediuntur demonſtrationem quam illa q̃ nõ ſũt ei ita immediata, ſed prĩcipia cõia ſunt immediatiora concluſioni q̃ principia propria, quia ſecundum auctorem libri de cauſis uniuerſalis immediatius agit in effectum, quam cauſa particularis. ergo &c.

3 Præterea. Principia communia formaliter & actualiter includuntur in propriis ſicut ſuperius in ſuo inferiori. ergo ſicut principia propria ingrediuntur demonſtrationem. ita & principia communia.

4 Pręterea. Arithmetica & Geometria utuntur iſto principio. Si ab æqualibus æqualia demas, quæ remanẽt ſunt æqualia, & tamen conſtat quod illud principium eſt commune. igitur &c.

5 Præterea. Metaphy. eſt ſcientia & tamen concluſiones eius procedunt ex principijs communibus, cum ea conſideret ratione ſuæ communitatis. ergo &cæte.

6 Præterea. Vniuerſalia ſunt communia, ſed demonſtratio procedit ex uniuerſalibus ut ſupra probatum eſt. ergo &cæt.

7 Præterea. Philoſophus dicit infra, ꝙ eorum quibus utimur in demonſtratione quædam ſunt propria, & quædam cõmunia. ergo demonſtratio utitur principijs communibus.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt philoſophus in hoc capitulo dicens, quoniam autem manifeſtum eſt ꝙ unumquodque non eſt demonſtrare ex unoquoque &c.

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum, ꝙ iſtud eſt quintum capitulum huius tertij tractatus in quo Philoſophus ponit unam cõcluſionem ex qua infert tria correlaria, de quibus in ſequenti articulo uidebit. eſt ergo concluſio quæ eſt reſponſiua

ad quæſitum. Demonſtratio non procedit ex principiis communibus, quæ conclusio probatur duabus rationibus Philoſophi ſecundum Doct. S. ſi dicta eius diligenter conſiderentur, quarum prima eſt talis. Omnis demonſtratio propter quid facit ſcire ſimpliciter, & per ſe, non autem ſecundum accidens ſiue in communi, ſed demonſtratio quę procedit ex principijs communibus non facit ſcire ſimpliciter, ſed in uniuerſali, ſiue ſecundũ accidens. ergo demonſtratio non procedit ex communibus loquendo de demõſtratione propter quid, de qua eſt hic ad propoſitum. maior patet per Philoſophũ ſupra in prima diffinitione demonſtrationis. minor patet per demonſtrationem Briſſonis de quadratura circuli, qui demonſtrauit quadraturam circuli eſſe æqualem circulo per illud principium commune, ubi eſt inuenire maius & minus ibi eſt æquale, ſed eſt inuenire quadratum maius circulo & quadratum minus. ergo eſt inuenire quadratum æquale. Manifeſtum eſt, quod illa demõſtratio non facit ſcire ſimpliciter, ſed ſecundum accidens, quia illud principiũ. Vbi eſt inuenire maius & min⁹ &c. excedit genus quadrati & circuli. Secunda ratio eſt talis. Neceſſe eſt medium in eadem proximitate eſſe cum concluſione, id eſt neceſſe eſt, quod medium ſit proximum concluſioni, ſed ſi demonſtratio procederet ex cõmunibus principiis, medium non eſſet in eadem proximitate cum concluſione & ſubiecto eius, cum poſſit ad diuerſas ſcientias applicari. ergo demonſtratio non põt procedere ex communibus.

Sed inſtat diſcipulus. Nã per principia ſuperioris ſcientię demõſtrantur paſſiones eiuſdẽ ſciẽtiæ de ſubiecto inferioris ſcientiæ, ſicut in muſica demonſtratur aliquid per arithmeticalia, & tamen conſtat, quod talia principia non ſunt in eadem proximitate cum ſubiecto & concluſionibus muſicæ. ergo &c.

Dicẽdum hic ſecundum Philoſophum, ꝙ demonſtratio, qua aliqua paſſio ſuperioris ſciæ de ſubiecto proprio per principia eiuſdẽ de ſubiecto inferioris ſciẽtiæ facit ſcire quia, ſed demonſtratio, quæ demõſtratur paſſio ſuperioris ſciẽtię de ſubiecto proprio per principia eiuſdem facit ſcire propter quid, hic autem, ut dictum eſt, ſit mentio de demonſtratione propter quid, unde Philoſophus infra dicet, ꝙ ſcientiæ ſuperioris eſt ſcire propter quid, ſed ſcientiæ inferioris eſt ſcire quia, quod intelligendum eſt modo expoſito. Ex prędictis infertur ſecundũ Philoſophum, quod demonſtratio procedit ex principiis proprijs: nã demr̃atio ꝓcedit ex aliquibus principiis, ut patet per diffinitionem demonſtrationis, uel ergo procedit ex prĩcipiis extraneis ſiue ꝑ accñs. uel ex principiis per ſe. non primum, ut probatum eſt. Si ſecundum aut procedit ex principiis propriis, aut communibus. non ex principiis cõibus, ut patet per pręcedentẽ cõcluſionẽ, relinquitur ergo, ꝙ demonſtratio procedat ex principiis propriis.

Conſiderandum eſt autem ſecundũ Paulum Venetum, quod prædicta cõcluſio probatur a Philoſopho quatuor rationibus, quod quidem verum eſt, ſi probationes debeant appellari. Quarum prima eſt. In qualibet demonſtratione illud, quod demõſtratur eſt in ſuis principiis ſecundum quod ipſum, ſed illud, quod demonſtratur non eſt in principiis communibus ſecundum quod ipſum, ſed bene in principijs propriis. ergo demonſtratio non procedit ex principiis communibus. Secunda ratio eſt iſta. Omnis demonſtratio eſt ex principiis non extraneis, neque per accidens. ſed principia communia ſunt huiuſmodi, quia ſuperius eſt extra rationẽ ſui inferioris, ut ipſe dicit. ergo &c. Quarta ratio eſt ſecunda ſuperius adducta ad concluſionem principalem pręcedentis articuli. Sed ſi quis recte conſideret, prima ſua ratio peccat ſecundum fallaciam petitionis principii, quia qui diceret concluſionem procedere ex cõmunibus, negaret maiorem. uidelicet in qualibet demonſtratione illud, quod demonſtratum eſt in ſuis principiis ſecun-

dum quod ipſum. Similiter tertia ratio aſſumit falſum. uidelicet quod ſuperius eſt extraneum reſpectu ſui inferioris ſuperius eſt de eſsẽtia, & de itellectu quidditatiuo reſpectu ſui inferioris, cum ſit de diffinitione eius. Nec valet dicere, vt ipſe infert, eſt extraneum ab altera ſpecie, & tunc dicitur extraneum reſpectu inferioris, quia ſuperius contractum ad aliq̃ ſpẽm iam nõ eſt ſuperius.

SOLVTIO.

Ad primũ dicendũ, ꝙ ſicut cã vl'is cõcurrit ad productionem effectus virtualiter, ita principia cõia ingrediuntur demonſtrationem virtualiter, non autem formaliter. Pricipia ergo cõmunia igredi demonſtrationem poteſt intelligi dupliciter. vno mõ virtualiter, & ſic ingrediuntur. alio modo formaliter, & hoc dupliciter. Vno modo cõſiderando iſta principia communia vt appropriata, & applicata ad terminos ſpeciales, & iſto modo ingrediuntur demonſtrationem etiam formaliter. Alio modo vt ſunt in ſua communitate remanentia, & tunc non ingrediuntur formaliter demonſtrationem, vt vult Philoſophus hic. Ad ſecundum dicitur, quod duplex eſt immediatio, videlicet, virtutis & ſuppoſiti, verum eſt ꝙ principia cõia imediatius ingrediũtur immediationem virtutis demonſtratione, non autem immediationem ſuppoſiti. Ad tertium & ad quartum dicitur ſicut & ad primum. Ad quintum dicendum, quod principia metaphyſicalia poſſunt dupliciter cõſiderari. vno modo per reſpectum ad ea, q̃ cõſiderãtur in ſcientijs ſpãlibus, & iſto modo dicuntur cõia. Alio modo ꝑ reſpectum ad propriũ ſubiectum ipſius metaphyſice. & iſto modo dñr propria. vnde metaphy. cõſiderãt principia cõia alijs, ſed ꝓpria ſibi, vt hic dicitur Ad ſextum dr̃, ꝙ cõe accipitur dupliciter. vno mõ vt diſtinguitur contra ſingulare, & iſto modo demonſtratio procedit ex communibus, quia vt ſic vniuerſalia omnia dicuntur communia. Alio modo vt diſtinguitur contra proprium. & iſto modo demonſtratio propter quid non procedit ex cõibus, ſecus autem eſt de demonſtratione quia, vt infra declarabit. Ad ſeptimum dicẽdum ſicut ad primũ.

Sequitur in Philoſophe & in Doct. S. deinde cũ dicit ſi aũt hęc eſt &c.

ARTICVLVS II.

AD ſecundum ſic procedit. Videtur ꝙ tria correlaria, q̃ Philoſophus ex concluſione præcedenti infert, non ſint ſufficienter aſſignata. Nam iſta ſcia quæ eſt propria omnibus, non habet ꝓbare principia aliarum ſcientiarum. ſed vt dicitur hic in textu metaphy. eſt propria ſcientia omnibus. ergo ipſa nõ habet probare principia aliarum ſcientiarum, quod eſt contra primũ correlariũ.

2 Præterea. Quæ ſunt per ſe nota nõ probantur, ſed principia ſcientiarum ſpãlium ſunt per ſe nota, cũ ſint propoſitiones immediate, vt ſupra declaratum eſt. igitur &c.

3 Præterea. Logica habet probare principia aliarum ſcientiarum, vt patet 10. topicorum. ergo non metaphy. quia dum vnum ſufficit ad aliquid ſuperflue aliud requiritur.

4 Præterea. Si metaphy. haberet probare principia aliarum ſciarum: ſequeretur ꝙ aliæ ſcientiæ eſſent ſubalternæ ipſi metaph. quia probare principia alicuius ſcientiæ pertinet ad ſcientiam ſubalternantem, vt etiam infra concedit Philoſophus. conſequens videtur eſſe falſum, cum ſubiectum metaphy. non contrahatur ad ſcientiam ſpecialem per differentiam accidentalem, vt etiã infra declarabitur. ergo idem ꝙ prius.

5 Præterea Scientia quæ dicitur ſcientia ſcientiarum eſt maxime ſcientia, q̃a terminus reflexus ſuper ſuum nominatiuum importat excellentiam, ſed logica dicitur ſcientia ſcientiarum. ergo metaphy. non dicitur maxime ſcientia, ſed logica, quod eſt contra ſecundum correlarium.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus in litera ibi.

ib. Si autem manifeſtum eſt hoc, quod non eſt vnicuique ꝓpria principia demonſtrare.

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum, quòd Philoſophus ex præcedenti cõcluſione infert tria correlaria, quorum primum eſt, ꝙ ad metaphy. & non ad aliquam ſcientiā ſpecialem pertinet demõſtrare propria principia demonſtrationum, quia ſola metaphyſi. conſiderat principia prima quæ ſunt principia communia ad principia propria omnium ſcientiarum ſpecialium. vnde ad eam pertinet probare principia aliarum ſcientiarum Sed inſtabat diſcipulus: Nam arithmetica probat principia muſicalia. ergo hoc nõ ſolum ad metaphy. pertinet. Reſpondetur quia licet arithmetica principia muſicæ probet, non tam probat principia geometriç, ſola autē metaphy. probat principia omnium ſcientiarum ſpecialium, ſi probatione indigeant.

Secũdum correlarium eſt, quod quia metaphy probat principia aliarum ſciē tiarum, ex eo ꝙ principia prima, & primas cauſas conſiderat, ſequitur ꝙ metaphy. ſit maxime ſcientia, quia illud per quod aliquid ſcitur & demonſtratur, eſt magis notum, ſcientia autem illa, q̃ conſiderat magis ſcibilia & priora dicit magis ſcientia. Illa igitur ſcientia quæ conſiderat maxime ſcibilia, & ſimpliciter prima dicitur maxime ſcientia. vnde metaphyſi. ſapientia nominatur. ut patet in procemio metaphy. ſuperior autem ſciē tia eſt magis ſciētia quam inferior, quia probat eius principia. illa ergo ſcientia quæ eſt ſuprema omnium dicitur maxime ſcientia.

Tertium correlarium eſt. Quia deſcendere a metaphyſica ad alias ſcientias non eſt deſcendere de vno genere in aliud genus ſimpliciter. ſed eſt deſcendere ſicut fit deſcenſus ab arithmetica ad muſicam quod eſt deſcendere de uno genere in alterum genus.

Conſiderandum eſt autem ſecundũ Doct. S. in 10. metaphy. quòd metaphy. dicitur maxime ſcientia propter quattuor. Primo ratione obiecti ſiue ſubiecti attributionis. nam ens, quod eſt ſubiectũ eius, cum ſit primum, quod ab intellectu noſtro concipitur. eſt maxime intelligibile. Secundo ratione eorum, quæ principaliter conſiderantur in ea. ſicut ſunt Deus, & ſubſtãtiæ ſeparatæ, quæ cũ ſint maximę entitatis, & ſimpliciter sũt maxime ſcibilia, quia unumquodque eſt intelligibile ſecundum quod eſt ens in actu. Tertio ratione primorum principiorum, quæ metaphyſica conſiderat. nam primum principium. videlicet. Non contingit idem ſimul eſſe & non eſſe, dicitur eſſe certiſſimum, vt patet quinto metaphyſicæ. Quarto ratione modi conſiderandi. conſiderat enim ipſa metaphyſica ea quæ ſunt abſtracta a materia tam ſenſibili quam intelligibili, unde cõſiderat maxime immaterialia, & per cõſequens maxime intelligibilia, unumquodque enim ſecundum quòd magis eſt ſeparabile a materia magis eſt intelligibile. metaphyſi. ergo quadrupliciter merito dicit maxime ſcientia, vt clarius patet in procemio metaphyſicæ,

Conſiderandum eſt ulterius ſecundum Paulum Venetum, ꝙ a metaphyſica contingit tr pliciter deſcendere ad alias ſcientias ſpeciales. Primo ratione obięcti, quia ſub ſubiecto eius, ꝙ eſt ens inquantum ens, continentur ſubiecta aliarum ſcientiarum, Secundo ratione principiorum complexorũ, quia principia aliarum ſcientiarum complexa ꝓbantur per principia complexa metaphyſicalia. Tertio ratione principiorum incomplexorum, quia termini incomplexi tranſcendentes, de quibus eſt metaphyſica includuntur in ratione terminorum ſpecialium.

SOLVTIO.

Ad primum dicendum eſt, quòd metaphyſica dicitur proprie ſcientia, quia conſiderat principia cõmunia, quæ ſunt propria ſibi. ſicut principia ſcientiæ ſpecialis dicuntur propria in tali ſcientia, non autem dicitur proprie, quia conſideret principia propria, ideſt ſpecialia. Ad ſecundum dicendum, quod aliqua

dicuntur

dicuntur per ſe nota dupliciter. uno modo ſimpliciter, ſiue uniuerſaliter loquendo. Alio indeterminato genere ſcibiii. Illa principia quæ ſunt per ſe nota primo modo, nullo modo poſſunt demonſtrari ſicut ſunt principia ſimpliciter prima. illa tamen principia quæ ſunt per ſe nota ſecundo modo poſſunt quidem demonſtrari per principia priora. non quidem vt principia, ſed ut ſumuntur, vt concluſiones. principia autem ſcientiarum ſpecialium ſunt per ſe nota ſecundo modo, vnde ratio non ſequitur. Ad tertium dicendum, quod logica probat principia aliarum ſcientiarum probabiliter ſiue dialectice: metaphyſica uero demonſtratiue. unde nulla eſt ſuperfluitas. Ad quartum dicendum negãdo conſequentiam, & ad probationem dicitur, quod hoc non ſufficit ad ſubalternationem ſcientiæ. ſed requiritur ꝙ ſubiectum ſuperioris contrahatur per differentiam extraneam. Nihil autem eſt extraneum ab ente, quod eſt ſubiectum metaphyſicæ, cum nihil ſit, quod rationẽ entis ſubintelligere poſſit. vnde ſciẽtiæ ſpeciales non ſubalternantur metaphyſicæ niſi extenſo uocabulo ſubalternationis. Porro Pau. Vene. dicit, quòd hoc primum correlariũ philoſophi eſt, quòd quælibet ſcientia ſpecialis ſubalternet̃ metaphyſicæ, quod quidem non eſt uerum, quia Philoſophus nullam hic penitus mentionem fecit de ſubalternatione. eſt ergo prædictum correlarium non Philoſophi ſed illius opinatoris.

Sed dicetur, licet philoſophus nõ fecerit expreſſe mentionem de ſubalternatione, tamen neceſſario concludit ex dictis eius. Nam bene ſequitur, metaphyſica probat principia aliarum ſcientiarum, ergo aliæ ſcientiæ ſibi ſubalternantur.

Dicendumꝙ conſiderata ratio ualet per rationem Philoſophi adductam.

Ad ultimum dicendum, quòd logica eſt quantum ad aliquid nobilior metaphyſica uidelicet, in acquiſitione aliarum ſcientiarum, non autem ſimpliciter.

ECTIO XVIII.

De notitia principiorum demonſtrationis, & eſt lectio 18. San. Docto.

QVAESTIO XXIII.

quę habet articulos duos.

OMnino in hoc quarto tract. conſiderandum reſtat de principiis communibus & proprijs. Circa quod quinque occurrunt conſideranda. Primo enim conſiderandum eſt de diſtinctione principiorum communium a propriis. Secundo de diſtinctione principiorum communium intenſe. Tertio qualiter ſcientiæ demonſtratiuæ ſe habeãt ad principia cõmunia. Quarto qualiter demonſtratiuæ ſcientiæ ſe habeant circa propria principia, & qualiter in qualibet ſcientia ſunt proprię interrogationes & diſputationes. Quinto qualiter in propria ſcientia qualibet ſunt per ſe deceptiones & ignorantiæ. Circa primum quæruntur duo. Primum utrum principia demonſtrationis poſſint demonſtrari. Secundum utrum ſemper ſupponãtur in qualibet ſcientia.

Sequitur in Philoſopho & in Doc. San. Difficile.

ARTICVLVS I.

AD primum ſic proceditur. Videtur quòd principia demõſtrationis poſſint demonſtrari. Nam illud eſt vnum principium, quod triangulus hẽt tres angulos ęquales duobus rectis, quia per ipſum demonſtratur, quòd Iſocheles habet tres &c. & tamen demonſtratur in primo Euclidis. ergo principia demonſtrationis poſſunt demonſtrari.

2 Præterea. Illud eſt unum principium prima cauſa eſt, & tamen demonſtratur vt patet 8. phyſico. & 12. metaphyſi. ergo &cæt.

3 Præ-

3 Præterea. Illa propoſitio eſt demonſtrabilis, quæ eſt altera prior & notior, ſed multa ſunt principia ſciētiarum ſpecialium, quibus ſunt aliquæ propoſitiones notiores & priores ſupradictis. igitur idem quod prius.

4 Præterea. Omne quod habet cauſam poteſt demonſtrari, ſed principia communia habent cauſas. ergo &c probatio minoris, quia omnia principia p̄ſertim complexa componūtur ex terminis, ſed termini ſunt cauſæ materiales, vt patet ſecundo phyſi. & quinto metaphy. ergo principia cōplexa habēt cām. & tunc poſſunt demonſtrari.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus in litera ibi. [Difficile eſt aūt noſcere &c.] Et paulo poſt ſubiungit [Dico autem principia in unoquoque genere quæ quòd ſint nō contingit demonſtrare.]

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum, quod iſte eſt quart' tractatus huius primi libri, in quo Philoſophus determinat de principijs communibus & proprijs, qui quidem cōtinet in ſe quinq; capitula, in quorū primo ponit differentiam inter communia principia & propria. in ſecundo ponit differentiam inter principia communia ibi. [Non eſt autem ſuppoſitio.] In tertio, oſtendit qualiter ſcientiæ demonſtratiuę ſe habeant circa principia communia ibi. [Nō contingere aūt.] In quarto oſtendit qualiter ſcientię demonſtratiuę ſe habeant circa principia propria, & qualiter in qualibet ſcientia ſunt proprię interrogationes, reſponſiones, & proprię diſputationes ibi. [Si autem idē eſt interrogatio.] In quinto uero capitulo oſtēdit, ꝙ in qualibet ſcīa ſunt ꝓprię deceptiones, & ignorātię ibi.] Qm̄ autē ſunt geometricę.] In primo uero capitulo Philoſophus ponit duas concluſiones, quarum prima eſt rn̄ſiua ad q̄ſitum. Secunda eſt, qđ principium cōitatis diuiditur in principium cōe, & propriū. Eſt ergo prima ꝯclo, quòd principia nōpn̄t demr̄ari, q̄ concluſionē probat Philoſo. per deſcriptionem principiorum demr̄ationis. Nā principia ſunt quæ cum ſint uera, non contingit ea demonſtrare. ergo p̲ locum a deſcriptione principia nō contingit demonſtrare. Secunda concluſio eſt, quod pricipiorum q̄dā ſunt cōia, q̄dā ſunt propria, q̄ probant elicitiue ſm̄ Philo. Nam principium aut poteſt applicari ad diuerſas ſcīas, aut ſolū ad unā determinatam ſcientiam. ſi primum, ſic ſunt principia communia. ſi ſecūdum ſic ſunt principia propria, & tūc patet dr̄ia inter principia communia & propria.

Conſiderandum eſt autem pro declaratione primę cōcluſionis, ꝙ principiorū, vt dictū eſt q̄dā sūt cōia, q̄dā ſpālia, ſi fiat locutio đ pricipijs cōib. ſic ea poſſe demonſtrari poteſt intelligi dupliciter, uno modo loquendo de demonſtratione ſimpliciter. alio modo de demonſtratione quo ad aliquem. primo modo non poteſt demōſtrari, ſed bene ſecūdo modo, ut patet quarto metaphy. Si uero loquamur de principijs ſpecialibus, hoc ꝯtingit dupliciter. uel ſimpliciter, uel in ſcientia, in qua ſumuntur pro principijs. ſi primo mō, ſic poſſunt demr̄ari non q;dem ut principia, ſicut dictum eſt, ſed ut ſumuntur in rōne concluſionis. Si ſecundo modo hoc pōt itelligi dupliciter vel loquendo de demr̄atione oſtenſiua, uel ducendo ad impoſſibile. ſi primo mō ſic non poſſunt demonſtrari cum ſupponātur. ſecundo uero mō poſſunt demr̄ari.

Conſiderandum uero ulterius eſt ſm̄ Philoſophū, ꝙ pricipia cū nō principijs ꝯueniūt, & differūt. ꝯueniunt q̄dē, ꝙ de vtriſq; oportet ſupponere q̄d ſignificēt. i. q̄d ſignificāt p̲ terminos. ſed in hoc differunt, q̄a de principijs oportet ſupponere quia ſunt, i. q̄a uera ſunt, ſed de nō principijs, hoc eſt de ꝯcluſionibus, quæ ſunt ex principijs, nō oportet ſupponere q̄a ſunt, ſed hoc p̲ demr̄ationē q̄rit:

Conſiderandum eſt ulterius ſecundum Philoſophū, ꝙ ſcię ſpeciales non utuntur principijs cōibus in ſua cōitate remanētibus, ut ſupra dictū eſt, ſed utūtur eis ſm̄ quandam analogiā. i. ſecundū quod ſunt proportionata & applicata illis ſcientijs ſpecialibus. utile enim eſt

eſt: vt dicit Philoſophus, accipere huiuſmodi principia communia in ſcientiis ſpecialibus quantũ pertinet ad genus ſubiectũ ipſarum, quod continetur ſub ſubiecto ſcientiæ uniuerſalis.

Cõſiderandũ eſt ulterius ſm Philoſophũ hic in littera, ꝙ ſcientiæ ſpeciales præſupponũt de ſuis propriis qu a ſunt. i. quia uera ſunt. de ſubiecto autem præſupponunt quia & quid, de paſſione ẽt quid tantũ. qualiter aũt hoc intelligendum ſit ſuperius declaratum eſt. Et licet vt dicit hic Philoſophus prædicta ſupponenda ſint in qualibet ſcientia, non tamen eſt neceſſe, quod quęlibet ſciẽtia de omnibus prædictis faciat ſpecialem mentionem, quia aliquando notum eſt ſubiectum & paſſionem eſſe.

SOLVTIO.

Ad primum igitur dicendum, ꝙ illud principiũ, omnis triãgulus &c. demõſtrari põt nõ quidem vt principiũ, ſed ut q̃dã cõcluſio, vt declaratũ eſt. Ad ſm dicẽdũ, quod illud principiũ põt demonſtrari demonſtratione quia eſt, nõ aũt demõſtratione pp quid, de qua eſt hic ad propoſitũ, & hoc ſumẽdo ipſum pro cõcluſione quadã, nõ aũt vt principiũ eſt. Ad tertiũ dr̃ ſicut ad primũ. Ad quartũ dicẽdũ, ꝙ illud quod habet cãm dicentẽ pp quid põt demõſtrari, ſed termini propõnis non dñt cauſam propter quid. vnde non oportet, quod illæ propoſitiones, quæ dicũtur principia poſſint demõſtrari per huiuſmodi terminos, licet cognitio earum dependeat a cognitione terminorum, vt in principio libri declaratum eſt.

Sequitur vbi ſupra in Philoſopho & in Do. S. impertinenter tamen &c.

ARTICVLVS II.

AD ſecundũ ſic proceditur. Videtur quod principia non ſupponantur in qualibet ſcientia. Nam illa quæ demõſtrantur ſiue probantur non ſupponuntur, ſed principia ſcientiarum ſpecialiũ ꝓbanẽ, vt dictũ eſt. ergo nõ ſupponunẽ.

2 Pręterea. Illa quæ poſſunt negari, non ſupponuntur, ſed principia ẽt cõmunia poſſunt negari, ut patet quarto metaphyſicæ. Nã principia cõia ſe hñt ad principia ſpãlia ſicut añs ad ꝯñs, ſed negato conſequẽte negaẽ añs. ergo &c.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus in pręſenti capitulo ubi ſupra.

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendũ eſt, quod principiorũ q̃dã ſunt propria quædam cõmunia, vt dictũ eſt. Si loquamur de principijs ſpecialibus, ſic illa nõ ſupponunẽ in qualibet ſcia, ſed ſolũ in illa ſcientia, in qua ſumũtur pro principijs. Si uero loquamur de principijs communibus, & primis, ſic neceſſe eſt ea ſupponere in qualibet ſcientia, quia illa dñr ſupponi in qualibet ſcia, quibus ignoratis omnia ignorantur. ſed principia cõia & prima ſũt talia, quod ipſis ignoratis oĩa ignorãtur, ipſis tñ ſcitis nõ omnia ſciuntur. Conſtituũtur. n. ex terminis cõibus ſiue tranſcendentibus, quæ includuntur in intel ectu cuiuſlibet termini ſpãlis. ergo nec nõ talia prĩcipia ſupponũtur in qualibet ſcientia. Sed inſtat diſcipulus. Illud eſt unum primum principium. Si ab æqualibus æqualia demaſ quæ remanent ſunt æqualia. ſimiliter illud. Omne totum eſt maius ſua parte, & tamen non ſupponitur in qualibet ſciẽtia. ergo &c. Dicendũ quod ꝓdictę propoſitiones bene ſunt communes animi conceptiones; non tamẽ ſunt principia ſimpliciter prima. Contra. Nam omnes animi cões conceptiones ſunt prĩcipia ſimiliter prima. ergo &c. Rñdeo dicendum ad hoc ſecũdũ Egidiũ, quod omnes animi cõceptiones poſſunt dupliciter cõſiderari. uno modo in ordine ad intellectum concipiẽtem. Alio modo ad ens, & ad partes eius. Primo mõ oẽs cões animi cõceptiones ſunt principia prima, quia intellectus illis aſſentit abſq; aliquo diſcurſu ex ſola notitia terminorũ. Sed ſecundo modo ꝯſiderata nõ ſunt principia prima, quia fundantur ſuper partes entis, uidelicet in quãtitate, quæ quidẽ habet ordinẽ ad

ens

ens, ſicut poſterius ad ſuum prius, & tūc ſolum illa, quæ fundantur in ente, uel in eſſe ſunt prima principia, ut illud. Non contingit idem ſimul eſſe & non eſſe.

Cōſiderandum eſt autem, ꝙ Paulus Venetus aliter reſpondit ad prædicta dicēs, quòd prędictę propōnes nō ſunt prima principia ſimpliciter, ſed ſolū ſecundum quid, nec intellectus eis aſſentit cognitis terminis abſque aliquo diſcurſu, vt eſt illud principium. Non contingit idem ſimul eſſe & non eſſe, & talia dñr prima principia ſimpliciter, & primæ dignitates nullo modo demonſtrabiles, quædam uero ſunt principia, quibus intellectus aſſentit cognitis terminis. mediante tamen diſcurſu imperceptibili, vt, Omne totum eſt maius ſua parte, & talia non ſunt principia prima ſimpliciter, ſed ſolum ſecundum quid. uidelicet per reſpectum ad ſcias, quarū ſunt principia, quæ quidem ſunt demonſtrabilia ſecundum qd illis uidelicet, qui ea negarent. Sed alia ſunt principia, quibus intellectus aſſentit ex ſolo diſcurſu demonſtratiuo moroſo. vt, A quolibet puncto ad quemlibet punctum contingit rectā lineam ducere, & talia ſimpliciter demōſtrātur. Alia uero ſunt principia, quibus intellectus aſſentit ex ſolo diſcurſu inductiuo uel diuiſiuo, ut ſunt præmiſſæ indemonſtrabiles alicuius demonſtrationis; hęc ille. Solutio tamen Egidij magis placet quia cum omnis diſcurſus ſit argumentatiuus. omnis autem argumentatio eſt perceptibilis ab eo, qui argumentationem facit. ergo nullus uidetur diſcurſus imperceptibilis.

SOLVTIO.

Ad primum igitur dicendum, ꝙ licet principia propria demonſtrentur in ſcientia ſuperiori, ut concluſiones quædam, ſunt tamen prima principia communia, quæ ſupponūtur in qualibet ſciētia, & non demonſtrantur, ut dictū eſt. Ad ſecundum dicendum, ꝙ prima principia licet negari poſſint uoce, non tñ mente per ſe loquendo, qa ſunt propōnes fundatę in ente, qbus intellectus diſſentire non poteſt. per accidens uero negari poſſunt uirtualiter, uidelicet & implicite. Qui.n. negat propria principia ſpecialiter & virtualiter, & implicite negat primum principium commune.

LECTIO XIX.

De veritate principiorum demōſtrationis, & eſt lectio 18. San. Docto.

QVAESTIO XXIIII.

quę habet articulos duos.

LIcet conſiderandum ſit in pcedenti capitulo de diſtinctione pricipiorum cōiū a proprijs. reſtat conſiderare de diſtinctione principiorū communium inter ſe. Circa quod quærūtur duo. Primo utrum neceſſe ſit communes animi conceptiones ſiue dignitates per ſe eſſe ueras & per ſe uideri. Secundo utrum diffinitio ſignificet eſſe vel non eſſe.

Sequitur in Philoſopho, & Doc. San.
Non eſt autem ſuppoſitio.

ARTICVLVS I.

AD primum ſic proceditur. Videtur ꝙ non ſit neceſſe cōes animi conceptiones per ſe eſſe & uideri ueras. Nā illud quod uř per aliud, non p ſe vř, ſed oïa principia complexa uidentur per aliud, uidelicet per lumē intellectus agētis. ergo nō eſt neceſſe ea p ſe videri.

2 Præterea. Quod vř per rōnem exteriorem nō per ſe uř, cum ratio exterior ſm Doctores ſit argumētatio aliqua: ſed dignitates poſſunt uideri per rōnes exteriores, quia rō interior ſignificatur p rōnem exteriorem. Ea.n.q̄ mēte cōcipiunt p uocē exteriorē exprimi pñt. ergo &c.

3 Præterea. Non eſt neceſſe propōnes per ſe videri, ut patet in textu. ergo nec dignitates, patet conſequentia, qa quęlibet dignitas dř ſuppō, cum ſupponatur

in qualibet ſcientia particulari, ut dictum eſt. ergo &c.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus, in litera ibi. [Non eſt autem ſuppõ, neq; petitio, quod eſt neceſſe eſſe, per ſeipſum aũt uideri neceſſe eſt &c.

CONCLVSIO.

Rñdeo dicendum, ꝙ iſtud eſt ſecundũ capitulum huius quarti tractatus, in quo Philoſophus ponẽdo differentiam inter principia cõia ponit tres cõcluſiones. Quarum prima eſt. Quia differunt a petitionibus, & ſuppoſitionibus. Secunda ꝙ ſuppoſitio & petitio inter ſe differunt. Tertia eſt, de qua ẽt in ſequenti articulo uidebitur, quod diffinitio differt a ſuppõne & petitione. Prima concluſio probatͣ tali rõne. Nã illud principiũ, quod neceſſe eſt per ſeipſum uideri, non eſt ſuppõ neque petitio, ſed cõis animi cõceptio, ſiue dignitas eſt huiuſmodi. ergo cõmunis animi conceptio ſiue dignitas nõ eſt ſuppoſitio neque petitio. probatio minoris, q͂a ſuppoſitio & petitio poſſunt probari exteriori rõne, uidelicet ꝑ ſyllogiſmum aliquem, cum conſtituantur ex terminis ſpecialibus. Communis animi conceptio non poteſt probari per argumentationem aliquam, unde ad ea nõ eſt rõ exterior, ſed ad eam eſt ratio, quę eſt in anima, q͂a per lumẽ intellectus cognitis terminis ſtatim cognoſcitur. unde neceſſe eſt per ſe uideri. Quod autem non uideatur per rõnem exteriorem patet, quia cõtra illud, quod vr̃ per rõnem exteriorem, poteſt ſemper fieri inſtantia, ſec contra illud, quod fit per rõnem interiorem nõ poteſt fieri inſtantia. Cũ ergo in primum principium non feratur inſtantia mentaliter, ſimiliter neque ꝯ communes animi conceptiones, relinquitur ꝙ uidentur per rõnem interiorẽ, & non per rõnẽ exteriorem. Ex quo patet qualiter cões animi conceptiones, & alia demõſtrationis principia, uidelicet ſuppõ & petitio differunt. Quæ quidem licet inter ſe differant in proprijs, habent tamen aliquid commune eis. cõe quidem habent, quia neceſſe eſt tam illa quàm illa eſſe uera per ſe, licet non ſit neceſſe omnia uideri uera, ut ex adductis patet. Secunda concluſio probatur tali rõne. Nã oĩs propoſitio, qua utitur demonſtrator demonſtrãdo aliquam cõcluſionẽ, aut eſt probabilis addiſcẽti, cui ſit talis demonſtratio, aut nõ. ſi primum illa dr̃ ſuppõ. Si ſecundum hoc eſt dupliciter, quia aut ille addiſcens eſt ꝯriæ opinionis, aut indifferens, uidelicet q͂a neq; eſt eiuſdem opinionis neque ꝯriæ. Si primum ſic eſt quæſtio. ſi ſm̃ ſic eſt petitio. Ex quo patet qualiter prædicta tria differunt. Conueniunt autem in hoc, quod cum ſint demonſtrabilia, tamen demonſtrator ea non demonſtrat, quia non demonſtrantur in illa ſcientia, in qua accipiuntur pro ſuppoſitionibus. unde ſuperius inter principia immediata connumerantur.

Pro ampliori declaratione primę ꝯcluſionis conſiderandum eſt, ꝙ ratio accipitur pluribus modis. Vno modo accipitur rõ pro diffinitione ſicut patet ĩ diffinitione uniuocorũ in ante p̃dicamẽtis: vbi dr̃ ꝙ ſm̃ illud nomen rõ ſubſtantiæ eſt eadem. alio modo accipitur pro forma rei, ut patet ſecundo metaphy. capitulo de generationibus cauſarum. tertio modo accipitur pro eſſentia cõicabili ſiue uerificabili de pluribus. quarto modo accipitur pro medio habẽte uim probandi concluſionẽ, unde ſm̃ Boetiũ, argumentũ eſt rõ rei dubiæ faciens fidem. i. argumẽtum eſt mediũ proferens & ꝓbans concluſionẽ. quinto modo accipiͭ pro anima rõnali, ut patet tertio de anima. ſexto modo accipitur pro potentia animæ rationalis ſm̃ quod diuiditur in rõnẽ vniuerſalem, & particularem, ſuperiorẽ & inferiorem. ſeptimo modo accipitur pro cauſa licita, ſicut cum dicimus, iſte habet rõnem. octauo modo accipitur pro lumine intellectus agentis, quo lumine aliquid cognoſcitur, & uocatͬ rõ interior. nono ſumitur pro rõne ſeu argumentatione probante aliquid, & uocatur rõ exterior, quæ poteſt dici mentalis & uocalis. ratio uocalis dicitur, quia exprimit extra illud, quod inte-

interius concipitur. ratio uero mentalis exterior dicitur, qa eſt explicabilis per rationem, uel quia non eſt nobis naturaliter indita talis argumentatio, ſed acquiſita ab extra. quando ergo dicitur, quòd communes animi conceptiones habent rationes in anima, accipitur ibi ratio pro lumine intellectus agentis & non pro ſyllogiſmo mentali, habet ergo in ſe anima rationem interiorem ideſt lumen intellectus agentis, quod eſt ſibi intrinſecum, per quod aſſentit dignitatibus ſiue primis principijs. magiſter uero non facit rationem exteriorem ideſt ſyllogiſmum aliquem in diſcipulo, per quē doceat ipſum cognoſcere principia, ſed ſolum proponit in diſcipulo & diſcipulus habet apud ſe rationem interiorem, ideſt lumen intellectus agentis, per quod uidet illas dignitates quando uero dicitur, quòd alia principia habent rationem exteriorem accipitur ibi ratio pro argumentatione probante aliquid, ut deducit hic Egidius.

Conſiderandum eſt vlterius, quòd quia vnius, & eiuſdem, & etiam ab eodē poſſunt formari plures rationes exteriores, ſcilicet plures ſyllogiſmi probantes aliquid, non tamen poſſunt ab eodem formari plures rationes interiores, cum in uno & eodem ſit tantum unus intellectus agens: hinc eſt φ contra rationem interiorē non fertur inſtantia, ſed bene contra rationem exteriorem.

Conſiderandum eſt inſuper ſecundum Philoſophum eliciti ue, quòd dignitas a ſuppoſitione, petitione, & quæſtione differt quadrupliciter. primo quia dignitas eſt neceſſaria per ſe. ſuppoſitio uero & petitio propter aliud. ſecundo quia dignitas ipſa per ſeipſam uidetur, non autem ſuppoſitio, aut petitio, aut quæſtio. tertio quia dignitas eſt intelligibilis per ſolam rationem interiorem, nō autem alia: quarto quia dignitas neque demonſtratur, neque demonſtrari poteſt per rationem exteriorem. ſuppoſitio uero, ſiue petitio, ſiue quęſtio poſſunt per rationem exteriorem probari.

SOLVTIO.

Ad primum igitur dicendum, quòd aliquid per ſe uideri pōt itelligi dupliciter. vno modo, quia nullo modo uī̄ p aliud. & iſto modo prima principia non per ſe vīr, qa vīr per cognitionē ſenſitiuā, & p cognitionem intellectiuā terminorū a lumine intellectus agentis. alio modo aliquid dicitur per ſe uideri, quia non videtur ſiue intelligitur per diſcurſum argumentatiuum, ſiue per rationem exteriorem, & iſto modo dignitas & communes animi conceptiones per ſe uidētur. Ad ſecundum dicendum, φ ſi accipiatur ratio interior pro ratione, ſiue argumentatione mentali ducente in cognitionē alterius, ſic uerum eſt, φ illud quod uī̄ p rationem interiorem poteſt uideri p rationem exteriorem, ſed iſto primo modo dignitas non uidetur per rationē interiorem. ſi uero accipiatur ratio interior pro lumine intellectus agentis ut accipitur in propoſito, ſic non eſt neceſſe, φ illud quod videtur per rationem interiorem poſſit uideri per rationem exteriorem. Ad tertium dicendum, φ licet quęlibet dignitas poſſit dici ſuppoſitio extenſo nomine ſuppoſitionis, non tamen omnis ſuppoſitio eſt dignitas, unde ratio non ſequitur.

Sequitur in Philoſopho & in Docto. S.

Deinde cum dicit. termini autem non ſunt.

ARTICVLVS II.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur φ diffinitio ſignificet eſſe. Nā illud quod eſt de ratione alicuius nō poteſt ab eo ſeparari, ſed ſignificare eē eſt diffinitionis, ut patet per Philoſophum & Boetium in topicis, diffinitio enim eſt oratio indicās quid eſt eſſe rei, ut ibidē dicitur. ergo diffinitio ſignificat eſſe.

2 Præterea Illud quod ſignificat quod quid erat eſſe ſignificat eſſe, ſed diffinitio eſt huiuſmodi, ut patet ſecundo huius & ſeptimo metaphy. ergo idē, quod prius.

3 Præterea. Inter eſſe & non eſſe non cadit medium ſicut inter ens & non ens non cadit medium cum contradicant. ergo quicquid ſignificat aliquid aut ſignificat eſſe aut non eſſe, ſed diſſinitio ſignificat aliquid & non ſignificat non eſſe. ergo ſignificat eſſe.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt philoſophus in litera ibi.[Termini autem nō ſunt &c. nihil.n. eſſe aut non eſſe dicunt.]

CONCLVSIO.

Reſpōdeo dicendum, ꝙ concluſio tertia huius capituli eſt iſta. diſſinitio differt a ſuppoſitione & petitione, quæ concluſio probatur duabus rationibus philoſophi: quarum prima eſt talis. nam omnis ſuppoſitio ſignificat aliquid eſſe vel non eſſe, ideſt verum uel falſum, aut affirmationem vel negationem, ſed diffinitio non ſignificat eſſe vel non eſſe modo expoſito, ergo diffinitio differt a ſuppoſitione & petitione. ſecunda ratio eſt talis, ſuppoſitio uel petitio eſt in toto uel in parte, ideſt omnis ſuppoſitio eſt uniuerſalis uel particularis, ſed nulla diffinitio eſt uniuerſalis propoſitio uel particularis, cū in ea nihil vniuerſaliter vel particularite prædicetur. ergo diffinitio differt a ſuppoſitione & petitione, & ſimiliter a quęſtione.

Conſiderandum eſt hic ſecundum Philoſophum elicitiue, quod termini ideſt diffinitones poſſunt dupliciter conſiderari. vnō modo ſecundum quod ſumuntur in propoſitionibus, & iſto modo dici poſſunt ſuppoſitiones, alio mōdo pro ut ſecundum ſe, & abſolute ſumuntur, & iſto modo non dicuntur ſuppoſitiones, ſed oportet tales terminos p ſe ſumptos ſolum intelligere non autē ſupponere, ideſt veros & falſos eſſe.

Conſiderandum eſt ulterius ſecundum eundem ibidem, quod geometria licet aliqui aliter opinati ſint non ſupponit falſum cum dicit lineam eſſe unius pedis, aut lineam deſcriptam in puluere eſſe rectam quæ tamen non eſt recta, qa geometria nihil demonſtrat de particularibus, ſed de vniuerſalibus, ut ſupra dictum eſt, hæ autem lineę ſunt particulares ſiue ſingulares, vnde de eis nihil demonſtrat geometria inquantum geometria, ſed vtitur eis prō exemplis uniuerſalium inquantum per huiuſmodi exempla intelliguntur illa ex quibus, & de quibus demonſtrat.

Conſiderāndum eſt ulterius ſecūdum ꝙ philoſophus ex prædictis correlarie concludit, ꝙ non eſt neceſſe ponere ſpecies ſiue ideas ad hoc, ꝙ ſcia & demonſtratio ſit ex ſempiternis, quia demōſtratio ſit ex uniuerſalibus, q̄ perpetua ſunt & ſempiterna, ſed ad hoc ꝙ fiat aliqua demr̄atio neceſſe eſt eē vnum in multis, & de multis. nā ſi non ſit unum in multis nō erit vniuerſale, & ſi nō ſit uniuerſale nō erit medium demonſtrationis, & per cōſequēs neque demonſtratio. oportet n. mediū demonſtrationis eſſe vniuerſale, & vnum de pluribus prędicatum non æquiuoce, ſed ſecundum eandem rōnē, quæ eſt ratio uniuerſalis, aliter eſſet vitium in demonſtrando. committeretur enim fallacia æquiuocationis quod inconueniens eſſe uidetur.

Conſiderandum eſt ulterius, ꝙ licet diffinitio, ut patet ſeptimo metaphy. ſignificet primario naturam uniuerſalē, vt puta naturam ſpecificam, tamen nec ſignificat uniuerſaliter nec particulariter ſiue ſingulariter, qa talis modus ſignificandi oritur a ſignificato uel ab aliqua compoſitione terminorum, & dr̄ diffinitio terminus a terminando, tum primo, quia terminat actum intellectus tū ſecundo, qa terminat totam naturā diffiniti, indicat enim totam naturam diffiniti a prima potentia uſque ad vltimum actum vt deducit Albertus mag.

SOLVTIO.

Ad primum ergo dicendum, quod eſſe accipitur tripliciter ſecundū Doc. S. ī quæſt. diſputatis de malo, q. 1. art. 1. vno modo pro eſſe actualis exiſtētiæ. ſecundo modo accipitur vt ſignificat veritatē propoſitionis, propoſitio enim affirmatiua uera ſignificat eſſe, & affirmatiua propoſitio falſa ſignificat non eſſe principaliter, & iſtis duobus modis diffinitio

non

non ſignificat eſſe. tertio modo accipitur pro eſſe eſſentiæ ſiue quidditatiuo, & iſto modo diffinitio ſignificat eſſe vt concludit argumentum. Ad ſecundum & tertium patet ſolutio ex iam dictis, licet enim inter eſſe & nõ eſſe ſimpliciter non cadat mediũ; tamen inter eſſe quod ſignificat ueritatem ꝑpoſitionis, & non eſſe bene cadit medium. vnde ratio non ſequitur.

LECTIO XX.

De principio communiſſimo in ordine ad ſcientiam, & eſt lect. 20. S. Docto.

QVAESTIO XXV.

quę habet articulos duos.

INſuper conſiderandum reſtat qualiter ſcientiæ demõſtratiuæ ſe habeãt circa principia communia. Circa quod quærũt duo. Primo utrum aliqua demonſtratio accipiat hoc principium commune, non cõtingit idem ſimul affirmare & negare. Secundo utrum logica & metaphyſica ſint de omnibus.

Sequitur in Philoſopho, & in Doct. S.

Non contingere autem.

ARTICVLVS I.

AD primum ſic proceditur. Videtur quòd non aliqua demonſtratio vtatur illo principio. non contingit idem ſimul affirmare & negare. Nam aliqua demonſtratio utitur illo principio, de quolibet eſt uera affirmatio uel negatio: de nullo uero ambo ſimul, ut concedit Philoſophus in litera. ergo pari ratione poteſt uti prædicto principio. videlicet, non contingit idem ſimul affirmare & negare.

2 Præterea. Quęcunque ſic ſe habent, ꝙ ſunt idem regulariter, ſi demonſtratio vtitur uno etiam utitur reliquo, ſed prædicta principia, videlicet, non contingit idẽ ſimul affirmare & negare, & de quolibet eſt vera affirmatio uel negatio &c. ſunt idem realiter, aliter non eſſet vnum primum principium tãtum, quod eſt cõtra Philoſophum, quarto metaphy. ergo ſi aliqua demonſtratio utitur uno vtitur etiam & reliquo, & tunc idem quod prius.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt philoſophus in præſenti capitulo dicens [Contingere autem ſimul affirmare uel negare neque una recipit demonſtratio &c.]

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum, ꝙ iſtud eſt tertium capitulum huius quarti tractatus in quo Philoſo. oſtendit qualiter demonſtratiuæ ſcientiæ ſe habeant circa principia communia adducendo tres cõcluſiones, quarum prima eſt reſponſiua ad quęſitum, uidelicet, nulla demonſtratio utitur iſto principio, non contingit idem ſimul affirmare uel negare. Secunda concluſio eſt, quod aliqua demonſtratio utitur iſto principio, de quolibet eſt uera affirmatio uel negatio, de nullo vero ambo ſimul. Tertia concluſio eſt de qua in ſequenti articulo uidebitur. videlicet, quod logica, dialectica & prima philoſophia ſunt de communibus obiectiue licet diuersimode. Eſt ergo prima concluſio, ꝙ nulla demonſtratio utitur iſto principio. Non contingit idem &c. quæ concluſio probatur vnica ratione Philoſophi, quæ ſic põt formari. nã demonſtratio non utitur eo quo non indiget cũ potiſſimũ in demonſtrationibus ſuperfluitas ſit vitanda, ſed nulla demonſtratio præſertim oſtenſiua indiget iſto principio. Non conuenit &c. ergo nulla demonſtratio vtitur eo. probatio minoris. nam ſi eo indigeret, potiſſime eſſet ſumendum illud ad maiorem extremitatem, ſed hoc non eſt verum, quia ſi talis additio ponatur ad maiorem extremitatem nihil plus certificatur, quam ſi non ponatur. unde non plus

certificatur cũ dicitur, omnis homo eſt animal rationale; & non eſt non animal rationale quam ſi diceretur, omnis homo eſt animal rationale, cum demonſtratio intẽdit aliquid certificare & ſciẽtiam generare non indiget prædicto principio. Pro cuius declaratione conſiderandum eſt quod aliquam demonſtrationem uti prædicto principio poteſt intelligi dupliciter. vno modo ita quod eo ytatur formaliter. alio modo qđ eo vtat̃ virtualr̃. ſi ſc̃do mõ ſic quęlibet dem̃ratio vtit̃, quia in uirtute primorum principiorũ ↄclões de p̃miſſis ſiue principiis proprijs reducuntur. ſi primo modo hoc poteſt intelligi dupliciter. uno modo ita quod eo utatur in ſua cõitate remanẽte vel vt applicatum eſt ad determinata principia ſecundum diuerſos terminos ſpeciales. primo modo nulla demonſtratio eo utitur cum principia quæ formaliter ingrediuntur demonſtrationem deberent eſſe propria. demonſtratio. n. procedit ex proprijs principijs vt ſupra declaratum eſt. ſi ſecundo modo hoc iterum poteſt intelligi dupliciter. uno modo quod eo utatur ad veritatem manifeſtandam. alio modo quod eo utatur ad contradictionem concludendam. primo modo demonſtratio eo non utitur, cum propter hoc modo maior reſultet certificatio ut declaratum eſt. ſecundo modo aliqua demonſtratio poteſt eo uti ſic procedendo. omne animal rationale eſt riſibile & non riſibile, ſed omnis homo eſt animal rationale. ergo omnis homo eſt animal riſibile & non riſibile, & ſic de ſimilibus. Secunda concluſio eſt talis. demonſtratio ducens ad impoſſibile utitur illo principio. de quolibet eſt vera affirmatio vel negatio, de nullo uero ambo ſimul. Quæ concluſio ſic põt probari ſecundum Docto. Sanct. quia in demõſtratione ad impoſſibile probatur aliquid eſſe uerum per hoc quod eius oppoſitũ eſt falſum, quod fit per prædictũ principiũ, quod patet ſic demonſtrãdo. nullus homo eſt riſibilis. ſed omne animal rationale eſt homo. ergo nullum animal rationale eſt riſibile. ergo eſt manifeſte falſa. ergo aliqua præmiſſarum, non minor cum diffinitum in ea prędicetur de diffinitione ſua propria. ergo maior eſt falſa. uidelicet illa, nullus homo eſt riſibilis. tunc ſic iſta propoſitio eſt falſa. nullus homo eſt riſibilis. ergo ſua contradictoria eſt uera. ſ. homo eſt riſibilis, quia de quolibet eſt vera affirmatio vel negatio. de nullo uero ambo ſimul. Ex quo patet quod demonſtratio ad impoſſibile vtitur prædicto principio quantum ad ueritatem oſtendendam quod non accidit de aliquo alio principio negatiuo ut declaratum eſt.

Conſiderandum eſt autem ſecundum Philoſophum in littera, quod prædicta demonſtratio non ſemper vtitur iſto principio: quia quandoque illud oppoſitum quod oſtenditur eſſe falſum non eſt negatio, ſed contrarium immediatum, ſicut ſi oſtenderetur aliquis numerus eſſe par, per hoc ꝙ falſum eſt ipſum eſſe imparem, nec etiam utitur prædicto principio vniuerſaliter, videlicet ſub his terminis ens & non ens, ſed quantum ſufficit in genere iſto circa qđ fiunt demonſtrationes. ſicut ſi in geometria accipiatur rectum & non rectum, cum uidelicet oſtenditur aliquam lineam eſſe rectam per hoc quod eſt falſum ipſam eſſe non rectam deducendo ad impoſſibile. hæc D. S. in lectione.

Conſiderandum eſt vlterius ſecundũ Egidium, quod eo ipſo quod res habet eſſe determinatum eſt ex eo quod eſt hoc & non aliud ex eo, ſi de eo eſt affirmatio vera, uel negatio vera. qui ergo bene intelligit quod determinata ſignificatio terminorum & determinata natura rerũ facit ad veritatem cuiuſlibet propoſitionis, uere ſufficienter intelligit quomodo quælibet propoſitio uera roboratur per hoc principium, De quolibet eſt uera affirmatio vel negatio, cum ergo ueritas quęlibet roboret per principiũ p̃dictũ aliquo modo, uidelicet quod ſecundum virtutem ingreditur demonſtrationem quãlibet, non tamen oportet quod ſecundum propriam

ior-

formam ingrediatur demonſtrationẽ, & potiſſime demonſtrationem oſtenſiuam. qui enim uult arguere ſeu probare aliquid oſtenſiue, non oportet quod accipiat utranque partem contradictionis, ſed ſufficit concludere alteram ſolum vt ſufficit dicere. uerum eſſe hominem eſſe animal. hæc enim concluſio ſufficienter dat intelligere quod falſum ſit dicere ipſum non eſſe animal. qui enim concludit quod homo eſt animal, concludit etiam quod homo non eſt non animal. nam non eſſe non animal intelligitur per eſſe animal, ſicut obliquum intelligitur per rectum, priuatio per habitum, & negatio per affirmationem. unde demonſtratio oſtenſiua non indiget iſto principio, vt ſimul accipiat utranque partem contradictionis, & quia non indiget, ideo non accipit ipſum. Et ſi acciperet, deberet accipere affirmationem & negationem ponendo ad maiorem extremitatem, & non ad medium neque ad minorem extremitatem, ſed licet demonſtratio oſtenſiua prædicto principio non indigeat, demonſtratio tamen ducens ad impoſſibile poteſt eo indigere, quia poſſumus adducere aduerſarium ad hoc impoſſibile, quod non de quolibet eſt affirmatio uel negatio uera, ſed contingit idem ſimul affirmare & negare, quando uero ad tale inconueniens ducimus aduerſarium oportet ſyllogizare ſimul concludendo affirmationem, & negationem, hæc omnia ille formaliter.

Conſiderandum eſt finaliter ſecundũ eundem, quod cum argumentatio ſit organum ſcientificum, & ſic inſtrumentũ manuducens nos ad ſcientiam & ueritatem, cum demonſtratio oſtenſiua nõ indigeat prædicto principio, neque indigeat accipere utrãque partem contradictionis ſimul ad veritatem oſtendendam, patet quod talis demonſtratio ſimpliciter loquendo non indiget utrãque partem ſimul accipere, cum ſpecialiter ordinetur ad ueritatem. poteſt tamẽ indigere ſecundum quid: ſi velit utranq; partem contradictionis concludere.

S O L V T I O.

Ad primum igitur dicendum negando conſequentiam, quod illud primum non conuenit &c. eſt negatum, aliud uero affirmatiue deſignatum. Et licet ſint idem ſecundum rem deſignatam, differunt tamen ſecundum rationes, unde aliquid poteſt conuenire uni quod non conuenit alteri. & tunc patet etiam ſolutio ad ſecundum articulum.

Sequitur in Philoſopho & in Doct. S.

Communicant autem omnes ſcientiæ &c.

A R T I C V L V S II.

AD ſecundũ ſic proceditur. Videtur quod logica, dialectica, & metaphyſica non ſint de omnibus. Nam logica eſt ſolum de ente rationis, ſed non omnia ſunt entia rationis. ergo &c.

2 Præterea. Dialectica eſt ſolum de probabilibus: ſed non omnia ſunt probabilia, cum quædam ſint neceſſaria & impoſſibilia. ergo &c.

3 Præterea. Metaphyſica conſiderat omnia entia realia ſolum, cum ſit ſciẽtia realis, ſed non omnia ſunt entia realia. ergo &c.

4 Præterea. Nulla ſcientia eſt ſingularium, neque accidentium, neque contingentium, neque corruptibilium, ut ex ſupra dictis patet. ſed conſtat aliqua eſſe talia. ergo nulla ſcientia poteſt eſſe de omnibus, quod eſt contra ſuppoſitũ.

O P P O S I T V M.

Sed contra eſt Philoſophus in præſenti capitulo ibi. [Communicant autem ſcientiæ ſecundum cõia. cõia aũt dico, quibus vtũtur tanquã ex his demrãntes, ſed non de quibus demonſtrant, neque quid demonſtrat &c.

C O N C L V S I O.

Reſpondeo dicendũ, ꝙ tertia ꝯcl'o, q̃ eſt hic, eſt rñſiua, uidelicet ꝙ logica, dialectica, & prima philoſophia ſunt de oĩbus, licet diuerſimode. prima pars huius cõcl'onis ꝑbaẽ auctoritate philoſ. di

centis

cẽtis, quòd omnes ſcientiæ communes vtuntur principijs communibus, ſed q̃ cunque ſcientia vtitur principiis communibus contentis ſub eis, cum partes ſubiectiuę & totum ad eandem ſciẽtiam pertineat, vt ex ſuperioribus patet, ergo prædictę ſcientiæ omnes ſunt de oĩbus ad minus obiectiuæ. Sc̃da pars ꝓbatur, quia vt elicitiuæ hic habetur a Doc.S.& Philoſopho. prima philoſopia eſt de omnibus ſubihctiue. logica vero eſt de omnibꝰ ratiocinatiue. dialectica vero eſt de omnibus probatiue.

Pro declaratione huius concluſionis conſiderandum primo eſt, quod ſcientiam vti principiis communibus poteſt intelligi dupliciter. vno modo per ipſa aliquid demonſtrando. alio modo aliquid demonſtrando de ipſis. primo modo quælibet ſcientia vtitur eis virtualiter & non formaliter. ſecundo modo nulla ſcientia proprie loquendo vtitur eis, cum ſint prima principia communiſſima & indemonſtrabilia ſimpliciter id eſt uniuerſaliter, vt dicit Philoſophus 4. metaphy. ſed tertio modo aliqua ſciẽtia, uidelicet, prima Philoſophia utitur eis demonſtrando, uidelicet, aliqua de eis. utpote quod non eſt poſſibile mente concipere oppoſita eorum. ut patet 4. metaphy. Et hoc eſt ꝙ philoſophus dicit in capite huius lectionis. primus tamen philoſophus tentat prædicta prima principia demonſtrare eo modo, quo poſſibile eſt contradicendo negantibus ea per ea, quæ oportet ab eis concedi, non autem per ea, quæ ſunt magis nota, ut dicit hic Doc.S.

Conſiderandum eſt ulterius ſecundũ eundem Doc S. in lectione, quod prima philoſophia dicitur eſſe de communibus, quia eius conſideratio dicitur eſſe circa res communes, ſicut circa ens, & partes & paſſiones entis, & tunc circa omnia, quæ in rebus ſunt, habet negociari. ſed conſideratio logica eſt de operibus rationis, logica eſt etiam de his, quæ communia ſunt omnibus, id eſt de intentionibus rationis, quæ ad omnes res ſe extendunt, non autem ita quod logica ſit de ipſis rebus communibus ſicut de ſubiectis. conſiderat enim logica ſimilem etiam enuntiationem & huiuſmodi. dialectica uero eſt de communibus non ſolum quia pertractat intentiones rationis, quod eſt commune toti logicę, ſed etiam quia circa rerum communia argumentatur. Ex quo patet quod prima philoſophia eſt de omnibꝰ ſubiectiue. logica ratiocinatiue. dialectica uero probatiue ſiue argumentatiue. Conſiderandum eſt vlterius, quod licet tam philoſophia prima quam dialectica diſputent de primis principiis, tamen aliter & aliter, ut inuit hic philoſophus & Doct.S. Nam dialectica non procedit ex aliquibꝰ principiis determinatis, nec aſſumit alteram partem cõtradictionis tantum, ſed ſe habet ad utranque, cum contingat utranque uel probabilem eſſe, uel ex probabilibus poſſe oſtendi, & per hoc interrogat. prima vero philoſophia procedit circa omnia per modum demõſtrationis, & non per modum dialecticę diſputationis.

SOLVTIO.

Ad primum igitur dicendum, quòd licet non omnia entia ſint entia rationis, tamen circa omnia intellectus poteſt ratiocinare, ideo logica dicitur eſſe de omnibus. Ad ſecundum dicendũ, quod tam neceſſaria quam impoſſibilia dicuntur eſſe probabilia communiter accipiendo, ſcilicet probabile pro omni eo, quod poteſt uere, aut apperenter probari. Ad tertiũ dicendum, quòd omnia entia ſunt entia realia formaliter aut fundamentaliter. licet enim intẽtiones rationis non ſint entia realia formaliter, ſunt tamen entia realia fundamentaliter, quia fundamentum habent in re. Vel dicendum, quòd prima philoſophia dicitur de omnibus, quia cõſiderat omnes res reales. unde ratio præſupponit falſum. Ad quartum dicendum, quod prima philoſophia conſiderat ſingularia contingentia, non ſecundum rationem ſingularitatis, ſed ſecundum quod conueniunt in ratione entis, ut in prima philoſophia declaratum eſt.

LEC-

LECTIO XXI.

De ſcientiarum proprijs principiis & eſt lec.21.Doc.S.

QVÆSTIO XXVI.

quę habet articulos duos.

NVNC conſiderandum reſtat qualiter ſcientię demonſtratiuę ſe habeant circa propria principia conſiderando, quod in qualibet ſcientia ſunt proprię interrogationes, reſponſiones, & diſputationes. Circa quod quæruntur duo. primo vtrum in qualibet ſcientia demonſtratiua ſint proprię interrogatiões & proprię reſponſiones. ſecundo, vtrum demonſtrator intorroget.

Sequitur in Philoſopho & in Doct.S.
ſi autem idem eſt interrogatio.

ARTICVLVS I.

AD primum ſic proceditur. Videtur quod in qualibet ſcientia demonſtratiua non ſint proprię interrogõnes, & proprię reſponſiones,& proprię diſputationes.Nam ſi in qualibet ſcientia eſſent interrogationes vere ſcibiles, de quibus nunc ad propoſitum, ſequitur quod non tantum quatuor eſſent interrogationes ſiue quæſtiones vere ſcibiles,conſequens eſt contra Philoſo.ſecundo huius.conſequentia patet, quia non tantum quatuor ſunt ſcientiæ, vt de ſe patet.

2 Præterea. Vbicunque eſt maxima certitudo,ibi non cadit dubitatio, ſed in ſcientia demonſtratiua eſt maxima certitudo, cum demonſtratio procedat ex principiis per ſe notis, vt ſupra conceſſum eſt.ergo in ea non cadit dubitatio, & per conſequens neque interrogatio, quia interrogatio videtur eſſe dubitabilis propoſitio.

3 Præterea. Metaphyſica reſpondet ad omnes quæſtiones,ſiue interrogationes, quia vt dicitur in procemio metaphyſicę.ſapientis eſt ſcire omnia vt conuenit per cauſas, ergo ſequitur, quod in qualibet ſcientia non ſint proprię reſponſiones.

4 Præterea. Non eſt alia ratio quare in qualibet ſcientia ſint proprię interrogationes, niſi quia vt dicit hic Philoſophus,ex his fit ſyllogiſmus.ſed hoc non poteſt eſſe, quia ex interrogationibus ſyllogiſmus fieri non poteſt,cum interrogatio non ſit præmiſſa,ſed potius cõcluſio,ſiue de concluſione.ergo videtur quod in qualibet ſcientia non ſint proprię interrogationes.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus in litera ibi.[Si autem idẽ eſt interrogatio &c.]

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum,quod illud eſt quartum capitulum huius quarti tractatus,in quo Philoſophus oſtẽdendo qualiter ſcientię demonſtratiuę ſe habeant circa propria pricipia, adducit duas cõcluſiones, ex quarum prima infert tria correlaria.Prima concluſio eſt talis. In qualibet ſcientia demonſtratiua ſunt proprię interrogationes. Secunda. In qualibet ſcientia ſunt proprię reſponſiones, & proprię diſputationes. prima concluſio probatur tali ratione.Propoſitio & interrogatio idem ſunt. ſed in qualibet ſcientia ſunt proprię propoſitiones, ex quibus demonſtrationes procedunt,& propriæ cõcluſiones.ergo in qualibet ſcientia ſunt propriæ interrogationes.ſecunda concluſio probatur. Interrogatio & reſponſio pertinent ad eandem ſcientiam non enim conuenit vnumquodque reſpondentem ad omnia interrogata reſpondere, ſed ſolum de his, quæ ſunt ſecundum proprias ſcientias. Non enim muſicus habet reſpondere ad interrogationes geometricales.ergo in qualibet ſcientia ſunt propriæ reſponſiones, ſicut & proprię interogationes. ſed ex interrogatione & reſponſione fit diſputatio. ergo in qualibet ſcientia ſunt proprię diſputationes.

nes. Non enim eſt in non geometricis de geometria diſputandum.ut dicit hic Philoſophus.tum primo quia qui ſic arguit, non conuincit niſi per accidens. ſecundo quia non poterit iudicari per principia ſcientię, vtrum bene diſputatum ſit vel male.Ex prima concluſione infert Philoſophus tria correlaria. quorum primum eſt quod non quælibet interrogatio,eſt geometricalis, vel medicinalis, & ſic neque aliqua interrogatio eſt indr̄nter cuiuslibet ſcientię, ſicut propoſitio ſiue concluſio non eſt indr̄nter cuius'ibet ſcientiæ. ſecundum correlarium eſt, quod interrogationes geometricę ſunt,ex quibus demonſtratur aliquid circa illa, quæ demonſtrant ex principijs eiuſdē geometrię. hoc eſt quod illa interrogatio eſt propria alicui ſcientię, ex qua aliquid demonſtratur vel in ipſa ſciētia,vel in ſcia ei ſubalterna.Tertium correlarium eſt,quòd de interrogationibus alicuius ſcientię fienda eſt ratio ex principijs illius ſcientię, vel ex concluſionibus,quæ per il'a principia demonſtrantur,ſicut de interrogationibus geometricis fienda eſt ratio ex principijs geometrię,vel ex concluſionibus, quæ per iſta principia demonſtantur.

Conſiderandum eſt primo pro declaratione præcedentium,quod interrogatio poteſt accipi dupliciter, vno modo pro actu interrogantis,& ſic non ſumitur hic.alio modo pro propoſitione,de qua fit interrogatio, & tunc interrogatio eſt dubitabilis propoſitio, quæ quidem poteſt accipi dupliciter.vno modo pro quacunque oratione probabili,& ſic in qualibet ſcientia reperiuntur interrogationes. Alio modo capitur pro propoſitione probabili ſolum ad vtranque partem contradictionis, & ſic ſolū in dialectica reperiuntur interrogationes.

Conſiderandum eſt inſuper,quod interrogationes ſecundum Doc.S. in lect. aliquando ſumuntur per propoſitiones, ex quibus demonſtrator procedit. & iſto modo in nulla ſcientia pręſertim ſpeciali poteſt ſumi ratio de proprijs interrogationibus, quia nulla ſcientia probat ſua principia niſi inducendo habitum metaphyſici. Ratio tamen iſtarū interrogationum poteſt ſumi ex principijs ſuperioris ſcientiæ, ſicut patet de ſcientia ſubalternata.Quandoque vero ſumuntur interrogationes prout ſunt concluſiones demonſtratiuæ, & ſic de eis ratio non poteſt ſumi ex principijs illius ſcientię, ad quam pertinent. quia ratio concluſionis ſumitur ex principijs.Sed inſtabat diſcipulus. Nam demōſtrator non interrogat de principijs.ergo demonſtratio non poteſt ſumi ex ꝓpoſitionibus, ex quibus demonſtrator procedit.Dicendum quod præmiſſę, ex quibus demonſtrator procedit ſi conſiderentur vt præmiſſæ ſunt ſiue principia,ſic de eis non eſt interrogatio, ſed ſi ſumentur pro concluſionibus in alia ſcientia, ſic de eis poteſt fieri interrogatio.

SOLVTIO.

Ad primum ergo dicendum,quod licet ſint tantum quattuor interrogationes vere ſcibiles in genere, plꝫs tamen ſunt in ſpecie.vt in ſecundo declarabit. Ad ſecundum dicendum, quod licet in ſcientia demonſtratiua poſt deductiones concluſionis ex principijs ſit maxima certitudo, tamen ante concluſiones poteſt eſſe dubitatio de concluſione, ad quam remouendam quælibet ſcientia habet principia ſua. Ad tertium dicendū,quod metaphyſi. rñdet ad interrogationes reſoluendo in terminos cōmunes,inquantum,videlicet,iſtæ interrogationes componuntur ex terminis, qa includūt terminos metaphyſicales. Vel dicendum negando conſequentiā, quia licet metaphyſica habeat viam ad principia omnium ſcientiarum ſpecialium,non per hoc ſequitur, quin in qualibet ſcientia ſint propria principia,& ſimiliter dicendum de interrogationibus,& licet vna & eadem interrogatio materialiter ſumpta ſecundum diuerſas conſiderationes poſſit pertinere ad diuerſas ſcientias, non tamen ſecundum

dum

dũ eãdem rationẽ conſiderandi. Ad quartum dicitur, quod ſic accipiantur interrogationes pro propoſitionibus, quæ poſſunt eſſe concluſiones in una ſcientia, & principia in altera, ſic ex interrogationibus poteſt fieri ſyllogiſmus demonſtratiuus & oſtenſiuus, & nõ ſolum demonſtratio ad impoſſibile. Et hoc ſumendo interrogationem non formaliter inquantum interrogatio, ſed materialiter inquantum propoſitio, ſiue in ꝓpoſitione. Sed ſi accipiantur interrogationes ſolum pro propoſitionibus, quæ ſunt concluſiones tantum, ſic manifeſtũ eſt, quod demonſtratio oſtenſiua nõ fit ex interrogationibus. ſecus de demõſtratione ad impoſſibile.

Sequitur in Philoſopho, & in Doctore Sancto vbi ſupra.

ARTICVLVS III.

AD ſecundum ſic procedi tur. Videtur quod demonſtrator non interroget. Nam Philoſophus in præcedenti capitulo expreſſe dicit, quod demonſtratoris non eſt, ideſt non conuenit interrogare. ergo demõſtrator nõ interrogat.

2 Præterea. Demonſtratio procedit ex certis & per ſe notis, & non ex dubitabilibus. cum ergo interrogatio ſit dubitabilis propoſitio, videtur quod demonſtrator non interroget.

3 Præterea. Interrogatio habet viam ad utranque partem contradictionis, ſed demonſtrator ad vnam uiam tantũ. ſ. ad veram. ergo non interrogat.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt philoſophus ubi ſupra oſtẽdẽdo, ꝙ in qualibet ſcia demonſtratiua ſunt propriæ interrogationes.

CONCLVSIO.

Reſpõdeo dicendum, ꝙ demonſtrãtẽ interrogare poteſt intelligi dupliciter. uno mõ ꝙ interroget de præmiſ. ſiue pricipiis inquantum huiuſmodi. Alio modo ita ꝙ interroget de cõcluſione. primo modo demonſtrare non eſt interrogare; quia ſi quis principia negauerit, non habet principia ad probandum ea. ideo nõ debet de eis interrogari, ſed debet aſſumere ea tanquam vera. Secundo mõ iterum põt intelligi dupliciter. uno mõ ita ꝙ interroget de ꝯcluſione. vt demõſtret vtrãque partẽ cõtradictionis. & iſto mõ non eſt demonſtrare interrogare, ut voluit tertiũ argumentũ. alio modo põt intelligi quod interroget de concluſione, & concludat alterã partem tantũ, videlicet verã. & tunc oportet demõſtrãtẽ interrogare, quia ſi negentur cõcluſiones, habet uiam ad demonſtrãdũ eas, iõ põt de cõcluſionibus interrogare. ſed cũ eas demonſtrauerit, vtitur eis ut propoſitionibus ad aliquas cõcluſiones demonſtrãdas. Ex quo patet, quod interrogatio dialectica, & interrogatio poſterioriſtica dupliciter differunt. nam interrogatio dialectica eſt tã de principijs quã de concluſionibus. interrogatio vero poſterioriſtica, ſiue vere ſcibilis eſt ſolũ de concluſione. Iterũ interrogatio dialectica eſt de concluſione quantum ad vtrãque partem contradictionis. interrogatio uero poſterioriſtica eſt de concluſione quãtum ad vnam partem tantum.

SOLVTIO.

Ad argumenta patet ſolutio ex dictis. nam vt dictum eſt, non eſt demonſtrãtẽ interrogare de principiis, neq; ẽt de cõcluſione, vt cõcludat utranq; partem cõtradictionis, ſicut uoluit Philoſophus in præcedenti capitulo. cum tamen contingat demonſtrantem interrogare de concluſione, ſicut dictum eſt.

LECTIO XXII.

Quomodo ſcientiæ demonſtratiuæ habent proprias deceptiones. & eſt lect. 22. Doct. S.

QVAESTIO XXVII.

quę habet articulos tres.

ITEM ſupereſt ꝯſiderare qualiter in ſcientia ſunt propriæ deceptiones & ignorantiæ. Circa

Circa quod quæruntur tria. primo utrũ in demõſtratiuis ſciẽtiis ſyllogiſmi ignorantiæ, per quos cauſatur deceptio, poſſit eſſe paralogiſmus in dictione vel extra dictionem. ſecundo vtrum demonſtrationes augeãtur per media diuerſa. tertio utrum ſcientiæ doctrinales ſint certiſſimę.

Sequitur in Philoſopho, & in Doct. S.

Quoniam autem ſunt.

ARTICVLVS I.

AD primum ſic proceditur. Videtur quod ſyllogiſmi ignorantiæ, per quos cauſatur deceptio in ſyllogiſmis poſſint eſſe paralogiſmi in dictione, & extra dictionem. Nam ſcientiæ aliquæ demonſtratiuę utuntur terminis analogicis. vt patet de metaphyſica, quæ eſt de ente vero &c. ſed analogum cauſat fallaciam æquiuocationis in ſecũdo modo, ut patet 1. elenc. ergo in ſcientijs demonſtratiuis poſſunt fieri paralogiſmi. qui appellantur ſyllogiſmi ignorantiæ.

2 Præterea. Tales ſyllogiſmi ignorãtię aut ſunt veri aut ſunt falſi. ſi primum nõ videtur quod tales dicantur ſyllogiſmi ignorantiæ. ſi ſecundũ, tales erunt ſyllogiſmi ſophiſtici. & per ꝯñs paralogiſmi.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus ibi. [Quoniam autem ſunt geometricæ &c.]

CONCLVSIO.

Rñdeo dicendũ, quod iſtud eſt quintũ cap. huius quarti tractatus, in quo Philoſophus oſtẽdẽdo, ꝙ in qualibet ſcientia ſunt propriæ deceptiones, mouet & ſoluit tres quæſtiones. quarũ prima eſt talis.

Vtrum ſicut ſunt aliquæ geometricæ interrogationes, ſint etiam aliquæ omnino non geometricæ, & ſimiliter in alijs.

Secunda qõ eſt utrum interrogationes, quæ fiũt ſecundum ignorãtiã in geometria, poſſint dici geometricæ. & ſimiliter in alijs ſcientijs. Tertia qõ eſt, utrũ ſyllogiſmus ignorãtiæ, qui fit in ſcientiis demonſtratiuis, ſit ſyllogiſmus ꝓcedens ex falſis, vel utrum ſit paralogiſmus peccãs i forma, ꝗ eſt ſyllogiſmus apparẽs & non exiſtens. Ad primam q. reſpondet Doct. San. quod aliquæ ſunt interrogationes oĩno non geometricæ, quæ videlicet ſunt oĩno ex altera ſcĩa. ut ſi quęretur in geometria, vtrum tonus poſſit diuidi in duo ſemitona. talis interrogatio eſſet omnino non geometrica, quia eſſet ex his, quæ nullo modo pertinent ad geometriam. Ad ſecundam dicẽdum ſm Philoſophum, quod interrogatio, ꝗ fit ſecundum ignorantiam in geometria eſt de his, quæ ad geometriã pertinent, cũ vero interrogatur aliquid, quod eſt ꝯ ueritatẽ geometriæ, nõ eſt omnino nõ geometrica, ſed eſt aliquo mõ geometrica, & aliquo mõ non. Dr. n. interrogatio nõ geometrica dupl'r. vno mõ, quia eſt oĩno non geometrica, quaſi nihil hñs de geometria. alio modo quia praue hẽt illud quod geometriæ eſt. ſicut habens aliquid contrarium geometrciæ ueritati, ſicut dupliciter aliqd dr ſine ſono. vno modo, quia nullũ penitꝰ facit ſonũ, vt lana. alio mõ quia habet prauũ ſonum, ſicut campana nõ bene ſonans. primo mõ interrogatio, quæ ſit ſm ignorantiã, non dr geometrica. ſed bene ſecũdo modo. ſicut interrogatio, quæ eſt de concurſu linearũ æque diſtãtiũ, eſt geometrica ſecundo modo & non primo mõ. Ad tertiã q. reſpondet Philoſophus quod ſyllogiſmus, qui fit ſecundum ignorantiã in aliqua ſcĩa demõſtratiua, non eſt paralogiſmus. ideſt peccans in forma, ſed eſt ſyllogiſmus peccans in materia, quia falſum aſſumit, ſed bene concludit. Quod autem talis ſyllogiſmus non ſit paralogiſmus, ſic probatur ſecundum Philoſophum: quia in ſcientijs demonſtratiuis non poteſt fieri paralogiſmus, quia aut iſte paralogiſmus eſſet in dictione, aut extra dictionẽ. non primum, quia huiuſmodi maxime eſſet ſecundum æquiuocationem, ſed hoc non poteſt dici, tum primo quia medium in ſcientiis demonſtratiuis debet eſſe, & eſt ſemper vnũ, & idem ſecundum rem, ſed medium in æquiuocatione non eſt vnum ſecũdum rem, ſed multipliciter, ut patet de cane. ergo paralogiſmus ſecundum dictionem non

cadit in ſcientijs demonſtratiuis, tum ſecundo quia deceptio, quæ fit ſecundũ ęquiuocationem excluditur per hoc, ꝙ mediũ demr̄atur ad ſenſum. ergo in demr̄atiuis ſcientijs non põt eſſe aliqua deceptio ſecundũ hanc fallaciam, antecedens patet de hoc nomine circulus, q ęquiuoce dicitur de figura & de poemate. cãt enim deceptionem antequam demonſtraretur ad ſenſum dicendo. omnis circulꝰ eſt figura, poema Homeri eſt circulus. ergo poema Homeri eſt figura ſed ſi circulus deſcribatur in puluere manifeſtum eſt, quod carmina ſiue poemata non ſunt circulus. & ſic nulla ibi accidit deceptio. conſequentia probatur, quia illud, quod diffinitur ſe habet ad intellectum ſicut illud, quod ſenſibiliter deſcribitur ſe habet ad ſenſum. ergo ſicut deceptio excluditur per hoc medium quod demõſtratur ad ſenſum, ita in demonſtratiuis ſcientijs excluditur per hoc quod demonſtretur ad intellectum, quia in demonſtrationibus ſemper proceditur ex diffinitionibus, q̃ ſunt proprium obiectum intellectus. vnde non poteſt eſſe ibi deceptio ſecundũ fallaciam æquiuocationis, & multo minus ſecundum alias fallacias in dictione. Nec poteſt fieri ſecundum, licet talis peralogiſmus ſit ſecũdũ fallaciam extra dictionem quod probat Philoſophus ſupponendo, quod in demonſtratiuis non poteſt fieri inſtantia niſi vniuerſalis, quia oportet ſyllogiſmum demonſtratiuum eſſe ex propoſitionibus vniuerſalibus. Eędem autem ſunt propoſitiones & inſtantię tam in dialecticis quam in demonſtratiuis, quia illud quod ſumitur vt inſtantia poſtea ſumitur vt propoſitio. Quo ſuppoſito ſi in demõſtratiuis ſcientijs fieret aliquis paralogiſmus extra dictionẽ hoc maxime eſſet ſecundum fallaciam cõſequentis. ſed hoc non poteſt dici, quia ſi eſſet fallacia ꝯſequẽtis hoc eſſet, qa antecedẽs poſſet eſſe verum conſequente exiſtente falſo. puta ſyllogizãdo ex puris affirmatiuis in ſecunda figura, vt arguit Sco. Quicquid generatur ex ãnti cito generatur, ſed ignis cito generat̃. ergo &c. aut quia non conuertitur conſequentia, vt pura arguendo a poſitione ãntis ad poſitionem conſequentis. ergo &c. aut non quia ibi poſſunt ſumi plura & indeterminata media ad vnam concluſionem. his enim tribus modis cauſatur ſecundum fallaciam conſequentis deceptio, ſed nullus iſtorum modorum reperitur in ſcientiis demonſtratiuis. Non primus. quia cum demonſtratio ſemper procedat ex veris & ſemper concludat verũ. antecedens nõ poterit eſſe verum conſequente exiſtente falſo. Nec ſecundus quia determinatio procedit ex conuertibilibꝰ, vt potiſſime patet in mathematicis. Nec ẽt tertius, quia ſemper in demonſtratiuis ſcientiis ſunt determinata principia, quia demonſtrationes non augent̃ per media, quia in demonſtrationibus aſſumuntur diffinitiones ꝓ medijs. vnius autem rei eſt tantum vna diffõ, ergo nullo modo poteſt fieri deceptio in demonſtratiuis ſcientijs per fallaciam conſequentis, & per conſequens ſyllogiſmus ignorantię non põt dici paralogiſmus nec ſyllogiſmus peccãs in forma ſed in mã. Ex quo patet reſponſio ad quæſitum, ex quibus commendatio fit ſcientiarum doctrinalium. ut patebit in tertio ar. huius.

Conſiderandum eſt pro declaratione præcedentium primo circa primam. q. quod Philoſophus non intendit quærere abſolute, an ſint aliquę interrogationes non geometricę. quia hoc ſatis habetur ex præcedenti capitulo. vbi oſtendit quod in qualibet ſcientia ſunt proprię interrogationes, & quod interrogationes huius ſcientię non pertinent ad alias ſcientias, ſed intendit quærere an ſit aliqua interrogatio ſimpliciter non geometrica nullo modo pertinens ad geometriam, vel an ſit aliqua interrogatio, qua apparet geometrica, & non eſt.

Pro quo vlterius eſt conſiderandum ſecundum Egidium, quod interrogationes ad geometriam poſſunt ſe habere quattuor modis. nam aliquę ſunt interrogation,

rogationes, quæ ſequuntur ex principijs geometrię & ſunt in geometria, vt ſuper datam lineam rectam conuenit ęquilaterũ collocare. aliæ ſunt interrogationes quæ ſequuntur ex principiis geometrię, & tamen non ſunt in geometria, ſed in alia vt in perſpectiua, ſicut oculus videt dextrum magnitudinis per hoc quod ab ipſo egrediuntur lineę cauſantes angulũ rectilineę in partem dextram oculi. alię vero ſunt interrogationes, quæ nec ſunt in geometria, nec ſequuntur ex principiis geometrię, poſſunt tamen videri ſequi ex talibus principijs ratione affinitatis ad ſuas ſcientias ſubalternantes, ſicut ipſius ſex ad quattuor eſt proportio ſexquialtera, ſed aliæ ſunt quę nec ſunt in geometria nec ſequuntur ex principijs geometrię neque habent apparentiã quod ſequantur ex ipſis, vt omne graue cadit deorſum, & leue tẽdit ſurſum. vnde Philoſophus propter has interrogationum diuerſitates propoſuit primas quæſtiones non volens abſolute quærere, vt dictũ eſt, utrum ſint aliquæ interrogationes non geometricæ, & ſicut dicebatur de geometria, ita dicendũ eſt de alijs ſcientijs ſpecialibus.

Conſiderandum eſt vlterius circa ſecundam q. ſecundum Egidium, quod interrogatio quę eſt ſecundum ignorantiam geometriæ magis dicenda eſt geometrica quam non geometrica, licet quodammodo ſit geometrica & quodã modo non geometrica. cuius ratio eſt, quia illud quod eſt tale ſecundum materiam eſt tale ſecundum quid, quod autem eſt tale ſecundum formam, eſt tale ſimpliciter, quia ergo interrogatio ſecundum ignorantiam geometriæ eſt geometrica ſecundum materiam, quia cõpoſita eſt ex terminis geometricis, igitur eſt geometrica ſecundum quid, quia uero non eſt geometrica ſecũdum formam, quia eſt materialiter ordinata & compoſita ſecũdum illos terminos, ideo eſt geometrica ſecundum quid & non ſimpliciter, & quia ab eo quod eſt ſimpliciter debet fieri denominatio, ideo talis interrogatio debet dici ſimpliciter geometrica.

Conſiderandum eſt ulterius circa tertiam. q. ſecundũ Philoſophum, quod in ſcientijs doctrinalibus nõ committitur paralogiſm⁹, ſicut i dialecticis, eo quod maior extremitas prædicatur de omni medio, & medium de omni minori extremitate, quod uero prædicatur dicitur commune, id eſt ſignum uniuerſale non additur ad prędicatum ſed ad ſubiectũ, cuius ratione eſt quia ſubiectum habet rationem materiæ, prædicatum uero rationem formæ. forma uero de ſe eſt indiuiſibilis, materiæ uero competit diuiſio. ergo ſignum uniuerſale, quod diuiſionem importat debet addi ſubiecto & non prædicato. quod uero ſubiectum habeat rationem materię & prędicatum rationem formæ, patet ex hoc quod quandocunque aliqua duo concurrunt ad conſtitutionem unius tertij, quod prius concurrit tenet locum materiæ, & qđ poſterius cõcurrit locũ formæ, ſed ſubiectum & prædicatum concurrunt ad conſtitutionem propoſitionis, & neceſſario prius concurrit ſubiectum quam prædicatum, ergo ſubiectũ habet rationem materiæ, & prædicatum formæ.

SOLVTIO.

Ad primum ergo dicendum, quod non omne analogum cãt fallaciam æquiuocationis. vnde dupliciter eſt analogum. quoddam eſt analogum quod ex impõne noĩum eſt impoſitum ad ſignificandum plura ſecundum prius & poſterius, & tale analogum non cauſat fallaciam æquiuocationis, ſicut ens, vnum & ſimilia. aliàs primum principium nõ eſſet certiſſimum, quod eſt contra Philoſophum. 4. metaph. aliud eſt analogum quod ex impoſitione nominum impoſitum eſt ad ſigñandum vnum quod poſtea trãſumptũ eſt ad ſigñandum aliud, ſicut ridens. vt patet 1. elencho. & tale bene cauſat fallaciã æquiuocationis in ſecundo modo. Ad ſecundum dicendũ, quod tales ſyllogiſmi ſunt veri, cum obſeruent omnia quæ requiruntur ad formam

mam ſyllogiſticam, quia tamen procedunt ex falſis dicuntur ſyllogiſmi ſecundum quid, non autem paralogiſmi. unde ratio non ſequitur.

Sequitur ubi ſupra in Philoſopho & in Doc. San.

ARTICVLVS II.

AD ſecundũ ſic proceditur. Vr ꝙ demſtrationes augeantur per diuerſa media. nam una concluſio poteſt demõſtrari per diuerſa media. iſta enim concluſio. luna eclypſatur poteſt demõſtrari per hoc, quia non diffundit radios ad oculũ noſtrum, & per hoc ꝙ terra interponitur inter ſolẽ & lunã. ergo demſtrationes pñt augeri ꝑ diuerſa media, quia dicũtur augeri ꝑ diuerſa media, qñ plura media ſumũtur ad eãdẽ cõcluſionẽ.

Secundo. Vna concluſio poteſt demõſtrari demonſtratione quia eſt, & demõſtratione propter q̃d, ſed cõſtat in his eſſe diuerſa media. ergo idem quòd prius.

Sed dicebat diſcipulus, ſicut dicit hic Doc. S. quòd demonſtrationes non augeri per diuerſa media eſt intelligendum de demonſtrationibus propter quid tantum.

Tertio. Conſiderandum unius rei poſſunt eſſe plures diffinitiones, quarum quælibet poteſt ſumi pro medio reſpectu eiuſdem concluſionis, & tamen conſtat eſſe tales demonſtrationes propter quid, in quibus ſumitur diffinitio pro medio. ergo demonſtrationes propter quid augentur per media.

Quarto. Hæc eſt una concluſio. terra eſt rotunda, & tamen per aliud medium demonſtratur a naturali & ab aſtronomo. ergo idem eſt quòd prius.

Quinto. In ſecundo de cęlo & mun. Philoſophus demonſtrat terrã eſſe rotũdam duobus medijs. ut patet per hoc quod eſt grauis, & per hoc quod cauſat eclypſim circularem. ergo uidetur quod demſtationes augẽtur ꝑ diuerſa media.

OPPOSITVM.

Sed cõtra eſt Philoſophus ubi ſupra, potiſſime autem ibi. [Augentur autem non per media &c.]

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum, quod demonſtrationes non augentur per media, cuius ratio eſt, quia unius rei eſt tantum una eſſentia, propter quam eſt quam ſignificat dictõ, ſed medium demonſtrationis eſt cauſa, propter quam eſt res cum demonſtratio faciat ſcire, modo ſcire eſt cãm rei cognoſcere ꝑꝑ q̃ &c.

Conſiderandum eſt autem, quòd demonſtrationes augeri per media poteſt intelligi dupliciter. uno modo loquẽdo de ſcientijs doctrinalibus ſiue mathematicis, & tunc demonſtrationes non poſſunt augeri per media, tamen mathematicę demonſtrarent per cauſam formalem. unius autem rei eſt tantum una quiditas ſiue forma. alio modo loquendo in ſcientijs naturalibus, & hoc iterum dupliciter. uno mõ loquendo de demſtrationibus propter quid nõ potiſſimis, & tũc demonſtratio poteſt augeri per media, quia res naturales dependent a quattuor cauſis, quarum quælibet poteſt ſumi pro medio. alio modo loquendo de demonſtrationibus propter quid potiſſimis, & hoc dupliciter intelligi poteſt. uno modo per reſpectũ ad diuerſas concluſiones demſtrandas, & tunc ẽt demõſtratiões poſſunt augeri per media, ſed hoc proprie non eſt augeri demonſtrationes. alio mõ per reſpectum ad eãlem concluſionẽ, & tũc demſtationes pñt augeri per media, quia unius concluſionis non põt eſſe niſi una demonſtratio propter quid potiſſima. cum unius rei nõ ſit niſi una cauſa totalis & principalis, & tunc ſecundum rationes Britonis eſt intelligendum dictũ Philoſophi, uidelicet ꝙ demonſtrationes propter quid potiſſime nõ augentur in aliqua ſcia, ſed ſm Paulũ Venetũ itelłr dictũ Philoſophi ſolum de demonſtrationibus in ſcientiis doctrinalibus, quæ dñr mathematicę, q̃ demonſtrãt per cauſam formalẽ tm̃, ut dcm̃ eſt, & ꝑ hoc patet ſolo ad obiecta.

Cõſiderãdũ eſt ulterius ſm Philoſ. ꝙ demſtationes poſſunt augeri dupliciter. vno modo in poſt ſumendo. alio modo in

in latus ponendo. demonſtrationes aūt augeri in poſt ſumendo poteſt intelligi dupliciter ſm Egidium. vno modo ſumē do ſubiectū ſub ſubiecto. alio modo ſumendo ſubiectū poſt ſubiectum. tertio mō ſumendo vnā paſſionem poſt aliā. Exemplum primi. vt ſi demōſtratur corruptibile eſſe de corpore per hoc ꝙ eſt cōpoſitum ex contrarijs. Deinde demr̄etur de corpore animato per hoc ꝙ eſt corpus, & inde demōſtretur de aīali per hoc quod eſt corpus aīatum, & ſic in infinitum, qđ qđē conditionaliter exponēdū eſt, ideſt ſi in infinitū cōuenit procedere ſumendo ſubiectū ſub ſubiecto in infinitū demōſtrationes augent. nō aūt eſſet hoc cathegorice exponendum. qa infra Philoſophus ꝓbat eſſe ſtatū in demonſtrationibus. Exemplum ſcđi. vt ſumendo ſpeciem poſt ſpeciem, ſiue ſubiectum poſt ſubiectū, vt vnitas eſt ꝑs aliquota omnis numeri, quia aliquotiēs ſumpta reddit numerum omnem perfectū, ſed numerus binarius eſt numerus. ergo vnitas eſt pars aliquota binarij. ternarius eſt numerus. ergo unitas eſt pars aliquota ternarij, & ſic ī infinitū augent demr̄ationes, cū ſpecies numeri ſint infinitę, non quidem actu ſed potentia tantum. Exemplum tertij ſumendo videlicet, paſſiones poſt paſſiōes. vt omne animal rationale eſt diſciplinabile. omnis homo eſt huiuſmodi. ergo omnis homo eſt diſciplinabilis. oē diſciplinabile eſt riſibile. oīs hō eſt diſciplinabilis. ergo oīs hō eſt riſibilis. oē riſibile eſt flebile. oīs hō ē riſibilis. ergo oīs hō ē flebilis. & ſic de alijs paſſionibus ſumēdo vnā poſt aliam demonſtrationes augētur, donec fiat ſtatus in paſſionibus. Si dicatur in his demonſtrationibus ſunt diuerſa media. ergo demonſtrationes augentur ſecundum media. Dicendum eſt ſecundum Egidium, quòd licet ſint ibi diuerſa media & diuerſę concluſiones, tamē eſt tantum vnum medium ad vnam concluſionem & non plura, quod eſſet demonſtrationem augeri per media. vnde ratio nulla. ſi tamen aliquis vellet ſeruare vnum medium, ſicut in exemplo ſecundi modi, poſſet ſic demonſtrare. omne animal rationale eſt diſciplinabile. omnis homo eſt animal rationale. ergo omnis homo eſt diſciplinabile. oē aīal rationale eſt riſibile. oīs homo eſt huiuſmodi. ergo &c. Vbi tñ eſt vnum medium in prædictis demonſtrationibus. ſimiliter in exemplo primi modi poſſet aliquis accipere vnicum medium tantū ad demonſtrandum unam paſſionem de pluribus ſubſumptis. ut omne compoſitum ex contrarijs eſt corruptibile. ſed omne corpus eſt huiuſmodi. ergo &c. ibi per vnum medium demonſtratur ꝓpria paſſio de pluribus ſubiectis ſubſumendo unum poſt aliud, & hunc modum ſyllogizandi puto magis eſſe de mente Philoſophi, ſaluo tamen meliori iudicio. quia in diuerſis demonſtrationibus non negat augmentationem poſſe fieri per media. & dicuntur prædictę augmentationes eſſe unę de forma propter unitatem medij, & propter unitatem paſſionis, materialiter autem dicuntur diuerſę propter diuerſitatem minoris extremitatis.

Conſiderandum eſt ulterius quando dicitur demonſtrationem poſſe augeri in poſt ſumendo, hic poſt, poteſt importare triplicem ordinem, uidelicet ordinem prædicantis, ordinem conſtituentis ad conſtitutum, & ordinem originis. in primo prædictorū modorum, uidelicet, quando ſumitur unum ſub alio, ly poſt dicit ordinē ꝑdicantis, qñ ſubiectū eſt poſt ꝑdicatū. & inferius dr̄ eſſe poſt ſuperius ſm ordinē ꝑdicātis. ſed in ſcđo mō dicit ordinē cōſtituētis ad conſtitutū qa numerus binarius magis dicit cōſtitutionē alterius nūeri materaliter loquēdo. in tertio uero mō dicit ordinem originis, quia ab uno ſubiecto fluunt diuerſę paſſiones ordine quodā originis, ita quòd fluit una mediante alia.

Conſiderandum eſt ulterius, quòd ſpecies numerorum in ſecundo modo pñt accipi dupliciter. uno mō per reſpectū ad ſuū genus. ſ. ad numerū ſic collateratum dicūtur ſe habere. unde primo mō talis augmentatio dēt eſſe in latus ſumendo.

ſumendo. alio modo poteſt conſiderari ſecundum ordinem conſtituentis & cõſtituti, & iſto modo talis augmentatio dr̃ eſſe in poſt ſumendo, quia conſtitutum dicitur eſſe poſt conſtituens. Hæc Egidius in præſenti lectione. Non eſt autem inconueniens, quod in uno & eodẽ modo reſpectu eiuſdem ſecundum tamen diuerſas ꝯſiderationes fiat augmẽtatio in poſt ſumẽdo & ĩ latus ſumẽdo.

Conſiderandum eſt vlterius, ꝙ augmentationes dicuntur ab alio augeri in latus ſumendo, quia uidelicet una paſſio alicuius communis demonſtratur de ſpeciebus diuidentibus abſque genere. dicuntur enim ſpecies diuidentes genus collateraliter ſe habere ſic, quando numerus diuiditur per numerum parem, & imparem. numerus par ſe habet ex uno latere, & numerus impar ſe hẽt ex alio latere, ſi igitur iſta paſſio finitum uel infinitum eſſe demonſtraretur de numero pari per hoc, quod omnis numerus par eſt numerus quantus, & omnis numerus quãtus eſt numerus finitus uel infinitus, & poſtea aliquid demonſtraretur de numero impari per medium, dicit eſſe augmentatio demonſtrationis in latus ſumendo, ut patet demonſtrando, omnis numerus quãtus eſt finitus uel infinitus, ſed numer⁹ par eſt huiuſmodi. ergo &c. Item omnis numerus cum ſit quantitas, eſt finitus uel infinitus, ſed omnis numerus par eſt huiuſmodi. ergo omnis numerus par eſt finitus uel infinitus. Iſto autẽ modo nõ poteſt fieri augumento in infinitum, ſi fiat diuiſio illius communis immediata, quia nõ poſſũt eſſe niſi duę ſpecies, aut duæ differentię immediate diuidentes unum genus. ſi vero diuiſio fiat ꝑ immediata non contingit talem augumentationem fieri in infinitum, ut patet de ſpecieb. numeri, & hoc ꝯditionaliter exponendo, vt dictum eſt. patet autẽ ex dictis ꝙ demonſtrationes non augentur per media ad eandem concluſionem, & qualiter augentur in poſt aſſumendo tripliciter, & qualiter in latus ſumendo.

SOLVTIO.

Ad primum & ad alia patet ſolutio per diſtinctionem ſuperius adductam.

Sequitur vbi ſupra in Philoſopho & Doct. San.

ARTICVLVS III.

Ad tertium ſic proceditur. Videtur quod ſcientiæ doctrinales, & mathematicæ non ſint certiſſimæ & firmæ. nam Commẽta. in procœmio de anima, vult ꝙ ſcĩa de aĩa, & metaphyſica ſint cæteris certiores. ergo mathematicæ ſcientię non ſunt certiſſimę. Sed dicebat diſcipulus ꝙ ſcientia de anima, & metaphyſica ſũt cęteris certiores rõne obiecti, quia ut dr̃ ſubſtantiæ ſeparatę, & aĩa ſunt obiecta ẜm naturam certiſſima & manifeſtiſſima, tamẽ mathematicæ ſciæ ſunt cæteris certiores rõne modi demõſtrandi, quia non demonſtrantur niſi per certiora ẜm naturam. Sed contra. Commẽtator dicit in eodẽ prologo ſcientiã de anima excedere mathematicas ſcientias nobilitate & certitudine demonſtrationis. ergo reſponſio nulla.

Secundo. Principia mathematica ſunt falſa. ergo mathematicæ ſciæ nõ ſunt firmę, qđ eſt ꝯ ſecundã partem. antecedẽs probat̃. nã hoc pricipiũ eſt falſum, ſi ab ęqualibus æqualia demas, q́ remanent ſunt ęqualia cum primo. qa ſi a duobus ternarijs remoueant̃ ęquales numeri, puta duo binarij, reſidua non erũt ęqualia, quia remanent duo binarij unitates quæ non ſunt æquales, nec inæquales, cũ nõ ſint quantæ cum ſecundo, quia proportio. 8. ad 4. & 6. ad tria ſunt proportiones æquales, ſed remouendo a prima proportione duo non remanent proportiones ęquales, licet remouẽdo a prima ꝓportione duo remaneat proportio ſexquialtera. videlicet 6. ad 4. & remouẽdo a proportione ſecunda idem, non remanet proportio ſexquialtera, uidelicet quattuor ad tria. ergo prædictum principiũ eſt falſum, quod eſt mathematicum.

Tertio. Iſtud eſt principiũ mathematicum, oẽ totum eſt maius ſua parte, ſed hoc principiũ ur̃ eſſe falſum: nã corpus

& aīa ſunt partes corporis ſortis, ſed ſortes non eſt maior aīa, cū anima nō ſit neque parua neq; magna. cū nō ſit quanta, nec eſt minor corpore, cum corpus eius ſit ſibi ęquale. ergo prima principia mathematicalia ſunt falſa, & per conſequens ſcientiæ mathematicæ non ſunt firmę.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus, vbi ſupra elicitiue, & Comment. 3. metaphy. ubi dicit ſcientias mathematicas eſſe in primo gradu certitudinis.

CONCLVSIO.

Rñdeo dicendum, ꝙ aliquam ſciētiā eſſe certiorem & firmiorem poteſt intelligi dupliciter. uno modo rōne communi, & ſic mathematicæ non ſunt certiſſimæ, vt voluit primū argumentum. alio modo rōne modi demonſtrandi, & hoc dupliciter, vno modo quia firmiori mō demonſtrant, & ſic ēt ſciȩ mathematicȩ non ſunt certiſſimæ, quia res naturales ſunt firmiores quā quantitates numeri & lineæ, & ſic procedit replica adducta. alio modo quia firmiori modo demonſtrant, & ſic ſciæ mathematicæ dñr eſſe firmæ & certiſſimæ. Pro prima parte uidelicet ꝙ ſint certiſſimę, eliciuntur hic a Philoſopho tres rōnes. quarū prima eſt talis. Illæ ſciæ quæ magis offerūtur intellectui ſunt certiores, ſed ſciæ mathematicæ ſunt huiuſmodi. ergo &c. probatur minor, quia cum notitia intellectus a ſēſu dependeat ſm Philoſophum infra, & in ſecundo de anima. ubi dr̄ quod per ſe magis ſe offert ſenſui magis ſe offert & intellectui, ſed ſciȩ mathematicȩ magis ſe offerunt ſenſui quam aliæ. ergo magis ſe offerunt intellectui. minor declaratur a ſimili. nam geometria non cōcedit abſolute iſtam, videlicet. omnis circulus eſt figura, ꝓp ęquiuocationem illius termini circulus, ſed cōcedit illam de circulo deſcripto in puluere, uel in aliquo alio ſenſibili.

Conſiderandum eſt autem, ꝙ maior prædictæ probōnis dēt intelligi cōparādo ſingula ſingulis, dum. ſ. cętera ſint paria. dato. n. ꝙ ſingulare magis ſe offerat ſenſui q̄ vl̄e, nō ſequitur tñ, ꝙ ſingulare magis ſe offerat intellectui q̄ vl̄e cū vl̄e ſm Philoſophū i tertio de aīa, & Cōmētatorem ibidē ſit ītelligibile ꝑ ſe. vñ intellectus per ſe intelligit ul̄e & nō reflexe, ſingulare aūt mediāte ſenſu, ſed intelligitur ēt comparando ſingulare ad ſingulare, & vl̄e ad vl̄e, ut patet ſi aliqđ ſingulare magis ſe offerat ſenſui ꝙ aliquod uniuerſale magis ſe offerat intellectui, & ſi aliquod vniuerſale magis ſe offerat ſenſui, ꝙ aliquod vniuerſale magis ſe offerat intellectui. ſecunda rō eſt talis. Illæ ſciæ ſunt certiores, in q̄bus inſtare particulariter nō contingit, ſed tm̄ vniuerſaliter, cū notitia uniuerſalis ſit potior q̄ ſingularis, ſed in mathematica tm̄ conuenit inſtare uniuerſaliter, q̄a ꝓpōnes eius ſunt uniuerſales, cū p̄dicatū, i. maior extremitas inſit medio. mediū ſubiecto. i. minori extremitati ſm quòd ipſum. ꝓpōnes aūt & inſtantię & ſimiliter interrogationes eædē ſunt, ut ſupra innuit Philoſophus. ergo &c. Tertia rō eſt talis. Illa ſcīa eſt certior, q̄ ꝑ cōuertibilia magis procedit, quia minor poterit cāri deceptio in terminis conuertibilibus q̄ nō cōuertibilibus, ſed maxime ſciæ mathematicæ ſunt huiuſmodi. vt patet īductiue per ſingulares demonſtrationes earū. igitur doctrinales ſciæ q̄ mathematicæ dñr ſunt certiores. Silr̄ pro ſecunda parte q̄ſiti, videlicet, quòd ſciæ doctrinales ſiue mathematicæ ſint cæteris ſcijs ifirmiores poſſunt hic elici a Philoſopho tres rōnes quarum prima eſt ex parte p̄miſſarū cōparatarū ad ꝯcluſiones. ſcđa ſumiť ex parte extremitatū cōparatarū ad mediū. tertia ſumiť ex parte medij cōparati ad primā ꝯcluſionē. Prima rō eſt talis. Nā in mathematicis ſciētijs ulr̄ ſi præmiſſæ ſunt ueræ, & cōcluſio uera, & econuerſo arguendo ex puris affirmatiuis in ſecunda figura, cum ibi ſp arguať ex terminis conuertibilibus, quod non conuenit in alijs ſcientiis, puta in naturali philoſophia ſic arguendo.

Quod generatur in multiplicata analogia ſiue proportione cito generatur. ſed ignis cito generatur. ergo ignis

gnantur in multiplicata analogia ergo ſcientiæ metaphyſicę ſunt cęteris firmiores. ſecunda ratio eſt iſta. Nam ſcientiæ metaphyſicę non recipiunt niſi ea quæ ſunt per ſe, cum ſolum recipiant diffinitiones, ſubiecta, & paſſiones quæ ad inuicem conuertuntur, & de ſe inuicem prædicantur. aliæ autem ſcientiæ aſſumunt ea, quæ ſunt per accidens, vt patet de philoſophia naturali, quæ aſſumit, quòd terra eſt frigida, & aer eſt calus. ergo ſunt cęteris firmiores. tertia ratio eſt talis. Nam ſcientiæ metaphyſicę non procedunt niſi per vnum mediū ad vnam concluſionem demonſtrandam, cum demonſtrationes augeantur per diuerſa media. vt dicit Philoſophus. aliæ vero ſcientiæ procedunt per plura media, vt patet de philoſophia prima, quæ vnam concluſionem etiam propter quid poteſt demonſtrare per quattuor diuerſas cauſas. ergo ſcientiæ metaphyſicę, quæ potiſſime dicuntur doctrinales ſunt alijs firmiores. Patet ſequela, quia vbi multitudo ibi confuſio, & per conſequens non maxima certitudo. Hæc omnia dicit Paulus Venetus & bene, licet parum ad propoſitum. Philoſophus enim non vult hic probare niſi quod ſyllogiſmus ignorantię nō eſt paralogiſmus. peccans ſecundum aliquam fallaciam in dictione, aut extra dictionem. vt ſatis ex ſupradictis patet.

SOLVTIO.

Ad primum & ſecundum patet ſolutio ex ſupradictis. Ad tertium negatur conſequentia, & ad probationē dicitur quod illud principium intellectum eſt, ſi reſidua ſunt quanta, duæ autem vniuerſales, aut duo puncta non ſunt quanta. Ad illud autem quod obijciebatur de proportionibus dicendum eſt, quod ſufficit ſubtrahere terminos proportionum, ſed non proportiones, vt proportio dupla, aut tripla, & ſic de ſingulis. Ad vltimum dicendum, quod hoc principium intelligitur de partibus integralibus ſiue quantitatiuis, & non formalibus aut eſſentialibus. vnde ratio laborat in æquiuoco.

LECTIO XXIII.

De demonſtratione propter quid & quia, & eſt lect. 23. Doc. S.

QVESTIO XXVIII.

quę habet articulos duos.

DICTVM eſt de demonſtratione propter qd primo. ſecūdo de his qbus demr̄ator vtitur in ſuis demr̄ationibus. tertio, ex quibus demonſtratio propter quid procedit. quarto de principijs demonſtrationis tam communibus quam ſpecialibus. Conſequenter conſiderandum reſtat in hoc quinto tractatu de differentiis demonſtrationis propter quid, & quia eſt. Circa quod duo occurrunt conſideranda. primo conſiderandum eſt de differentijs prædictarum demonſtrationū in eadem ſcientia. ſecundo de differentiis earum in diuerſis ſcientijs. [Alio vero modo &c.] Circa primum duo occurrunt conſideranda. Nam primo conſiderandum de duabus differentijs, quas Philoſophus ponit inter demonſtrationem propter quid & quia in eadem ſciētia, & de probatione exemplari duplicis differentię ipſius Philoſophi. ſecundo conſiderandum eſt de probatione exemplari primę differentię a Philoſopho aſſignatæ ibi: [Amplius in quibus &c.] Circa primum quęruntur duo. primo utrum demonſtratio propter quid & quia differant in eadem ſcientia. ſecūdo utrum ſit aliqua demonſtratio quia eſt quæ procedat per modum non conuertibilem.

Sequitur in Philoſopho & in Doct. S. ſed quia differt a propter quid.

ARTICVLVS I.

AD primū ſic pceditur. Vr̄ q̇ demr̄atio p p qd & qa non differant in ea-

eadem ſcientia. nam finis cuiuslibet demonſtrationis eſt idem, videlicet, ſcire. ergo demõſtratio propter quid & quia non dñt. patet conſequentia, quia doctrina eorum, quæ ordinantur ad finem ex ipſo fine ſumenda eſt, ſicut illa, quæ dependet ex principijs. vt vult Philoſophus in procœmio ethicorum.

Secundo. Si demonſtratio quia eſt differret a demonſtratione propter quid in eadem ſcientia, maxime hoc eſſet quia demonſtratio quia eſt procederet ex cauſis remotis, uel ab effectibus, vt innuit hic Philoſophus, ſed hoc non eſt verum, quia ut per diffinitionem demonſtrationis ſuperius patuit, demonſtratio procedit ex immediatis, prioribuſque cauſis, ſed cauſæ remotæ non ſunt cauſæ immediatæ, & effectus non ſunt priores ſed poſteriores ſuis cauſis. ergo &c. Confirmatur. Quia quælibet demõſtratio facit ſcire, ſed ſcire eſt rei cãm cognoſcere, propter quam res eſt, & quoniam illius eſt cauſa, quæ dicitur cauſa immediata rei & proxima. ergo nulla eſt demonſtratio, quæ procedat ex cauſis remotis, aut effectibus, & per conſequens nulla eſt earum differentia.

OPPOSITVM.

Sed cõtra eſt Philoſophus in lra ibi, [Sed quia differt a propter quid &c.]

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum; quod iſte eſt quintus tractatus huius primi libri, in quo Philoſophus aſſignat differentiam inter demonſtrationem quia eſt, & propter quid, qui diuiditur in tria ſecundum quod ſunt tres lect. Doct. San. de eadem materia. In primo capitulo aſſignat duas differentias inter demonſtrationem quia eſt & propter quid in eadem ſcientia probando ſecundam differentiam per duo exempla. In ſecundo vero capitulo ibi, (Amplius in quibus medium &c.) probat primam differentiam per unum exemplum. In tertio autem capitulo aſſignat differentiam inter demonſtrationem quia eſt, & propter quid in diuerſis ſcientijs ibi [Alio uero modo &c.] In primo uero capitulo tantum ponitur una concluſio, quæ eſt reſponſiua ad quæſitum, uidelicet, quod demonſtratio propter quid & quia eſt differunt in eadem ſcientia. quæ concluſio probatur tali ratione ſecundum Philoſophum, & Do. San. elicitiue. Nam demonſtratio propter quid ſemper procedit ex cauſis prioribus & immediatis, ut patet per diffinitionem demonſtrationis, ſed aliqua demonſtratio quia eſt procedit ex mediatis, uidelicet, ex cauſis remotis. aliqua uero demonſtratio procedit ab effectibus ad cauſas & non ex cauſis. ergo demonſtratio propter quid & quia in eadem ſcientia differunt dupliciter, & per conſequens inter ſe differunt, ut fuit probatum. Primam differentiam probat Philoſophus in ſequenti capit. Secundam uero probat hic exemplariter uidelicet, duobus exemplis, primum tale eſt in prima figura. Quicquid non ſintillat eſt prope, ſed planetæ ſiue ſtellæ erraticę non ſintillant. ergo planetæ ꝓpe ſunt. Manifeſtũ eſt ꝙ mediũ huius demonſtrationis, uidelicet non ſintillãt, nõ eſt cauſa maioris extremitatis, uidelicet, illud quod eſt prope, non enim planetæ ꝓpe ſunt, quia non ſintillant, ſed econuerſo, quia ꝓpe ſunt non ſintillant, ſed tamen talis diſcurſus eſt demõſtratio, cum faciat ſcire non propter quid, cum quælibet talis procedat ex cauſis. ergo eſt demonſtatio quia eſt, & per conſequens demonſtratio quia eſt procedit ab effectibus. Predictum uero exemplum adducit Philoſophus in terminos non ſignificatiuos, uidelicet, per a b. c. ita quod per a, intelligitur primus terminus, uidelicet, maior extremitas. ſcilicet prope eſt. per b, uero medium ſcilicet non ſintillare. & per c, maior extremitas, quæ dicitur ultimus terminus, uidelicet, planetæ. unde ſic arguitur ſecundum Philoſophum. omne b. id eſt quicquid nõ ſintillat, eſt a. ideſt prope, ſed c. ideſt planetæ, eſt b. i. non ſintillant. ergo c. i. planetæ, ſunt a. i. prope nos. Hic enim dupliciter conſiderandum eſt, quod Philoſophus exemplificans

cans in prima figura per terminos non ſignificatiuos ſcilicet per a. cum ſit prima litera, intelligit maiorem extremitatem, quæ eſt primus terminus in prima figura, cum ſit prædicatum maioris, per b. intelligitur medium cum medium in prima figura ſit medium non ſolum coniunctione, ſicut in alijs ſcientijs, ſed etiam poſitione. per c. vero intelligit vltimum terminum, qui eſt minor extremitas, cum ſit ſubiectũ minoris præmiſſę & concluſionis. In ſecunda vero figura volens exemplificare frequenter per a, intelligit medium, cum medium ſit primus terminus in ſecunda figura, quia eſt prædicatum vtriuſq; prædicamentorum, per b. vero intelligit maiorem extremitatem, quæ eſt ſecundus terminus, videlicet, ſubiectum maioris primę. & per c. intelligit minorem extremitatem, quę eſt vltimus terminus, videlicet ſubiectum minoris & concluſionis. Sed cõtra prędictum exẽplum inſtabat diſcipulus. Nã ibi arguit in prima figura minore exiſtẽte negatiua. ergo ſyllogiſmus eſt falſus. ut patet per Philoſophum primo priorum. & per conſequens non eſt demonſtratio cum quælibet demonſtratio ſit verus ſyllogiſmus. aſſumptum patet. quia minor in prædicto exemplo erat, ſed planetę non ſintillant, quæ eſt propoſitio negatiua, cum ibi prędicatum, videlicet, ſintillant remoueatur a ſubiecto p negationem. Dicendum quod licet prædicta minor ſecundum vocem ſit negatiua, tamen eſt affirmatiua expoſitorie loquendo. hoc enim verbum ſintillant debet reſolui in ſuum participium, videlicet, ſintillantes & copulam verbalem ſ. eſt, & negatio debet poni ſuper participium, & non ꝑponi copulæ ſic dicendo. ſed planetæ non ſintillant, ideſt ſunt non ſintillantes, & ſic eſt affirmatiua. vt vult Philoſophus & ſui expoſitores.

Sed ſecundum exemplum, quo Philoſophus probat idem, eſt tale. nam quicquid augetur circulariter eſt circulus figuræ, ſed luna ſuſcipit incrementum ſiue augetur circulariter. ergo luna eſt circularis figurę. Sit augetur circulariter b. eſſe circularis figuræ. a. luna vero ſit c. & ſic arguatur qcquid eſt b. ideſt quicquid augetur circulariter eſt a. i. eſt circularis figurę. ſed c. ideſt luna eſt b. ideſt augetur circulariter. ergo c. ideſt luna eſt b. ideſt circularis figuræ. Manifeſtũ eſt. n. ꝙ ſecunda demonſtratio procedit ab effectu ad cauſam. non enim luna eſt circularis, qa augetur ſiue incrementum ſuſcipit circulariter, ſed qa eſt circularis figura. iõ augetᵭ circulariter.

Cõſiderãdum eſt autem ſm Philoſophum in textu, ꝙ pdictæ demonſtrationes qa reducuntur de facili ad demonſtrationẽ propter quid accipiẽdo maiorem extremitatẽ pro medio, & medium pro maiore extremitate. sic arguẽdo in primo exẽplo. Quicqd eſt ꝓpe eſt non ſintillãs planetæ ꝓpe ſunt. ergo planetæ ſunt nõ ſintillãtes: uel ſic arguẽdo in ſecundo exẽplo. quicquid eſt circularis figuræ augetur circulariter. ſed luna eſt circularis figuræ. ergo luna augetur circulariter. Manifeſtũ eſt. n. ꝙ in iſtis demõſtrationib. ꝓceditur a cã ad ſuũ effectũ, igitur ſunt propter qd & nõ quia. Sed inſtat diſcipulus. Nã maior in prima ꝓpõne eſt falſa. ſ. qcquid eſt ꝓpe eſt non ſintillans. nam ignis prope non exiſtens aliquando ſintillat vt ad ſenſum patet. ergo non eſt demonſtratio propter qd cũ quælibet talis procedat ex ueris, ut ex ſupra dictis patet. Dicendum quod aliquod corpus poteſt dici ſintillare dupliciter. uno modo ſecundum rei ueritatem, ut dicit hic Egidius, uidelicet, quando aliquæ ſintillæ defluunt ab illo corpore, ſicut apparet ab igne. alio modo ſecundum apparentiam, quę quidẽ ſintilla non eſt p p defluxum corporis, ſed propter defluxum uiſus, loquendo ſecũdo modo & in propoſito, tunc uerum eſt qđ quicquid ꝓpe eſt, eſt nõ ſintillãs.

Conſiderandum eſt ulterius ſecundum Doct. Sanctum in pręſenti lectio. quod ſtellæ fixæ ſintillant, quia uiſus in apprehenſione earum caligatur propter earum diſtantiam, quia uiſus ſecundum Egidium non debite figuratur

in corpore viſo, quod non intelligit ita quod radij viſuales exeant a viſu, & attingant ad corpus, & quòd illi radij ſint inſtabiles, alias viſus eſſet extra mittendo, quod eſt contra Philoſophum in lib. paruor. naturalium, ſed ita intelligẽdũ eſt quòd ſpecies multiplicatur a corpore viſo, quæ recipitur in uiſu, & ſpecies iſta recepta non habet tantam fixionem in oculo ſi deriuatur a re uiſa remota, quantum habet ſi deriuaretur a re viſa propinqua. ergo planetę, qui dicuntur ſtellæ erratiores cum ſint uiſui noſtro ꝓpinquæ dicuntur non ſintillare. Dicũtur autem planetæ erratiores tamen primo quia errant a primi mobilis motu, qui eſt ab oriente in occidens. motus uero planetarum ab occidente in oriens. planeta uero in epiciclo mouetur de oriente in occidens, quid autem ſit motus epiciclus aut ecentricus patet per Philoſophum de cœlo & mun.

Cõſiderandum eſt vlterius ſecũdum Doctorem Sanctum, quòd ueritas præmiſſarum primæ maioris in primo exemplo oportet quòd accipiatur pro inductione, aut per ſenſum, ut etiam dicit Philoſophus i textu, quia effectus eſt notior quam ſit cauſa quantum ad ſenſum. ſemper enim in demonſtrationibus debemus arguere a notioribus. Si enim arguamus a cauſis ad effectum, arguimus a notioribus ſimpliciter quando vero arguimus eo modo arguimus a notioribus ſecundum nos. Notiora autem ſecundum nos ſunt accepta per inductionem, vt ꝙ animalia modicum uiuentia ſint colerica, quia in pluribus uidemus ſic eſſe, uel per ſenſum, ut quod luna eclypſatur, quia uidemus ipſam ſenſibiliter eclypſari, cum ergo in prædicto exẽplo arguamus a notioribus nobis videlicet ab effectu ad cauſam, neceſſe eſt quòd maior, in qua ſtat tota uirtus ſyllogiſmi. ſ. omne non ſintillans eſt prope, ſit accepta per ſenſum uel per inductionem.

SOLVTIO.

Ad primum igitur dicendum, ꝙ licet demonſtrationum propter quid, & ipſius quia, ſit vnus finis remotus. ſ. ſcire ipſum, tamen eſt duplex finis propinquus, videlicet ſcire quia & poſterius, & ſcire propter qd videlicet, a priori & ab adæquatis. Ad ſecundum dicendum, quod diffinitio ipſius demonſtrationis ſupra poſita datur ſolum de demonſtratione propter qd. unde ratio non ſequitur ad confirmationem.

Sequitur in Philoſopho & in Doct. S.

Deinde cum dicit. In quibus autem media &c.

ARTICVLVS II.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur ꝙ non ſit aliqua demonſtratio, quia proceditur per effectũ non conuertibilẽ. Nam in qualibet demonſtratione antecedẽs non poteſt eſſe verũ cõſequente exiſtente falſo, quia ex ueris non ſequitur niſi uerum. ſed arguendo ab effectu non conuertibili, antecedens poteſt eſſe verum conſequente exiſtente falſo. ergo demonſtratio quia non poteſt fieri per effectum niſi conuertibilem.

Secundo probatur. Nam ſequitur, quicquid non ſintillat eſt prope, ſed quędam ſtella in firmamento eſt non ſintillans. ergo eſt prope. antecedens eſt falſum, & tamen ibi arguitur per effectum non conuertibilem. ergo idem quod prius.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus in litera ibi. [In quibus autem media &c.]

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum, quod per effectum nõ conuertibilem poteſt fieri demonſtratio quia non propter quid. nam quandocunque effectus eſt nobis ſua cauſa notior, per talem effectum poteſt demonſtrari cauſa a priori, & quo ad nos, ſed aliquis effectus non conuertibilis cum ſua cauſa poteſt eſſe nobis notior quam cauſa. ergo aliqua demonſtratio poteſt procedere per effectum non conuertibilem ſicut demonſtratio.

Qui-

Quicũque habet febrem, habet pulſum commotum, ſed talis non habet pulſum commotum, ergo non habet febrem, vel ſic, quodcunque eſt non deſiccans, non eſt ignis, ſed homo non eſt deſiccans, ergo non eſt ignis. vtrobique enim proceditur ab effectu non conuertibili cum cauſa.

Pro cuius declaratione conſiderandum eſt hic ſecundum Egidium, quòd ille effectus qui poteſt ſequi ex varijs & multis cauſis dicitur eſſe conuertibilis cum ſua cauſa, quia excedit quamlibet ipſarum, ut puta deſiccare poteſt eſſe effectus ſolis & ignis, videlicet ſi talis effectus ſit notior ſua cauſa, ut ſi notius eſt nobis quod aliquid ſit deſiccatum. ergo quòd ſit ignis poterimus a tali effectu arguere ad ſuam cauſam non affirmatiue, quia eſt tranſcendens quia, non autem propter quid.

Conſiderandum eſt ulterius ſecũdum Doct. S. in præſenti lectione, & effectus qui accipitur pro medio ſi conuertatur cum maiori extremitate, & excedit minorem, ſenſus eſt, quod conueniens ſit ſyllogiſmus, ſicut ſi probatur de venere quod ſit prope, quia non ſintillat. ſi autẽ ecõuerſo minor terminus eſſet in plus, quam medium aſſumptum non ſit conueniens ſyllogiſmus, non enim de ſtella poteſt uniuerſaliter concludi, quod ſit prope p hoc quòd non ſintillat. In comparatione aũt ad maiorem terminũ ecõuerſo arguitur. nam ſi medium ſit terminus, qui non ſit aliquis terminus in plus conueniens ſit ſyllogiſmus. ſicut ſi per hoc quod eſt moueri motu progreſſiuo de aliquo oſtenditur quod habeat naturam ſenſitiuam ſiue animam, ſi autẽ ſit in plus non ſit conueniens ſyllogiſmus, nam eſt ab effectu, qui a pluribus cauſis procedere poteſt, non autem una illarũ concludi, ſicut non põt concludi ꝙ aliquis hẽat febrẽ ex excitatione pulſus. hæc ille formaliter.

Conſiderandum eſt ulterius, quod dũ hic Doct. S. dicit, quod effectus qui ſumitur pro medio exceditur ab aliqua extremitate, aut excedit minorem, non eſt inconueniens ſyllogiſmus intelligendum eſt affirmatiue ſyllogizando, non autem negatiue, non ualet enim negatiue in ſimilibus, ut patet in primo notabili. Ex prædictis elici poteſt quòd demonſtrationem aliquam procedere per effectum non conuertibilem poteſt intelligi dupliciter, videlicet aut loquendo de demonſtratione propter quid, aut quia. ſi primo modo ſic non habet ueritatem, ut patet per diffinitionem demonſtrationis ſupra poſitam. Si ſecundo modo hoc dupliciter uel affirmatiue demonſtrando uel negatiue, ſi ſecundo modo ſic aliqua demonſtratio poteſt procedere per effectum non conuertibilem, ut patet per duo prima ante primum notabile hic adducta. ſi primo modo hoc dupliciter uel attenditur effectus inter, effectum qui diffinitur pro medio, & minorem extremitatem, vel attenditur inter medium & maiorem extremitatem. Si primum hoc dupliciter, quia uel medium excedit minorem extremitatem uel econuerſo. ſi primum ſic eſt bona determinatio, ſi ſecundum, ſic non ualet exemplum primi. omnis planeta non ſintillans eſt prope. venus eſt huiuſmodi. ergo &cæt. Si vero talis effectus attenditur inter medium & maiorem extremitatem hoc etiam dupliciter, quia uel medium exceditur a minori extremitate, ideſt in minus ſe habet quam maior extremitas, uel econuerſo. Si primum ſic valet determinatio & non ſecundo modo. exemplum primi, quicquid mouetur motu progreſſiuo habet animam ſenſitiuam, ſed aſinus eſt huiuſmodi, ergo &c. exemplum ſecundi, patet in argumento articuli. Ex quo patet quod per effectum non conuertibilem non ſolum poteſt demonſtrari cauſa de aliquo negatiue, ſed etiam affirmatiue.

SOLVTIO.

Ad argumenta autem patet ſolutio ex dictis.

LE-

LECTIO XXIIII.

De demonſtratione quia, & eſt lectio 24. San. Docto.

QVÆSTIO XXIX quę habet articulos tres.

EST inſuper conſiderandum de exemplo, propter quod Philoſophus probat aliquam determinationem quia procederet per cauſam remotam & mediatam.
Secundo vtrum ſicut affirmatio ſit cauſa affirmationis, oporteat negationē eſſe cauſam negationis. & econuerſo.
Tertio vtrum demonſtratio quia ſit demonſtratio ſimpliciter.

Sequitur in Philoſopho, & in Docto. S.
Amplius in quibus medium.

ARTICVLVS I.

AD primum ſic proceditur. Videtur quod nulla demonſtratio procedat per cauſam remotam, quod ſic patet. Nam ſi eſſet aliqua talis maxime eſſet iſta, quæ tangitur a Philoſopho, videlicet quicquid reſpirat eſt animal, ſed paries non eſt animal. ergo paries nō reſpirat, ſed talis non procedit per cauſam remotam, quod ſic patet, quia non procedit per cauſam. Non animal enim non eſt cauſa reſpirationis, vt deducit Philoſophus in textu. ſi enim affirmatio non eſt cauſa affirmationis, negatio non erit cauſa negationis. ergo nulla eſt demonſtratio, quæ procedat per cauſam remotam, cum cauſa remota non ſit cauſa.

Secundo. Nō ſequitur, piſcis eſt animal. ergo piſcis reſpirat: cum antecedens ſit uerum & cōſequens falſum, & ibi arguitur a cauſa mediata ad ſuum effectum. ergo nulla cauſa procedit a cauſa mediata vel ſaltem non eſt cauſa formalis: quia non in omnibus terminis valet.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt philoſophus in littera ibi. [Amplius in quibus medium &c.] ſ. expónitur, in his enim ipſius quia & propter quid demonſtratio eſt. non enim dicitur cauſa, vt quare non reſpirat paries: quia non eſt animal. ſi enim hoc ualet; non animal non reſpirat, niſi cauſa eſt, oportet animal cauſam eſſe reſpirandi, vt ſi cauſa eſt negatio ipſius eſſe, affirmatio eſt cauſa ipſius eſſe.

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum, quod illud eſt ſextum capitulum huius tertij tractatus in quo Philoſophus tantum unam innuit concluſionem. videlicet quod aliqua eſt demonſtratio quia eſt, quę procedit per cauſam mediatam, quæ ſumitur pro medio, quod extra ponitur, quam concluſionem probat vnico exemplo. Nam iſta eſt bona demonſtratio in ſecundo modo ſecundæ figuræ. Quicquid reſpirat animal eſt, ſed paries non eſt animal. ergo paries non reſpirat, ibi autem procedit a cauſa remota ad ſuum effectum. Manifeſtum eſt enim quod non animal non eſt cauſa propria ipſius, uel illius quod eſt non reſpirare, quod ſic probat Philoſophus, quia animal non eſt cauſa propria & adęquata ipſius reſpirandi, aliàs omne animal reſpiraret, qđ eſt falſum, quia animalia ſanguine carentia & pulmone non reſpirant. ergo non animal non eſt cauſa non reſpirandi. patet conſequentia per auctoritatem philoſophi: quia ſi negatio eſt cauſa negationis, affirmatio eſt cauſa affirmationis. ergo ſi affirmatio non eſt cauſa affirmationis, negatio non erit cauſa negationis. Exemplum philoſophi eſt, ſicut non commenſurando calida, & frigida non ſanandi cauſa eſt, ita cauſa ſanandi eſt eorum menſura. prædictum autem modum demonſtrandi adducit Philoſophus in modo & in figura ꝑ terminos non ſignificatiuos, videlicet per a. b. c. per a. intelligitur medium in ſecunda figura, ſcilicet animal, & hoc ideo quia medium in ſecunda figura utrobique prædicatur, per b intelligitur maior extremitas, videlicet reſpirat.

rat.per c.minor extremitas, videlicet paries.

Conſiderandum eſt autem hic ſecundum Doctorem Sanctum, quod non ſolum in his, quæ demonſtrantur per effectum demonſtratur quia & non propter quid, ſed etiam in quibus medium extra ponitur. Dicitur autem medium extra poni quando medium eſt diuerſum a maiori termino, ut accidit in ſyllogiſmis negatiuis: uel medium extra ponitur, quando genus eſt quaſi communius, & non conuertitur cum maiori termino. Quod autem per tale medium non poſſit probari propter quid probat Philoſophus in hoc, quod demonſtratio propter quid eſt per cauſam, tale autem medium non eſt cauſa proprie loquendo. hæc ille formaliter. Notanter ibi dicit Doc.S. non eſt cauſa proprie loquendo, cauſa enim remota nõ eſt cauſa proprie loquendo. Illa enim dicitur cauſa proprie loquẽdo propter quam res eſt, & quoniam illius eſt cauſa &c. ſed cauſa remota non eſt huiuſmodi, quia ipſa poſita non ponitur effectus, ipſa tamen remota remouetur effectus. igitur non eſt cauſa proprie dicta. Quando igitur Philoſophus dicit in textu, quod non animal non eſt cauſa non reſpirandi, non loquitur de cauſa vniuerſaliter ſumpta, ſed dicunt totum eius ambitum, aliàs modi cauſarum in quinto metaphy. & in ſecundo phyſi. non eſſent bene aſſignati a Philoſopho, ſed loquitur de cauſa proprie & ſpecialiter ſumpta modo expoſito. Ex quo patet qualiter demonſtratio propter quid & quia differunt alio & alio modo in eadem ſcientia: videlicet quia demonſtratio propter quid ſemper procedit per cauſas proprias & immediatas, demonſtratio vero quia aliquando procedit per cauſas remotas, & hoc negatiue procedendo vt dictum eſt, & non affirmatiue, quia ut dictum eſt tali cauſa poſita non ponitur effectus de neceſſitate, & per hoc patet ſolutio ad ſecũdum argumentum.

Cõſiderandũ eſt ulterius ſm Philoſophũ in littera ibi.[Comparant aũt &c.] quod cauſæ mediatæ cõparantur ad põnes ſiue effectus ſecundum excedentiam maiorem uel minorem. Nam earum quæ ſunt remotæ, quædã ſũt remotiores, ꝗdã remotiſſimę, vt patet per exẽplum Anacharſidis, videlicet ꝙ apud Scythas ñ ſũt ſibilatores: quia non ſunt ibi uites, uoluit autem Anacharſis reddere cauſam, quia ſcythę. videlicet illi homines qui nominantur in Scythia non ſunt ſibilatores. hoc ideo dicit eſſe, quia non ſunt ibi uites. Sed hoc licet ſit cauſa, tamen eſt multum remota, nam vites ſunt cauſa vini, vinum eſt cauſa potatonis, potatio eſt cauſa lętitiæ & gaudij. gaudium eſt cauſa ſibilationis. vnde vites ſunt cauſa multum remota ſibilationis. poteſt tamen argui a cauſa remota ad ſuum effectum ſecundum excedentiam, ideſt ſecundum cauſam magis remotam, uel minus remotam, ſi ſic arguatur. In Scythia non ſunt uites. ergo ibi non ſunt ſibilatores. In Scythia non ſunt vuæ. ergo ibi non ſunt ſibilatores. In ſcythia non eſt vinum: ergo ibi non ſunt ſibilatores, & ſic de alijs. Accipitur autem hic ſibilatio ſecundum Docto.Sanctũ, pro cantu non quocunque, ſed pro cantu vindemiantium qui vocatur celeuma.

Sed inſtat diſcipulus contra prædictũ modum arguendi ipſius Anacharſidis. Nam non ſequitur in Flandria non ſunt uites. ergo in Flandria non ſunt ſibilatores, cũ antecedens ſit uerum conſequẽte exiſtẽte falſo, in Flandria enim abundãt cantores, & tamen ibi non ſunt vites. Ad hoc reſponſum eſt quia licet in Flandria ſint cantores & cantus, tamen ibi non ſunt cantus vindemiantium, cum ibi non ſint vineæ.

Inſtat autem adhuc diſcipulus probando quod per cauſam remotam poteſt fieri demonſtratio quia affirmatiue. Nam bene ſequitur Sol eſt in capite vel in cauda draconis, ergo luna eclypſatur, & tamen ibi arguitur a cauſa mediata, cauſa autem immediata ipſius eclypſis lunæ eſt interpoſitio ipſius terræ inter ſolem & lunam. Reſpondeo dicendum, quod aliqua cauſa poteſt dici remota dupliciter.

vno

vno modo quia eſt communior cō munitate prædicationis quàm ſuus effectus, ſicut animal eſt in plus quàm reſpirare, arguēdo aūt de tali cauſa remota, pcedit exemplum Philoſophi, & non ualet affirmatiue, ſed ſolū negatiue. Alio modo aliqua cauſa poteſt dici remota nō quia eſt cōior, ſed quia ipſa ſola non requiritur, ſed cū ea requiritur alia, & dicitur remota potius per medium poſitionis ſiue ſitus quàm prædicationis, ſicut eſt ſolem eſſe in capite vel in cauda draconis eſt cauſa eclypſis lunæ remota, quia cum ea requiritur interpoſitio terræ, & arguendo a tali cauſa remota ad ſuum effectum valet tam affirmatiue quam negatiue. ſed proprie loquendo demonſtrationes, quæ fiunt per huiuſmodi cauſam remotam, dicuntur propter quid, aliàs aſtrologus demonſtraret eclypſim lunæ demonſtratione quia, quod non eſt concedendum vt deducit hic Paulus Venetus.

SOLVTIO.

Ad argumenta patet ſolutio ex dictis.

Sequitur vbi ſupra in Philoſopho & in Docto. Sancto.

ARTICVLVS II.

AD ſecundū ſic proceditur. Videtur quòd non oportet quòd ſi negatio ſit cauſa negationis affirmatio ſit cauſa affirmationis, aut econuerſo. Nam non ſequitur. Si nullum animal eſt irrationale, nullus homo eſt irrationalis. ergo ſi aliquod animal eſt irrationale, aliquis homo eſt irrationalis, ſed committitur fallacia conſequentis, arguendo a poſitione conſequentis ad poſitionem antecedentis. ergo ſi negatio eſt cauſa negationis, non oportet quod affirmatio ſit cauſa affirmationis.

Secundo. Omne album diſgregat, & tamen non omne album per ſe congregat. ergo ſi affirmatio eſt cauſa affirmationis, non oportet quod negatio ſit cauſa negationis.

Tertio. Non ſequitur, ſi homo currit, aliquod animal currit. ergo ſi nullus homo currit, nullum animal currit; ſed ibi arguitur a deſtructione antecedentis ad deſtructionem conſequentis, & per conſequens ibi committitur fallacia conſequentis, & ſic idem quod prius.

Quarto. Quod non eſt ens, non poteſt eſſe cauſa alicuius, quia aut eſſet cauſa materialis, aut formalis, aut efficiens, aut finalis. ſed negatio eſt non ens. ergo negatio non eſt alicuius cauſa, quod eſt contra præſuppoſitum.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus vbi ſupra dicens. Si cauſa eſt negatio ipſius nō eſſe, affirmatio eſt cauſa ipſius eſſe &c. & paulo poſt. Similiter ſi affirmatio eſt cauſa ipſius eſſe, & negatio ipſius non eſſe ſupple eſt cauſa &c.

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendū, ꝙ in cauſis proprijs per ſe & immediatis, de quibus hic loquitur Philoſophus, ſi negatio eſt cauſa negationis oportet affirmationem eſſe cauſam affirmationis, & econuerſo: nam ſicut remota cauſa propria remouetur effectus, ita poſita ponitur effectus, & econuerſo. vnde ſicut poſitio cauſæ in talibus eſt cauſa poſitionis effectus, ita negatio cauſę eſt cauſa negationis effectus.

Conſiderandum eſt autem hoc ſecū dum Egidium, quòd negatio effectus debet accipi proportionabiliter ad negationem cauſæ, quæ proportio attendenda eſt ſiue accipienda ſecundum idem genus oppoſitionis, aliter non habet ueritatem hic quod dicit, nam ſi album diſgregat non oportet quod non album congreget: quia album & non album ſe habent in plus quàm congregare & diſgregare, album enim & non album contradicunt, congregare vero & diſgregare cōtrariantur: vnde oportet arguere ſecundum idem genus oppoſitionis, vt ſi albū diſgregat, non album non diſgregabit. & ſi album diſgregabit & nigrum congregabit: quia eodem genere oppoſitionis album & nigrum, congregare & diſgregare opponuntur, ſimiliter album & non album. diſgregare & non diſgregare co-

eodem genere oppoſitionis opponuntur, unde iſto modo arguendo a cauſis per ſe & proprijs. ſi affirmatio eſt cauſa affirmationis & negatio eſt cauſa negationis, & econuerſo, ex quo patet quod auctoritas Philoſophi ſolum veritatem habet in terminis conuertibilibus, quia cauſa propria & immediata conuertitur cum proprio effectu, in terminis autem conuertibilibus contingit arguere a poſitione conſequentis ad poſitionem antecedentis, & a deſtructione antecedentis ad deſtructionem conſequentis, bene enim ſequitur gratia materiæ licet non gratia formæ, ſi hoc eſt hō, hoc eſt riſibile, ſed hoc eſt riſibile. ergo hoc eſt homo. uel ſic. ſed hoc non eſt homo. ergo hoc non eſt riſibile.

SOLVTIO.

Ad primum, ſecundum, & tertium patet ſolutio ex dictis. Ad quartum dicitur quod non ens non poteſt eſſe cauſa poſitiua alicuius entis, poteſt tamen eſſe cauſa priuatiua, vt patet de priuatione primo phyſicorum, vel dicendum quod licet negatio non poſſit eſſe cauſa in eſſendo, poteſt tamen eſſe cauſa illationis. ſ. inferendo, nam ſicut homo infert riſibile, ita non homo infert non riſibile. Vel dicendum quod licet negatio cauſæ ſit negatio formaliter, ſicut etiam affirmatio uirtualiter ſiue æquiualenter. verbi gratia. reſpiratio nihil aliud eſt quàm motus in aeris attractione ad refrigerandum ſanguinem & ad caliditatem temperandam, ſed non reſpirando non eſt niſi quies cordis in tali attractione, quæ quidem quies affirmatiue dicitur.

Sequitur ubi ſupra elicitiue tamen.

ARTICVLVS III.

AD tertium ſic proceditur. Videtur quod demonſtratio quia, quæ procedit per cauſam remotam uel per effectus non conuertibiles non ſit demōſtratio ſimpliciter. Nam demonſtratio ſimpliciter facit ſcire, vt patuit ſupra primam diffinitionem demonſtrationis, ſed nulla demonſtratio quia eſt facit ſcire ſimpliciter. ergo nulla talis demonſtratio eſt demonſtratio ſimpliciter. probatio medij, nam vt ſupra capite primo tractatus huius libri declaratum eſt, ſcire ſimpliciter eſt cauſam rei cognoſcere propter quam res eſt, & quomodo illius eſt cauſa, ſed nulla demonſtratio quia eſt procedit per cauſam propter quam res eſt &c. ergo nulla demonſtratio quia eſt facit ſcire ſimpliciter. quod fuit probandum.

Secundo demōſtratio ſimpliciter procedit ex primis ueris & immediatis prioribus notioribuſque cauſis, ſed nulla demonſtatio quia procedit ex immediatis cauſis, ſed procedit ex remotis cauſis. ergo nulla demonſtratio quia eſt demonſtratio ſimpliciter.

OPPOSITVM.

Sed in contrarium arguitur quoniam demōſtratio quia facit ſcire ſimpliciter. ergo eſt demonſtratio ſimpliciter. antecedens patet quia facit ſcire per cauſam propriam. prima autem cauſa maxime facit ſcire, vt ſupra cōcedit Philoſophus. ergo demonſtratio quia facit ſcire ſimpliciter, & per cōſequens eſt demonſtratio ſimpliciter: quia demonſtratio eorū quæ ad aliquem finem ordinantur, a fine ſumitur.

CONCLVSIO.

Reſpōdeo dicēdum, ꝙ propter duo argumēta in cōtrariū adducta Rodulphus Britonus cōcludit ꝙ demſ̄ratio quia non eſt demſ̄ratio ſimpliciter, nec facit ſcire perfecte & ſimpliciter, ſed ſi accipiatur ſimpliciter vt idē eſt ꝙ perfectiſſime in ſuperlatiuo gradu ſiue proprijſſime, ſic uerū eſt ꝙ demſ̄ratio quia nō eſt demſ̄ratio ſimpliciter, nec facit ſcire ſimpl̄r, ſed ſi accipiatur ſimpliciter, vt idem eſt ꝙ perfecte ſiue proprie, tūc idem dicit: ſed in dubium vertitur.

Simpliciter enim poteſt accipi multis modis, vno modo idē eſt ꝙ non ꝑ̄cte, ſicut dicitur in primo priorum, ꝙ ſyllogiſmus ſimpliciter dictus ideſt non contra

ctus

ctus eſt ſubiectum in libris prioru m analyticorum, & iſto modo accipiendo ſimpliciter nulla demonſtratio propter quid nec quia dicitur demonſtratio ſimpliciter, quia quælibet eſt contracta ad determinatam materiam. videlicet ad materiam neceſſariam.

Alio modo accipitur ſimpliciter vt diſtinguitur contra per accidens ſicut cũ dicitur ſimpliciter dico, quod ſine addito dico, & iſto modo quælibet demonſtratio tam propter quid quàm quia dicitur demonſtratio ſimpliciter, cum nulla earum ſit demonſtratio per accidens.

Alio modo vt idem eſt quod abſolute ſicut cum dicimus, quod homo ſimpliciter loquendo, ideſt abſolute loquendo eſt perfectior leone, licet quantum ad aliquid, leo ſit perfectior homine, & iſto modo etiam quælibet demonſtratio dicitur ſimpliciter.

Alio modo accipitur vt diſtinguitur contra ſecundum quid. inquantum illud quod eſt ſecundum quid diminuit, aut corrumpit aliquid quod eſt de ratione illius quod dicitur ſimpliciter, ſicut homo mortuus reſpectu omnis, & iſto modo demonſtratio quia dicitur demonſtratio ſimpliciter, nihil enim ipſum quia diminuit de ratione demonſtrationis inquantum demonſtratio. licet ei non conueniant omnes conditiones quæ requiruntur ad demonſtrationem propter quid. ratio enim alicuius communis conuenit omnibus ſub eo contentis, demõſtratio autem communis eſt, & diuiditur in demonſtrationem propter quid & qa eſt, non ſicut totum in modo, aut ſicut totum in quantitate in ſuas partes, ſed ſicut totum vniuerſale in ſuas partes ſubiectiuas, nunquam enim partes ſubiectiuæ diminuunt de ratione totius, vt patet per Philoſophum in topicis, licet prima pars ſubiectiua includat aliquid per quod remoueantur aliqua quæ requiruntur ad rationem alterius partis ſubiectiuæ, ſicut patet de homine & bruto reſpectu animalis. multa enim requiruntur ad rationem alicuius inferioris, quæ non requiruntur ad rationem ſuperioris. Concedimus ergo quòd demonſtratio quia eſt demõſtratio ſimpliciter, accipiendo ſimpliciter, vt diſtinguitur contra ſecundum quid, cuius ratio eſt quia vt dictum eſt demonſtratio quia nõ diminuit aliquid, quod eſt de ratione demonſtrationis. ergo eſt demonſtratio ſimpliciter. Antecedẽs patet. quia de ratione demonſtrationis in cauſa eſt facere ſcire certitudinaliter, ſiue hoc ſit per cauſam, ſiue per effectum, ſiue per cauſam remotam, ſiue propinquam, demonſtratio autem quia facit ſcire certitudinaliter. ergo non diminuit de ratione demonſtrationis inquantum demonſtratio eſt Præterea. Demonſtratio quia facit ſcire ſimpliciter, ergo eſt demonſtratio ſimpliciter. patet conſequentia per locum a cauſa finali ad ſuum effectum, aſſumptum patet quia facit ſcire in propria forma. ergo facit ſcire ſimpliciter. patet conſequentia, quia ſcire ſecundum quid, ſiue ſophiſtico modo, vt ſuperius dixit Philoſophus, eſt ſcire in alio, aut in vniuerſali, aut in confuſo, ſicut pars cognoſcitur in ſuo toto, vel inferiora in ſuis ſuperioribus. ſcire autem in propria forma eſt ſcire ſimpliciter. vt ſimpliciter diſtinguitur contra ſophiſtice ſcire, uel ſecundum quid. relinquitur ergo quod demonſtratio qa facit ſcire in propria forma & non in alio tantum. Præterea. Si demonſtratio quia non faceret ſcire ſimpliciter, ſequeretur quod illæ ſcientiæ, quæ acquiruntur per demonſtrationem quia, non eſſent ſcientiæ ſimpliciter ſed ſolum ſecundum quid & imperfecte, conſequens eſt falſum quia aliàs mathematica & theologia non eſſent ſcientiæ niſi ſecundum quid, quod ab omnibus falſum eſſe iudicatur, relinquitur ergo quod demonſtratio quia eſt demonſtratio ſimpliciter & facit ſcire ſimpliciter in propria forma, & non ſolum ſecundum quid & ſophiſtico modo, vnde ſi quis accipere vellet ſcire per excellentiam ut tantum ualeat ſicut perfectiſſime, ſic concludendum eſt quod demonſtratio quia non eſt demonſtratio ſimpliciter.

SOLVTIO.

Ad primum ergo dicendum negando minorem accipiendo ſimpliciter vt diſtinguitur contra ſecundum quid. & ad probationem dicendum, quòd ſcire ſimpliciter eſt rei cauſam cognoſcere, verum eſt accipiendo ly ſimpliciter vt excellentiam perfectionis dicit, non autem vt diſtinguitur contra ſecundum quid.

Ad ſecundum dicendum, quod ad demonſtrationem propter quid bene requiritur quod procedat ex primis ueris & immediatis cauſis. non autem hoc requiritur ad demonſtrationem inquantum demonſtratio: unde licet demonſtratio quia non ſit demonſtratio propter quid eſt tamen demonſtratio ſimpliciter, ut ly ſimpliciter determinat rationem demonſtrationis inquantum eſt demonſtratio, ſecus etiam ſi determinat demonſtrationem ſecundum quod habet ſpecialem modum in ſuis membris diuidentibus, ſicut accidens, licet non dicatur ens ſimpliciter ſecundum quòd ſimpliciter dicit ſpecialem gradum perfectionis ipſius entis quia eſt magis entis quàm ens, tamen ſi accipitur ſimpliciter vt determinat rationem entis abſolute, accidens dicitur ens ſimpliciter, & ſatis in prima ratione Philoſophi diuine diſputatum eſt. Ad illud autem quod obijciebatur in contrarium. dicendum quòd primum accipitur dupliciter. uno modo idem eſt quòd proximum, quod arguitur primum via reſolutionis. & ſic prima cauſa, ideſt, proxima maxime facit ſcire. alio modo accipitur primum per viam diuiſionis, vt idem eſt quòd vniuerſalius, & ſic prima cauſa non facit maxime ſcire formaliter loquendo, ſecus autem virtualiter, quia virtute primorum principiorum & cauſarum omnia ſciuntur, & quibus ignoratis nulla ſciuntur, ut ſatis ſupra declaratum eſt dum de principiis communibus an ſpecialibus ipſius demonſtrationis ageretur.

LECTIO XXV.

Qualiter demonſtratio quid & quia ſe habeant ad ſcientias, & eſt lect. 25. Doct. S.

QVAESTIO XXX.

quę habet articulos duos.

MODO reſtat conſiderare de differentia demonſtrationis propter quid & quia in diuerſis ſcientijs. Circa quod quæruntur duo. Primo vtrũ demonſtratio propter quid & quia differant in diuerſis ſcientiis. Secundo vtrum philoſophia naturalis ſubalternetur perſpectiuæ, & perſpectiua geometriæ.

Sequitur in Philoſopho, & in Doct. S.
Alio autem modo differt.

ARTICVLVS I.

AD primum ſic proceditur. Videtur quod demonſtratio propter quid & quia non differant in diuerſis ſcientiis. Nam ſi differrent in diuerſis ſcientiis hoc maxime eſſet, ut innuit hic Philoſophus, in ſcientiis ſubalternantibus & ſubalternatis, quia ſcientiæ ſubalternantes dicunt propter quid, & ſcientiæ ſubalternatę dicunt quia, ſed non poteſt hoc dici. igitur demonſtratio propter quid & quia non differunt in diuerſis ſcientiis. probatio minoris. nam ſi ſcientiæ ſubalternatæ dicerent quia, uel hoc intelligeretur de principijs, vel de concluſione, non de concluſione, quia in tali ſcientia demonſtraretur propria paſſio, & de proprio ſubiecto per diffinitionem ſubiecti aut paſſionis. aliàs non eſſet ſcientia, cũ ſcientia ſit habitus concluſionis per demonſtrationem acquiſitus. ſed talis demonſtratio eſt propter quid & non quia tantum. ergo ſcientia ſubalternata non dicit quia quantum ad concluſionem. Si dicatur de principijs, tunç nulla erit dif

ferentia,

ferentia, quia ſcientiæ etiam ſubalter nantes non dicunt propter quid quantum ad principium ipſarum.

2 Sed dicebat diſcipulus. Nam ſcientiæ ſubalternantes dicunt propter quid de principiis ſcientiarum ſubalternatarum, de quibus ſcientiæ ſubalternæ dicunt tantum quia, & ea ſupponuntur determinata his ſcientiis ſubalternantibus.

Tertio. Conſiderandum, quod principia ſcientiarum ſiue demonſtrationum ſunt ĩmediata, vt ſupra oſtẽſum eſt, ſed ꝓpõnes immediatę non poſſunt demõſtrari cum careant medio. ergo falſum eſt quod dicitur, uidelicet quod principia ſcientiæ ſubalternatæ demonſtrentur in ſcientia ſubalternante.

Quarto. Scientia de Iride ſubalternatur perſpectiuę, vt dicit hic Philoſophus, & tamen perſpectiua de multis dicit quia, de quibus alia ſcientia dicit propter quid, vt patet de geometria. ergo ſcientia ſubalternans non dicit propter quid ſemper.

Quinto. Media ordinata ad eundem finem non differunt ſpecie, cum ſpecies ſortiatur a fine, ſed demonſtratio propter quid & quia ordinantur ad eundẽ finẽ, videlicet, ad ſcire. ergo demonſtratio propter quid & quia ad minus non differunt ſpecie, quod autem differant numero nulla eſt difficultas.

Sexto. Demonſtratio quia poteſt fieri propter quid vt patuit per Philoſophum ſuperius, qui docuit, quod tranſumptis terminis una demonſtratio mutatur in aliam. ergo non differunt ſpecie, quia una ſpecies nõ poteſt uerificari de altera, neque una põt fieri altera.

Septimo. Demonſtrationis propter quid & quia eſt una diffinitio, uidelicet ſyllogiſmus faciens ſcire. ergo non differunt ſpecie, patet conſequentia, quia quarum ratio eſt una, iſta ſunt idem ſpecie, ut patet per Philoſophum. 5. meta. ergo &c.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus in litera ibi. [Alio vero modo differt propter quid ab ipſo quia, ſecundum quod eſt ꝑ aliam ſcientiam utrunque ſpeculari. huius autem ſunt quæcunque ſic ſe habent adinuicem, quod alterum ſub altero eſt &c.]

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum, quod iſtud eſt tertium capitulum huius quinti tractatus, in quo Philoſophus unam duntaxat deducit concluſionem probabilem quæ eſt reſponſiua ad quæſitum, uidelicet quod demonſtratio propter quid & quia differunt inter ſe in diuerſis ſcientiis, quæ probatur tali ratione Philoſo. elicitiue. nam ſciæ diuerſæ ſunt in duplici differentia, quædam ſunt eſſentialiter diuerſæ, quarum proprie una dicitur alia ab altera, aliud enim dicit diuerſitatem eſſentialem potiſſime in neutro genere, aliæ uero ſunt, quæ non ſunt eſſentialiter diuerſæ, ſed accidentaliter, ſicut ſunt ſcientiæ ſubalternatæ & ſubalternantes, ſcientia enim ſubalternata dicitur altera a ſcientia ſubalternante, nõ autem alia proprie loquendo. aliàs contingeret demonſtrantem de genere in aliud genus deſcendere, cum deſcendat a genere ſcientiæ ſubalternantis ad genus ſcientiæ ſubalternatę, ſed demonſtratio propter quid & quia differunt in diuerſis ſcientiis utroque modo diuerſitatis. ergo differunt inter ſe in diuerſis ſciẽtiis. maiorem innuit Philoſophus in litera. minorem probat quo ad primã partem quia ſcientiæ ſubalternantes dicunt de multis propter quid, de quibus ſcientiæ ſubalternatæ dicunt tantum quia. ergo demonſtrationes propter qd ſiunt principalius in ſcientiis ſubalternantibus quam ſubalternatis, & per cõſequens in ſcientiis diuerſis differunt, quarum una ſe habet ad alteram ſuppoſitiue, ita, uidelicet, quod ſubiectum ſcientiæ ſubalternatę continetur ſub ſubiecto ſcientiæ ſubalternantis, ſecundam partem minoris probat Philoſophus extra, quia ſunt multę ſcientiarum quæ non ſunt ſubalternatæ, ſed diſparatę, quæ ſic ſe habẽt adinuicẽ, ut dictum eſt, uidelicet, quod ad unam partem quia,

quia, & ad alteram propter quid. verbi gratia. medicina & geometria ſunt ſciētiæ non ſubalternatæ ſed diſparatæ, nō enim ſubiectum medicinæ ſumitur a ſubiecto geometriæ, ſed geometriꝗ eſt dicere propter quid de aliquibus concluſionibus, de quibus medicina dicit tantum quia, vt vulnera circularia tardius ſanantur quam oblonga, ipſius medicinę eſt ſcire quia, ex eo ꝙ experitur ſed propter quid ſcire eſt ipſius geometrię, ad quā pertinet cognoſcere, vt dicit hic Doc. S. quòd circulus eſt figura ſine angulo, vnde partes vulneris non appropinquant ſibijnuicem, ſicut partes vulneris oblongæ, vt poſſit de facili cōiungi. ſic ergo propter quid & ipſum quia non ſemper pertinent ad eandem ſcientiam. ergo demonſtratio propter quid, cuius finis eſt ſcire propter quid, & demonſtratio quia, cuius finis eſt ſcire quia, differunt in diuerſis ſcientiis.

Pro declaratione præcedentium conſiderandum eſt primo ſecundum Doct. S. in præſenti lectione, quod vnam ſcientiam eſſe ſubalternatam poteſt intelligi dupliciter. vno modo quando ſubiectum vnius ſcientię continetur ſub ſubiecto ſuperioris ſcientiæ, ſicut ſpecies continetur ſub genere, ſic ſcientia de animalibus eſt ſubiectiua naturali iſto modo, quia animal eſt ſpecies entis, ſiue corporis naturalis. Alio modo quando ſubiectum inferioris ſcientiæ non eſt proprie ſpecies ſubiecti ſuperioris ſciētiæ, ſed ſubiectum inferioris ſcientiæ comparatur ad ſubiectum ſuperioris ſcientiæ, ſicut materiale ad formale, & hoc modo accipitur hic a Philoſopho vnam ſcientiam eſſe ſubalternatam ſicut perſpectiua ſe habet ad geometriam, geometria enim eſt de lineis & de alijs magnitudinibus, perſpectiua autem eſt circa lineam determinatam ad materiam, videlicet, ad lineam viſualem: linea autem viſualis non eſt ſpecies linee ſimpliciter, ſicut neque triangulus ligneus eſt ſpecies trianguli, & ſimiliter machinatiua, quæ eſt ſcientia de faciēdis machinis & alijs ingenijs ad geometriā, quæ eſt de mēſuris corpū, & ſiſr habet arithmetica, i. muſica ad arithmeticam, & ſic de alijs. hæc ille. Ex prædictis elicitur, ꝙ ſcientia de ſpē nō ſubalternatur ſcię de genere, licet ſpecies ponatur ſub genere, ad eandem enim ſcientiam pertinet conſideratio totius & partium ſubiectiuarum reſpectu eiuſdem paſſionis.

Sed dicebat diſcipulus, ꝙ Doc. S. vr̃ hic concedere ꝙ corpus naturale ſit ſubiectum philoſophię naturalis dicēs, ꝙ ſubiectum ſcię de aialibus, videlicet animal continetur ſicut ſpēs ſub ſubiecto ſciæ naturalis, videlicet, ſub corpe naturali, & tñ oppoſitum ſuſtinet in primo Phyſico. Dicendum ꝙ corpus naturale eſt ſubiectū ſpāle Philoſophię naturalis qa eſt pricipalior pars ſubiectiua ipſius entis modalis, qđ eſt ſubiectū attributionis Philoſophiæ naturalis, vt ſatis in primo phyſico. diſputatum eſt. ratio ergo diſcipuli laborat in æquoco. Cōſiderādū eſt vlterius ſm Philoſophū in litera, ꝙ p̄dictę ſcię, quæ ſic ſe hñt, ꝙ vna continetur ſub alia mō expoſito oēs fere ſunt uniuocę, qa conueniunt in uno nomine ſm eandē rōnē non quidē ſpecificā ſed genericā. Conueniūt aūt in noīe gñerico, ut dicit hic Doc. S. & nō in noīe ſpecifico, iō dicit Philoſophus fere oēs ſunt uniuocę. Dñr. n. geometria & arithmetica aſtrologia naualis ſcīa, practica muſica & cętetę alię, q̄ in textu numerātur oēs mathematicę, ſed diuerſimode, quia quædā dñr ſimpliciter mathematicę, q̄ ſunt de ſubiecto abſtracto a materia, ut geometria & arithmetica. aliæ uero ſunt uel dñr mathematicę nō ſimpl̄r ſed p applicationē principiorū mathematicaliū ad res nāles. Ex quo patet, ꝙ ꝯueniūt in noīe gñris, uel pōt dici, ut adiūgit Doc. S. ꝙ p̄dictę ſunt uniuocę, qa ēt in noīe ſpēi cōueniunt: nā naualis dr̃ aſtrologia, & practica muſicę dr̃ muſica, dr̃ aūt fere, quia non conuenit in oībus, ſed in pluribus, vt de ſe patet.

Conſiderandū eſt ulterius ſm Egidiū, ꝙ uniuoca dñr, quorū nomē cōe eſt, & rō ſubſtātię eadē eſt R ō autē ſubſtātiæ

ex forma ſumitur, ex qua illã & eandẽ formam, quam conſiderat ſcia ſuperior modo abſtracto, conſiderat ſcientia inferior & ſubalternata non ſenſibili, & per applicationem ad materiam, ideo vna eſt fere vniuoca alteri, eandem ſententiam adducit hic Paulus Venetus. Aſtronomia enim mathematica, & naualis ſcientia habent eundem modum, quia vtraque eſt aſtrologica, & habent eandem rationem, quia quælibet earũ eſt de motibus planetarum, ſed non eodem modo, quia aſtrologia & mathematica eſt de illis ſimpliciter, & ſecundum ſuas cauſas, ſed naualis eſt de eis ꝑ habitudinẽ ad ſigna apparẽtia cęli, vel aeris.

SOLVTIO.

Ad primum igitur dicendum, ꝙ de multis concluſionibus ſcientiæ ſubalternatæ dicunt quia, de quibus ſcientiæ ſubalternantes dicunt propter quid, vt dictum eſt, licet aliquæ concluſiones in ſcientijs ſubalternatis etiam demonſtrarentur propter quid. Ad ſecundũ dicendum, quod principia in illa ſcientia in qua ſumũtur tanquam principia ſunt indemonſtrabilia. tamen poſſunt demonſtrari in ſcientia ſuperiori, in qua ſumuntur pro cõcluſionibus. Ad tertiũ dicendum, ꝙ perſpectiua per reſpectũ ad geometriam eſt ſcientia ſubalternata, per reſpectum tamen ad ſciam de iride dicitur ſubalternans, vnde ipſa inquantum ſubalternata eſt dicit quia, in quantum vero eſt ſubalternãs dicit propter quid. Ad quartum dicitur, quod demonſtratio propter quid & quia bene ordinantur ad eundem finem cõem, videlicet ad ſcire, nõ tamẽ ad eundẽ finẽ ſpecialem, quia aliud eſt ſcire quia, & aliud eſt ſcire propter quid. Ad quintũ dicendum, ꝙ formaliter demonſtratio quia nõ fit propter quid: ſed bene reductiue, quia illa, quæ dicitur demonſtratio quia, põt reduci ad demonſtrationẽ propter quid. non tamẽ demonſtratio quia inquãtũ huiuſmodi põt fieri demõſtratio propter quid. Ad vltimũ dicẽdũ, ꝙ diffinitio illa demonſtrationis non cõuenit demonſtrationi quia eſt, cum ſcire ſit rei cauſam cognoſcere, propter quam res eſt &c. ꝙ demonſtrationi q̃a eſt non competit, niſi forte ſecũdũ analogiam ſiue proportionem.

Sequitur ubi ſupra impertinẽter tamẽ.

ARTICVLVS II.

AD ſecundũ ſic proceditur. Videtur quod philoſophia naturalis non ſit ſubalternata perſpectiuæ. Nam ſubiectum ſcientiæ ſubalternatæ continetur ſub ſubiecto ſcientiæ ſubalternãtis: vt innuit hic Philoſophus & Doc. S. ſed ſubiectũ philoſophiæ naturalis, qđ eſt ens mobile ſecundum D.S. vel corpus mobile ſecũdum Albertum magnũ non continetur ſub ſubiecto ipſius perſpectiuę, quod eſt linea uiſualis, vt de ſe patet. ergo philoſophia naturalis non ſubalternatur perſpectiuę.

2 Præterea. Subalternata videtur eſſe pars ſcientiæ ſubalternãtis, ſed philoſophia naturalis nõ eſt pars perſpectiuæ. igitur idem ꝙ prius. probatio minoris. quia illarũ vna eſt pars alterius, quarum vna ponitur ſub alia. ſed ſcientia ſubalternata eſt huiuſmodi reſpectu ſcientiæ ſubalternantis. ergo &c.

3 Præterea. Geometria eſt de magnitudinibus. ſed linea viſualis quã conſiderat perſpectiua, nõ eſt magnitudo cum magnitudo ſoli corpori debeat, linea aũt nõ eſt corpus. ergo ꝑſpectiua nõ eſt ſubalternata geometriæ. cũ ſubiectũ vnius nõ cõtinetur ſub ſubiecto alterius.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus vbi ſupra in ſuis exẽplis ꝓ ſcđa parte q̃ſiti: ꝓ qua parte ſic cõtrariũ arguit. Nã ſciẽtia de iride eſt ſcia pertinẽs ad philoſophiam naturalem, ſed ſcientia de iride ſecũdũ Philoſophũ hic eſt ſubalternata perſpectiuę. ergo philoſophia eſt ſaltẽ ẽm partem ſubalternata ipſi perſpectiuæ.

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendũ eſt, quod aliqua ſcientia ſecũdũ Egidium dr̃ ſubalternari alteri dupliciter. uno mõ ſimpliciter

uide-

videlicet ſecundum ſe totam, ſicut muſica ſubalternatur arithmeticæ, & aſtrologia perſpectiuę, & perſpectiua ſubalternatur geometriæ. philoſophia vero naturalis iſto modo non ſubalternatur perſpectiuæ, vt voluit primum argumentum articuli. Alio modo aliqua ſcia dicitur ſubalternata alteri non ſimpliciter, ſed quantum ad aliquam partem, & hoc mō philoſophia dr̄ ſubalternata p ſpectiuæ, vc3 quātum ad illam partem eius, quæ eſt de iride. Et ideo in multis vt dicit hic Philoſophus & D. S. cū aliis doctoribus naturalis dicitur, quia quantū ad ea quæ ſpectant ad iridē, de quibus perſpectiua dicit propter, quid. dicit. n. naturalis conuerſionem viſus ad nubem aliquo modo oppoſitā ad ſolē eſſe cām iridis, ſed propter quid hoc ſit, ſumitur a perſpectiua.

Conſiderandū eſt diligenter ſm Egidium, ꝙ Philoſophus in littera quatuor differētias aſſignat inter ſcientiā ſubalternantem & ſubalternatā, quarū prima eſt ex modo ſciendi. Nā modus ſciēdi ipſius ſcientiæ ſubalternatæ eſt ſcire quia, ſubalternantis uero propter quid. ſecunda differentia eſt ex parte rei ſcitæ, nā multotiens ipſum quia eſt ſcitū eſt in ſcīa ſubalternata, ꝙ non eſt ſcitū in ſcientia ſubalternante. tertia dr̄ia eſt ex parte ſcientiæ ſubalternatæ, quia eſt materialior & ſenſibilior quā ſubalternans. quarta differentia eſt ex parte ſciētiæ ſubalternantis, quia eſt formalior, & abſtractior quam ſcientia ſubalternata. hæc ille, quæ etiam hic adducit Paulus Venetus.

Cōſiderandū eſt vlterius ꝙ de ſubalternatione poſſumus loqui dupliciter: vno modo cōiter. Et ſic ibi ſcia dr̄ ſubalternata alteri, cuius ſubiectū contrahit ſubiectū alterius ſiue per dr̄iam eſſentialem ſiue accidentalem. alio mō proprie, & ſic ad hoc ꝙ una ſcientia dicat̄ eſſe ſubalternata alteri, tres conditiones requiruntur, vt adducit hic Albertus magnus. Quarum prima eſt, ꝙ ſubiectū ſcientiæ ſubalternatæ cōtrahat ſubiectū ſuperioris ſcientiæ. ſecūda eſt, ꝙ ſubiectū ſcientiæ ſubalternatę contrahat ſubiectū ſubalternantis per dr̄iam materialem ſiue extraneam, ſicut numerus ſonorus contrahit numerū. & linea viſualis cōtrahit lineam, vnde ſcientia de ſpecie non ſubalternatur ſciētiæ de genere, licet ſpecies ponatur ſub genere, & cōtrahat ipſum. tertia cōditio ē, quod talis contractio nō fiat per paſſionem ſicut riſibile cōtrahit anima' ad hominē accidētaliter, vnde ſciētia de paſſione non eſt ſubalternata ſcię de ſubiecto, vel de genere ſubiecti quarta cōditio ab aliquibus ſuperadditur, quæ eſt, ꝙ ſcia ſubalternata debet ſupponere principia eſſe probata in ſcīa ſubalternāte. Ex prædictis patet, ꝙ perſpectiua ſubalternatur proprie geometriæ, quia omnes prędictę cōditiones ſibi conueniunt, vt patet per ſingulas diſcurrēdo, philoſophia vero naturalis non eſt proprie ſubalternata metaph. qa deficit ſecūda cōditio ſupra poſita. Ens. n. mobile, quod eſt ſubiectum philoſophiæ naturalis, non cōtrahit ens, quod eſt ſubiectum metaph. per dr̄iā extraneā: nihil. n. eſt extraneū enti, cū nihil rationē entis ſubterfugere poſſit.

Conſiderandum eſt vlterius ſecūdū Albertum de ſaxonia, ꝙ quatuor modis aliqua ſcientia dr̄ ſubalternata alterius. primo modo, eo ꝙ ſubiectum vnius eſt pars ſubiectiua ſubiecti alterius & ſic ſe habent adinuicem ſcientia de magnitudine & linea, nam linea eſt pars magnitudinis. ſecundo modo, eo ꝙ vna illarū ſciētiarum eſt dę aliquo ſubiecto ſuppoſito ſine contractione. & alia eſt de eodē cōtracto per aliquā contractionem per ſe, & ſic ſcientia de ente mobili ad vbi ſubalternat̄ ſcię, quæ eſt de ente mobili. tertio modo aliquæ ſcientiæ ſubalternantur adinuicem, eo quod vna illarum eſt de aliquo non contracto, & alia de eodem cōtracto cōtractione accidentali, & ſic ſe habent adinuicē arithmetica & muſica. quarto modo ſcientię ſubalternantur adinuicem, ex eo ꝙ per principia & cōcluſiones vnius ſciētiæ demonſtrantur aliquæ concluſio-

nes alterius ſcientię,& ſic ſe habent ad inuicē geometria & mathematica. Hec ille.quę procedunt de ſubalternatione communiter loquendo, ſecus autem loquendo de ſubalternatione proprie loquendo ſecundum modum expoſitum.

SOLVTIO.

Ad primum igitur patuit ſolutio ex dictis. Ad ſecundum dicendum,quod ſciētia ſubalternata dicitur pars ſcientię ſubalternantis non integralis, neque ſubiectiua proprie loquendo, ſed dicitur pars eius ratione ſui ſubiecti, quia ſubiectum ſciētię ſubalternatę eſt pars magis in modo quam ſubiectiua ſubiecti ſcientiæ ſubalternantis, ſicut patet de numero ſonoro reſpectu numeri. Albertus vero de ſaxonia hic dicit unā ſcientiam eſſe partem integralem alterius ſcientiæ,non quidem ſimplicis ſed ſcientiæ aggregatæ, de quo in metaphyſi. ad longum diſputatum eſt. Vocat autem ſcientiam ſimplicem ſcientiam unius ſcientiæ uel generis, aggregatam vero ſcientiam vocat, quæ continet diuerſas & plures ſcientias ſimplices plurium concluſionum. Ad tertium dicendum,quod linea eſt magnitudo, & licet non ſit corpus, eſt tamen pars corporis, quod ſufficit in propoſito.

LECTIO XXVI.

De figura ſyllogiſmi demonſtratiui, & eſt lectio. 26. Doctoris Sancti.

QVÆSTIO XXXI.

quę habet articulos duos.

AMPLIVS Conſiderandū reſtat de forma ipſius demonſtrationis, oſtendendo in qua figura demonſtratio potiſſime habet fieri. Circa quod quæruntur duo. Primo vtrum ſyllogiſmus potiſſime habeat fieri in prima figura. Secundo utrum ſit aliqua propoſitio negatiua immediata & aliqua mediata.

Sequitur in Philoſopho,& in Doct. S.

Figurarum autem magis.

ARTICVLVS I.

AD primum ſic proceditur. Videtur quod ſyllogiſmus demonſtrationis non potiſſime habeat fieri in prima figura.Nam ſi in prima figura habeant potiſſime fieri demonſtrationes, hoc eſſet, quia mathematicæ ſcientiæ, quæ ſunt certiſſimæ utuntur ea in ſuis demonſtrationibus. ut dicit hic Philoſophus in littera; ſed hoc non poteſt eſſe verum, quia ſcientiæ mathematicæ non ſunt certiſſimæ; quod ſic patet. Nam metaphyſica, quæ eſt de Deo & ſubſtantijs ſeparatis, eſt de magis intelligibilibus quàm ſcientię mathematicæ, quę ſunt de quantitate. ergo metaphyſica eſt certior, & per conſequens non illæ ſunt certiſſimæ.

2 Pręterea. Perfectius eſt ſcire aliquid in particulari quàm in vniuerſali, ut ex ſupra dictis patet. ſed tertia figura concludit particulariter.ergo videtur, quòd magis faciat ſcire quam prima.& per conſequens in ea deberēt potiſsime fieri demonſtrationes, quarum finis eſt facere ſcire.

3 Pręterea. Si ſic vel hoc eſſet in primo primæ, uel in aliquo alio modo. non primum, quia primus modus primę figurę concludit vniuerſaliter. ſed ſcire aliquid vniuerſaliter eſt ſcire imperfecte, & ſophiſtico modo, vt in principio huius libri declaratum eſt. ergo primus modus primę figurę non facit maxime ſcire. neque dicendum eſt ſecundum,quia pari ratione in ſecunda & tertia figura demonſtrationes potiſſime habent fieri, cum in eis concludatur

datur particulariter & vniuerſaliter ſicut in alijs modis primę figuræ.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt philoſophus in littera ibi. [Figurarum aũt magis faciens ſcire prima eſt. mathematicæ.n.ſcientiæ per hanc faciunt demonſtrationes vt arithmetica & geometria &c.]

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum, quod iſte eſt vnus tractatus huius primi libri in quo poſtquam Philoſophus determinauit de materia ſyllogiſmi demonſtratiui, nunc autem determinat de forma eiuſdem, oſtendendo in qua figura demonſtratio potiſſime habet fieri, qui quidem tractatus vnicum duntaxat continet capitulum, in quo ponuntur duæ concluſiones, quarum prima eſt reſponſiua ad q̃ſitum, videlicet quod in prima figura demonſtrationes propter quid potiſſime habent fieri. ſecunda eſt quod aliquæ ſunt propoſitiones negatiuæ immediatæ, & aliquæ mediatæ, de qua in ſequenti articulo videbitur. Prima concluſio probatur tribus rationibus, quarum prima ſic formatur, quia in illa figura potiſſime habent fieri demonſtrationes ꝓpter quid, quæ maxime facit ſcire, cũ finis demonſtrationis propter quid ſit maxime facere ſcire, vt ſuperius dictum eſt, ſed prima figura maxime facit ſcire. ergo &c. probatio mediæ eſt Philoſophi aſſignatio, nam mathematicæ ſcientiæ ut arithmetica, geometria, & quęcũque aliæ propter demonſtrantes, quæ ſunt certiſſimę, vt plurimum prima figura vtuntur, ergo prima figura eſt maxime faciens ſcire. & per conſequens maxime accommodata demõſtrationibus ad propter quid ſpeculandum. ut dicit hic textus. Secunda ratio talis eſt, quia in illa figura potiſſime habet fieri demõſtratio propter quid, quæ utilis eſt ad inueſtigandum ipſum quod quid eſt, ſiue ipſam diffinitionem, cum ipſum qđ quid eſt potiſſimum locũ habeat in demonſtrationibus. quia ipſa diffinitio, quæ ſignificat ipſum ꝙ quid eſt, vt dictum eſt ſuperius, aut eſt principium demonſtrationis, aut conclusio, aut certe tota demonſtratio ſola terminorum poſitiõe differens. ſed prima figura ſola ualet ad inueſtigandum ipſum quod quid eſt. ergo in prima figura potiſſime habent fieri demonſtrationes propter q̃d. Probatio mediæ, quia diffinitio prædicatur vniuerſaliter & affirmatiue de diffinito, ſimiliter ipſum quod quid eſt conuenit vniuerſaliter & affirmatiue ei cuius eſt. non enim tantum quidam homo eſt animal rationale vel bipes, ſed omnis homo. prima autem figura ſola cõcludit vniuerſaliter & affirmatiue, nã ſecunda figura ſolum concludit negatiue, tertia vero ſolum particulariter. ergo prima figura ſola valet ad inueſtigãdum ipſum quod quid eſt, quod fuit probandum. tertia ratio talis eſt. aliæ figuræ indigent prima. prima vero non indiget alijs. ſyllogiſmi enim aliarum figurarum reducuntur ad primam propter ineuidentiam ipſorum. non autem ſyllogiſmi primæ figuræ reducuntur ad modos aliarum figurarum, cum ſint euidentiſſimi. ergo prima figura maxime facit ſcire, & per conſequens in ea potiſſime fiunt demonſtrationes propter quid.

Conſiderandum eſt pro declaratione primæ rationis ſecundum Doc. S. in præſenti lectione, quod cauſa quare demonſtratio propter quid maxime fiat in prima figura, hęc eſt & ratio. nam in prima figura medius terminus ſubijcitur maiori extremitati qui eſt prędicatum concluſionis, & prędicatur de minori termino, qui eſt ſubiectũ cõcluſionis. ſed in demonſtratione propter quid mediũ eſſet cauſa paſſionis, quę prędicatur in cõcluſione de ſubiecto, & vnus modus dicẽdi per ſe eſt ẽt qñ ſubiectũ eſt cauſa prędicati ſicut ſupra dictum eſt, & hoc competit primę figuræ, in qua medium ſubiicitur maiori extremitati, & prædicatur de minori termino, ut dictum eſt. hęc ille formaliter.

Conſiderandum eſt ulterius ſecundum eundem ibidem pro declaratione

ue tertiæ rationis; per hoc quod aliæ figuræ indigent prima. manifeſtum eſt quia oportet ad perfectam ſcientiam habendam quod propoſitiones mediatæ, quæ ſumuntur in demonſtrationibus ad immediatas reducantur, quod quidē fit dupliciter, ſcilicet condenſando media, & augmentando. Condenſando quidem quando medium acceptum coniungitur mediate vtrique extremorum uel alteri, videlicet, maiori extremitati. unde quando accipiuntur media alia inter medium primum & extrema, fit quaſi quædam condenſatio mediorum, ſicut ſi acciperetur primo ſic. omne corpus animatum eſt ſubſtātia. ſed omnis homo eſt corpus animatum. & deinde inter corpus animatum & ſubſtantiam ſumatur aliud medium, uidelicet, corpus &, inter hominem & corpus animatum ſumatur animal.

Sed augumentatio fit quando mediū eſt immediatum minori extremitati & non maiori. tunc enim oportet ſumere plura media ſupra primum medium acceptum primo, ut puta ſi primo accipiatur. omne animal rationale eſt ſenſibile. ſed omnis homo eſt animal rationale, & poſtea ſupra animal rationale accipiatur homo ſic arguendo. omne animal eſt ſenſibile. omne animal rationale eſt animal, & ſic de ſimilibus. hæc autem condenſatio & augmentatio mediorum fit ſolum per primam figuram, tum quia ſolum in prima figura concluditur vniuerſalis affirmatiua; tum quia ſolum in prima figura medium ſumitur inter extrema. in ſecunda autem medium ſumitur ſupra extrema quaſi prædicatum de eis, in tertia uero figura infra extrema quaſi ſubiectum de eis.

Conſiderandum eſt vlterius ſecundum Egidium, quod per cauſam per accidens non eſt demonſtratio, igitur in demonſtrationibus eſt cauſa per ſe. in per ſe autem includitur de omni, vt ex ſupradictis patet. ergo talis cauſa eſt vniuerſalis. Illud quod demonſtratur propter quid demonſtratur vniuerſaliter. demonſtrare autem vniuerſaliter conuenit dupliciter, uel affirmatiue vel negatiue. prima vero figura concludit uniuerſaliter affirmatiue & negatiue, non autem aliæ figuræ. igitur prima figura uel demonſtrat omnino propter quid, ideſt propoſitionem habentem per ſe cauſam & propoſitionem uniuerſalem quantum ad uniuerſalem affirmatiuam, uel ut in pluribus, uidelicet quantum ad utranque tā affirmatiuam quam negatiuam, ut dictum eſt. ideo Philoſophus circa primū dicit. aut enim omnino aut frequentius, & in pluribus propter hanc figuram id eſt, primam propter quid fit ſyllogiſmus. vbi ſecundum Egidium tangitur ſecunda ratio, ſed ſecundum Doct. San. eſt magis complementum primæ rationis.

Conſiderandum eſt ulterius ſecundū eundem ibi, quod ſicut rectum eſt iudex ſui & obliqui, & ſicut ꝑ rectū intelligimus rectum & obliquum. ita & affirmatio eſt iudex ſui & ipſius negationis, & per affirmationem intelligimus affirmationem & negationem. affirmatio enim multum facit ad ſcire, negatio aūt parū. & quia uniuerſalis affirmatiua ꝑ primā figuram concluditur negatiua uniuerſalis per primam & ſecundam, unde bene dictum eſt in textu, quod frequentius eſt vt in pluribus faciens ſcire ſyllogiſmus. ſpeculari enim ideſt cognoſcere propter quid maxime fit pe hanc primam figuram. hæc ille.

Conſiderandum eſt ulterius ſm eundē. ꝙ demonſtratio dicitur ſcientia diffinitionis, non quia diffinitio ſemper demōſtretur, ſed quia demonſtratio ſemper eſt habita per diffinitionem, nam in demōſtratione potiſſima ſemper diffō eſt medium, nā per diffinitionem quæ eſt cauſa paſſionis cōcluditur paſſio de ſubiecto. & hæc eſt ſcientia. igitur demōſtratio dr̄ ſcientia diffinitionis. i. per diffinitionem generata. diffinitio aūt uniuerſaliter cōpetit affirmatiue diffinto quod eſt minor extremitas, & quia propria paſſio quæ eſt maior extremitas

vni-

vniuerſaliter,& affirmatiue prædicatur de medio,neceſſe eſt ipſam in concluſione vniuerſaliter prædicari de minori extremitate & affirmatiue. demonſtratio ergo quæ dr̄ ſcia diffinitionis modo expoſito conſtituitur ex duabus præmiſſis vniuerſalibus affirmatiuis vniuerſalem affirmatiuam concludentibus, & per hoc ſolum fit in prima figura.igitur ſola prima figura maxime facit aliquid ſcire.

SOLVTIO.

Ad primum igitur dicendum ſecundum Egidium in præſenti capitulo, ꝙ mathematicas eſſe ſcientias certiſſimas poteſt intelligi dupliciter.vnomodo ex parte rei.alio modo ex parte noſtra.primo modo mathematica non eſt certiſſima, ſed magis illa quæ eſt de ſimplicibus, quæ eſt metaphy. quæ eſt de Deo & ſubſtantiis ſeperatis.ſed ſecundo modo mathematica eſt certiſſima, quia eſt de illis quæ ſunt magis propoſita intellectui noſtro,vt patet per commen.primo Phyſicorum. Ad ſecundum dicendum, quod licet tertia figura concludat particulariter,tamen non facit ſcire in particulari,ideſt in propria forma,quia ut ſupra dictum eſt ſcire in propria forma eſt ſcire rem adæquatam per propriam quiditatem, quæ vniuerſaliter & non ſolum particulariter prædicatur de eo cuius eſt quiditas, & de paſſione quæ a quiditate ſubiecti fluit, non quidem quiditatiue,ſed in genere cauſæ efficientis per ſe tantum,uidelicet in ſecūdo modo perſeitatis & in quarto, vt ſupra expoſitū eſt,& ꝑ hoc patet ſolutio.

Sequitur in Philoſopho, & in Doct.S. deinde cum dicit.ſicut autē &c.

ARTICVLVS II.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quod nulla propoſitio negatiua ſit immediata.Nā propoſitio immediata eſt illa, qua non eſt altera prior, neque notior, ut ex ſupradictis patet, uidelicet, per diffinitionem propoſitionis immediatę,ſed qualibet ꝓpoſitione negatiua eſt aliqua prior,videlicet, propoſitio affirmatiua,vt patet primo perihermenias. ergo nulla eſt propoſitio negatiua.

2 Præterea. Si aliqua propoſitio eſſet immediata, ſequeretur ꝙ hæc eſſet immediata,videlicet,nulla actio eſt paſſio cum ibi vnum prædicatū remoueatur a reliquo,ſed conſequens eſt falſum.quia omnis propoſitio immediata eſt uera, ſed illa,nulla actio eſt paſſio falſa,cum eius cōtradictoria ſit vera, videlicet,actio eſt paſſio realiter,cum ſint unius & idem motus,ut patet tertio phy. quęcūque enim ſunt idem uni tertio realiter, illa inter ſe ſunt eadem eſſentialiter,ut patet.4.metaph.ergo nulla eſt propoſitio negatiua immediata.

3 Præterea. Si eſſet aliqua propoſitio negatiua immediata potiſſime hęc eſſet immediata.nulla ſubſtātia eſt qualitas, cum neutrum terminorum contineatur ſub aliquo termino,ſed hoc non eſt uerum,quia poteſt demonſtrari ſic demōſtratio, nullum ens per ſe eſt qualitas, ſed omnis ſubſtātia eſt ens per ſe.ergo nulla ſubſtātia eſt qualitas,nō eſt ergo immediata cum ſit concluſio demonſtrabilis.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus in littera ibi.[Sicut autem a. eſſe in b. &c.]

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendū, quod aliqua eſt propoſitio immediata negatiua, cuius uidelicet,neutrū extremorum contineatur ſub aliquo toto,ideſt ſub aliquo genere principali, vt nulla ſubſtantia eſt qualitas.quod ſic patet, quia illa propoſitio dicitur immediata negatiua, cuius prædicatum remouetur a ſubiecto, & per conſequens demonſtrari non poteſt, quia omnis demonſtratio habet ꝓ medio diffinitionem quiditatiuam,quę datur per genus & differentiam. unde non poteſt demonſtrari aliqua propoſitio demonſtratione propter quid, niſi uterque terminorum contineatur ſub aliquo genere, cum genus ſit pars diffi-

nitionis ipſius minoris extremitatis. quę quidem diffinitio eſt medium demonſtrationis propter quid, & iſta eſt concluſio proprie immediata, nulla ſubſtātia eſt quantitas, eſt etiam aliqua propoſitio negatiua immediata, cuius, videlicet, alterum extremorum continetur ſub aliquo toto, vel quando ambo termini continentur ſub altero & altero toto. exemplum primi, vt nullus homo eſt qualitas. exemplum ſecundi, vt nullus homo eſt albedo. quod verò ſimiles propoſitiones negatiuæ ſint mediatæ, ſic patet. Nam illa propoſitio eſt mediata, quæ habet medium, propter quod poteſt demonſtrari. ſed prędictę propoſitiones ſunt huiuſmodi, iſta enim propoſitio, homo eſt qualitas, ſic poteſt demonſtrari, nullum animal rationale eſt qualitas, ſed omnis homo eſt animal rationale. ergo nullus homo eſt qualitas, ſic de ſimilibus. ergo &c.

SOLVTIO.

Ad primum igitur dicendum, quod propoſitio negatiua immediata non habet aliquam ea priorem in eodem genere propoſitionum, licet ſimpliciter habeat priorem, vt argumentum concludit. Ad ſecundum dicendum, quod quia illa propoſitio, nulla actio eſt paſſio, eſt immediata, neceſſe eſt dicere, quod ſit veriſſima, & per conſequens ſua contradictoria falſiſſima, videlicet actio eſt paſſio, eſſentialiter loquendo, & quando dicitur, actio & paſſio ſunt vnius motus non eſt locutio eſſentialis, ſed magis materialis, nam actio & paſſio habent fieri cum vno motu, vt in ſumma diuinæ Philoſophię latius declaratum eſt. vnde ratio falſum ſupponit. Ad tertium dicendum, quod ille ſyllogiſmus non eſt demonſtratio, cum mediū eius non ſit diffinitio quiditatiua, quod ad demonſtrationem propter quid requiritur, & de quo fit ſermo, ens enim non contrahitur ad ſubſtantiam per aliquā differentiam, cum differentia ſit extra rationem generis, nihil enim eſt quod rationem entis ſubterfugere poſſit, vt etiam in eadem ſumma ad longum declaratur, vnde ratio ſupponit falſum.

LECTIO XXVII.

De ſyllogiſmo ignorantiæ affirmatiuo, & eſt lectio. 27. Doct. S.

QVAESTIO XXXII.

quę habet articulos duos.

RESTAT Inſuper conſiderandum de ſyllogiſmo generatiuo ignorantię poſt quam conſideratum eſt de ſyllogiſmo generatiuo ſcientiæ. Habitus enim præcedit priuationem, ſicut affirmatio præcedit negationem. Circa quod quatuor occurrunt conſiderare. Nam primo conſiderandum eſt de ſyllogiſmo affirmatiuo ignorantiæ concludentis, videlicet, affirmatiuam falſam contrariam negatiuę immediatæ. Secundo conſiderandum eſt de ſyllogiſmo negatiuo ignorantię concludentis negatiuam falſam contrariā affirmatiuę immediatę veræ.

Tertio conſiderandum eſt quare accidit ignorantia in propoſitionibus immediatis, & hoc loquendo de ignorantia prauæ diſpoſitionis. Finaliter conſiderandum eſt de ignorantia ſimplicis negationis. Circa primum duo quæruntur. primo vtrum ſit aliquis ſyllogiſmus demonſtratiuus concludens affirmatiuam falſam contrariam negatiuæ immediatæ verę. ſecundo vtrum ad librum poſteriorum pertineat conſideratio ſyllogiſmi ignorantiæ.

Sequitur in Philoſopho, & in Docto. S.
ignorantia autem.

ARTICVLVS I.

AD primum ſic proceditur. Videtur quod non ſit aliquis ſyllogiſmus ignorantiæ affirmatiuus concludens affirmatiuam falſam contrariam negatiuæ immediatæ verę. Nam ſyllogiſmus

mus eſt oratio in qua quibuſdam poſitis neceſſe eſt aliud accidere, per ea quæ poſita ſunt, vt patet primo priorũ. ergo in quolibet ſyllogiſmo neceſſario concluſio ſequitur ex præmiſſis, & per conſequens non eſt aliquis ſyllogiſmus ignorantię, quod eſt contra ſuppoſitum.

2 Præterea. Si eſſet aliquis ſyllogiſmus ignorantię affirmatiuus &c. vel eſſet ignorantię ſimplicis negationis, vel prauæ diſpoſitionis, non primum vt infra oſtendit Philoſophus in pręſenti le. vel tractatu. nec ſecundum quia ſyllogiſmus ignorantię prauæ diſpõnis accidit ratione addiſcentis praue diſpoſiti. nullus ergo debet dici ſyllogiſmus ignorantię affirmatiuus.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus in litera ibi dicens. [Ignorantia autem non ſecũdum negationem &c.]

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum, quod iſte eſt ſeptimus tractatus huius primi libri, in quo Philoſophus determinauit de ſyllogiſmo ſcientiæ, conſequenter determinat de ſyllogiſmo ignorantię, qui quidem tractatus continet in ſe quatuor capitula ſecundum quod ſunt quatuor lectiones Doc. S. in primo capitulo Philoſophus determinat de ſyllogiſmo ignorantię affirmatiuo in immediatis. in ſecundo oſtẽdit quare cauſatur ignorãtia per ſyllogiſmum affirmatiuum, & hoc in immediatis. in tertio vero quare cauſatur ignorantia in immediatis. in quarto vero capitulo determinat de ignorãtia ſimplicis negationis, quæ nõ cauſatur per ſyllogiſmum. In primo capitulo ponitur vna concluſio, quæ eſt rñſiua ad quæſitum, videlicet, quod aliquis eſt ſyllogiſmus ignorantię affirmatiuus concludens affirmatiuam falſam contrariam negatiuę immediatę veræ. Iſta concluſio probatur per exempla. Nam iſte ſyllogiſmus, omnis qualitas eſt ſubſtãtia omnis quantitas eſt qualitas. ergo omnis quantitas eſt ſubſtãtia. eſt ſyllogiſmus ignorantię affirmatiuus concludens affirmatiuam falſam contrariã negatiuæ immediatę verę: iſta. n. concluſio, omnis quantitas eſt ſubſtantia, eſt falſa, & contrariatur iſti, nulla quantitas eſt ſubſtantia, quæ eſt vera & immediata, vt ex ſupradictis patet. ergo concluſio uera. procedit autem ſyllogiſmus ex ambabus falſis contrariis & immediatis veris. Iſte eſt ſyllogiſmus ignorantiæ affirmatiuus. omne perfectũ eſt ſubſtantia, ſed omnis quantitas eſt perfecta. ergo omnis quantitas eſt ſubſtantia, & conſtat ꝙ concluſio eſt falſa & contrariatur negatiuę immediatę uerę, quæ eſt, nulla quantitas eſt ſubſtantia. ergo &c. ꝓcedit etiã iſte ſyllogiſmus ex ambabus falſis, ſed nõ contrariis ueris, ſed magis contradicunt ueris, quæ ſunt, quoddam perfectum non eſt ſubſtãtia, & q̃dam quãtitas nõ eſt ꝑfecta. Cõtraria uero ꝑdictis ꝑmiſſis non ſunt uera, uidelicet, nullũ ꝑfectum eſt ſubſtantia, & nulla quantitas eſt ꝑfecta, ex quo patet ꝙ iſte ſylls differt a primo. Itẽ iſte ſylls uidelicet, oĩs intelligẽtia eſt ſubſtantia, ſed oĩs quãtitas eſt intelligẽtia. ergo oĩs quãtitas eſt ſubſtantia. eſt ſylls igorantię affirmatiuus concludens affirmatiuam contrariam negatiuę ueræ immediatę &c. Differt autem iſte ſyllogiſmus a præcedentibus, quia præcedentes procedunt ex ambabus falſis, iſte uero procedit ex una uera & altera falſa. patet ergo ex prædictis, quod eſt aliquis ſyllogiſmus affirmatiuus ignorantię, qui quidem ſolum habet fieri in prima figura, quia in ſecunda figura concluditur negatiue. in tertia uero non concluditur concluſio uniuerſalis, quæ principaliter attenditur in demonſtratione.

Conſiderandum eſt autem ſecundũ Philoſophum & Doc. S. in littera, quod duplex eſt ignorantia. una ſecundum negationem. alia eſt ſecundum diſpoſitionem. ignorantia quidem quæ eſt ſecundum negationem eſt, quãdo homo penitus nihil ſcit de re, & hæc ignorantia dicitur in non attingendo, ſicut patet de ruſtico, qui omnino non ſcit de triangulo an habeat tres angulos &c.

igno-

Ignorantia ſecundum diſpoſitionem eſt, quando aliquis habet aliquam diſpoſitionē in cognoſcendo, ſed corruptam, quādo ſcilicet exiſtimat aliquid de re ſed falſe, & hęc ignorantia idem eſt quod error, prima autem ignorantia nō fit per ſyllogiſmum, ſed ſecunda per ſyllogiſmum fieri poteſt & tūc vocatur deceptio.

Cōſiderādum eſt vlterius, quod ignorantia ſiue deceptio, quæ cauſatur per ſyllogiſmū, poteſt cōtingere circa duo. vno modo circa ea, quæ ſunt prima & immediata, dum ſcilicet aliquis opinaſ oppoſita principiis. alio modo circa cōcluſiones quæ non ſunt prima & immediata. prima quidem ignorantia uel deceptio opponitur cognitioni ītellectus, ſecunda vero opponitur ſcientiæ, hic Doct. S. in lect. Ex quo patet vel poteſt elici, quod duplex eſt cognitio certitudinis, videlicet, cognitio intellectualis, & cognitio ſcientifica: intellectus enim eſt cognitio principiorum, vt ſupra oſtenſum eſt, & ſcientia habitus eſt ſiue cognitio concluſionis. Sed inſtat diſcipulus. Nam ea quæ non cadunt in apprehenſione opinari non poſſunt, ſed oppoſita primis principijs non cadunt in apprehenſione, vt ſupra conceſſit Philoſophus. ergo nullus poteſt opinari oppoſita principijs, quod eſt adductum. Ad hoc reſpondet Doct. S. quod licet oppoſita principijs non poſſint opinari interius in mente, vt ſupra dictum eſt, quia non cadunt in apprehenſione, poteſt tamen eis contradicere ſermone, & ſecundum quandam falſam imaginationem, vt habetur de quibuſdam negātibus prima principia ſecūdo metaphy. hæc ille.

Conſiderandum eſt vlterius ſecundum eſidem ibidem, quod vtraque ignorantia ſiue ſit de his quæ ſunt prima, ſiue de his quæ non ſunt prima, poteſt huiuſmodi prouenire dupliciter, uno modo ſimpliciter ſcilicet quando abſolute abſque aliquo diſcurſu rōnis exiſtimat falſum, ſiue affirmando ſiue negando. alio modo quando inducitur ad exiſtimandum aliquid falſum propter aliquam rationem ſyllogiſticam, ſicut etiam dicit Philoſophus in quarto metaphy. de quibuſdam qui principijs contradicunt, velut rationibus perſuaſi. alij uero nō quaſi rationibus perſuaſi, ſed propter ineruditionem vel pertinaciam uolentes in omnibus quærere demonſtrationē, hæc ille formaliter.

Conſiderandum eſt ulterius, quod Philoſophus in littera in ſecundo exemplo probat, quod maior extremitas non poteſt vniuerſaliter ineſſe medio immediate, quia medium non poteſt cōtineri ſub aliquo toto, quod de eo vniuerſaliter prædicetur. Sed contra hoc inſtat diſcipulus. Nam de eo quod eſt ſub eſſe aliquo toto ſicut ſpecies poteſt aliquid uniuerſaliter prędicari, non enim ſolum genus, aut differentia uniuerſaliter prædicatur, ſed etiam ipſum proprium. ergo ꝓbatio nulla. Ad quod reſpondet Doct. S. quod licet prædicta probatio non ſit efficax communiter loquendo, eſt tamē efficax in propoſito, quia ſicut in primo topicorum dicitur paralogiſmus diſciplinę, de quo hic loquitur Philoſophus, procedit ex conuenientibus diſciplinæ, vnde intēdit uti talibus medijs qualibus utitur demonſtrator. demonſtrationis autem medium eſt diffinitio, vt ſupra dictū eſt. vnde & ſyllogiſmus, de quo hic loquitur Philoſophus intendit uti diffinitione pro medio, diffinitio autem continet genus & differentiam, vnde oportet id quod vniuerſaliter prædicatur in hoc ſyllogiſmo contineri, vel in quo eſt ſubiectum ſicut in toto. hæc ille.

SOLVTIO.

Ad primum igitur dicendum, ꝙ licet in quolibet ſyllogiſmo proprie ſumpto ſit neceſſitas cōſequentiæ, non tñ in aliquo ſyllogiſmo ſimpľr ſumpto eſt neceſſitas conſequentiæ præmiſſarū, ſed ꝑmiſſæ & concluſio ſunt falſæ, vt ex ſupradictis patet, licet concluſio neceſſario ſequatur ex pręmiſſis, vnde licet ibi ſit ueritas prioriſtica, non tamen eſt veritas poſterioriſta. Ad ſecundum dicendum, quod talis ſyllogiſmus eſt ſyllogiſmus igno-

ignorãtię prauę diſpoſitionis, quæ quidem accidit inſtrumentaliter per ſyllogiſmum qui dicitur paralogiſmus diſciplinæ, ut dictum eſt, unde ratio nulla.

Sequitur vbi ſupra impertinenter.

ARTICVLVS II.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur ꝙ determinare de ſyllogiſmo ignorantiæ non pertineat ad hanc ſcientiam. Nam Philoſophus in libris elencohrum determinat de ſyllogiſmo ignorantię. videlicet de ignorantia elenchi, oſtendendo quod omnes paralogiſmi reducuntur ad ignorantiam elenchi. ergo ad hunc librum non pertinet eius conſideratio, niſi ſuperflue.

2 Præterea. Syllogiſmus demonſtrationis, ſiue finis huius ſcientiæ eſt ſcire. ergo non licet conſiderare de ſyllogiſmo ignorantiæ, cum opponatur ſyllogiſmo ſcientiæ.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus in præſenti tractatu in quo determinat de ſyllogiſmo ignorantiæ.

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum, quod ſyllogiſmũ ignorantię poteſt accipi dupliciter, uno modo pro eo quod peccat contra illationem, probationem, uel contradictionem, & talis conſideratur in libris elẽchorum, ut primum argumentum voluit. Alio modo poteſt accipi pro ſyllogiſmo, qui peccat in materia tantum, ꝙ uidelicet procedit ex ambabus, uel altera falſis concludentibus concluſionem falſam, in debito tamen modo, & figura, ſicut eſt ſyllogiſmus ignorantiæ, ſiue deceptio diſciplinæ, & talis ſyllogiſmus pertinet ad conſiderationem huius ſciẽtię, quia oppoſitorum eadem eſt diſciplina, cum ergo ſyllogiſmus diſciplinæ, & ignorãtię ſyllogiſmus opponantur, pertinent ad conſiderationem huius ſcientię quæ doctrinalis & certitudinalis eſt ut ex ſupradictis patet.

Conſiderandum eſt hic ſecundum Doct. S. ꝙ ſyllogiſmus ignorantiæ concludit concluſionem falſam, ut declaratum eſt, quilibet autem ſyllogiſmus concludens concluſionem falſam eſt ſyllogiſmus falſus, qui quidem ſi peccat in forma ſyllogiſtica eſt ſimpliciter falſus falſitate, uidelicet prioriſtica, & dicitur paralogiſmus peccans contra illationẽ, ſi uero peccat in materia tantũm, quia procedit ex præmiſſis, uel præmiſſa falſis, eſt ſyllogiſmus falſus falsitate poſterioriſtica loquendo, cum non procedat ex ueris, quod ad demonſtrationem requiritur, ut patet per diffinitionem demonſtrationis.

SOLVTIO.

Ad argumentum patet ſolutio ex dictis.

LECTIO XXVIII.

De ſyllogiſmo ignorantiæ negatiuo, & eſt lect. 28. S. Doc.

QVAESTIO XXXIII.

quę habet articulum vnicum.

FInaliter conſiderandum reſtat de ſyllogiſmo negatiuo ignorantiæ, qui, uidelicet, concludit concluſionem negatiuam falſam cõtrariam affirmatiuæ immediatæ ueræ. Circa quod quęritur unum. uidelicet, an ſit talis ſyllogiſmus ignorantiæ.

Sequitur in Philoſopho, & in Doct. S.

Quæ uero in ipſius.

ARTICVLVS VNICVS.

AD primum ſic proceditur videtur quod non ſit aliquis ſyllogiſmus ignorantiæ negatiuus concludens concluſionem negatiuam falſam contrariã affirmatiuę ueræ & immediatæ.

Nam in quolibet ſyllogiſmo eſt argumẽtum, argumentum uerò eſt ratio rei dubiæ

biæ faciens fidem, vt in topicis habetur. ergo quilibet ſyllogiſmus generat fidẽ, & per conſequens nullus eſt ſyllogiſmus, per quem generatur ignorãtia, qđ eſt contra ſuppoſitum.

2 Præterea. Affirmatio & negatio contradicũt ut eſſe & nõ eſſe, vt patet quarto metaphyſicæ. ergo nullus eſt ſyllogiſmus concludens negationem cõtrariam affirmatiuæ ueræ.

3 Præterea. Syllogiſmus verus non poteſt dici ſyllogiſmus ignorantiæ: ſed ſyllogiſmus concludens negatiuam cõtrariam affirmatiuæ veræ eſt verus ſyllogiſmus, cum fiat in debito modo & debita figura. ergo talis non eſt ſyllogiſmus ignorantiæ.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus in littera ibi. [Quæ vero eſt ipſius nõ eſſe &c.]

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicẽdum, quod iſtud eſt ſecundum capitulum huius tractatus in quo Philoſophus determinando de ſyllogiſmo ignoranti ę negatiuo ponit unã concluſionem principalem, quæ eſt reſponſiua ad quæſitum, videlicet ꝙ eſt aliquis ſyllogiſmus ignorantiæ negatiuus concludens negatiuam falſam contrariam affirmatiuæ ueræ & immediatæ. Hanc cõcluſionem probat philoſophus per exempla. primo ſcilicet ſyllogizando per terminos non ſignificatiuos, uidelicet, nullum. b. eſt. a. ſed. c. eſt. b. ergo nullum. c. eſt. a ideſt nulla albedo eſt color, quæ eſt falſa & immediata. omnis nigredo eſt albedo. ergo nulla nigredo eſt color, concluſio eſt falſa contraria iſti affirmatiuæ uerę. omnis nigredo eſt color, quæ eſt uera & immediata. ergo dabilis eſt ſyllogiſmus ignorantiæ negatiuus. Procedit autem prædictus ſyllogiſmus in prima figura ex ambabus falſis contrarijs immediatis ueris. ſimiliter talis ſyllogiſmus poteſt fieri in ſecunda figura. ſic ſyllogizando ex ambabus falſis in primo modo ſecundæ figuræ, omne animal eſt maſculum, ſed nullus homo eſt maſculus. ergo nullus homo eſt animal. concluſio eſt falſa contraria veræ affirmatiuæ & immediatæ.

Præterea. Poteſt talis ſyllogiſmus ignorantiæ fieri ex altera vera & altera falſa in prima figura maiore exiſtente vera & minore exiſtente falſa ſic arguendo, nulla quantitas eſt color. omnis albedo eſt quantitas. ergo nulla albedo eſt color. ſi vero ſyllogizetur ſic, nulla qualitas eſt color. omnis nigredo eſt qualitas. ergo nulla nigredo eſt color, talis ſyllogiſmus ignorantiæ procedit ex maiore falſa & minore uera. ſimiliter in ſecunda figura poteſt fieri maiore exiſtente falſa & minore uera ſic arguendo in ſecundo modo ſecundæ figuræ: omne animal eſt irrationale, ſed nullus homo eſt irrationalis. ergo nullus homo eſt animal: uel ſic arguendo in primo ſecundę nullum animal eſt animatum, ſed omnis homo eſt animatus. ergo nullus homo eſt animal. uel ſic, nullum animal eſt rationale. omnis homo eſt rationalis. ergo nullus homo eſt animal. patet ergo ex prędictis, ꝙ eſt aliquis ſyllogiſmus ignorantiæ negatiuus immediatę concludẽs negatiuam falſam contrariam affirmatiuę ueræ & immediatæ procedens ex ambabus falſis uel altera tantum, ſiue tales propoſitiones ſint in toto falſæ ſiue in parte. Dicitur autem propoſitio in toto falſa cuius prędicatum non conuenit alicui ſuppoſito ſubiecti, vt omnis homo eſt qualitas, ſed propoſitio in parte falſa eſt cuius prædicatum conuenit alicui ſuppoſito ſubiecti, ut omne animal eſt rationale.

SOLVTIO.

Ad primum igitur dicendum, ꝙ licet argumentum uerum ſiue dialecticũ faciat fidem de re dubia, ut Boetius deducit, non autem argumẽtum falſum facit deſignatam fidem, niſi forſitan apparenter uel apparentem.

Ad ſecundum dicendum, quod licet affirmatio & negatio incomplexe contradicant, tamen affirmatio ideſt propoſitio affirmatiua & negatio ideſt propoſitio negatiua ſic complexe deſignatę cõtrariantur, ſi ambæ ſint uniuerſales cæteris conditionibus obſeruatis, quas in pri-

primo perihermenias numerauimus. Ad tertium dicendum, quòd licet ſyllogiſmus concludens concluſionem falſam contrariam immediatę uerę ſit uerus ſyllogiſmus ueritate prioriſtica, tamen eſt falſus, ueritate poſterioriſtica, modo tamen expoſito ratione cuius falſitatis dicitur ſyllogiſmus ignorantię, ſiue ſyllogiſmus deceptionis. & hæc de ſyllogiſmo ignorãtię, qui habet fieri in immediatis, ſufficiant.

LECTIO XXIX.

De ſyllogiſmo ignorantiæ in cõparatione ad demonſtrationem, & eſt le. 29. D.S.

QVAESTIO XXXIIII.

quę habet articulos duos.

EſT autem conſiderandum de ſyllogiſmo ignorantiæ, qui habet fieri in propoſitionibus mediatis, poſtquam cõſideratum eſt de eo qui habet fieri in propoſitionibus immediatis, dicuntur autem propoſitiones mediatæ concluſiones, quæ demonſtratione probantur. Circa quod duo quæruntur. Primo utrum in mediatis propoſitionibus poſſit fieri ſyllogiſmus ignorantiæ negatiuus. Secũdo utrum in eiſdem poſſit fieri ſyllogiſmus ignorantiæ affirmatiuus.

Sequitur in Philoſopho, & in Doct. S.

In his autem quæ indiuidua non ſunt.

ARTICVLVS I.

AD primum ſic proceditur. uidetur quod non poſſit fieri ſyllogiſmus aliquis ignorantiæ negatiuus in propoſitionibus mediatis. Nam aut talis poteſt fieri i omni figura, aut in aliqua ſic, & in aliqua non: non primum vt deducit hic Philoſophus, neque ſecundum, quia non uidetur maior ratio, quòd habeat fieri in aliqua figura magis quam in alia.

2 Præterea. Si talis ſyllogiſmus ignorãtiæ formatur in prima figura hic maxime fieret per medium proprium, vt dicit hic Philoſophus, ſed hoc non poteſt fieri, quia per medium proprium concluditur concluſio vera, ut de ſe patet ſic arguendo. omnis figura habens angulum extrinſecum æqualem duobus intrinſecis ſibi oppoſitis eſt figura habens tres angulos æquales duobus rectis, ſed omnis triangulus eſt huiuſmodi. ergo &c. ſed per idem medium non poteſt cõcludi affirmatiua vera & negatiua ſibi oppoſita falſa. ergo talis ſyllogiſmus nõ habet fieri in prima figura & formari, neque in ſecunda.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus in literã ibi. [In his autem quæ indiuidua non ſunt &c.]

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum, quod iſtud eſt tertium capitulum huius ſeptimi tractatus, in quo Philoſophus oſtendit qualiter ſyllogiſmus deceptionis, ſiue ignorãtiæ habet fieri in propoſitionibus mediatis, in quo ponit concluſiones, quæ ſunt reſponſiuæ ad quęſitum, quarum ſecunda uidebitur in ſequenti articulo. Prima vero concluſio quæ eſt reſponſiua ad quæſitũ talis eſt. ſyllogiſmus ignorãtiæ aliquis eſt negatiuus in propoſitionibus mediatis, quæ probatur, quia talis ſyllogiſmus negatiuus in propoſitionibus mediatis habet fieri in prima, & ſecũda figura, prima pars patet, quia in prima figura poteſt concludi negatiua cõcluſio falſa oppoſita affirmatiuæ verę, & immediatæ tripliciter per medium, uidelicet proprium & per medium extrinſecum, ſed ſimile proprio & per mediũ extrinſecum diſſimile proprio, per medium proprium concluditur ſic arguendo, nulla figura habens angulum extrinſecum æqualem intrinſecis duobus ſibi oppoſitis habet tres angulos æquales duobus rectis, ſed omnis triangulus eſt

huiuſmodi. ergo nullus triãgulus habet tres angulos æquales duobus rectis, ibi concluditur negatiua concluſio falſa cõtraria affirmatiuæ ueræ mediatæ, ſed per medium extrinſecum ſimile tamen proprio. fit etiam ſyllogiſmus ignorantiæ ſic arguendo. nullus gradiens eſt ſubſtãtia, omnis homo eſt gradiens. ergo nullus homo eſt ſubſtantia. concluſio eſt negatiua falſa, quæ contrariatur affirmatiuæ ueræ, uidelicet iſti, omnis homo eſt ſubſtantia, ſed per medium diſſimile proprio fit ſyllogiſmus negatiuus ignorantiæ in prima figura ſic arguendo: nulla oliua eſt uiua. omnis homo eſt oliua. ergo nullus homo eſt uiuens. uel ſic: nullus lapis eſt uiuens, omnis homo eſt lapis. ergo nullus homo eſt uiuens, quæ concluſio contrariatur affirmatiuæ ueræ mediatæ, uidelicet, omnis homo eſt uiuens. patet ergo quod ſyllogiſmus ignorantiæ ſiue deceptionis negatiuus fit in prima figura tripliciter immediate, videlicet, per medium proprium extrinſecum ſimile proprio, & per medium extrinſecũ diſſimile proprio. ſecunda pars aſſumpti videlicet, quod ſyllogiſmus deceptionis fiat in ſecũda figura probatur exemplariter ſic ſyllogizando in ſecundo modo ſecundæ. omne animal eſt uiuum. nullus homo eſt viuus. ergo nullus homo eſt animal. vel ſic in primo modo ſecundæ, nullum animal eſt uiuum. omnis homo eſt uiuus. ergo nullus homo eſt animal. & licet iſta propoſitio cui contrariatur prædicta concluſio ſit immediata immediatione prædicationis, eſt tamen mediata mediatione poſterioriſtica, poteſt enim demonſtrari per hoc medium omne animal rationale, ut patet diligẽter conſideranti, & hoc loquendo de animali non concreto.

Pro præcedenti articuli declaratione conſiderandum eſt ſecundum Doc. San. & alios doctores, qui per medium proprium intelligunt medium ſumptum inter maiorem & minorem extremitatem in eadem coordinatione, ut ad concludendum hanc propoſitionem mediatã. oĩs hõ eſt ſubſtantia, accipitur pro medio proprio quicquid eſt in prædicamento ſubſtantiæ inter hominem, & ſubſtantiam, ut animal corpus: corpus animatũ: & ſimilia poterunt accipi tanquam medium proprium ad concludendum affirtiuam ueram, per quod quidem medium etiam poteſt cõcludi negatiua falſa manente eadem minore, ſed mutata maiore in oppoſitam qualitatem, unde tale medium proprium dicitur, ut dicit hic Doc. S. per quod fit ſyllogiſmus contradictionis, ideſt ad oppoſitum, non quidem eodem modo ſumpta, ſed tranſmutata qualitate maioris in oppoſitam qualitatẽ, uidelicet maiore affirmatiua mutata in negatiuam, ut dictum eſt, & per hoc patet ſolutio ad ſecundum argumentum.

Conſiderandum eſt vlterius, quod per medium extraneum ſimile tamen ꝑprio intelligitur medium ſumptum ex altera coordinatione, quod uniuerſaliter tamen ſubijcitur maiori extremitati, & vniuerſaliter prædicatur de minore extremitate, ſicut hoc medium mobile uel gradiens reſpectu huius concluſionis. omnis homo eſt ſubſtantia, per hoc idẽ medium concluditur cõcluſio negatiua falſa mutando maiorem in oppoſitam qualitatem remanente minore immutata. vnde ut dicit Philoſophus, deceptio quæ fit per tale medium ſimile proprio, eſt fere eadem ei quæ fit per mediũ proprium. Eſt enim inter vtranque deceptionem talis identitas, ſiue ſimilitudo, & ſi fiat in prima figura ſemper ſit uera ſic patet, quia tale medium in minori ſiue ſit proprium ſiue ſimile proprio uniuerſaliter affirmatiue prædicatur de minori extremitate, minor autem in prima figura ſemper eſt affirmatiua, ut in libris priorum declaratũ eſt, unde minor ſemper eſt verã, & maior ſemper falſa, ſi fiat ſyllogiſmus deceptionis cum contrarietur affirmatiuę veræ, cuius prædicatum uniuerſaliter & affirmatiue prædicatur de ſubiecto, ut in exemplis prædictis ſatis declaratum eſt.

Conſiderandum eſt ulterius, quod medium extraneum diſſimile proprio

eſt

eſt, quod ſumitur ex altera coordinatione terminorum, & non vniuerſaliter ſubijcitur in maiori extremitate, neque ẽt ſemper prædicatur uniuerſaliter de minori extremitate, unde ambæ præmiſſæ poſſunt eſſe falſæ, uel altera tantum, ut exẽplificatum eſt, & hoc in prima & ſecunda figura. In tertia uero figura non fit talis ſyllogiſmus ignorantiæ, quia in ea ſolum concluditur particulariter, in demonſtrationibus vero concluſio eſt vniuerſalis, & per hoc patet ſolutio ad primum.

SOLVTIO.

Ad argumenta autem patet ſolutio ex dictis.

Sequitur in Philoſopho, & in Doct. S.

Deinde cum dicit. Si vero affirmatiuus &c.

ARTICVLVS II.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur ꝙ in propoſitionibus mediatis non poſſit fieri ſyllogiſmus deceptionis ſiue ignorantię, & prauæ diſpoſitionis affirmatiuus. Nam affirmatio præcedit negationem, ut ſuperius adductũ eſt. ſi ergo eſſet aliquis talis ſyllogiſmus affirmatiuus, Philoſophus debuiſſet de eo determinare antequam determinaret de ſyllogiſmo negatiuo in eiſdem, quod eſt falſum. ergo nullus eſt talis ſyllogiſmus affirmatiuus.

2 Præterea Si ſic aut fieret in ſecunda figura ſyllogiſmus deceptionis negatiuus, uel non. primum nõ eſt dicendum, ut deducit hic philoſophus, neque ſecũdum, quia non uidetur maior ratio quòd debeat fieri in prima figura quam in ſecunda, cum utrobique concludatur vniuerſaliter. ergo &c.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus in littera ibi. [Si uero ſit affirmatiuus ſyllogiſmus &cæt.]

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum, quod ſyllogiſmus prauæ diſpoſitionis, ſiue ignorantiæ affirmatiuus fit ſolum in prima figura, videlicet vniuerſalem affirmatiuam falſam contrariam negatiuæ veræ mediatæ concludendo. Quod autem ꝓdictus ſyllogiſmus fiat in prima figura, patet tripliciter. primo per medium proprium ſic ſyllogizando omnis ſubſtãtia eſt quantitas. omnis homo eſt ſubſtantia. ergo omnis homo eſt quantitas, quę eſt falſa, & contrariatur negatiuæ ueræ & mediatæ, uidelicet iſti, nullus homo eſt quantitas. ſemper.n. in tali inductione maior eſt falſa, & minor ſp uera ꝑ rõnem ſuperius aſſignatam. Secundo fit talis ſyllogiſmus per medium non proprium, ſimile tamen proprio, quod. videlicet non eſt eiuſdem ordinis, ſed ex alia coordinatione, ſic ſyllogizando. omne agens eſt quantitas. omnis homo eſt agens. ergo omnis homo eſt quantitas. oportet autem hic etiam remanere minorem inuariatam, ſed maiorẽ mutari de negatiua vera in affirmatiuã falſam. Tertio vero fit ſyllogiſmus per medium extraneũ diſſimile proprio ſic ſyllagizando. omnis temperantia eſt uirtus. omnis grãmatica eſt temperantia. ergo omnis grãmatica eſt uirtus. ibi maior eſt uera, & minor falſa, uel ſic omnis albedo eſt uirtus. omnis grammatica eſt albedo. ergo omnis grammatica eſt uirtus. Ibi ambæ ſunt falſæ præmiſſæ, uel ſic. omnis ſcientia eſt animal. omnis muſica eſt ſcientia. ergo omnis muſica eſt animal. ibi maior eſt falſa & minor uera. ex quo patet, quod ſyllogiſmus prauæ diſpoſitionis poteſt fieri in prima figura tripliciter, uidelicet, per medium proprium, per medium extraneum ſimile proprio, & per medium extraneum diſſimile proprio, & hoc tripliciter. Primo maiore extremitate uera & minore falſa quando, uidelicet, tale medium continetur ſub maiori extremitate, ut patuit per primum exemplum. Secundo ambabus præmiſſis exiſtentibus ſalſis, & hoc quando medium non continetur ſub maiori extremitate, ut patet per ſecundum exemplum ultimi membri, ut declaratũ eſt. tertio fit maiore exiſtente falſa & minore

nore uera, ut pertertium exemplũ eiuſdem membri patet. Ex præmiſſis etiam patet quot modis & per quas propoſitiones ueras poſſunt fieri deceptiones per ſyllogiſmum ignorantiæ tam in propoſitionibus immediatis quam mediatis; quæ demonſtratione probantur.

Conſiderandum eſt autem quod quando ſyllogizatur per medium extraneum ſimile proprio ſemper minor remanet uera & maior falſa ſemper eſt, ut dictum eſt, ſicut quando ſyllogizatur per medium proprium. unde tale medium extraneum dicitur ſimile proprio.

Conſiderandum eſt ulterius ſecundũ Egidium quod aliquis ſyllogiſmus poteſt dici uerus dupliciter uel quantũ ad materiam uel quantum ad formam, ſyllogiſmus autem deceptionis nunquã eſt uerus ſecundum materiam, quia aut ambę præmiſſæ ſunt falſę, aut altera tãtum. poteſt tamen talis ſyllogiſmus dici uerus quantum ad formam ſyllogiſticam, quia fit in debito modo & in debita figura. unde ut ſupra conceſſum eſt talis ſyllogiſmus dicitur uerus ueritate prioriſtica, nõ autem ueritate poſterioriſtica, ſed dicitnr falſus & deceptiuus.

Conſiderandum eſt ulterius, quod licet grammatica cum ſit ſcientia ſit uirtus intellectualis, non tamen eſt uirtus materiæ moralis, de qua ueritate duo exempla ultimi membri probationis ipſius concluſionis proceſſerunt.

Sed inſtat diſcipulus contra deductionem Philoſophi præſentis lec. in tertio membro, præſertim contra primum exẽplum adductum. Nam temperantia non eſt medium extraneum & diſſimile proprio reſpectu uirtutis, quia temperantia, & uirtus continentur in eadem coordinatione, ut in prima ſpecie qualitatis. ergo exemplum malum. Dicendum ꝙ licet id medium temperantiæ ſit conſonum uirtuti, & non extraneum, quod eſt maior extremitas, eſt tamen diſſonum & deforme reſpectu ſcientiæ, quæ eſt maior extremitas, unde ut dicit hic Egidius, ſecus eſt in propoſitione affirmatiua falſa oppoſita affirmatiuæ ueræ uel negatiuæ, & in propoſitione negatiua falſa oppoſita affirmatiuæ ueræ, non enim poteſt accipi medium extraneum niſi duobus modis, uidelicet, uel a maiore extremitate tantum, uel ab utraque. non enim poteſt accipi tertio modo, uidelicet, a maiori & non a minori, quia poſtquam affirmatiua ponitur eſſe uera nil eſt extraneum a maiori, ſed in propoſito ubi affirmatiua eſt falſa & negatiua uera poterit accipi medium extraneum in comparatione ad minorem extremitatem, quod tamen non eſt extraneum in comparatione ad maiorem extremitatem, ut in exemplo adducto patet, qa illud mediũ tẽpertãiæ eſt diſſonũ & cõſonũ, eſt diſſonũ ſiue extraneũ reſpectu ſcię, & conſonũ reſpectu uirtutis

SOLVTIO.

Ad primum igitur dicendum, negando ſequelam, quia licet propoſitio affirmatiua ſit ſimplicior, notior, & prior ꝓpoſitione negatiua tñ quo ad nos & ordine doctrinæ propoſitio negatiua præcedit affirmatiuam, quẽ ordinem tenet Philoſophus, unde ratio non ſequitur. Ad ſecũdum dicendum, quod ſimilis ſyllogiſmus habet fieri in ſecunda figura uel prima figura. non enim habet fieri in ſecunda figura, quia in ea non ſumuntur ſyllogiſmi affirmatiui, cum in ea ſemper concludatur negatiue, neque etiam hẽt fieri in tertia figura, cum ibidem ſemper concludatur particulariter. De ſyllogiſmis. n. uniuerſalib. non eſt hic ad propoſitum, cum fiat mentio de demõſtratione propter quid, ut ſupra dictũ eſt. unde nõ eſt ſimilis ratio de omni figura.

LECTIO XXX.

De ignorantia negationis, & eſt lect. 30. Doc. S.

QVAESTIO XXXV.

quę habet articulos duos.

CONSIDERANDVM reſtat de ignorantia negationis. Circa quod quæruntur duo. Primo vtrum deficiente in nobis aliquo ſenſu

ſenſu' ſit neceſſe deficere ſcientiam de ſenſibilibus illius ſenſus. Secũdo vtrum in nobis ſint tantum duo modi uere addiſcendi, uidelicet per demonſtrationẽ, vel per inductionem.

Sequitur in Philoſopho & in Doc. S.

Manifeſtum eſt autem.

ARTICVLVS I.

AD primum ſic proceditur. Videtur quod deficiẽte in nobis aliquo ſenſu non ſit neceſſe deficere ſcientiã de propriis ſenſibilibus illius ſenſus. Nam nos in præſenti ſtatu cognoſcimus ſubſtantias ſeparatas, & tamen ſubſtantiæ ſeparatæ non caduut ſub ſenſu, cũ ſint ſubſtãtię immateriales & inſenſibiles ſecũdum rem & rationem ſimul. ergo deficiente ſenſu poſſumus habere ſcientiam de aliquibus, ſic carentia ſenſus nõ tollit ſcientificam cognitionem.

2 Præterea. Multi cęci viſu carentes ſunt, qui habent ueram ſcientiam de coloribus, ut ad experientiam patet. ergo deficiente ſenſu uiſus nõ eſt neceſſe ſciẽtiam in nobis deficere de coloribus.

3 Præterea. De formis ſpiritualibus habemus ſcientiã, & tamen non cadũt ſub ſenſu. cum ſenſus ſit accipiendus reſpectu corporaliũ rerum, ut patet ſecũdo de anima. ergo &c.

4 Præterea. In ſecũdo & tertio de anima dicit Philoſophus, quòd nos intelligimus cum uolumus, nos ſtudemus dum uolumus. ergo poſſumus intelligere aliquam intellectualem cognitionem a ſenſu. ſcientia autem eſt intellectualis cognitio. ergo deficiente ſenſu poteſt haberi ſcientia.

5 Præterea. Aliquis cęcus a natiuitate poteſt habere auditum, ut de ſe patet, ſed quicunque habet auditum poteſt ab aliquo doceri de coloribus, qui ſibi ſignificata colorum manifeſtet, ſed colores ſunt a uiſu ſenſibiles, ergo deficiẽte ſenſu uiſus non eſt neceſſe quod deficiat ſcientia de proprijs ſenſibilibus ipſius uiſus.

Sed dicebat quod cæcus a natiuitate habens auditum poteſt doceri ab aliquo de coloribus, ſiue de proprijs ſenſibilibus viſus quantum ad quid nominis, non autem quantum ad quid rei.

Sexto conſiderandum, quod cæcus a natiuitate habens ſenſum tactus, poteſt cognoſcere cauſas propriorum ſenſibilium viſus, quia qualitates primo tangibiles, quæ tactu percipiuntur ſunt cauſæ colorum, ſed cognitis cauſis alicuius poſſumus ipſum ſcire, vt patet per diffinitionem ſcire. ergo deficiente aliquo ſenſu non eſt neceſſe quod deficiat in nobis ſcientia de ſenſibilibus illius ſenſus.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus in capitulo primo huius libri ibi. [Manifeſtum eſt autem ꝙ ſi aliquis ſenſus deficit neceſſe eſt aliquam ſciẽtam deficere &c.]

CONCLVSIO.

Reſpondeo, dicendum, quod iſtud eſt quartum capitulum huius tractatus, in quo Philoſophus determinando de ignorantia ſimplicis negationis, quæ non cauſatur in nobis per ſyllogiſmum poſtquam determinauit de ignorantia prauæ diſpoſitionis, quæ cauſatur in nobis per ſyllogiſmum, ponit vnam concluſionem, ex qua infertur neceſſitas ignorantiæ pure negationis in aliquibus, quæ eſt reſponſiua ad quaſitum uidelicet, quod deficiente in nobis aliquo ſenſu neceſſe eſt quod in nobis ſcientia deficiat de proprijs ſenſibilibus illius ſenſus, hanc concluſionem probat Philoſophus ſecundum Doc. S. & alios doctores tali ratione. Nam duplex eſt modus acquirendi ſcientiam, unus quidem per demonſtrationem, alius uero per inductionem. ſed quilibet talis modus neceſſario prẹſupponit in nobis ſenſum. ergo deficiente in nobis aliquo ſenſu neceſſe eſt & ſcientiam deficere de propriis ſenſibilibus illius ſenſus, probatio minoris, quia ſcire per demonſtrationem, & ſcire ex uniuerſalibus præſupponit ſcire ex inductione & ex particularibus, ſed ſcire ex indu-

ctione & particularibus præſupponit ſenſum. ergo quodlibet noſtrum addiſcere, & omne noſtrum ſcire cum non ſit niſi in duobus modis, præſupponit ſenſum, vt etiam in capite. j. huius libri deductum eſt. quod autem ſcire per demonſtrationem præſupponat ſcire ex inductione ſic patet. nam ſcire per demonſtrationem eſt ſcire per propoſitiones vniuerſales, ſed vniuerſales propoſitiones non poſſunt ſciri niſi inducendo in particularibus, vt patet primo metaphy. ergo per demonſtrationem non conuenit ſcire niſi per inductionem in particularibus, & licet immediatæ vniuerſales poſſint ſciri & cognoſci immediate per propoſitiones immediatas ſeu dignitates, tamen quia cognitio principiorum de immediatis dependet a cognitione terminorum, quorum cognitio a ſenſu dependet, igitur cognitio cuiuſlibet propoſitionis vniuerſalis præſupponit ſenſum. quod autem per inductionem non ſit ſcire niſi ſciantur particularia per uiam ſenſus ſic patet. nam inductio eſt ſingularium, ſenſus autem eſt particularium. ergo nõ conuenit accipere ſcientiam de particularibus aut ſingularibus niſi per uiam ſenſus. ex quo patet quod ſenſus eſt totius noſtræ cognitionis intellectiuæ, ſeu ſcientiæ ianua neceſſaria. deficiente ergo ſenſu neceſſe eſt ſcientiam in nobis deficere de ſenſibilibus illius ſenſus. quod intelligendum eſt dum in nobis ſenſus a natiuitate deficit, ſecus autẽ ſi poſt natiuitatem ſenſus deficeret, quod non eſſet neceſſe quod ſcientia illius ſenſus de ſenſibilibus nobis deficeret. vt uoluit ſecundum argumentum. Ex prędicta concluſione clare haberi poteſt correlarie, videlicet quod cauſa ignorantiæ puræ negationis in nobis eſt carentia alicuius ſenſus.

Conſiderandum eſt autem ſecũdum Doc. S. quod per prædictam concluſionem, & per verba, quæ hic a Philoſopho dicuntur, excluditur duplex quæſtio. quarum prima eſt Platonis, qui ponebat, quod nos habemus ſcientiam de rebus per ſpecies participatas ab Ideis, quod ſi eſſet verũ vniuerſalia fierent nobis nota abſque concluſione, & ita poſſemus acquirere ſcentiam rerum, quarum ſenſum non habemus, hoc autem argumento vtitur Philoſophus in fine primi metaph. vt ad longum ibi diſputatum eſt. Secunda quæſtio eſt quorundam ſcotiſtarum dicentium, quod poſſumus in hac uita cognoſcere ſubſtantias ſeparatas cognoſcendo proprias qualitates ipſarum, quæ tamen ſecundum ſenſibiles earum effectus, qui ab eis omnimode quiditatiue tranſcendun tur, cognoſci non poſſunt, quo ad earũ proprias eſſentias, ſecus autem loquendo de cognitione quia ſunt. ſi enim tales ſubſtantiæ quantum ad earum proprias eſſentias cognoſcerentur, ſequeretur quod aliquæ cognoſcerẽtur ſcientifice abſque inductione & ſenſu. quod Philoſophus hic negat etiam de abſtractis. hæc omnia Doc. S. in fine huius capituli quaſi formaliter. Sed inſtabat diſcipulus contra prædictam concluſionem. Nam aliqua ſunt ſeparata a materia ſenſibili, vt ſunt vniuerſalia mathematica. ergo cognitio vniuerſalium ſcientifica non habetur per inductionẽ ſingularium ſenſibilium. Dicendum vt hic dicit Doc. S. quod uniuerſalia, quæ etiam mathematica dicuntur ſecundũ abſtractionem, non contingit nota fieri niſi per inductionem, quia in vnoquoque genere vniuerſalium mathematicorum abſtractorum ſunt quędam particularia, quæ non ſunt ſeparabilia a materia ſenſibili, ſed vnumquodque eorũ eſt hoc, ideſt, realiter induiduum, quanuis enim linea ſecundum abſtractionem dicatur, tamen hęc linea quæ eſt in materia ſenſibili inquantum eſt indiuidua abſtrahi non poteſt, quia indiuiduum eius eſt ex hac materia. non autem manifeſtantur nobis principia abſtractorum niſi ex partibus, a quibus a ſenſu percipimus, verbi gratia. ex hoc quod videmus aliquod totum ſingulare ſenſibile procedimus ad cognoſcendum quid eſt

totum

totum & quid pars, per quod cognoſcimus, quod omne totum eſt maius ſua parte, conſiderãdo hoc in pluribus. hęc dicit Doc.S formaliter. Ex prędictis elici poteſt ratio per locum a maiori ad probandum quod per demonſtrationẽ non poſſumus accipere cognitionem uniuerſalium abſque inductione, quia ſi hoc eſſet uerum maxime videtur eſſe verum de uniuerſalibus mathematicis abſtractis, ſed hoc non, ut declaratum eſt. ergo nullam cognitionem ſcientificam per demonſtrationem poſſumus habere de vniuerſalibus niſi præſupponendo inductionem, quæ cadit ſub ſenſu.

Sed contra prædictam ſolutionem repli cabat diſcipulus. Nam particularia mathematica ſunt abſtracta a materia ſen ſibili, poſſumus enim imaginari ſiue con ſiderare non ſolum lineam in communi: ſed etiam hanc lineam, quæ eſt in mate ria ſenſibili præter materiam ſenſibilẽ, quia poſſumus imaginari hoc quantum non imaginando quale. ergo non requiritur quod in conſideratione uniuerſalium requiratur uia ſenſus. Dicendum quod licet poſſumus habere ut dicit hic Egidius hãc lineã ſine materia ſenſibili tamen ſi non hæc linea ſecundum eſſe quod habet in materia ſenſibili, ſuam ſimilitudinem faceret in ſenſu, nunquam poſſet imaginari ſine materia ſen ſibili, quia vt ait commen. in ſecundo metaphy Scientia noſtra cauſatur a rebus ſecundum eſſe quod habent extra materiam. unde tota noſtra ſcientia, quam poſſumus habere ex ductu & abſtractione rationis, reducenda eſt ad ſen ſum tanquam ad radicem & tanquam primordiale principium. Vnde deficiente in nobis aliquo ſenſu neceſſarium eſt ſcientiam deficere in nobis de ſenſibilibus illius ſenſus, & per conſequens in nobis ponitur ignorantia purę negationis.

SOLVTIO.

Ad primum igitur dicendum, quod quatuor modis, ut ad propoſitũ ſufficit, aliquid cadit ſub ſenſu, uno modo ſecun dum ſe ut calor. alio modo ſecundum ſuum ſimile. tertio modo ſecundum effectum ſuum. quarto modo ſecundum ſuas partes ſicut patet de monte aureo. Subſtantiæ uero ſeparatæ licet non cadant ſub ſenſu ſecundum earum eſſentiam, tamen earum effectus per ſenſum apprehendimus, qui quidem effectus, quia non ſunt proportionati eſſentijs ſubſtantiarum ſeparatarum, ducunt nos in cognitionem eorum quantum ad quia eſt, & non quantum ad quid eſt, loquendo de quidditate propria & ſpecifica ipſarum, vt latius in ſecundo metaphy. diſputatum eſt, uerum tamen quia obiectum & actus eſt proportiona tus potentię, ſicut patet de motu vnifor mi ipſius cæli, ideo per obiectum poſſumus ſcire quid eſt actus, & per actum quid eſt potentia. vnde licet actus ſit effectus potentiæ in aliquo genere cauſarum, poſſumus tamen per huiuſmodi effectum cognoſcere ipſam potentiam non ſolum quantum ad quia eſt, ſed etiam quantum ad quid eſt, vt deducit hic Egidius.

Ad ſecundum patet ſolutio ex dictis. Ad tertium dicẽdum, quod forma ſubſtantialis cadit ſub eſſe indiuiduali in ſenſu non per ſe ſed ratione intentionum accidentium, quę ſunt tanquam organa intentionum formarum ſubſtan tialium, ſicut in naturalibus forma accidentalis tanquam inſtrumentum formæ ſubſtantialis facit ad productionem formæ ſubſtantialis, ſicut patet de calore ignis, ſicut autem ſe habent formæ reales ad actionem realem, ſic ſe habẽt modo ſuo formæ intentionales ad effectum intentionalem, ut declarari habet in metaphyſicis. Ad quartum dicendum, quod nos intelligimus dum volumus ſuppoſita ſenſatione & non aliter, unde ratio non ſequitur.

Ad quintum admittatur ſolutio in obiectione ſecunda adducta.

Ad ſextum dicendum, quod licet cæcus a natiuitate habens auditum poſſit inſtrui de cauſis colorum in ſenſu diu'ſo. videlicet ut tales cauſæ res quædam ſunt, non poteſt tamen inſtrui de cauſis

in ſenſu compoſio, uidelicet, inquãtum ſunt cauſę talium colorum. unde nunquam poteſt inſtrui ut habeat ſciẽtiam de coloribus quantum ad quid rei, ſecus autem quantum ad quid nominis, ut dictum eſt.

Sequitur in Philoſopho & in Doc. San. Impoſſibile eſt &c.

ARTICVLVS II.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quod non ſint tantùm duo ſiue duplex modus uere diſcendi, vel ſciendi, uidelicet per demonſtrationem: uel inductionem. Nam Egidius hic aſſignat triplicem modum quo cauſatur ſcientia in nobis, uidelicet, per acquiſitionem, per acceptionem, & per impreſſionem ergo male a philoſopho enumerantur duo modi uere addiſcendi uel acquirendi ſcientiam.

2 Præterea. Aliquando in nobis acquiritur ſcientia per argumẽtationem probabilem, videlicet, per ſyllogiſmum dialecticum. Manifeſtum eſt autem quod talis ſyllogiſmus non eſt demonſtratio, neque inductio, ut in ſecundo priorum declaratur. ergo &c.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus. Impoſſibile eſt accipere ſciẽtiam ſiue addiſcere niſi per inductionem, aut per demonſtrationem, eſt autem demonſtratio quidem ex uniuerſalibus, inductio autẽ ex his quæ ſunt ſecundum partem.

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicẽdum, quod tantum eſt duplex modus uere addiſcendi, uidelicet per demonſtrationem uniuerſaliũ aut per inductionem ſingularium, quod ſic patet. nam quicquid uere addiſcimus aut eſt uniuerſale aut ſingulare, ſi primum ſic addiſcimus per demonſtrationem, uniuerſalium enim eſt demonſtratio, ut ſupra declaratum eſt: ſi ſecũdum ſic addiſcimus per inductionem, ex qua cauſatur experimentalis cognitio, quæ cauſat cognitionem uniuerſalem in nobis, ut probatur in proœmio metaphy. Præterea. Omnis ſcia cauſatur in nobis aut per acquiſitionem, aut per inuentionem. ſi primum, ſic eſt primus modus. ſi ſecundum, ſic eſt ſecundus modus.

Conſiderandum eſt hic ſecundum Albertum magnum, ꝙ ſcia ſcibilium q̃cunque ſit illa cauſatur in nobis per acceptionem rei quęſitæ, licet deficiente prima ueritate acceptiua, quę eſt ſẽſus, deficiant in nobis cæteræ ueritates acceptiuæ, quia remoto primo remouentur omnia quæ ſunt illius generis, ut patet ſecundo metaphy. ergo deficiente ſenſu deficit ſcientia, ut ſupra declaratum eſt.

Cõſiderandum eſt vlterius ſecundum eundem quod ex huius ſcientiæ logica non põt determinari natura intellectus humani, aut cauſa per quam non accipitur uniuerſale, niſi ex ſenſibilibus principijs: ſed hoc primæ Philoſophiæ accipi oportet. vnde de hoc nõ eſt hic multum inueſtigandum, ſed ſupponendum quod ſi ſit.

Conſiderandum eſt autem ſecundum eundem ibidem, ꝙ humanus intellectus eſt coniunctus cum continuo, & tpe. ex coniunctione autem cum continuo accipit a ſenſu communi ea, quæ accipiunt a ſenſibus compoſitis & diuerſis. ex coniunctione autem cum tpe ſiue temporaliter non poteſt accipere niſi a ſenſu ad ſenſus reflexo. iſta uero & ſimilia non hic quærenda ſunt ſed ſupponenda, ut dictum eſt.

SOLVTIO.

Ad primum igitur dicendum, quod tres modi ab Egidio aſſignati continentur ſub duobus hic a Philoſopho aſſignatis, unde ratio non ſequitur.

Ad ſecundum dicendum, quod per argumẽtum dialecticum non acquiritur ſciẽtia proprie dicta, ſed magis opinio, vnde argumẽtum falſum aſſumit: vel dicendum ꝙ ſi accipiatur hic ſcia pro quacunque cognitione intellectuali ipſius uniuerſalis, tũc demõſtratio accipitur ꝓ quacunque argumentatione diſcurſiua, ſecundum ꝙ argumentatio diuiditur a Phi-

Philoſopho in ſecundo phyſi. & in primo topicorum in quatuor ſpecies, quæ ſunt ſyllogiſmus, enthymema, inductio, & exemplum, ſed quia Philoſophus in textu dicit. [Si uero addiſcimus] prima ſolutio magis videtur ualere ad propoſitum.

LECTIO XXXI.

De ſtatu qui eſt in demonſtrationibus, & eſt lec. 31. D.S.

QVAESTIO XXXVI.

quę habet articulos duos.

VLterius conſiderādū reſtat in hoc octauo tractatu de ſtatu qui eſt in demoſtrationibus, poſtquam conſideratum eſt ex quibus & qualibus & in q̄ figura procedit demōſtratio.

Circa quod ſex conſideranda ſunt ſecundum quod huius tractatus ſunt ſex capitula: ſiue ſex lec. Doct. Sā. Primo cōſiderandum eſt de his, quę ponit ad veritatem determinādam de numero quæſtionum, quas mouet de ſtatu, qui eſt in demonſtrationibus. Secundo conſiderādum eſt de ſolutione tertiæ queſtionis motæ in primo capitulo & de ſolutione cuiuſdam alterius quæſtionis, uidelicet, utrum ſi ſit ſtatus in affirmatiuis neceſſe ſit ſtatus dari in demonſtrationibus negatiuis. Tertio conſiderandum eſt de his quæ philoſophus ponit ad oſtēdendum logicaliter, quod neceſſarium eſt ſtatum eſſe in affirmatiuis demonſtrationibus. Quarto conſiderandum eſt, quare hoc probat logice. Quinto conſiderandum eſt, quare idem probat analytice. Sexto conſiderandum eſt de his, quæ philoſophus infert ex prædictis.

Circa primum quæruntur duo.

Primo vtrum ea quæ philoſophus hic ponit de materia & forma ſyllogiſmorum ſint ſufficienter aſſignata.

Secundo vtrum philoſophus hic de ſtatu conuenienti, qui eſt in demonſtrationibus, moueat duntaxat tres quæſtiones.

Sequitur in Philoſopho, & in Doct. S.

Eſt autem omnis ſyllogiſmus.

ARTICVLVS I.

AD primum ſic proceditur. videt̄ ꝙ ea quę hic ponuntur a philoſopho ad ueritatem infra determinandam non ſint ſufficienter aſſignata. Nam ſicut ad ſyllogiſmum in communi requiruntur tres termini, ita requiruntur duæ propoſitiones & modus & figura, de quibꝰ hic philoſophus non facit mentionem. ergo inſufficienter &c.

2 Præterea. Hæc eſt uera demonſtratio. omnis triangulus habet tres angulos æquales duobus rectis, ſed Iſocheles eſt huiuſmodi. ergo &c. & tamen nō procedit ex immediatis, cum maior, ut notum eſt, ſit demōſtrabilis. ergo male hic reaſſumit ponendo ꝙ demonſtratio eſt ex his, quæ ſunt immediata ſecundum rei ueritatem.

3 Præterea. Tripliciter aliquid dicitur per accidens, vt patet 6. & 7. meta. ergo inſufficienter hic philoſophus dicit, ꝙ dupliciter aliquid dicitur ſiue prædicatur per accidens.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus in litera ibi. [Eſt autem omnis ſyllogiſmus ꝑ tres terminos, & hoc quidem demonſtrare poſſibile eſt &c.]

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum, quod iſte eſt octauus tractatus huius libri, in quo philoſophus oſtendit, quod non eſt in infinitum procedere in demonſtrationibus, ſed neceſſe eſt in eis ſtatum eſſe, q. quidem tractatus continet in ſe ſex capitula, in quorū primo præmittendo aliqua quæ valent ad veritatem determinādam mouet tres quæſtiones ſecundum tres terminos, qui requirūtur in quolibet ſyllogiſmo. In ſecundo uero capitulo ibi. [Quicquid nō conuenit.] ſoluit tertiam quæſtionem probando, quod ſi ſit ſta-

tus affirmationis neceſſe eſt & ſtatum fieri in negatiuis. Sed in tertio capitulo ibi. [Quod autem in illis logice &cæt.] ponit aliqua, quæ ſunt neceſſaria ad probandum dialectice, quod in affirmatiuis non eſt procedere in infinitum in ſurſum aſcendendo. In quarto vero ibi. [Amplius ſi non hoc, eſt huius qualitas.] probat dialectice hoc quod nũc dictum eſt. In quinto vero capitulo ibi. [Analytice autem per hæc manifeſtum eſt &c.] oſtendit idem analytice. Sed in ſexto ſiue ultimo capitulo ibi. [Mõſtratis autẽ his &c.] infert quaſdã cõcluſiones, ſiue correlaria ex prædictis. In primo uero capitulo eliciuntur a Philoſopho duæ concluſiones principales, de quarum ſecunda in ſequenti articulo videbitur. Prima autem concluſio quæ eſt reſponſiua ad quæſitum talis eſt. illa quę hic per modum ſuppoſitum ponit hic Philoſophus cõuenienter ad veritatem determinandam infra præmiſſa ſunt, qđ ſic patet. nam illa quæ hic ponit vtilia ſunt pro determinatione quæſtionum, quas infra mouet philoſophus, vt infra declarabitur. ergo conuenienter ab eo præmittuntur, præmittit autem ſiue ſupponit quinque, quæ in libris priorũ, & in præſẽti libro determinata ſunt. primum autem quod ſupponit pertinet ad materiam ſyllogiſmi in communi, ſecũdum vero pertinet ad formam ſyllogiſmi affirmatiui. tertium pertinet ad formam ſyllogiſmi negatiui. quartum uero & quintum pertinent ad materiam ſyllogiſmi demonſtratiui.

Primũ ergo quod ſupponit eſt, quod omnis ſyllogiſmus habet fieri per terminos tantum, videlicet, per maiorem extremitatem, minorem extremitatem, & medium, ex quibus fiunt duæ præmiſſæ vnam concluſionem neceſſario inferentes in debito modo, & in debita figura, quod quidem pertinet ad formam ſyllogiſmi, vt diffuſius in primo priorum tractatur.

Secundum vero quod ſupponit pertinet ad ſyllogiſmum affirmatiuum, cuius forma talis eſt, vz, ꝙ concludit maiorem ineſſe minori extremitati pp hoc, ꝙ maior extremitas ineſt medio in ſyllogiſmo, quę quidem forma ſyllogiſtica eſt forma in prima figura, in qua ſola pt ꝯcludi affirmatiua vniuerſalis, quæ maxime quæritur in demonſtrationibus, & talis forma regulatur per dici de omni, vt patet in primo priorum, uel regulatur, ut dicit Egidius per illam regulam ſyllogiſticam ſyllogiſmi expoſitorij, quæcuncunque eadem ſunt uni tertio cõiuncta ſunt inter ſe. & ſi arguitur, non ſequitur homo eſt animal æquus eſt animal. ergo ęquus eſt homo, & tamen ibi arguitur p regulam prædictam. ergo regula eſt falſa. ad quod reſpondet Egidius dicens, ꝙ in prædicto ſyllogiſmo ſyllogizatur in quatuor terminis. non enim valet idem eſt animal quod prædicatur de homine & de æquo. ergo. ſi. n. idem eſſet animal quod prędicatur de homine & de ęquo oporteret vnum de alio prædicari. hoc obſeruauit philoſophus in primo priorũ, ut ſic ordinarentur termini p mediũ ꝙ mediũ non diuerſificatũ coniungeret vtrique extremitati, & quia quæ quãdo vni & eidem ſunt eadem ſi coniungerentur inter ſe ſunt coniuncta vt hic. ꝯñs erat ꝙ extremitates, quæ coniunguntur eidem medio in pręmiſſis, ꝙ coniungerẽtur inter ſe in communi. hęc ille formaliter.

Tertium vero quod præmittit ſiue ſupponit pertinet ad ſyllogiſmum negatiuum, videlicet, ꝙ de neceſſitate habet vnam affirmatiuam propoſitionem, aliã autem negatiuam, differunt autem prima & ſecunda figura, vt in primo priorum declaratum eſt. Manifeſtum eſt aũt, ꝙ ex vtraque propoſitione affirmatiua non poteſt concludi negatiua, neque ex duabus negatiuis, quia ambabus exiſtentibus negatiuis nihil formaliter ſequitꝛ, non enim valet, ſi aliqua duo remouentꝛ ab eodem, ſicut homo & riſibile ab aſino, ꝙ illa remota ſint eadem inter ſe. nec etiã ſequitur ꝙ illa ſint eadem & diuerſa quę remouentur ab vno & eodem, vnde ſequitur quod ſi ex puris negatiuis nihil ſequitur vel non concludatur negatiua

ua, quòd ſyllogiſmus negatiuus hic alteram præmiſſarum habet negatiuam, alteram affirmatiuam, forma autem talis ſyllogiſmi regulatur per tale principium, ut refert hic Egidius, quicquid remouet ab aliquo remouetur ab omni eo quod eſt idem illi, & hoc ſyllogizando in tribus terminis hic, pro tanto dicitur, quia licet hoc prædicatum genus remoueat ab homine, & non ab animali, tñ homo animal & homo idem ſunt. non. n. hoc pdicatum genus contingit animali ſm qꝫ animal eſt idem cum homine, unde in ſimilibus terminis ſyllogizando ſyllogizatur ex quattuor terminis & non ſolum ex tribus.

Quartũ quod præmittit philoſophus ex parte ſyllogiſmi demonſtratiui, uidelicet, quòd ſyllogiſmus demonſtratiuus procedit ex uniuerſalibus præmiſſis, uel duabus, q̃ ſunt ſuppoſitiones & principia, & propoſitiones cum ſint immediate indemonſtrabiles, uel ſimpliciter, uel in illa ſcientia, in qua ſumũtur pro principijs ſiue præmiſſis demonſtrationis, qꝫ dicitur propter demõſtrationes quę fiũt in ſcientia ſubalternata, q̃ ſupponit prin cipia ſua probata aliũde, ut ſupra declaratum eſt, ex quo ĩſtat Philoſo. dr̃iã inter ſyllogiſmum demonſtratiuũ & dialecticũ. nã quia ſyllogiſmus dialecticus ad hoc ſolum tẽdit ut opinionem faciat: hoc ſolum eſt de intentione dialectici, vt pcedat ex his, quæ ſunt maxime opinabilia, & hęc ſunt quæ vn̄r aut pluribus aut ſapientibus, quæ non ſp uera ſunt, ſed aliquando falſa. non. n. refert, vt dicit Philoſophus primo topicorum q̃dã falſa quibuſdam veris eſſe probabiliora, ſiue opinabiliora, & iõ ſi dialectico occurrat in ſyllogizãdo aliqua propoſitio mediata, quæ in rei ueritate habeat medium, per quod poſſit probari, ſed tñ ei nõ videatur habere medium, ſed pp ſui probationem uideatur ſibi proprie nota, ex ea ſyllogizans ſufficit perficere ſyllogiſmum dialecticum, ſed ſyllogiſmus demonſtratiuus ordinatur ad ſcientiam ueritatis & non ad opiniones, ideo ad demonſtrationem pertinet, ut procedat ex his, quæ ſunt ſecundum rei ueritatem immediata, & ſi occurrat mediata propoſitio neceſſarium eſt quod probet eam per medium proprium quouſq; deueniat ad immediata.

Quintum uero quod præmittit aut ſupponit Philoſophus eſt, quod demonſtrator in demonſtrando procedat ex his, quæ ſunt per ſe, & non ex his, quæ ſunt per accidens. dupliciter autem ſm philoſophum in litera aliquid prędicatur ſiue dr̃ per accidens. vno modo quando ſubiectum prædicatur de accidenti, uidelicet hoc album eſt homo. alio modo ecõuerſo, quando videlicet accidens prædicatur de ſubiecto, ſicut cum dicitur homo eſt albus: & differt ſecundus modus a primo quia in ſecundo modo quando accidens prædicatur de ſubiecto dicit, homo eſt albus, nõ quia aliquid aliud ab homine ſit albũ, ſed quia ipſe homo eſt albus. & tñ non eſt pdicatio per accidẽs quia album nõ conuenit homini ſm ꝑpriam rationẽ. non. n. ponit in diffinitione eius neque econuerſo, qꝫ requirit ad pdicationẽ per ſe, vt ſupra declaratũ eſt cum de modis perſeitatis ageretur, ſed quando dr̃, album eſt homo. hoc non dicitur, quia eſſe hominem inſit albo, ſed eſſe hominem ineſt ſubiecto albo, cui. ſ. accidit eſſe album, videlicet, fieri Sorti, uel Platoni, ſunt autem quædã quæ neutro iſtorum modorum prædicantur per accidens, & illa quę prædicatur per ſe, non habet locum in ſyllogiſmo dialectico, ſed ſolum in ſyllogiſmo demonſtratiuo, ut patebit clarius infra.

Cõſiderandũ eſt aũt qꝫ ad veritatẽ infra manifeſtãdã utile erit pmittere ſuppoſitiones pdictas. Nã dubitare de ſtatu aut infinitate ſyllogiſmorũ dupľr põt ꝯtingere, uno modo. n. poſſet eſſe dubitatio de quolibet ſyllogiſmo in ſe. alio modo in ſyllogiſmo, ut refertur ad formam, quam habet in materia demonſtratiua. quantum ad primum utiles ſunt tres ſuppoſitiones, quas hic ponit philoſophus. Nam quilibet ſyllogiſmus in ſe non conſtat niſi ex tribus,

terminis & duabus propoſitionibus,& non ſolum non accipit infinita ſed etiã pauciſſima,ſed quantum ad ſecundum utiles ſunt duę vltimę ſuppoſitiones ꝙ in his quæ ſunt per ſe & immmediata, ſiue indemonſtrabilia non eſt procedere in infinitũ. cũ ergo reducatur ad immediata, ſiue ad indemonſtrabilia, vt vult quarta ſuppoſitio & procedat ex his quæ ſunt per ſe, facile concluditur quod in demonſtrabilibus non eſt procedere in infinitum.ex quo patet ꝙ ea quæ ponit hic Philoſophus,cum ſint vtilia conuenienter & non inſufficienter ſunt tradita.

SOLVTIO.

Ad primum igitur dicendum, quod multipliciter aliqua requiruntur ad ſyllogiſmum quæ hic non ponuntur, quia non ex propinquo valẽt ad propoſitum inferius probandum, vnde ratio non ſequitur. Ad ſecundum dicendum, quod licet illa propoſitio omnis triangulus habet tres &c. ſit ſimpliciter demonſtrabilis in illo tamen genere demonſtrationis, in quo ſimpliciter eſt præmiſſa ſine principio non eſt demonſtrabilis. Ad tertium dicendum, quod ille modus ſecundum quem accidens prędicatur de accidente continetur ſub primo prædictorum modorũ per accidens,cum vtriuſque eadẽ ſit expoſitio. licet ergo in ſpãli ſint plures modi prædicandi per accidens, tamen vt in propoſito tantum ſunt duo modi in generali, unde ratio laborat in æquiuoco.

Sequitur in Philoſopho & in Doc. S.

Deinde cum dicitur &c.

ARTICVLVS II.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quod Philoſophus non conuenienter moueat tres quæſtiones de ſtatu aut proceſſu in demonſtrabilibus. nam neceſſaria eſt vltima alia qõ de ſtatu demonſtrationum, uidelicet vtrũ ſi ſit ſtatus in affirmatiuis neceſſe ſit fore ſtatum in negatiuis,ut infra patebit, ergo inſufficiẽter mouentur a philoſopho tantum tres quæſtiones.

2 Pręterea. Ad philoſophum pertinet conſiderare ſtatum ſiue proceſſum in quolibet genere rerum, vt patet ſecundo & ſeptimo metaphy. ergo Philoſophus mouendo aliquas quæſtiones hic nõ debuiſſet de ſtatu ſibi demonſtrare.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus auctoritate ſua,& in hoc capitulo mouet tantum tres quæſtiones ibi.[Si igitur &c.]

CONCLVSIO.

Rñdeo dicendum, ꝙ conuenienter Philoſopus mouet tres hic tm̃ qõnes in generali de ſtatu aut ꝓceſſu demõſtrationis.nam ſi eſſet proceſſus in infinitum &c.eſſet ratione alicuius terminorum, qui requiruntur ad ſyllogiſmum demonſtratiuum,ſed tantum requiruntur tres termini ad quemlibet ſyllogiſmum ut ſupra ſuppoſitum eſt.ergo conuenienter tantum mouentur a Philoſopho ad propoſitum tres quæſtiones ratione trium terminorum.

Conſiderandum eſt autem quod Philoſophus primo mouet primã quæſtionẽ ex parte maioris extremitatis, utrũ videlicet in demonſtrationibus aut prædicationibus ſit abire in infinitum aſcẽdendo. in qua quæſtione ſupponitur ultimum ſubiectum quod non prædicatur de alio. quo ſuppoſito, quæſtio eſt utrum ſit peruenire ad aliquod primũ prædicatum, de quo nihil prædicatur, vel non ſi contingit aſcendere in infinitum in prædicatis,& quia ꝓdicatum concluſionis in ſyllogiſmis eſt maior extremitas, ideo prædicta quæſtio dicitur mota ex parte maioris extremitatis, & quia vt patet in naturalibus motus ſit a contento ad continens, vt ab aqua ad aerem dicitur aſcenſus, maior aũt extremitas continet ſub ſe minorem extremitatem, igitur ex parte maioris extremitatis quærit an ſit procedere in infinitum in aſcẽdendo, & ex parte minoris extremitatis an ſit procedere in infinitum in deſcendendo.

Sed hic inſtabat diſcipulus. Nam minor extremitas eſt illa , a qua deſcendit,& maior extremitas eſt illa,a qua fit aſcenſus. ergo q̃ſtio de aſcenſu magis eſt propria minori extremitati quam quæſtio de deſcenſu , quæ eſt magis propria maiori extremitati a qua fit deſcenſus.

Dicendum quod propter hoc motiuum vult Egidius quod prima quæſtio Philoſophi ſit de minori extremitate , & ſecunda de maiori extremitate perſe & proprie loquendo , cuius oppoſitum affirmat Doct. San. in præſenti paſſu.

Sed ſi quis conſideret diligenter manifeſtum videbit, quod prædicta ratio non militat. Nam cum ars imitetur naturam inquantum poteſt, ſicut motus naturalis, ita & motus rationis potius denominabuntur a termino ad quem quam a termino a quo. aſcenſus autem & deſcenſus in prædicationibus motum quendam rationis important cum primo, vt innuit idem Doct. San. maior extremitas eſt illa, a qua incipit aſcenſus, minor autem extremitas eſt terminus ad quem eiuſdem , vnde quod de aſcenſu magis debet dici proprie quæſtio maioris extremitatis quam minoris , quia econuerſo eſt de deſcenſu, vnde ratio prædicta non ſequitur, ſed eſt ſoluenda negando conſequentiam.

Conſiderandum eſt vlterius, quod Philoſophus ex parte minoris extremitatis mouet ſecundam quæſtionem de deſcenſu eius, vtrum poſito primo prædicato ſit ire in infinitum deſcendendo , in hac quæſtione ſupponit eſſe aliquod primum prædicatum vniuerſale, quod de alijs prædicetur,& nihil ſit uniuerſalius eo, quod de ipſo p̃dicatur, uerbi gratia, ſit ſubſtantia primum vniuerſale prædicatum in genere ſubſtantiç, utrum deſcendendo ad inferiora ſit ꝓcedere in infinitum, ita quod ſit peruenire ad aliquod particulare indiuiduum quod de nullo alio prædicetur: dicitur autem iſta quæſtio de deſcenſu, quia in naturalibus dum fit motus a continente ad contentum, & ab aere ad terram dicitur deſcenſus, maior autem extremitas continet minorem. ergo &c. patet ſatis clarius differentia prædictarum quæſtionum, quia præſupponit infimum ſubiectum & non primum uniuerſaliſſimũ prædicatum, ſecunda uero præſupponit uniuerſaliũ prædicatũ, & non infimum ſubiectum , ut dictum eſt.

Conſiderandũ eſt ulterius quod Philoſophus mouet tertiam quęſtionem ex parte medii, in qua ſupponũtur duo extrema determinata, uidelicet, uniuerſaliſſimum prędicatum & infimum ſubiectum, quę quidem quęſtio talis eſt, utrum determinatis extremis ſit procedere in infinitum ex parte mediorum, hoc eſt ſi in prædicationibus ſit procedere in infinitum in ſurſum aſcendendo uel deorſum deſcendendo, utrum contingat infinita media inter primũ uniuerſaliſſimum prędicatum & infimum ſingulariſſimum ſubiectum, uel utrum hoc ſit impoſſibile.

Conſiderandum eſt ulterius ſecundũ Philoſophum, quod prędictę quęſtiones pertinent ad materiam, de qua nũc ageretur, uidelicet, ad demõſtrationes. Nam in prędictis quęſtionibus idem eſt ac ſi quęratur, utrum demonſtrationes procedant in infinitũ uel aſcendendo, uel deſcẽdo, aſcendendo quidem ita q̃ quęlibet propoſitio, ex qua demonſtratio procedit ſit demonſtrabilis per aliã priorem demonſtrationem, ita quod cuiuslibet propoſitionis ſit demonſtratio aſcendendo : aut ſi ex qualibet demonſtratione, uel propoſitione demr̃ata contingat iterum ad aliam poſteriorem demonſtrationem procedere uel non, hoc eſt utrum una demonſtratio confirmetur per aliam deſcẽdendo, ut ex una demonſtratione procedat alia deſcendendo, & hoc uſque ad aliquem terminum.

Conſiderandum eſt ulterius ſecundũ Philoſophum in litera. quod prædictę quęſtiones etiam habent locum in demonſtrationibus negatiuis, quia demõſtratio negatiua oportet quod utatur

pro-

propoſitione affirmatiua, cum ex puris negatiuis nihil ſequitur, in qua ſubiectũ conſequentis contineatur ſub medio, & aliquid ſubiectum concluſionis remoueatur, ſecundũ ergo ꝙ eſt aſcenſus & deſcenſus in affirmatiuis, oportet ꝙ ſit aſcenſus & deſcenſus in negatiuis ſyllogiſmis & propoſitionibus.

Conſiderandum eſt vlterius ſecundũ Philoſophum in litera, ꝙ prædictę q̃ones non habent locũ in cõuertibilibus, quia vt dicit Doc.S. in his, quæ de ſe prædicantur æqualiter in inuicem, & cõuertuntur ad inuicem, non eſt accipere aliquid prius & poſterius, quia ſiue ſint in finita prædicata & infinita ſubiecta, oĩa huiuſmodi ſimiliter ſe habebunt ad omnia, quia quælibet eorum poterit prædicari de qualibet & ſubijci cuilibet conuertibilium, & ſic demonſtratio circularis eſſet poſſibilis, quod ſuperius improbatum eſt, poſſet eſſe tamen talis differentia, quia vnum prædicabitur vt prædicatũ accidẽtale, ſiue vt accidens, & aliud prædicabitur vt prędicatum ſubſtantiale, quæ differentia eſt inter diffinitionem & propriũ, quorum vtrũque eſt conuertibile, & tñ diffinitio eſt ꝑdicatum eſſentiale, & ꝑ ꝑ hoc eſt prius naturaliter proprio, quod eſt prædicatum accidentale, & ſic iden eſt ꝙ in demonſtrationibus vtimur diffinitione ꝓ medio ad demonſtrandum propriã paſſionem de ſubiecto.

Sed inſtabat diſcipulus. Nã primo cõtra hoc quod dr̃ hic, qm demonſtratio procedit ex his, q̃ ſunt de oĩ per ſe, & de ſecundum ꝙ ipſum, vt ſupra declaratũ. ergo procedit ex conuertibilibus, ſi ergo prædictę quæſtiones non habent locum in conuertibilibus non habebunt locum in demonſtrationibus, quod eſt contra prædicta. Dicendũ ꝙ licet termini ex quibus demonſtratio procedit ſint conuertibiles ſi coniunctim ſumantur, non tamen ſi ſeorſum ſumantur, verbi gratia, ſi genus & differentia ex quibus conſtituitur diffinitio, quæ eſt medium in demonſtratione propter qd ſimul ſumantur, ſic conuertuntur cum ſubiecto & propria paſſione, ſi tamen ſumantur ſeorſum, manifeſtum eſt, ꝙ nõ omnino conuertitur dr̃ia cum gñe.

Præterea. Inſtabat diſcipulus idem. Nã ſubiectum quod cõuertitur cum ꝓprio eſt prius proprio, cũ ſit cauſa eius, vt patet. 7. meta. ergo male dictum eſt, ꝙ in his quæ conuertuntur non eſt accipere prius & poſterius. Dicẽdum quod in his quæ conuertibiliter prædicantur, non eſt accipere prius & poſterius ſecũdum illum modum, quo prius & poſterius eſt, a quo non conuertitur ſubſiſtendi conſequentia, prout vniuerſalia ſunt priora ſingularibus, de quo modo id quod dictum eſt intelligebat, licet in eis ſit accipere prius & poſterius ſecũdum illum modum, quo aliquid eſt prius altero natura, ideſt, naturali perfectione, vnde ratio laborat in ęquiuoco.

Tertio inſtabat idem. Nam proprium prædicatur de ſubiecto per ſe. ergo non prædicatur accidentaliter, patet ꝯña, quia illud dr̃ ſolũ prædicari accidentaliter, qđ prædicatur ꝑ accñs aliquo ꝓdictorum modorum. Dicendum ꝙ prædicatio accidentalis accipitur dupliciter. vno modo ſtricte, vnde qñ prædicatur accñs cõe de ſubiecto, vel econuerſo, aut accñs de accidente, iſto mõ ꝓprium nõ prædicatur accñtaliter. Alio mõ accipitur cõiter, videlicet, ꝓ eo ꝓ quo prædicatur aliqd de aliquo, qđ non eſt de eſſentia eius, licet per ſe cõſequatur eſſentiam, & iſto modo illa prædicatio eſt accidentalis, non tamen per accidens, ſed per ſe, vt dictum eſt.

SOLVTIO.

Ad primum igitur principale dicendũ ꝙ tm̃ in materia ſunt tres qõnes principales, q̃ motæ ſunt, licet ſint & poſſint eſſe plures incidentales. Ad ſecundum dicendum, quod ad Philoſophũ primũ pertinet conſiderare proceſſum realem qui eſt in gradibus entis, & tamen ad logicum pertinet cõſiderare proceſſum, qui reperitur in terminis, aut in propoſitionibus intentionalibus, vel de his quæ ſubiiciuntur huiuſmodi terminis ſecundę impoſitionis.

LEC-

LECTIO XXXII.

De ſtatu in demonſtrationibus, & eſt lectio. 32. Doct. San.

QVAESTIO XXXVII.

quę habet articulos duos.

PRæterea conſiderandũ eſt de ſolutione tertiæ quæſtionis principalis ſuperius motę, & de ſolutione cuiuſdam quæſtionis incidentaliter admixtis. uidelicet vtrum ſi ſit ſtatus in affirmatiuis, neceſſe ſit eſſe ſtatũ in negatiuis. Circa quod quæruntur duo. Primo vtrum ſi ſit ſtatus in extremis, neceſſe ſit eſſe ſtatum in mediis. Secundo vtrum ſi ſit ſtatus in affirmatiuis, neceſſe ſit eſſe ſtatum in negatiuis.

Sequitur in Philoſopho, & in Doct. S.

Quod quidem igitur.

ARTICVLVS I.

AD primum ſic proceditur. Videtur quod determinatis extremis non ſit neceſſe eſſe ſtatum in mediis, ſed cõuenit ſemper in infinitum procedere ex parte mediorum. Nam quæ rationis ſunt & uoluntatis conuęnit in infinitũ procedere, ut concludit Do. S. in prima ſecundæ. quæſtio prima, artic. quarto, ad ſecundum & tertium. unde in numeris intellectus in infinitum ratiocinari poteſt.

2 Prræterea. Extrema lineæ ſunt finita & determinata. cum ſint tantũ duo. videlicet punctus initians, & punctus terminans. ſed conſtat, quod infinita ſunt puncta intermedia. ergo &c.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus in præſenti paſſu dicens. [Quod quidem igitur non &c.]

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum, quod iſtud eſt ſecundum capitulum huius octaui tractatus in quo Philoſophus ſoluendo tertiam quæſtionem ſuperius motam adducens ſolutionem alterius quæſtionis prędictis quęſtionibus admixtæ, ponit duas concluſiones, de quarum ſecũda videbitur in ſecundo articulo.

Prima vero concluſio eſt talis. Quod determinatis extremis in ſurſum aſcendẽdo & deſcendendo in deorſum, impoſſibile eſt media eſſe infinita. Pro cuius probatione concluſum eſt ſecundum philoſophum in littera quod ſurſum ꝓcedere dicitur, quando itur ad magis particulare de cuius ratione eſt ꝙ ſubijciatur, dicuntur ergo extrema determinata in ſurſum & deorſum, qñ ſupra p̄dicatum poſſunt actu prędicari de infimo ſubiecto, quo ſuppoſito prędicata cõcluſio probatur tali ratione philoſophi, nam ſit infimum prædicatũ. a. ideſt ſubſtãtia, & infimum ſubiectum ſit. c. homo vel ſortes, & inter ſubſtãtiam & hominem ſint infinita media, ut puta corpus, animatum deſcendendo in infinitum, igitur ſubſtãtia erit primũ prędicatum primo de aliquo medio ſibi propinquiſſimo, vt puta de corpore, & iterum illud mediũ de aliquo medio inferiori, & cum media ſint infinita, ſequitur quod in infinitum prędicatio erit deſcẽdendo, & ſic ſupremũ prædicatum nunquã poterit de infimo ſubiecto prędicari, q d eſt cõtra hypotheſim. ponetur. n. ꝙ nõ deſcendat prędicatio in infinitum. Et ſimiliter si accipiatur infimum ſubiectũ procedet aſcendendo in infinitum, antequã ueniatur ad ſupremum prędicatum, quod eſt etiam contra hipotheſim datam. determinatis ergo extremis in ſurſum aſcendendo, impoſſibile eſt media eſſe infinita.

Sed dicet aliquis cauilloſe. vt adducit hic philoſophus. prædicta ratio procedit ac ſi media & extrema ſic ſe haberent, quod eſſent adinuicem vnita, ita videlicet quod inter ea non eſſet aliqđ medium. Vnita, enim dicuntur vt patet 6. phyſic. quę conſequẽter ſe hñt, cũ ſe

tangant

tangant. ſed ille qui ponit eſſe infinitas dicit, quod hoc non contingit, dicit enim quod inter quoſcunque terminos acceptos ſit aliquod medium.

Ad hanc cauillationem reſpondet Philoſophus dicens quod nihil dicunt, ſiue hic accipiantur infinita media, ita quod ſint unita adinuicem, ſicut contingit in diſtinctis, vel non ſicut contingit in continuis, quia ſemper medio accepto, oportet ſemper accipere infinita media ad alterum extremorum. Vnde nihil refert, vtrum ſtatim tale medium coniungatur alteri extremorum, ideſt ſine medio, uel non ſtatim per aliqua media. quia etiam ſi coniũgitur alteri extremorum ſine medio, neceſſe eſt quod poſtea inueniantur infinita media reſpectu alterius, & ita ſemper oportebit, ſi eſt infinitas in medijs, quod procedatur in infinitum in prędicationibus vel aſcendendo vel deſcendendo. ſicut prædicta ratio probat. hæc omnia Doct. Sanct. in lect.

Conſiderandum eſt autem hic ſecundum Egidium, quod quæſtiones ſuperius motas Philoſophus abbreuiat dupliciter, primo quæſtiones de medio reducendo ad quæſtiones de extremis. quia ſi non eſt procedere in infinitum ex parte extremorum in ſurſum aſcendendo, vel deorſum deſcendendo, non erit procedere in infinitum in mediis. ſecundo reducendo quæſtiones de priuatiuis ad quæſtiones de affirmatiuis. vnde oſtendit quod ſi ſit ſtatus in affirmatiuis, neceſſe eſt quod ſit ſtatus in negatiuis, quę duo probat in pręſenti capitulo.

SOLVTIO.

Ad primum igitur dicendum, quod ratio in ſuis actibus poteſt procedere in infinitum accidentaliter, & non per ſe ſubordinatis, demonſtratio uero procedit ex his, quæ ſunt per ſe, ut patuit per quintam ſuppoſitionem ſuperius a Philoſopho adductam. unde Doct. Sanct. in prima ſecundæ. quæſtio. prima ar. quarto ad tertium ſic dicit, quod in his, quę ſunt per ſe, ratio incipit a principiis naturaliter notis, & ad aliquem terminum progreditur, unde Philoſophus probat in primo poſteriorum, quod in demonſtrationibus non eſt proceſſus in infinitum. quia in demonſtrationibus attenditur ordo aliquorum per ſe adinuicem admixtorum & non per accidens. in his etiam, quæ per accidens conuertuntur, non prohibet rationem in infinitum multiplicari. hæc ille. Ad ſecundum dicendum, quod inter duo extrema lineę non ſunt infinita puncta actu, nec etiam eſſentialiter, uel per ſe ſubordinata. ſicut eſt de gradibus formarum, quæ intenduntur, aut remittuntur, unde ratio nihil ad propoſitum.

Sequitur in Philoſopho, & in Do. S.

Deinde cum dicit. Manifeſtum eſt autem.

ARTICVLVS II.

AD ſecundum ſic proceditur. Videt quod ſi ſit ſtatus in affirmatiuis prędicationibus, aut ſyllis demonſtratiuis, quod non ſit neceſſe eſſe ſtatum in negatiuis. Nam propoſitio negatiua pluribus modis concluditur quàm affirmatiua, cum ipſa concludatur in tribus figuris. affirmatiua vero in prima & tertia figura tãtum, vt patet primo priorum, videtur ergo quod ſi ſit ſtatus in affirmatiuis, quod non debeat eſſe ſtatus in negatiuis.

2 Præterea. Plures ſunt propoſitiones negatiuæ mediatę quàm affirmatiuę, ut ex ſupradictis patet. igitur idem quod prius.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt philoſophus in præſenti capituto ibi. [Manifeſtum eſt autem &c.]

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum, quod ſecunda concluſio huius capituli, quę eſt uidelicet quod ſi ſit ſtatus in affirmatiuis demonſtrationibus, neceſſe eſt eſſe ſtatum in negatiuis demonſtrationibus,

& hoc

& hoc in ſurſum & deorſum. quæ concluſio probatur elicitiue tali ratione Philoſophi. Nam nulla propoſitio negatiua mediata poteſt demonſtrari niſi per unam affirmatiuam & aliam negatiuam. cum ex puris negatiuis nihil ſequatur. ſi ergo in negatiuis ſit procedere in infinitum quantum ad demonſtrationem, uel reductionem ad immediata, neceſſe eſt, quod ſit procedere in infinitum in affirmatiuis, quia ut dictum eſt ipſa propoſitio negatiua, ſine negatiua demonſtrari, ſiue ſyllogizari non poteſt, ut hic deducit Philoſophus per exempla in prima & tertia figura, ſed ſupponitur quod eſt impoſſibile, videlicet quod in affirmatiuis ſit procedere in infinitum, aut in ſurſum, aut in deorſum, ut infra probabitur. ſi ergo eſt ſtatus in affirmatiuis demonſtrationibus, neceſſe eſt eſſe ſtatum in negatiuis quod eſt per exempla manifeſtum, vt patet diligenter conſideranti.

Conſiderandum eſt hic ſecundum doctores, quod concluſio negatiua cõcluſa in quacunque figura hoc modo reducitur ad immediata. quod ſi concludatur negatiua, oportet quod concludatur per aliam negatiuam & vnam affirmatiuam. quia ex ambabus affirmatiuis non concluditur negatiua, tunc quæretur de illa negatiua, utrum ſit mediata vel non, ſi ſit ergo ibi eſt ſtatus in negatiuis, ſi non, oportebit quod concludatur per aliam negatiuam & affirmatiuam, donec perueniatur ad immediata, unde ſi procedatur in infinitum in ſimilibus propoſitionibus negatiuis, procedetur in infinitum in affirmatiuis, quod eſt contra præſuppoſitum. Sed dicet cauillator, ut adducit hic Philoſophus, quod ſi concludatur aliqua propoſitio negatiua in aliqua figura, non erit procedere in infinitum ſecundum illam figuram, ſed ſi concludatur illa propoſitio in omnibus modis, quibus fieri poteſt, poſſunt in qualibet figura tales ſyllogizantes cum proſyllogizationes eſſent infinitæ. Sed vt hic innuit Philoſo. dicere hoc, vel affirmare ridiculum eſt, cum figuræ ſint finitæ, & ipſæ ſyllogizationes, dato ergo quod in qualibet figura fiât proſyllogizationes variæ, non poterunt tamen eſſe infinitæ, quia finitum finities ſumptum facit finitum, cum finitas finities ſumpta conſtituat finitum, vnde patet quod cauillatio eſt nulla.

SOLVTIO.

Ad primum ergo & ſecundum dicendum negando conſequentiam, quia licet propoſitio negatiua concludatur in pluribus figuris quàm affirmatiua, & ſint pauciores propoſitiones negatiuæ immediatę, tamen nunquam popoſitio negatiua poteſt demonſtrari niſi per unam affirmatiuam & vnam negatiuam, unde ut dictum eſt, ſi eſſet procedere in infinitum in negatiuis demonſtrationibus, neceſſe eſſet procedere in affirmatiuis.

LECTIO XXXIII.

De ſtatu in prædicatis, & eſt lec. 33. Sanct. Docto.

QVAESTIO XXXVIII.

quę habet articulos duos.

INSVPER conſiderandum eſt de his, quæ philoſophus præmittit, quæ neceſſaria ſunt ad probandum per rationes cõmunes in omni ſyllogiſmo, quod in demõſtrationibus affirmatiuis quantum ad p̄dicatum non procedit in infinitum. Primo conſiderandum eſt in capite huius capituli, ꝙ non eſt procedere in infinitum in prędicatis, quæ prędicantur in eo quod quid. Circa ꝙ quęruntur duo.

Primo vtrum in prędicatis, quæ prædicantur in eo quod quid, ſit procedere in infinitum.

Secundo vtrum ea, quæ hic philoſophus præmittit ſint ſufficienter poſita.

Sequitur

Sequitur in Philoſopho, & in Docto.S.
quod autē in illis logice quidē.

ARTICVLVS I.

AD primum ſic proceditur. Videtur quod in prædicatis quiditatiuis ſit procedere in infinitum aſcendendo ſurſum, vel deſcendendo deorſum Nam vt dicit Albertus. diffinitio debet indicare totam naturam diffiniti aprima potentia vſque ad vltimum actum, ſed inter primam potentiā, quæ eſt materia prima, & vltimum actum ordine perfectionis, qui eſt Deus, infinita eſt diſtantia, cum finitum & infinitum differant. ergo in tali infinita diſtantia poterunt ſumi infinita prædicata ſubſtantialia ſecundum diuerſos gradus perfectionis. igitur in prædicatis ſubſtantialibus eſt procedere in infinitum, quę quiditatem rei habent indicare.

2 Præterea. Non eſt deuenire ad ſuprema & prima prædicata tranſcendentia, quæ ad omnium rerum quiditatem pertinent. ergo eſt procedere &c. probatio accidentis. Nam ſecundum commen.7.metaphy.a duobus etiam numero diſtinctis conuenit abſtrahere conceptum communiorem, ſit vnus conceptus.e. & vnus conſimilis.d. & arguatur vt prius non eſt deuenire ad prima prædicata tranſcendentia, & ſic in ſurſum aſcendendo eſt procedere in infinitū in prædicatis quiditatiuis, cum tranſcendentia potiſſime ens ad quiditatem rerum pertineant.

3 Præterea. Quando vnus conceptus eſt certus de vno, dubius vero de duobus, neceſſe eſt ponere tertium conceptum præciſum, quo eſt certus de vno, & dubius de duobus, ſed intellectus eſt certus, quod ratio entis in tota ſua communitate conſiderata ſecundum quod conuertitur cum vno ſit ens. dubius tamen eſt, an ratio talis eſt vnius vel nō, quia ſi primum detur, ſequitur quod talis ratio non erit vna in tali prioritate, & quod non eſt ens, erit vnum, quia nihil denominatur vnum niſi per rationē vnius, ſi detur ſecundum ſequitur quod ſecundum rationem ens non præcedet rationem vnius, & per conſequens ens non poſſet intelligi, niſi intelligeretur vnum, quod eſt contra Doc.S. & Aui.in pleriſque locis. intellectus ergo eſt dubius de duobus & certus de vno, vnde ponere neceſſe eſt vnum tertium cōceptū a ratione entis, & a ratione vnius, ſit talis conceptus.b.qui poterit ſignificari per aliquem terminum, qui ſit.d.q ſignificabit aliquam rationem ſiue conceptionem, & arguatur ut prius, non eſt ergo deuenire ad primum tranſcendens, quod primam rationem rei ſignificet, & ſic idem quod prius.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus ibi.[Sed quoniam autem in his quidem &c.]

CONCLVSIO.

Reſpondeo, quod illud eſt tertium capitulum huius octaui tractatus, in quo Philoſophus oſtendendo quod non eſt procedere in infinitum in prædicatis quiditatiuis ſiue eſſentialibus præmittit aliqua, quę ſunt neceſſaria ad probandum ita quod in nullis prædicatis affirmatiuis eſt procedere in infinitum in ſurſum aut deorſum. ponit ergo duas concluſiones remouendo quandam cauillationem, quarum prima eſt reſponſiua ad q̄ſitum, uidelicet, quod in prædicatis quiditatiuis, ideſt, prædicatis quiditatem rei indicantibus non eſt procedere in infinitum, quam concluſionem probat Philoſophus per vnam rationem logicam ducentem ad impoſſibile. Nam ſi in his, quę prędicantur in eo quod quid eſt, ideſt, in prædicatis, ex quibus quod quid eſt, ideſt, diffō conſtituitur, procedatur in infinitum, ſequitur quod nihil conuenit diffiniri, & per conſequens nihil ſcietur, cum medium demonſtrationis ſit diffinitio rei, vt nunc ſupponitur, ſed concedere conſequens eſt magis inconueniens quam dicere, quod in prædicatis ſit procedere in infinitum. ergo in prædicatis quiditatiuis eſt ſtatus probatio ſequelæ, quia oportet diffinientem, diffinibile & ea quæ ad diffitionem

tionem pertinent intelligere, infinita autem, vt infinita ſunt, vt ſuperius adductum eſt, non eſt per tranſire, ſed cõcluſio in prædicatis ipſius quidditatiuis ſiue diffinitiuis non eſſet ſtatus ſed proceſſus in infinitum. ergo nullius rei eſſet diffinitio per intellectũ attributionis.

Conſiderandum eſt autem ſecundũ Doc. S. quia hę dicuntur logicę rationes quæ procedunt ex communibus quibuſdam, quæ pertinent ad conſiderationem logicę & ſecundum Albertum magnum in præſenti tractatu. 2. capitulo qui incipit. Sic ſpeculatio ſcire. ratio logica eſt. quæ diuiditur econuerſo contra anayticam, & hęc eſt, quæ per modum adinuẽtionis procedit, ſic eſt inuenire ſtatum ex ratione medij, & ex ratione extremi. Analyticam autem vocat rationem, quæ procedit per iudiciũ reſoluendo principi ũin principiata, & ex illo iudicatur ſtatum eſſe finitum tam in modis quam in extremis. hæc ille formaliter.

Sed argueret aliquis contra determinationem Philoſophi, vt adducit hic Paulus Venetus. Nã vt colligit̃ ex doctrina eiuſdem. omnis demonſtratio procedit ex conuertibilibus, fruſtra ergo determinauit dubitationem de proceſſu in infinitum in demonſtrationibus quoad aſcenſum & deſcenſum, in quo non eſt terminorum conuertibilitas, ſed modus prioris, ſecundum quem aliquid dicitur prius, a quo non conuertitur ſubſiſtendi conſequentia. Dicendum quod licet ea, ex quibus demonſtratio procedit formaliter ſint conuertibilia, tamen ea, in quę reſoluitur non ſunt cõuertibilia. Manifeſtum eſt enim quod a quolibet termino prædicamentali ad quemlibet terminum tranſcendentẽ eſt præceſſus infinitus, aliter non poſſet aliqua talis reſolutio fieri, vt ergo poſſemus deuenire, & demonſtrationem cognoſcere, cuius medium eſt ipſa diffinitio indicans ipſum quod quid eſt, fuit neceſſarium concludere proceſſum fore finitũin prædicatis quidditatiuis, quia infinitum eſt ignotum nihil faciens ſcire, licet etiam quælibet demonſtratio propter quid & potiſſima procedat ex conuertibilibus, nõ tamẽ demonſtratio quia eſt, quæ procedit p cauſam remotam, aut per effectum nõ conuertibilem, vt ſuperins declaratum eſt. ergo determinatio quæſtionum de aſcenſu & deſcenſu in infinitum non eſt fruſtra.

SOLVTIO.

Ad primum ergo dicendum, quod licet inter primam potentiam & vltimũ actum, videlicet, differentiam. ſit infinita diſtantia virtutis, ſiue perfectionis, non tamen eſt ibi infinita diſtantia demonſtrantis. ſiue quantitatis quam non conuenit pertranſire ab intellectu ſecus autem de diſtantia virtutis. Neganda eſt etiam conſequentia, quia dato ꝙ inter prænominata eſſet diſtantia quantitatis dimenſiuę, non oporteret de neceſſitate eſſe infinita prædicata quiditatiua, ponatur enim per impoſſibile, ꝙ circulus ſit infinitę quantitatis, non tamen ſequitur propter hoc, quod hẽat infinita prædicata quiditatiua, cum quãtitas rei & gradus eius non pertineant ad quiditatem rei. Sed attendendum eſt quod quando Albertus dicit, quod diffinitio debet indicare totam naturam diffiniti a prima potentia vſque ad vltimum actum, non accipit ibi potentiam pro materia prima, quæ eſt prope nihil, neque accipit vltimum actum prout argumentum ſupponit, ſed accipit vltimum actum pro differentia, quæ complet rei diffinitionem, & ſignificat vltimam diffiniti perfectionem. Per primã vero potentiam intelligit primũ prædicatum eſſentiale communiſſimum qđ de diffinitione prædicatur, quod quidẽ comparatum ad inferiora habet rationem potentialis & contrahibilis, ſiue terminabilis ut ſatis deductũ eſt ſuper prædicabilia Porphyrij. Ad ſecundum, dicendum, quod vt dicit Paulus Venetus Commentator intelligit de ſolo numero differẽtibus non ſe habentibus per modum ſignorum, ſed ſignificatorum tantum. conſtat enim quod tranſcendentia

ſcendentia ſunt ſigna & non ſignata tã tùm, vnde ratio nulla eſt, licet etiã duo tranſcendentia differant ſecundum rationem, non ta men differunt numero. aliter differrent realiter, quæcunque.n. differunt numero ſecundum quod Philoſophus loquitur.5.metaphy. capitulo de Differẽ. inter ſe realiter differunt, vt ibidem declaratum eſt ad longum. licet ergo a Sorte & Platone ſolo numero differentibus abſtrahatur conceptus ſpeciei, videlicet hominis, & a duob' vt puta ab homine & aſino ſola ſpecie ſpecialiſſima differentibus abſtrahatur cõceptus generis ſubalterni, & a duobus ſpecie ſubalterna differentibus, vt puta a ſubſtantia corporea, & incorporea abſtrahatur conceptus generis generaliſſimi, & a duobus generibus ſiue ab omnibus genere generaliſſimo differentibus abſtrahatur conceptus ſecundum aliquos, videlicet, entis, tamen in tranſcendentibus eſt ſtatus, a quibus nõ poteſt fieri altior cõceptuum præciſio, quæ ſi numero differant tranſcendenter loquendo, non tamen differunt numero numeroſitate ſuppoſiti, aut eſſentia, vt in.4.metaphy.declaratur. Ad tertium dicendum, quod quando intellectus eſt certus devero, dubius de duobus non eſt neceſſe ponere alium conceptum, qui ſit alius alietate pręciſionis ſed bene alietate continentię, quia plura in ſe cõpręhendet, vt etiam.4.meta. ad longum declaratum eſt. vbi de vniuocatione entis agitur. Sed vtrum ratio entis ſecundũ quod ens differat ab vno, & ſit prius eo, ſic vna eſt magna difficultas, quia ſi eſt vna. ergo aliquid erit vnum ſecundum quod diſtinguitur ab vno, & vnitas qua denominatur vna in illo priori præcedet vnum & rationem eius, qđ eſt ab abſurdum, ſi verò nec eſt vna, ergo aliquid erit ens quod non erit vnum, ꝙ etiam vnum de mirabilibus putãdum eſt. Sed hęc difficultas, ad metaohyſ. pertinet. igitur pro præſenti dimittatur.

Sequitur in Philoſopho & in Doct.S
Vbi etiam ſicut dicimus &c.

ARTICVLVS II.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quod ea quę hic Philoſophus ſupponit ad probandum, ꝙ in prædicatis affirmatiuis tam eſſentialibus quam accidentalibus vniuerſaliter nõ ſit procedere in infinitum, non ſint ſufficienter poſita vel adducta. Nam in principio Philoſophus adducit ſecundũ Doc. S. quòd in prædicatis per accidens eſt triplex modus prædicandi per accidens videlicet, quando accidens prædicatur de ſubiecto &c. iſta vero dicit ſecundũ eundem. quando accidens prædicatur de ſubiecto, ut homo eſt albus. nòn eſt per accidens ſed per ſe. ergo uidetur ibidem contradictio.

Secundo. Vt ſupra habitum eſt a Philoſopho quandocunque aliquid prædicatur per ſe aut ſubiectum eſt de diffinitione prædicati aut econuerſo, ſed in hac propoſitione, homo eſt albus. neque ſubiectum eſt de diffinitione prædicati, neque econuerſo, cum album non ſit de eſſentia hominis, neque neceſſario eius eſſentiam conſequatur. ergo talis ꝓpoſitio non eſt ꝑ ſe, quod eſt contra adductum Philoſophi.

Tertio. Secundum modum diuerſorũ decem prædicamentorũ poſſunt præ dicationes in infinitum multiplicari ſecundum infinitos modos obſeruandi prædicata ad inuicem. ergo cum hic quæratur ſtatus in his, quæ prædicantur, fruſtra Philoſophus præſupponit in ſecunda ſuppoſitione modos prædicandi per ſe ſecundum decem prædicamenta.

Quarto. Omnis prædicatio eſt prædicatio ſimpliciter ſeu directa, aut ſecundũ quid & indirecta, vt innuit hic Philoſophus. ſufficienter adducit hic Philoſophus quinque modos prædicandi accidentaliter, præſertim cum ſuperius adduxerit tantum duos.

Quinto.

Quinto. Iſta eſt prædicatio per ſe & ſimpliciter, videlicet omnis triangulus habet tres &c. aliter non eſſet a geometra demonſtrabilis. & tamen ibi prędicatur accidens de accidente, & accidēs ſubiicitur accidenti. ergo non conuenienter hic Philoſophus adducit, quod illa prædicatio eſt accidentalis, & non ſimpliciter, quando accidēs ſubiicitur, autem de eo prædicatur.

Sexto. Quando dicitur. homo eſt albus. ibi album non conuenit ſubiecto. ſcilicet homini niſi ratiōe Sortis aut alterius indiuidui. prædicata autem accidentalia non conueniunt ſuperioribus niſi ratione vel niſi mediantibus inferioribus vt ſupra. & in præſenti declaratum eſt, ergo iſta prædicatio nō eſt per ſe homo eſt albus ſed per alterum cuius oppoſitum Philoſophus hic adducit.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus vbi ſupra prędertim ibi. [Vbi autem sicut dicimus &c.]

CONCLVSIO.

Reſpondeo quod ſecunda concluſio huius capituli reſponſiua eſt ad quæſitum, videlicet illa, quæ hic Philoſophus ſupponendo adducit ad probādum vniuerſaliter eſſe ſtatum in affirmatiuis, ſūt conuenienter adducta, non omnia quæ hic ſupponendo adducit, valent de propinquo ad propoſitum ſuum infra oſtēdendum. vt manifeſte patebit. ergo conuenienter hic adducuntur potiſſime ne aliqua magnitudine multotiens repeterentur.

Pro cuius declaratione conſiderandum eſt, quod Philoſophus in genere ſupponit duo. quorum primū pertinet ad prædicata accidentalia. ſecundum vero pertinet ad prædicata eſſentialia ſeu per ſe, ſupponit ergo primo quod triplex eſt prædicatio accidentalis, quarum vna eſt quando accidens prædicatur de accidente. ut album ambulat, alia eſt quando ſubiectum prædicatur de accidente. vt album eſt lignum: tertia eſt quando accidens prædicatur de ſubiecto, vt homo eſt albus, vel homo ambulat, quod eſt intelligendum de accidente proprio niſi accipiendo prædicationem accidentalem largo modo, vt ſupra declaratum eſt. quod nihil eſt ad propoſitum, quia hic eſt mentio de demonſtrationibus. ex quo patet ſolutio ad quintum argumentum.

Conſiderandum eſt vlterius circa eandem ſuppoſitionem, quod prædicti tres modi prædicandi ſecundum Philoſophum inter ſe differunt, nam ſubiectum prædicatur de accidente dicendo, album eſt lignum. ſenſus eſt quod illud vniuerſale prædicatum quod eſt lignum. prædicetur de ſubiecto, cui accidit eſſe album, ſcilicet de hoc particulari ligno, in quo eſt albedo. ita quod ſit ſenſus album eſt lignum, ideſt, lignū cui accidit eſſe album eſt lignum. non enim eſt ſenſus quod album ſit ſubiectum ligni. cuius ratio Philoſophi eſt, quia illud, quod eſt ſubiectum ſecundū prędictos modos prædicandi, ſit hoc quod prædicatur de ipſo, ſicut de ſubiecto uel ſecūdum totum, uel ſm partem ſicut hō ſit albus, licet neque albū, neq; aliqua pars albi ſit lignum, quia accidēs non eſt ſubiectum tranſmutationis, qa de non ligno ſit lignum, omne autem quod incipit eſſe hoc, ſit hoc, ſi igitur aliquando non ſit hoc, non eſt hoc niſi detur quod ſemper fuerit hoc, non autem ſemper fuit verum album eſſe lignum. quia aliquando non ſimul fuerunt albedo, & lignum. cum ergo non ſit uerum dicere, quod album fiat lignum, manifeſtum eſt quod album non eſt lignum proprie, & per ſe loquendo. Sed ſi hoc concedatur album eſt lignum, intelligitur per accidens, quia ſcilicet aliquod particulare ſubiectum cui accidit album, eſt lignū. hæc omnia hic Doctor Sanct. dicit. Et ſi arguatur Socrates adoleſcens eſt animal, ſed non ſit animal, ergo aliquod eſt tale, quod non ſit tale. Dicendum ꝙ licet Socrates non ſemper fiat albus, tamen uerum eſt dicere quod aliquando ſit albū. unde iō nō ſequit: ex quo patet ſen-

ſenſus prædicationis illius, in qua ſubiectum prædicatur de accidente.

Conſiderandum eſt vlterius circa eandem ſuppoſitionem, quod quando accidens prædicatur de ſubiecto, vt homo eſt albus. non eſt ſenſus prædictis ſimilis, ſed eſt ſenſus quòd ſubiectum, videlicet, homo realiter factus eſt albus, & non aliud ab ſubiecto, & ſi homo ſubijciatur albedini ratione ſortis vel alterius indiuidui, tamen ſortes eſſentialiter non eſt aliud ab homine, vnde propter hoc non ſubijcitur per aliud quam per ſe, vt dicunt hic doctores, ex quo patet ſolutio ad vltimum argumentum. Senſus vero alterius modi prędicandi, uidelicet, quando accidens prædicatur de accidente, ſimilis eſt primo, cum enim muſicum eſſe album nõ aliud ſignificet niſi quod ille homo particularis puta Sor. cui accidit eſſe muſicum, eſt albus. ex quo colligitur inter prædictos modos talis differentia, quia cum prædicatur accidens de ſubiecto non prędicatur per aliquid aliud ſubiectum, vnde talis prædicatio eſt prædicatio ſimpliciter, & non ſecundũ accidens, licet ſit accidẽtalis, cum vero prædicatur accidens de accidente, ſit prędicatio ratione alterius, vel ratione eius, quod ſubijcitur termino in ſubiecto poſito. de quo quidem vt dicit Doc. S. prædicatur aliquod accidens accidentaliter, ipſa vero ſpecies ſubiecti eſſentialiter. vt homo prædicatur eſſentialiter de ſorte, cui accidit eſſe muſicum de quo album a parte prædicati poſitum prædicatur accidentaliter. reſtringendo igitur modos prædicandi accidentaliter tantum erit duplex modus prædicandi in genere, vnus ſimpliciter alius non ſimpliciter, ſed per accidens, licet ſint tres modi in ſpeciali vt declaratum eſt. Ex quo patet ſolutio ad quartum argumentum. In propoſito ſit debita reſtictio prædicationum ad prædicationem ſimpliciter, & per accidens.

Conſiderandum eſt vlterius circa ſeeundam ſuppoſitionem, quam hic Philoſophus præmittit de prædicatis per ſe, ꝙ illud qđ prędicatur ꝓprie, ideſt, qđ ꝑdicatur nõ ſm aliqđ ſubiectũ mõ expoſito diuerſificatur ſecundũ decem p̄dicamenta, nam quicquid per ſe & primo p̄dicatur, aut prædicatur per modum ſubſtantialis prædicati, aut per modum qualis, aut quanti, aut per modum alicuius alterius prædicamentorum, & hoc cum vnum de vno prædicatur, quia ſi prædicatum non ſit vnum ſed multa, non poterit prædicatum ſimpliciter prædicari ſecundum aliquem modum alicuius prædicamentorum, poſſent enim prædicationes in infinitum multiplicari. cum ergo quæratur hic ſtatus in his quæ prædicantur, conuenienter Philoſophus dixit vnum de vno prædicari. ex quo patet ſolutio ad tertium argumentum.

Conſiderandum eſt vlterius ſm eandem ſuppoſitionem, ꝙ inter prędicta p̄dicata eſt talis differentia, nam illud qđ prædicatur per modum ſubſtantialis p̄dicati patet, vt dicit hic Philoſophus, ꝙ ſignificet eſſentiam eius de quo prędicatur quod vere illud eſt, exemplum primi, nam cum dicitur, homo eſt animal, hoc eſt quod vere eſt animal, animal. n. ſignificat eſſentiã hominis, igitur ad ipſum ꝙ eſt homo, eſt eſsẽtialiter animal. exemplum ſecundi, nam cum dicitur, homo eſt albus, cum album ſit prædicatum accidentale non eſt de eſſentia hominis. vnde non eſt ſenſus quod homo ſit vere hoc ipſum ꝙ eſt albũ, ideſt, ſignificatum album non includitur in ſigno hominis, & quanuis illa vt dicit Doc. S. quæ non ſignificant ſubſtantiam ſint accidentia, tamen non prædicantur, per accidens ſed per ſe. cum non prædicentur de ſubiecto ratione alterius ſubiecti quod eſt intelligendum accipiendo prędicatum per ſe cõiter, videlicet, pro oĩ eo quod non prædicatur de ſubiecto rõne alterius, non autem accipiendo per ſe proprie, vt in modis perſeitatis accipitur, videlicet, pro eo quod eſt de eſſentia eius, de quo prædicatur, quod ſequitur neceſſario eſſentiam eius. Ex quo patet

tet ſolutio ad primum & ſecundum argumentum in contrarium adducta.

Sed inſtare poſſet Platonicus cauillando, nam prædicata vniuerſalia quæ ſignificant ſubſtantiam ſignificant quaſdam eſſentias ſeparatas per ſe ſubſiſtentes. igitur non ſunt vere & eſſentialiter illud de quo prædicantur, vel illud aliud, ideſt, aliquid eius, neque accidentia quæ ſunt in indiuiduis ſicut in ſubſtantiis conueniunt huiuſmodi prædicatis communibus eſſentialibus. Sed ad hoc reſpondet Philoſophus, ſi ſupponantur gña & ſpēs, ideſt, ideę eſſe, vt dictum eſt, debent gaudere tanquam mōſtra vel prę monſtratione. habent enim aliquid nobilius commune quam res naturales nobis notæ, huiuſmodi enim res ſunt particulares & materiales, illæ autem ideę ſunt vles, & immateriales: ſunt etiam quædam prę monſtrationes rerũ naturaliũ, ideſt, q̄dā exēplaria eorũ entiũ naturalium. gaudeant ergo genera & ſpēs, ideſt, ideę rerũ, q̄ñ monſtra ſunt. Sed ſi huiuſmodi ſpēs ſunt ſeparatę vt dicit Platonicus nihil pertinēt ad rationem, quia non fit mentio de huiuſmodi rebus, de quibus in nobis ſciētia per demonſtrationem acquiritur, ſq̄ ſunt res in natura exiſtentes nobis notæ. de quibus fiunt demonſtrationes, & ideo ſi detur quod animal ſit quoddam ſeparatum quaſi monſtrum, ideſt, præmonſtratio exiſtens animalium naturalium, tamen cum dicitur, homo eſt animal, ſecundum ꝙ hac propoſitione vtimur in demonſtrationibus, ly animal ſignificat eſſentiam rei naturalis de qua eſt demonſtratio, vnde cauillatio nulla.

Conſiderandum eſt vlterius hic ſecũdum Doc. Sanc. quod quando Philoſophus hic dicit quod illa prædicata quæ ſubſtantiam ſignificāt, oportet quod ſignificent eſſe eius de quo prædicantur quod vere illud eſt, aut quod vere illud aliquid eſt, poteſt intelligi dupliciter. Vno modo vt oſtendatur diſtinctio ex parte prædicati quod vel ſignificat totam eſſentiam ſubiecti ſicut diffinitio, & ſignificatur cum dicitur quod vere illud eſt, vel quod ſignificet partem eſſentię, ſicut genus & differentiā, & hoc ſignificatur cum dicitur. aut quod vere eſt illud aliquid. Alio modo vt oſtendatur diſtinctio ex parte ſubiecti quod conſequens eſt conuertibile cum prædicato eſſentialiter: ſicut diffinitum cum diffinitione, & hoc ſignificat Philoſophus cum dicit, quod vere illud eſt. Quandoque vero illud eſt pars ſubiectiua prædicati, ſicut homo ipſius animalis. & hoc ſignificat cum dicit, aut quod illud aliquid eſt homo enim aliquid animalis eſt. hęc ille. Idem Egidius dicit hic formaliter.

Sed hic oritur difficultas vt hic adducit Egidius, nam pars non poteſt prædicari de ſuo toto ſiue ſit forma ſiue ſit materia, cum ergo tam genus quam differentia prædicentur de ſpecie, oportet quod quælibet dicat totam eſſentiam ſpeciei, & non partem oppoſitam vt videtur hic innuere Doc. S.

Ad hoc reſpondet Egidius dicens, quod genus & differentia dicit totam eſſentiam ſpeciei ſed non ſignificant. genus enim dicit & ſignificat, differentia vero dicit ſed non ſignificat, animatum enim non ſignificat niſi animam quæ eſt pars rei & non tota res, ſicut album non ſignificat niſi albedinem, & inde eſt quod differentia non prædicatur eſſentialiter ſed denominatiue. animal enim non eſt anima ſed animatum. Genus autem dicit totum quia ſignificat totum, & inde eſt quod contra rationem generis eſt prædicari denominatiue, ſed prædicatur eſſentialiter, vnde dicit vniuerſaliter quod genus dicit totum, differentia dicit totum, ſpecies totum, ac diffinitio, aliter tamē & aliter, quia vnum per modum materię, aliud per modum formę, aliud vero per modum vtriuſque, ſpecies enim dicit totum indiſtinctum, diffinitio vero diſtincte & denominatiue. hęc omnia ille formaliter. Addit autem Paulus Venetus, quod differentia non ſignificat totum ſed totam

partem. Sed hic oritur difficultas & argumentum dubij videtur ſtare, nam omnis prædicatio eſt eſſentialis vel accidentalis aut ſuppoſitalis, de qua nihil ad propoſitum, ſed differentia non prædicatur accidentaliter de ſpecie cum ſit pars diffinitionis eius. ergo prædicatur eſſentialiter & non denominatiue niſi loquendo de denominatione ſecundum modum tantum, illud etiam quod dicit totum per modum partis non prædicatur de eo, ſicut humanitas non prædicatur de homine. hæc enim eſt falſa. homo eſt humanitas, & iſta. homo eſt albedo. vnde cum differentia prædicetur de ſpecie, videtur quod dicit totam eſſentiam ſpeciei per modum totius.

Dubium eſt hic etiam de quo accipit ibi dicere. communiter enim logicantes dicunt quod termini iſti dicunt id quod ſignificant. igitur quomodo genus & differentia dicunt totum & non ſignificant totum, præſertim cum modus prædicandi fundetur ſupra modos ſignificandi. poſſet enim aliter ſuſtinendo dictum Doct. San. dici, uidelicet, quod genus & differentia poſſunt dupliciter conſiderari. Vno modo vt ſunt diuerſa prædicabilia reſpectu ſpeciei, & illo modo differunt quod ſignificant totam eſſentiam ſpeciei etiam per modum totius. licet non ſecundum omnem modum, aliter de ſpecie non prædicarentur propter rationem adductam. Alio modo poſſunt conſiderari vt ſunt partes diffinitionis, & iſto modo ſignificant partem eſſentiæ ſpeciei, non ut eſſentia ſed vt quoddam diffinitum eſt, genus enim & differentia partes diffinitionis ſunt. ſi enim genus & differentia conſiderentur etiā primo modo quantum ad id a quo nomina impoſita ſunt ad ſignificandum, iſto modo dicunt & ſignificant partem, quia genus ſumitur ab eo quod habet modum materię, & differentia ab eo quod habet modum formę, vt clare in ſecunda parte diuinę philoſophię declaratum eſt, ſi vero conſiderantur quā tum ad id, ad quod nomina impoſita ſunt ad ſignificandum, tunc ſignificant totum per modum totius modo expoſito. Ex quo patet ſolutio ad argumentum dubij, & hæc in prædicationibus latius declarari habent.

Conſiderandum eſt vlterius ſecundum Egidium & Paulum Venetum, quod Philoſophus adducit in ſecunda ſuppoſitione, quod vnum de uno ſemper debet prędicari propter tria. primo propter ipſam prædicationem, ſecundo ratione demonſtrationis, tertio ratione diffinitionis rerum, ratione autē prædicationis, quia demonſtrator utitur in ſuis demonſtrationibus propoſitionibus & prædicationibus ſimpliciter, propoſitio plures non eſt propoſitio ſimpliciter, ut patet primo perihermenias. ergo neque prædicatio plures eſt ſimpliciter prædicatio: ratione autem demonſtrationis, quia nulla demonſtratione demſtantur plura de uno, ut patet per Philoſophum in hoc libro primo & ſecundo poſteriorum; ſed ratione diffinitionis, quia nullum complexum diffinitur, ut patet. 7. metaphy. diffinitio aut eſt medium demonſtrationis, aut concluſio, aut tota demōſtratio ſola poſitione differens ut dictū eſt, & in ſecundo huius declarabitur, quartum poteſt ſuperaddi ratione ſignificationis, quia omne prædicatum per ſe ſignificat unum tantum, uidelicet, ſubſtantiam, quantum, quale, & etiam demonſtratio eſt ex his quæ ſunt per ſe. ut etiam declaratum eſt & hic ſupponitur.

Conſiderandum eſt finaliter, quod Egidius redarguit Doct. San. in hoc quod rationem reddit quare ideę debent gaudere, quia ſi ſint ut Plato poſuit, habent eſſe nobilius iſtis rebus materialibus, cum habeant eſſe immateriale & ſeparatum, ſed quia Philoſophus addit quoniam monſtra ſunt, monſtra autem uidentur habere uiliſſimum eſſe, ut patet ſecundo Phyſicorum, ideo concludit quod uerba Doctoris Sancti non ſunt ad

pro-

propoſitum philoſophi. Sed ſi aliquis diligenter conſideret verba & propriam eius expoſitionem uerborum iſta redargutio laborat in æquiuoco: quorũ Doc. S. non accipit monſtrum vt accipitur ſecundo phyſico. videlicet pro eo quod præter intentionem accidit: ſed accipit monſtrum pro demõſtratione quadam. vt expreſſe patet per verba Doctoris Sancti. manifeſtum eſt autem, quòd ſecũdum Platonem idea eſt cauſa rerum: cum ſcientia ſit incorruptibilium, vt deducitur ad longum primo metaphyſic. igitur reprehenſio nulla.

SOLVTIO

Ad argumenta patet ſolutio ex ſupra dictis.

LECTIO XXXIIII.

De proceſſu in omnibus prędicatis. & eſt lec. 34. S.D.

QVÆSTIO XXXVIIII.

quę habet articulos duos.

SEd ideo conſiderandum reſtat qualiter philoſophus probat eſſe ſtatũ vel iter in quibuſcunque prædicatis affirmatiuis. Circa quod quæruntur duo. primo utrũ contingat in aliquibus prędicatis procedere in infinitum. ſecundo vtrum contingat intelligentem quamlibet ſyllabam diffinire: ut philoſophus hic innuit.

Sequitur in Philoſopho, & in Doct. S.

In his autem quæ indiuidua non ſunt.

ARTICVLVS I.

AD primum ſic proceditur. Videtur, quòd non ſit ſtatus in prædicatis affirmatiuis, ſed quòd in eis procedatur in infinitum, nam infinita accipere poſſunt vt dicitur primo & quinto phyſicorum. ergo in prędicatis ſaltem accidẽtalibus procedere in infinitũ erit poſſibile.

2 Præterea. Sicut genus prędicatur de ſpecie, ſic econuerſo. videtur ergo, quòd in prędicatis eſſentialibus per modum circulationis ſit poſſibilis proceſſus in infinitum. Si dicatur quòd licet ſpecies prędicetur de genera & econuerſo, non tamen ex eo, quia prædicatio generis de ſpecie eſt magis propria quam econuerſo. Contra conſiderandum eſt quòd prædicatum ſemper tenet locum formę, ſed genus tenet locum materiæ. ergo ſpecies erit formalior genere, & per conſequens ſpecies verius & magis proprie prædicatur de genere quam econuerſo.

3 Preterea. Secundum ſententiam Platonis & philoſophi primo topicorum, indiuidua non cadunt ſub arte quia infinita ſunt. unde in ſpecie ſpecialiſſima iubet Plato quieſcere. ergo in deorſum deſcendendo poteſt eſſe proceſſus in infinitum ratione indiuiduorum.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus in præſenti capitulo ibi. [Amplius ſi non huiuſmodi qualitas &c.]

CONCLVSIO.

Rñdeo dicendũ, ꝙ iſtud eſt quartũ capl'm huius octaui tracta. in quo Philoſophus dialectice demr̃ando ſuã propriã opionem de ſtatu ſiue ꝓceſſu in oĩbus vl'r prædicatis ponit vnã cõcluſionẽ, q̃ eſt rñſiua ad q̃ſitũ, videlicet ꝙ in p̃dicatis aut prædicationibus affirmatiuis nõ eſt proceſſus in infinitũ in demr̃ationibus. quæ concluſio probatur tali ratione Philoſophi elicitiue. Nam ſi in ſimilibus eſſet procedere in infinitum, aut hoc eſſet verum de prædicatis ſubſtantialibus, vel abſolute loquendo de aliquibus ſiue ſubſtantialibus ſiue accidentalibus, ſed nullum iſtorum eſt dicendum. igitur &c. primum probat Philoſophus quatuor ſupponendo ſiue reſumendo. primo quod prædicatum accidentale conſignificat aliquod genus acci-

accidentis, puta qualitatē, non poteſt autem eſſe ꝙ prædicata ſe habeant hoc modo adinuicem, vt primum ſit qualitas ſecundi, & ſecūdū ſit qualitas primi. ſecūdo ꝙ alia eſt rō qualitatis & eius cui ineſt rō, quia vniuerſaliter nō eſt poſſibile ꝙ qualitas habeat q̄cunque qualitatem ſibi inhęrentem, qđ eſt intellectum tanquam ſubiectum, quia nullum accidens eſt ſubiectum alterius accidentis ꝑ ſe loquendo. ſoli enim ſubſtātię compe tit rō ſubiecti. Tertio, ꝙ in prędicatis eſſentialibus & accidentalibus impoſſibile eſt quod ſit mutua prędicatio ad inuicem, ideſt, ſecundum ęqualem rationem prędicandi, ſicut vere dicitur ꝙ hō eſt albus ita econuerſo, ſed nō ex æquo & ita eſt in prędicatis eſſentialibus in quibus id quod prędicatur prędicatur vt ſubſtantia, aut aliquo aliomodo ſi ſit ſicut ſubſtantia, aut ſicut genus, aut ſicut differentia. hęc enim duo ſunt partes diffinitionis quę ſignificant eſſentiā. Quarto, omnem ſubſtantiā quę habet non aliquid vniuerſalius quod de ipſa prędicatur quę etiam poteſt demrāri de aliquo inferiori, contingit diffinire, genera vero generaliſſima de quibus alia vniuerſaliora non prędicantur, & ſingularia quę non prędicantur de aliquibus inferioribus non contingit diffinire, ſolam ergo & quanlibet ſubſtantiam mediam contingit diffinire. Quibus reſumptis per modum ſuppoſitum ſic formatur probatio primi. nam ſi eſſet procedere in infinitum in prædicatis eſſentialibus, vel hoc eſſet in directum, vel per modum circulationis, nō primum quia ſic non contingeret aliquid diffinire, quia oporteret diffinientem intelligendo pertranſire illa quę ſubſtantialiter prędicantur de diffinito cum omnia cadant in diffinitione, vel ſicut genus vel vt differentia. ſed infinita non contingit pertranſire. ergo non contingit diffinire ſubſtantiam, de qua infinita prędicantur. impoſſibile eſt ergo talem ſubſtantiam quę non eſt genus ſupremum neque infimum ſubiectum ſi debeat diffiniri quod habeant infinita prędicata quę de ipſa ſubſtantialiter prædicantur, non eſt ergo in eis procedere in infinitum neque in ſurſum neque in deorſum, aliter ut dictum eſt ſubſtantia non eſſet diffinibilis, quod eſt ſummū ut de ſe patet inconueniens. Neque dicendum eſt ſecundum, uidelicet, quod in eis ſit procedere in infinitum per modum circulatiōis ſiue reciprocationis, quia in q̄buſcunq; eſt circulatio ibi poteſt eſſe & eſt ęqua prædicatio, ſed in prędicatis ſubſtantialibus ſiue eſſentialibus non eſt ęqua prædicatio, ut patuit per tertiam ſuppoſitionem. igitur &c. ex quo patet eadem ratione, quod in prædicatis accidentalibus cum in eis per eandem ſuppoſitionem non ſit ęqua prædicatio quod non eſt procedere in infinitum per modum circulationis. Secundū principale, uidelicet quod uniuerſaliter loquendo non eſt procedere in infinitum in aliquibus prædicatis probat Philoſophus duabus rationibus. quarum prima ſic reſumitur per modum aliquorum ſuppoſitorum, quorum primum eſt ꝙ omnia prædicata accidentalia prædicatur de his, quæ pertinent ad ſubſtantiā rei. ſecundum eſt, quod ſubſtantialia ꝓdicata ſunt finita. tertium eſt, ꝙ genera etiam prædicatorum ſunt finita, quartum eſt quod in prædicatione ſimpliciter dicta unum de uno prædicatur. quintum eſt quod de accidentibus nihil proprie prædicatur, quia nullum accidens eſt aliquid ſubſiſtens, quod eſt intelligendum de accidentibus in concreto deſignatis. ſecus eſt de abſtractis đ q̄bus ſuperiora eſſentialiter prædicantur quibus ſuppoſitis ſic formatur prima ratio. Nam ſi in aliquibus prædicatis eſſet procedere in infinitum, aut hoc eſſet ex parte ſubecti quaſi in deorſum deſcendendo, aut ex parte prædicati quaſi in ſurſum aſcendendo. non primum quia omnia accidentia & prædicata eſſentialia uel ſubſtantialia prædicantur de his, quæ pertinent ad ſubſtantiam rei, ut patet per primam ſuppoſitionem. ſed illa prædicata ſubſtantialia

quæ pertinent ad ſubſtantiam rei ſunt finita, vt patet per ſecundã ſuppoſitiõnẽ.ergo ex pte ſubiecti non eſt procedere in infinitũ in huiuſmodi prædicationibus quaſi in deorſum. neque ſecundum, quia tam prædicata ſubſtantialia quam genera accidentium ſunt finita, vt patet per ſecundam & tertiam ſuppoſitionem. ergo ex parte prædicatorum quaſi in ſurſum, non eſt procedere in infinitum in prædicationibus.hæc autem eſt probatio logica, quæ ſumitur ſecundum diuerſos modos prædicationum Primo ſecunda rõne Philoſophus tria ſupponit.primo ꝙ oĩs propõ immediata eſt demr̃abilis. ſecundo ꝙ ꝓpoſitionẽ demr̃abilẽ non poſſumus melius cognoſcere quam ipſam ſciẽdo per demonſtrationem cuius finis eſt facere ſcire. principia enim indemonſtrabilia melius cognoſcimus quam ſciendo, quia ea cognoſcimus, vt per ſe nota. tertio ſi aliqua propoſitio eſt certa per aliam, ſi illam per quam vera eſt non ſcimus neque cognoſcimus eam meliori modo quã ſciendi, conſequens eſt quod neque ſcimus propoſitionem quæ per eam cognoſcitur. ſemper enim ad ſciendum poſteriora neceſſe eſt ſcire priora, vel neceſſe eſt nos habere ad ipſa melius quam ſcire.nam ſi illa priora ſunt indemonſtrabilia, ad ea nos melius habemus quam ſcire, vt cognoſcantur habitu intellectus qui certior eſt ſcientia & nobilior, vt ſupra declaratum eſt. ſi vero illa priora ſunt dedemonſtrabilia, illa priora poterũt per demonſtrationem ſciri niſi ſit procedere in infinitum.Quibus ſuppoſitis ſecũda ratio talis eſt, ſi contingat aliquid ſcire ſimpliciter per demonſtrationem, & non ex aliquibus, neque ex ſuppoſitione non erit procedere in infinitum ratione alicuius prædicatorum, quia non contingit intelligentem aut demonſtrantem infinita pertranſire. ſed conſtat quod cõtingit aliquid ſcire ſimpliciter per demonſtrationem.igitur in prędicatis quibuſcunque demr̃ationem reſpiciẽtibus nullo modo procedetur in infinitum, & eſt ſimilis conſequentia. ſi homo currit homo mouetur, ſed homo currit.ergo homo mouetur.

Conſiderandum eſt hic ſecundum Doc.S.quod philoſophus dicit hic quod contingit aliquid ſcire per ſe ſimpliciter, & non ex aliquibus ad excludendum demonſtrationem ad impoſſibile ducentem, in qua proceditur contra propoſitiones aliquas ex aliquibus propoſitionibus datis ut infra patebit. dicit etiam neque ex ſuppoſitione ad remouendum demonſtrationes, quia tales ſunt in ſciẽtijs ſubalternatis, quæ ſupponunt cõcluſiones ſuperiorum ſcientiarum, ut ſupra habitum eſt cũ de ſubalternatione ſcięntiarum ageretur.

Conſiderandum eſt vlterius, quod cum a philoſopho hic dicitur quod ad principia non habemus intellectum, cũ tamen ſint ſicut locus ianuę in domo, quem nullus ignorat, ut patet ſecundo metaphyſicę, poteſt intelligi tripliciter vno modo ſecundum viam ſuppoſitionis, ſuppoſito enim cũ aduerſario quod omnium ſit demonſtratio, vel quod demonſtrationes procedant in infinitum, conſequẽs eſt quod nulla ſit propoſitio immediata, & etiam quod nulla ſit ꝓpõ prima ſimpliciter. Secundo nullius rei erit intellectus, & per conſequens ad nihil nos melius habemus, quam ad ſcire. ſecundo modo per viam aſſimilationis. nam ſicut deficientes in ſenſu non poſſunt ſcire poſteriora per priora, ideo oportet quod deficiat illis ſcientia ſecũdum illum ſenſum, ſic ponentes demonſtrationem ire in infinitum, quia hoc poſito oportet ignorare priora, cum non contingat infinita pertranſire, conſequens eſt ſecundum hoc quòd nihil contingit ſcire neque intelligere, & per conſequens ad nihil melius ſe habere quam ſcire. tertio modo per viam diſtinctionis. Nam principia poſſunt conſiderari dupliciter.uno modo quantum ad aſcenſum quo aſcendimus eis oblatis.alio modo quantum ad reſolutionem qua reſoluimus poſteriora in talia priora principia, quantum ad primum quilibet ru-

ſticus idiota ſi offerantur ei principia dum tamen intelligat quid eſt quod dicitur ꝑ vocem, niſi deficiat in ſenſu ſtatim aſſentit eis. ſed quantũ ad ſecundum videlicet reſoluere poſteriora in priora principia ſcientium eſt, & non idiotarũ, non ergo poſſumus ſcire poſteriora niſi reſoluendo in prima principia, quod eſt impoſſibile ſi in demonſtrabilibus nõ ſit ſtatus, quia ſic nihil contingit ſcire neque intelligere, & per conſequens nos non poſſumus ad talia principia melius nos habere quam ſcire, quia ut dictum eſt, hoc modo nullius eſt ſcientia neque intellectus. & quando dicitur quod talia principia ſunt ſicut locus ianuę, uerum eſt ſi ſecundum ſe conſiderentur, non autem ſi conſiderentur, vt in ea reſoluuntur poſteriora, & iſto modo eſt nobiliſſimum ſcire principia, uidelicet intelligere pro ut in ea reſoluuntur principia.

SOLVTIO.

Ad primum dicendum, quod ſolutio patet ex dictis, quia demõſtrationes procedunt ex his, quæ ſunt per ſe, & non ex his quæ ſunt per accidens. Ad ſecũdũ admittatur ſolo in obiectione facta. Ad tertium dicendum, quod genus, & ſpecies poſſunt conſiderari dupliciter. uno modo ſecundum [illegible], ut ſunt ſignificatiua naturę ſiue eſſentię rei. alio modo ut ſunt inſtrumenta intellectus ad intelligendum. primo modo genus eſt formalius ſpecie. nam natura humana ſignificata per aliud eſt multo abſtractior, & formalior quam ſignificata per hominem, ſed ſecundo modo accidit econuerſo, quia hoc modo forma generis eſt multo potentialior quam forma ſpeciei. nam intelligere hominem in animali eſt ipſum intelligere in potentia. ſed intelligere hominem in ſeipſo eſt intelligere ipſum perfectum & in actu. animal enim non prædicatur de homine, vt eſt inſtrumentum intellectus ad intelligendum, ſed ut eſt ſignificatiuum rei. Nam genus eſt formalius ſpecie, & genus magis eſt propria prædicatio quando genus prædicatur de ſpecie quam econuerſo, & quia differentia complet diffinitionẽ ſpẽi. formalior eſt ipſa ſpecie, & ſic magis propria eſt prædicatio qua differentia prædicatur de ſpecie quam econuerſo, & licet genus ſumatur a materia, & teneat locum materię, non tamen eſt vera materia, ſed vera forma per modum totius deſignata ſecundum quod prędicatur de ſpecie, ſpecies autem ut ſubiectum eſt in prædicatione tenet locum materiæ.

Sequitur vbi ſupra in Philoſopho, & in Doct. S. impertinenter.

ARTICVLVS II.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quod non contingat intelligentem omnem ſubſtantiam diffinire, ut innuit hic Philoſophus. nam ſubſtantia diuiditur in materiam & formam & totum compoſitum, ut patet 5. & 7. metaphyſicæ. ſed materia non eſt diffinitio, ut patet ẽt 7. metaphyſicæ loquẽdo de diffinitione quidditatiua, ut in propoſito loquitur Philoſophus. ergo quęlibet ſubſtantia non poteſt diffiniri.

2 Præterea. Indiuiduũ de genere ſubſtantiæ eſt ſubſtantia, & tamen non poteſt diffiniri, vt patet 7. metaphyſicæ. ergo idem quòd prius. ſed ſolius ſpeciei eſt diffinitio vt vult Boetius, ſed multæ ſunt ſubſtantiæ, quæ non ſunt ſpecies, uidelicet genera, ut de ſe patet. ergo &cæt.

OPPOSITVM.

Sed in contrarium arguitur per Philoſophum in præſenti capitulo innuentem ꝙ omnem ſubſtantiam huiuſmodi contingere diffinientem diffinire.

CONCLVSIO.

Rñdeo dicendum, ꝙ contingit omnem ſubſtantiam diffinientem diffinire, quæ eſt inter genus generaliſſimum, & indiuidua de genere ſubſtantiæ, vt vult Philoſophus, quia omnis talis hẽt drĩã & genus, q̃ ſunt partes diffinitionis q̃ditatiuę. vẽr aũt loquendo non contingit intelligentẽ oẽm ſubſtantiã diffinire, vt uoluerũt argumẽta añ in ꝯriũ adducta.

Conſi-

Cōſiderãdũ eſt hic ſecundũ Egidiũ, ꝙ ſicut eſt triplex ſubſtãtia realis ita quod realiter diuerſa ſunt, videlicet materia & forma & compoſitum, ita poſſumus dicere, quod triplex eſt ſubſtãtia ſecundum rationem differẽs videlicet genus, quod ſe habet vt materia, differentia q̃ ſe habet vt forma, & ſpecies quę ſe habet tanquam compoſitum, quando ergo dicitur quod contingit omnem ſubſtantiam &c. non eſt intelligendum de ſubſtãtia quæ ſe habet ut materia, uidelicet de genere in ſenſu compoſito loquendo inquantum videlicet genus eſt, non de ſubſtantia quæ ſe habet ut forma. ſ. differẽtia. ſed de ſubſtantia quę ſe habet tanquam compoſitũ videlicet de ſpecie. nã omnis talis ſubſtantia eſt diffinibilis. talis enim ſubſtãtia q̃ eſt ſpẽs dr̃ eſſe inter genus & differẽtiã nõ ſm̃ rectã lineã præſentialẽ. ſed qa eſt inter ea ut conſtitutum inter conſtituentia.

Conſiderandum eſt ſecundum eundem ibidem, quod ſecundum commentatotatorem diffinitio eſt quaſi organum intellectus ad intelligendum, cum ſit quaſi quoddam ſpectaculum in quo reſpicit intellectus & concernit materiam rei, vt hic Philoſophus ſpecialem facit mentionem de intellectu & intelligente, accipiens intelligentem per diffiniẽtem illa quæ poteſt tranſire. hæc ille.

SOLVTIO.

Ad argumenta omnia patet ſolutio ex dictis.

LECTIO XXXV.

De probationibus Philoſophi. & eſt lec. 35. San. Doct.

QVAESTIO XL.

quę habet articulum unicum.

POSTEA conſiderandũ reſtat qualiter Philoſophus analytice ſiue ex ꝓprijs probat eſſe ſtatũ in prædicationibus quibus demonſtratiuę ſcientiæ vtuntur. Circa quod quæritur vnum tantum, uidelicet utrum probatio qua probat Philoſophus eſſe ſtatum in prædicationibus in hoc capitulo quę analytice dicuntur, ſit ſufficiens.

Sequitur in Philoſopho, & in S. Do.

Analytice autem manifeſtum eſt.

ARTICVLVS I.

AD quod ſic proceditur. Videtur quod probatio Philoſophi in hoc capitulo ad probandum eſſe ſtatum in prędicationibus non ſit analytica nec ſufficiens. nam ſuperius fuit probatum eſſe ſtatum in prędicatis ratione prædicatorum per ſe, vt ex dictis patet. & tamen talis probatio erat dialectica ſiue logica. ergo cum iſta probatio procedat etiam ratione prædicatorum, videtur quod ſit probatio dialectica, & non analytica.

2 Pręterea. Ipſius ſubſtantię non eſt demonſtratio vt ſecundo huius patet. ergo probatio iſta inſufficienter procedit ex parte prædicatorum in primo modo dicendi per ſe. cum hic principaliter quæratur ſtatus qui eſt in ſcientiis demonſtratiuis.

3 Pręterea. Hæc probatio procedit ex inſufficienti diuiſione. ergo eſt inſufficiens. probatio accidentis, quia ſolum procedit ex prædicatis per ſe in primo & ſecũdo modo perſeitatis, ſed clarum eſt, quod ſunt plures modi perſeitatis, vt deductum eſt. ergo probatio eſt inſufficiens.

4 Præterea. Proceſſus analyticus dicitur eſſe proceſſus reſolutorius vt omnes doctores concedunt. ſed iſta probatio philoſophi non eſt reſolutoria cum nõ reſoluat aliquod prędicatum in ſua principia. ergo non eſt probatio analytica.

5 Pręterea. Iſta probatio non eſt probatio logica, vt deducunt hic doctores. ergo non eſt analytica pro-

probatio conſequentiæ tenet a toto in modo in ſuam partem vel a ſuperiori ad inferius negatiue. analytica n. pars logicæ dicitur.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus in præſenti capitulo ibi. [Analytice autẽ manifeſtum eſt &c.]

CONCLVSIO.

Reſpondeo, dicendum quod iſtud eſt quintum capitulum huius tractatus in quo Philoſophus ponit vnam concluſionem principalem in hoc tractatu intentam inferendo quædam correlaria. quæ concluſio talis eſt, videlicet, quod in ſurſum accipiendo ſupra prædicatũ, nec in deorſum accipiendo ſub ſubiecto prædicata media, quæ ſcilicet de inferiori prædicantur, contingit eſſe infinita in ſcientiis, ſcilicet demonſtratiuis & demonſtrationibus, quam concluſionem probat analytice philoſophus vna ratione per viam diuiſionis duo ſupponendo ex ſupradictis. Primo ſupponit quod analytica, id eſt, demõſtratiua ſciẽtia in ſuis demonſtrationibus vtitur tantum prædicatione per ſe, & non prędicatione per accidens. ſecundo reſumendo ſupponit quod tantum ſunt duo modi prædicandi per ſe quorum primus eſt quando prædicata ponuntur in diffinitione ſubiecti, vt multitudo prędicatur de numero per ſe, & ponitur in diffinitione eius. eſt enim numerus multitudo ex vnitatibus. ſecundus modus eſt quando ipſa prædicata ponuntur in diffinitione prædicatorum. ſicut impar prędicatur hoc modo per ſe de numero, & numerus ponitur in diffinitione eius. eſt enim impar numerus medio carens, vel vt dicit Pytagoras numerus impar in cuius diuiſione intercidit vnitas. & licet ſint quatuor modi perſeitatis ſuperius enumerati, tamen vt dicit hic Doct. Sanct. duo ultimi reducuntur ad hos duos numeratos. ſecundum vero Albertum hoc loco. quartus eſt magis modus genere cauſalitatis. quia tertius modus eſt magis modus per ſe eſſendi quàm prædicandi, duo primi modi quos hic Philoſophus reſumit ſũt modi prædicandi. quia primus eſt prædicati comparati ad ſubiectum. ſecundus vero ſubiecti comparati ad prædicatũ. cum igitur de prædicationibus demonſtratiuis fiat mentio, ideo Philoſophus tãtũ duos modos perſeitatis reſumpſit. ex quo colligitur ſecundum ipſum ꝙ tantum ſunt duo modi dicendi ſiue prædicandi per ſe, licet ſint quattuor modi perſeitatis, vt patet quinto metaphyſicę. quibus ſuppoſitis probatur tali ratione. nam ſi prędicationes in demonſtratiuis ſcientijs in ſurſum vel deorſum in infinitum procederent, vel tales prędicationes eſſent in primo modo dicendi per ſe vel in quarto vt ſuppoſitũ eſt ꝙ demonſtratiuę ſcientię vtuntur prędicationibus per ſe ſecundum duos modos adductos. Non ſecundum, quod patet dupliciter. nam cum impar prędicatur per ſe hoc modo de numero vt exẽplificatum eſt, oportet quod ſi procedatur vlterius quod aliquid aliud prædicetur de impari hoc ſecundo modo dicendi per ſe, & tunc ſequitur quod impar ſit in diffinitione ipſius, numerus autem ponitur in diffinitione imparis. unde ſequitur quod numerus ponitur in diffinitione illius termini qui per ſe ineſt impari, ſed non contingit abire in infinitum, vt ſcilicet infinita inſint in diffinitione alicuius vt probatum eſt. relinquitur ergo quod in huiuſmodi ꝑdicationibus non eſt procedere in infinitum in ſurſum, id eſt, ex parte prędicati. Secundo idem patet. nam dato quod eſſet in prędicatis per ſe de ſecundo modo perſeitatis procedere in infinitum, non eſſet ad propoſitum quęſtionis pręſentis qua quæritur de proceſſu in ſurſum & deorſum, quia talia prædicata inter ſe & cum primo ſubiecto mutuo ſibi inuicem ineſſent, & per conſequens inter ſe eſſent conuertibilia, uel nõ ſe ipſa excedẽtia in ſurſum vel deorſum. ſi n. impar ꝑ ſe ꝑdicat᷑ de numero, oportet ꝙ quicquid ꝑ ſe prædicatur de impare ꝑdicetur ꝑ ſe de numero & iterum oportet quod numerus omnibus il

lis

lis diffinitiue inſit. quia ſi numerus ponatur in diffinitione imparis, oportet q; ponatur in diffinitione omnium eorũ quæ diffiniuntur per impar, & ſic omnia eſſent conuertibilia, & per conſequens nullus eſſet ibidem proceſſus in ſurſum vel deorſum de quo eſt ad propoſitum. Neque dicendum eſt primum videlicet quod ſit proceſſus in infinitũ in ſurſum vel deorſum in prædicationibus ſecundum primum modum perſeitatis. nam illa quæ per ſe illo modo prędicantur ponuntur in diffinitione ſubiectorum. ergo non poſſunt eſſe infinita, aliter non contingeret diffinire vt probatum eſt, cum impoſſibile ſit diffinientem, ideſt intelligentem infinita pertranſire. impoſſibile eſt ergo in demonſtratiuis ſcientijs prædicationes pertranſire in infinitum. ex quo ſecundum Philoſophum ſequitur primo q; ſi omnia, quę prædicantur in demſtrationibus per ſe, prædicantur & in prædicatis per ſe, non eſt procedere in infinitum, neceſſarium eſt quod prædicata ſtent in ſurſum. ſequitur ſecundo ulterius quod etiam ſtent in deorſum, quia ex quacunque parte ponatur infinitũ, tollitur ſcientia & diffinitio ut ex ſupradictis patet. ſequitur tertio quod ſi eſt ſtatus in ſurſum & deorſum, neceſſariũ eſt quod ſit ſtatus in medijs, quia vt probatum eſt determinatis extremis, terminis media non poſſunt eſſe infinita. quarto ſequitur quod aliqua ſunt principia prima demonſtrationum indemõſtrabilia, & ſic non conuenit vt quidam dixerunt omnia demonſtrare. Nam ſi omnia principia eſſent demonſtrabilia ſequeretur quod primorũ principiorũ eſſent principia, quod eſt contra rationem primi principii, vt patet primo & 8. phyſicorũ. ex quo ulterius ſequitur quinto, quod demonſtrationes non procedunt in infinitum cum reducantur ad aliqua principia indemonſtrabilia. ſequitur ulterius ſexto quod eſt aliquod principium immediatum & indiuiſibile, ideſt, aliqua propoſitio immediata quę cum ſit immediata erit indemonſtrabilis, quia cum aliquid demonſtretur, oportet ſumere tertium terminum videlicet medium dimittendo. ſcilicet quod ſit infra prædicatum & ſubiectum de quo, ſcilicet per prius prædicatur prædicatum, ideſt maior extremitas quàm de ſubiecto, ideſt de minori extremitate, vel ſi ſit propoſitio negatiua a quo prius remoueatur, non autem in demõſtrationibus accipitur medium aſſumẽdo extrinſecus, huius enim eſſet aſſumere extraneum medium, & non propriũ, & ſic non contingeret demonſtrantem deſcendere in aliquod genus quod ſupra improbatum eſt a philoſopho. Aſſumere autem medium extrinſecum conuenit litigioſis ſyllogiſmis & dialecticis ſyllogiſmis qui non procedunt ex proprijs. ſequitur ſeptimo quod aliquæ ſunt propoſitiones demonſtrabiles & aliquæ immediatę, aliter demonſtrationes in infinitum procederent, & ſequeretur quod media eſſent infinita inter duos terminos quod eſſet impoſſibile, quia prædicationes ſtant in ſurſum & deorſum, ut ſupra probatum eſt.

Conſiderandũ eſt ergo ſecundum Doct. Sanct. quod analytica, ideſt demõſtratiua ſcientia quæ reſoluendo genus ad principia per ſe nota indicatiua dicitur, eſt pars logicę, quę dialecticam ſub ſe continet. ad logicam autem communiter pertinet conſiderare prædicationẽ vniuerſaliter ſm quod cõtinet ſub ſe ꝑdicationẽ q̃ nõ eſt ꝑ ſe, & illã q̃ eſt per ſe, ſed ipſius demonſtratiuæ ſcientię proprie eſt prædicatio per ſe, & ideo ſupra probauit philoſopus logice propoſitum. quia oſtendit vniuerſaliter in omni genere prędicationis non eſſe procedendum in infinitum. hic autem idem oſtẽdit analyticę, quia hic probat ſolum in his quę prædicantur per ſe. hęc ille. Secundum Albertum dicitur hęc probatio analytica quia procedit per reſolutionem demonſtratiuę concluſionis in ſua principia. eandem rationem aſſignat hic Egidius, ex quo patet ſolutio ad quęſitum.

SOLVTIO.

Ad primum ergo dicendum, vt dicit hic Egidius, quod licet fuerit probatum eſſe ſtatum in prędicatis ratione prædicatorum per ſe, & per quædam communia non deſcendendo ad ſubſtátiales terminos, non tamen ſolum ratione prædicatorum per ſe fuit probatú, ſed etiam deſcendendo ad ſubſtantiales terminos, ut ſatis ex dictis patet. Ad ſecundum dicendum, quo licet ipſius ſubſtantiæ non ſit demonſtratio ſicut eius quod demonſtratur, tamen eius bene eſt demonſtratio, ſicut eius de quo fit demonſtratio. eius autem diffinitio eſt vtilis ad demonſtrationem cum ſit medium in demóſtratione propter quid potiſſima, vt in ſecundo huius patebit. vnde ratio nulla. Ad tertium dicendum negando minorem. reſoluit enim concluſionem probandam in ſua principia & ſi non formaliter tamen virtualiter. Ad vltimum dicendum, quod logica aliquando ut in propoſito accipitur pro parte logicæ quæ dialectica dicitur, & hoc modo probatio analytica non dicitur logica, ſed a ſe inuicem diſtinguuntur.

LECTIO XXXIX.

De reductione mediatorum ad immediata, & eſt lectio 39. Sancti Doct.

QVAESTIO XLI.

quę habet articulos quatuor.

EST inſuper conſiderandú de correlariis Philoſophi ex prædictis illatis, & de reductione propoſitioná mediatarum ad immediata principia. Circa quę quęruntur quatuor. Primo vtrum ſi aliquid ineſt duobus, hoc eis inſit ſemper per aliud commune, licet non ſemper illud commune ſit nobis nominatum. Secundo vtrum in prædicationibus demonſtratiuis, in quibus vnum de vno prædicatur, neceſſe ſit deuenire ad aliquod primum vnum pręcipue hoc eſt utrum propoſitiones mediatæ habeát reduci ad immediata, quę ſunt elementa aut principia demonſtrationum. Tertio vtrum in reductione propoſitionum mediatarum ad principia immediata ſit neceſſe ſumere medium quod eſt eiuſdem generis cum atomis, ideſt duabus extremitatibus. Quarto utrum propoſitiones immediatæ ſe habeant ad concluſiones demonſtratiuas ſicut metrum & menſura earum.

Sequitur in Philoſopho & in S. Doc.

Monſtratis autem his.

ARTICVLVS I.

AD primum ſic proceditur. videt̃ q́ ſi aliquid ineſt duobus quod neceſſario ineſt eis per aliquod commune. Nam quælibet propria paſſio adęquate ſiue primo & per ſe ineſt ſuo proprio ſubiecto. Si ergo ineſt duobus contentis ſub illo ſubiecto, quorum neutrum prędicatur de reliquo, inerit eis ratione illius communis, quia illud quod conuenit alicui per alterum neceſſe eſt quod conueniat ei per illud, cui competit primo & per ſe.

2 Præterea. Riſibile conuenit Sorti & Platoni per aliquod cómune, videlicet per hominem, vt de ſe notum eſt. ergo &c. patet conſequentia, quia quod de uno ſingularium probatum eſt, de omnibus alijs eadem ratione probatum eſt.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus in littera ibi. [Monſtratis autem his &c.]

CONCLVSIO.

Reſpondeo, dicendum, quod iſtud eſt ultimum capitulum huius octaui tractatus, quo Philoſophus determinando de reductione mediatarum ad immediata in demonſtrationibus ponit quattuor correlaria, quarum primum eſt reſponſiuum ad quęſitum, videlicet quod

non

non eſt procedere in infinitum in prędicationibus & demonſtrationibus, manifeſtum eſt quod aliquod inſit aut prædicetur de duobus, ita quod vnum illorum non prædicetur de altero nullo modo. ſicut animal prædicatur de homine & aſino . aut vnum prædicatur vniuerſaliter de altero. ſicut animal prædicatur de homine & maſculo, non oporret quod illud prædicatũ quod de vtroque prædicatur inſit vtrique ſecundum aliquod commune, & hoc in infinitum procedendo. correlarium probat Philoſophus duabus rationibus ducentibus ad impoſſibile. Prima ratio talis eſt, qa ſi ſic ſequeretur quod in prædicationibus & demonſtrationibus eſſet procedere in infinitum quod eſt contra hypotheſim & prędeterminata. ſequela de ſe manifeſta eſt. nam ſi illud commune prædicatũ inſit duobus ratione alicuius cõis ineſt illi communi ratione cõiori, & tali cõmuniori ratione alterius, & ſic deinceps: ergo manifeſtum eſt, quod eſſet procedere in infinitum ſimiliter & in prædicationibus. Secunda talis eſt. quia ſi ſic ſequeretur quod procederetur in infinitum in mediatis & inter duo extrema caderent infiniti termini medij. hoc autem eſt impoſſibile vt probatum eſt, quia determinatis extremis neceſſe eſt &c. non ergo neceſſe ſi idem inſit pluribus ꝙ ſemper in infinitum inſit eis ſecundum aliquod commune vt declaratum eſt, neceſſe eſt ergo quod deueniatur ad aliqua ſpatia immediata, ideſt ad aliquas immediatas prædicationes . Sed diceret quod illud prędicatum quod ſemper accipitur ſecundum aliquod commune prædicatum non eiuſdem generis ſed alterius generis: puta omne ſeipſum mouens ineſt homini & aſino. ſed hoc commune quod eſt animal eſt ſecundum aliud commune quod habens quantitatem vel habens calorem vel aliquid aliud huiuſmodi quæ poſſunt accipi in infinitum . hanc cauillationem philoſophus excludens dicit quod neceſſe eſt terminos medios qui, accipiuntur, eſſe ex eodem genere & ex eiuſdem atomis, ideſt extremitatibus . aliter contingeret deſcendere de genere in aliud genus ſimpliciter quod ſupra probatum exemplo, idem correlarium probat philoſophus. Nam ſunt duæ ſpecies trianguli, quarum vna vocatur ſcalenon , ideſt triangulus gradatus cuius ſunt tria latera inæqualia . alia eſt iſocheles cuius ſunt latera æqualia . vnum autem illorum non prędicatur de reliquo, & utrique ineſt hæc paſſio habere tres angulos ęquales duobus rectis, quę ineſt eis ſecundum aliquod cõmune, ſcilicet quia vterque iſtorum eſt figura quędam, ſcilicet triangulus. hoc autem non ſemper ſic ſe habet ita quod in infinitum conſiderat ſecundum aliquid aliud ; puta habere tres conſiderat triangulus iterum ſecundum aliquid aliud, & ſic in infinitum ; hęc omnia Doct. Sanct. ad litteram.

SOLVTIO.

Ad primum ergo dicendum, quod licet propria paſſio conſideret in pluribus contentis ſub ſubiecto quorum unum non prędicatur de reliquo ratione communis videlicet ratione ſubiecti, tamen hoc non procedit iſto modo in infinitum, vnde ratio nulla. Ex quo patet ſolutio ad ſecundum.

Sequitur in Philoſopho, & in D. S. ibi.

Deinde cum dicit. Manifeſtum eſt autem &c.

ARTICVLVS II.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quod in demonſtratiuis prędicationibus in quibus vnum de uno prędicatur, non ſit neceſſe propoſitiones mediatas quę ſunt demonſtrabiles reduci ad immediata, quę ſunt elementa aut principia demonſtrationum. Nam ſi ſic, ſequeretur quod nobis eſſet neceſſarium ad inueſtigãdum prima principia demonſtrationis, & per ꝯñs q̃libet ſcientia haberet uiam ad principia ſua reſoluto-

reſolutorie, uidelicet procedendo a mediatis ad immediata, conſequens eſt cõtra philoſophũ in hoc libro & in primo phyſicorum & 4. metaphy. igitur nõ eſt neceſſe &c.

2 Præterea. Dialecticus qui procedit probando habet uiam ad principia & non demonſtrator; cum procedat ſecundum rei ueritatem ex proprijs cuiuslibet ſcientiæ. igitur nulla eſt uia ad principia demonſtrationis; & ſic idem quod prius.

3 Præterea. Elementum ut patet quinto metaphyſicæ eſt illud ex quo fit aliquid cum inſit, ſed ex proprijs principijs demonſtrationum non fiunt demõſtrationes cum non ingrediantur demõſtrationes ſed ſupponantur. ergo talia principia cum dicantur propoſitiones ſimpliciter immediatę non debent dici elementa demonſtrationum, quod eſt contra partem quæſiti.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus in litera ibi. [Manifeſtum eſt autem &c.

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum, quod ſecundum correlarium philoſophi ex prædictis declaratum eſt quod in demonſtrationibus ſiue in demonſtratiuis ſciẽtijs & prædicationibus in quibus unum prędicatur de reliquo, ꝓpoſitiones mediatæ reducuntur neceſſario ad immediata, quæ ſunt principia ſiue elementa cõcluſionum mediatarum quæ ſunt demõſtrabiles. hoc correlarium probatur a philoſopho dupliciter. Primo in communi ratione ſumpta ex prædeterminatis. Nam ſi propoſitiones mediatæ non reducuntur ad immediatas ſequeretur quod eſſet procedere in infinitũ in demonſtrationibus, vt de ſe patet: conſequens eſt contra ſupradicta & hypotheſim. ergo &c.

Sed inſtabat diſcipulus. nam ſupra ꝓbatum eſt quod non eſt procedere in infinitum in demonſtrationibus, quia mediata ad immediata reducuntur, hic vero inferre videtur philoſophus quod mediata reducũtur ad immediata, quia in eis non eſt procedere in infinitum, & per conſequens uidetur eſſe circulatio philoſophi in demonſtrationibus.

Dicendum quod philoſophus ſuperius non ſolum probauit eſſe ſtatum in demonſtratiuis prædicationibus propter hoc quod mediata ad immediata reducuntur, ſed alijs rationibus, unde cauillatio nulla. Vel dicẽdum, quod pręſens probatio eſt a priori quo ad nos & conditionalis, uidelicet ſi ſit ſtatus &c. neceſſe eſt mediata ad immediata reducere. Alia uero probatio eſt a priori ſimpliciter, unde nulla eſt in dictis philoſophi circulatio.

Secũdo probatur idem correlarium a philoſopho in ſpeciali dupliciter. Primo in affirmatiuis ſit data quęcũq; propoſitione affirmatiua in demõſtratiuis ſcientijs vel eſt mediata vel immediata. ſi ſit mediata poterit per medium demonſtrari donec perueniatur ad aliqđ immediatum; aliter eſſet procedere in infinitum in demonſtrationibus, quod eſt ꝯ ſuppoſitum. ſi uero ſit immediata non erit demõſtrabilis per aliquod medium, quia nulla propoſitio immediata eſt demonſtrabilis loquendo de immediatione cauſæ & ſubiecti, ut dicit hic Egid. ſecus uero loquendo de immediatione ſubiecti tantum & non cauſæ, iſta enim propoſitio: homo eſt riſibilis eſt immediata immediatione ſubiecti; tamen eſt demonſtrabilis eo ꝙ non eſt immediata immediatione cauſæ. Patet ergo quod omnes propoſitiones affirmatiuę in demonſtratiuis ſcientijs ſunt immediatę, uel ad immediata reducuntur, quę aut omnes aut uniuerſales ſunt principia concluſionum mediatarum quæ per ea concluduntur. nihil enim ſunt elementa aut principia demonſtrationum quàm propoſitiones immediatę, quare autem philoſophus dicit aut omnes aut uniuerſales ſtatim patebit. Secundo idem probatur ſecundum philoſophum in negatiuis. Nam data propoſitione negatiua ſi eſt immediata erit indemonſtrabilis, ſi vero eſt mediata eſt demonſtrabilis per aliam propoſitionem

tionem

tionem, quę ſi ſit mediata iterum erit demonſtrabilis. Cum ergo non ſit ut ꝓbatũ eſt procedere in infinitum in demonſtrationibus, neceſſe eſt peruenire ad propoſitiones immediatas quæ ſint elemẽta ſiue principia ꝓpoſitionũ mediatarum. tot enim ſunt elementa propoſitionum, quot ſunt termini, nam & horũ terminorum propoſitiones ſunt principia demonſtrationis. accipiuntur autem hic termini pro medijs acceptis cum extremitatibus ex quibus ſimul ſũptis fiũt propoſitiones immediatæ quæ dicuntur elementa. ex prædictis ſubinfert Philoſophus duo: primo quod ſicut ſunt aliqua principia indemonſtrabilia affirmatiua in quibus vnum prædicatur ſignificando quod hoc eſſentialiter eſt illud, ſicut cũ diffinitio, q̃ eſt mediũ demr̃ationis ꝑdicat̃ de diffinito uel ſignificando ꝙ hoc ſit per ſe in illo. ſicut propria paſſio prędicatur de proprio & immediato ſubiecto, vt homo eſt riſibilis, ita etiam ſunt aliqua principia indemõſtrabilia in negatiuis negando vel eſſentiale prædicatum, vel etiam propriam paſſionem. ſecundo ſubinfert quod q̃dam ſunt principia demonſtrationis ad demonſtrandum concluſionem affirmatiuam quam oportet concludere demõſtratiue ex omnibus præmiſſis affirmatiue, & quædam ſunt principia demõſtrationis ad probandum demonſtratiue concluſionem negatiuam, ad cuius illationem oportet aſſumere aliquam affirmatiuam & aliquam negatiuam vt in prioribus ad longum declaratur. ex ꝑdictis ẽt patet via ad inueniendũ prima principia demõſtrationũ. ſ. procedere a mediatis ad imediata per viã reſoł onis.

Conſiderandum eſt autem ſecũdum Doc. Sã. in lect. quod cum Philoſophus dicit quod propoſitiones immediatæ aut omnes aut uniuerſales ſunt principia aut elementa demonſtrationis, poteſt intelligi dupliciter. uno modo accipiendo propoſitionem uniuerſalem ſecundum quod diſtinguitur contra propoſitionem ſingularem. nã ſpecies ſpecialiſſima non prædicatur de ſingulari niſi per aliquod medium, vnde hæc propoſitio eſt immediata ſortes eſt homo, non tamen eſt principium demonſtrationis, quia demonſtrationes non ſunt ex ſingularibus, cum eorũ non ſit ſcientia, & ita non omnis propoſitio immediata eſt principium demonſtrationis, ſed ſolum uniuerſalis. alio modo poteſt intelligi ſecũdum qood propoſitiones vniuerſales dicuntur propoſitiones cõmunes omnibus propoſitionibus alicuius ſcientiæ, ſicut omne totum eſt maius ſua parte, vnde huiuſmodi ſunt principia demonſtrationum ſimpliciter omnibus per ſe nota. hæc autem propoſitio Iſocheles eſt triangulus non eſt principium demonſtrationis in tota ſcientia ſed aliquarum particularium demõſtrationum; nec etiam omnes huiuſmodi propoſitiones ſunt omnibus per ſe notę. hæc ille formaliter. Egidius vero prędicta recitãs dicit, quod aliter poteſt intelligi & forte melius, videlicet quod ꝓpoſitiones immediatæ quandocunque immediatæ ſint ſiue immediatione ſubiecti tãtum ſiue immediatione ſubiecti & cauſæ, omnes ſunt principia demõſtrationum particularium, propoſitiones uero immediatæ immediatione cauſæ ſi ſint uniuerſales ſecundum vniuerſalitatem cauſæ tantum ſunt principia demonſtrationum ſimpliciter uel demonſtrationum vniuerſalium. hæc ille. bene iſte opinator adiũgit forte hoc aduerbium forte. philoſophus enim dũ loquitur de reductione propoſitionum mediatarum ad immediata accipit immediationem eodẽ modo, aliter in ſua probatione eſſet fallacia æquiuocationis. vnde talis propoſitio ſit immediata immediatione ſubiecti aut immediatione cauſalitatis nihil ad propoſitum philoſophi, ſtandum eſt ergo in expoſitione Doc. S. quæ ſecundum intentionẽ philoſophi procedit.

SOLVTIO.

Ad primum igitur dicendum, quod habere viam ad principia poteſt contingere duobus modis: vno modo per viam probationis ea videlicet probando,

do,& ſic nullus artifex hēt viā ad principia. alio modo per viā reſolutionis reſoluendo principiata in ſua principia & iſto modo ſciētia habet viam ad ſua principia, vnde demonſtrator, & ſi probat quod ſunt aliqua principia, tamen non probat propter quid ſunt principia, unde poſterioriſtica ſcientia proprie non demonſtrat, ſed dat artem & modum demonſtrandi ſecundum aliquam artem. ideo non probantur principia ſed datur via reſoluendi ad principia per viam reſolutionis ut dictum eſt, & per hoc patet ſolutio. Ad ſecundum argumentum dicendum, quod dialectica autem non eſt proprie ſcientia ſed magis eſt modus ſciendi loquendo potiſſime de logica utente. Ad tertium dicendum, quod non ſolum accipitur elemētum illo modo ſed pluribus alijs modis. ut patet quinto metaphyſicæ comēto. elementum, vnde argumentum primo ſupponit falſum, & licet ꝓpoſitiones immediatæ ſimpliciter primæ non ingrediuntur formaliter demonſtationem, ingrediuntur tamen uirtualiter, quando autem hic dicit quod tot ſunt elementa ideſt principia. quot ſunt termini, exponendum eſt. nam per terminos intelliguntur media non abſolute, ſed cum extremitatibus mediante copula uniuerſali ſumpta ut ſupra. Media enim dicuntur propoſitiones immediatæ quæ dicuntur elementa demonſtrationum, ut declaratum eſt.

Sequitur in Philoſopho, & in Doct. S.

Deinde cum dicit, Cum autem oportet &c.

ARTICVLVS III.

AD tertium ſic proceditur. Videtur quod in reductione mediatarum propoſitionum ad immediatas nō ſit neceſſe ſumere medium quod eſt eiuſdem generis cum atomis, ideſt cū duabus extremitatibus. nam ſi ſic eſſet hic condenſarentur media ut dicit hic philoſophus, ſed hoc non poteſt fieri, nam mediata ad immediata reducūtur aſſumendo medium poſt medium, ergo medium augetur, & per conſequens non condenſando, cum ibi non ſit minoratio mediatorum, ſed magis additio, & per conſequens ſuppoſitum quæſiti eſt falſum.

2 Præterea: Hæc propoſitio. omnis homo eſt riſibilis eſt propoſitio mediata & reducitur ad immediata ſic. omne animal beatificabile eſt riſibile. ſed omnis homo eſt huiuſmodi. ergo &c. ſed manifeſtum eſt, quod illud aſſumptum videlicet beatificabile non eſt eiuſdem generis cum extremitate minori, cum homo ſit in genere ſubſtantiæ, non autem beatificabile, cum ſit paſſio quædam. ergo in reductione medietarum ad immediatarum propoſitiones non eſt neceſſe ſumere medium eiuſdem generis cum extremitatibus.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt philoſophus in præſenti capitulo ibi. [Cum autem oportet &cæt.]

CONCLVSIO.

Rńdeo dicendum, ꝙ tertium correlarium philoſophi ex prædictis illatum eſt illud quod uidelicet in reductione mediatarum propoſitionum ad immediatas neceſſe eſt ſumere medium quod non cadit extra genus terminorum ꝙ primo probat philoſophus: ſi oportet demonſtrare aliquam propoſitionem affirmatiuam puta iſtam. omnis homo eſt riſibilis, neceſſe eſt accipere aliquod medium quod primo prædicatur de ſubiecto uidelicet de homine & cui primo ineſt, & per ſe prædicatur, ſiue maior extremitas uidelicet riſibile, & ita medium non erit extra prędicatum cū ei ſubijciatur, ſecundo ſemper procedendo donec perueniatur ad diſtantiā indiuiſibilem ſimpliciter ideſt ad propoſitionem immediatam ſemper media condenſando per viam reſolutionis, per viam autem demonſtrationis media magis rareſiunt quam condenſantur ut uoluit primum argumentum. idem probat philoſophus in negatiuis

&

& primo in prima figura. nam ſi iſta propoſiti o, nullum animal eſt quantitas debet reduci ad immediata primo accipietur, iſtud medium corpus; animatum, deinde corpus poſtremo ſubſtãtia a qua immediate remouetur quantitas, ſed illa non cadunt extra genus terminorum propoſitionis affirmatiuæ. ſed cadunt extra genus prædicati negatiui, vt de ſe patet. probat ſecundo idem in ſecunda figura in qua medium vtrobique prædicatur, nam ſi oporteat demonſtrare in ſecunda figura quod nullum animal eſt quantitas per hoc medium corpus animatum ſic ſyllogizando: nulla quantitas eſt corpus animatum: ergo nullum animal eſt quantitas: ſic medium ſumptum non eſt extra genus terminorum propoſitionis negatiuæ. ſicut enim in prima figura media accepta ſemper accipiuntur ex parte propoſitionis affirmatiuæ; ita oportet in ſecunda figura media ſemper accipi ex parte propoſitionis negatiuę.

Conſiderandum eſt autẽ hic ſecundũ philoſophum & Doc. S. quod in tertia figura media accepta non erunt neque extra prędicatum, quod negatur neque extra ſubiectum a quo negatur, i. extra maiorem vel minorem extremitatem, & ideo quia medium neceſſario ſubiicit vtrique extremitatum, igitur per tertiã figuram non conuenit reducere propoſitiones mediatas ad immediatas potiſſime loquendo de propoſitionibus uniuerſalibus & negatiuis.

Conſiderandum eſt ulterius hic ſm Paulũ Venetum, quod tertia figura eſt tripliciter cõuertibilis ad reductionem, ſiue reſolutionem mediatarum & immediatas. primo quia non poteſt concludere vniuerſalem negatiuam. ſecundo qa medium nunquam ſumitur extra ut dictum eſt. tertio quia reſumptione mediorum magis fit proceſſus ad mediata quam immediata. verbi gratia reſoluatur hæc propoſitio mediata . quoddam corpus non eſt quantitas per hoc medium corpus animatum ſic loquendo ĩ tertia figura nullum corpus animatum eſt quantitas. omne corpus animatum eſt corpus ergo quoddã corpus nõ eſt quãtitas. ſi debeat iterũ reſolui ſumẽdo aliud mediũ, vel illud mediũ erit ſupra mediũ aſſumptũ & ſit ſubſtantia, & ſic minor erit falſa. licet omnis ſubſtãtia eſt corpus; vel illud mediũ erit infra aſſumptũ vt puta animal, & ſic minor ſecũda erit magis mediata ꝙ poſt. uidelicet iſta: omne animal eſt corpus eſt magis mediata ꝙ iſta, omne corpus animatũ, eſt corpus. vnde in tali reductione magis ꝓceditur ad mediata quam ad immediata in tertia figura. ergo iſta figura ad hoc eſt inutilis.

Cõſiderãdũ eſt vlterius hic ſm Egidiũ pro maiori huiuſmodi declaratione ꝙ quando volumus negatiuam mediatã reducere ad immediatam uel oportet medium accipere ſupra prædicatum vel ſupra ſubiectum, ut ſi hanc negatiuam mediatam. nullum corpus eſt qualitas, uellemus reducere ad immediatã accipiemus pro medio ſubſtantiam quæ eſt ſupra ſubiectum. ſi vero vellemus reducere eius conuerſam, videlicet. nulla qualitas eſt corpus, accipiemus ſubſtãtiã quæ eſt ſupra prædicatũ: ex quo apparet ꝙ ſubſtãtia nõ proprie participatione eſt mediũ inter corpus de genere ſubſtãtię & qualitate. quia ſi eſſet vere mediũ tũc eſſet ſupra vnũ & infra aliud ꝙ patet eſſe falſum, qa tãtũ eſt medium per negationem, quia ſubſtantia vere eſt illud medium, quo quantitas negatur a tali corpore. medium ergo ſecundum negationem per quod prędicatum negatur a ſubiecto, & per quod fit reductio negatiua mediatorum, oportet eſſe ſupra ſubiectum a quo prædicatum negatur, vel ſupra prædicatum quod de tali ſubiecto negatur. In tertia vero figura ubi medium nunquam eſt extra, ideſt ſupra aliquam extremitatem; inutilis eſt, hæc ars de reductione mediatarum ad immediata condenſando media, & ſicut in affirmatiua condenſantur media, ita in negatiua

quando videlicet nullum relinquitur medium inter prędicatum & ſubiectū, ut ſi iſta debet reduci immediata, nullum animal eſt quantitas, primo accipietur animatum corpus poſtea ſubſtantia quæ immediate remouetur a reliquo. ſic ergo accipiendo media condēſata, ideſt ſine intermiſsione tam in affirmatiuis quam in negatiuis oportebit ad vltimum deuenire ad immediata ſecundum regulam Philoſophi. aliter eſſet procedere in infinitum in demonſtratiuis prædicationibus, hæc quidem omnia ille formaliter.

Conſiderandum eſt ulterius ſecundum Doct. S. quod media condenſata dicuntur tranſumptiue ſiue ſimilitudinarie ad ſimilitudinem hominum, qui videntur condenſati ſedentes in aliqua ſede, quando inter ſedentes nullus poteſt intercedere medius, ita metaphorice in demonſtratione dicuntur media eſſe condenſata quando inter terminos acceptos nihil cadit medium ſicut ſunt termini propoſitionis immediatæ quæ dicitur vna, ſicut ſimpliciter indiuiſibilis, eſt vna non ſolum actu ſed etiam in potentia. propoſitio autem mediata quamuis vna in actu quia unum in ea de vno prædicatur, tamen eſt multa in potentia inquantum eſt diuiſibilis. Sic etiam propoſitio mediata dicitur multa in potentia inquantum eſt diuiſibilis per appoſitum medium. Et ideo dictum eſt quod propoſitio mediata eſt vna ſicut ſimpliciter indiuiſibilis. hæc ille ſecundum ſentētiam Philoſophi. ex quo patet quod hic non accipitur condenſatio eodem modo ſicut in ſupra determinatis.

SOLVTIO.

Ad primum patet ſolutio ex dictis. Ad ſecūdum dicendum, quod licet beatificabile non ponatur in prædicamento ſubſtantiæ ſicut nec riſibile. tamen animal beatificabile quod accipiebatur pro medio eſt de prædicamento ſubſtantiæ. ſicut animal riſibile. vnde argumentum nullum.

Sequitur in Philopho & in Doc. S. ibi. deīde cū dicit. Quēadmodū. &c.

ARTICVLVS IIII.

AD quartum ſic proceditur. Videtur quod propoſitio immediata, quæ dicitur una ſimpliciter indiuiſibilis non ſit menſura & metrum concluſionum demonſtratarum. Nam iſta propoſitio. omnis homo eſt riſibilis. eſt immediata cum prædicatum per ſe primo & adęquate conueniat ſubiecto, & non mediante aliquo ſubiecto, & non eſt diuiſibilis. quia poteſt ſumi medium, uidelicet animal rationale inter ſubiectū & prædicatum ad demonſtrandū eam. ſecundo ex ea poſſunt fieri duę ꝓpoſitiones. ergo propoſitio qualibet immediata non una eſt ſimpliciter indiuiſibilis. ſecundo patet, quod ſuppoſitum quæſiti eſt falſum.

2 Præterea. Quælibet propoſitio ut patet primo priorum, eſt reſolubilis in terminos. diffinitur enim terminus per reſolui. eſt enim terminus ut ibidem dicitur inquem reſoluitur propoſitio ut in ſubiectum & prædicatum. ergo qualibet propoſitio eſt diuiſibilis, & ſic idem quod prius.

3 Præterea. Quodlibet totum eſt diuiſibile inquantum huiuſmodi cum habeat partes, qualibet autem propoſitio quoddam totum eſt habens partes ut patet primo perihermenias. ergo &c.

4 Præterea. Illud quod eſt metrum & menſura aliquorum eſt quid minimū ut patet. 10. metaphyſicę, ſed nulla propoſitio eſt quid minimū. cum terminus ſit ſimplicior ꝓpoſitione. ergo propoſitione immediata non eſt menſura concluſionum demonſtratiuarum.

5 Præterea. Intellectus qui eſt habitus principiorum eſt menſura concluſionum demonſtratiuarum ut diſſerunt hic doctores. ergo non eſt propoſitio immediata.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus in litera præſertim ibi. [Quemadmodum &c.

CON

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum, quod quartum correlarium a Philoſopho ex prædictis in præſenti capitulo elicitum tale eſt. propoſitio immediata eſt metrũ & menſura concluſionum demonſtratiuarum. quod probatur tali ratione Philoſophi. nam vt patet 10. metaphyſicæ, in quolibet genere illud dicitur eſſe metrum & menſura quod eſt ſimplicisſimum & indiuiſibile in illo genere, ſicut punctus eſt menſura lineæ, & unitas ipſius numeri. ſed vt declaratum eſt propoſitio immediata eſt ſimpliciter vna & indiuiſibilis reſpectu demonſtratiuarũ. ergo &c.

Conſiderandum eſt hic ſecundum Doc. S. quod demonſtratio poteſt demõſtrari dupliciter. vno modo vt ſyllogiſmus quidam eſt. alio modo vt generatiua ſcientiæ. primo modo metrum & vnũ indiuiſibile ipſius quantum ad concluſiones eſt propoſitio immediata. ſed ſecundo modo vnum indiuiſibile & mẽſura eius eſt intellectus. comparatur autem intellectus qui eſt habitus principiorum ad ſcientiam quæ eſt habitus concluſionum. ſicut vnum & indiuiſibile ad multa. nã ſciã acquiritur per diſcurſum a principijs ad concluſiones, intellectus autem abſolute & ſimpliciter eſt acceptio principii per ſe nota. vnde intellectus adhęret immediatæ propoſitioni videlicet ipſis principiis, ſcientia vero ipſi concluſioni quę eſt propoſitio immediata & demonſtrabilis. & per hoc patet ſolutio ad ultimum argumentum.

Conſiderandum eſt autẽ ulterius ſecundum eundẽ ibidem ꝙ quia menſura debet eſſe homogenea & menſuratio ſecundũ diuerſitatem generum, oportet huiuſmodi principia indiuiſibilia quæ dicuntur menſuræ eſſe diuiſa. non enim oportet ꝙ tale principium ſemper ſit minimũ ſimpliciter, ſed ſufficit ꝙ ſit minimũ in illo genere, ſicut in genere ponderum accipitur vt vnũ indiuiſibile vncia qđ eſt quoddã minimũ pondus non ſimpliciter quia quodlibet, põdus eſt diuiſibile in multa pondera. ſed accipitur vt ſimpliciter per ſuppoſitionem. ſimiliter propoſitio immediata licet non ſit quid minimum ſimpliciter, eſt tamen quid minimum indiuiſibile in genere propoſitionum.

SOLVTIO.

Ex quo patet ſolutio ad ſecundum argumentum & quartũ. Ad primum autẽ dicendum ꝙ licet iſta propoſitio. omnis homo eſt riſibilis, ſit immediata immediatione ſubiecti, ſicut & quælibet cõcluſio demonſtrationis, potiſſime tamẽ eſt mediata mediatione cauſę, poteſt. n. demonſtrari per diffinition. ſubiecti, de immediatione autem cauſæ eſt hic ad propoſitum, non autem de immediatione ſubiecti, vnde ratio laborat in ęquiuoco. Ad alia argumenta patet ſolutio ex dictis.

LECTIO XXXVII.

De demonſtratione vniuerſali in comparatione ad particularem, & eſt lec. 37. S. D.

QVAESTIO XLII.

quę habet articulos duos.

COnſequenter concluſum reſtat de ſyllogiſmo demonſtratiuo cõparatiue poſtꝙ de eo ↄſiderãdũ eſt abſolute. Circa ꝙ duplex occurrit cõſideratio. Nã primo concluſum eſt de cõparatione demõſtrationũ adinuicẽ. ſecundo concluſum eſt de comparatione effectus demonſtrationis ipſius ſciẽtiæ ad alios habitus, quantum ad primũ quadruplex occurrit cõſideratio: nã primo concluſum eſt de rationibus & ſolutionibus earũ quas Philoſophus ĩ hoc capitulo adducit ad partem falſam & de præeminentia demonſtrationis vniuerſalis ad demonſtrationem particularem. ſecundo concluſum eſt qualiter demonſtratio uniuerſalis eſt potior particulari. tertio concluſum eſt qualiter de mon-

tertia eſt. demonſtrationum alia oſtenſiua, alia eſt ducens ad impoſſibile. quæ vero una & quæcunque earum ſit in ſequentibus patebit: in primo capitulo Philoſophus adducit tres rationes in contrarium adductas probando vnam particularem eſſe potiorem ipſa uniuerſali demõſtratione, quas in eodem capitulo ſoluit.

Pro quarum ſolutione. Conſiderandum eſt primo ſecundum Philoſophũ in littera quod demonſtratio uniuerſalis facit ſcire aliquod ſecundum ſeipſũ, ut demonſtratio faciens ſcire ꝙ triangulus habet tres &c. demonſtratio vero particularis facit ſcire non ſecundũ ſeipſum ſed ſecundum aliquod. ſicut demonſtratio faciens ſcire quod ęquilaterus habet tres &c. non facit ſcire ſecundum ſeipſum, id eſt ſecundum quod æquilaterus eſt, ſed ſecundum aliud videlicet quod eſt triangulus, demonſtratio ergo vniuerſalis magis eſt faciens ſcire aliquod ſecundum ſeipſum quam ſecundum aliud, ideo prima ratio in minori falſum aſſumpſit.

Sed contra hoc inſtabat Albertus magnus in vltimo tractatu huius primi libri. Nam in primo priorum dicitur ꝙ cognitio in propria natura potior eſt quàm cognitio ſiue ſcientia in uniuerſali. ergo videtur falſum quod dictum eſt. Dicendum eſt, ut ipſe dicit quod duplex eſt cognitio, quædam eſt cognitio rei in ſeipſa & hæc non eſt demonſtratiua, hac autem cognitione medium cognoſcitur magis in prima natura quam in vniuerſali vt inſtantia voluit. alia eſt cognitio rei in alio videlicet ſecundum poteſtatẽ quam fluunt de ea ſuę paſſiones naturales & conuertibiles, & ſic potiſſime cognoſcitur res ſecundum quod cognoſcitur quod in ipſa eſt principiũ illarum paſſionum, & talis eſt cognitio demonſtratiua. hanc autem diſtinctionẽ ignorauerunt ipſi qui propter primã rationem ſuperius adductam in contrarium prætulerunt particularem demonſtrationem vniuerſali, & hoc modo dicit Philoſophus in primo de anima, ꝙ cognitio accidentium maxime prodeſt ad cognitionẽ ꝙ quid eſt. hæc ille. Demõſtratio ergo facit ſcire aliquid in alio non ſicut inferius in ſuo ſuperiori, aut partem in toto quod eſt ſcire ſophiſtico modo. vt ſupra dictum eſt. ſed ſicut paſſionem in ſubiecto, & hoc dupliciter. vno modo ſecundum ſe non ſecundum aliud ſicut demonſtratio vniuerſalis. alio modo declaratũ eſt. ergo rõ prima Philoſophi magis cõcludit propoſitum quam oppoſitum, videlicet ꝙ demonſtratio particularis non eſt potior quam uniuerſalis.

Conſiderandũ eſt vlterius ꝙ Philoſophus in ſolutione primę rationis innuit tria documẽta, quibus cognoſci poteſt propoſitis aliquibus ſubiectis reſpectu paſsionis, cur ſit talis paſsio & propter quid ineſt, primum documentum eſt, quod debemus videre quod illorum ſubiectorum in plus ſe habet. ſecundum eſt quod deinde debemes videre utrum tale commune dicatur ęquiuoce vel ſecundum eandem rationem de partibus ſubiectiuis ſub eo contentis. tertium eſt quod debemus videre vtrum illa paſsio inſit tali omni, verbi gratia ſi reſpectu huius paſsionis habere tres proponatur nobis triangulus & ſpecies trianguli, conſtat enim, quod triangulus in plus ſe habet & prædicatur ſecundum eandem rationem de ſuis ſpeciebus, & habere tres angulos conuenit omni tali, uidelicet omni triangulo. ergo manifeſtum concludit quod habere tres angulos &c. conuenit alijs uidelicet ſpecieciebus trianguli per triangulum. & licet dicta tria documenta arguant & oſtendant cui & propter quid ineſt paſſio propoſita, non tamen ſufficienter oſtendunt quid ſit proprium & adæquatum ſubiectum. nam quod anguli extrinſeci valeant quatuor competit omni figuræ rectilineæ. ſi ergo proponeretur hæc paſsio reſpectu horum ſubiectorum trianguli & ſpecierum eius ꝙ conſtat quod omnia prędicta documenta ibi occurrerent reſpectu trianguli, vt de

ſe patet, & triangulus non eſt propriũ & adęquatum ſubiectum vel immediatum ſubiectum eius, ſed figura rectilinea. hæc omnia Egidius & Paulus Venetus.

Pro ſolutione ſecundæ rationis Philoſophi quæ tertio adducta eſt.

Conſiderandum eſt vlterius, quod ens accipitur tripliciter. vno modo vt ſignificat entitatem quæ requiritur ad ſcientiam cui ineſt entitas ſecundum quod circa eã negociatur intellectus, & iſto modo uniuerſale magis eſt ens, cum ſit obiectum intellectus quàm particulare ſimpliciter quod eſt indiuiduum, de quo procedit argumentum. incorruptibile enim ut dicit Doct. Sanct. eſt magis ens quam corruptibile, ratio etiam vniuerſalis eſt incorruptibilis. vnde particularium talium non eſt ſcientia, ſed vniuerſalium. alio modo accipitur ens vt dicit eſſentiam rei ſecundum quod diuiditur in decem prædicamenta, & iſto modo etiam vniuerſale eſt magis ens quam particulare ſiue ſingulare. quia vniuerſale eſt ens ſimpliciter, particulare vero non eſt ens niſi determinati temporis, cum ſit corruptibile, vt innuit hic Philoſophus. tertio modo accipit ens particulariter, vt idem quod exiſtens inquãtum uidelicet ad eſſe exiſtentiæ. & iſto modo particularia ſunt magis entia quã uniuerſalia, quia vniuerſale non videtur exiſtere niſi in ſingularibus, unde in prędicamentis dicit Philoſophus ꝙ deſtructis primis ſubſtantiis, impoſſibile eſt aliquid remanere aliorum. ſed qa illud eſſe accidit ſcientiæ & demonſtrationi, non eſt ſcientia de rebus quantũ ad exiſtere quod habent. ſed ſenſus eſt circa huiuſmodi res. igitur in prædicta ratione philoſophi loquitur de ente quantum ad rationẽ ſcientiæ & demonſtrationis, unde manifeſtum eſt quod talis ratio etiam pro minori falſum aſſumit.

Conſiderandum eſt ulterius quod accipiendo particulare non pro particulari ſimpliciter ſed pro particulari in reſpectu videlicet pro minus vniuerſali, ſic etiam vniuerſale quantum ad propoſitum eſt magis ens ꝙ particulare, ut deducit hic Egidius ut triangulus eſt magis ens quam aliqua ſpecies eius, nam ens ſiue eſſe de quo agit demonſtratio non eſt ens ſiue eſſe vniuerſaliter, ſed eſt ens vel eſſe propria paſſione, conſtat autẽ quod magis eſt ens ſub propria paſſione ſubiectum vniuerſale, quia eſt ens ſub propria tali paſsione quam ſit aliquod illorum in quo diuiditur tale uniuerſale ſubiectum.

Pro ſolutione tertię rationis quę ponitur ſecundo loco eſt concluſum quod quamuis in propoſitionibus uel demonſtrationibus vniuerſalibus ſignificetur aliquod per ſe unum ſiue ſecundum ſe, vt puta triangulus, nulla neceſsitas eſt quod propter hoc aliquis opinetur ꝙ triangulus ſit aliquid unum præter multa ſicut etiam in his quæ non ſignificãt ſubſtantiam vel aliquod genus accidentis prędicatur aliquid ſecundum ſe ſicut dicimus quod albedo eſt color, non tamen propter hoc quis neceſſario opinabitur quod albedo ſit aliquid exiſtens ſecundum ſe ſicut & in ipſis vniuerſalibus, ex eo quod aliquæ paſſiones demõſtrantur de eis ſecundum ſe, niſi quis intelligeret vniuerſalia præter ſingularia per ſecundam operationem intellectus.

Et ſi quęratur quomodo accidentia ꝗ ſunt in alijs poſſunt eſſe ſecundum ſe. Ad hoc reſpondet Egidius, nam eſſe ſecundum ſe accipitur tripliciter, vno modo quantum ad actualem exiſtentiam, iſto modo accidentia non dicuntur eſſe ſm ſe. alio modo dicitur aliquid eſſe ſecundũ ſe quantum ad conſiderationem intellectus ſicut vniuerſalia ſunt ſecundum ſe, poteſt etiam intellectus noſter intelligere vniuerſale non intelligendo ſingulare aut particulare. tertio modo dicitur aliquid eſſe ſecundum ſe a ſubiectis a quibus per ſe & prædicatis, & ſic iſto modo accidentia dicuntur per ſe ſiue ſecundum ſe, ut color dicitur de albedine ſecundum ſe in primo modo dicendi per ſe.

SOLVTIO.

Ad argumenta autem patet ſolutio ex dictis.

Sequitur in Philoſopho & in Doc. S. impertinenter tamen &c.

ARTICVLVS II.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quod alicuius demonſtrationis particularis poſsit concluſio eſſe vniuerſalis, nam iſtā eſt particularis demonſtratio. omnis triangulus habet tres angulos, ſed omnis iſocheles eſt triangulus. ergo omnis iſocheles habet tres angulos. & tamen concluſio eſt uniuerſalis. cum ibi ſubiiciatur terminus communis ſigno vniuerſali determinatus. ergo &c. maior patet quia prędicatum concluſionis non conuenit vniuerſaliter ſubiecto, cum ſibi nō conueniat adęquate, vt ex ſupradictis patet: ergo talis demonſtratio eſt particularis &c.

2 Præterea. Nulla eſt demonſtratio particularis. ergo ſuppoſitum quæſiti eſt falſum. probatio antecedentis. Nam ſi eſſet aliqua demonſtratio particularis maxime eſſet illa quæ demonſtrat habere tres de iſochele per hoc quod eſt triangulus: ſed hoc non, quia ſi eſſet demonſtratio vel eſſet per effectum vel per cauſam, cum omnis demonſtratio ſit propter quid, vel quia: non primum, quia triangulus non eſt effectus eius quod eſt habere tres angulos. neque ſecundum, quia vel eſſet per cauſam proximam vel remotam: ſi primum, tunc eſſet demonſtratio uniuerſalis & non particularis, quod eſt contra propoſitum. ſi ſecundum, tunc non ualeret niſi negatiue, concludebatur autem affirmatiue, ergo nullo modo eſt demonſtratio. unde etiam in elenchis dicitur quod ibi committatur fallacia antecedentis [vel accidentis.]

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus in littera, qui probnat demonſtrationem vniuerſalem eſſe eminentiorem particulari. ergo aliqua demonſtratio eſt particularis; ſed demonſtrationis particularis concluſio eſt particularis. ergo demonſtrationis particularis concluſio non poteſt eſſe uniuerſalis.

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum, quod aliqua concluſio poteſt dici uniuerſalis prioriſtice loquendo, uidelicet quando prædicatum denotatur ineſſe ſubſtātiæ communi mediante ſigno vniuerſali, & iſto modo demonſtrationis particularis concluſio poteſt eſſe vniuerſalis, vt voluit primum argumentum. Similiter demonſtrationis vniuerſalis concluſio poteſt eſſe vniuerſalis iſto modo prioriſtice. Alio modo aliqua concluſio ſiue propoſitio poteſt dici vniuerſalis poſterioriſtice loquendo, quando videlicet prædicatum conuenit ſubiecto primo & adæquato ſicut ſuperius vniuerſale accipitur in capitulo de vniuerſali. & iſto modo demonſtrationis particularis concluſio non poteſt eſſe vniuerſalis. aliter demonſtratio particularis non eſſet particularis, quod implicat.

Pro cuius declaratione concluſum eſt hic ſecundum Albertum magnum, Egidium, & alios doctores, quod demonſtratio dicitur quando demonſtratur uniuerſalis paſsio de vniuerſali ſubiecto ꝓprio primo ſiue adequato, vnde ſi habere tres angulos demonſtraretur de figura non eſſet demonſtratio vniuerſalis, quia figura non vniuerſaliter ſubijcitur & conuertibiliter tali paſſioni. non enim omnis figura habet &c. ſi uero præfata paſsio demonſtraretur de iſochele vel de aliqua alia ſpecie triāguli etiam non eſſet vniuerſalis demonſtratio, quia talis paſsio non vniuerſaliter, id eſt primo & adæquate ſiue conuertibiliter prædicatur de tali ſubiecto. ſed talis demonſtratio dicitur particularis quando videlicet prædicatur paſſio de aliquo ſubiecto non adęquato qđ eſt idem quod vniuerſale poſterioriſti-

ce loquendo vt declaratum eſt.
Ex quo patet, q̄ vniuerſalem aut particularem demonſtrationem non vocamus illam quæ particulari vel vniuerſali ſigno determinatur.

S O L V T I O.

Ad primum ergo patet ſolutio ex dictis. Ad ſecundum dicit Egidius q̄ illa diuiſio, qua demonſtratio diuiditur in demonſtrationem quæ eſt per cauſam & in illam quæ eſt per effectum, eſt diuiſio demonſtrationis vniuerſalis. ſi vero demonſtratio generaliter conſiderata deberet diuidi, illa diuiſio erit trimembris, videlicet, omnis demonſtratio eſt per effectum vel per cauſam vel per habens in ſe cauſam. verumtamen ſi quis vellet adaptare primam diuiſionem datam ad demonſtrationem particularem diceret quod huiuſmodi demonſtratio eſt per cauſam, triangulus.n.in ſe habet cauſam quod eſt habere tres, videlicet angulum extrinſecū &c.& ipſemet triāgulus eſt huiuſmodi cauſa. non eſt enim inconueniens eiuſdem eſſe plures cauſas ſm quēdam ordinem. & quando dicebatur vel eſſe per cauſam remotam conuertibilem, dicitur quod ſic tantum a qua valet argū affirmatiue. non eſt ēt inconueniens quod in eodem ſyllogiſmo ſit fallacia & demonſtratio, vt infra in fallacijs Doc. San. ad longum declaratum eſt.

LECTIO XXXVIII.

De dignitate demonſtrationis vniuerſalis, & eſt lectio.38. S. Doc.

QVÆSTIO XLIII. quę habet articulos duos.

TANDEM concluſum eſt de præeminentia demonſtrationis particularis ad vniuerſalem, vel vniuerſalis ad particularem quali ter, videlicet, Philoſophus varijs rationibus probat demonſtrationem vniuerſalem eſſe potiorem particulari. Circa quod quæruntur duo. Primo vtrum demonſtratio vniuerſalis ſit potior particulari. Secundo vtrum vniuerſalia ſint magis ſcibilia & intelligibilia quam ſingularia ſiue particularia.

Sequitur in Philoſopho & in S. Doc. amplius ſi demonſtratio.

A R T I C V L V S I.

AD primum ſic proceditur. Videtur quod demonſtratio vniuerſalis non ſit potior & dignior demonſtratione particulari. nā particularia ſunt magis entia quam vniuerſalia. ergo magis ſunt demonſtrabilia, & per conſequens demonſtratio particularis eſt potior. cōſequētia patet. quia particularia magis habent de ratione vnitatis, cum magis ſint in ſe indiuiſa, quia ſunt incommunicabilia, non autem vniuerſalia.

2 Præterea. Illa demonſtratio eſt potior, q̄ eſt de perfectioribus, vt innuit hic Philoſophus. ſed demonſtratio particularis eſt huiuſmodi, quia vniuerſalia cōtinentur in particularibus, ſicut pars in toto, ſed totum eſt perfectius ſuis partibus vt patet ſeptimo metaphyſic. igitur &c.

3 Præterea. Particularia continēt totam perfectionem vniuerſalium, & ſuperaddunt, vt de ſe patet. ergo particularia ſunt perfectiora, & ſic idem quod prius.

4 Præterea. Illa demonſtratio eſt potior, quæ perfectiori modo facit ſcire, vt patet per primam rationem Philoſophi hic adductam. ſed demonſtratio particularis eſt huiuſmodi. cum eius ſit notitia determinata, ipſius vero demonſtrationis vniuerſalis notitia confuſa, vt videtur. ergo &c.

O P P O S I T V M.

Sed contra eſt Philoſophus in litera ibi. [Amplius ſi demonſtratio eſt &c.]

C O N C L V S I O.

Reſpondeo dicendum, quod illud eſt ſecundum capitulum huius noni tract.

in

in quo Philoſophus determinando de præeminentia demonſtrationis vniuerſalis ad particularem, ponit vnam concluſionem, videlicet, quod demonſtratio vniuerſalis eſt potior & dignior particulari. quam concluſionem probat ſeptem rationibus.

Quarum prima ſumitur ex parte finis ipſius demonſtrationis, quę talis eſt. Nam illa demonſtratio, quæ magis facit ſcire, eſt potior. cum demonſtratio ſit ſyllogiſmus faciens ſcire. ſed demonſtratio vniuerſalis eſt huiuſmodi. ergo &c. nam ſyllogiſmus magis declarans cauſam magis facit ſcire. cum ſcire ſcit rei cauſam per demonſtrationem cognoſcere, ſed demonſtratio vniuerſalis eſt huiuſmodi cum vniuerſale ſit magis tale quam particulare. vniuerſali enim magis ineſt per ſe aliquid adęquate, quam particulari, quia per alterum. ſed illud, cui ineſt aliquid per ſe ſecundo modo perſeitatis eſt cauſa eius. ſubiectum enim eſt cauſa propriæ paſſionis. ergo &c.

Secunda ratio eſt talis. Tunc maxime ſcire dicimur, vt patet ſecundo phyſi. & primo metaphyſicę. cum deuentum eſt ad vltimum in omni genere cauſę, quo habito ceſſat inquiſitio, quod maxime patet in cauſis finalibus, ſed ſubiectum eſt in aliquo genere cauſæ ipſius paſſionis. ergo maxime ſcire dicimur, cum deuenimus vſque ad vltimum ſubiectum, ſed per demonſtrationem particularem demonſtratur paſſio de vltimo ſubiecto quo habito ceſſat inquiſitio, per demonſtrationem vero vniuerſalem deuenitur ad vniuerſale, id eſt, ad ſubiectum adęquatum, quo habito ceſſat inquiſitio cauſæ præſertim in iſto genere terminorum, ſed demonſtratio vniuerſalis magis facit ſcire quam particularis, & per conſequens eſt potior & dignior, & hęc ratio ſumitur a cauſis finalibus.

Tertia ratio, quæ ſumitur ex parte obiecti demonſtrationis aut ſcientiæ, quod eſt ſcibile, eſt talis. Nam illa demõſtratio eſt potior, quæ eſt magis ſcibilium & demonſtrabilium, demõſtratio enim ad magis demonſtrabile dicitur & ſcibile, ſed demonſtratio vniuerſalis eſt hmôi. ergo &c. probatio mediæ. Nam finitum eſt magis ſcibile & demonſtrabile, cum magis de ſe ſit notum quam infinitum, quod de ſe eſt ignotum, ſed quanto magis proceditur verſus particularia, tanto magis itur verſus infinitum, quia infinitum congruit materiæ, quæ eſt diuiduationis principium. vt patet tertio phyſicorum. quanto ergo proceditur uerſus uniuerſalia, tanto magis itur uerſus ad ſimpliciter & finitum, quia ratio talis ſumitur ex parte formę, quæ eſt ſimpliciter, & habet rationem finis, ut patet ſecundo phyſicorum.

Quarta ratio, quæ ſumitur ex obiecto ſcientifico extenſiue eſt talis. Nam cum finis demonſtrationis ſit facere ſcire, illa demonſtratio eſt potior, quæ plura facit ſcire, ſed demonſtratio uniuerſalis reſpectu particularis eſt huiuſmodi. igitur &c. probatio mediæ. Nam ille qui habet cognitionem de uniuerſali, ſingulare etiam cognoſcit ſiue particulare, dummodo cognoſcat ipſum uniuerſaliter ſub uniuerſali contineri, ſicut qui cognoſcit omnem mulam eſſe ſterilem, ſcit hoc animal, quod eſt mula, eſſe ſterile, ſed qui cognoſcit particulare non propter hoc ſcit uniuerſale, non enim ſi cognoſco hanc mulam eſſe ſterilem propter hoc cognoſco omnem mulam eſſe ſterilem. igitur &c.

Quinta ratio, quæ ſumitur ex parte certitudinis primorum principiorum demonſtrationis eſt talis. Quanto medium demonſtrationis eſt propinquius primo principio, tanto demonſtratio eſt potior, ſed demonſtratio uniuerſalis procedit ex medio propinquiori primo principio, quod eſt propoſitio immediata. ergo demonſtratio uniuerſalis eſt potior q̃ ſit particularis, ꝓbatio primę. Nam illa demr̃atio, q̃ eſt certior dr̃ eſſe potior. ſed illa demr̃atio

procedit

procedit ex medio propinquiori primo principio, quod eſt propoſitio, immediata. ergo talis demonſtratio eſt potior. Probatio medię. nam ſi oportet demonſtrare. a. quod eſt vniuerſaliſſimum, puta ſubſtantiam de eo, quod eſt particulariſſimum, puta de homine & accipiantur. b. c. ita quod b. ſit ſuperius quam. c. puta viuum & animal. manifeſtum eſt, quod b. a. viuum, eo quod eſt vniuerſalius erit immediatius ipſi a. videlicet, ſubſtantię, & ipſum magis cognoſcetur, quia per. c. ideſt, animal quod eſt minus vniuerſale. ergo &c.

Sexta ratio, quæ ſumitur ex euidentia cognitionis eſt talis. Illa demonſtratio eſt potior, quæ procedit ex euidentioribus & potioribus cum alia magis faciant ſcire. ſed demonſtratio vniuerſalis eſt huiuſmodi. ergo &c. Probatio medię. nam qui habet cognitionem vniuerſalis propoſitionis, ex qua demonſtratio vniuerſalis procedit, habet ſaltem cognitionem particularis in potentia, & non econuerſo. ergo demonſtratio vniuerſalis procedit ex euidentioribus, quod fuit probandum.

Septima ratio, quæ ſumitur ex euidentia intellectus ſupra ſenſum eſt talis. Illa demonſtratio eſt potior, quæ determinatur ad intellectum quam illa, quæ determinatur ad ſenſum, quia intellectus eſt dignior & potior ſenſu: ut patet tertio de anima. ſed demonſtratio uniuerſalis fertur & terminatur ad intellectum, cum vniuerſale ſolo intellectu terminetur uel cognoſcatur. demonſtratio uero particularis terminatur ad ſenſum. quia particulare ſolum directe cognoſcitur per ſenſum, ideo demonſtratio vniuerſalis eſt potior & dignior demonſtratione particulari.

Conſiderandum eſt autem circa prędictas rationes, quod prima & quinta prædictarum rationum uidentur eſſe analyticę, utpote procedentes ex primis principiis demonſtrationis. Alię uero rationes præcipue tertia & quarta, quę accipiunt pro medio id, quod eſt commune omni cognitioni, dicuntur magis logicę. quia ſcilicet procedunt ex communioribus principiis, quæ non ſunt demonſtrationis principia. Sexta ratio ſupra poſita non differt a quarta, niſi quod in quarta fit comparatio concluſionum, quæ cognoſcuntur per demonſtrationem. in ſexta uero ratione eſt comparatio propoſitionum ex quibus demonſtratio procedit. hęc Doct. S. in lec.

Conſiderandum eſt ulterius circa primam rationem ſecundũ Egidium, ꝙ demonſtratio potiſſima accipit medium propter quid reſpectu paſſionis non abſolute, ſed ut eſt in tali ſubiecto, unde tale ſubiectum non eſt ſubiectum particulare, ſed uniuerſale, ideſt, ꝙ demonſtratio uniuerſalis eſt potior particulari. Prædicta autem cauſalitas debet referri ad medium non abſolute, ſed ut comparatum ad paſſionem, non ſimpliciter, ſed ut habet eſſe in ſubiecto. unde talis cauſalitas non poteſt eſſe in medio, niſi ipſum ſubiectum ſit cauſale. Et quia huiuſmodi accipit demonſtratio uniuerſalis, non particularis, ideo demonſtratio uniuerſalis dicitur magis cauſalis quam particularis.

Conſiderandum eſt ulterius pro declaratione ſecundæ rationis ſecundum Doc. S. in lec. quod aliquid eſt finis alterius & quantum ad fieri, & quantum ad eſſe, quantum ad fieri quidem, ſicut generatio eſt propter formam inducendam, quantum ad eſſe autem, ſicut domus eſt propter habitantes, uel propter habitationem, unde uſque ad primam cauſam finalem quęrimus propter quid fiat aliquid. aut propter quid ſit aliquid. quouſque nihil ſit aliquid quod poſſit aſſignari quam hoc ad quod peruentum eſt propter quid fiat, uel ſit illud, de quo quærit propter quid. Et hoc ideo eſt, quia illud quod fit eſt vltimum, ubi nihil aliquid aliud ſit ulterius querendum eſt id quod eſt uere finis, & terminus quod quæri-

tur

quęritur cum quærimus propter quid. Exēpli gratia quęratur cuius cauſa aliquis iuit, & reſpondeatur, ut accipiat argentum, hoc autem propter quid. vt ſcilicet reddat debitum, & hoc ꝓpter quid. ſ. vt non iniuſte agat, ſic ſemper procedendo quandó iam non erit amplius aliquid aliud propter quid ſicut propter finem, puta cū peruenerimus ad vltimum finem, qui eſt beatitudo, dicemus quod propter hoc uenit, & non propter aliud ſicut propter finem, & quando ad hoc peruenerimus, ſcimus tūc propter quid uenit. Si igitur ita ſe habet in alijs cauſis ſicut in finalibus; tunc maxime ſciemus, quando ad ultimum fuerit peruentum. hæc ille.

Conſiderandum eſt ulterius ſecundum Egidium, quod non competere ꝑ aliud conuenit dupliciter. uno modo non per aliud ſubiectū. Alio modo non per aliam cauſam, quandiu autem paſſio demōſtratur de ſubiecto aliquo cui competit per aliud ſubiectum eſt demōſtratio particularis, ut declaratum eſt, quando autem deuentum eſt ad ſubiectum, cui competit paſſio nō per aliud ſubiectum, ſed per aliam cauſam, eſt demonſtratio uniuerſalis, quando uero deuentum eſt ad tale ſubiectum, & talē cauſam, nec per aliud ſubiectum, nec ꝑ aliam cauſam, eſt demonſtratio uel ꝓpoſitio immediata indemonſtrabilis, ꝙ eſt principium ſcientiæ & demonſtrationis, & licet talium propoſitionum & ſimilium non ſit ſcientia, ſed intellectus, ipſæ tamen maxime faciunt ſcire aliquid. intellectus enim eſt principium ſcientiæ & demonſtrationis ut ſupra dictum eſt.

Conſiderandum eſt finaliter, circa quintam rationem, quod non eſt inconueniens, quòd aliqua propoſitio diuerſis reſpectibus uel rationibus ſit mediata & immediata, principium & proxima principio. nam ut declaratum eſt, id quod non eſt per aliud id eſt immediatum & indemonſtrabile. Sicut ergo eſt duplex non per aliud, uel quia non per aliud ſubiectum, vel q̄a non per aliam cām. ſic duplex dicitur immediatum, & indemonſtrabile, uel ſecundum ſubiectum uel ſecundum cauſam. Ex quo autem triangulus eſt propoſitio immediata & non mediata, indemonſtrabilis, & demonſtrabilis, & eſt principium & ꝓxima principio. Immediata eſt enim & indemonſtrabilis per ſubiectum, cum triangulum ſit immediatum ſubiectum illius paſſionis, uidelicet eius quod eſt habere tres angulos intrinſecos æquales &c. ſecus eſt de angulis extrinſecis. poteſt enim prædicta propoſitio demōſtrari per aliam cauſam, & hoc modo eſt ꝓpō mediata, quę quidē propoſitio eſt principium in demonſtratione particulari, ubi demonſtratur non per aliud ſubiectum, & non eſt principium, ſed proxima principio, ideſt cauſæ, quia habet in ſe præciſam cauſam, per quam demonſtratur demonſtratione uniuerſali talis paſſio de tali ſubiecto. hæc omnia Egidius.

SOLVTIO.

Ad primum igitur dicendum, quod demonſtratio non dicitur particularis, quia particularia entia demonſtrat, ſed quia paſſionem uniuerſalem de particulari, ideſt non adæquato, ſiue per ſe primo ſubiecto ſemper aliud demonſtrat. Vnde dato quod particularia, ſiue ſingularia ſimpliciter ſint magis entia quā vniuerſalia nihil tamen ad propoſitum. & ſic patet ſolutio ad ſecundum & tertium. Ad quartum dicendum, quod ipſius demonſtrationis particularis non eſt cognitio diſtincta in propria natura, ſed cognitio alicuius in aliquo non per ſe primo, ſed per aliud, vt ſupra declaratum eſt. Demonſtratio uniuerſalis facit ſcire per ſe primo, ſiue adæquate. vnde ratio aſſumit falſum, & falſum ſupponit.

Sequitur vbi ſupra in Philoſopho, & Doc. S. impertinenter tamen &c.

ARTICVLVS II.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd uniuerſalia non ſunt ma-

magis ſcibilia & intelligibilia quã parti cularia, vt uoluerunt tertia, & ſeptima rationes Philoſophi ſupra adductæ. Nam illud quod primo occurrit intellectui noſtro eſt magis intelligibile, ſed particularia primo occurrunt intellectui noſtro cum primo cadunt ſub ſenſu aliquo, quælibet noſtra cognitio intellectiua ab ipſis originem trahit, ut ex ſupradictis patet. ergo &c.

2 Præterea. Vniuerſalia ſunt difficilima ad cognoſcendum, ut patet primo metaphyſicæ. ergo nõ ſunt maxime intelligibilia & ſcibilia.

3 Præterea. Vniuerſale eſt minus indiuiſum, cum ſit diuiſibile, quam ſingulare. ergo eſt minus unum, & per conſequens minus ens, cum vnumquodque eodem modo ſe habeat ad vnitatem & entitatem, ut patet quarto metaphyſicæ. ergo quod prius.

OPPOSITVM.

Sed cõtra eſt Philoſophus vbi ſupra: præſertim in tertia, & ſeptima ratione ſuperius adductis.

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum, quod vniuerſalia ſunt in duplici differentia, ut in lõgum eſt in ſumma philoſophiæ adductum. Nam quædam ſunt uniuerſalia in cauſando; & talia licet in ſe ſint maxime ſcibilia & intelligibilia, ſunt tamen difficillima nobis ad cognoſcendum. Alia ſunt vniuerſalia in prædicando, & talia poſſunt dupliciter conſiderari. Vno modo comparando ea ad particularia ſimpliciter, quæ dicuntur ſingularia determinata, & ſic vniuerſalia ſunt magis intelligibilia, cum intelligantur directius quam particularia, quæ intelliguntur duntaxat reflexe. Alio modo poſſunt conſiderari per reſpectum eorum quę dicuntur minus uniuerſalia, ſicut homo dicitur quoddam particulare reſpectu animalis, & hoc dupliciter. Vno modo loquẽdo de cognitione cõfuſa, & ſic vniuerſalia ſunt magis intelligibilia, ut patet primo phyſicorum. Alio modo loquẽdo de cognitione determinata & diſtincta, & ſic particularia ſunt magis intelligibilia, & per conſequens tali cognitione magis cognoſcibilia.

Conſiderandum eſt tamen, quod uniuerſale poteſt adhuc accipi dupliciter. vno modõ complexe, videlicet pro ꝓpoſitione uniuerſali. Alio modo incomplexe, uidelicet pro termino communi prædicabili de pluribus ſiue de multis. Primo modo poteſt accipi dupliciter, vt ſupra dictum eſt. vno modo prioriſtice, videlicet pro propoſitione uniuerſali uniuerſalitate ſigni, & iſto modo nihil ad propoſitum. Alio modo poteſt accipi poſterioriſtice uidelicet pro ꝓpoſitione, in qua prædicatur propria paſſio de ſubiecto adæquato. E conuerſo vero propoſitio particularis pro ꝓpoſitione, in qua prædicatur propria paſſio de non ſubiecto adæquato. Et iſto modo uniuerſale eſt magis ſcibile ſcientia demonſtratiua, & magis intelligibile, quia proximũ intellectui. i. propoſitioni immediatæ, cuius eſt intellectus, & non ſcientia demonſtratiua, ut ſatis ſupra declaratum eſt. Si vero accipiatur uniuerſale incõplexe, diſtinguendum ut ſupra in capite corporis articuli proceſſimus. Et licet naturalia, quæ ſunt minus ſcibilia quam mathematica, ſint magis demonſtrabilia extenſiue per plures videlicet cauſas, non autem intenſiue, eo quod mathematica ſiunt certiora & notiora per unũ genus cauſæ quam naturalia per omnia genera cauſarum, licet etiam vniuerſalia ſenſu percipiantur per alterum, & etiam ſingularia, tamen uniuerſale dicitur intelligibile non ſenſibile, non quia non ſentiatur, ſed quia ſub ſua rõne formalis uniuerſalitatis apprehendi non poteſt niſi ab intellectu.

SOLVTIO.

Ad primum ergo & ſecundum patet ſolutio ex dictis. Ad tertium dicendum, quòd ens poteſt accipi quadrupliciter, ut dicit Paulus Venetus: vno modo in ratione entitatis, & iſto modo ſingularia ſunt magis entia quam uniuerſalia participialiter accipiendo ens, ſecus autem

tem ſi nominaliter accipiatur. vt ſupra declaratum eſt. Secundo modo in ratione ſubiecti, cui participialiter aliquid inhęret, & iſto modo vniuerſale eſt magis ens quam ſingulare vel particulare. quia vniuerſalia per ſe primo ſubiiciuntur ſuis propriis paſſionibus, non autem particularia. primo licet per ſe ſubiiciantur huiuſmodi paſſionibus. proprium enim ineſt primò ſpeciei, & per ſpeciem indiuiduis ſecundum Porphyrium in vniuerſalibus. Tertio modo in ratione obiecti mouentis vim cogitatiuam, & terminantis actum intellectus, & iſto modo vniuerſalia ſunt magis entia quã particularia, vt patet primo phyſicorum. Quarto modo in ratione menſurę non ſolum perfectionis ſed etiam durationis & mutationis, & iſto modo etiam vniuerſalia ſunt magis entia quam particularia, cum ſint perpetua & ęterna, non autem particularia. Vnde loquendo de entitate, quæ ad rationem cognitionis ſcientificę & intellectiuę cõfert, vniuerſale eſt magis ens quam particulare, & magis vnum & indiuiſum transſcendenter loquendo.

LECTIO XXXVIIII.

De comparatione demonſtrationis affirmatiuę ad negatiuam, & eſt lectio. 39. S. Doctoris.

QVAESTIO XLIIII.

quę habet articulos duos.

AMplius conſiderandum reſtat de pęminentia demr̃ationis affirmatiuę ad negatiuam. Circa quod quæruntur duo. Primo vtrum demonſtratio affirmatiua ſit potior & dignior negatiua. Secundo vtrum propoſitio affirmatiua ſit potior & notior negatiua

Sequitur in Philoſopho & in S. Doct. quod autem demonſtratio.

ARTICVLVS I.

AD primum ſic proceditur. Videtur, quod demonſtratio affirmatiua non ſit potior negatiua. Nam illa demonſtratio eſt potior, quæ eſt magis per cauſam, vt in præcedenti capitulo Philoſophus dicit. ſed demonſtratio negatiua eſt huiuſmodi, quod ſic patet. Nã demõſtratio negatiua eſt p cauſam remotam. ſed cauſa remota eſt potior & magis cauſa quam propria, vt in phyſicis declaratur, & patet in quolibet genere cauſarum inductiue. ergo demonſtratiõe affirmatiua eſt potior negatiua

2 Præterea. Syllogiſmus negatiuus eſt potior affirmatiuo. ergo demonſtratio negatiua, cum ſit quidam ſyllogiſmus &c. eſt potior affirmatiua. añs patet quia virtus ſyllogiſmi negatiui ad plura ſe extendit, cum habeat fieri in qualibet figura quam virtus ſyllogiſmi affirmatiui, cum non habeat fieri niſi in prima figura ut in libris priorum declaratur. ergo &c.

3 Præterea. Nulla eſt demonſtratio negatiua ergo ſuppoſitum quæſiti eſt falſum. añs patet. Nã uel talis demõſtratio eſſet vl̃is, uel particularis. nõ primũ quia per talẽ demr̃ationẽ declaratur ꝓpria paſſio de proprio ſubiecto & adęquato. ergo nulla demonſtratio vniuerſalis vel particularis eſt negatiua.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus in litera ibi [Quod autem demonſtratio affirmatiua priuatiua &c.]

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum, ꝙ iſtud eſt tertium capitulum huius noni tractatus in quo Philoſophus determinãs de pęminẽtia demr̃ationis vl̃is affirmatiuę ſupra negatiuam ponit vnã cõcluſionẽ, q̃ eſt reſponſiua ad q̃ſitũ, uidelicet ꝙ demr̃atio affirmatiua ẽ potior & dignior negatiua. quam concluſionem probat Philoſophus quinque rationibus ſecundum deductionem Do. S. quarũ prima talis eſt.

Nam

Nam illa demonſtratio eſt potior & dignior, quę paucioribus petitionibus, aut ſuppoſitionibus, aut propoſitionibus vtitur, tum primo quia velocius & appetibilius facit ſcire, tum ſecũdo q̃a ex notioribus procedit, ſed demonſtratio affirmatiua paucioribus vtitur quã demonſtratio negatiua qualitatiue loquendo, non autem quantitatiue, quia vtraque ex duabus propoſitionibus, & duobus terminis tantum procedit. ſed demonſtratio affirmatiua eſt tantum ex affirmatiuis. negatiua vero tam ex affirmatiuis quam negatiuis, cum ex puris negatiuis nihil ſequatur, & ex puris negatiuis non ſequatur ↄcluſio negatiua. ergo demonſtratio affirmatiua potior eſt & dignior negatiua. Secunda ratio talis eſt. Illa demonſtratio eſt potior, q̃ ex efficacioribus procedit, ſed demonſtratio affirmatiua eſt huiuſmodi, cum procedat ex duabus affirmatiuis ex quibus poteſt fieri ſyllogiſmus, ex duabus autem negatiuis nihil ſequitur. propoſitiones ergo affirmatiuæ, ex quibus demonſtratio affirmatiua procedit, ſunt efficacioris virtutis quam negatiuæ. ergo &c. Tertia ratio eſt iſta. Nam illa demonſtratio eſt potior & dignior, quæ procedit ex potioribus & credibilibus. ſed demonſtratio affirmatiua eſt huiuſmodi. ergo &c. Nam negatiua propoſitio maxime probatur per affirmatiuã, & non econuerſo. ſed illud, ꝑ quod aliquod demonſtratur, eſt credibilius eo, quod per ipſum demonſtratur. ergo ꝓpoſitio affirmatiua ex qua. ſ. demonſtratio affirmatiua procedit, eſt notior & credibilior propoſitione negatiua. ergo demonſtratio affirmatiua procedit ex certioribus & credibilibus. Probatio maioris proſyllogiſmi. nam ſi augmentatur demonſtratio negatiua, hoc eſt ſi proſyllogizentur pręmiſſæ demonſtrationis negatiuæ, quòd eſt augmentare demonſtrationem, plures accipientur affirmatiuę quam negatiuæ. Nã ad proſyllogizandum affirmatiuam accipientur ambę affirmatiuæ, & per conſequẽs in demõſtratione negatiua propoſitio nes affirmatiuæ maiorem efficaciam habent ad probandum negatiuam quam econuerſo. Sed dicet aliquis quod hæc ratio videtur contradicere primæ, quæ dicebat, quòd illa demonſtratio eſt potior, quæ procedit ex paucioribus. dicẽdum vt dicit hic Egidius, quòd hæc ratio & prima loquitur hic æquiuoce de pluralitate. Nam prima ratio ex paucitate mediorum arguit dignitatem affirmatiuæ, ſuppoſito autem numero mediorum ex pluralitate propoſitionum affirmatiuarum arguit dignitatem vel efficaciam propoſitionis affirmatiuę, & per conſequens dignitatem eius.

Quarta ratio eſt talis. Nam illa demonſtratio eſt potior, quę procedit ex principijs potioribus, ſed demonſtratio affirmatiua eſt huiuſmodi. ergo &c. probatio mediæ, quia medium ex quo procedit demonſtratio affirmatiua eſt propoſitio affirmatiua. principium vero a quo procedit demonſtratio negatiua, eſt propoſitio negatiua, ſed propoſitio affirmatiua eſt potior negatiua cum ſit prior, ſicut eſſe præcedit non eſſe, & notior cum per affirmatiuam probetur negatiua, & non econuerſo. Et ſi dicatur hæc ratio videtur eſſe idem cum ꝓcedentibus, videlicet quod negatiua eſt minus nota quam affirmatiua.

Dicendum quod ſecundum apprehenſionem intellectus noſtri, vniuerſalis affirmatiua immediata, quæ eſt principiũ demonſtrationis affirmatiuæ eſt prior & notior quam propoſitio uniuerſalis negatiua immediata, quæ eſt principiũ demonſtrationis negatiuæ. Nam vt in elenchis dr̃, in non eſſe includitur eſſe, & in negatione includitur dictio, idest affirmatio, attenditur ergo prioritas ſecu dum ordinem intellectus in hac ratione Sed quantum ad ordinem ſyllogiſticum negatiua habet probari per affirmatiuam, ut præcedens ratio uoluit, in qua attenditur prioritas ſecundum ordinem ſyllogiſticum, unde hæc ratio a pręcedenti differt & non cum ea coincidit. Quinta ratio eſt talis. Illud ex quo aliquid depẽdet eſt nobili⁹ eo quod depen-

pendet, ſed ex demonſtratione affirmatiua depēdet negatiua, quia non poteſt eſſe negatiua demonſtratio abſq; affirmatiua propoſitione, quia non probat niſi per affirmatiuā propoſitionem. ergo demonſtratio affirmatiua eſt potior negatiua.

SOLVTIO.

Ad primum ergo dicendum, quod licet cauſa remota in eodem genere cauſæ ſit magis cauſa, & efficacior ſecundū virtutem quam proxima cauſa. tamen cauſa proxima eſt magis cauſa ſimpliciter. Inde eſt quòd effectus magis aſſimilatur cauſę proximę quam remotę, etiā poſita cauſa proxima ponitur effectus, & non poſita cauſa remota, ut in ſeptimo diuinæ philoſophiæ clarius diſputatur. Ad ſecundum dicendum, quod licet ſyllogiſmus negatiuus ſit potior extenſiue quam ſyllogiſmus affirmatiuus, tamen affirmatiuus potior eſt intenſiue, vt ſatis declaratum eſt, unde ratio laborat in ęquiuoco. Ad tertium dicendum, quòd demonſtratio negatiua poteſt eſſe tam uniuerſalis quam particularis. Non enim ſemper in qualibet demonſtratione uniuerſali demonſtratur de proprio ſubiecto, ſed aliquando remouetur ab oppoſito proprij obiecti. ergo &cæt.

Sequitur vbi ſupra in Philoſopho, & Doc. S. impertinenter &c.

ARTICVLVS II.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur quod propoſitio affirmatiua non ſit prior & notior propoſitione negatiua. Nam non eſſe præcedit eſſe, quia res antequam producantur in eſſe prius habent nō eſſe, ſed propoſitio negatiua indicat non eſſe, propoſitio uero affirmatiua indicat eſſe. ergo propoſitio negatiua prior eſt ipſa propoſitione affirmatiua.

2 Præterea. Compoſitiora ſunt nobis notiora & priora, ut patet in primo phyſi. ſed negatiua propoſitio compoſitior eſt quam affirmatiua cum affirmatiuam includat, & non econuerſo. ergo &cæt.

3 Præterea. Primum principium eſt notiſſimum & firmiſſimum, ut probatur, quarto metaphyſicæ, ſed tale eſt ꝓpoſitio negatiua, videlicet, impoſſibile eſt idem ſimul eſſe, & non eſſe, ut ibidē patet. ergo propoſitio negatiua eſt cūctis alijs propoſitionibus notior.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt philoſophus vbi ſupra ꝑcipue in quarta ratione ibi. ¶Amplius ſi principium &c.

CONCLVSIO.

Rn̄deo dicendum, ꝙ quamuis in uno & eodem, quod de non ente ad eſſe ꝓcedit, non eſſe ſi prius quam eſſe etiam tp̄e, vt uoluit primum argumentum. tn̄ eſſe ſimpliciter eſt prius non eſſe, cuius ratio hic aſſignatur a Doc. San. quia nō entia non producuntur in eſſe niſi ab aliquo ente exiſtente in actu. ergo eſſe ſimpliciter præcedit non eſſe, vnde in nono metaphy. dicitur, quod in vno & eodem generabili & corruptibili potētia præcedit actum, prius enim fuit ſortes in potentia quam in actu eſſet. ſimpliciter tamen actus pręcedit potentiā. Nam cum de potentia nihil reducatur in actū niſi per actum, ſi enim actus nō precederet ſimpliciter potētiam, entia poſſent eſſe ſi nihil actu eſſet, quod eſt abſurdum dicere. Cum ergo eſſe ſe habeat ad non eſſe, ſicut actus ad potētiam, ſimpliciter eſſe pręcedit non eſſe. Et cum propoſitio affirmatiua explicet eſſe, & propoſitio negatiua non eſſe, ut in li. periherme. patet, relinquitur, quod propoſitio affirmatiua eſt prior negatiua. Et cum de prioribus prior ſit ſpeculatio, propoſitio affirmatiua eſt notior quam ſit negatiua.

SOLVTIO.

Ad primum ergo patet ſolutio ex dictis. Ad ſecundum dicendum, quod licet compoſitiora ſint priora quo ad nos cognitione confuſa, tamen ſimpliciter illa, quæ ſunt ſimpliciora ſunt priora ordine naturæ.

Ad tertium dicendum, quod licet illud primum principium ſecundum uocem ſit negatiuum, ſecundum tamen ſignificatum eſt affirmatiuum, ut ibidem clarius diſputatur.

LECTIO XL.

De comparatione demonſtrationis oſtenſiuę adducente ad impoſſibile, & eſt lect. 40. S. Doct.

QVAESTIO XLV. *quę habet articulos duos.*

DEinde conſiderandum reſtat de dignitate demonſtrationis oſtenſiuæ. Circa quod q̃runtur duo. Primo utrum demonſtratio oſtenſiua ſit nobilior & prior quam ſit demonſtratio ducẽs ad impoſſibile. Secundo utrum ſit aliqua demonſtratio ducens ad impoſſibile.

Sequitur in Philoſopho & in Doc. S.

Quod quidem cathegorica.

ARTICVLVS I.

AD primum ſic proceditur. Videtur quòd demonſtratio oſtenſiua non ſit potior demonſtratione ad impoſſibile. Nam inter demonſtrationem oſtenſiuam & ad impoſſibile non eſt cõparatio, cum non ſit eiuſdem generis. ergo una non eſt dignior & potior altera, quod eſt ſuppoſitum.

2 Præterea. Demonſtratio ad impoſſibile eſt euidentior, quam ſit oſtenſiua. ergo eſt potior & dignior, probatur antecedens, quia fundatur immediate in primo principio, quod eſt euidẽtiſſimũ. nam cõcludit aliquam propoſitionem eſſe uerá, qa ſua ꝯdictoria eſt falſa. lex. n. contradictoriarũ fundatur in primo principio immediate igitur &c.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus in litera ibi. [Quod quidem cathegorica ſiue affirmatiua dignior ſit priuatiua manifeſtum eſt & ad impoſſibile ducenter &c.

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum, quod iſtud eſt vltimum capitulum huius noni tractatus, in quo philoſophus determinando de demonſtratione oſtenſiua per reſpectum ad demonſtrationem quæ eſt ad impoſſibile quantum ad præeminentiá ponit unam concluſionem, quæ eſt reſponſiua ad quæſitum uidelicet, quod quælibet demonſtratio oſtenſiua eſt potior demõſtratione ad impoſſibile, quæ probatur tali ratione philoſophi ſecũdum Doc. S̃ĩ. Nam illa demonſtratio eſt potior & dignior, quæ procedit ex notioribus & prioribus. ſed demonſtratio oſtenſiua eſt huiuſmodi. ergo &c. probatio minoris. Nam quod demõſtratio oſtenſiua ſit ex prioribus & notioribus patet ex præcedentibus, quod auté demonſtratio oſtenſiua negatiua ſit huiuſmodi patet. Nam præmiſſæ ex quibus inferuntur concluſiones, ſunt naturaliter priores concluſione, ſed in ordine ſyllogiſtico demonſtratio oſtenſiua negatiua accipit fidem ex una propoſitione negatiua maiore, quę infert negatiuam concluſionem, a qua demonſtratio ad impoſſibile fidem accipit, ut patet ſic ſyllogiſtice procedendo. nulla ſubſtantia eſt relatio, quoddam corpus non eſt relatio, hæc eſt demonſtratio oſtenſiua negatiua, quæ fidem ſumit ab illa maiore negatiua, uidelicet nulla ſubſtantia eſt relatio. Si quis uero negaret illam concluſionem, ſyllogizator acciperet oppoſitam eius tacite conceſſam ſic procedendo ad impoſſibile. omne corpus eſt relatio, iſta eſt manifeſte uera, quia oppoſita eius ſiue contradictoria per te eſt falſa, quam negaſti uidelicet quoddam corpus non eſt relatio. ſed omne corpus animatum eſt corpus. ergo omne corpus animatum eſt relatio. concluſio eſt manifeſte falſa. ergo aliqua præmiſſarum. igitur &c.

Iſta

Iſta demonſtratio ſumit fidem ab illa negatiua concluſione uidelicet quoddam corpus non eſt relatio uirtute legis contradictoriarum, patet ergo quod demonſtratio oſtenſiua fidem ſumit ex prioribus & notioribus quam demonſtratio ad impoſſibile,& per cõſequens eſt potior & dignior & nobilior.

Conſiderandum eſt ſecundum philoſophum quod demõſtratio oſtenſiua & ad impoſſibile conueniunt & differunt. conueniunt quidem in ſyllogiſmi ordinatione terminorum, ſed in hoc differunt quia demonſtratio oſtenſiua a prioribus & notioribus fidem accipit quam demonſtratio ducens ad impoſſibile, vt dictum eſt: quæ autem ſit demonſtratio oſtenſiua & ad impoſſibile in ſequenti articulo declarabitur.

SOLVTIO.

Ad primum igitur dicendum, quod licet inter ea quæ ſunt diuerſorum generum, non ſit comparatio propriе dicta, cum talis comparatio ſimilitudinẽ proprie dictam includat, tamẽ inter ea bene eſt comparatio communiter accepta, eodem modo quo inter ea reperitur ſimilitudo. Ad ſecundum dicendũ negando minorem propter rationem in corpore aſſignatam. euidentior eſt enim illa propoſitio a qua fidem accipit demonſtratio oſtenſiua, quàm illa a qua trahit fidem demonſtratio ducens ad impoſſibile vt dictum eſt.

Sequitur vbi ſupra in Philoſopho, & Doc. S. impertinenter &c.

ARTICVLVS II.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quod nulla ſit demonſtratio ducens ad impoſſibile. nam demonſtratio procedit ex prioribus,ſed ſyllogiſmus ad impoſſibile non procedit ex prioribus vel notioribus,ut in præcedẽti articulo deductum eſt. ergo ſyllogiſmus ducens ad impoſſibile non eſt ſyllogiſmus demſ̃atiuus licet ſit prioriſticus.

2 Præterea. Quilibet demonſtratiuus procedit ex principijs veris verum concludens, ut patet per diffinitionem demonſtrationis ſuperius adductam, ſed demõſtratio ad impoſſibile ex falſo cõcludit impoſſibile. ergo idem quod prius.

3 Prẹterea. Omnis demonſtratio eſt ſyllogiſmus vt patet per diffinitionem primam demonſtrationis,ſed proceſſus ſyllogiſticus ducens ad impoſſibile nõ eſt ſyllogiſmus,cum non conſtet tantũ ex tribus terminis & duabus propoſitionibus,quod de ſe patet,quod tamen ad rationem ſyllogiſmi requiritur vt patet primo priorum.ergo &c.

4 Præterea. Omnis demonſtratio eſt uel propter quid vel quia eſt ut patet ꝑ philoſophum ſupra.ſed deductio ad impoſſibile ducens non eſt propter quid neque quia cum non procedat per cãm vel per effectum quia nihil eſt cauſa uel effectus alicuius impoſſibilis. ergo nulla eſt demſ̃atio ducens ad impoſſibile.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt philoſophus oſtẽdẽs demonſtrationem oſtenſiuam eſſe nobiliorem & potiorem demonſtratione ducente ad impoſſibile.

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum, quod aliqua eſt demſ̃atio ad impoſſibile videlicet illa q̃ ex una præmiſſarum manifeſte ueram accipit, cuius falſitatis cõcludit̃ ueritas ſui oppoſiti ꝯdictorij. ad falſitatẽ alterius ꝑmiſſarũ ab ea q̃ eſt manifeſte uera ut patet ſyllogizãdo. ſi quis negat iſtã,homo eſt riſibilis ſumatur ſuum oppoſitũ,& ſic arguatur, nullus homo eſt riſibilis,omne animal rõnale eſt homo. ergo nullum animal rõnale eſt riſibile. ꝯcluſio eſt manifeſte falſa. ergo aliqua præmiſſarum nõ minor cum diffinitum prædicetur de diffinitione, ergo maior videlicet illa; nullus homo eſt riſibilis eſt falſa. tunc ſi, iſta eſt falſa, nullus homo eſt riſibilis.ergo ſua contradictoria eſt uera uidelicet homo eſt riſibilis q̃ fuit negata,ex quo patet ꝙ ĩ demſ̃atione ducẽte ad impoẽ eſt triplex ꝓceſſ⁹.

deratio Nam primo conſiderandum eſt de ſcientia per comparationem ad alias ſcientias. Secundo conſiderandum eſt de ſcientia p cōparationem ad alios co gnoſcendi modos. Quantum ad primū duplex occurrit conſideratio. Primo cō ſiderandum eſt de comparatione ſcien tiæ ad ſcientiam ſecundum certitudinē, vnitatem, & pluralitatem. Secundo de his quorum eſt ſcientia obiectiue. Tertio de principijs demonſtrationis in communi. Circa primum quæruntur tria. Primo utrum vna ſcientia ſit altera dignior. Secundo vtrum ſcientia accipiat unitatem a ſuo ſubiecto. Tertio vtrum ſcientia accipiat diuerſitatem a diuerſitate principiorum.

Sequitur in Philoſopho & in S. Doc.

Scientia autem certior.

ARTICVLVS I.

AD primum ſic proceditur. Videtur q; una ſcientia non ſit dignior altera. Nam ſcientia non ſuſcipit magis neque minus. ergo ſcientia una non eſt dignior altera. antecedens patet. nam ſuſceptio magis & minus cauſatur in depuratione contrarii a contrario, vel permixtione vnius cum altero vt Themiſtius deducit in pręſenti, ſed in prima ſpecie qualitatis in qua eſt ſcientia cum ſit habitus non eſt contrarietas, ut ibidem per Philoſophū patet. ergo &c.

2 Præterea. Si una ſcientia eſſet dignior altera maxime illa eſſet dignior quæ dicit propter quid & quia, quam illa quæ dicit quia ſeparatum a propter quid, vt vult philoſophus hic in prima ratione, ſed hoc non poteſt dici quia ſic ſacra theologia non eſſet dignior cæteris, cum non dicat propter quid potiſſime de ſuo ſubiecto, cum non habeat cauſam aliquam. igitur una ſcientia nō eſt dignior altera.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt philoſophus in præſenti capitulo ibi. [Scientia autem eſt certior &c.]

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum, quod iſte eſt decimus tractatus ſiue undecimus huius primi poſteriorum. in quo Philoſophus determinat comparatiue de effectu ipſius demonſtrationis quæ eſt ſcientia poſtquam determinauit comparatiue de demonſtratione, videlicet per reſpectum ad alteram. in quo quidem tractatu continentur quattuor capitula. In primo capitulo determinat de ſcientia quantum ad tria videlicet ad vnitatem, certitudinē, & diuerſitatem. In ſecūdo vero capitulo ibi. [Quod autem quod eſt a fortuna &c.] determinat de his quorum eſt ſcientia obiectiue. In tertio uero determinat de principiis oſtendendo quod non omnium demonſtrationum ſunt eadem principia ibi. [Eadem autem principia &c.] In quarto autem determinat de ſcientia comparatiue ad alios habitus cognoſcitiuos ibi. [Scibile autem & ſcientia &c.] In primo capitulo Philoſophus ponit tres principales concluſiones, de quarum duabus ultimis videbitur in ſequentibus articulis. Prima vero concluſio quæ eſt reſponſiua ad quæſitum talis eſt, uidelicet quod una ſcientia eſt nobilior ſiue dignior altera. hæc concluſio probatur tali ratione ſecundum Philoſophum. nam illa ſcientia eſt altera dignior quæ eſt certior & prior, ut deducitur in prooemio de anima. ſed una ſcientia eſt altera certior quod probat Philoſophus tribus rationibus. quarum prima talis eſt. illa ſciētia eſt prior & dignior quæ facit ſcire quia & propter quid, quàm ea quæ facit ſcire quia ſeparatum a propter quid, a fine enim res denominari habet. ſed aliqua ſcientia facit ſcire quia & propter quid, vt puta ſcienta ſubalternans aliqua facit ſcire quia & nō propter quid, ſicut ſciētia ſubalternata. ergo una ſcientia eſt prior & certior altera. Secunda ratio eſt talis, illa ſcientia quæ eſt de non ſubiecto, ideſt de materia non ſenſibili eſt prior & certior illa quæ eſt de ſubiecto. ſed aliqua ſcientia eſt de non ſubie

cto,ſicut metaphyſica. aliqua vero de ſubiecto, ſicut muſica quę eſt de numero ſonorũ. ergo aliqua ſciẽtia eſt prior & certior altera, ſicut arithmetica eſt prior & certior muſica, prior quidem quia muſica vtitur principijs arithmeticis ad aliud.certior autem quia incertitudo cauſatur propter tranſmutabilitatem materię ſenſibilis, vnde quanto magis acceditur ad eam tanto ſcientia eſt minus certa.Tertia ratio talis eſt.nam illa ſcientia quæ eſt de paucioribus,vt patet primo metaphyſicæ,eſt prior & certior ea quæ ſe hẽt ex appoſitione ſiue additione.ſimplicia enim priora ſunt & certiora ſecũdum viam compoſitionis. ſed aliquę ſciẽtiæ ſunt huiuſmodi.Geometria enim ſe habet ex additione ad arithmeticam. nam punctus de quo eſt geometria addit ſupra vnitatem de qua eſt arithmetica poſitionem in cõtinuo, vt in præſenti patet. nam punctus eſt quoddam indiuiſibile in continuo abſtrahens ſecundum rationem a materia ſenſibili. vnũ autem abſtrahit a materia ſẽſibili & intelligibili. vnde arithmetica certior eſt ipſa geometria. relinquitur ergo quod propter tres gradus certitudinis vna ſcientia ſit dignior altera.

Conſiderandum eſt hic ſecundum Doct.S. quod comparatio ſcientiarũ accipitur tripliciter. nam primus modus accipitur ſecũdum quod cauſa eſt prior & certior ſuo effectu,alij autẽ duo modi accipiuntur ſecundum quod forma eſt certior materia, vt puta quia forma eſt principium cognoſcẽdi materiam cum materia non cognoſcatur, niſi ſecundum analogiam ad formam, vt patet primo phyſicorũ, ſed vt dicitur ſeptimo metaphyſicæ duplex eſt materia. vna quidem ſenſibilis ſecundum quam accipitur ſecundus modus ſecundæ videlicet rationis iam adductæ. alia vero eſt materia intelligibilis.ſ.ipſa continuitas,& ſecundum hanc accipitur tertius modus ſiue tertia ratio, & propter hoc patet diſtinctio harum trium concluſionum vel rationum qualiter dignitas ſcientiæ dependet a dignitate obiecti, ſiue rei conſideratæ, aut a certitudine modi conſiderandi aut vtroque modo, vt deductum eſt & deduci debet in pœmio de anima.

SOLVTIO.

Ad primum ergo dicendum, quod ſcientia ſuſcipit magis & minus extenſiue,& intenſiue,ut in prima parte ſummæ diuinę philoſophiæ declaratur libro quinto,vnde in habentibus contrarium intenſio & remiſſio formę attenditur ſecundum depurationem contrarij a contrario vel ſecundum permixtionem unius cum altero. albius enim dicitur quod eſt magis & permixtius,vt patet in topicis, unde in non habentibus contrarium formæ quæ ſortiuntur ſpeciem ab aliquo extrinſeco ad quod ordinantur;ſuſcipiunt magis & minus ſiue intenduntur,& remittuntur ſecundum acceſſum ad aliquem terminum vel receſſum ab eo,aut etiam ex diſpoſitione ſubiecti. conceſſa tamen maiore non valet conſequentia, quia licet homo non ſuſcipiat magis & minus,tamen eſt dignior aſino,vt patet de ſe.

Ad ſecundum dicendum, quod cæteris paribus illa quæ docet propter quid, & quia,dignior eſt illa quæ docet quia tm̃, & non valet inſtantia de theologia & alijs ſciẽtijs, quia theologia eſt dignior propter dignitatem obiecti & propter certitudinem modi addiſcendi, traditur enim per diuinam reuelationẽ quæ falli non poteſt ſicut poteſt ratio humana. ergo theologia ſacra omnibus alijs ſciẽtijs humaniter inuentis dignior eſt. dicitur etiam vna ſcientia dignior altera ſecundum Albertum,aut propter demonſtrationem quæ certior eſt, aut ex ſubiecto ex eo, quod mirabilius eſt, aut ex eo quod ſimplicius: ex eo quidem quòd mirabilius dupliciter, quia eſt ſubalternans & non ſubalternata, vel quia non ex appoſitione eſt ſe habens ad alteram quæ ex appoſitione ſe habet ad ipſam. hæc ille.

Sequitur

Sequitur in Philoſopho, & Doct. San.

Deinde cum dicit. Vna autem ſcientia &c.

ARTICVLVS II.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quod una ſcientia non accipiat unitatem a ſuo ſubiecto. nam ea quæ in diuerſis prædicamentis ponũtur genere diuerſa ſunt, ut patet quinto metaphyſicæ, ſed tamen conſtat quod pertinent ad conſiderationem unius ſcientiæ. ergo unitas ſcientiæ non eſt ex unitate rei conſideratę ſiue ex unitate generis ſcibilis.

2 Præterea. Metaphyſica eſt ſcientia una, ut patet quarto metaphyſicæ, licet ſubiectum eius, uidelicet ens non ſit unum cum dicat Porphyrius. ſi quis omnia entia uocet æquiuoce nũcupabit & non uniuoce. ergo &c.

3 Præterea. Logica & metaphyſica ſunt diſtinctæ & plures ſcientiæ &, tamen idem genus ſcibile conſiderant, uidelicet ens in communi ut patet etiam quarto metaphyſicę. igitur &c.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus in præſenti capitulo. [Ibi una autem ſcientia &cæt.]

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum, quod ſecunda concluſio huius capituli quę eſt menſura ad quæſitum eſt iſta. unitas ſcientię demõſtratur ab unitate generis ſcibilis ſiue generis ſubiecti quod dicitur ſubiectum attributionis ſiuę ſubiectum ſcientiæ; quæ concluſio probatur tali ratione ſecundum Docto. S. nam vnitas cuiuslibet motus maxime ex fine conſideratur, ut patet quinto phyſicorum, ſed proceſſus cuiuslibet ſcientiæ eſt quidam motus rationis. ergo unitas ſcientiæ cõſiderãda eſt, & attendẽda ex fine ſiue ex termino ſcientiæ, cuiuslibet autem ſcientiæ ſiue terminus ſiue finis eſt genus ſcibile circa quod eſt ſcientia: in ſcientijs enim ſpeculatiuis nihil aliud quæritur quam cognitio generis ſubiecti, in practicis autem ſcientijs intenditur intentio ipſius generis ſubiecti, ut patet ſecundo metaphyſicæ, ſicut in geometria intenditur quaſi finis cognitio magnitudinis quæ eſt ſubiectum geometrię, in ſcientia ædificatoria intenditur tanquam finis conſtructio ſiue conſtitutio ipſius domus, quæ eſt huius artis ſubiectum. relinquitur ergo quod cuiuslibet ſcientiæ unitas ſecundum vnitatem ſubiecti eſt attendenda, quod fuit probandum, ſicut unius generis unitas eſt cõmunior quã alterius, ut puta entis ſiue ſubſtãtię quã corporis ſiue entis mobilis. Ita etiam una ſcientia eſt communior quam alia: ſicut metaphyſica, quæ eſt de ente ſiue de ſubſtantia communior eſt quam phyſica, quę eſt de corpore mobili. hæc omnia. Doc. S in lectione qui hic loquitur de ſubiecto philoſophię ſecundum opinionem illorum qui poſuerunt corpus mobile eſſe ſubiectum philoſophiæ naturalis ut patet primo phyſicorum quam nondum reprobauit, uel loquitur de ſubiecto ſpeciali ſcientiæ & non de ſubiecto communi ſiue attributionis.

Conſiderandum eſt hic ſecundum philoſophum quod duæ concluſiones requiruntur ad hoc quòd aliqua poſſint eſſe genera ſubiecta de quibus eſt ſcientia, quarum prima eſt quod componantur ex aliquibus primis principijs, illa enim de quibus habetur ſcientia per ea quę ſunt priora ſimpliciter, ſunt cõpoſita ſecundum ſe ex aliquibus prioribus. illa uero de quibus habetur ſcientia per poſteriora ſimpliciter ſunt prima ſiue priora quo ad nos, & ſi in ſeipſis ſint ſimpliciora ſicut Deus & ſubſtantię ſeparatæ: ſecundum tamen quod in noſtra cognitione accipiuntur, componuntur ex aliquibus primis quo ad nos. ex quo colligi poteſt quod duplicia ſunt principia alicuius generis ſubiecti, videlicet principia eſſendi quæ ſunt priora ſimpliciter, & principia cognoſcendi quæ non ſunt ſemper prio-

ra ſimpliciter; ſed quo ad nos. philoſophus tamen uidetur hic magis loqui de his quæ poſſunt eſſe genera ſubiecta in ſcientijs ſpecialibus ſiue inferioribus quam de alijs &cætera.

Ratio autem quare genus ſubiectum debet habere principia eſt iſta, quia proceſſus ſcientiæ vt dictum eſt conſiſtit in quolibet motu rationis diſcurrentis ab vno in aliud. omnis autem motus a principio quodam procedit, & ad aliquid terminatur. vnde oportet quod in proceſſu ſcientiæ ratio procedat ex aliquibus primis principijs. ſi ergo ſit aliqua res quę non habeat principia priora ex quibus ratio procedere poſſit eius non poteſt eſſe ſcientia ſecundum quod hic accipitur ſcientia, uidelicet prout eſt effectus demonſtrationis. quamobrem de ſubſtantijs ſeparatis non ſunt aliquæ ſcientiæ ſpeculatiuæ quantum ad quod quid eſt. hæc omnia Doct. San. Secunda conditio eſt, quod talia habeat partes ſubiectiuas integrales, & proprias paſſiones de eis & ſuis partibus demonſtrabiles per ſe, per partes autem integrales alicuius generis ſcibilis ſecundum Doctorem Sanctum in quęſtionibus ſuper Boetium de trinitate intelliguntur omnia illa, per quæ deuenimus in cognitionem ipſius generis ſubiecti.

Conſiderandum eſt vlterius, ſecundum Egidium quod ſcientiam eſſe vnius generis ſubiecti nihil aliud eſt quam eam eſſe unius ſcibilis generis per quod ſolum excluditur ęquiuocatio. nam genus ſcibile eſt plus quam genus prædicabile. nam analogia entis impedit genus prædicabile; ens enim quod eſt analogum ad decem prædicamenta non eſt genus ad illa, talis tamen analogia non impedit genus ſcibile. aliter metaphyſica quę eſt de ente in communi ſecundum quod eſt ens, vt patet quarto metaphyſicæ non eſſet ſcientia una. dicitur ergo conſequens ſcibile genus ſubiectum, & non genus prædicatum propter rationem adductam.

Conſiderandum eſt ulterius ſecundum eundem quod quattuor conditiones eliciuntur hic a philoſopho quæ requiruntur ad hoc quod aliqua ſcientia dicatur vna, quarum prima eſt unitas generis ſubijcibilis. ſecunda eſt identitas primorum principiorum. tertia quod habeat per ſe partes. Quarta quod habeat per ſe paſſiones. Per primam excluditur æquiuocatio. nam æquiuocorum ſecundum quod æquiuoca, ſunt non eſt ſcientia una. Per ſecundam excluditur diuerſitas conſiderationis, ad unitatem enim ſcientię requiritur vnius rationis conſideratio. nam de eodem ſubiecto puta de corporę poſſunt diuerſæ ſcientiæ conſiderari, ut naturalis & metaphyſica ſecundum diuerſas rationes formales conſiderandi. Sed per tertiam conditionem remouetur unitas ſcientiæ ſubalternantis.cum ſubalternata ſint quæ non habent eaſdem partes per ſe, ex quarta vero conſideratione excluditur conſideratio eorum quę per accidens generi ſubijcibili conueniunt.ad unam enim & eandem ſcientiam non ſpectat conſiderare niſi ea quæ ſunt per ſe. ea enim quæ ſunt per accidens inquantum huiuſmodi non cadunt ſub conſideratione ſcientiæ, vt patet ſexto metaphyſicæ, tamen ea quæ ſunt per accidens uni ſcientiæ poſſunt eſſe alterius ſcientiæ per ſe, quod patet etiam in ſenſibilibus. Sapor enim per accidens comparatur ad uiſum, per ſe comparatur ad guſtum, ideo illa quæ reſpiciunt per accidens ſubiectum vnius ſcientiæ, poſſunt eſſe de conſideratione per ſe alterius ſcientiæ, ut multa ſunt per accidens corpori mathematico de quibus per ſe geometria non conſiderat, quæ tamen ſunt per ſe corpori naturali de quibus poteſt per ſe conſiderare phyſica. Hæc Egidius. inter prædictas autem conditiones vt idem infert ſecunda eſt formalior, uidelicet quod dicunt eſſe eadem principia, ideſt eadem formalis conſideratio. tota enim ratio quare ſcientia eſt una eſt

quia

quia conſiderat omnia ſecúdum unam cóſiderationem formalem conſiderandi, quod eſt conſiderare omnia ſecundum eadem principia prima, non quidem prima extra genus quia talia ſunt omnibus communia, ſed ſecúdum principia quę ſunt prima ſecundum propriam conſiderationem ſcientiæ alicuius.

Ex prædictis elici poteſt quòd unitas ſcientiæ non ſumitur ab unitate materiali obiecti, ſed formali non quidē naturæ, ſed ab unitate rationis formalis conſiderationis, multa enim quæ genere natura formantur, & ſpecifice differunt, pertinēt ad cóſideratonem unius ſcientię ſecundum quod conueniunt in vna ratione formalis cóſiderationis, ut infra clarius patebit.

SOLVTIO.

Ad primum ergo patet ſolutio ex p̄dictis. Ad ſecundum dicendum, quod licet ens non ſit vnum unitate uniuocationis, eſt tamen unum unitate analogiæ, ſiue attributionis, quod ſufficit ad unitatē ſpecificā ſciarū ut in primo metaphyſicæ ad longum diſputatum eſt. ubi habetur qualiter de diuerſis & diſparatis concluſionibus habetur unus habitus ſpecificus de genere qualitatis & non unus habitus unitatis aggregationis, ſicut eſt unitas aceruì lapidum. Ad auctoritatem uero Porphyrij dicendum quod accipit ibi æquiuocum largo modo videlicet pro omni eo quod non mere æquiuocum eſt, ſic analogum uel ens dicitur æquiuocum: ſi autem ibi loquatur de æquiuocatione phyſica aut logica nihil ad propoſitum. Ad tertium patet ſolutio ex dictis, quia licet logica & metaphyſica ens in communi conſiderent, non tñ illud conſiderant ſecundum eandem rationem, logica enim ſecundum rationem rationabilitatis, metaphyſica uero ſecundum rationem entitatis, ad eadem etiam ſe extendunt diuerſis tamen rationibus, unde impeditur ſcientiæ unitas.

Sequitur in Philoſopho, & in Doct. S.

Deinde cum dicit. De ſcientia &c.

ARTICVLVS III.

AD tertium ſic proceditur. Videtur quod diuerſitas ſcientiarum non ſit ſumenda a diuerſitate principiorum, nam ab eodem aliquid accipit unitatem & pluralitatem ſiue identitatem & diuerſitatem, ſed unitas ſcientiæ attenditur ab unitate generis ſubiecti, ut deductum eſt. ergo diuerſitas attendenda eſt ab obiecto, ſiue a genere ſcibili, & non a principijs.

2 Preterea. Scientia accipit unitatē a ſuo ſubiecto videlicet ab anima a qua & in qua habet ſuum exiſtere. ergo ab ea accipit unitatem & pluralitatem, q̨a ut patet ſecundo metaphyſicę, quia ab eo habet aliquid quod ſit ens & quod ſit unum ens.

3 Præterea. In una & eadem ſcientia, ut patet in geometria & metaphyſica, conſiderantur plura & diuerſa principia. ergo diuerſitas ſcientiarum non ſumitur ex diuerſitate principiorum, aliter una ſcientia eſſet plura, & per conſequens non una, quod implicat. ergo quęſitum falſum.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt philoſophus in præſenti capitulo ibi. [Altera autem ſcientia &cæt.]

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum, quod tertia concluſio huius capituli quę eſt reſpon ſiua ad quæſitum talis eſt, diuerſitas ſcientiarum ſumitur a diuerſitate principiorum, ita uidelicet quod principia diuerſarum ſcientiarum ſic ſe habeant quod principia unius ſcientiæ non procedant ex principijs alterius ſcientiæ, neque ambarum ſcientiarum principia procedant ex aliquibus principijs prioribus, quia ſiue procederent ex eiſdem principijs, ſiue alia ex

alijs non eſſent diuerſę ſcientiæ. Prædicta autem concluſio probatur ſigno ſecundum Philoſophum. nam quod ſcientiæ ſint alterę inter ſe ſecundum prima principia, ſignum hoc eſt quod cum per ueniatur reſoluendo ad prima principia quæ ſunt indemonſtrabilia, debent eſſe eiuſdem generis cum his quæ demonſtrantur. Non enim vt oſtenſum eſt ex alio genere in aliud genus habet demonſtrantem demonſtrare. ex quo patet quod indemonſtrabilia principia & ea quæ demonſtrantur debent eſſe eiuſdem generis & vnitas generis ſcibilis inquantum ſcibile. ex quo accipitur unitas ſcientiæ & principiorum. & ſecundum quod principia ſunt diuerſa accipitur ſcientiæ diuerſitas. ſibi enim mutuo correſpondent. dicere ergo ſcientias diuerſitatem accipere a diuerſitate principiorum, & dicere eas accipere diuerſitatem a diuerſitate formali generis ſcibilis idem formaliter loquendo eſt.

Conſiderandum eſt hic ſecundum Philoſophum quod una & eadem concluſio formaliter poteſt demonſtrari a diuerſis uel per diuerſa media, quæ ſumuntur ex eadem coordinatione generis ſcibilis, ideſt ſecundum eandem rationem cognoſcibilitatis. una uero concluſio eadem materialiter diuerſa tamen formaliter poteſt demonſtrari per plura media ſumpta ex diuerſa coordinatione. & non eſt intelligendum in eadem ſcientia ſed in diuerſis. diuerſa enim media a diuerſa coordinatione generis ſcibilis ſumpta ad diuerſas ſcientias pertinent, vt patet per concluſiones.

Conſiderandum eſt ſecundum Doctorem Sanctum, quod materialis diuerſitas obiecti non facit uel cauſat diuerſitatem habituum, ſed ſolum diuerſitas formalis ſumpta ſecundum diuerſam rationem formalem cognoſcibilitatis. cum uero ſcibile ſit proprium obiectum ſcientię, non diuerſificabuntur ſcientiæ ſecundum diuerſitatem materialem ſcibilium, ſed ſecundum diuerſitatem eorum formalem: ſicut autem ratio formalis uiſibilis ſummitur a lumine per quod color videtur, ita formalis ratio ſumitur ſecundum principia ex quibus aliquid ſcitur. & ideo quantumcunque ſint aliqua diuerſa ſcibilia ſecundum ſuam materiam: dummodo per eadem principia ſumantur, pertinent ad vnam ſcientiam, quare non erunt iam diuerſa inquantum ſunt ſcibilia. Sunt enim ſcibilia per ſua principia ſicut patet de uocibus, quia uoces humanę multum differunt ſecundum ſuam materiam a ſonis inanimatorũ corporum. ſed tamẽ quia ſecundum eadem principia attenditur conſonantia in vocibus humanis & ſonis inanimatorum corporum eadem eſt ſcientia muſica, quæ de utriſq; conſiderat. ſi uero ſint aliqua genera ſcibilia eadem ſecundum materiam & tamen per diuerſa media conſiderantur, manifeſtum eſt quod ad diuerſas ſcientias pertinẽt, ſicut corpus mathematicum non eſt ſecundum ſuam materiam ſeparatum ſubiectum a corpore naturali, quia tamen corpus mathematicum cognoſcitur per quantitatis principia, corpus autẽ naturale per principia motus, non eſt eadem ſcientia naturalis & geometria. patet ergo, ꝙ ad diuerſificandum ſcientias ſufficit diuerſitas principiorum, quam comitatur neceſſario diuerſitas generis ſcibilis. ad vnitatem vero etiam ut quantum reperitur. uidelicet unitas ſubiecti, & unitas primorum principiorum, non quidem primorum ſimpliciter, ſed primorum in aliquo genere ſcibili. hæc ille.

Conſiderandum eſt ulterius ſecundũ Doctorem Sanctum, quod genera ſcibilium diſtinguuntur ſecundum modum cognoſcendi diuerſum. ſicut alio modo cognoſcuntur ea quæ diffiniuntur cum materia, & ea quæ diffiniuntur ſine materia. unde aliud genus ſcibilium eſt corpus naturale & corpus mathematicum. vnde ſunt diuerſa prima principia vtriuſque generis, & per conſequens

quens diuerſæ ſcientiæ & utrunque horum generum diſtinguuntur in diuerſas ſpecies ſcibilium ſecundum diuerſos modos & rationes cognoſcibilitatis.

SOLVTIO.

Ad primum ergo patet ſolutio ex dictis. Ad ſecundum dicendum, quod accipit unitatem & pluralitatem ſicut & entitatem a ſubiecto inhęſionis quod eſt anima. ſed vnitatem & diuerſitatem ſpecificam accipit ab obiecto ſiue genere ſcibili, ut declaratum eſt. Ad tertium dicendum, quod in eadem ſcientia non poſſunt conſiderari plura prima principia diuerſa formaliter, uidelicet ſecundum diuerſas rationes formales cognoſcibilitatis. diuerſitas autem ſcientiarum ſumenda eſt a diuerſitate formali conſideratorum, ut declaratum eſt. una etiam concluſio formaliter eadem non poteſt demonſtrari per plura media, ideſt principia formaliter diuerſa, licet una cõcluſio materialiter eadẽ p diuerſa media poſſit demonſtrari. ut patet de iſta concluſione. oẽ quod delectatur transmutatur, ſic demonſtrãdo, omne quod quieſcit tranſmutatur quia eiuſdem eſt quies & motus, ſed omne quod delectatur quieſcit, quia quies in bono deſiderato cauſat delectationem. ergo omne quod delectatur tranſmutatur. ſecundo ſic, omne quod mouetur tranſmutatur, omne quod delectatur mouetur, quia delectatio eſt quidã motus appetitiuæ potentię. ergo omne quod delectatur tranſmutatur. ꝙ autem omne quod delectatur moueatur eſt ſecũdum opinionem Platonis, & habet locum in delectationibus ſenſibilibus quæ ſunt cum motu. ſed quod omne quod delectatur quieſcit, hoc etiã verum eſt ſecundum opinionem Ariſto. vt patet ſeptimo, & nono ethicorum, & hoc loquendo de delectationibus intelligibilibus. hæc omnia Docto. Sanctus ſecundum Philoſophum circa finem lectionis pręſentis.

LECTIO XLII.

De cognitione eorum quæ fiunt a caſu, & eſt lectio. 42. Sancti Doctoris.

QVAESTIO XLVII.

quę habet articulos duos.

Logice conſiderandum reſtat de his quorum eſt & quorum non eſt ſcientia obiectiue. Circa quod quæruntur duo. Primo utrum eorum quæ a caſu fiunt & fortuna poſſit eſſe ſcientia aliqua demonſtratiua. Secundo vtrum eorum quæ cognoſcuntur per ſenſum poſſit eſſe aliqua ſcientia demonſtratiua.

Sequitur in Philoſopho & in Doc. San.

Eius autem quod eſt a fortuna.

ARTICVLVS I.

Ad primum ſic proceditur. Videtur quod eorum quæ a caſu fiunt & a fortuna ſit ſcia demõſtratiua. nã de caſu & fortuna habetur ſcientia demonſtratiua cum diffiniatur. vt patet ſecundo phyſicorum. diffinitio autem eſt medium demonſtrationis. ergo eorum q̃ ſunt a caſu & a fortuna eſt ſcientia demonſtratiua, quia de effectibus habetur ſcientia, de quorum cauſis, poteſt haberi ſcientia demonſtratiua.

2 Præterea. Eorum quæ fiunt vt frequenter habetur ſcientia. vt dicit hic Philoſophus. ſimiliter eorum quæ fiunt raro habetur ſcientia, vt patet de eclypſi ſolis & lunę. ergo eorum quæ fiunt a caſu habetur ſcientia dato ꝙ raro fiant.

3 Præterea. Quorũ eſt demonſtratio eſt ſcientia demõſtratiua, ſed ipſius fortunæ eſt demonſtratio, vt patet ſic demonſtrando. omne agens effectum nõ intẽtũ eſt cauſa per accidens, ſed fortuna eſt huiuſmodi. ergo fortuna eſt cau

ſa per accidens. Sequitur quod de fortuna & his quæ a fortuna fiunt, poteſt eſſe ſcientia demonſtratiua.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus in pręſenti capitulo [Eius autem quod eſt a fortuna &c.]

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum, quod iſtud eſt ſecundum capitulum huius decimi tractatus in quo Philoſophus determinando de his quorum eſt, vel quorum non eſt ſcientia, ponit duas cõcluſiones inferendo tria correlaria, de quarum ſecunda & correlariis videbitur in 2. articulo. prima vero cõcluſio quę eſt reſponſiua ad quæſitum eſt talis, videlicet, quod eorum quæ a caſu vel a fortuna fiunt non eſt ſcientia demonſtratiua. quæ concluſio probatur tali ratione ſecundum Philoſophũ & Doc. S. nam talium non poteſt eſſe demonſtratio. ergo eorum non poteſt eſſe ſcientia demonſtratiua, conſequentia patet, quia ſcientia demonſtratiua non poteſt cauſari in nobis niſi per demonſtrationem, vt patet per primam eius diffinitionem. probatio antecedentis. Nam ſyllogiſmus demonſtrationis aut procedit ex propoſitionibus neceſſarijs, aut ex propoſitionibus quæ ſunt verę vt frequenter, ſed ex omnibus propoſitionibus neceſſariis ſequitur concluſio neceſſaria, ut probatum eſt. ex propoſitionibus autem quæ ſunt uerę ut frequenter ſequitur concluſio quæ eſt vera vt frequenter, vel forte neceſſaria, ſecundum quod ex contingenti poteſt ſequi neceſſarium ſicut ex falſo verum. nunquam autem ex propoſitionibus quæ ſunt verę vt frequenter ſequitur propoſitio vel concluſio quæ eſt vera vt in paucioribus, aliter præmiſſę aliquando eſſent verę concluſione exiſtente falſa, quod eſt impoſſibile, vt etiam ſupra oſtenſum eſt, neceſſe eſt ergo quod concluſio demonſtrationis vel ſit neceſſaria, vel ſit vera vt frequenter. ſed ea quę fiunt a caſu vel a fortuna neque ſunt neceſſaria. neque ſunt vera, vt frequenter, ſed vt in paucioribus, vt patet ſecundo phyſicorum. ergo eorum quæ ſunt a caſu vel a fortuna nõ poteſt eſſe demonſtratio, quod fuit antecedens probandum, & per conſequẽs neque ſcientia demonſtratiua, & ſic arguitur per diffinitionem ſcire quod illud quod ſcitur eſt impoſſibile aliter ſe habere, & per conſequens eſt neceſſarium. ergo de his quæ ſunt vt frequenter non poteſt eſſe ſcientia demonſtratiua. Vnde ait Boetius. ſcientia eſt eorum quæ immutabilem ſubſtantiam ſiue entitatem ſubſequuntur. Dicendum vt dicit hic Doctor Sanctus quod de his quę ſunt vt frequenter conuenit eſſe demonſtrationem inquantum in eis eſt aliquid neceſſitatis, neceſſarium autem, vt habetur ſecundo phyſicorum. aliter eſt in naturalibus quæ ſunt vera vt frequenter & deficiunt in minori parte, & aliter in mathematicis ſcientiis, ſiue diſciplinis, in quibus eſt neceſſitas a priori, in naturalibus autem a poſteriori q̃ tamen ſumitur ab eo quod eſt ſecundũ naturam ſcilicet a fine & forma. vnde ſicut docet Ariſtọ. oſtendere propter qd vt ſi hoc debeat eſſe, puta quod oliua generetur neceſſe eſt hoc pręexiſtere ſcilicet ſemen oliuę, non autem ex ſemine oliuę generatur oliua ex neceſſitate. quia poteſt impediri generatio per aliquam corruptionem. vnde ſi fiat demonſtratio ex eo quod eſt prius in generatione non concludet ex neceſſitate, niſi forte hoc ipſum eſſet neceſſarium ſemen oliuę vt frequenter eſſe generatiuum oliuę quia hoc facit ſecundum proprietatem ſuæ naturæ niſi impediatur. hęc ille. Eorum ergo quæ fiunt vt frequenter poteſt fieri demonſtratio vel eſſe demonſtratio & ſcientia inquantum in eis aliquid neceſſitatis reperitur, a quibus etiam valet demonſtratio arguendo ab eſſe cauſæ ad poſſe effectus, vt deducit hic Egidius. ex quo patet ſolutio ad argumentum factum.

SOLVTIO.

Ad primum ergo dicendum, quod de fortuna vt eſt per accidens abſolute loquendo non eſt ſcientia, neque de fortuitis

tuitis vt fortuita ſunt poteſt eſſe diffinitio atque demonſtratio ſiue ſcientia demonſtratiua inquantum in eis aliquid p ſe aut ex neceſſitate iuenit. ex hoc eſt ineē vniuerſali conſiderando. ſecus autem ſi in eſſe particulari conſiderentur vt clarius diſputatū eſt in ſecundo phyſicorum. Ad ſecundum dicendum, quod licet eclypſis ſolis aut lunę raro fiant quantum ad tempus, ſemper autem fiūt quantum ad cauſam, poſita enim eorum cauſa ſemper ponitur tempus. Ad tertium patet ſolutio ex reſponſione ad primum data.

Sequitur in Philoſopho & in Doc. S. ibi deinde cū dicit neq; per ſenſum.

ARTICVLVS II.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quod ſingularium ſenſibilium ſit ſcientia demonſtratiua. nam linea viſualis eſt ſenſibilis p viſum ut ad ſenſum patet, & tamen de ea eſt ſcientia, vt patet de perſpectiua. ergo eorum, quę ſenſu percipiuntur ſiue ſingularium eſt ſciētia etiam demonſtratiua. ergo &c.

Si dicatur quod linea viſualis in communi ſenſu non percipiatur. ſed hæc vel illa. Contra non videtur a ſenſu viſus, niſi ſub ratione coloris in communi aliter color non eſſet obiectum viſus, ſed hic vel ille color, quod eſt contra Philoſophum in ſecundo de anima, & doctores omnes. ergo linea viſualis ſub ratione communi coloris, & per conſequens in communi a ſenſu percipitur.

2 Præterea. Vniuerſalia ſenſu percipiunť, ut patet de obiecto ſenſus communis quod eſt ſenſibile in communi, ſed uniuerſalium eſt ſcientia ut hic conceditur, ergo eorum quæ ſenſu percipiuntur eſt ſcientia.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus in præſenti capitulo ibi. [Neque per ſenſum eſt ſcientia &c.]

CONCLVSIO.

Reſpondeo, dicendum, quod ſecunda concluſio huius capituli quæ eſt reſponſiua ad quæſitum talis eſt. Scientia non eſt eorum, quæ ſenſu cognoſcuntur, quę concluſio tali ratione ſecundum Philoſophum probatur, vt hic deducit Doct. S. nam ſcientia eſt vniuerſalium, quia obiectum intellectus cuius habitus eſt ſcientia eſt ſubſtantia ſiue ipſum q quid eſt, quod eſt uniuerſale, quod nō eſt hic & nunc, a quibus ut dictum eſt uniuerſale abſtrahitur. obiectū enim ſenſus eſt qualitas ſenſibilis quæ efficit ſingulares ſubſtantias in determinato loco & tempore determinato. ergo eorum, quæ ſenſu percipiuntur, ideſt, cognitione ſenſitiua cognoſcuntur, non eſt ſcientia demonſtratiua, niſi accipiendo ſcientiam vniuerſalem pro quacunque cognitione, ut aliqui antiqui uoluerunt, ut patet primo metaphyſicę.

Conſiderandum eſt hic ſecundum Doc. S. quod hoc quod dicitur uniuerſaliter eſſe ubique & ſemper, non eſt ſecūdum uiam affirmationis intelligendum, uidelicet quod hic ſit de ratione uniuerſalis puta hominis aut animalis. quia oporteret quod quodlibet ſingulare hominis & animalis eſſet ſemper & ubiq; quia ratio hominis & animalis in quolibet ſingularium reperitur, in quolibet dico contento ſub ſubiecto. ſi enim eſſe ubique & ſemper eſſet de ratione uniuerſalis ſicut de ratione ipſius generis eſt quod contineat ſub ſe ſpecies, ſequeretur quod nihil eſſet uniuerſale quod non ubique & ſemper inueniretur, & ſecundum hoc oliua non eſſet uniuerſale, quia in Flandria non inuenitur. eſt ergo intelligendum per modum negationis ſiue abſtractionis quod ſcilicet ratio uniuerſalis abſtrahit ab omni determinato tempore & determinato loco. unde quantum eſt de ſe, ſicut inuenitur in quolibet uno loco uel tempore, ſic natum eſt inueniri in omnibus. patet ergo ex prædictis quod uniuerſale non cadit ſub ſenſu. quia igitur demonſtrationes præcipue ſunt uniuerſales ut ſupra demonſtratum eſt, relinquitur quod ſcientia demonſtratiua non eſt eorum, quæ

ſenſu

ſenſu pcipiuntur, uidelicet, ſingulariũ.

Sed inſtabat diſcipulus. nam vbicunque eſt ſingulare ibi eſt vniuerſale. vt patet in præſenti quia non eſt dabile aliquod ſingulare, cum non detur locus vacuus neque tempus ſine re temporali. ergo in omni loco & in omni tempore eſt vniuerſale, & per conſequens ponendo præfatum dictum Philoſophi ſecundum vniuerſalem eius rationem cõſideratum eſt vbique & ſemper quia in omni loco & tẽpore eſt aliquod vniuerſale, non tamen ſecundum ſpecialẽ eius rationem, videlicet hoc vniuerſale, vel illud eſt vbique & ſemper, niſi forſitan per accidens loquendo.

Conſiderandum eſt vlterius ſecundũ Philoſophum quod ex prædicta concluſione philoſophus infert tria correlaria. quorum primum eſt quod ſcientia non conſiſtit in perceptione ſenſus vt antiqui voluerunt non potentes ſenſum ab intellectu differre, cum ſcientia ſit vniuerſalium, perceptio vero ſenſus ſingularium & non vniuerſalium ut probatum eſt.

Secundum correlarium eſt quod ſciẽtia eſt cognitio potior cum habeatur per ſenſum uel cauſam quam ſenſus, id eſt cognitio ſenſitiua quę non habetur per cauſam pręſertim ulem quæ facit ſcire, vt ex ſupra dictis patet. tertiũ correlarium eſt ꝙ dato ꝙ ſenſus non ſit ſcia id eſt cognitio ſenſitiua non ſit intellectiua, multum tamen confert ad cognitionem ſcientificam quia, vt ſupra dictum eſt deficiente in nobis aliquo ſenſu neceſſe eſt &c. ex rebus enim ſenſitiuis multotiens accipitur uniuerſale ut patet in proœmio metaphyſicę.

Conſiderandum eſt ulterius ſecundũ Doc. S. quod cum dicitur hic a Philoſopho quod cognitio per cauſam eſt nobilior illa quæ non habetur per cauſam, intelligendum eſt in his quæ habent cauſam. ſcire autem aliquid per cauſam vniuerſalem eſt nobilius quam intelligere qualitercunque id quod habet cauſam ſine cognitione ſuę cauſe, ſed de principiis quæ non habent cauſam eſt alia ratio, illa autem per ſe intelliguntur, & talis cognitio eorum eſt certior omni ſcientia, quia ex tali intellectu ſcientia certitudinem habet ut declaratum eſt, cum dicebatur quod propter unũquodque &c.

Conſiderandũ eſt ulterius ꝙ ſingulare ꝙ ſenſu percipitur pôt dupliciter cõſiderari. uno modo ſm rationem ſingularitatis, & ſic ipſius non eſt ſcientia niſi iſtum terminum ſingulare accipiendo ſecunde intẽtionaliter. alio mô pro eo ꝙ eſt ſingulare, & hoc dupliciter. uno modo per reſpectũ ad accidens cõe, & ſic eius non eſt ſcientia. alio modo per reſpectum ad accidens proprium, & ſic eius eſſe ſcientiam demonſtratiuam de qua eſt hic ad propoſitum poteſt intelligi dupliciter. uno modo directe & per ſe & ſic eius non eſt ſcientia. alio modo reflexe per ſe non primo ſeu ſecundo id eſt ſm aliud & illo mô eius pôt eſſe ſcia, cũ ut ſic eius ſit demſ̃ratio non quidem ulis ſed particularis, ut declaratũ eſt. Similiter vle poteſt cõſiderari dupliciter uno modo ſm rationem ulitatis, & ſic eius non eſt cognitio ſenſitiua ſiue ſenſus quod in propoſito idem eſt. alio mõ pôt accipi pro eo quod eſt uniuerſale & ſic eius eſſe ſenſum poteſt intelligi dupľr. uno modo per ſe, & ſic nõ cadit ſub ſenſu. alio mõ per acciũ, & ex cõſequẽti ſic bñ cadit ſub cognitione ſenſitiua, ut clarius in ſcđo de aia diſputatũ eſt.

LECTIO XLIII.

De principiis omnium ſyllogiſmorum & eſt lectio. 43. San. Doctoris.

QVÆSTIO XLVIII.

quę habet articulos duos.

INſuper conſiderandum reſtat de principiis ſcientiarum demonſtratiuarum in communi. Circa quod quæruntur duo. Primo, utrũ omniũ ſyllogiſmorum ſint eadem principia.

cipia. Secundo vtrum ſubiectum ſcientiæ poſſit dici principium ſcientiæ

Sequitur in Philoſopho & in Doct. S.

Eadem enim principia.

ARTICVLVS I.

AD primum ſic proceditur. Videt ꝙ omnium demonſtrationũ ſint eadem principia. nam principia demonſtrationum ſunt dignitates vt ex ſupra dictis patet, ſed omnium ſyllogiſmorũ demonſtratiuorum ſunt eadem principia quæ ſunt dignitates. vt patet quarto metaphyſicæ. ergo omniũ demõſtrationum ſunt eadem principia.

2 Præterea. Principia ſyllogiſmorum ſunt tres termini & due pręmiſſæ. vt patet primo priorum. ſed omnes ſyllogiſmi conueniunt in hoc quod tantum ex tribus terminis & duabus præmiſſis conſtent. ergo omnium ſyllogiſmorũ & per conſequens omnium demonſtrationum ſunt eadem principia.

3 Præterea Diffinitio eſt principium diffiniti. ſed omnium demonſtrationum eſt eadẽ diffinitio. ergo idẽ quod prius.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus in præſenti capitulo. [Eadẽ aũt principia &c.]

CONCLVSIO.

Reſpondeo, dicendum, quod iſtud eſt tertium capitulum huius vltimi tractatus in quo Philoſophus oſtẽdendo per quæ principia non habetur ſcientia. uidelicet quia non per eadem. ponit tres concluſiones quarum prima eſt. nã omnium ſyllogiſmorum eadem ſunt principia. quæ cõcluſio probatur tali rõne, nam ſyllogiſmorum verorum & falſorum non ſunt eadem principia, nam verorum ſunt vera principia, & falſorum ſunt falſa. non enim ſequitur falſum niſi ex falſis formaliter loquendo. & licet ex falſis aliquando ſequatur uerũ prioriſtice, nõ tamen poſterioriſtice loquẽdo. fit enim hic mentio de ſyllogiſmis ſecundum materiam tantum, & non ſecũdum formam. ſecunda concluſio talis eſt. non omnium ſyllogiſmorũ falſorũ ſunt eadem principia, quæ cõcluſio ꝓbatur tali rõne. nã aliquæ concluſiones ſunt falſæ, quę ſunt diſparatę & impoſſibiles, ſicut iſtę. iuſtitia eſt iniuſtitia, & iuſtitia eſt timor, ſicut. n. differt timor genere a iuſtitia, ita & ab iniuſtitia, ſimiliter iſtę ſunt impoſſibiles, homo eſt equus, & hõ eſt bos, ſed ſimiles cõcluſiones non poſſunt inferri ex eiſdem præmiſſis ſiue ex eiſdem principiis. ergo &c. tertia cõcluſio eſt iſta. nõ oium ſyllogiſmorũ verorũ eadem ſunt principia quam concluſionẽ probat Philoſophus dupliciter. primo dialectice. ſcđo analytice. Dialectice siue logice probat quatuor rationibus. quarum prima talis eſt & ſumitur ex differentia primorum principiorum. nam diuerſorum genere diſtinctorum ſunt diuerſa principia ſicut magnitudinum principia ſunt puncta, numerorum vero unitates, ſed multę concluſiones ſunt in quibus vere concluduntur alij de pluribus ſubiectis genere diſtinctis. ergo non omnium ſyllogiſmorũ verorum eadẽ ſunt principia. ſecunda ratio, quæ ſumitur ex principijs communibus talis eſt. principia communia non poſſunt ingredi ſyllogiſmũ niſi ſm quod applicantur ꝑ terminos ſpeciales ad principia. cũ genera entiũ ſint diuerſa remota, ſed manifeſtũ eſt nõ oĩum ſyllogiſmorũ eſſe eadẽ principia, ergo non omnium ſyllogiſmorum ſunt eadem principia communia, ſecundum quod demonſtrationem ſiue ſyllogiſmum ingrediuntur. tertia rõ, quæ ſumitur ex cõparatione præmiſſarũ ad cõcluſionem talis eſt. cõcĺones ſunt quaſi īfinitę. ergo pricipia ſyllogiſmorũ quaſi infinita, & per conſequẽs nõ omniũ ſyllogiſmorũ ſunt eadem principia. quarta rõ, quæ ſumitur ex dña neceſſarii, & cõtingẽtis talis eſt quod principiorũ q̃bus vtimur in ſyllogiſmis, quædã ſunt neceſſaria, & quædã cõtingentia, vt patet ex primo priorũ, ſed neceſſaria, & contingentia nõ ſunt eadẽ. ergo nõ omniũ ſyllogiſmorũ ſũt eadem principia. Secũdo probatur idẽ analytice. videlicet ꝑ rõnes ꝓprias pri

cipijs

cipijs quibus ſcientiæ demonſtrantur, & hoc tribus rationibus, quarum prima talis eſt.nam ſi omnium ſyllogiſmorum etiam demonſtratiuorum de quibus eſt ad propoſitum,eſſent eadē principia,omnia quæ ſunt in ſcientijs eſſent eadem: patet quia quæ eidem ſunt eadem,inter ſe ſunt eadem, ſed principia cuiuslibet ſcientiæ ſunt quodammodo eadem concluſionibus, quia ut ſupra oſtenſum eſt ſunt eiuſdem generis.ergo ſi omnium ſyllogiſmorum principia ſunt eadē, ſequeretur quod omnia quæ ſunt in ſcientijs ſint eadem, quod fuit probandum.Secunda ratio ſi ſic,ſequeretur, quod quodlibet contingeret demonſtrare per quodlibet. hoc eſt manifeſte falſum.ex quo multa inconuenientia ſequerentur,ut de ſe patet.ergo &c. Tertia ratio talis eſt. diuerſorum ſunt diuerſa genera,ut de ſe patet,ſed diuerſæ ſcientiæ ſunt diuerſorum generum ſcibilium. ergo diuerſarum ſciētiarum ſunt diuerſa principia, & per cōſequēs diuerſarum demōſtrationum principia non ſunt eadem, cū ſcientia ſit primus effectus demonſtrationis.

Conſiderandum eſt autem, quòd demonſtrationum principia ſunt in dupli ci differentia. nam quædam ſunt communia, quædam uero propria.ſecundo modo loquendo de principijs non omnium demonſtrationum ſunt eadem principia. aliter ut dictum eſt, omnes demonſtrationes eſſent eędem. primo modo loquendo de principijs communibus hoc dupliciter.uno modo conſiderando principia communia, ut ſunt applicata ad principia ſpecialia, & ſic non omnium demonſtrationum ſunt eadem principia.alio modo conſiderando ea in eorum communitate, & ſic omnium eadem ſunt principia,quæ quidem non formaliter, ſed uirtualiter ſolum ingrediuntur demonſtrationem,ut ſupra habitum eſt,& ſi philoſophus aliquando dicat,quod principia demōſtrationum non ſunt eadem, accipitur ibi principium, ut primum,& idem eſt, ꝙ adęquatum ſiue proprium, quod enim alicui ſibi primo conuenit adęquate, & proprie ſibi conuenit, ut in capitulo de uniuerſali habitum eſt, ſi vero accipiatur primum pro eo quod eſt primū via diuiſionis, ſic idem eſt, quod communius dicitur primum.ſecus autem loquendo ſecundum uiam reſolutionis.

SOLVTIO.

Ad argumenta patet ſolutio ex prædictis.

Sequitur in Philoſopho & in Doc. S.

Sed quia quodammodo eadem &c.

ARTICVLVS II.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quod ſubiectum ſcientię non poſſit eſſe principium ſcientię. Nam de principijs ſupponitur ſiue precognoſcitur quia tantum, de ſubiecto uero pręcognoſcit̄ quia & quid,ut ſupra circa principium huius libri concedit philoſophus. ergo ſubiectum non poteſt dici principium alicuius ſcientię.

2 Pręterea.Per principia ſcientię demōſtrat̄ ꝓpria paſſio de ꝓprio ſubiecto ſed p ſubiectū ſcię nō demſtrat̄ paſſio de ſubiecto, aliter idē eſſet demonſtrans, & id de quo fieret demonſtratio, quod eſt falſum.ergo idem eſt quod prius.

3 Præterea. Si ſic ſequeretur,quod tātum duo eſſent pręcognita,uidelicet ſubiectū & paſſio, quia per hypotheſim ſubiectum eſt principium ſcientię, ꝯñs eſt contra philoſoph. in principio hui⁹ libri.ergo nullatenus concludendū eſt, ꝙ ſubiectum ſit principium ſcientiarū.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus in fine huius capituli ſecundum quod adducit hic Doc.S.

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum, quod principia ſcientiarum ſunt in duplici differentia.nam quędam ſunt principia ex quibus demonſtratur,ſicut ſunt primæ dignitates, vt quod non contingit ſimul eſſe & non eſſe. alia ſunt principia

circa

circa quæ ſunt ſcientiæ, ideſt, circa quæ uerſatur conſideratio ſcientię obiectiue, & talia dicuntur eſſe ſubiecta ſcientiarum, quia diffinitionibus ſubiectorum utimur ut principiis indemonſtrabilib. principia autem primo modo ſumpta ſunt cõia omnibus ſcientiis, ſed principia circa quæ uerſantur ſcientię ſunt propria cuiuslibet ſcientię, ſicut numerus arithmeticę, & magnitudo geometrię. principia vero communia oportet ad propr.a applicari ad hoc quod fiat demonſtratio, quia enim ex eis ſolis principiis communibus, non põt fieri demonſtratio, igitur dici non poteſt eadem eſſe principia omnium ſyllogiſmorum demonſtratiuorum. hæc Doc. S. in præſenti capitulo circa finem ex quo colligi poteſt quod ſubiectum poteſt dupliciter cõſiderari. uno modo inquantum eſt ſubiectum & illo modo non eſt principium ſcientię. alio modo poteſt conſiderari ut in ſe includit diffinitionem ſuam propriam quæ dicitur medium demonſtrationis ad demonſtrãdum paſſionem de eo ut ſubiectum eſt. & illo modo ſubiectum dicitur principium ſcientię. Ad argumenta omnia patet ſolutio ex dictis.

LECTIO XLIIII.

De comparatione ſcientię ad alia, quę ad cognitionem pertinent, & eſt lect. 44.

QVAESTIO XLIX.

quę habet articulos duos.

FINALITER conſiderandum reſtat de comparatione ſcientię ad alia quæ ad cognitionẽ pertinẽt, poſt quam declaratum eſt de comparatione ſciẽtię ad ſcientiam quãtum ad certitudinem, unitatem & diuerſitatem. Circa quod quæruntur duo. primo utrum ſcientia differat ab opinione. Secundo utrum ſcientia differat ab alijs habitibus intellectualibus.

Sequitur in Philoſopho & in Doct. S. ſcibile autem.

ARTICVLVS I.

AD primum ſic proceditur. Videtur quod ſcientia & opinio non ſint duo habitus diſtincti realiter: nam habitus diſtinguuntur per eorum obiecta in uirtute principiorum, ut ſupra declaratum eſt, ſed ſcibile & opinabile quæ dicuntur eſſe ſubiecta ſcientiæ & opinionis non diſtinguuntur realiter, quia idem poteſt eſſe opinabile & ſcibile, ut concedit Philoſophus. ergo opinio & ſcientia non diſtinguuntur.

2 Præterea. Si opinio & ſcientia diſtinguerentur, hoc eſſet, ut dicit Philoſophus, quia ſcientia eſt neceſſariorum, opinio uero contingentium, ſed hoc nõ; quia ſic patet, quod de propoſitione neceſſaria poteſt haberi opinio, ut hic ẽt concedit Philoſophus. ergo &c.

3 Pręterea. Vniuerſalium eſt ſcientia, & ſic ſcientia non differt ab opinione ratione obiecti.

OPPOSITVM.

Sed cõtra eſt Philoſophus in ultimo capitulo huius decimi tractatus. ibi. [Scibile autem & ſcientia differunt.]

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum, quod iſtud eſt ultimum capitulum huius decimi tractatus primi libri, in quo Philoſophus determinando de ſcientia per ſecundũ ad illa quæ ad rationem pertinent uel ad alia ponit duas concluſiones, duas dubitationes inferendo & unum correlarium. de quarum concluſionum ſecunda & correlario in ſequẽti articulo uidebitur. Prima concluſio quæ eſt reſponſiua ad quæſitum talis eſt, ſcientia eſt habitus diſtinctus ab opinione. q̃ cõcluſio probatur tali ratione Philoſophi. nam obiectum ſcientiæ differt ab obiecto opinionis, uidelicet, ab opinabili. ergo ſcientia eſt habitus ab opinione diſtinctus. probatio conſequentię. quia habitus diſtinguuntur p obiecta formaliter ſumpta. antecedens probatur quia ſciẽtia

tia obiectiue eſt de uniuerſalibus, non enim ſcientia eſt de vniuerſalibus ſub ſenſu cadentibus, vt ſupra probatũ eſt, ſed etiã eſt neceſſariorum, ideſt, impoſſibilium aliter ſe habere, cũ ſit effectus demonſtrationis, ſed opinio eſt contingentium aliter ſe habere: quod probat Philoſophus tripliciter tali ratione, nã cõtingentia cognoſcuntur cognitione intellectiua, & eorum non eſt ſcientia, quia ſcientia eſt impoſſibilium aliter ſe habere, neque eorum eſt intellectus, q̃a etiam intellectus qui dicitur ſcientia indemonſtrabilis, ideſt, principium ſcientiæ, vt ſupra declaratum eſt, dicitur eſſe non contingentium, ſed neceſſariorum ſiue impoſſibilium aliter ſe habere. ergo eorum eſt opinio, patet conſequentia per locum a ſufficienti diuiſione, & hoc comprehendendo ſub ſcientia & intellectu omnem certitudinalem cognitionem, ex hoc infertur deſcriptio opinionis, videlicet, quod opinio eſt æſtimatio quædam immediatę propoſitionis & nõ neceſſarię, quod poteſt intelligi dupliciter. vno modo ita quod propoſitio immediata in ſe quidem ſit neceſſaria, ſed ab opinante accipitur pro non neceſſaria. alio modo vt in ſe contingẽs ſit, vniuerſaliter autem propoſitio immediata eſt propoſitio quęcunque per aliquod medium probari non poteſt ſiue ſit neceſſaria ſiue non neceſſaria. Secundo probatur a Philoſopho idem per id quod communiter apparet ex virtute vocabuli. nam opinio videtur ſonare aliquid debile & incertum. vnde opinio videtur eſſe cõtigentium. tertio idem probat Philoſophus p experimentum. nam nullus qui non opinatur aliquid quod impoſſibile eſt aliter ſe habere reputat ſe opinari ſed ſcire, quando vero opinatur quod ſic eſt quod nihil prohibet aliter ſe habere tunc reputat ſe opinari, ac ſi opinio ſit talis, ideſt, cõtingens, ſcientia vero neceſſario.

Conſiderandum eſt autem ſecundum Philoſophum in litera, quod propter ea quæ dicta ſunt Philoſophus mouet duas difficultates. quarum prima eſt, vtrum idem poſſit habere ſcientiam & opinionem. Ad primam ad quam ſecundario reſpondet Philoſophus dicẽdum, quod vnum & idem materialiter poteſt eſſe ſcitum & opinabile, non tamen idem formaliter, ideſt, ſecundum eandem rationem formalem, quia neceſſarium in quantum hmõi eſt ſcibile, ipſum vero acceptum ab opinante vt poſſibile aliter ſe habere, ſicut eſt in iſta propoſitione. incorporalia nõ ſunt in loco. illud vero poteſt eſſe ſcitum ab vno & opinabile ab alio ſimul & ſemel. ab eodem vero poteſt idem fieri ſed non ſimul ſed ſucceſſiue. ex quo patet reſponſio ad aliam dubitationem, videlicet quod eiuſdem materialiter ſumpti diuerſi tamen formaliter poteſt eſſe ſcientia & opinio, a diuerſis quidem in eodem tempore, ab vno vero non ſimul, ſed ſucceſſiue.

Conſiderandum eſt vlterius ſecundũ Doc. S. quod ſi aliquis per media procedat ad immediata, ita quod illa media non arbitretur vt contingentia aliter ſe habere, ſed arbitretur, ea ſic ſe habere ſicut diffinitiones, quæ ſunt media per quæ demonſtrationes procedunt, non erit opinio, ſed ſcientia. ſi vero aliquis procedat ad immediata per aliqua vera media, quæ tamen non inſunt illis, de quibus dicuntur per ſe ſicut diffinitiones, quæ dicuntur ſubſtantialiter & ſignificant ſpeciem rei, vel non accipit ea quæ ſic inſunt, habebit opinionem, & non ſciet vere quia & propter quod ſimul. ſi tamen procedit vſque ad immediata, tunc enim per immediata opinabitur quod non ſciet. ſi vero non procedit per immediata, ſed per mediata tũc non opinabitur propter quid, ſed ſolũ quia. nam etiam ſcientia quæ non eſt p immediata & propter quid, non eſt ſciẽtia propter quid, ſed quia. hæc ille formaliter.

Conſiderandum eſt vlterius ſecundum eundem ibidem, quod cum in demonſtrationibus non ſit procedere in infinitum, vt ſupra oſtenſum eſt, ſi ſit aliqua propoſitio contingens mediata oportet quod reducatur ad aliquam immediatam

mediatam non autem reducitur ad aliquas propoſitiones neceſſarias immediatas, quia neceſſaria non ſunt propria principia contingentium, neque ex neceſſariis poteſt ſequi contingens. vnde relinquitur quod ſit aliqua propoſitio contingens mediata & aliqua contingens immediata ſicut iſta. homo non currit, eſt mediata. poteſt enim probari per hoc mediũ, quia homo non mouetur, quæ etiam eſt contigens. ſed immediata exiſtimatio eſt. igitur talium propoſitionum contingentium immediatarum eſt opinio, ſed per hoc non excluditur quin etiam acceptio propoſitionis cõtingentis mediatæ ſit opinio ſic enim ſe habet opinio circa contingentia ſicut intellectus & ſcientia circa neceſſaria.

SOLVTIO.

Ad primum igitur & ſecundum patet ſolutio ex dictis. Ad tertium dicendum, quod ſcientia dicitur vniuerſalium poſterioriſtice loquendo, videlicet reſpectu propoſitionum in quibus prædicatum concluditur ineſſe ſubiecto vniuerſaliter, hoc eſt primo & conuertibiliter ſiue adęquate, aut ſecundum quod ipſum, vt ſupra declaratum eſt. ſingularium autem eodem modo loquendo eſt quidem ſcientia, ſed non per ſe primo ſed per alterum & ſecundum aliud vel ut quidam dicunt reflexe. Vnde dato quod contingentia poſſint vniuerſaliter concludi etiam vt contingentia ſunt prioriſtice loquendo & argumentum voluit non autem poſterioriſtice. vnde ratio laborat in ęquiuoco & falſum ſupponit.

Sequitur in Philoſopho & in Doct. S.

deinde cum dicit rlienquitur autem &c.

ARTICVLVS II.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quod ſcientia non differat ab aliis habitibus intellectualibus. nam intellectus eſt habitus intellectualis & tamen ſcientia ab eo non differt, vt ſupra conceſſum eſt, intellectus. n. dicitur ſciẽtia, quia neceſſarium eſt habere ſcientiam aliquorum, videlicet principiorum abſque demonſtratione. igitur &c.

2 Præterea. Ponere diſtinctionem inter prænominatos habitus pertinet ad philoſophiam moralem, vt patet. 6. ethi. ergo Philoſophus inconuenienter aſſignat hic differentiam eorum, quod eſt contra ſuppoſitum.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus in fine huius ca. ibi. [relinquitur &c.]

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum breuiter quod ſcientia intellectus & alii habitus intellectuales ab inuicem differunt vel diſtinguuntur. nam illi habitus ſunt diſtincti inter ſe, qui verſantur circa diuerſa obiecta. ſed quinque habitus intellectuales, videlicet intellectus, ſcientia, prudentia ars, & ſapientia, quæ ſignificantur per hanc diſtinctionem, ſunt hmõi. ergo &c. Probatio minoris. nam omnis habitus intellectualis ſemper eſt verior, vel ergo eſt habitus ſpeculatiuus vel practicus. ſi primum hoc eſt dupliciter, vel eſt circa concluſiones, & ſic eſt ſcientia. vel eſt circa principia & hoc dupliciter. uel circa principia demonſtrationis, & ſic eſt intellectus: vel circa cauſas altiſſimas q̃ ſũt diuinę, & ſic eſt ſapiẽtia ſi ſit hĩtus practic⁹ hoc eſt dupl̃r. vel eſt circa agibilia, & ſic eſt prudẽtia, vel circa factibilia, & ſic eſt ars. factibile autẽ dicitur illud quod fit per actionem tranſeuntem. agibile vero dicitur, quod fit per actiones immanentes ſicut ſunt moralia. De his autem habitibus maxime pertinet conſiderare ad Philoſophum moralem potiſſime de prudentia, de ſapientia vero & intellectu pertinet ad primã philoſophiam. de intellectu vero & rõne iq̃tum ſunt potẽtię aĩę pertinet cõſiderare ad Philoſophũ naturalẽ, & licet hmõi philoſophus enumeret rõnem inter habitus prædictos, cuius proprie eſt diſcurrere de notitia præmiſſarum ad notitiam concluſionum, tamen non diſtinguitur a ſcientia niſi ſecundum ra

tionem. vnde non ſunt ponendi niſi q̃ nque habitus intellectuales. ſi vero accipiatur ratio pro potentia, ſic ab omnibus habitibus realiter diſtinguitur, & in libris de anima ad lõgum diſputatur.

Conſiderandum eſt hic ſecũdum Philoſophum, quod ex prædictis correlarie patet quod ſolertia diſtinguitur a ſcientia. nam ſcientia eſt habitus concluſionis per demonſtrationem acquiſitus, ſolertia vero eſt quædam perſpicacitas intellectus apprehẽdẽdi mediũ, id eſt cauſam rei in non perſpecto tempore, ideſt, velociter abſque magna mora, quod maxime conuenit ex naturali aptitudine, & etiam ex conſuetudine. ſolertia eſt ergo ſubtilis & facilis coniecturatio medij propter quid eueniat, vt ſi quis viderit aliquem altercantem cum aliquo diuite, cognoſcit quod ille diues ſibi aliq̃d accõmodauit, vel ſi q̃s uiderit inimicos actos amicos cognouit ꝙ hoc eſt, q̃a facti ſunt inimici vniꝰ tertij, & ſic de alijs exemplis, q̃ adducit Philoſophus ad oſtendendum, quod in omnibus habitibus prædictis potiſſime in prudentia & arte poteſt eſſe ſolertia.

SOLVTIO.

Ad primum ergo dicendum, quod ſi ſciẽtia accipiatur communiter pro omni certitudinali cognitione propoſitionum neceſſariarum, ſic intellectus eſt ſcientia. ſi vero accipiatur proprie, videlicet pro habitu concluſionis ſic diſtinguitur ab intellectu. Ad ſecundum patet ſolutio ex prædictis. Et hæc de primo poſteriorum dicta ſufficiant ad laudem omnipontis & immortalis Dei eiuſque glorioſiſſimę matris virginis Marię & omnium ſanctorum & Doc. San. qui cum Deo viuit per infinita ſecula ſeculorum, Amen.

Finis queſtionum in primum librum Poſteriorum Analyticorum.

F. DOMINICI
DE FLANDRIA

Ordinis Prædicatorum,

Quæſtiones in Secundum Librum Poſteriorum Analyticorum Ariſt. ſecundum ordinem lectionum Diui Thomæ Aquinatis eiuſdem ordinis.

POSTQVAM in primo lib. conſideratum eſt de ſyllogiſmo demonſtratiuo, cõſiderãdum reſtat in hoc ſecũdo libro, de prĩcipijs demõſtrationis, ſed quia vt dicit hic Doc. S. duplex eſt principium ipſius demonſtrationis, vnum quod formaliter ingreditur demõſtrationem, videlicet mediũ eius. aliud quod ſolũ virtualiter ingreditur demonſtrationem, videlicet primę propoſitiones indemonſtrabiles, ideo circa determinationem principiorum demõſtrationis dupliciter occurrit conſideratio in genere.

Nam primo conſiderandum eſt quid ſit medium in demõſtrationibus vel de cognitione medij in demõſtrationibus.

Secundo conſiderandum erit de primarum propoſitionum cognitione, & hoc in vltimo tractatu huius ſecũdi lib. qui incipit ibi. [De principijs autẽ qualiter fiunt cognita &c.] Quãtum ad primum duo ſunt conſideranda. Nã primo cõſiderandum eſt quid ſit medium in demonſtrationibus, & hoc in primo tractatu. Secundo cõſiderandum eſt qualiter idem medium nobis innoteſcat, & hoc in ſecundo tractatu & aliquibus ſequentibus ibi. [Quomodo autem quod quid eſt &c.] Circa primum quæruntur quinque.

Primo vtrum quæſtiones ſint æquales numero his quę vere ſcimus.

Secundo vtrum ſint tantum quatuor queſtiones vere ſcibiles, videlicet ſi eſt, quid eſt, quia eſt, & propter quid eſt.

Tertio vtrum omnes q̃ones reducantur ad quæſtionem quid eſt

Quarto vtrũ omnis q̃o ſit q̃o medij.

Quinto vtrum diffinitio paſſionis ſit medium demonſtrationis potiſſimæ, vt videtur hic uelle philoſophus.

LECTIO I.

Secundi libri Poſteriorum Analyticorum Ariſto. de cognitione medij in demonſtrationibus ibi in Philoſopho, & Docto. San. Quæſtiones ſunt ęquales.

ARTICVLVS I.

AD primum ſic proceditur. Videtur quòd quæſtiones non ſint æquales his quæ vere ſcimus. Nam tantum ſunt quatuor quæſtiones

nes vere ſcibiles, vt patet hic in littera. ſed vere ſcibile eſt vnum tantum, videlicet, concluſio demonſtrationis, quia quicquid vere ſcitur per demonſtrationem cognoſcitur, ſolius autem cognitionis eſt demonſtratio. ergo quæſtiones non ſunt ęquales numero his quæ vere ſcimus.

2 Præterea. Omnis quæſtio eſt quæſtio medij, ut hic probat Philoſophus, ſed medium non eſt tantum vere ſcibile vt patet de ſe. ergo idem quod ſupra.

3 Præterea. Si ſic ſequeretur, quod omnes res eſſent vere ſcibiles, conſequens eſt manifeſte contra Philoſophum in iſto, & præcedenti lib. quia contingentia & impoſſibilia non ſunt vere ſcibilia. ſequela patet. quia de qualibet re poteſt eſſe quæſtio. tum primo quia quælibet res poteſt eſſe dubia, & cognita. ergo de qualibet re poteſt formari quæſtio, quia eſt dubitabilis propoſitio. tum ſecundo quia omnis interrogatio eſt quæſtio, de qualibet ergo re poteſt fieri interrogatio. ergo & quæſtio. ſi ergo quæſtiones ſunt ęquales numero his quæ vere ſcimus. ſequitur quod quælibet res erit vere ſcibilis.

4 Præterea. Demonſtrabilia ſunt vere ſcibilia, ſed de eis non eſt quæſtio. tum primo quia demonſtrator non interrogat, vt in primo huius conceſſum eſt. tum ſecundo quia ſecundum Boetium in topicis omnis quęſtio vel eſt quæſtio theſis vel hypotheſis, quæ locum non habent in demonſtratiuis.

5 Præterea. Prima principia demonſtrationis cum faciant ſcire ſunt uere ſcibilia, propter quod vnumquodque, & illud magis, ſed de ipſis non formabitur quæſtio cum ſint per ſe nota. ergo quæſtiones nõ ſunt ęquales numero his, quę vere ſcimus.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus in principio huius libri dicens. [Quæſtiones ſunt ęquales numero &c.]

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum, quod hic incipit ſecundus liber poſteriorum, in quo potiſſime demonſtratur de medio demonſtrationis, quod eſt ipſum quod quid eſt, qui liber diuiditur in ſeptem tractatus. in primo determinat Philoſophus de quæſtionibus medii. in ſecundo uero tractatu oſtendit Philoſophus qualiter ipſum quod quid eſt ſe habet ad demonſtrationes, & hoc diſputatum eſt ibi. [Quomodo autem quod quid eſt &c.] in tertio oſtendit hoc idem ſecundum rei ueritatem ibi. [Iterum autem ſpeculandum eſt &c.] in quarto oſtendit qualiter ipſum, quod quid eſt ſe habet ad demonſtrationem ibi. [Quomodo autem ſcire opinamur] in quinto oſtendit quomodo ipſum quod quid eſt poteſt uenari ibi. [Quomodo autem poteſt uenari &c.] in ſexto uero oſtendit qualiter ipſum quod quid eſt uenari poteſt ibi. [Ad habendum autem problemata &c.] ſed in ſeptimo & vltimo oſtendit Philoſophus, & determinat de cognitione primorum principiorum ibi. [Ex præmiſſis autem fiant &c.] primus autem tractatus continet unicum capitulum ſiue unam lectionem tantum Doct. San. in quo ponuntur quattuor principales concluſiones. quarum prima eſt reſpõſiua ad quæſitum, uidelicet, quod quæſtiones ſunt ęquales numeros his, quæ uere ſcimus. ſecunda eſt, quod ſunt tantum quattuor quæſtiones uere ſcibiles, tertia eſt, quod omnis quæſtio uere ſcibilis eſt reducibilis ad quæſtionem quid eſt. quarta eſt, quod omnis quæſtio eſt quęſtio medij. de duabus autem ultimis quæſtionibus in ſequentibus articulis uidebitur.

Prima uero concluſio ſic probatur tali ratione ſecundum Doctorem Sanctum, nam de omni eo, quod eſt uere ſcibile poſſumus quæſtionem facere uere ſcibilem, & econuerſo, ergo ęqualis numerus eſt quæſtionum ue-

re ſcibilium & eorum q̃ uere ſciuntur. antecedens patet. nã ea ſciuntur quorũ ſcientia eſt cognitio per demonſtratione acquiſita, ſed eorũ oportet p demõnſtrationem ſcientiam acquirere, quæ ante fuerunt ignota. ergo de omni eo, quod eſt &c. patet conſequentia, quia de omnibus his poſſumus quęſtionem facere, quę ignoramus. aliter ratio formaretur, omnis numerus eſt æqualis alteri numero, quando non excedit nec exceditur, ſed numerus queſtionum non excedit numerum vere ſcibilium. ergo &c. maior patet. minor probatur, quia illa conuertuntur, quia quęcunque ſunt uere etiam ſcibilia, ſunt vere ſcita, & econuerſo. ergo &c.

Conſiderandum eſt autem ſecundum Albertum Mag. in hoc ſecundo libro, tractatu primo capitulo primo, quod quæſtiones de quibus eſt hic ad propoſitum non multiplicantur quantum ad vere ſcita ſecundum materiam ſcibilium; hæ enim quæſtiones multo plures ſunt quam uere ſcita, ſed multiplicantur quantum ad formam ſcitorum ſiue ſcibilium, quæcunque enim uere ſcimus non ſunt ſophiſtica uel ex his per accidens ſcita uel etiam opinabiliter ſcita ſicut topica; ſed ſicut dicit Auerrois uel per demonſtrationem ut complexa ſicut ſunt concluſiones, uel per ea, quę ſunt in demonſtratione ſicut per medium, quod eſt diffinitio, ſicut enim quia ſcitur ex concluſione demonſtrationis ita propter quid ſcitur per medium demonſtrationis potiſſimę ſecundum quod actu mediat inter extrema, ſcientiã autem quid habetur per diffinitionem & ſcientia ſi eſt relinquitur ex illa ut vult Alpharabius hic. ergo modo quæſtiones eorum, quę demonſtrantur, hoc eſt per demonſtrationem & principia demonſtrationum accipiuntur ſunt æquales numero ſpecie & forma his, quæ uere ſcimus, hoc eſt his, quę per demonſtrationem accipimus, uel quæ ſunt in demonſtratione: multæ enim aliæ quæſtiones ſunt ſecundum materiam, quæ excedunt incomparabiliter numerum uere ſcitorum. hęc ille. Vnde Linconienſis uult, quod quęſtiones ſunt æquales numero his, quæ uere ſcimus numeroſitate ſpeciei, ideſt ſecundum formam, & non ſecundum indiuidua, ideſt ſecundum materiam ſcitorum.

Conſiderandum eſt vlterius, ut ex dictis colligi poteſt, quod cum dicitur, quòd quæſtiones ſunt æquales numero his, quæ uere ſcimus, intelligendum eſt de quęſtionibus determinabilibus per demonſtrationem ſeu per artem demonſtratiuam; quæ ſunt quattuor, ut infra patebit: quattuor enim tantum uere ſcimus per demonſtrationem, ut innuit hic Verſorius. unum ſcimus formaliter, uidelicet quia eſt ipſius concluſionis, ideſt inhęrentiam paſſionis in ſubiecto. aliud quod ſcimus comitatiue, uidelicet propter quid concluſionis, dum enim ſcimus, quod homo eſt riſibilis, conſequens eſt ſcire propter quid eſt riſibilis. tertium elicitiue, uidelicet quid eſt ſubiecti, quia idem eſt quid eſt ſubiecti & propter quid concluſionis ſiue inhærentię paſſionis. quartum ſcimus ſuppoſitiue ſiue antecedenter, uidelicet ſubiectum cui poteſt inhęrere talis paſſio, non enim poſſumus ſcire, propter quid homo eſt riſibilis, niſi pręſciamus, quod homo eſt tale ens cui riſibilitas tanquam paſſio inhæret. quatuor ergo tantum per demonſtrationem uere ſcimus, & tantum ſunt quattuor quęſtiones his correſpondentes terminabiles per artem demonſtratiuam, ut infra patebit. relinquitur ergo quod quęſtiones ſunt ęquales ſecundum numerum, uidelicet quantitatiuum his quæ uere ſcimus.

Conſiderandum eſt ulterius ſecundum Rodulphium Britionum, quod quęſtiones ſunt ęquales numero his, quę ſcimus ſimpliciter non ſolum ſecundum numeroſitatem ſpeciei, ſed etiam ſecundum indiuidua, & hic accipiendo uere ſcire communiter pro omni eo, quod ſcitur nonſolum in

concluſione, ſed etiam quantum ad cognitionem præmiſſarum demonſtrationis, quia ſi accipientur ſolum pro eo, quod eſt ſcitum in concluſione, non haberet niſi una quæ. ſcilicet quæ quia eſt. de inhærentia paſſionis ad ſubiectum, ſed accipiendo vere ſcire pro omni eo quod cognoſcitur in tota demonſtratione ſic habent omnes quæſtiones & ſunt æquales ſcibilibus hoc modo, quia medium demonſtrationis eſt propter quid & ipſius ſubiecti eſt quæſtio ſi eſt, & quid eſt. ipſius uero concluſionis eſt quæ quia eſt ſic accipiendo uere ſcitum pro omni eo quod eſt uere ſcitum, in demonſtratione enim quæſtiones ſunt æquales numero his, quę vere ſcimus.

Conſiderandum eſt vlterius ſecundum eundem in prima quæſtione huius ſecundi, quod vere ſcire poteſt accipi dupliciter. uno modo & proprie & ſic concluſio demonſtrationis ſolum uere ſcitur; vnde ſic quæſtiones non ſunt æquales numero his, quæ vere ſcimus. alio modo accipitur communiter, & hoc dupliciter. vno modo pro eo quod ſcimus ex ſe ipſo ſicut ſunt prima principia demonſtrationis, & iſto etiam modo non ſunt æquales numero &c. quia de principiis cum non ſint dubia non formantur quæſtiones. alio modo pro eo quod ſcitur ex alio. & ſic quæſtiones ſunt ęquales numero his, quæ uere ſcimus, quia quandocunque aliquid eſt uere ordinatum ad aliquid aliud, eius numeratio & diſtinctio accipitur ſecundum diſtinctionem & numerationem eius ad quod ordinatur, ſed omnes quæſtiones ſunt ordinatæ ad ſcire, quia aliquis non quærit rem niſi ut ſciat eam. ergo diſtinctio & numeratio quæſtionum debet ſummi ſecundum diſtinctionem ſcibilium. hæc ille. Quæ uera ſunt ſi fiat numeratio quæſtionum ſecundum numerum ſcibilium quantum ad formam, non autem quantum ad materiam vt in principio ſecundum Albertum expoſitum eſt.

Conſiderandum eſt ulterius ſecundum Egidium quod huius concluſionis, videlicet quod quæſtiones ſunt &c. poteſt eſſe tripliciter expoſitio. prima eſt ut sit ſenſus, quæſtiones ſunt æquales numero his quæ uere ſcimus & his quæ non per ſe nota ſunt, ſed per demonſtrationem. ſcibilia. ſecunda expoſitio eſt ut ſit ſenſus quæſtiones in rebus, quæ ſunt per ſe, de quibus ſpectat ad demonſtrationem determinare, ſunt æquales numero his dubitabilibus quæcunque vere ſcimus, & in talibus quot ſunt ſcibilia tot ſunt dubitabilia, & econuerſo, quæſtiones vero, quæ ſunt per accidens & quæ contingit aliter ſe habere, & quę ſolum per ſigna habent concludi non ſunt per ſe. unde in his propoſitio philoſophi non habet locum ſecundum hãc expoſitionem. tertia vero expoſitio talis eſt, ut ſit ſenſus quæſtiones ſunt &c. idem vere ſcibilibus, vel vere dicibilibus ad vere ſcibile. ſemper enim imperfectum habet reduci ad perfectum. ideo quod eſt per accidens habet reduci ad per ſe, & id quod eſt per ſignum ad id quod eſt per cauſam, & quod poteſt aliter ſe habere ad id quod non poteſt aliter ſe habere. vnde in ſimilibus prædicta propoſitio veritatem habet. Super hanc expoſitionem Paulus Venetus videtur ſuperaddere quartam expoſitionem, ut uidelicet ſit ſenſus, quæſtiones ſunt æquales &c. i. his quibus intellectus poteſt aſſentire per diſcurſum. vnde principia demõſtrationis illo modo non uere ſcimus.

SOLVTIO.

Ad primum igitur dicendum, quod uere ſcibile accipit dupliciter. uno modo propriiſſime, uidelicet pro eo quod per demonſtrationem eſt cognoſcibile ſicut id quod cognoſcitur per formam demonſtrationis. ſecundo modo ſola cõcluſio demonſtrationis dicitur uere ſcibilis. alio modo accipitur ut in propoſito vere ſcibile proprie pro eo quod in demonſtratione cognoſcitur non ſolum ſicut id quod cognoſcitur per formam demonſtrationis, ſed pro eo quod cognoſci-

cognoſcitur ſicut ratio cognoſcēdi aut antecedenter elicitiue aut communitatiue, vt expoſitum eſt. ſic quatuor ſunt ſcibilia vt eſt expoſitum. ſic non placet ratio vnde fundatur in falſo. Ad ſecundum dicendum, quod licet omnis quæſtio ſit reductiue qō medij nō tñ ſm formam quæſtionis vt infra patebit. Ad tertium dicendum, vt dicit hic Britonus ꝙ quæſtio poteſt accipi dupliciter, videlicet, communiter & proprie. communiter ſumitur pro eo quod habet modum dubitationis vel interrogationis, & iſto modo de omni re formari poteſt quæſtio. ſed proprie ſumitur quando, videlicet, res, quę quæritur de ſe indubitabilis eſt vel quæſibilis & ſcibilis per artem demonſtratiuam, & iſto modo non poteſt formari quæſtio de omni re, quia vt dicit Linconienſis quæſtio eſt proprie motus animę ſupra rem quæſitam, quādo enim anima mouetur & tendit ad inquiſitionem rei, quæ de ſe eſt dubitabilis vel quæſibilis, tunc format quæſtionem, & iſto modo omne quæſitum eſt partim notum & partim ignotum, quod non conuenit omni rei. Ad quartum dicendum, quod demonſtrator non interrogat eo modo ſicut dialecticus, videlicet, non interrogat vt petat conceſſum dubitatiue, ſed abſolute interrogat vt videat ſi diſcipulus ſit eiuſdem opinionis cum ipſo, vnde ſupra oſtenſum eſt in primo huius, quod in qualibet ſcientia ſpeciali ſunt proprię interrogationes. Ad quintum patet ſolutio ex dictis.

Sequitur in Philoſopho & in Doc. San. deinde cum dicit eſt quidem &c.

ARTICVLVS II.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quod non ſint tantum quattuor quæſtiones vere ſcibiles. Nam ſunt plures quęſtiones per demōſtrationem vere ſcibiles quam quattuor. vt de ſe patet. ergo non tantum ſunt quattuor qōnes. patet conſequentia per præcedentem concluſionē, quia quæſtiones ſunt ęquales numero his &c.

2 Præterea. Vt dicit Boetius, omnis quæſtio eſt quaſi theſis denudata, videlicet, circunſtantijs, vel hypotheſis, quæ eſt circunſtantijs inuoluta. ergo tantum ſunt duę quæſtiones & non quattuor.

3 Præterea. de omni prædicamento poteſt formari quæſtio, videlicet, quid, quantum, quale &c. ergo ſunt plures quam quattuor.

4 Præterea. Secundum Boetium in topicis quæſtio eſt dubitabilis propoſitio ſed plures ſunt dubitabiles propoſitiones quam quattuor. ergo &c.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus in præſenti capitulo ibi. [Eſt quidem &c.]

CONCLVSIO.

Reſpondeo, dicendum, quod ſecunda concluſio huius capituli, quæ eſt reſponſiua ad quæſitum talis eſt. tantum ſunt quattuor quæſtiones terminabiles per demonſtrationem, quæ probanť tali rōne ſm Philoſophū elicitiue. nā omnis quæſtio vel eſt ſimpliciter non ponens in numerum, vel eſt compoſita ponens in numerum. Si primum hoc eſt dupliciter, vel quia quærit de eſſe rei ſimpliciter & ſic eſt quæſtio ſi eſt. vel quærit de eſſe rei quiditatiue & ſic eſt quæſtio quid eſt. ſi ſecundum hoc etiam dupliciter. vel quia quærit de inhęrentia unius ad alterum. ſic eſt quæſtio quia eſt uel de cauſa illius inhærentię. ſic eſt quęſtio propter quid. ſunt ergo quattuor quæſtiones tantum uere ſcibiles, ideſt, determinabiles per demonſtrationem, uidelicet, ſi eſt, quia eſt, quid eſt, & propter quid eſt. dicuntur autem uere ſcibilia, quia per demōſtrationem ſciuntur, ut dictū eſt. aut directe ſicut quia eſt. aut conſequenter ſicut propter quid eſt, aut elicitiue uel antecedenter ſicut ſi eſt & quid eſt.

Conſiderandum eſt hic ſecundum Doc. S. quod cum ſcientia non ſit niſi uerorum, ut patuit per diffinitionem demonſtrationis, cuius effectus eſt ſcire, uerum autem ſolū ſignificetur per orationem

tionem ſiue enunciationem oportet ſolam enunciationem eſſe ſcibilem, & ꝑ conſequens quæſibilem primo & principaliter. licet ſecundo modo ſcientia ſit terminorum ipſius propoſitionis: ſicut autem in ſecundo perihermenias dicitur, enunciatio dupliciter formatur. vno modo ex nomine & verbo eſt abſque aliquo appoſito, vt cum dicitur. homo eſt. ſic eſt propoſitio de ſecundo adiacente. alio modo quando aliquid tertium adiacet vt cum dicitur homo eſt albus. poteſt ergo quæſtio formata referri ad primum modum enunciationis, ſic eſt quæſtio ſimpliciter. vel ad ſecundum modum ſic eſt quæſtio quaſi compoſita vel ponens in numerum.

Conſiderandum eſt vlterius, quod quæſtio compoſita dicitur ponere in numerum ſecundum Doc. S. quia, videlicet, quęrit de cōpoſitione duorum, ſed ſecundum Albertum mag. talis quæſtio dicitur ponere in numerum in qua prædicatum ponit aliquod ſubiectum diſtinctum ab hoc verbo eſt vel eius participio, vt cum dicitur homo eſt animal. illud prædicatum animal ponit illud ſubiectum homo quod eſt aliud ab hoc verbo eſt quaſi ponens in numerum binarium contra ſubiectum. omnis ergo quæſtio ponit in numerum in qua ponitur aliud prædicatum ab illo verbo eſt vel eius participio, ſcilicet exiſtens, ꝙ notanter dicitur, quia idem eſt quærere an homo ſit, & an homo ſit exiſtens, quia vtrobique quæritur de eſſe exiſtentie rei ſimpliciter. ſed ſecundum Paulū Venetum quæſtio de eſt tertio adiacente, & non de ſecundo adiacente dicitur ponere in numerum. tum primo quia qō de ſecundo adiacente non ponit prædicatum aliud materiale a ſubiecto, ſicut quæſtio de tertio adiacente, ſubiectum enim non ponit in numerum contra ſubiectum, ſed bene prædicatum: tum ſecundo quia quęſtio an eſt nullam ſuppo nit quęſtionem, & quęſtio quid eſt vnā ſupponit ſolam, videlicet ſi eſt, ſed quæſtio quia eſt pręſupponit duas, videlicet ſi eſt & quid eſt, & quæſtio propter qd eſt præſupponit prædictas tres quæſtiones. vnum autem non facit numerum, ſed bene duo vel tria. tum tertio quia quæſtiones ſi eſt, & quid eſt, quæ ſunt de eſt ſecundo adiacente, quærunt de eſſentia & eſſe rei, quæ ſunt idem realiter cū ipſa re. aliæ uero duæ quæſtiones, quæ ſunt de eſt tertio adiacente, quærunt de ſubiecto & de propria paſſione, quæ diſtinguunt realiter. ideo ſunt ponētes in numerum. hæc ille. Sed hoc quod hic dicitur repugnat doctrinę Do. S. & ueritati. manifeſtum eſt enim quod eſſe eſſentiæ rei de quo eſt hic mentio realiter ſiue eſſentialiter differt ab ipſa re, aliter res non poſſet intelligi ſine ſuo eſſe exiſtentiæ, quod eſt falſum ut deducit Doc. San. in tractatu de eſſe & eſſentia.

Conſiderandum eſt ulterius ſecundū Rodulphum Britonum, quod ſolum illa quæſtio ponit in numerum quando prædicatum eius eſt numeratum & diſtinctum formaliter & eſſentialiter contra ſubiectum, ſicut cum quæritur utrum homo eſt riſibilis, quia eſſentia riſibilis eſt alia ab eſſentia hominis, & vna ponit in numerum contra aliam, unde ſecundum ipſum dum quæritur utrum homo eſt animal, illa quæſtio nō eſt ponens in numerum. ſed hoc non uidetur uerum eſſe, quia ſic quęlibet quæſtio compoſita non poneret in numerum, quod uidetur eſſe contra deductionem Philoſophi in exemplis ſuis ſecundum expoſitionē Doc. S. Alberti & aliorum doctorum.

Conſiderandum eſt ulterius ſecundum eundem, quod ſufficientia prædictarum quęſtionum ſic poteſt formari, quia omnis quæſtio eſt quæſtio medij, aut ergo eſt ipſius medij, ut accipitur in ratione medij, aut eſt medij abſolute. ſi primum hoc eſt dupliciter. quia uel quærit de cauſa inhærentię paſſionis ad ſubiectum, uel de ipſa cauſa, uel inhærētia. ſi primum ſic eſt quæſtio propter quid. ſi ſecundum ſic eſt quæſtio quia eſt quia quærit medium ad probandum hoc de hoc, ſi uero eſt quæſtio medii

non

non ratione medii, ſed ſecundum quod eſt diffinitio ſubiecti vel paſſionis, ſumitur abſolute. hoc eſt dupliciter. quia vel quærit de entitate rei, ſic eſt quæſtio ſi eſt ſiue an eſt uel, quærit de quiditate ſic eſt quæſtio quid eſt.

Conſiderandum eſt vlterius, quod de prædictis quæſtionibus exemplificat, & primo de quæſtionibus compoſitis in numerum ponentibus, vt cum quærimus utrum ſol eſt deficiens, quia eſt eclypſis uel non, vel utrum homo ſit animal uel non, tunc dicimus quia, ita quod hoc quod dico quia ſit nota uel ſignum interrogationis, ſed quia ad hoc quærimus ut ſciamus quia eſt, cuius ſignum eſt quia, cum hoc inuenerimus per demonſtrationem quieſcimus a quærendo. vnde ſi in primo ſciremus uel ſciuiſſemus non quæreremus, utrum ita ſit. inquiſitio enim non ceſſat niſi habito eo quod quærebatur. & ideo cum quæſtio quia ceſſet cum quærimus utrum hoc ſit hoc, habito quod ita eſt manifeſtum eſt quod hæc quæſtio quia cuęritur: & cum ſcimus quia ita eſt quærimus propter quid ſit hoc ut puta, cum ſcimus quod ſol eſt deficiens propter eclypſim & quod terra mota eſt in terræ motu, quęrimus propter quid ſol deficiat aut propter quid terra moueatur; & hoc quærimus ponendo in numerum. quod uero quærimus alio modo, uidelicet, non ponendo in numerum ut cum quęrimus, an centaurus ſit an non, & ſcientes de aliquo quia eſt, ideſt, ſi eſt, ſimpliciter quærimus quid ſit illud, ut quid eſt homo uel animal. hæc enim ſunt tot quot quęrimus, quæ cum inuenerimus dicimur ſcire,. hęc omnia Doc. Sen. ſecundum Philoſophum.

Conſiderandum eſt ulterius ſecundum Egidium, quod quęſtiones de quibus hic Philoſophus exemplificando loquitur non ſunt quęſtiones de quid nominis, quia talia non ſunt uere ſcita, nec ſunt uere concluſa in aliqua ſcientia, ſed ſunt quid rei. quid enim nominis eſt tam entium quam non entium. unde ipſa figmenta poſſunt habere quid nominis non autem quid rei. cognitio enim quid eſt prępſupponit cognitionem ſi eſt loquendo de quid rei non autem de quid nominis, unde Philoſophus exemplificando de quęſtione ſi eſt exemplificat de centauro exprimendo aliquod figmētum, quia talis quęſtio poteſt eſſe etiam figmentorum, ſed exēplificando de quid eſt non exemplificauit niſi de entibus, ut de homine & Deo, quia talis quęſtio, ut hic de quæſtione agitur non eſt niſi entiū. licet ipſius Dei, cum non poſſit diffiniri aut terminari, quia eſt infinitus, non ſit diffinitio quid rei proprie ſumpta, quod, uidelicet ſignificatur per diffinitionem quiditatiuā eius tamen eſt quid rei large ſumpta, pro eo, uidelicet, qnod poteſt reſponderi realiter ad interrogationem factam per quid eſt quod ſignificari poteſt per diffinitionem exprimētem quid rei, mediat enim diffinitio quiditatiua quid rei inter diffinitionem quiditatiuam quid nominis, ut hic ait Paulus Venetus. ſi.n. quæratur a nobis, quid eſt Deus, diceremus, quod eſt id quo maius cogitari non poteſt, nihil tamen obſtat quin de eo quæri poſſit quid eſt quod non habet quid rei, ſicut.n. poteſt quęri ſi eſt de eo quod non habet eſſe. ita poteſt quęri qd e de eo qđ ñ hēt diffōnē. nulla.n. qō p̄ſupponit qđ quærit. quanuis.n. omnis qō ſit ꝓpō materialiter ſumpta & oīs propoſitio ſit complexa, & per conſequens omnis quæſtio ſit complexa quā tū ad qōnem factā, tñ id de quo eſt qō pōt eſſe qd incōplexū cū aliquā quærat de entitate & aliqua de quiditate quę incomplexa ſunt. ideo dicitur aliqua qō ſimpliciter ſiue incomplexa, ſicut eſt qō ſi eſt quę licet ſit pręcognitio, tñ dr̄ etiam quęſtio etiam loquendo de ſi eſt reſpectu ſubiecti licet diuerſimode. ſubiectum enim poteſt conſiderari dupliciter ut dicit hic Rodulphus britonus. uno mō ſm ſe & abſolute & ſic pōt de ipſo quęri quęſtio ſi eſt alio mō pōt conſiderari ſm ꝙ poteſt conſiderari uel comparari ad paſſionem antequam

probetur

probetur paſſio de ipſo per demonſtrationem. ſic ſi eſt de ipſo ſubiecto eſt p̃cognitio, antequam enim probetur aliquid de ſubiecto oportet præſupponere ſiue pręcognoſcere ipſum ſubiectum eſſe.

SOLVTIO.

Ad primum igitur dicẽdum, quod de omnibus concluſionibus per demõſtrationem ſcibilibus formantur tantum duæ quæſtiones in genere ſcibiles, videlicet q̃a eſt & propter quid eſt, licet materialiter loquẽdo, vt dicit Linconiẽſis de ipſis poſſint eſſe plures quæſtiones q̃ quatuor. Ad ſecundum dicendum, quod Boetius diuidendo quæſtionem ſolum loquitur de quæſtione in terminis communibus facta & nõ in terminis ſpecialibus, unde ratio nulla. Ad tertium dicendum, quod quæſtiones tales habent reduci ad ipſum quia eſt, quia in ſimilibus quęritur de inhęrẽtia alicuius in aliquo. uel dicendum, quod ſimiles interrogationes non ſunt quæſtiones uere ſcibiles, ideſt terminabiles per artem demonſtratiuam. unde de eis nihil ad propoſitum. Ad quartũ patet ſolutio ex dictis.

Sequitur in Philoſopho, & Doct. San.

Deinde cum dicit. Quærimus autem &c.

ARTICVLVS III.

AD tertium ſic proceditur. Videtur quod non omnes prędictæ q̃ões reducantur ad quæſtionem quid eſt. Nã prius nõ debet reduci ad poſterius, ſed potius econuerſo, ſed quæſtio ſi eſt eſt quæſtio præcedẽs quæſtionem quid eſt. cũ quid rei pręſupponat ſi eſt, ut ſupra conceſſum eſt. ergo q̃ ſi eſt non reducitur ad quæſtionem quid eſt,

2 Præterea. Vnum oppoſitorum non reducitur ad reliquum ſicut album non reducitur ad nigrum, ſed quæſtiones uere ſcibiles ex oppoſitis ſunt diſtinctæ, cum ſint membra condiuidentia. ergo &c.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus in litera ibi. [Quærimus autem cum quærimus &c.]

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum, quod tertia concluſio huius capituli, quę eſt reſpõſiua ad quæſitum eſt quod omnes quæſtiones vere ſcibiles reducuntur ad q̃õnem quid eſt, quæ concluſio ſic probat̃. nam omnis quæſtio quęrit de medio ut in ſequẽti articulo probabitur, ſed medium in demonſtratione eſt quod quid eſt. ut infra patebit. ergo omnis quęſtio reducitur ad quęſtionem quid eſt. non quidem ſicut ad illud, quod eſt eis idẽ formaliter, ſed ſicut menſuratum ad menſuram, in unoquoque enim genere vt patet decimo metaphyſicæ, eſt dare unum primum, quod eſt metrum & mẽſura omnium illorum, quæ ſunt illius generis. ergo in genere quęſtionum eſt dare unam quæſtionem primam ad quam omnes aliæ habẽt reduci, quæ eſt quod quid eſt. nam omnes alię quęſtiones terminantur ad ipſũ quid eſt, quia ſcito quid eſt ſcitur ſi eſt loquendo de quid rei, de quo eſt hic ad propoſitum, & ſcito quid eſt ſcitur propter quid, quia idẽ eſt quid eſt & propter quid eſt realiter: licet ſecundum formam quęſtionis demonſtrant. cum etiam aliquid ſcit propter quid, ſcit etiam quia eſt, ſic enim ſe habet quid ad propter quid ſuo modo, ſicut ad quia eſt: nullus enim poteſt ſcire cauſam propter quam paſſionis ad ſubiectum niſi prius ſciat paſſionem ineſſe ſubiecto.

Conſiderandum eſt hic ſecundũ philoſophum & Doctorem Sanctum, quòd quęſtio ſi eſt, & quia eſt differunt & cõueniunt. differunt in hoc quòd quęſtio ſi eſt quærit de eſſe ſimpliciter, ſed quæſtio quia eſt quærit de eſſe impertinenter, vt cum quærimus vtrum luna deficiat vel augeatur eſt quæſtio impertinenter, quærimus enim in hac quæſtione, ſi luna eſt aliquid, ut puta deficiens vel aucta, ſed cum quærimus an luna ſit vel non quærim 3 debe

bea

bet eſſe ſimpliciter. unde dicitur ſi eſt. differunt etiam in hoc quod quæſtio ſi eſt, eſt quõ ſimpliciter, & per cõſequens non ponens in numerum: quæſtio uero quia eſt dicitur quæſtio compoſita & ꝑ conſequens ponens in numerum, ſed conueniunt in hoc, quia tam de quæſtione ſi eſt quam de quæſtione quia eſt quæritur, an ſit id quod eſt medium, q̃a id quod eſt mediũ eſt ratio eius de quo q̃ritur an ſit. cum ergo cognito quia eſt quærimus propter quid eſt, aut cum cognitio ſi eſt quęrimus quid eſt, tunc quęrimus quid ſit medium, quod non eſt intelligendum, ut ſupra dictum eſt ſecundum formam quæſtionis, ſed ſecundum quandam concomitantiam. nam qui q̃rit cauſam propter quam ſol eclypſatur non querit ipſam ut medium demõſtrationis, uidelicet ut in ſenſu compoſito, ſed quærit in ſenſu diuiſo id quod eſt medium, quia conſequens eſt vt hoc habito poſſit demonſtrari, & eadem ratio eſt de quæſtione quid eſt.

Sed inſtabat diſcipulus contra aliqua quæ adducta ſunt. nam ſi eſt, eſt & quid eſt, cum quid eſt non ſit quæſtio. ergo &c. Dicendum quod non eſt inconueniens quod vnum & idem ſit p̃cognitio & quæſtio ut ſupra dictum eſt. nam de ſubiecto in comparatione ad paſſionem antequam probetur paſſio de ipſo, oportet præcognoſcere quid eſt. de ipſo uero abſolute ſumpto non ſecundum quod de ipſo habet demonſtrari paſſio, ipſum quod quid eſt poteſt eſſe quęſtio, uel vt alij dicunt quid nominis eſt præcognitio, ſed quid rei eſt quæſtio. ſimiliter ſi eſt paſſionis uel de paſſione eſt quæſtio, ſed de ſubiecto eſt præcognitio & hoc comparando ſubiectũ ad paſſionem: ſi vero abſolute cõſideretur tunc poteſt etiam reſpectu ſubiecti dici quæſtio, & licet qõ ſi eſt non determinetur per demonſtrationẽ directe quaſi formaliter concluſa, terminatur tamen per eam elicitiue & indirecte.

S O L V T I O.

Ad primum ergo dicendum, quod licet quæſtio ſi eſt ſit prior ordine generationis quam quæſtio quid eſt. tamen quæſtio quid eſt ordine perfectionis ꝑcedit quæſtionem ſi eſt & hoc potiſsime conſiderando quæſtiones quantum ad earum determinationem. terminata enim quęſtione quid eſt neceſſarium eſt quæſtionem ſi eſt terminari. ut dictũ eſt, non autem econuerſo. Ad ſecundũ dicendum, ſecundum Rodulphum Britonum, quod aliqua dicuntur ex oppoſito diſtingui dupliciter. vno modo ſicut contraria uel ſicut aliqua quæ coęque ſub ſuo genere continentur. & iſto modo unum oppoſitorum ut ſic non reducitur ad reliquum. alio modo ſicut priuatiua vel diſparata aut quæ non continentur æqualiter ſub vno genere vel aliquo toto, & iſto modo vnum poteſt reduci ad aliud, ſicuti accidit in propoſito. vnde ratio laborat in æquiuoco.

Sequitur in proœmio & in Doc. Sanct.

Deinde cum dicit. contingit in æquiuoco &c.

A R T I C V L V S IIII.

Ad quartum ſic proceditur. Videtur quod non omnes quæſtiones ſint quæſtiones medii. Nam in omni q̃ſtione vere ſcibili de qua eſt hic intentio non eſt medium inter ſubiectum & prædicatum, ut patet de quæſtione ſi eſt & quid eſt. ergo non omnis quęſtio eſt quæſtio medii.

2 Pręterea. Medium eſt quoddam incomplexum. ergo omnis quæſtio eſt q̃ſtio incomplexa, ſed quæſtio quia eſt & propter quid non ſunt quęſtiones incomplexę, ut ſupra conceſſum. ergo nõ ſunt quęſtiones medij.

3 Præterea. Multi ſciunt determinare quæſtionem quia eſt, uidelicet, quæſtionem quia luna eclypſatur, qui ignorant medium demonſtrationis ſcientiam ipſius demonſtrationis ignorantes. ergo idem quod ſupra.

O P P O S I T V M.

Sed contra eſt philoſophus in littera

ra ibi. [Contingit itaque &c.]

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum, quod quarta concluſio huius capituli quæ eſt, reſpõſiua ad quæſitum eſt quod omnes quæſtiones uere ſcibiles ſunt quæſtiones medij. hanc concluſionem probat Philoſophus ratione & ſigno ſic. nã cauſa eſt medium in demonſtratione quę facit ſcire, cùm ſcire ſit rei cauſam cognoſcere &c. ſed in omnibus quæſtionibus uere ſcibilibus quæritur cauſa. nam cũ quæritur utrum luna deficiat, quęritur modo expoſito ſupra, utrum aliquid ſit cauſa defectus lunę. uel quid eſt quęrere propter quid. ergo quęſtio quia eſt & propter quid ſunt quæſtiones medii. ſicut autem ſe habet quęſtio quia eſt ad propter quid, ita ſe habet ſuo modo ad quid eſt. cum quęritur an defectus lunę ſit per quandam concomitãtiam, quęritur quid eſt talis defectus. quid autem & propter quid idem ſunt ſecundum ſubſtantiam. ergo quęlibet quęſtio eſt quęſtio cauſę, & per conſequẽs medii per quod, videlicet principaliter intenditur in demonſtratione determinata. Confirmatur quia quicunque intelligit aliquem finem, intelligit id per quod habet deuenire ad talem finem, ſed demõſtrator intelligit concluſionẽ demonſtrationis ſcire tanquam finem ad quem deuenit per medium demonſtrationis. ergo omnis qõ quam demonſtrator intendit, quę dicitur vere ſcibilis, eſt quæſtio medii.

Præterea. Idem confirmatur. nã quęſtio quid eſt pręſupponit quęſtionem ſi eſt, ſed quęſtio quid eſt, eſt quęſtio medii. ergo & quęſtio ſi eſt, eſt quęſtio medii. & quęſtio propter quid eſt reducitur ad quęſtionem quid eſt. idem. n. eſt quid eſt & propter quid eſt. ergo qõ propter quid eſt, eſt qõ medij, qõ uero quia eſt pręſupponit quid eſt. ergo quia eſt & quęlibet alia quęſtio eſt quęſtio medii. Confirmatur idem tertio. nam illud eſt quęſtio quo habito ceſſat dubitatio, ſed medium demonſtrationis eſt huiuſmodi in ordine ad quęſtiones uere ſcibiles. ergo &c. Confirmatur quarto idem. nam omnis quęſtio quærit an ſit medium uel quid ſit medium, ut ex ſupra dictis patet. ergo omnis quęſtio eſt quæſtio medii, & licet quæſtio quia eſt principaliter quærat de inherentia paſsionis ad ſubiectum, ex conſequenti tamen quæſtio quia eſt concomitatiue quęrit medium propter quid terminatur ipſa quæſtio quia eſt. A ſigno probat Philoſophus hanc concluſionem ꝑ exemplum ſenſibilem. Nam in eis in quibus eſt medium ſenſibiliter apparet, ꝙ omnis quæſtio eſt quæſtio medii, quia quando medium per ſenſum innoteſcit non relinquitur quæſtioni locus, ut ſi eſſemus in loco qui eſt ſupra lunam uideremus, quod luna ſubintrando umbram terrę deficeret. & ita nihil circa hoc q̃reremus, nec ſi eſt nec propter q̃d eſt hoc, ſed ſimul nobis fieret utrunque manifeſtum, ergo ſignum eſt, quod omnis quęſtio eſt quęſtio medii.

Nec ualet inſtantia cum obuiando dicitur, quod ſenſus eſt ſingularium. ea uero quæ quęruntur ſunt uniuerſalia ſicut & ea quæ ſciuntur, ſcientia enim eſt uniuerſalium vt ex ſupradictis patet. ergo non videtur quod per ſenſum poſſit nobis innoteſcere id de quo eſt quæſtio, quod autem hæc inſtantia nihil ſit declarat Philoſophus, quia ex ſingularibus notis per ſenſum accipitur & cognoſcitur vniuerſale de quo eſt ſcientia. nam ſi eſſemus ſupra lunam ex hoc ipſo, quod ſentiremus particulare, ſcilicet quod hoc corpus lunæ nunc ſubintrat hanc umbrã lunæ vel terræ, ſtatim accideret nobis quod ſciremus uniuerſale, quia cognoſceremus, quod ſemper hoc modo accidit lunæ defectus.

Conſiderandum eſt hic ſecundum ꝙ philoſophus ex ſupra dictis concludit quod idem eſt ſcire quod quid eſt & propter quid eſt. nam ex hoc quod uidemus terram interpoſitam inter ſolem & lunam, ſciremus & quid eſt defectus lunę & propter quid deficit luna, quorum unum uidelicet ſcire quid eſt, refertur ad ſciẽtiam qua ſcimus de aliquo quod

ſimpli

ſimpliciter ſit, ſed ſcire propter quid refertur ad cognitionem eorum, quæ inſunt ſicut cum dicimus, quod trianguli ſunt æquales duobus rectis. relinquitur ergo quod idem eſt quid eſt & propter quid, quod manifeſtat philoſophus per exempla, vt ſi quæratur q̃d eſt defectus lunæ. reſpondetur, quod eſt defectus luminis in luna propter terram, quæ obijcitur inter ſolem & lunam: quod quidē etiam reſpondetur cum requiritur propter quid luna deficit, propter defectū luminis ex oppoſitione terræ, ſimiliter eſt de conſonantia nam ſi quæratur q̃d eſt conſonantia, reſpondetur quod eſt proportio numerorum ſecundum graue & acutū, & ſi quæratur propter q̃d acutum conſonat graui, reſpondetur propter id quod habet proportionem numeralem ſecundum acutum & graue. ſic ergo quæſtio quid eſt & propter quid redeunt in idem ſubiectum quãuis differant in ratione.

Conſiderandum eſt vlterius ſecundū Britonum quod quæſtionem eſſe ipſius medij poteſt ītelligi dupliciter. vno modo ꝙ ſit medij ſicut eius ꝙ principaliter terminatur per demonſtrationē, & iſto modo, q̄ō quia eſt non eſt q̄ō medii, q̄a q̄ō quia terminatur ſolum formaliter ꝑ demonſtrationem. alio modo quod ſit medij tanquam eius per quod illud terminatur quod principaliter intenditur per demonſtrationem, & illo modo q̄libet quæſtio eſt quæſtio medij modo expoſito.

Conſiderandum eſt vlterius ſ̃m eundem, ꝙ prædictæ quæſtiones ſunt diuerſimode quæſtiones medij, quia quædam ſunt de medio abſolute ſumpto, ſicut quid eſt, & ſi eſt, differenter tñ quia q̃d eſt dicitur de eſſentia medij, ſed ſi eſt dicitur de entitate ipſius cuius quod quid eſt dicitur medium, ſed propter quid & quia ſunt quæſtiones de medio ſumpto per comparationem ad paſſionem, diuerſimode tamen quæſtio quia eſt, dicitˀ quæſtio concluſionis per medium terminatum, & q̄ō propter quid eſt, eſt q̄ō medii in comparatione ad paſſionem, quia quærit de cauſa inhærentiæ paſſionis ad ſubiectum.

SOLVTIO.

Ad primum igitur dicendum, quod non omnes q̄ōnes vt dictum eſt ſunt q̄ōnes medii tanquam eius quod principaliter terminatˀ per demonſtrationem, vt vult argumentum. aliter quælibet q̄ō eſſet q̄ō complexa vt voluit ſecundū argumentum, ſed tñ omnes q̄ōnes vere ſcibiles ſunt q̄ōnes medii ſicut eius propter q̃d terminatur id, quod per demonſtrationem ſcitur. Ad ſecundum patet ſolutio ex dictis. Ad tertium dicendum, quod artem demonſtrationis ignorans terminat quæſtionem quia eſt per cām ſcit quidem id quod eſt medium, quia ſcit cauſam, licet non ſciat medium ſub ratione medij ſyllogiſtici.

Sequitur in Philoſopho. Videtur autem hic Philoſophus dicere &c.

ARTICVLVS V.

AD quintum ſic proceditur. Videtur quod diffinitio paſſionis ſit medium in demonſtratione potiſſima. Nā philoſophus in præſenti capitulo docet demonſtrare paſſionem de ſubiecto ꝑ diffinitionem paſſionis, vt patet per ſua exempla, uidelicet de defectu lunæ & de conſonantia, dicit enim quid & propter quid paſſionis eſt medium, ſed loquitur hic de demonſtratione propter quid quæ dicitur propter quid potiſſima. ergo diffinitio paſſionis eſt medium in demonſtratione potiſſima.

2 Præterea. Philoſophus infra dicit, quod medium demonſtrationis eſt ratio, ideſt diffinitio primi termini, ſed terminus, ut patet primo priorum eſt maior extremitas. maior autem extremitas eſt paſſio ipſius ſubiecti. ergo idē quod ſupra.

3 Præterea. Philoſophus infra probat aliquos eſſe longæ uitæ, quia non habēt cholerē, quod eſt diffinitio illius paſſionis longæ uitæ &c.

Præ-

4 Præterea. Demonſtrationes mathematicę ſunt potiſſimæ cum ſecundum commentatorem ſecundo metaphyſi. ſint in primo gradu certitudinis, ſed tales aſſumunt pro medio diffinitionem paſſionis, ut patet in geometria Euclidis, igitur &c.

5 Præterea. Medium demonſtrationis potiſſimæ uidetur dicere quid & ꝓpter quid paſſionis, ſed ſola diffinitio paſſionis eſt huiuſmodi, quæ dicit cauſam propter quam ineſt paſsio ſubiecto, vt innuit Philoſophus in præſenti capitulo. igitur &c.

6 Præterea. Demonſtratio potiſsima debet procedere per propriam & immediatam câm paſſionis vt hic patet ꝑ Philoſophū, ſed ꝓpria câ & immediata paſſionis eſt quod quid eſt, ſiue diffinitio eius, & non ſolū quiditas ſubiecti. ergo ſola diffinitio ſubiecti non poteſt eſſe medium demonſtrationis potiſſimæ.

7 Præterea Medium in demonſtratione potiſsima quæ habet fieri in prima figura, dicitur eſſe medium poſitione. ſed talis eſt diffinitio paſsionis, quæ prior eſt paſsione, & ſequitur ſubiectum, non autem ſic eſt de diffinitione ſubiecti quæ tam ſubiectum quam paſsionem præcedit. igitur &c.

8 Præterea. Si diffinitio ſubiecti eſſet medium in demonſtratione potiſsima, ſequeretur quod talis demonſtratio poſſet eſſe ex ignotis & committeretur fallacia petitionis principij quorum vtrunque eſt inconueniens. igitur &c. patet ſequela, quia poteſt eſſe, quod paſsio ſit æque ignota de diffinitione ſubiecti, ſicut & de ſubiecto. diffinitio enim ſubiecti & ipſum ſubiectum ſunt idem realiter.

9 Præterea. In prooemio de anima habetur a Philoſopho, quod cognitio ipſius quod quid eſt ſubiecti non eſt utilis ad cognoſcēdum paſsiones quæ inſunt ſubiecto. immo etiam accidentia conferunt magnam partem ad cognoſcendū quod quid eſt. igitur videtur quod ipſū quod quid eſt ſubiecti non ſit cauſa & medium paſsionum vel medium potiſsimum per quod propria paſsio de ſubiecto demonſtratur.

10 Præterea. Diffinitio paſsionis accipit principia eſſentialia & effectiua paſſionis, ſed diffinitio ſubiecti non accipit principia paſsionis in ratione cauſæ. igitur rationibus & auctoritatibus patet, quod diffinitio ſubiecti non ſit medium, ſed diffinitio paſsionis ſit medium in demonſtratione potiſsima.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus in præſenti capitulo pręſertim Doc. S. ibi cum dicit. [Videtur autem hic Philoſophus dicere, quod diffinitio paſsionis ſit mediū in demonſtratione, ſed conſiderādū eſt quod diffinitio paſsionis perfici non poteſt ſine diffinitione ſubiecti.]

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum, quod Doc. S. in præſenti capitulo vult quod diffinitio ſubiecti, & non diffinitio paſsionis ſit medium in demonſtratione potiſsima, quod hic tribus rationibus & exemplo probat. Prima ratio eſt talis. nam demōſtratio potiſsima habet reducere in primā câm, aliter nō diceret potiſſima cū eſſet reſolubilis in priorē, ſed niſi accipiatur vt demonſtrationis mediū diffinitio ſubiecti, demonſtratio non reſoluit in primam cauſam, quia principia quę continet diffinitio ſubiecti ſūt principia paſsionis. ergo diffinitio ſubiecti eſt medium in demonſtratione potiſsima. Secunda ratio. ſicut paſsio eſt demonſtrabilis de ſubiecto ita & diffinitio paſsionis cum etiam ſit accidens proprium eius, ſed talis diffinitio non poteſt demonſtrari de ſubiecto per diffinitionem paſsionis, aliter idem demonſtratur per idem ſecundum rem & rationem. ergo demonſtrabitur per diffinitionem ſubiecti quam pręſupponit. ergo idem quod prius. Tertia ratio eſt. nā in principio primi huius dictum eſt, ꝙ non ſolum oportet pręcognoſcere qd eſt de paſsione, ſed etiam oportet præcognoſcere de ſubiecto quod non oporteret niſi demonſtrator vteretur diffinitione ſubiecti, & ſua demonſtratione

tione. ergo &c. Quarto idem probat exemplo, ſi velimus de triangulo demõſtrare quia tres&c. accipere oportet primo pro medio diffinitionem paſſionis, videlicet quod eſt figura habens angulum extrinſecum æqualem duobus intrinſecis ſibi oppoſitis, & oportet iterũ eam demonſtrare per diffinitionem ſubiecti ſic dicendo. omnis figura tribus lineis rectis contenta habet angulum extrinſecus æqualem intrinſecis ſibi oppoſitis. patet ergo quod illa demonſtratio, quæ aſſumit pro medio demonſtrationis diffinitionem paſsionis non eſt demonſtratio potiſsima cum reſolubilis ſit in priorem, & hoc modo loquendo de demonſtratione ſimpliciter uel potiſsima. Secus autem accipiendo demonſtrationem quamlibet propter q̃d eſſe potiſsimam, quia ſic eam accipiendo in ea poteſt eſſe medium diffinitio paſsionis, vt volunt exempla Philoſophi in obijciendo adducta.

Sed contra eſt quod Paulus Venetus in hoc ſecũdo lib. imponit Doct. S quod opinio eius ſit diffinitionem paſſionis, & non diffinitionem ſubiecti eſſe medium in demonſtrationepotiſſima. dicit enim prænominatus Paulus quod circa hanc materiam ſunt quatuor oppoſitiones. quarum prima eſt Thomæ & Egidij. videlicet ꝙ diffinitio paſsionis, & non diffinitio ſubiecti eſt mediũ in demonſtratione potiſsima. probatur. nam ſciẽtiæ mathematicæ ſunt in primo gradu certitudinis per commentatorem ſecũdo metaphy. ſed illa non demonſtrantur. ergo &c. hæc ille formaliter. Sed neceſſe eſt dicere quod iſte opinator doctrinam Doct. Sanct. non uiderit, aut ſi vidit ipſam intelligere contempſit, uel grauiſsimus error erat primi ſcriptoris. cum in omnibus ſuis libris ſuper eodem prædicta uerba reperiantur. dicit enim hic Doct. Sanct. ſic. Sed conſiderandum eſtquod diffinitio paſsionis perfici nõ poteſt ſine diffinitione ſubiecti. manifeſtum eſt enim quod principia quæ continet diffinitio ſubiecti ſunt principia paſsionis, non ergo demonſtratio reſoluitur in primam cauſam niſi accipiatur idem demonſtrationis medium diffinitio ſubiecti. ſic igitur oportet paſsionem concludere de ſubiecto per diffinitionem paſsionis, & vlterius per diffinitionem paſſionis concludetur de ſubiecto per diffinitionem ſubiecti. unde etiam in primo lib. dictum eſt. oportet præcognoſcere quid eſt non ſolum de paſſione, ſed etiam de ſubiecto quod non oporteret niſi demonſtrator diffinitione ſubiecti uteretur in demonſtrãdo. Et hoc patet per exemplum ſi uelimus de triangulo demonſtrare, quod habet tres angulos &c. Paulo poſt ſubiungit. Et idem patet, ſi uelimus demõſtrare, quod uox acuta & grauis conſonet, accipiemus diffinitionem paſsionis vt hic dicitur, quia hæc habet proportionem numeralem. ſed rurſum ad hoc probandum vel demonſtrandum oportet accipere diffinitionem grauis & acuti, nam grauis vox eſt quę in multo tempore nata eſt mouere ſenſum, acuta autem quæ in modico tempore. modici autem ad multum eſt proportio numeralis. ergo uocis acutæ & grauis eſt proportio numeralis. nec refert ſi aliter graue, & acutum diffinitũ, oportet enim in eorum diffinitionibus ponere aliquid ad quantitatem pertinens. ſic erit in eis concludere proportionem numeralem. hæc ille formaliter de verbo ad verbum. ex quibus manifeſte apparet quod prædicti opinatoris falſa eſt opinio. uult enim Doct. Sanct. ut dictum eſt quod diffinitio ſubiecti poteſt eſſe medium in demonſtratione potiſsima, licet Egidius probabiliter oppoſitum ſenſit.

Conſiderandum quod Rodulphus britonus eſt eiuſdem opinionis cum Doc. Sanct. dicit enim quod in demonſtratione ſimpliciter potiſsima diffinitio ſubiecti eſt medium & non diffinitio paſsionis. primum enim ſic probat. nam id q̃d habet rationem propter quid paſsio ineſt ſubiecto habet rationem medij ad demonſtrandum paſsionem de ſubiecto, ut patet per Philoſophum in capite

te huius ſecundi lib. ſed diffinitio ſubiecti habet rationem propter quid, quia paſsio ineſt ſubiecto, quia in diffinitione completa ſubiecti accipiuntur explicite principia eſſentialia ſubiecti, ſed illa ſunt cauſa paſſionis in ſubiecto. ergo ex diffinitione ſubiecti habetur cauſa propter quam paſſio ineſt ſubiecto, & per conſequens per talem diffinitionem paſſio habet demonſtrari, quod etiam vult philoſophus in ſecundo de anima ubi demonſtrat unam diffinitionem animę per diffinitionem eius, idem etiam uĩ uelle in primo huius ubi concludit ſecundam diffinitionem demonſtrationis de ea per primã, in prooemio etiam de anima dicit quòd diffinitiones illæ cauſæ ſunt vanæ, & dialecticæ omnes per quas non apparet cauſa paſſionũ ĩ ſubiectis. uult ergo philoſophus ꝙ diffinitio ſubiecti ſit medium ad demonſtrandum paſſionem de ſubiecto. ſecundo probat tali ratione. nam in demonſtratione potiſſima omnes præmiſſæ ſunt immediatæ, vt patet per diffinitionem demonſtrationis, ſed quando accipitur pro medio diffinitio paſſionis ad demonſtrandum eam de ſubiecto minor prҫmiſſa erit mediata, quia eſt demonſtrabilis, illa enim ſunt demonſtrabilia quorum eſt aliqua cauſa, ſed in diffinitione paſſionis eſt aliqua cauſa, quia ſicut principia eſſentialia ſubiecti ſunt aliqua cauſa ad demonſtrandum paſſionem de ſubiecto, ita ſunt cauſa ad demonſtrandum diffinitionem paſſionis de ſubiecto, paſſio enim & ſua diffinitio ſunt idem realiter. ergo minor in tali demonſtratione eſt demonſtrabilis, & per conſequens media. Ex quo patet ſecundum ipſum ꝙ diffinitio paſſionis non eſt medium in demõſtratione ſimpliciter potiſſima, ſed diffinitio ſubiecti, quia quælibet paſſio & diffinitio ei⁹ habet cauſam propter quam inhæreret ſubiecto, & eiuſdem opinionis eſt Linconienſis in hoc ſecundo.

Conſiderandum eſt vlterius quod Egidius propter rationes in contrariũ adductas vult, quod diffinitio paſſionis & non diffinitio ſubiecti ſit medium in demonſtratione potiſſima, ſed licet ſuę rationes ſint probabiles non tamen cogunt neque uerum concludunt ut in eorum ſolutionibus clare patebit, pro cõfirmatione uero ſuæ opinionis adducit vnam rationem ducentem ad impoſſibile quę eſt talis. ſi diffinitio ſubiecti eſſet medium in demonſtratione potiſſima ſequeretur, quod demonſtratio non reſolueret uſque ad per ſe nota, & ſic tolleretur certitudo demõſtrati onũ quod eſt inconueniens, probatio ſequelæ, q̃a aut talis diffinitio ſubiecti eſt talis quã omnes apprehendunt, aut eſt talis quã cum magna diligẽtia inueſtigare oportet. ſi primum ſic per ſe notum demonſtraretur, quia eſt per ſe notum paſſionem ineſſe tali ſubiecto. ſi ſecundum tunc ſi paſſio demonſtraretur de ſubiecto per talem diffinitionem, demonſtratio non reſolueret uſque ad per ſe nota, cum non ſit per ſe notum, talem diffinitionem conuenire ſubiecto. ultra autem diffinitionem ſubiecti non progreditur via demonſtratiua reſoluendo: ſed ſi quis diligenter conſideret hæc ratio tantum cõcludit, quòd diffinitio paſſionis non ſit medium in demonſtratione potiſſima inquantum concludit ꝙ diffinitio ſubiecti non poſſit eſſe medium, non. n. oportet quod diffinitio ſubiecti ſit per ſe nota omnibus, ſed ſufficit ꝙ ſit per ſe nota ſecundum naturam ante deductionem demonſtrationis, in applicatione uero præmiſſarum ipſius demõſtrationis ad concluſionem demonſtrãdam per ſe notum eſt non ſolum ſecundum naturam, ſed etiam patet demonſtrari talẽ diffinitionem eſſe talis ſubiecti per diffinitionẽ: vnde falſum eſt, ꝙ talis demonſtratio non reducatur ad ꝑ ſe nota ſimpliciter ſiue ſecundum naturam, nihil enim notius conuenit diffinito quam ſua diffinitio quidditatiua quæ dicitur medium in demonſtratione potiſſima ſecundum primam opinionem.

Conſiderandum etiam eſt vlterius, ut hic adducit Rodulphus Britonus, quod

quod aliqui propter fugam inconuenientium ad vtranque partem dicunt, quod diffinitio aggregata ex diffinitione ſubiecti & paſſionis eſt medium in demonſtratione potiſſima. tum primo quia illa diffinitio eſt medium in demonſtratione potiſſima qua accepta propoſitiones ſunt magis immediatæ, cum demonſtratio procedat ex immediatis, ſed diffinitio aggregata eſt huiuſmodi, quia ratione qua accipitur diffinitio paſſionis eſt maxime propria & immediata paſsioni, ratione uero qua accipitur diffinitio ſubiecti, illa diffinitio eſt maxime propria, & immediata ſubiecto: tum ſecundo, quia illa diffinitio eſt medium in demonſtratione potiſſima, quæ dicit quid & propter quid utriuſque extremitatis, ſed diffinitio aggregata eſt huiuſmodi cum explicet omnia principia ſubiecti & paſsionis. ergo talis diffinitio (ut iſti concludunt) eſt medium in demonſtratione potiſsima. ſed non eſt neceſſe ponere quod talis diffinitio aggregata ſit medium in demonſtratione potiſsima. & dato quod eſſet medium, hoc tamen non eſſet ratione qua in ea ponitur diffinitio paſsionis, ſed ratione qua ponitur in ea diffinitio ſubiecti. primum ſic probat Rodulphus. nam medium in demonſtratione potiſsima debet eſſe quid unum, ſed talis diffinitio aggregata non eſt quid unum cum ſubiectum & paſſio non ſint unum eſſentialiter, licet ſint unum in eſſe. una enim diffinitio eſt unius diffiniti. diffinitio autem ſubiecti habet vnum diffinitum, ſcilicet ſubiectum, & diffinitio paſsionis habet alium diffinitum, ſcilicet paſsionem. diffinitio autem aggregata ex vtraque habet utrunque diffinitum, & ſic non eſt una diffinitio.

Præterea, Ad hoc quod aliquid ſi medium in demonſtratione potiſsima, ſufficit quod dicat cauſam propter quid inhærentiæ paſsionis ad ſubiectum, ſed ſola diffinitio dicat cauſam propter quid, cauſa enim propter quid & medium ſunt idem. probatio mediæ, quia diffinitio ſubiecti ſi ſit complexa dicit explicite cauſam eius & principia. ſed ex eiuſdem principiis ex quibus eſt ſubiectum habet cauſari propria paſsio. ergo diffinitio paſsionis dicit cauſam paſsionis. ad hoc ergo vt habeatur medium in demonſtratione potiſsima non oportet habere aliud quam diffinitionem ſubiecti.

Præterea. Idem confirmatur per Philoſophum in primo & ſecundo huius, qui uult quod diffinitio aggregata ex pluribus diffinitionibus ſit tota demonſtratio ſola poſitione differens. non ergo eſt medium in demonſtratione potiſsima, cum talis diffinitio inquantum ad aliquam eius partem ſit mediata ſubiecto, huic minori extremitati. demonſtratio autem quæ eſt ſimpliciter potiſsima eſt, ſimpliciter ex immediatis. ſecundum probat idem tali ratione. nam talis diffinitio aggregata ſi dicitur medium hoc eſt propter hoc quod dicit cauſam propter quid paſsionis, ſed tunc diffinitio dicit cauſam propter quid paſsionis ratione illius partis, qua continet diffinitionem ſubiecti. ergo ſi talis diffinitio aggregata ponatur eſſe medium, hoc eſt ratione qua ponitur in ea diffinitio ſubiecti, & non ratione qua includit diffinitionem paſsionis, & licet diffinitio ſubiecti non ſit maxime propria paſsioni quantum ad eius eſſentialitatem, ideſt tanquam pertinens eſſentialiter ad eſſentiam eius, tamen eſt maxime ei propria quantum ad cauſalitatem propter quid, quia in diffinitione ſubiecti exprimuntur cauſæ dicentes propter quid paſsionis, quæ tamen in diffinitione paſsionis non exprimuntur, quia licet ibi ponatur ſubiectum ſecundum ſe & abſolute quod eſt cauſa paſsionis, non tamen dicit cauſam paſsionis, & cauſa eſt quod re-

quiritur ad hoc ꝙ aliquid ſit mediū in demonſtratione potiſſima ſimpliciter. Diſſinitio etiam aggregata ſi dicat quid & propter quid inhærentiæ paſſionis ratione vnius partis eius, uidelicet, ratione diffinitionis ſubiecti non dicit quid & propter quid ratione alterius partis, videlicet ratione diffinitionis paſſionis. unde nō dicit ꝓpter quid rōne utriuſq; extremi ſub ratione qua cauſa eſt. omne etiam compoſitum habet reſolui in ſuas partes componentes, unumquodque enim reſoluitur in ea ex quibus cōponitur. ergo talis diffinito aggregata eſt reſolubilis in diffinitionem ſubiecti, & per conſequens non poteſt eſſe medium in demonſtratione potiſſima. cum talis non ſit reſolubilis.

Conſiderandum eſt finaliter quod opinio Pauli Veneti quam hic recitat eſt, quòd tam diffinitio ſubiecti quam paſſionis eſt medium in demonſtratione potiſſima, cuius primam partem relinquit probatam per rationes Doct. S. ſecundam vero partem probatam relinquit per rationes Egidii ſoluendo rationes utr uſque, uidelicet, tam Doct. S. quam Egidij, ſed hæc opinio cum probatione illius opinatoris & reprobatione deſtruit ſe ipſam. nam rationes Egidij aut ſunt ueræ & uerum concludunt, aut non. ſi primum tunc non ſunt reſoluendæ, quia quod uerum eſt non debet reprobari. ſi ſecundum ergo prædicta ſecunda pars prædictæ opinionis eſt falſa, uidelicet, quod medium in demonſtratione potiſſima eſt diffinitio paſſionis, quia illę rationes hoc concludunt. Similiter rationes Doct. San. aut ſunt ueræ & uerum concludunt, aut non. ſi primum ergo multi fruſtra ſtudent eas ſoluere. ſi ſecundum, ergo prima pars opinionis eiuſdē eſt falſa, uidelicet, quod diffinitio ſubiecti ſit medium in demonſtratione potiſſima, cum tales rationes hoc concludant, & licet verum ſit quod diffinitio paſſionis poſſit eſſe medium in demonſtratione propter quid, tamen non talis demonſtratio dicitur ſimpliciter potiſsima, cum medium eius poſsit demonſtrari de ſubiecto concluſionis per diffinitionem priorem, uidelicet, per diffinitionem ſubiecti, vt ex dictis patet.

SOLVTIO.

Ad primum dicendum, quod Philoſophus loquitur de demonſtratione propter quid, non tamen dicitur ſimpliciter potiſsima de qua nunc fit diſputatio. Ad ſecundum dicendum, quod licet ſubiectum non ſit primus terminus ſecundum ordinem ſubijcibilis & prædicabilis, eſt tamen primus terminus ſecundum ordinem cognoſcibilis. diffinitio enim ſubiecti quæ ponitur medium in demonſtratione potiſſima primo & notiori modo conuenit ſubiecto quam paſſioni, quæ per eam demonſtratur. uel dicendum eſt ut aliqui dicunt, quod ſubiectum, licet non ſit primus terminus ſecundum terminorum poſitionem, eſt tamen primus terminus prioritate cauſalitatis, ſubiectum enim eſt cauſa partis, ſcilicet paſsionis, ſed non econuerſo.

Ad tertium dicendum, ſicut ad primum. Ad quartum dicendum, quod in demonſtrationibus mathematicis non potiſsimis demonſtrantur paſsiones ſecundariæ per primas, tamen primæ paſſiones habent demonſtrari ſubiecto per diffinitionem ſubiecti quę dicit rationem, propterea paſsio etiam intrinſeca, & diffinitio eius ineſt ſubiecto. vnde diffinitio paſsionis primæ eſt reſolubilis in diffinitionem ſubiecti, quia principia ſubiecti quę continet diffinitio eius, ſunt eius principia in genere cauſæ formalis, paſsionis uero in genere cauſę efficientis. forma autem eſt ratio efficiendi ipſius agentis, vt patet ſecundo phyſico. vnde Albertus ibidem dicit, quòd ſi cauſæ ordinentur in ratione agendi, forma præcedit ipſum efficiens & eſt quodammodo cauſa ipſius vt agat. Diſſinitio ergo paſſionis etiam completa adhuc reſolubilis eſt in diffinitione ſubiecti, unde non poteſt

eſſe medium in demonſtratione ſimpliciter potiſſima.

Ad quintum dicendũ, ꝙ in demr̃atione ſimpliciter potiſsima quod dicitur ſimpliciter primũ debet habere quod quid ſubiecti, & quod quid paſſionis, & tale eſt diffinitio ſubiecti & nõ diffinitio paſſionis, nec tale medium dicitur eſſe aggregatum ex principiis ſubiecti, & ex principiis paſſionis, quia tale non eſt ſimpliciter primum, immo ipſum quod quid eſt quod ſe tenet ex parte paſſionis habet cauſam in ſubiecto. unde ipſa ſubſtantia ſiue quiditas eſt cauſa realis, ideſt cauſa per ſe prima ipſius paſſionis & diffinitionis eius. Ad ſextum patet ſolutio ex dictis, demõſtratio enim potiſſima debet procedere per cauſam ꝓpriam & primam, diffinitio autem paſſionis per cauſam propriam ſed non primã. Diffinitio vero ſubiecti per cauſam primam & propriam, in quolibet enim genere cauſę eſt dabilis cauſa ꝓpria. unde quamuis principia intrinſeca paſſionis & formalia ſint propria cauſa paſſionis in genere cauſæ formalis, non tamen ſunt prima cauſa, quia diffinitio ſubiecti eſt cauſa propria ipſi paſſioni non quidem in genere cauſæ formalis, ſed in genere cauſæ efficiẽtis. ab eodem etiam ſubiecto poſſunt procedere plures paſſiones ordine quodam tanquam a cauſa propria & adæquata. Ad ſeptimum dicendum, ſicut ad ſecundum, quia in demonſtratione medium oportet eſſe vere poſitione medium ſecundum ordinem ſubiicibilium & prædicabilium, ſed ſufficit, vt dictum eſt, quod mediet ĩter extrema, videlicet inter ſubiectum & paſſionem in ratione notificantis ſic, uidelicet quod paſſio prius dicatur de eo quam de ſubiecto, & quod ipſum medium notiori modo dicatur de ſubiecto quam ipſa paſſio, neque etiam eſt verum quod medium demonſtrationis potiſſimę debeat eſſe poſterius ſubiecto, immo debet eſſe prius & notius, & tale medium eſt diffinitio ſubiecti & non diffinitio paſſionis. unde diffinitio ſubiecti ſola eſt medium in demonſtratione potiſſima ſimpliciter, & per hoc patet ſolutio. Ad octauum dicendum, quod licet diffinitio & ſubiectum eius ſint idem realiter, differunt tamen ſecundum rationem, propter quam diſtinctionẽ tollitur nugatio & petitio principij: aliquid enim poteſt conuenire notiori modo diffinitioni alicuius quam diffinito, & econuerſo. Ad nonum dicendum, ꝙ argumentum procedit loquendo de demonſtratione propter quid, non tamen de demonſtratione ſimpliciter potiſſima de qua eſt nunc ad propoſitum. Ad ultimum dicendum, quod diffinitio ſubiecti & non diffinitio paſſionis accipit cauſam propter quid paſsionis inquantum cauſa eſt explicite, quia in ea exprimuntur principia eſſentialia ſubiecti, ratione quorum talis paſsio ineſt ſubiecto. ideo diffinitio ſubiecti dicit magis propter quid paſsionis quam diffinitio paſsionis. dicendum ergo, ut Doct. Sanct. & Linconienſis & Rodul. & Albertus aſſerunt diffinitionem ſubiecti eſſe medium in demonſtratione potiſsima ſimpliciter & non diffinitionem paſsionis, licet Egidius probabiliter oppoſitum ſuſtineat per rationes adductas, quæ & ſi ſint probabiles tamen non demonſtrant, vt patet in ſolutionibus adductis, contra quas varię poſſunt adduci replicæ ut in problematibus diffuſius & apertius diſputandum eſt.

LECTIO II.

Quomodo diffinitio & quod quid eſt ſe habeant ad demonſtrationem, & eſt lec. ſecunda Doctoris San.

QVAESTIO II.

quę habet articulos duos.

Viſo qual ter diffinitio ſe hẽat ad demonſtrationem diſputatiue, & probabiliter procedẽdo, oportet inſuper diligenter conſide-

rare qualiter medium in demonſtratione nobis innoteſcat. Circa quod duplex occurrit conſideratio. Primo conſiderādum eſt diſputatiue qualiter ipſum qđ quid eſt ſe habeat ad demonſtrationē. Secundo vero qualiter ſe habet ad demonſtrationem determinatiue, hoc eſt veritatem demonſtrando, & hoc eſt in tertio tractatu ibi. [Verum autem ſpeculandum eſt &c. quia ſignum inquātum huiuſmodi præcedit ſignatum, uel ſignificatum. diffinitio ſignificat ipſum quod quid eſt. Circa primum duplex occurrit conſideratio. Nam primo conſiderandum eſt qualiter diffinitio ſe habeat ad demōſtrationem. Secundo uero conſiderandum eſt qualiter ipſum qđ quid eſt ſe habeat ad demonſtrationem diſputatiue, vt dictum eſt, & hoc in ſecando, & ſequentibus capitulis huius tractatus, ibi [Ipſius autem quod quid eſt &c.

Circa primum duo occurrunt.

Primo, vtrum omnium, quorum eſt demonſtratio, ſit diffinitio, & econuerſo.

Secundo vtrum unius & eiuſdem poſſit eſſe demonſtratio & diffinitio.

Sequitur in Philoſopho & in Doct. S.

Quomodo autem quid eſt demonſtretur.

ARTICVLVS I.

AD primum ſic proceditur. Videtur quod omnium quorum eſt demonſtratio ſit diffinitio, & econuerſo. nam omnium, quorum eſt demonſtratio eſt medium demonſtrationis. non. n. poteſt eſſe aliqua demonſtratio alicuius ſine medio, ſed medium demonſtrationis, ut oſtenſum eſt; dicitur ipſa diffinitio ſubiecti ſiue paſſionis. ergo omnium, quorum eſt demonſtratio eſt diffinitio.

2 Præterea. Quicquid habet diffinitionem poteſt habere aliquid quod per talem diffinitionem de eo poſſit demōſtrari, cum diffinitio ſit medium in demonſtratione, vt dictum eſt. igitur idem quod prius.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus in præſenti capitulo ibi. [Quomodo quod quid eſt oſtenditur &c.]

CONCLVSIO cum ſolutione.

Reſpondeo dicendum, quod iſte eſt ſecundus tractatus huius ſecundi libri, in quo Philoſophus oſtendit quomodo diffinitio & ipſum quod quid eſt ſe habent ad demonſtrationem diſputatiue ſiue probabiliter, qui quidem tractatus continet in ſe quinque capitula, ſecundum quinque lect. Doctoris Sancti. In primo capitulo oſtendit hic Philoſophus qualiter ipſa diffinitio, quæ eſt ipſius quod quid eſt ſignificacatiua ſe habeat ad demonſtrationem. In ſecundo autem capitulo ibi. [Ipſius autem quod quid eſt &c.] oſtendit Philoſophus qualiter ipſum quod quid eſt non poteſt demonſtrari de eo, cuius eſt, per terminos conuertibiles. In tertio uero capitulo ibi. [At idem neque per demonſtrationem &c.] oſtendit quod ipſum quod quid eſt non poteſt demonſtrari de eo, cuius eſt, per uiam diuiſionis. In quarto capitulo ibi. [Et vtrum ſit demonſtrabile &c.] oſtendit Philoſophus qualiter ipſum quod quid eſt non poteſt demonſtrari de eo, cuius eſt per quaſdam rationes proprias, accipiendo ea quæ pertinent ad ipſum quod quid eſt. Sed in quinto & vltimo capitulo ibi [Amplius quomodo demonſtrabi &c.] Philoſophus oſtendit, quod ipſum quod quid eſt non poteſt demonſtrari de eo, cuius eſt, per rationes communes. In primo uero capitulo ponuntur tres concluſiones probabiles per quas ſoluuntur tres quæſtiones hic motæ a Philoſopho principaliter, quarum concluſionum prima eſt, quod non omnium quorum eſt demonſtratio eſt diffinitio

finitio: ſecunda quod non omnium quorum eſt diffinitio eſt demonſtratio. tertia vero concluſio de qua in ſequenti articulo videbitur eſt quod vnius & eiuſdem non poteſt eſſe diffinitio & demonſtratio.

Eſt ergo prima concluſio. Non omnium quorũ eſt demonſtratio eſt diffinitio, quæ probatur quattuor rationibus Philoſophi. Prima ratio talis eſt, quæ pertinent ad diffinitionem uniuerſaliter & affirmatiue prædicantur de his, quorum eſt diffinitio, ſed non omnia quæ ad demonſtrationem pertinent vniuerſaliter & affirmatiue prædicantur de his, quorum eſt demonſtratio, cum aliquæ ſint demonſtrationes negatiuę, vt puta in ſecunda figura, & aliquæ particulares, videlicet in tertia figura. ergo non omnium quorum eſt demonſtratio eſt diffinitio. Probatio maioris. nam diffinitio eſt indicatiua eius quod quid eſt, omne autem quod pertinet ad quod quid eſt prædicatur vniuerſaliter & affirmatiue de eo cuius eſt, vt clarius in ſeptimo metaphy. probatur. ergo etiam omnia quę ad diffinitioné pertinent, vniuerſaliter, & affirmatiue prædicantur de eo cuius ſunt, vt etiam intra in hoc ſecundo Philoſophus deducit.

Sed inſtabat diſcipulus. nã quorum eſt ſcientia eorũ eſt demõſtratio, cũ ſcientia vt ſupra dictũ eſt ſit effectus demonſtrationis, ſed particulariũ non eſt ſcia; vt ſupra in primo huius cõceſſum eſt. ergo particulariũ nõ eſt demonſtratio. inconuenienter ergo dictũ eſt in hac ratione prima ꝙ aliquæ ſunt demonſtrationes particulares. Dicẽdũ eſt ſm Egidiũ, ꝙ licet ſcientia per ſe ſolum ſit vniuerſalium, poteſt tamen eſſe particularium inquantũ vniuerſalia poſſunt ad particularia applicari, medicus. n. p ſciẽtiã quã habet de vniuerſali, applicando ſuam ſcientiam ad particularem hominem ſanat ægrotum particularem, ſimiliter & demonſtratio licet per ſe & directe ſit uniuerſalium, poteſt tamen eſſe de particularibus inquantum uniuerſalia ad particularia poſſunt applicari, licet & ſcientia & demonſtratio non ſit niſi vniuerſalium accipiendo uniuerſale poſterioriſtice, & hoc per ſe loquendo, poteſt tamen eſſe non vniuerſalium prioriſtice loquendo, ideſt aliqua concluſio poteſt demonſtrari, quæ non eſt vniuerſalis, cum quælibet concluſio demonſtrationis non ſit vniuerſalis. vnde ſupra declaratum eſt, quod aliqua eſt demonſtratio particularis, & aliqua vniuerſalis. ſi tamen abſolute loquamur de uniuerſali nihil refert tam prioriſtice, quàm poſterioriſtice loquendo, ſcientiam & demõſtrationem eſſe tam uniuerſalium quam particularium modo ſupra expoſito. Secunda ratio eſt talis. Demonſtrabilia ſciuntur per demonſtrationem, ſcire enim aliquid demonſtratiue nihil aliud eſt quã demonſtrationem habere, ſed diffinibilia ſciuntur per diffinitionem. ergo demonſtrabilia non ſunt diffinibilia, & per conſequens non omnium, quorum eſt demonſtratio, eſt diffinitio, etiam ſolũ vniuerſaliter & affirmatiue loquendo. patet conſequentia quia unius ſcibilis eſt ſolũ unus potiſſimus modus ſciendi. poteſt etiã hæc ratio aliter formari. nam ſi omnium quorum eſt demonſtratio eſſet diffinitio, ſequeretur quod aliquis non habens demonſtrationes ſciret ea quorum eſt demonſtratio, conſequens eſt falſum, & patet conſequentia quia illa quæ habẽt diffinitionem ſciunt per diffinitionem, ſed nihil prohibet aliquem habentem diffinitionẽ nõ ſimul habere demõſtrationem quãuis diffinitio ſit demonſtrationis principiũ. nõ. n. quicũq; cognouit principia ſcit ea demõſtrando ad cõcluſionẽ reducere. falſitas autem conſequentis ſic patet, quia ſcire ea quorum eſt demonſtratio non eſt niſi demonſtrationẽ habere, vt in primo huius deductum eſt. Tertia rõ eſt talis. Nam demonſtratio concludit aliquid alteri ineſſe per ſe, ut in primo declaratum eſt, ſed eius quod eſt per ſe nunquam dedit aliquis diffinitionem. ergo non omnium quorum eſt demonſtratio eſt diffinitio, hoc

eſt idem ſecundum idem non poteſt ſci ri per demonſtrationem. Sed inſtabat diſcipulus. nam ſeptimo metaphy. probatur, quod accidentium per ſe tantum eſt diffinitio. ergo ratio ſupponit falſum. Dicendum quod licet accidentium per ſe ſit diffinitio tamen eius, quod eſt in eſſe per ſe, quod demonſtratio exclu dit, cum ſit complexum, nunquam aliquis dedit diffinitionem, ut hic deducit Doct. Sanct. quarta ratio talis eſt. Nam diffinitio eſt notificatio ipſius ſubſtantiæ, ſubſtãtia enim principaliter diffini tur, accidens vero per poſterius, videli cet per additamentum, vt in primo diui næ philoſophię diſputatum eſt, ſed demonſtratio eſt notificatio principaliter ipſius accidentis, & ſi aliqua ipſius ſubſtantiæ ſit, non tñ erit ipſius ſubſtantiæ per modum ſubſtãtiæ deſignatæ, ſed p modum accidentis, videlicet ſecundum ineſſe aliquid alicui. igitur non omniũ quorum eſt demonſtratio eſt diffinitio. hoc eſt vt dicit hic Linconienſis, quod non oẽ ſcitur per diffinitionem qđ ſcit p demonſtrationẽ, præſertim cum diffinitio faciat ſcire rem incomplexam, De monſtratio vero & complexam. vnde idem ſecundum idem nõ eſt diffinibile ac demonſtrabile, cum diffinitio non ſit idem quod demonſtratio, quia diffinitio indicat eſſentiam rei, non autem demonſtratio, ſed magis inhærentiam.

Pro ampliori declaratione præceden tium conſiderandum eſt hic ſecundum Egidium, quod demonſtratio eſt quoddam organum ipſius intellectus ducens ipſum ad qualemcunque ſcientiam. Sicut ergo ſe habent vniuerſale & particulare ad intellectum, ita ſe habent ad demonſtrationem proportionabiliter loquendo. manifeſtum eſt autem quod per ſe & directe loquẽdo intellectus intelligit vniuerſale, cũ vl'e ſm ſcholam ſit obiectum intellectus in ſenſu diuiſo loquendo, poteſt tamen intellectus intelligere particulare, non quidẽ primo & directe, ſed per reflexionem quã dam applicando ſe ſenſui ſic directe, & per ſe loquendo demõſtrabitur vniuerſale. poteſt tamen talis demr̃atio vniuerſalis applicari ad aliquid particulare.

Conſiderandum eſt vlterius ſecundũ eundem ibidem, quod non neceſſe eſt habere ſimul diffinitionem & demonſtrationem. ergo diffinitio non eſt demonſtratio, & per conſequens diffinibi le non eſt idem quod demonſtrabile. Conueniunt autem in hoc diffinitio & demonſtratio, quia quælibet recipit ea, quę ſunt per ſe, & quia ea quę adinuicẽ habent habitudinem per ſe ſic ſe habẽt quod vnum verificatur de alio. ſi eſſet habitudo per ſe ipſius diffinibilis & demonſtrabilis, diffinitio eſſet demonſtra tio, quod eſt falſum. igitur licet non ſit inconueniens idem ſecũdum aliud eſſe diffinibile & demonſtrabile, tamen inconueniens eſt idem ſecundum idem & per ſe eſſe diffinibile & demonſtrabile.

Secunda concluſio vt dicebatur eſt talis. Non omnium quorum eſt diffinitio eſt demonſtratio, quæ probatur a Philoſopho duabus rationibus, quarũ prima eſt talis. nam vnius inquantum vnum non poteſt eſſe niſi vnus modus ſciendi, ſed demonſtrabile uere ſcitur per demõſtrationem, diffinibile per diffinitionem Si ergo quodlibet diffinibile eſſet demõſtrabile, ſequeretur quod habens diffinitionem ſciret aliquid demõ ſtrabile abſque hoc quod haberet demonſtrationem, quod eſt inconueniẽs. hæc fuit ſecunda concluſio ſuperius ad ducta. Secunda ratio talis eſt. principia demonſtrationis non poſſunt demonſtrari inquantum huiuſmodi, aliter prin cipiorum eſſent principia, ſed ut ſupra in primo huius dictum eſt, diffinitiones ſunt principia demõſtrationis. ergo demonſtratio non eſt diffinitio, neque de monſtrabile eſt idem diffinibile, & per conſequens non omnium, quorum eſt diffinitio, eſt demonſtratio.

Sed inſtabat diſcipulus. Nam licet dif finitiones ſint indemonſtrabiles tanquã principia quędam demonſtrationis indemõſtrabilia, non tamen propter hoc ſequitur quod diffinibile non ſit demon ſtrabilę, non enim diffinibile eſt mediũ

demon-

ſtrationis, licet diffinitio ſit medium eius, & prædicta ratio non uidetur eſſe alterius valoris. Dicendum quod quia diffinitio eſt medium demonſtrationis & non ipſa demonſtratio, ex conſequẽti ſequitur qnod diffinibile nõ ſit demõſtrabile neque econuerſo ſecũdum idẽ, vt declaratum eſt. Ad argumenta patet ſolutio ex dictis.

Sequitur in Philoſopho & in S. Doc. Deinde cum dicit. Sed utrũ &c.

ARTICVLVS II.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quod unius & eiuſdem poſſit eſſe diffinitio & demonſtratio. Nam ꝓprie loquendo propria paſſio eſt demõſtrabilis de ſuo ſubiecto, ut ſupra conceſſum eſt, ſed quælibet talis eſt diffinibilis, ut patet ꝺ ſimo. ſeptimo metaphyſi. igitur vnius & eiuſdem poteſt eſſe diffinitio & demonſtratio, quia paſſio a ſe ipſa non diſtinguitur.

a Præterea. Eclypſis demonſtratur de luna, & tamen diſtinguitur per priuationem luminis in luna per obiectionẽ terrę. igitur &c.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt philoſophus in littera. ibi, [Vtrum autem &c.]

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum, quod tertia concluſio huius capituli per quam ſolui tur tertia quæſtio a Philoſopho mota in littera eſt talis, quod vnius & eiuſdem ſecundum idem non eſt diffinitio & demonſtratio, quæ concluſio probatur ſedum Doct. Sanct. tribus rationibus philoſophi, quarum prima eſt iſta. Nam diffinitio eſt manifeſtatiua eius quod quid eſt, & ſubſtãtiæ ſiue eſſentiæ cuiuſ libet rei, ut clarius patebit ſeptimo metaphy. ſed demonſtrationes hoc non demonſtrant, ſed ſupponunt, vt in capite huius libri oſtenſum eſt quemadmodum patet in mathematicis demonſtrationibus. nam arithmeticę demonſtrationes ſupponunt quid eſt unitas & quid eſt par, & ſimiliter eſt in alijs demonſtrationibus. ergo unius & eiuſdem non eſt demonſtratio & diffinitio inquantum huiuſmodi. Secunda ratio eſt iſta. Omne diffinibile ſcitur ſecundum ſe & ſimpliciter eſt ſcitũ prout eſt incomplexũ. demonſtrabile autem non eſt incomplexum, ſed unum non eſt aliud. ergo diffinibile non eſt demonſtrabile neque econuerſo.

Præterea. Diffinitio dicit quid & demonſtratio dicit quia, ſed quid non eſt quia, igitur ad idem. nam in eo quod per demonſtrationem oſtenditur, prædicat aliquid de aliquo affirmatiue ſi ſit demonſtratio affirmatiua, uel negatiue ſi ſit demonſtratio negatiua, ſed in diffinitione non prædicatur aliquid de aliquo, ut patet in hac diffinitione hominis animal bipes, animal non prædicatur de bipede, neque econuerſo. Genus n. non prædicatur de differentia, neque econuerſo in eo quod quid per modum prædicandi qui requiritur ad ea quæ ad diffinitionem pertinent, vt infra patebit, & ut in 7. metaph. oſtendiť. ergo &c. Tertia ratio eſt talis. Nã aliud eſt manifeſtare ipſum qꝺ qd eſt, & ipſum quia, ut in princ. huius ſecundi oſtenſum eſt, ſed diffinitio oſtẽdit de aliquo quid eſt, demonſtratio uero oſtendit quia paſsionis de ſubiecto, ut etiam ex ſupradictis patet. ergo unius & eiuſdem non eſt demonſtratio et diffinitio.

Pro ampliori declaratione præcedẽtium conſiderandum eſt primo, quod unius & eiuſdem poſſe eſſe diffinitionẽ & demonſtrationem poteſt intelligi dupliciter. uno modo in ſenſu diuiſo ſiue materialiter loquendo uidelicet de eo quod eſt diffinibile & demonſtrabile. & ſic unius & eiuſdem poteſt eſſe demonſtratio & diffinitio, ut argumenta articuli uolunt. alio modo in ſenſu compoſito ſiue formaliter loquendo de eo quod diffinitur inquantum diffinitur, & de eo quod demonſtratur inquantum demonſtratur, & iſto modo unius & eiuſdem non poeſt eſſe diffinitio & demonſtratio ſecun-

Egidius adducit quartam rationem ſecundum Philoſophum ad probandum prædictam concluſionem, quam rationem dicit eſſe talem. nam alterius rei eſt altera demonſtratio, ideſt, manifeſtatio vel declaratio. nam illa duo ſic ſe habent ut totum & pars, quia tunc una & eadem eſſet demonſtratio de utroque. ſicut cum demonſtratur quod omnis triangulus habet tres &c. ſimul demonſtratur ut oſtenſum eſt de iſochele qui ſe habet ad triangulum ſicut pars ad totum, ſed quia eſt & quid eſt ſunt diuerſa, & unum non eſt pars alterius. ergo quia eſt & quid eſt non per idem declarabuntur, ſed quid eſt declaratur per diffinitionem, quia eſt uero per demonſtrationem. ergo unius & eiuſdem non eſt diffinitio & demonſtratio. Sed ſecundum Doctorem Sanctum hæc ratio non eſt probatiua directe prędictę concluſionis, ſed eſt probatio maioris tertiæ rationis ſupradictæ eiuſdem concluſionis, ut patet clare diligenter uerba & proceſſum Philoſophi conſideranti.

Conſiderandum eſt ulterius ſecundum Linconienſem & alios doctores, quod duplex eſt pars, uidelicet pars ſubiectiua & pars integralis, Philoſophus autem hic loquitur de parte ſubiectiua, non autem integrali. ſi enim, ut adducit hic Egidius, aliqua duo ſic ſe habent adinuicem, quod vnum eſt pars integralis alterius & aliud totius, non oportet ꝙ paſſio q̃ demonſtratur ineſſe toti propter hoc demonſtretur ineſſe tali parti, ſicut habere tres angulos conuenit triangulo, non tamen conuenit lineę, quæ eſt pars trianguli, ſed quando duo ſic ſe habent, quod unum eſt pars ſubiectiua alterius, quando aliqua demonſtratur ineſſe toti, ſimul demonſtratur ineſſe parti, quemadmodum exemplificatum eſt, non tamen eodem modo, quia talis paſſio demonſtratur de toto per ſe primo, de parte non ſubiectiua per ſe ſecundo, ut in primo huius declaratum eſt. Ex prædictis patet primo, quod ipſum quod quid eſt quod manifeſtat diffinitio, nō eſt pars ipſius quia eſt, quđ manifeſtat demonſtratio. Ex quo ſequitur, quod diffinitio non eſt demonſtratio, neque pars eius loquendo de parte ſubiectiua, ut dictum eſt. Diffinitiō enim cum ſit medium demonſtrationis ut ſupra dictum eſt, bene eſt pars integralis ipſius demonſtrationis, ſed non eſt pars ſubiectiua eius. Patet ſecundo triplex ſolutio per tres prædictas concluſiones ad tres principales quæſtiones motas a Philoſopho in litera, & hoc modo oppoſitio eſt ut dicit hic Philoſophus aut proceſſus oppoſitiuus in propoſito, in quo ad plenum non determinatur ueritas. modicum enim eſt ſcire de diffinitione ſcire quod non eſt eorum quorum, eſt demonſtratio, & ſcire quod diffinitio non eſt demonſtratio neque pars eius ſubiectiua, unde epilogando Philoſophus in fine huius capituli dicit uſque huc proceſſum eſſe opponendo. Patet tertio ex prædictis ſolutio cuiuſdam quæſtionis a Philoſopho introductę incidenter inter alia, quæ eſt utrum diffinitio ſit demonſtratio uel pars eius.

Ad argumenta uero patet ſolutio ex dictis ſupra.

LECTIO III.

Quomodo quod quid eſt ſe habeat ad demonſtrationem, & eſt lect. tertia Doct. San.

QVAESTIO III.

quę habet articulos duos.

RESTAT ulterius conſiderandum quare ipſum quod quid eſt ſe habeat ad demonſtrationem. Circa quod quatuor occurrunt conſideranda. Nam primo conſiderandum eſt qualiter ipſum quod quid eſt ſe habeat ad demonſtrationem ſecundum terminos

nos

nos conuertibiles aut reduplicationem. Secundo conſiderandum eſt, quare ipſum quod quid eſt ſe habeat ad demonſtrationem ſecundum viam diuiſionis. Tertio cōſiderādum eſt quare ſe habeat ad demonſtrationem quantum ad ea q̄ pertinent ad ipſum quod quid eſt. Quarto vero conſiderandum eſt quare ſe habeat ad demonſtrationem ipſum quod quid eſt quantum ad ea quæ communiter pertinēt ad ipſum quod quid eſt &c. Circa primum quæruntur duo. Primo vtrum ſuppoſitiones, quas adducit Philoſophus in præſenti paſſu ad oſtendendū propoſitum, ſint ſufficienter poſitæ. Secundo vtrum quod quid eſt quod ſignificat vel diffinitio vel ſignificatum diffinitionis, poſſit demonſtrari de eo, cuius eſt, per terminos conuertibiles.

Sequitur in Philoſopho, & in Doc. S. ipſius autem quod quid eſt.

ARTICVLVS I.

AD primum ſic proceditur. Videtur quod ſuppoſitiones quas Philoſophus in hoc capitulo ſupponit non ſint conuenienter aſſignatæ. nam ſyllogiſmus ſophiſticus eſt ſyllogiſmus, ſed talis non probat aliquid de aliquo præſertim ſyllogiſmus ſophiſticus peccans ſecundum fallaciam petitionis principii. ergo prima ſuppoſitio Philoſophi eſt inſufficiens. Sed dicebat diſcipulus, quod ſyllogiſmus ſophiſticus eſt ſyllogiſmus apparens & non uerus, de quo Philoſophus loquitur.

2 Contra. Sillogiſmus ſimpliciter eſt ſyllogiſmus uerus, ut patet primo priorum, ſed talis non probat aliquid de aliquo, cum ſit ſyllogiſmus non cōtractus ad materiam. ergo argumentum remanet in ſuo robore.

3 Præterea. Quattuor ſunt condtiones bonę diffinitionis ut in ſummulis declaratum eſt, & patet per Albertum magnum in prædicationibus. ergo male, hic in ſecunda ſuppoſitione philoſophus præmittit duas eſſe conditiones ipſius quod quid eſt, quod eſt ſignificatū diffinitionis. ergo &c.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus in præſenti capitulo ibi. [Ipſius autem quod quid eſt &c.]

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum, quod illud eſt ſecundum capitulum huius ſecundi tractatus, in quo Philoſophus uolens oſtēdere quod ipſum quod quid eſt non poteſt demonſtrari de eo, cuius eſt, ſiue ſyllogiſtice oſtendit de eo, cuius eſt in eo quod quid eſt per terminos conuertibiles & propoſita una quæſtione præmittit duas ſuppōnes inferēdo unā cōcluſionem, de qua in ſequenti articulo uidebitur. quæſtio autem quam mouet Philoſophus in capite capituli eſt, utrū poſſit eſſe ſyllogiſmus, aut demonſtratio eius quod quid eſt, ita uidelicet, q̧ concludatur hoc eſſe quod quid eſt illius, uel utrum hoc ſit impoſſibile. Signāter autem quærit philoſophus utrum ipſius quod quid eſt ſit ſyllogiſmus, aut demonſtratio, ut dicit hic D. S q̄a quędam ſubſequentium rationum concludunt, quod eius quod quid eſt non ſit demonſtratio, quædam uero quod eius non ſit omnino ſyllogiſmus. hac quæſtione propoſita philoſophus duo præſupponit, quorum primum pertinet ad ſyllogiſmum, uidelicet, quod omnis ſyllogiſmus probat aliquid de aliquo per aliquod medium, ut ex ſupradictis patet, ſecundum uero quod ſupponit pertinet ad ipſum quod quid eſt per ſyllogiſmum probandum, uidelicet, quod duę conditiones requiruntur ad ipſum quod quid eſt, quarum prima eſt, quod idem quod quid eſt, ſit proprium eius', cuius eſt, quia quælibet res habet propriam eſſentiam ſiue quiditatem. Secunda conditio eſt quod prædicetur in quid de eo, cuius eſt, quia non omne quod eſt ꝓpriū alicui pertinet ad eſſentiam eius. ſicut riſibile non eſt de eſſentia hominis, licet ei ſit proprium, & per ſe comitetur eſſentiam eius.

Ex quibus conditionibus, ut dicit Doct.

Doct. Sã. neceſſe eſt quod ſequatur una tertia, videlicet, quod ipſum quod quid eſt ſit conuertibile cum eo cuius eſt. Sed hæc conditio, vt dicit hic Egidius, non eſt alia a prima, quia idem eſt eſſe proprium & conuertibile, ideſt conuertibiliter prędicari.

Pro cuius declaratione conſiderandum eſt quod proprium põt accipi dupliciter. vno modo communiter, videlicet, vt ſe extendit ad quattuor acceptiones ſuas a Porphyrio in ſummulis poſitas, & iſto modo non idem eſt eſſe proprium & conuertibile, quia eſſe grãmaticum dicitur eſſe proprium homini primo modo, quia conuenit ſoli homini & non omni, & tamen non conuertibiliter prædicatur de homine, nõ enim omnis homo eſt grammaticus. alio modo accipitur proprium ſpecialiter, videlicet, pro quarta acceptione eius, ſecũdum quòd ſolum id dicitur proprium eſſe quod conuenit omni, ſoli, & ſemper, & iſto modo idem eſt ſecundum rem & non ſecundum rationem propriam & conuertibile.

Conſiderandum eſt ulterius ſecundum Egidium in præſenti capitulo, quod proprium acceptum pro eo quod conuenit omni, ſoli, & ſemper, dicitur eſſe triplex, uidelicet, diffinitio, differentia, & per ſe paſſio propria. Diffinitio enim eſt quoddam proprium dicens totum eſſe eſſentialiter per modum totius expreſſe. Differentia propria eſt quoddam proprium non ſignificans totum expreſſe ipſum repręſentans, ſed prędicatur de toto eſſentialiter per modum partis diffinitionis, licet prædicetur per modum formæ totius. forma enim partis non prædicatur de toto in recto. Propria paſſio dicitur quoddam proprium quod non dicit eſſentiam rei a priori & eſſentialiter, ſed emanat a ꝓprijs & eſſentialibus principijs ſpecialibus.

Sed inſtabat diſcipulus. Nam philoſophus in topicis diuiſit proprium in duo membra duntaxat, uidelicet in propriũ & diffinitionem. ergo inſufficienter dictum eſt, quòd duplex eſt proprium. Dicendum, quod quia differentia ſubſtantialis eſt pars diffinitionis, philoſophus ſub diuiſione comprehendit differentiam eſſentialem implicite.

Præterea. Inſtabat idem. nam accidens inſeparabile dicitur accidens proprium, ut patet in prædicabilibus, & tamen non eſt aliquod prædictorum. ergo &c. Dicendum, quod accidens inſeparabile commune non eſt proprie loquendo aliquod proprium modo expoſito acceptum, quia non fluit a principijs eſſentialibus ſpeciei, ſed cauſatur a principijs indiuidui, ut patet de nigredine corui & albedine cigni.

Iterum inſtabat idem diſcipulus. nã vt patet ſeptimo metaphyſicæ, accidẽs non habet diffinitionem, ergo non habet propriam quidditatem ſiue eſſentiam, cum ipſum quod quid eſt ſit proprium ſignificatum diffinitionis, quod eſt contra prędicta in ſecunda ſuppoſitione. Dicendum quod licet accidens in proprio genere non habeat propriã & perfectam diffinitionem, habet tamen diffinitionem datam per additamentum, ut in prima ſecundę ſummæ diuinæ philoſophię ad longum diſputatum eſt.

SOLVTIO.

Ad primum igitur dicendum eſt, ꝙ philoſophus hic loqtur de ſyllogiſmo non contracto ad aliquam materiam particularem uel neceſſariam. unde rõ non ſequitur, & per hoc patet ſolutio ad ſecundum Ad tertium dicendum, ꝙ tres conditiones bonæ diffinitionis ab Alberto in prædicationibus poſitę implicite continentur in prædictis tribus conditionibus, quæ hic a philoſopho introducuntur.

Sequitur in Philoſopho, & in Doct. S.
Syllogiſmus quidem.

ARTICVLVS II.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quod ipſum quod quid eſt

poſ-

ſequitur quod ipſum quod quid eſt inſit ei, cuius eſt in eo quod quid eſt de eo cuius eſt, quia neceſſe eſt maiorem extremitatem de medio & medium de minori extremitate in eo quod quid eſt conuertibiliter prædicari. Quibus ſuppoſitis probat Philoſophus, quod ipſum quod quid eſt non poteſt demonſtrari de eo, cuius eſt per ſyllogiſmum reduplicatiuum cum iſta reduplicatione, videlicet, in eo quod quid eſt, ſiue etiam per terminos conuertibiles tali ratione ducente ad inconueniens. nam ſi ipſum quod quid eſt debet demonſtrari de eo cuius eſt, in eo quod quid eſt, neceſſarium eſt quod medium ſit proprium minori extremitati, & quod de ipſa prædicetur in eo quod quid eſt & conuertibiliter, vt patet per ſuppoſitiones hic adductas: ſed quicquid eſt proprium alicui, & de eo prædicatur conuertibiliter in eo quod quid eſt, dicitur quod quid eſt eius, ergo medium erit quod quid eſt minoris extremitatis, & ſic ſupponeretur quod oporteret probare, & per conſequens committeretur fallacia petitionis principii. verbi gratia, ſit quod quid eſt vel diffinitio hominis animal bipes, & id cuius eſt ſiue diffinitum homo. ſi oporteat per ſyllogiſmum probare, quod animal bipes ſit quod quid eſt hominis, neceſſe eſt quod ſumatur aliquod medium, vt patet per ſuppoſitiones ſupra factas quod ſit quod quid eſt hominis, & ſi ſic ſyllogizat, accipit ſupponendo id quod oportebat oſtendere, videlicet, medium ſic quod quid erat eſſe ipſius hominis. Aliud exemplum deducit Philoſophus de diffinitionibus duabus ipſius animæ ſecundum Platonem, quarum prima eſt, anima eſt ſibi cauſa viuendi, altera, eſt numerus ſeipſum mouens ut patet primo de anima. ſi q̃s igitur uelit probare ꝙ eſt ſibi cauſa uiuendi eſt quod quid eſt animę aſſumendo pro medio, qđ anima eſt numerus ſeipſum mouens, neceſſe eſt hoc petere & ſupponere, uidelicet quod numerus ſeipſum mouens quod ſit quod quid eſt ipſius animæ.

Pro declaratione præcedentium conſiderandum eſt primo ſecundum Doct. San. quod Plato, ut patet primo de anima poſuit, quod numerus eſt ſubſtantia omnium rerum, eo quod non diſtinguebat inter unum quod conuertitur cum ente quod ſignificat eius eſſentiam de quo prędicatur, & unum quod eſt principium numeri, & ita ſequebatur quod animę eſſet ſubſtantia numerus, ſicut & quęlibet alia res multa in ſe continens. Ponebat etiam Plato quod uiuere ſit quoddam moueri, uiuens autem duobus modis diſtinguitur a non uiuente, ſcilicet ſenſu & motu, ut patet primo de anima, & ipſum ſentire ſiue cognoſcere dicebat quoddam moueri, dicebat igitur animam eſſe numerum mouens ſeipſum & animam eſſe ſibi cauſam uiuendi. hæc ille.

Conſiderandum eſt ulterius ſecundũ Philoſophum hic, quod ſi aliquis nõ ſic accipiat terminos ut primum ſit omnino unum & idem medio cõuertibiliter & mediũ ultimo, ideſt minori extremitati, nõ poterit ſyllogiſtice probari ꝙ maior extremitas ſiue primus terminus ſit quod quid eſt ſiue eſſentia ipſius ultimi ſiue minoris extremitatis: ſi uero accipiãtur termini mõ prædicto ſequitur ꝙ priusq̃ cõcluditur, accipiatur maior in præmiſſis, quod quid eſt ipſius minoris extremitatis, qua hypotheſi ſtante eſt qđ q̃d eſt eius, & ſic nõ erit demonſtratio ſed petitio ſiue deceptio principii.

Cõſiderãdũ eſt ulterius ſm̃ Rodulphũ Britonũ, qđ ipſum qđ quid eſt paſſionis põt ſimpl̃r demr̃ari de ſubiecto quia qñ aliqua ſunt eadẽ eſſentialiter & ꝯuertibiliter ſicut unũ eſt demr̃abile & ita alterũ, ſed qđ q̃d eſt paſſiõis & paſſio ſunt idẽ eſſentialr̃ & ꝯuertibilr̃. cũ ergo paſſio ſit demr̃abilis de ſubiecto, ſeq̃tur ꝙ ipſum qđ q̃d eſt paſſiõis põt de eodẽ demr̃ari, ſed qđ q̃d eſt ſubiecti ſi ſit ꝑfecte datũ oẽs termios cõphẽdẽs nõ põt demr̃ari, ut patuit in primo huius. ſed diffinitio ſubiecti ſiue qđ q̃d eſt eius eſt principiũ ĩmediatũ demõſtrationis ut ſupra

declaratum

declaratum eſt. ergo diffinitio ſubiecti perfecta & completa non poteſt demõſtrari de aliquo, ſed bene diffinitio incompleta, uidelicet, quæ datur per vnam cauſam poteſt demonſtrari per aliam diffinitionem, quæ datur per aliam cauſam materialiter loquendo, & non in eo quod quid eſt modo expoſito.

Conſiderandum eſt vlterius ſecundum Egidium hic, quod ſyllogiſmus diffinitiuus eſt ſyllogiſmus accipiens diffinitionem diffinitionis, ut infra patebit. ſyllogiſmus uero reduplicatiuus eſt ſyllogiſmus accipiens termi nos conuertibiles, ut ex ſupradictis patet, quid autē ſit ſyllogiſmus diuiſiuus infra patebit.

Conſiderandum eſt vlterius ſecundum eundem ibidem, quod ratio quare ſi medium conuertitur cum extremitatibus neceſſe eſt extremitates adinuicem conuerti, eſt iſta, quia conuerti cum aliquo nihil aliud eſt quam eſſe æquale illi. nam illa quæ ſe inuicem non excedunt ſunt conuertibilia & æqualia, conſtat autem quod illa quæ uni & eidem ſunt æqualia inter ſe ſunt ęqualia, quia ergo idem eſt eſſe conuertibile, & æquale, quæ uni & eidem ſunt conuertibilia inter ſe ſunt æqualia. ergo ſi medium conuertitur cum extremitatibus extremitates & inter ſe conuertentur, & per cõſequens omnia quę ad demonſtrationem requiruntur ſunt inter ſe æqualia.

Conſiderandum eſt vlterius, quia aliqua mentio fit de ſyllogiſmo reduplicatiuo, quod in reduplicatione attendenda ſunt quattuor, videlicet, id quod reduplicatur, & tale eſt ſubiectum & non prædicatum, conditio reduplicationis quæ eſt in prædicato, cum dicat quandam inhærentiam, ſubiectum autem etiam importat inhærentiam, ſed prædicatum cauſam reduplicationis ſiue inhærentiæ importãtis per reduplicationem, quę cauſa quærenda eſt in ſubiecto, & ſpecificatio illius inhærentiæ quæ eſt quærenda in prædicato. Reduplicatio ergo poteſt eſſe alicuius quadrupliciter. vno modo poteſt eſſe illius quod reduplicatur, & tale eſt ſubiectum. alio modo poteſt eſſe eius, cuius eſt conditio, & tale eſt prædicatum. tertio modo poteſt eſſe alicuius in quo reperitur cauſa inhęrentię & tale eſt ſubiectum. quarto modo in ſpecificatione talis inhęrentię, & tale eſt prædicatum, & hęc magis pertinent ad primum priorum. Ad argumenta uero patet ſolutio ex dictis.

LECTIO IIII.

De quod quid eſt quomodo ſe habeat ad demonſtrationem per viam diuiſionis, & eſt lec. quarta Doct. San.

QVAESTIO IIII.

quę habet articulos duos.

EST inſuper conſiderãdum in hoc capitulo quare ipſum quod quid eſt poſſit demonſtratiue oſtendi de eo, cuius eſt per viam diuiſionis. Circa quod quæruntur duo.
Primo utrum ipſum quod quid eſt ſiue diffinitio poſſit demonſtrari de eo, cuius eſt per uiam diuiſionis.
Secundo utrum ſyllogiſmus diuiſiuus aſſimiletur inductioni ut hic innuit philoſophus.

Sequitur in Philoſopho & in Doc. S.

At vero neque per diuiſionem &c.

ARTICVLVS I.

AD primum ſic proceditur. Videtur quod ipſum quod quid eſt poſſit ſyllogiſtice oſtendi de eo, cuius eſt per viam diuiſionis ſiue per ſyllogiſmum diuiſiuum. nam bene ſequitur quod quid eſt animal, eſt animal ra-

rationale vel irrationale, ſed homo eſt animal rationale vel irrationale, ſed nō eſt irrationale. ergo eſt rationale animal, quod bene ſequatur patet per Boetium lib. diuiſionum. ſed ibi concluditur quod quid eſt hominis de ipſo homine per ſyllogiſmum diuiſiuum, ſiue proprium diuiſionis quod idem eſt. ergo qđ quid eſt poteſt ſyllogiſtice oſtendi de eo cuius eſt per viam diuiſionis.

2 Præterea. Per viam diuiſionis inueſtigatur, vel poteſt inueſtigari ipſum quod quid eſt, vt infra deducit Philoſophus. ergo per viam diuiſionis poteſt oſtendi ipſum quod quid eſt de eo, cuius eſt, præſertim, cum per talem viam poſſint accipi omnia prædicata, quæ prædicantur in quid de aliquo diffinito.

3 Præterea. Omnis locus dialecticus eſt bona ꝯſequentia, vt patet ꝑ Philoſophum in topicis & Boetium lib. diuiſionum. ſimiliter & per Verſorium ſupra Petrum hiſpanum, ſed arguendo per viā diuiſionis eſt locus dialecticus, vt patet per prænominatos doctores. ergo ibi non cōmittitur fallacia petitionis principii, & per conſequens per talem viam aliquid probatur.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus in præſenti capitulo ibi [At vero neque per diuiſionem.]

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum, quod iſtud eſt tertium capitulum huius ſecundi tractatus, in quo Philoſophus remouendo ēt quandam inſtantiā ponit vnam concluſionem, quæ eſt reſponſiua ad quæſitum, videlicet, quod quid eſt non poteſt efficaciter oſtendi de eo, cuius eſt per viam diuiſionis, quam concluſionē probat tribus rationibus, quarū prima eſt talis. Nam per uiam diuiſionis non poteſt aliquid ſyllogizari. ergo ipſum quod quid eſt non poteſt oſtendi de eo cuius eſt per uiam diuiſionis. probatio antecedentis. Nam ad rationem ſyllogiſmi requiritur quod concluſio de neceſſitate ſequatur exñtibus pręmiſſis ut patet primo priorum, ſed in via diuiſionis, ex neceſſitate non ſequitur concluſio. nam ita ſe habet in uia diuiſionis, ſicut in uia deductionis, ut innuit hic Philoſophus, ſed ille qui inducit per ſingularia ad uniuerſale nō demonſtrat neque ſyllogizat ex neceſſitate, quod ſic patet, quia cum aliquid ſyllogiſtice probatur nō eſt neceſſarium vlterius quod uel ſyllogizans interroget de concluſione, uel quod reſpondens det ei concluſionē, ſed neceſſe eſt quod concluſio ſit uera præmiſſis exiſtentibus ueris, ſed in uia inductionis, oportet quod reſpondens concedat quod non ſunt plura ſingularia contenta ſub tali uniuerſali quā enumerata ſunt, aliter non eſt aliquid ſyllogiſtice probatum, & ſimiliter accidit in uia diuiſionis, quod manifeſtat Philoſophus exemplariter, quicquid eſt corpus eſt animatum, uel inanimatum, ſed animal eſt corpus. ergo aīal eſt aīatū uel inanimatum, ſed non eſt inanimatum. ergo eſt corpus animatum. illa autem concluſio non ſequitur niſi reſpondens det ſiue concedat, quod omne corpus eſt animatum vel inanimatum, & ſimiliter eſt de omnibus aliis ſyllogiſmis diuiſiuis. Eſt autem ſyllogiſmus diuiſiuus, ut dicit hic D.S. qui accepto aliquo communi quod per multa diuiditur, remoto uno ab aliquo cui id commune cōuenit concludit alterum de ipſo, ut patet per exemplum iam adductum. Secūda ratio eſt talis. non enim quod prædicatur uere de aliquo prædicatur in eo quod quid eſt, neque ſignificant eſſentiam eius, dato ergo quod per uiam diuiſionis ſufficienter probetur animal ſcilicet greſſibile bipes prædicari uere de homine, non tamen erit probatum, ꝙ prædicetur in eo quod quid eſt, vel oſtēdat quod quid erat eſſe, ideſt, quod demonſtret eſſentia rei. hæc ratio tangitur ibi. [Quod enim prohibetur &c.] Tertia ratio, quæ tāgitur ibi. [Amplius ad prohibendum &c.] eſt talis. quod qd eſt cuiuslibet declaratur per aliqua certa quibus nec addere aliquid oportet, nec extrahi, cum quidditates ſe habeāt, ſicut numeri quibus ſi aliquid additur

vel

vel ſubtrahitur uariatur ſpecies, ut in metaphyſica declaratur. ſed nihil prohibet quin ille qui procedit per uiam diuiſionis apponat aliquid ſupra illa, quæ ſufficiunt ad quod quid eſt, aut etiam aliqua eorum quæ neceſſaria ſunt dimittat, aut ſupergrediatur excedēdo eſſentiam rei. ergo per viam diuiſionis non conuenienter uel ſufficienter probatur quod quid eſt, cum in tali uia prætermittant prædictæ duæ conditiones, uidelicet, ut id quod concluditur prædicetur in eo quod quid eſt, & quod non excedat neque excedatur.

Sed aliquis poſſet dicere, quod ſi q̃s per viam diuiſionis accipiat omnia, quę prędicantur in eo ꝙ q̃d eſt, & omnia cadant ſub diuiſione quę pertinent ad q̃d quid eſt alicuius, neceſſarium erit quod illud quod per uiam diuiſionis inuentum eſt, ſit quod quid eſt. ergo per uiam diuiſionis poteſt oſtendi quod quid eſt, de eo cuius eſt, quia acceptis omnibus, quæ prædicantur in eo quod quid eſt nullo tali derelicto, id quod inuentū eſt oportet eſſe indiuiduum, ideſt indiuiduam rationem talis rei, ita, uidelicet, quòd non indigeat ulteriori diuiſione ad hoc quod approprietur huic rei, & ꝑ conſequens prędictæ rationes non concludunt. Ad hanc inſtantiam reſpondet philoſophus ſententialiter dicens quòd quamuis neceſſe ſit prædictis exiſtentibus aliquam indiuidualem rationem formari, ſicuti expoſitum eſt, ſed tamen prędicta uia non eſt ſyllogiſtica, quamuis cognoſcere faciat propter quid eſt per alium modum, quod non eſt inconueniens, uidelicet, quod aliquid alio modo manifeſtetur quam per ſyllogiſmū. nam ille qui utitur inductione manifeſtat aliquid, non tamen probat aliquid ſyllogiſtice. ſimiliter ille qui per diuiſionem ad diffinitionem peruenit oſtendit per ſyllogiſmum & non ſyllogiſtice, q̃a ſi inducatur concluſio ex maiori poſitione ſubtracta media, & cōcludens dicat ꝙ hoc neceſſe eſt ſequi ex pręmiſſis; poterit interrogare propter quid ſit neceſſarium quod non accidit in ſyllogiſtica probatione, hucuſque Doctor Sanctus.

Conſiderandum eſt hic ſecundum Egidium, quod in ſyllogiſmo diuiſiuo eſt duplex proceſſus, unus ſyllogiſticus, & alius non ſyllogiſticus. Proceſſus ſyllogiſticus eſt cum dicitur, omne animal eſt rationale vel eſt irrationale, ſed homo eſt animal. ergo eſt rationalis uel irrationalis proceſſus uero nō ſyllogiſticus eſt cum ſubiungitur, ſed homo non eſt irrationalis. ergo eſt rationalis. unde ſyllogiſmus diuiſiuus non habet propoſitum in primo proceſſu, ſed accipit ſuum propoſitum in ſecundo proceſſu, & non eſt ſyllogiſticus. accipit igitur talis ſyllogiſmus aliquid ſyllogiſtice, ſed non accipit aliquid ſyllogice ad ſuum intentum, unde per talē ſyllogiſmum non poterit ſyllogiſtice accipi diffinitio, & licet per præmiſſas oporteat rem aliquam eſſe, non tamen oportet rem illam quæ intenditur.

Conſiderandum eſt ulterius ſecundū eundem, quod ſyllogiſmus diuiſiuus petit, quod eſt in principio, q̃a ſine ꝓbõne accipere principale intentū eſt petere q̃d eſt in pricipio ſed ſyllogiſmus diuiſiuus nullum intentū ſyllogiſtice probat, ſed ſupponendo accipit quod dēt probare, & per conſequens petit principium, accipit enim talis ſyllogiſmus medium quod eſt communius quam ſit maior extremitas, uel quam ſit id quod intendit probare, intendit enim probare ut patet in prædicto exemplo, quod homo ſit animal rationale, ad quod probādum accipit pro medio animal quod eſt communius quam rationale, nunquam enim per magis uniuerſale poteſt conuenienter probari de aliquo id quod eſt minus uniuerſale. nam ſi acciperetur pro medio ſubſtantia ad probandum animal de homine fieret ſyllogiſmus in prima figura maiore exiſtente particulari. unde ſic nihil ſequitur. Ex hoc patet quod ſyllogiſmus diuiſiuus nihil ſyllogiſtice probat: tum primo quia in tali ſyllogiſmo ſit acceptio propoſiti non ſyllogiſtice. tum ſe-

cundo

cundo, qa in eo petitur, quod eſt in principio, tum tertio, quia accipit medium communius quam ſit maior extremitas. Conſiderandum eſt vlterius, quod licet per locum ab oppoſitis poſſit concludi, quod homo eſt animal rationale. ſic arguendo, homo non eſt animal irrationale. ergo eſt animal rõnale quemadmodũ concluditur in ſecundo proceſſu ſyllogiſmi diuiſiui, non tamen pp hoc cõcluditur, quod aĩal rationale ſit diffinitio hoĩs, unde nõ cõcluditur quod quid eſt de eo, cuius eſt in eo quod quid eſt. ſimiliter ſi quis negaret, quod homo eſt rõnalis, negaret quod homo nõ eſt irrationalis, & per conſequens ibi eſt petitio principij ſimpliciter loquẽdo, uidelicet quo ad aliquem poſſit eſſe ſyllogiſmus dialecticus.

SOLVTIO.

Ad primum igitur dicendũ, quod nõ concluditur quod quid eſt de eo, cuius eſt in eo quod quid eſt vt declaratũ eſt. Ad ſecundum & tertium patet ſolutio ex dictis.

Sequitur in Philoſopho, & in Doct. S. vbi ſupra.

ARTICVLVS II.

AD ſecũdum ſic proceditur. Vr ꝙ ſyllogiſmus diuiſiuus nõ aſſimilet inductioni. nam inductio procedit a ſingularibus ad vniuerſale, vt patet ſecundo priorum, non autem ſyllogiſmus diuiſiuus. ergo talis ſyllogiſmus nõ aſſimilatur inductioni.

2 Præterea. Inductio aliquid neceſſario concludit, cum ſit pars argumẽtationis, ſed ſyllogiſmus diuiſiuus nõ neceſſario cõcludit vt patet ex dictis. ergo &c.

OPPOSITVM.

Sed ꝯ eſt philoſophus ĩ pñti capitulo.

CONCLVSIO.

Rñdeo dicendum ſm D.S. quia cõuenienter ſyllogiſmus diuiſiuus aſſimilatͬ inductioni in hoc quod oportet vtrobique ſupponere, quod accepta ſint oĩa, quę continentur ſub aliquo communi, alioquin neq; inducẽs poterit de ſingularibus acceptis cõcludere uniuerſale, neque diuidens ex remotione quarundam partium poterit cõcludere alterã. inducens. n. facta inductione, ꝙ Sor. currat, & Plato currat, & ſic de ſingulis nõ poteſt ex neceſſitate concludere, ꝙ oĩs homo currat. ſ. niſi detur ſibi a reſpõdẽte, quod nihil aliud contineatur ſub homine niſi iſta quæ inducta ſunt. ſimiliter etiam neque diuidens, quod hoc coloratum non ſit album, neque pallidum, põt ex neceſſitate cõcludere quod ſit nigrũ, niſi detur a reſpondẽte quod nihil aliud contineatur ſub colorato niſi ea quę enumerata ſunt;

Ex quo patet ꝙ ſyllogiſmus diuiſiuus aſſimilatur inductioni, quẽadmodũ ꝓbatum eſt, non tamen ei aſſimilatur in omnibus, ſed aſſimilatur in hoc ꝙ vtrobique petitur id quod debet probari, & ſicut inducens poſtquam induxit adhuc reſtat interrogare de concluſione quia non ſufficienter ſeq̃tur ex præmiſſis: ſic procedens diuiſiue poſtquam aſſumpſit intentum adhuc reſtat interrogare de illo aſſumpto, qa non ſufficit intentum aſſumere p pmiſſas. Ex quo patet quod ſyllogiſmus diuiſiuus, ſicut inductio nõ cõcludit ſyllogiſtice intẽtum: per tale igitͬ ſyllogiſmum, vt dictum eſt non poterit concludi aliquod intentum, uidelicet quod quid eſt de eo, cuius eſt, & præſertim in eo quod quid eſt.

Conſiderandum eſt vlterius ſecundũ Egidium, quod ĩ inductione hoc eſt per ſe, quod oportet ſupponere partes ſub toto eſſe ſufficienter aſſignatas ſiue acceptas, quia non eſt notum nobis quin ſint alia ſingularia ſub illo toto quam quæ accepta ſunt, ſed in diuiſione hoc eſt per accidens, quod non ſit notum partes euacuare totum. nam diuiſio ſi ſit bona debet fieri per oppoſita & per duo mẽbra. vnde hic vult Egidius, quod expoſitio Doc. S. non ſit ſufficienter adducta.

Sed conſiderandum eſt, quod dupliciter eſt diuiſio, quædam eſt diuiſio per immediata, & talis debet eſſe bi-

membris & per oppoſita, vt animalium aliud rationale aliud irrationale, alia eſt diuiſio mediata vt animalium aliud homo aliud aquus, aliud aſinus, & ſic de ſingulis, & talis non eſt bimembris formaliter, licet ſit reducibilis ad bimembrem, & in tali diuiſione non eſt notum an omnes partes diuidentes enumerentur. vnde ſyllogiſmus diuiſiuus ſyllogiſtice non probat intentum, ſicut neque inductio, licet uia diuiſionis neceſſario ducat nos in cognitionem diffinitionis indiuiduæ ſecundum ſubiectum vt infra patebit, cum de venatione ipſius quod quid eſt agetur. Vnde expoſitio Doc. S. eſt conuenientiſſima & nullatenus reprobanda.

SOLVTIO.

Ad primum igitur dicēdum eſt, quod ſyllogiſmus diuiſiuus non aſſimilatur in omnibus ipſi inductioni, ſed aſſimilatur ei in hoc quod utrobique non ſyllogiſtice oſtendatur ſufficienter propoſitum, ut dictum eſt, cum formaliter non reſeruetur forma ſyllogiſtica: aſſimilaē etiam enthymemati, quod hic dicitur ſyllogiſmus ſine medio, & hic formaliter accipiendo medium, videlicet ſecundum quod eſt terminus bis ſumptus ante concluſionem. In enthymemate vero cum ibi ſit unum antecedens non ponitur aliquis terminus bis ante concluſionem. igitur uocatur ſyllogiſmus ſine medio. In alio loco uocatur ſyllogiſmus trūcatus, quia licet virtualiter ſiue reductiue ſit ſyllogiſmus, non tamen formaliter. unde non ſyllogiſtice oſtendit neque concludit, uidelicet, quod enthymema concludat & aliquid oſtendat, alio tamen modo quam modo ſyllogiſtico. Ad ſecundum ſimiliter dicendum, quod licet inductio prioriſtica neceſſario cōcludat, & inductio topica neceſſario aliquid probet, non tamen concludit aut probat a iqd ſyllogiſtice, ſicut ſyllogiſmus diuiſiuus quantum ad ſm proceſsū. Secus conſiderando quantum ad primū proceſſum, quia ſic aliquid ſyllogiſtice concludit, ſed nō intentum ſiue ꝓpoſitum vt ex dictis patet. concludit enim ipſam diuiſionem ſyllogiſtice, ſed alteram partē in ſecundo proceſſu non ſyllogizando eam.

LECTIO V.

Quomodo ſe habeat quod quid eſt ad demonſtrationem, & eſt lec. quinta. Docto. San.

QVAESTIO V.

quę habet articulos quatuor.

NOTANTER conſiderandum reſtat quare ipſum quod qd eſt ſe habeat ad demonſtrationem accipiē do ea quæ pertinent ad ipſum quod quid eſt. Poſtquam oſtenſum eſt quod non poteſt demonſtrari quod quid eſt per terminos conuertibiles neque per uiam diuiſionis, hic conſequenter oſtenditur, ꝙ neque poteſt demonſtrari accipiendo ipſum quod quid eſt pro medio ſiue ea quæ ſunt ipſius quod quid eſt quod idem eſt. Circa quod quæruntur quattuor.

Primo utrum quæſtio quid eſt poſſit oſtendi de eo, cuius eſt accipiendo ea q̄ pertinent ad ipſum quod quid eſt:

Secundo vtrum poſſit demōſtrari accipiendo quod quid eſt alterius rei, uidelicet, per uiam opinionis.

Tertio utrum poſſit demonſtrari per viam ſuppoſitionis.

Quarto utrum quod quid eſt poſſit demonſtrari de eo cuius eſt aliquo modo.

Sequitur in Philoſopho & in Doc. S.
Et vtrum ſit demonſtrare.

ARTICVLVS I.

AD primum ſic proceditur. Videtur quod ipſum quod quid eſt poſſit demonſtrari de eo cuius eſt accipiē do pro medio diffinitionem diffinitionis

nis vel conditiones requiſitas ad quod quid eſt alicuius. Nam bene ſequitur animal rationale conuertibiliter prædicatur de homine & componitur ex genere & ſpecifica differentia eius: ergo eſt quod quid eſt hominis. patet conſequentia, quia non requiruntur aliqua alia ad hoc quod aliquid ſit diffinitio, vel ꝙ quid eſt alicuius, & tamen concludiť quod quid eſt de eo cuius eſt. ergo &c.

2 Præterea. Bene ſequitur per locum a diffinitione quicquid eſt oratio indicãs quod quid eſt rei per eſſentialia eſt diffinitio eius, ſed animal rationale eſt huiuſmodi reſpectu hominis. ergo animal rationale eſt diffinitio hominis, & tamen ibi concluditur quod quid eſt de eo cuius eſt. ergo idem quod ſupra.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus ibi. [Et utrum ſit demonſtrare &c.]

CONCLVSIO cum ſolutione.

Reſpondeo dicendum, quod iſtud eſt quartum capitulum huius ſecundi lib. in quo Philoſophus oſtendens ꝙ ipſum quod quid eſt non poteſt oſtendi ſufficienter de eo cuius eſt, aſſumendo diffinitionem diffinitionis pro medio, aut ēt aliquo alio modo, ponit quattuor conclusiones, de quarum tribus ultimis in ſequentibus articulis videbitur. Prima cõcluſio quæ eſt reſponſiua ad quæſitum a philoſopho adductum eſt talis. ipſum quod quid eſt non poteſt demonſtrari, ideſt ſufficienter probari de eo cuius eſt per ſyllogiſmum diffinitiuum aſſumendo, videlicet diffinitionem. hæc ſecundum Docto. Sanct. probatur duabus rationibus philoſophi, quarum prima eſt iſta Nam quicunque accipit illud qđ debet probare non debite oſtendit propoſitum, ſed petit principiũ, ſed qui cõcludit diffinitionem ſiue quod quid eſt de eo cuius eſt, ſumendo diffinitionem ipſius diffinitionis de diffinito accipit quod debet concludere petens principium ergo &c. Probatio. nam qui negaret hanc concluſionem, videlicet, animal rationale eſt diffinitio, negaret etiã minorem ſyllogiſmi, in quo accipitur pro medio diffinitio diffinitionis ſic ſyllogizando. omnis ratio conuertibilis conſtans ex genere & differentia ſpecifica alicuius eſt quod quid eſt eius, ſed animal rationale eſt huiuſmodi reſpectu hominis. ergo eſt quod quid eſt hominis: minor illius ſyllogiſmi eſt æque vel magis dubia concluſione.

Secunda ratio ſic formatur, quæ ſumitur ex ſyllogizatione ſyllogiſmi. nam ſyllogizans dum ſyllogizat non accipit pro medio ſyllogiſmi diffinitionem ad ſyllogizandum, ut de ſe patet. ergo a ſimili uolens probare per uiam diffinitionis ipſum quod quid eſt de eo cuius eſt non debet accipere diffinitionem ipſius diffinitionis.

Confirmatur hæc ratio, quæ quidem confirmatio eſt declaratiua huius ſecundæ rationis. nam rationes ſyllogiſmi, & diffinitiones ſe habent in diffiniendo, & ſyllogizando ſicut regulæ artis, quas debet accipere artifex in operando, ſed artifex qui facit cultellum, non facit operando regulam ſecundum quam operatur, ſed ſecundum regulam quam habet in mente, examinat an cultellus ſit bene factus. ergo ille qui ſyllogizat non cõgrue accipit rationem ſyllogiſmi, neque uolens oſtendere quod quid eſt, cõuenienter accipit rationem [ſiue diffinitionem ipſius] diffinitionis, ſed per rationes ſyllogiſmi examinat an ſyllogiſmus ſit bene factus, & per cõſequens per rationem diffinitionis debet examinare in mente, an bene ſit facta. ergo ei qui intendit ſyllogiſtice ꝙ quid erat eſſe, neceſſe eſt quod habeat ſeorſum in mente rationem eius quod quid erat eſſe, ſiue eius quod quid erat uel eſt, quod principaliter idem eſt ut ſi aliquis dicat, quod non eſt ſyllogiſticum quod quid eſt, ipſe dicat ꝙ immo, quia tale quod dictum eſt neceſſario ponit quod quid eſt, ſiue quod quid erat. hæc omnia Doct. Sanct. ſecundum ſententiam Philoſophi.

Pro declaratione præcedentium conſiderandum eſt quod ſyllogiſmus

diſſinitiuus ſecundum Egidium eſt ſyllogiſmus vtens diffinitione ſiue aſſumens diffinitionem ad probandum diffinitionem, quod poteſt fieri dupliciter. uno modo diffinitionem diffinitionis, quę datur per terminos ſecundæ intentionis, quę duæ ſunt, quarum vna diffinitio eſt id quod eſt proprium in quid ꝑdicatum de aliquo. ſecunda eſt diffinitio cōſtans ex genere & differentia cōſtituentibus ſpeciem, quæ diffinitiones dūr logicæ ad quam pertinet conſiderare, ſecūdas intentiones. alio modo pōt fieri ſumēdo formaliter diffinitionē alicuius diffiniti ad cōcludendū diffinitionem materialem de eodem. tertio modo poteſt fieri ſumendo diffinitionem oppoſiti ad ꝯcludendum diffinitionem de altero oppoſito, ut infra patebit ſic ſyllogizādo color diſgregatiuus viſus eſt diffinitio albedinis. ergo color congregatiuus viſus eſt diffinitio nigredinis.

Conſiderandum eſt vlterius, ꝙ Philoſophus nō negat quinimo una diffinitio poſſet concludi de diffinito per alteram, vt materialis per formalem, tn̄ nō poteſt cōcludi in eo ꝙ diffinitio eius, vt ſi arguatur, diffinitio poteſt ſine petitione principij cōcludi de diffinito ſimpliciter loquendo per diffinitionem. ergo per diffinitionem acceptam in eo quod diffinitio, poterit ſine petitione principij concludi diffinitio in eo quod diffinitio de diffinito, patet ſequela, quia ſicut ſe habet ſimpliciter ad ſimpliciter, ita reduplicatum ad reduplicatum.

Dicendum quod ſi eodem modo accipiatur in præmiſſis diffinitio ſicut infertur in concluſione, quemadmodum eodem. ſ. modo oportet accipere reduplicatum in præmiſſis ſicut in concluſione concluditur, non poſſet inferri ſimpliciter ſine petitione principij. nam tunc ſumeretur eodem modo diffinitio in præmiſſis & in concluſione quando per diffinitionem formalem eo modo ſumptam inferretur diffinitio formalis eo modo ſumpta, & per materialem diffinitionem diffinitio materialis, quod ſecundum non poteſt inferri abſque petitione principij ſimpl̄r tn̄ loquēdo abſq; petitione principij non pōt inferri diffinitio per diffinitionem diffinitionis, quia ſic ſemper accipitur æquè vel magis ignotum ad probandum aliquid.

Conſiderandum eſt ulterius ſecundum Ægidium, quod ſi dialecticus uellet probare de aliqua argumentatione quòd ſit ſyllogiſmus, accipiendo diffinitionem ſyllogiſmi concludendo ſyllogiſtice de illa argumentatione quòd ſit ſyllogiſmus. probaret ſyllogiſmum ſupponendo ſyllogiſmum, quod eſt ſimile, ſicut ſi aliquis vellet negare loquelam, concederet loquelam eſſe, quod non poſſet facere niſi per loquelam negando.. ergo loquela concedit loquelam. unde ſicut ad manifeſtandum de aliqua argumentatione, quod ſit ſyllogiſmus non debemus hoc facere ſyllogiſtice per diffinitionem ſyllogiſmi, ſic ad probandum rationem aliquam eſſe diffinitionem non debemus hoc ſyllogizare per diffinitionem diffinitionis, quia tunc probando diffinitionem ſupponemus diffinitionem, ueruntamē diffinitio diffinitionis, & diffinitio ſyllogiſmi deſeruiunt ad duo. primo ad regulandum nos. nam ex hoc quod diffinitionem ſyllogiſmi habemus in mente regulamur in ſyllogizando ne deficiamus in forma ſyllogiſtica, ſic per diffinitionem diffinitionis in mente retentam regulamur ne deficiamus in diffiniendo. ſecundo ualens contra obuiationem. nam ſi quis obuiaret de aliquo ſyllogiſmo, ꝙ eſſet ſyllogiſmus, uel de aliqua diffōne, ꝙ eſſet diffinitio, poſſet contradicere ei per rationes ſyllogiſmi uel diffinitionis, nō tn̄ diffinitio ſimpl̄r probat̄, ſed ſolū apud talē obuiantem. Ad argumenta patet ſolutio ex dictis.

Sequitur in Philoſopho & in Doc. S.

Deinde cum dicit. Ex ſuppoſiti one &c.

ARTICVLVS II.

AD ſecundū ſic proceditur. Videt̄ ꝙ ipſum quod quid eſt poſſit demō

ſtra

ſtrari.i.ſyllogiſtice probari de eo cuius eſt per viam oppoſitionis, videlicet accipiendo quod quid eſt alterius rei. nã bene ſequitur. color diſgregatiuus viſus eſt quod quid eſt albedinis.ergo color congregatiuus uiſus eſt quod quid eſt nigredinis. patet conſequentia per locum ab oppoſitis.nam ſicut diffinitiuum contrariatur diffinito, ita quod qd eſt diffiniti contrariatur ipſi quod quid eſt contrarij diffiniti,& tamen ibi ſyllogiſtice oſtenditur quod quid eſt de eo, cuius eſt per quod quid eſt contrarij. ergo &c.

2 Præterea. Sicut bñ ſequitur.hoc eſt coloratum,& nõ eſt nigrum neque medio colore coloratum.ergo eſt album, ita bñ ſequitur.albedo,eſt color & non eſt color congregatiuus viſus. ergo eſt color diſgregatiuus uiſus,& tamen ibi concluditur quod quid eſt de eo, cuius eſt per uiam oppoſitionis.ergo &c.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt philoſophus in litera ibi.[Et ſi ex ſuppoſitione ſiue conditione &c.]

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum,quod ſecunda concluſio huius capituli,quæ eſt menſura ad quæſitũ eſt iſta,quod quid eſt non põt efficaciter & ſyllogiſtice oſtẽdi de eo,cuius eſt per uiã oppõnis,uidelicet, per diffinitionem ꝯtrarij, vt puta nõ pt ꝓbare aliquid eſſe quod quid eſt boni, uidelicet, indiuiſibile eſſe per quod qd eſt mali, uidelicet, per diuiſibile eſſe ut Platonici diffinierunt,hæc rõ probatur duabus rationibus philoſophi, quarum prima eſt iſta.Nam in hoc modo ꝓbõnis demonſtrat aliquis accipiẽdo quod quid eſt,& ita accipit quod oportet ꝓbari,& per ꝯñs petit principium. Secunda rõ talis eſt.nam ſicut per diffinitionem unius contrarij oſtendit̃ diffinitio alterius contrarij per uiam diffinitionis vel oppoſitionis:ita & ecõuerſo ęq̃ fieri poteſt.nõ.n.eſt magis notum quod diuiſibile ſit quod quid eſt mali quam indiuiſibile eſſe quod quid eſt boni. ergo ſicut uno oñdit̃ per aliud,ita & econuerſo,ſic ſp ſumitur ęq̃ igontum ad aliquid probandum quod eſt inconueniens.

Pro cuius declaratione cõſiderandũ eſt primo ſecundum D.S.& Egidium,ꝙ prædicta exempla philoſophi de bono & malo ſumuntur ſecundum Platonẽ q̧ poſuit,quod eadẽ eſt rõ unius & boni, uidemus.n quod unumquodque appetit unitatem ſicut proprium bonum.unum autem eſt id quod eſt indiuiſibile,ſic ꝑ oppoſitum ſequitur quod malum ſit idẽ quod diuiſibile eſt,quia unumquodque refugit diuiſionem ſui, cum per eam tẽdit aliquid diminutum & imperfectum.

Conſiderandum eſt ulterius ſecundũ Ægidium,quod regula generalis eſt,uidelicet,quod ſemper contrarium eſt in contrario in habentibus contrariũ.ſi ergo bonum & malum ſunt contraria.ſ.&r diuiſibile & indiuiſibile.ſi eſſe indiuiſibile ſit contrarium id quod quid eſt boni contrarium eius.ſ. diuiſibile erit quòd quid eſt mali,quia ſecundum maximam topicam, ſicut oppoſitum in oppoſito, ita ꝓpoſitũ in propoſito,& ecõuerſo.

Sed inſtabat diſcipulus. nam ſi cõtrarium eſt in contrario unum oppoſitorũ erit in altero & nigredo in albedine,qđ eſt inconueniens.ergo prædicta regula eſt falſa.Dicendum quod illa regula nõ eſt intelligenda de rationibus ſibi inuicem contrarijs,ſed de duobus uno latere contrariis alijs duobus, ut bonum & malum cõtrariantur,& diuiſibile & indiuiſibile etiam inter ſe cõtrariant̃ largo modo ſumende contrarietatem,unde si hoc contrarium diuisibile insit malo, indiuisibile inerit bono, ut vult regula.

SOLVTIO.

Ad primum igitur dicendum,quod in illo proceſſu non ſyllogiſtice probatur ſed committitur fallacia petitionis principij, tamen forſitan apud aliquos quibus aſſumptum eſt notius quã conſequens talis poteſt eſſe probatio dialectica,nõ tamen eſt ſyllogiſtica formaliter loquendo,& per hoc patet ſolutio ad ſecundum &c.

Sequitur in Philoſopho ibi. Ad vtroſque autem &c.

ARTICVLVS III.

AD tertium ſic proceditur. Videtur quod ipſum quod quid eſt poſſit demonſtrari de eo, cuius eſt, per uiam ſuppoſitionis. nam ſupponendo animal irrationale eſſe quod quid eſt bruti, concluſio in mente conceſſa efficaciter ſequitur. ergo animal rationale eſt quod quid eſt hominis, quia oppoſitorũ oppoſitę ſunt rationes ſiue quod quid erat eſſe, ſed brutum & homo opponuntur, ſimiliter rationale & irrationale opponũtur. ergo ſi unum eſt quod quid eſt unius, puta animal irrationale bruti, alterum. ſ. animal rationale erit quod quid eſt hominis.

2 Preterea. Si talis modus probationis non eſt efficax hoc eſt, vt philoſophus hic innuit, quia non concludit eſſe quid vnum quod concluditur, ſed hoc non poteſt dici, nam ſi ꝙ quid eſt unius contrarij ſuppoſitum dicat quid unum, neceſſarium eſt ꝙ etiam ꝙ quid eſt alterius contrarij dicat quid unum, ut clare conſideranti patet. ergo quod quid eſt poteſt oſtendi de eo cuius eſt per uiam ſuppoſitionis.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt philoſophus in littera ibi dicendo. [Ad vtroſque autem &c.]

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum, quod tertia concluſio hic a philoſopho elicita quæ eſt reſponſiua ad quæſitum talis eſt, ꝙ quid eſt non poteſt oſtendi ſyllogiſtice per ſyllogiſmum ſuppoſitiuum, ſiue ꝑ uiam ſuppoſitionis, quam concluſionẽ probat philoſophus tali rõne. nam modus ſiue uia concludẽdi, quod q̃d eſt de eo cuius eſt preſertim in eo ꝙ q̃d eſt, nõ eſt conueniens niſi concludat ipſum ꝙ q̃d eſt eſſe unum. cũ diffinitio ſignificat q̃d unum ſignificatũ diffinitionis eſt ipſum ꝙ quid eſt, ſiue quod quid erat eſſe, ſed probatio per uiã ſuppoſitionis non cõcludit ipſum quod quid eſt eſſe quid unum, igitur &c. probatio minoris. nam eodem modo ſe habet uia diuiſionis ad ipſum quod quid eſt, ſicut uia ſuppoſitionis, ſed ſecundum uiam diuiſionis nõ magis cõcluditur ipſum, ꝙ quid eſt eſſe unum quam plura. nõ enim magis habetur per diuiſionem ꝙ homo ſit animal bipes quam quod ſit animal & bipes copulatiue. hęc autem rõ aſſignatur cõis tam ad diffinitionem contrarij quam ad diuiſionem. pro declaratione huius conſiderandum eſt primo ſecũdum Egidiũ quod differentia eſſentialis bene facit unum cum eo cuius eſt differentia, tamẽ hoc non hr̃ ex diuiſione in eo quod diuiſio. diuiſio enim ſecũdum huiuſmodi poteſt fieri per differẽtias tam eſſentiales quam accidentales, ut patet in libro diuiſionum Boetij unde acceptum ꝑ diuiſionem poterit eſſe vnũ per accidens cum grammatico & muſico, quod ergo concluditur unum per diuiſionem hoc non hr̃ per diuiſionem uel ex diuiſione inquantum diuiſio, ſed ex eo quod diuiſio habet fieri circa talẽ materiã gratia terminorum. Conſiderandũ eſt vlterius quod in omnibus habentibus ꝯrium q̃d per ſe eſt contrariũ in contrario ita valet in eſſentialibus ſicut in accidentalibus dum tñ ſint accidentia per ſe. unde ex tali uia concludere rõnem modi arguendo quod acceptæ ſint differentię eſſentiales non erit nobis magis notum quam ꝙ acceptæ ſint differentiæ accidẽtales. ex ipſo ergo modo arguẽdi ꝑ uiã ſuppoſitionis non magis hr̃ ꝙ concluſa diffinitio ſit quid vnum quam quod ſit quid plura. ex quo hr̃, quod neque ꝑ viã diuiſiuam, neque per uiam diffinitiuam: neque via ſuppoſitionis concludit diffinitionem ut diffinitio, quia diffinitio inquãtum diffinitio eſt quid unum. ex neutra autem uia ſufficienter hr̃ ꝙ id quod concluditur ſit quid vnum.

SOLVTIO.

Ad primum dicendum quod quia per uiam ſuppoſitionis arguendo oportet quærere quod reſpondens cõcedat ſuppoſitionem, igitur talis uia non eſt ſyllogiſtica & efficax. nam in ſyllogiſtico pro-

proceſſu non oportet quęrere aliquid a reſpondente quantum ad illationem, vt patet primo priorum, ſecus eſt quãtum ad probationem. Ad ſecũdum patet ſolutio ex dictis in vltimo notabili.

Sequitur in Philoſopho, & in Doct. S.

Deinde cum dicit. Qualis autem &c.

ARTICVLVS IIII.

AD quartum ſic proceditur. Vr̃ q̃ aliquod q̄ qd eſt poſſit demr̃ari de eo cuius eſt. Nã bene ſequitur ſortes eſt animal rõnale. Plato eſt animal rõnale, & ſic de ſingulis. ergo oĩs homo eſt animal rõnale, & tamen ibi concluditur quod quid eſt de eo cuius eſt. ergo &c.

2 Præterea. Bene ſequitur. hõ eſt animal rõnale. uel nullus hõ eſt animal rõnale per legem ↄtradictoriã, q̃a quodlibet cũ quolibet uel eius oppoſitũ ſtat. ſed iſta falſa. nullus homo eſt animal rationale. ergo iſta eſt uera. homo eſt animal rationale, & tamen ibi concluditur quod quid eſt de eo cuius eſt. ergo &c.

3 Præterea. Ad ſenſum patet hoĩem eſſe animal rõnale cũ diſcurratur de notitia noti ad ignoti notitiã. ergo aliqua via põt oſtendi qđ qd eſt de eo cuiꝰ eſt.

OPPOSITVM.

Sed ꝯ eſt philoſophus in p̄ſenti capitulo ibi. [Qualiter autem diffiniens &c.]

CONCLVSIO.

Rñdeo dicendum quod quarta cõcluſio huius cap. quæ eſt reſpõſiua ad quæſitum eſt talis, quod nullo modo poteſt efficaciter probari quod quid eſt de eo cuius eſt in eo quod quid eſt. hęc cõcluſio ꝓbatur tali ratione ſm philoſophũ. nam q̃ quid eſt de eo cuius eſt non põt probari per terminos conuertibiles, neque per uiã diuiſionis, neque per viam diffinitionis, neque per viam oppoſitionis, neque per uiam ſuppoſitionis, ut ex dictis patet. ſi ergo poſſet quod quid eſt probari aliquo modo, vel eſſet per inductionem vel per modum demõſtrationis, quæ fit ad ſenſum, aut per demonſtrationem quę fit per intellectũ non primum, quia inducẽs non demr̃at quod quid eſt, ſed oſtendit aliquid eſſe, vel non eſſe, vt puta, quod oĩs hõ eſt animal, uel quod nullus homo eſt aſinus. nõ ſm, quia quod quid eſt, non eſt oĩbꝰ ſenſibilis, ſed ipſius intellectus, ut dr̃ tertio de anima. neq; dicẽdum eſt tertium, vt in ſequenti articulo declarabitur. ergo nullo modo quod quid eſt põt ꝓbari de eo cuius eſt in eo quod quid eſt.

SOLVTIO.

Ad primum igitur & ad omnia argumenta dicendum, quod bene concludit qđ id quod qd eſt alicuiꝰ põt ꝓbari de eo cuius eſt, ut animal rõnale de hoĩe. non enim reduplicatiue, uidelicet in eo qđ quid eſt abſque petitione principij.

LECTIO VI.

Quomodo quod quid eſt poſsit demonſtrari de eo cuius eſt, & eſt lect. 6. Doc. S.

QVAESTIO VI.

quę habet articulos duos.

DEINDE conſiderandum reſtat in fine huius tractatus quare ipſum quod qd eſt non poteſt oſtendi de eo cuius eſt demonſtratione aut diffinitione. poſtquam oſtenſum eſt quod non poteſt oſtendi inducendo per ſyllogiſmos uel ſingulos modos q̃bus aliquid poteſt demonſtrari. i. ꝓbari efficaciter. Circa quod duo quæruntur. Primo utrum ipſum quod quid eſt poſſit oſtendi de eo cuius eſt demr̃atiue.

Secundo vtrum poſſit de eo oſtendi diffinitiue.

Sequitur in Philoſopho & in Doc. S.

Amplius autem quomodo.

ARTICVLVS I.

AD primum ſic proceditur. Videtur quod ipſum quod quid eſt poſſit oſtendi de eo cuius eſt demonſtratiue.

Nam eſſe poteſt demonſtrari, cum quęlibet concluſio demonſtrationis affirmatiuę ſignificet eſſe & quod quid eſt idem ſunt. ergo ꝙ quid eſt pōt demonſtrari. probatio minoris. nam eſſe eſt de eſſentia cuiuslibet entis creati, & eſſe & quod quid eſt idem ſunt realiter. probatio antecedentis. nā eē eſt eſſentia rei aut aliud ſuperadditum. ſi primum habetur intentum. ſi ſecundum aut tale ſuperadditum eſt ens, aut nihil. non eſt dicendum ſecundum, ut de ſe patet. ſi primū aut tale ſuperadditum habet eſſe per ſuam eſſentiam, aut eſſe eſt ſibi ſuperadditum. ſi primum, pari ratione ſtandum erat in primo. Si ſecundum, tunc quęritur de illo ſuperaddito, & ſic erit procedere in infinitum in entibus, quod eſt contra Philoſophum. 2. meta.

2 Sed dicebat quod illud ſuperadditum non eſt ens, ſed eſt quo ad aliquid eſt ens, ſicut paries dicitur albus per albedinē, tamen albedo non eſt alba. Secundo conſiderandum eſt quod ens eſt unum de tranſcendentibus. ergo uerificatur in quocunque quod eſt aliquid tale. igitur ſuperadditum eſt aliquid aut nihil. ſi eſt aliquid. ergo erit ens, cum ens & aliquid conuertantur. Sed dicebat quod illud ſuperadditum eſt ens per ſuam eſſentiam, nec eadem ratione ſtādum eſt in primo, ſicut dicitur album per albedinem cum primo per ſe ipſum formatur, & ita pari ratione non erat ſtandum in primo ſicut in illo ſuperaddito. Tertium conſiderandum eſt, quod omnia creata quantum ad hoc, quod eſſe ſit de ſua eſſentia, ſunt eiuſdem rationis, igitur ſi de eſſentia unius entis creati. cum ergo additum ſit ens creatum ſi de eſſentia ſit eſſe, & de eſſentia illius cui additum eſt, erit eſſe.

Sed dicebat quod additum eſt ens per aliud ſuperadditum, nec tamen eſt procedere in infinitum in talibus, ſed ſtatus eſt in prima cauſa, in qua eſſe eſt de eſſentia eius. Quarto conſiderandum eſt quod prima cauſa entium creatorum dat effectum, ſed argumentum procedit de eo quod ſit ens formaliter. ergo ſi non eſt deuenire ad primum in genere cauſę formalis ſuperadditum erit procedere in infinitum, & ſic argumentum ſtat.

3 Præterea. Qō ſi eſt non ponit in numerum, vt ſupra conceſſum eſt. ergo ꝑdicatū cū q̄ritur. an homo eſt, non realiter diſtinguitur contra ſubiectum, & per conſequēs eſſe eſt de eſſentia illius cuius eſt eſſe. cum igitur eſſe ſiue quia eſt oſtendatur demonſtratiue, ſequitur quod eſſentia ſiue quod quid eſt poſſit demonſtratiue oſtendi.

4 Præterea. Quod quid eſt & paſſio eadem demōſtratione demonſtrantur. ergo quod quid eſt pōt demonſtratiue oſtendi. antecedens patet. Nam ea quæ ſunt eadem realiter & eſſentialiter de quocunque demonſtratur vnum & reliquum ſimul, ſed paſſio & eius quod quid eſt ſunt idem eſſentialiter cum diffinitio & diffinitum eandem ſignificent eſſentiam, ergo quod quid eſt & paſſio eadem demonſtratione demonſtrantur.

5 Præterea. Secundum Philoſophum 2. meta. accidentis eſſe eſt ineſſe. ergo quod quid eſt paſſionis eſt per ſe ineſſe ſubiecto, ſed ineſſe paſſionis per demōſtrationem eius oſtenditur. ergo quod quid eſt eius per dem̄rationem ꝑt oñdi.

6 Præterea. Quæcunque habent vnū principiū ſicut vnū demōſtratione oſtēditur ita & reliquum oſtendi poteſt, ſed paſſio & quod quid eſt eius unum habēt principiū qđ eſt diffō ſubiecti. ergo &c.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt philoſophus in pręſenti capitulo ibi. [Amplius quomodo debebit quod quid eſt &c.]

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum, ꝙ iſtud eſt ultimum capitulum huius ſecundi tractatus, ī quo philoſopus oñdit, ꝙ ipſum qđ q̄d eſt nō pōt oñdi de eo cuius eſt in eo qđ q̄d eſt ꝑ ro̅ nes cōes. ponēdo duas cōcluſiones, de quarum ſecunda in ſequēti articulo uidebitur. Prima concluſio quę eſt reſpōſiua ad quæſitū talis eſt, qđ q̄d eſt nō poteſt oſtendi de eo cuius eſt demonſtratione. q̄ cōcluſionem ꝓbat Philoſophus

loſophus tribus rōnibus vnū ſupponendo, videlicet, ꝙ quicūq; ſcit quod qd eſt alicuius rei, neceſſe eſt ꝙ ſciat illam rē eſſe. quia enim non entis non eſt aliqua quiditas vel eſſentia. igitur de eo quod non eſt nullus poteſt ſcire quod quid eſt, ſed poteſt ſcire ſignificationem nominis vel rationem ex pluribus nominibus compoſitam. ſicut poteſt aliquis ſcire quid ſignificat hoc nomen hyrcocerus, quia ſignificat quoddam animal cōpoſitum ex hyrco & ceruo, ſed impoſſibile eſt ſcire quod quid eſt hyrcocerui, quia non eſt tale in rerum natura: qui ergo ſcit quod quid eſt alicuius neceſſe eſt vt ſciat ipſum eſſe in rerum natura, vt deducit hic Doc. S. quo ſuppoſito. Prima ratio eſt talis. Pro vna & eadem demonſtratione non poſſunt diuerſa demonſtrari, ſed aliud eſt quod quid eſt & eſſe rei. in ſolo enim eſſentiali principio quod eſt per ſuam eſſentiam ens ipſum & quiditas eius ſunt vnum & idem, in oībus autem alijs, quæ ſunt entia non per eſſentiam, ſed per participationem oportet quod ſit aliud eſſe & quiditas eius, non ergo poſſibile eſt quod eadem demonſtratione demonſtretur quod quid eſt & quid eſt. ſed in qualibet demonſtratione demonſtretur quia paſſionis. impoſſibile eſt ergo ꝙ per aliquā demonſtrationem oſtendatur quod quid eſt. probatio maioris. nam oportet concluſionē eſſe proportinatā medio, ſed mediū cuiuslibet demr̄ationis ꝑ quid eſt diffō, quæ inducitur ad manifeſtandum aliquid vnum, inquātum, videlicet, ex partibus diffinitionis ſit vnū per ſe. ergo oportet quod demonſtratio aliqđ vnū demonſtret, & ſic per vnā & eandē demr̄ationē non pn̄t diuerſa demr̄ari, quod fuit probatum. Secunda ratio talis eſt. Nam ſecundum communem Philoſophorū ſniam totū qđ per ipſam demr̄ationē demr̄atur eſt ipſum qa, ergo qđ qd eſt nō pōt demonſtrari, patet conſequentia, quia ꝙ qd eſt & qa eſt dr̄unt. Quia ſi eſſent idē eſſe rei, & ſubiecta rei ſiue eſſētia rei, ſequeretur ꝙens eſſet genus, quia genus eſt quod prædicatur de pl̄ibus ſpecie differentibus in eo quod quid eſt. ſed ens poteſt eſſe genus vt patet. 4. metaphy. ergo &c. Tertia ratio talis eſt. Omnes ſcientiæ præſertim mathematicę, quæ ſunt certiſſimę per demonſtrationes quibus utuntur demonſtrant quia eſt & non quod quid eſt, ſed ipſum ſupponunt. vt geometria ſupponit quid ſignificat triangulus &c. ex diffinitione trianguli probat quod figura in qua eſt reſolubilis pyramis eſt triāgulus. ergo ſignum eſt quod quid eſt nō poteſt demonſtrari ſiue demonſtratione oſtēdi de eo cuius eſt, quod etiam patet ſecundum conſuetum ſermonem diffinitionum, qui nunc eſt in uſu. Nam illi qui diffiniunt, non manifeſtant quia eſt, ſed quid eſt. igitur demonſtrantes quia eſt non oſtendunt quid eſt, & hoc directe loquendo, ut ſupra expoſitū eſt.

Pro declaratione præcedentium conſiderandum eſt ſecundum Doc. S. ꝙ propter hoc ꝙ Deus eſt ſuum eſſe non eſt in genere, quia ergo quælibet res creata eſt in genere, impoſſibile eſt quod res creata ſit ſuum eſſe. aliter demonſtrator cum demōſtrat quia eſt etiam ſimul & ſemel demonſtraret quod quid eſt, quod eſt manifeſte falſum, quia demonſtratio demonſtrat enunciationem aliquam, quę ſignificat eſſe vel nō eſſe. vnde quiditas rei creatę non eſt ſuum eſſe. aliter res poſſet intelligi abſque ſuo eſſe exiſtere, ſicut non poteſt intelligi abſque ſua quiditate & eſſentia. uerum tamen Rodulphus propter rationes ante in contrarium adductas uult quod quodlibet ens eſt per ſuam eſſentiam & non per aliud ſuperadditum ab eo realiter diſtinctum, ſed eſſe eſt de eſſentia cuiuslibet rei creatę.

Conſiderandum eſt ulterius, quod eſſe accipitur tripliciter ſecūdum Doc S. in quæſtionibs de malo. q. 1. arti. 1. ad ultimum. Vno modo pro eſſe eſſentię & talis eſt idem realiter cum eſſentia rei quod qd eſt eſſe indicat diffinitio. Alio modo accipitur pro eſſe actualis exiſtentis ſecundum ꝙ aliquid dicitur actu exiſtens. Tertio mō accipitur pro eo qđ

qualiter

qualitercunque poteſt reſponderi ad interrogationem factam per an eſt, videlicet, vt importat habitudinem prædicati ad ſubiectum, ſecundum quod accipitur a Philoſopho in primo periher menias, vbi dicit ſi hoc verbum eſt purum dixeris nihil eſt rationē hic ſubiungens, quia hoc verbum eſt quandam compoſitionem ſignificat, quam ſine extremis non eſt intelligere. & iſtis duobus modis eſſe realiter diſtinguitur a ſubſtantia in quolibet ente creato, aliter ens creatum non eſſet ens per participationem, ſed per eſſentiam, quod eſt inconueniens, vt in ſumma diuinæ philoſophię libro quarto, ad longum diſputatum eſt. eſſe autem quod ſignificat quęſtio an eſt, quæ per demonſtrationem terminatur, accipitur tertio modo, videlicet pro habitudine terminorum concluſionis. vel ſecundo modo, videlicet, pro eſſe exiſtentię non formali, ſed uirtuali, ſecundum quod res habēt eſſe in ſuis principijs, & iſto modo accipiendo eſſe impoſſibile eſt ſcire de aliquo quid eſt ignorando ſuum eſſe. quia quod non eſt non ſcitur, ut in primo huius habitum eſt in textu philoſophi. ergo quicquid ſcitur eſt ens, ſed de quocunque ſcitur ſuum quod quid eſt ſcitur quod quid eſt ens, quia non entium non eſt quiditas rei, de qua eſt ad propoſitum, etiā de quocūque ſcitur quod quid eſt de eo ſcitur quod quid eſt, & p conſequens quod habet eſſe exiſtentię virtualiter loquendo. ſecus autem formaliter, ut etiam ſupra declaratum eſt. Ad primum igitur admittatur ſolutio diſcipuli. Ad ſecūdum dicendum, quod id ſupra additum non eſt ens, ſicut id ꝙ exiſtit, ſed eſt ens ſicut quo aliquid exiſtit, unde non eſt ens per ſuam eſſentiā, neque aliquid ſupra additum ſibi. Non ergo oportet quod omne quod eſt aliquo modo ens quod ſit ens per eſſentiā, vel ens per participationem, ſed hoc ſolum ueritatem habet in his, quæ ſunt ens ſicut id quod exiſtit, videlicet, ꝙ habet eſſe, quod quid eſt ſi habet eſſe per eſſentiam, ſuum eſſe erit ſua quiditas, ſi vero habet eſſe per participationem ſuum eſſe realiter differt a ſua quiditate, ſicut eſt in omni ente creato loquendo de eſſe exiſtentię, aut de eſſe enunciationis. & per hoc patet ſolutio ad tertium & ad quartum. Ad quintum dicendum, quod quæſtio an eſt, non ponit ſit in numerum contra ſubiectum cū in tali quæſtione non ſint niſi duo termini, vnum enim non ponit in numerum contra unum, non autem dicitur quæſtio an eſt non ponere in numerum ex eo quod hoc ipſum eſt ſit idem cum ſubiecto, ſed quia ſicut eſt vnicū ſubiectū ita eſt unicum prædicatū non includēs aliquā actualitatē ab actualitate exiſtētiæ &c. vt ſupra in principio huius 2. libri expoſitum eſt. Ad ſextum dicendum, quod non oportet quod quando aliqua duo ſint idem realiter, ſi unum demonſtratione oſtenditur & reliquum, dummodo differant ſecundum rationem, nec inhærentia accidentis eſt ſua quiditas loquendo de actuali inhærentia, vt patet ſeptimo metaphyſi. & per hoc patet ſolutio ad ſeptimum & ad octauum.

Sequitur in Philoſopho, ibi. Si ergo & diffiniens &c.

ARTICVLVS II.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quod ipſum quod quid eſt poſſit oſtendi de eo cuius eſt diffinitio. Nam diffinitio indicat quid eſt eſſe rei. ergo quod quid eſt poteſt oſtendi de eo cuius eſt diffinitione. antecedens patet per diffinitionem ipſius diffinitionis.

2 Præterea. Signum oſtendit & repræſentat ſuum ſignatum vel ſignificatum, ſed diffinitio eſt ſignum ipſius quod quid eſt. ergo diffinitio repræſentat ipſum quod quid eſt. & per conſequens quod quid eſt poteſt oſtendi de eo cuius eſt diffinitio.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus in præſenti

ſenti capit. ibi [Si ergo & diffiniens &c. vel ſecundum aliam tranſlationē, quod igitur manifeſtabit diffiniens, &c.]

CONCLVSIO
cum ſolutione.

Reſpondeo dicendum, quod ſecunda concluſio huius capituli, quod eſt reſpō ſiua ad quæſitum talis eſt. Ipſum quod quid eſt non poteſt oſtendi de eo cuius eſt diffinitione, quam concluſionem ꝓbat Philoſophus ſecundum Doct. Sanc. vna ratione deducente ad inconueniēs. nam ad cognitionem quod quid eſt re-quiritur cognitio quia eſt, ſed diffinitio inquantum huiuſmodi non oſtendit qa eſt. diffinitio. n. quid nominis non oſtendit, quia eſt cum poſſit eſſe nō entium, niſi quis dicat diffinitionem quid nominis, quæ eſt rei interpretatiuam eſſe penitus eādem cum diffinitione quid rei. Sed hoc dicere eſt inconueniens quod probat Philoſophus tribus rationibus. quarum prima eſt talis. Nam diffinitio quid nominis poteſt eſſe tam exiſtentium quam non exiſtentium, ſed diffinitio quid rei non poteſt eſſe niſi propriȩ ſubſtantiæ, ipſius accidentis vero per additamentum, vt patet ſeptimo metaphy. igitur &c. Secunda ratio eſt, ſi nihil aliud ſit diffinitio quid rei quam ratio interpretatiua nominis, ſequitur ꝙ omnes rationes eſſent diffinitiones qd rei, & ita ſequeretur cum diſputamus vel colloquimur ad inuicem, ꝙ ipſe de nomine diſputationes vel collocutiones ſint quædam diffinitiones quid rei, & ita ſequeret̃ quod poema Homeri de bello troiano ſit quȩdam diffinitio quid rei, quod eſt inconueniens. Tertia ratio eſt. nulla ſcientia demonſtrat quod tale nomen ſignificet talem rem, ſed ſupponit cum nomina ſignificent ad placitū, ſed quælibet ſcientia dat aliquas diffinitiones, cum diffinitio ſit medium demonſtrationis. ergo non ſunt idem diffinitio quid rei, & ratio interpretatiua nominis, ſiue diffinitio quid nominis, ut etiam patet ex his quæ in principio huius adducta ſunt.

Ex prædictis concludit Philoſophus quod diffinitio & ſyllogiſmus non ſunt idem, neque de eodem, & quod diffinitio nō demonſtrat, & quod non eſt poſſibile cognoſcere quod ſtuid eſt per demonſtrationem aut diffinitionem, quia diffinitio ſolum oſtendit quid eſt, & demonſtratio ſolum quia eſt. ſed ad cognitionem quod quid eſt requiritur cognitio quia eſt. ſed ſi res diffinita eſſet quid ignotum ſciendo diffinitionē, ſtatim non ſcimus ipſam rem eſſe, ſed adhuc oportet inueſtigare vtrum hoc quod diffinitum eſt ſit res alicuius prædicamenti. ergo aliquid ſm ſe uel eſſe prædicameni, ſm ſe, neque diffinitio, neque demonſtratio oſtendit, licet demonſtratio oſtendat eſſe vnius in ordine ad alterum &c.

Conſiderandum tamen eſt quod diffinitio poteſt conſiderari dupliciter. vno modo inquantum eſt diffinitio ex ſe, & ſic diffinitio non oſtendit quod quid eſt rei. aliter diffinitio omnis oſtenderet quod quid eſt rei, quod eſt falſum, cum diffinitio quid nominis non oſtendat quid rei. ſed ſolum ſignificatum nominis. alio modo poteſt conſiderari inquantum eſt talis diffinitio. videlicet quiditatiua. & talem oſtendere quod quid eſt poteſt intelligi dupliciter. uno modo confuſe, & ſic diffinitio oſtendit quod quid eſt. alio modo poteſt intelligi quod oſtendat ipſum quod quid eſt ſcientifice. & illo modo diffinitio non oſtendit qnod qud eſt, inquantum diffinitio ſecundum ſe eſt conſiderata, cum ſcientia ſit effectus demonſtrationis, per quam non oſtenditur quod quid eſt formaliter. ſecus eſt elicitiue vt in capite huius ſecundi libri declaratum eſt. & per hoc patet ſolutio ad rationes articuli.

Sed replicat diſcipulus. nam diffinitio ſecundum Albertum Magnum & alios Philoſophos indicat quod quid eſt a prima potentia vſque ad ultimum actum. ergo oſtendit quod quid eſt non confuſe ſed determinate. Dicendum eſt quod diffinitio oſtendit quod quid eſt ſignificatiue & non ſcientifice. vnde accipiendo

co cognitionẽm confuſam pro omni cognitione, quæ diſtinguitur contra ſcientificam, diffinitio non indicat quid eſt niſi confuſe.

LECTIO VII.

Quomodo quod quid poſsit oſtendi ſyllogiſticę vel demonſtratiue ſecundum veritatem. & eſt lec. 7. Doc. San.

QVAESTIO VII.

quę habet articulos duos.

INſuper conſiderandum reſtat quare ſecundum rei ueritatem ipſum qđ quid eſt ſe habeat ad demonſtrationẽ poſtq̃ uiſũ eſt quare ſe hẽat ad demõrationẽ diſputatiue loquendo. Circa quod duo occurrũt conſideranda. Nam primo conſiderandum eſt quare in aliquibus ipſum ꝙ quid eſt poteſt per demonſtrationem accipi. Secundo conſiderandum eſt, quare hoc non poteſt fieri in omnibus. & hoc in ſecundo capitulo huius tertij tractatus ibi. [Eſt autem quorundam &c.]

Circa primum quæruntur duo. Primum utrum ipſum quod quid eſt in aliquibus poſſit accipi ſyllogiſtice de eo cuius eſt.

Secundo utrum non poſſit accipi ullo modo demonſtratiue.

Sequitur in Philoſopho, & in Doc. S.

Iterum autem ſpeculandum.

ARTICVLVS I.

AD primum ſic proceditur. Videtur quòd quod quid eſt in aliquibus non poſſit ſyllogyſtice oſtendi de eo cuius eſt. Nam ſi ſic, vel hoc eſt per ſyllogiſmum reduplicatiuum, uel per ſyllogiſmum diuiſiuum, vel diffinitiuũ: aut per viam oppoſitionis, uel per viã ſuppoſitionis, vel inductionis, quia non uidetur poſſe per alium modum oſtendi quod quid eſt. ſec nullum iſtorum eſt dicendum, ut in pręcedenti tractatu Philoſophus probauit. ergo &c.

2 Præterea. Petitio principij probationem tollit, ut patet primo elenchorum. ſed qualitercunque oſtendatur quod quid eſt committitur petitio principij, ut etiam ſupra probauit Philoſophus.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt philoſophus in littera ibi. [Iterum autem ſpeculandum eſt &c.]

CONCLVSIO cum ſolutione.

Reſpondeo dicendum, quod iſte eſt tertius tractatus huius ſecundi libri, in quo philoſophus oſtendit quare ipſum quod quid eſt & diffinitio ſe habeat ad demonſtrationem ſecundum rei ueritatem. poſtquam circa hoc diſputatiue proceſſit. qui quidem tractatus duo in ſe continet. in quorum primo oſtendit ꝙ in aliquibus quod quid eſt poteſt oſtẽdi de eo cuius eſt. in ſecundo vero capitulo oſtendit quod hoc non poteſt fieri in omnibus. in primo vero capitulo ponuntur duę concluſiones, de quarum ſecunda in ſequenti articulo uidebitur. prima concluſio quæ eſt reſponſiua ad quæſitum talis eſt.

In aliquibus poteſt oſtendi quod qđ eſt de eo cuius eſt, quę concluſio probatur tali ratione Philoſophi. nam diffinitio materialis poteſt ſyllogiſtice oſtendi per diffinitionem formalem, uel demõſtrationem formalem. ergo quod quid eſt quod ſumitur de cauſa intrinſeca poteſt ſyllogiſtice oſtendi de eo cuius eſt per aliud quod quid eſt eiuſdem rei ſumptum a cauſa formali. patet cõſequentia, quia ipſum quod quid eſt dicitur eſſe ſignificatum proprium ipſius diffinitionis. antecedens probatur ſic ſyllogizando. omnis habitus perducens ad beatitudinem eſt habitus ſecũdum rectam rationem operans, ſed uirtus eſt huiuſmodi. ergo &c.

Conſiderandum eſt hic ſecundũ D.

San.

San. quod cum quod quid eſt ſit cauſa ipſius eſſe rei ſecundum diuerſas cauſas eiuſdem rei poteſt multipliciter quod quid eſt rei aſſignari. puta quod quid eſt domus poteſt accipi per comparationem ad cauſam formalem, vt dicamus quod eſt aliquid compoſitum ex lignis & lapidibus &c. & poteſt accipi per cõparationem ad cauſam finalem vt dicamus quod eſt artificium præparatum ad habitandum vt conſeruet nos a pluuia &c. Sic igitur contingit quod cum ſint multa quod quid eiuſdem rei, aliquid iſtorum monſtrabitur, & aliquid non monſtrabitur: ſed ſupponetur nec ſequitur quod ſit petitio principij cum aliud quod quid eſt ſupponatur, & aliud probetur, nec tamen eſt modus probandi quod quid eſt demonſtratiue, ſed ſyllogiſtice ſyllogizando, quia non ſufficienter probatur quod illud quod concluditur ſit quod quid eſt illius rei de quo concluditur ſed ſolum inſit ei. non etiam oſtenditur de eo cuius eſt abſolute in eo quod quid eſt, quia hoc non poteſt fieri abſque petitione principij. & per hoc patet ſolutio ad argumenta.

Sequitur in Philoſopho, & in Doct. S.

Quomodo autem cõtingit &c.

ARTICVLVS II.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quod ipſum quod quid eſt non poſſit demonſtrari de eo cuius eſt per demonſtrationem. Nam quod quid eſt dicitur medium demõſtrationis, ſed medium non ingreditur concluſionem quæ per demonſtrationem oſtenditur. ergo quod quid eſt non poteſt per demonſtrationem oſtendi, vt etiam Philoſophus ſuperius probauit.

2 Præterea. Id quod ſupponitur in demonſtratione non oſtenditur per cauſam. ſed quod quid eſt in qualibet demonſtratione ſupponitur præſertim in demonſtratione propter quid, & etiam in qualibet demonſtratione ſupponitur quid tam ſubiecti, quam paſſionis, ut in prooemio libri declaratum eſt. ergo &c.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus in littera ibi. [Quomodo autem cõtingit &c.]

CONCLVSIO cum ſolutione.

Reſpondeo dicendum, quod ſecunda concluſio huius capituli quæ eſt reſpõſiua ad quæſitũ talis eſt. In aliquibus qđ quid eſt põt demonſtrari per demonſtrationẽ. quæ concluſio ſm philoſophum probatur tali rõne. nam demonſtratio facit ſcire qa eſt qõnis per cãm, ſed idẽ eſt ſcire propter quid, & cãm qõnis qa eſt. ergo per demonſtrationem accipi põt quod quid eſt, quia qđ quid eſt & ꝓpter quid idẽ ſunt, vt ſi ſciamus pp qd luna eclypſatur, ſcim⁹ quid eſt eclypſis. vnde id quod reſpondetur ad propter quid, eſt diffinitio ſiue quid eſt, vt ſi q̃ratur propter quid hõ eſt riſibilis, rñdeẽ quia eſt animal rationale. Ex quo patet quod quid eſt ipſius paſſionis vel ſubiecti, eſt propter qd paſſio ineſt ſubiecto. ergo quod quid eſt innoteſcit p hoc ꝙ accipit pp quid. & licet nõ ſit ſollogiſmus & demr̃atio ipſius propter quid. ut ſ. ſyllogizetur vel demr̃etur quod quid eſt de eo cuius eſt in eo quod quid eſt. tñ manifeſtatur ipſum quod quid eſt ꝑ ſyllogiſmum & demonſtrationẽ inquãtum. ſ. medium demr̃ationis propter qd eſt quod quid eſt. vnde manifeſtum eſt ꝙ neque ſine demonſtratione põt ſciri quod quid eius cuius eſt altera cauſa. neque tamen eſt demonſtratio ipſius qđ quid eſt, ut ſuperius probabiliter & diſputatiue Philoſophus adduxit.

Conſiderandum eſt primo ſecundũ Philoſophũ in littera, quod idẽ eſt ſcire quod quid eſt, & ſcire cãm qõnis an eſt. ſicut idẽ eſt ſcire propter quid, & ſcire cauſam quæſtionis, quia eſt, cuius ratio eſt iſta, qa oportet ꝙ eius ꝙ eſt rem eſſe ſit aliqua cã. per hoc. n. dr̃ aliquid cauſatum quia habet cãm ſiue eſſe. hæc aũt cauſa eſſendi, aut eſt eadem cum eſſentia ipſius, aut alia: eadem quidem ſicut materia & forma, quæ ſunt partes eſſentiæ in ſubſtantiis materialibus.

alia

alia vero ſicut cauſa efficiens, & finalis. quæ quidem due cauſę ſunt quodammodo formę, & materię. cauſa autem q́ eſt alia ab eſſentia rei quãdoq; eſt talis cauſa, per quam poteſt fieri demonſtratio. quandoque vero non, quia non ex omni cauſa agente ſequitur ex neceſſitate effectus. ex ſuppoſitione vero finis ſequitur quod ſit id quod eſt propter finem vt probatur. 2. phy. hæc Doc. S. formaliter.

Conſiderandum eſt ſecundo ſecundum eundem ibidem, quod tripliciter ſe habet aliquis ad cognoſcendum quod quid eſt. quãdoq; enim habemus quia eſt in noſtra cognitione, & q́rimus adhuc propter quid. quãdoque autẽ vtraq; nobis ſimul ſunt manifeſta. ſecundum autem eſt impoſſibile vt prius cognoſcat aliquis de aliqua re propter quid quam quia, & ſimiliter eſt de eo quod quid erat eſſe quia aliquando ſcimus rem eſſe. nec tamen ſcimus perfecte quid ſit. aliquando vero ſcimus ſimul vtrunque. ſed tertium eſt impoſſibile vt ſciamus quid eſt, ignorantes ſi eſt. hic etiam Doc. San. formaliter.

Conſiderandum eſt tertio ſecundũ eundem ibidem. quod rem aliquam eſſe poſſumus ſcire abſque eo quod ſciamus de ea quid eſt dupliciter. vno modo ſecundum quod cognoſcimus aliquod accidens eius, puta ſi compræhendamus hominem eſſe per hoc quod eſt riſibilis vel rationalis nondum cognitis aliis quæ complent eſſentiam hominis. ſed in ſubſtantiis ſimplicibus hoc nõ cõtingit. quia non poteſt cognoſci aliquid de ſubiecto ſimplici rei niſi tota cognoſcatur, vt patet. 2. & 9. meta. oportet qui cognoſcit aliquã rem eẽ per aliquid rei id cognoſcat, & hoc vel eſt aliquid præter eſſentiam rei, vel aliquid de eſſentia ipſius, vt puta ſi cognoſcamus tonitruũ eſſe per hoc quod eſt quidam ſonus nubium, qui quidem pertinet ad eſſentiam tonitrui, non tamen eſt tota tonitrui eſſentia, quia non omnis ſonus nubium eſt tonitruus, & ſimiliter ſi cognoſcamus eclypſim lunę vel ſolis eſſe per hoc quod eſt quædam priuatio luminis, cum tamen non omnis priuatio luminis ſit eclypſis, & eadem ratio eſt in alijs, vt ſi aliquis percipiat hominem eſſe per hoc quod eſt quoddam animal, vel ſi percipiat animam eſſe per hoc quod eſt aliquid ſeipſum mouẽs, & ſic de ſimilibus, hæc Doc. S. ſecundum Philoſophum formaliter.

Conſiderandum eſt vlterius ſecundũ eundem ibidem, quod illa de quibus ſcimus, quod ſunt per aliquod accidens ipſorum nullo modo ſe habent per hoc ad hoc quod cognoſcamus de illis quid ſunt, quia neque etiam uere ſcimus per huiuſmodi accidẽtia ea eſſe, ſcimus quidem eſſe eorum per accidentia, ſed quia accidentia non ſunt ipſę res, nõ propter hoc ſcimus vere ipſas res eſſe. vanum autem eſt quærere quid eſt, ſi aliquis neſciat quia eſt, & illa de quibus ſcimus ipſa eſſe per aliquid eorum facilius poſſunt cognoſci a nobis quid ſunt. Vnde manifeſtũ eſt quod ſicut nos habemus ad cognoſcendum quia eſt, ita nos habemus ad cognoſcendum quid eſt, ut manifeſtat Philoſophus per exempla de eclypſi & tonitruo. Ex prædictis patet quod accipiendo quod quid eſt per demonſtratonem accipimus quid eſt, quia ipſum medium oſtendens propter quid eſt, eſt oratio diffinitiua tantũ primi termini, ideſt, maioris extremitatis, ſed ſi oporteat accipere aliquod aliud mediũ ad hoc demonſtrandum acciperetur medium ex aliquibus rationibus, ideſt, ex diffinitione minoris extremitatis & aliarum cauſarum intrinſecarum, cum enim ſubiectum ſit cauſa paſſionis, neceſſe eſt quod diffinitio paſſionis demonſtretur per diffinitionem ſubiecti, vt patet in exemplo Philoſophi, quia enim luna eſt corpus natum ſic moueri, ideo neceſſe eſt, quod obiiciatur certo tẽpore terra inter ſolem & lunam. hæc etiã omnia Doc. S. Ex quo patet quod licet aliqua demonſtratio propter quid mediũ ſit diffinitio paſſionis, tamen illa demonſtratio nõ p̃t dici potiſſima cũ reſolubilis ſit in priorẽ, ut ſupra declaratum eſt.

Conſide-

Conſiderandum eſt vlterius ſecundum Egidium, quod eadem via demonſtratiua habemus tam quia eſt quam quid, ſiue propter quid, ſed diuerſimode. Nam in demõſtratione duplex eſt proceſſus, vnus compoſitiuus, cum procedentes ex cauſa ad effectum, ex præmiſſis procedimus ad concluſionem, & illo modo habemus quia eſt. nam quia eſt per demonſtrationem concluditur. Alius eſt proceſſus reſolutorius, vt cum procedimus ab effectu in cauſam, cum ex concluſione regredimur ſuper præmiſſas, nam via reſolutoria eſt reſoluere effectum in cauſam & reſoluere concluſionem in præmiſſas. & hoc modo per demonſtrationem habetur propter quid, nam propter quid in demonſtratione p̃mittĩ, ſicut quia eſt in demonſtratione concluditur: & quia eadem eſt via qua itur a cauſa in effectum, & ab effectu in cauſam, ſicut eadem via eſt qua itur Athenis ad Thebas, & a Thebis Athenas, ut patet quinto phyſicorum. ergo eadẽ uia habemus quia eſt & propter quid, ſed diuerſimode. Ad argumenta patet ſolutio ex ſupradictis.

LECTIO VIII.

An ĩ omnibus poſſit oſtendi quod quid eſt, & eſt lectio octaua Doc. San.

QVAESTIO VIII.

quę habet articulos duos.

NVNC conſiderandum reſtat in quibus non poteſt per demonſtrationem accipi quod quid eſt, præſertim per aliquod quod quid eſt, & quare ſe habent modi diffinitionis ad demõſtrationem. Circa quod quæruntur duo.

Primo utrum in omnibus ſit poſſibile accipere quod quid eſt.

Secundo utrum quod quid eſt ſit proprium ſignificatum diffinitionis.

Sequitur in Philoſopho & in Doct. S.

eſt autem quorundam.

ARTICVLVS I.

AD primum ſic proceditur. Videtur quod in omnibus poſſit accipi qđ quid eſt per demonſtrationem. Nam de quolibet ente poteſt fieri demonſtratio. ſed medium demonſtrationis eſt qđ quid eſt. ergo in omnibus poteſt accipi quod quid eſt per demonſtrationem, cum ut declaratum eſt non poſſumus ꝑfecte ſcire quia eſt, quod per demonſtrationem oſtenditur ignorando penitus quod quid eſt.

2 Sed dicebat diſcipulus ꝙ de quolibet ente non poteſt fieri demonſtratio propter quid, cuius medium eſt quod quid eſt. non enim de Angelis poſſumus habere in præſenti uita demonſtrationem propter quid, cum per creaturas non poſſumus deuenire ad proprias cognoſcendum quiditates ſubſtantiarum ſeparatarum, ut in ſecũdo libro ſummę diuinę Philoſophię diſputatum eſt. Secũdum. contra hoc eſt demonſtratio propter quid cum procedat a prioribus: omnis enim ſubſtãtia incorporea eſt immaterialis ſubſtantia. ſed omnis Angelus eſt ſubſtãtia incorporea. ergo omnis Angelus eſt ſubſtantia immaterialis, & tamen illa demonſtratio datur de ſubſtantiis ſimplicibus & ſeparatis. ergo &c.

3 Præterea. Quælibet creatura habet cauſam ſiue eſſe aliam a ſua quiditate. ergo ſaltem de omnibus creaturis poterit accipi quod quidem eſt per demõſtrationem, cum per quamlibet cauſam poſſit ſumi quod quid eſt rei, ut conceſſum eſt.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſo. in litera ibi. [Eſt autem quorundam &c.]

CONCLVSIO cum ſolutione.

Reſpondeo dicendum, quod iſtud eſt tertium capitulum huius tertii tractatus, in quo Philoſophus oſtendit quare in omnibus non eſt poſſibile quod quid eſt

eſt per demonſtrationem oſtendi, & quare diffinitio cuius ſignificatum eſt ꝙ quid eſt ſe habeat ad demonſtrationē, & adducit duas concluſiones principales, de quarum ſecunda in ſequenti articulo videbitur. Prima concluſio quæ eſt reſponſiua ad quæſitum talis eſt. ipſum quod quid eſt non poteſt demonſtratiue oſtendi de eo cuius eſt in omnibus rebus. quę concluſio probatur via & ratione Philoſophi ſecundum Doctorem Sanct. Nam quorundam non eſt altera cauſa præter quod quid eſt. ergo eorum quod quid eſt non poteſt per demonſtrationem oſtendi. patet ſequela, quia ſi qđ quid eſt alicuius debeat oñi per demonſtrationem propter quid de eo cuius eſt, oportet quod oſtendatur per aliquam cauſam, cum demonſtratio talis procedat ex cauſis, vt patuit per diffinitionem demonſtrationis, ergo &c.

Pro declaratione huius conſiderandum eſt ſecundum Doc.S. quod quorundam non eſſe aliquam rationem poteſt intelligi tripliciter. primo ita quod ſimpliciter & abſolute non habeat cauſam ſui eſſe, & ſic hoc competit ſoli primo principio quod eſt cauſa cauſę & veritatis in omnibus rebus. licet aliquæ res ſint neceſſariæ. nihil enim prohibet etiam eorum quæ ex neceſſitate ſunt eſſe circa aliquam neceſſitatem. vt patet 2.5.7.& 12. ſummę diuinę philoſophię ſiue meta. vnde non eſt ſic intelligendū quod hic a Philoſopho dicitur ꝙ aliqua ſunt creata, quæ nullam habeant cauſam ſui eſſe. alio modo poteſt intelligi ſecundum ordinem cauſarum eiuſdem rei. manifeſtum eſt enim quod in rebus creatis habentibus quattuor cauſas, ꝙ vna cauſa eſt quodammodo cauſa alterius. quia enim materia eſt propter formam, & non econuerſo, vt probatur ſecundo phyſicorum, diffinitio quę ſumitur a cauſa formali eſt cauſa diffinitionis quæ ſummitur a cauſa materiali eiuſdem rei, & quia generatum cōſequitur formam per actionem generantis, conueniens eſt quod agens ſit quodammodo cauſa formę, & diffinitio quæ ſumitur a cauſa efficiente ſit cā diffinitionis, quæ ſumitur a cauſa formali. Vlterius autem omne agens agit propter finē. vnde diffinitio q̄ ſumitur a fine eſt quodāmodo cauſa diffinitionis quæ ſumitur ab agente. non eſt autem vlterius procedere in generibus cauſarum. vnde dicit cauſa cauſarū. tertio modo pt intelligi inquantum aliqua ſunt quę nō habēt cauſam in genere ſubiecto alicuius ſcientię, ſicut in materia numeri de quo eſt arithmetica eſt deuenire ad vnitatem, cuius in hoc genere non eſt accipere aliud principium, & in hoc ſenſu concordat exemplum quod philoſophus ſubiungit, dicens quod arithmetica quid eſt unitas, & quia eſt ſupponit, & non probat per demonſtrationē ita ꝙ demonſtretur per ipſum quod quid eſt. poteſt tamen ipſum quod quid eſt in his ſicut in illis quorum non eſt altera cauſa, per demōſtrationem accipi. ita ꝙ medium demonſtrationis quod quid eſt accipiatur. in his tamen quorū eſt altera cauſa, vnum quod quid eſt poteſt demōſtrari per aliud ut dictum eſt, quod non accidit in his, quorum non eſt altera cā.

Conſiderandum eſt ulterius quod in ſingulis cauſarum generibus poteſt quis a poſterioribus ad priora procedere, & hoc dicit Doc.S. ſed diffinitiones debēt dari per cauſas proximas &c. in quibuſdam textibus interponitur quod diffinitiones ſecundum ſpecies factæ nullum habent medium per quod demonſtrantur. poſſunt tamen diffinitiones ſecundum materiam factę habere medium. quia ſcilicet diffinitiones quæ dantur ꝑ cauſam materialem poſſunt demonſtrari per diffinitiones quæ dantur per cauſam formalem. diffinitio autem quæ datur per cām formalem non poteſt ulterius probari per aliud principium intrinſecū rei, quod pertinet ad quod quid eſt ut pote intrans eſſentiam rei. ſi tamen demonſtratur per cauſam efficientem & finalem, dicendum erit, quod ſemper diffinitio ſuperior ſe habet ut formalis reſpectu inferioris. prædicta tamen uerba non habentur in libris gręcis. unde

magis

magis vr̃ gloſa eſſe p̃ errorẽ ſcriptorum introducta loco textus. hæc oĩa. D.Sã.

Conſiderãdũ eſt vlterius ſm Egidiũ, ꝙ valde multiplr̃ loquitur Philoſophus de quod quid eſt. nã aliqñ per quod qd eſt intelligit quodlibet genus diffõnis. aliqñ intelligit diffinitionem dicentem quod quid eſt, quæ eſt demr̃ationis concluſio. Aliqñ intelligit, ꝙ eſt medium in demr̃atione. nam ſuperius dixit, ꝙ idem eſt quod quid eſt, & propter quid. hic vero loquitur de quod quid eſt medio, videlicet, quod vere eſt medium in demõſtratione, quia tale quod quid eſt per demonſtrationem non concluditur, rurſus tale quod quid eſt habetur ſine demonſtratione, ſed habetur via demonſtratiua non compoſitiua eundo a præmiſſis ad concluſionem. ſed reſolutiua eundo ab effectu ad cauſam, ſiue a concluſione ad præmiſſas, & hoc eſt quod ſuperius dictum eſt, uidelicet, quod ipſum quod quid eſt habetur per demonſtrationem non formaliter ſed elicitiue. Ad argumenta etiam patet ſolutio per primum notabile adductum a Doc.S.

Sequitur in Philoſopho & in Doc. S. deinde cum dicit diffinitio atẽ.

ARTICVLVS II.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quod ipſum quod quid eſt nõ ſit proprium ſignificatũ diffinitionis. Nã philoſophus dicit in littera, ꝙ diffinitio eſt oratio manifeſtans propter quid eſt. ergo propter quid eſt ſignificatum diffinitionis & non quod quid eſt.

2 Præterea. Significatum diffinitionis eſt eſſe rei, vt patet per Boetium dicentem ꝙ diffinitio eſt oratio indicans qd eſt rei p̃ eſſentialia. ergo idem ꝙ prius.

3 Præterea. Cuiuslibet rei qđ quid eſt debet eſſe vnũ ſicut & vnica eſſentia. ſed vnus rei poſſunt eſſe plures diffinitiones, vt patet de demonſtratione & de anima. ergo quod quid eſt non poteſt eſſe ſignificatum proprium diffinitionis.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus in littera ibi. [Diffinitio autem &c.]

CONCLVSIO

Reſpondeo dicendum, ꝙ ſecunda cõcluſio huius capituli, quæ elicitur a Philoſopho eſt reſponſiua ad quæſitũ, videlicet, quod ipſum qđ quid eſt ẽt eſt proprium ſignificatũ diffõnis quiditatiuę, accipiendo quod quid eſt ſm ꝙ ſe extẽdit ad omnia genera cauſarũ, quæ concluſio probatur per duas diffinitiones ipſius diffinitionis poſitas hic a Philoſopho, quarum prima eſt iſta diffinitio eſt oratio manifeſtatiua ipſius quod qd eſt. ſcđa eſt iſta diffinitio eſt oratio manifeſtãs ipſum quod quid eſt, ſed vt ſupradictum eſt. idem eſt quod reſpondetur ad qđ quid eſt, & p̃p̃ q̃d. ergo proprium ſignificatũ diffõnis eſt qđ q̃d eſt.

Sed inſtabat diſcipulus. Nam dicit hic philoſophus, ꝙ differt dicere propter quid tonat, & diceret q̃d eſt tonitruus, quia ſecundum opinionem illorum, qui dicunt, quod eſt ſonus extincti ignis in nube. dicet aliquis propter quid extinguitur ignis in nube. ſed ille dicet quid eſt tonitruũ, qui dicet, ꝙ eſt ſonus ignis extincti in nubibus. ergo male dictum eſt ꝙ idem eſt quod quid eſt, & propter quid. Dicendum quod vtrunque prædictorum ſignificat eandem rationem ſed per alium modum. nam vno modo talis ratio ſignificat ꝙ quid eſt p̃ modum diffinitionis. tertio modo per modum concluſionis demonſtrabilis vel demõſtrandę, verbi gratia. cum quis dicit, ꝙ tonat propter id qđ extinguitur ignis in nubibus. ſignificatur quod quid eſt p̃ modum demonſtrationis non diſtincte, ſed per diuerſas propoſitiones, & cum dicitur, quod tonitruum eſt ignis extinctio in nubibus, ſignificatur per modum diffinitionis, ſed ſi dicamus quod tonitruum eſt ſonus in nubibus, nulla mẽtione facta de extinctione ignis ſignificat per modũ conclõnis: erit.n. diffinitio ſignificans quid eſt, & ſolum erit demonſtrationis concluſio. hęc omnia ſm ſnĩã philoſophi, vt adducit hic Doc.S. & p̃ hoc patet ſolo ad primũ argumentum.

Pro declaratione pręcedentiũ cõſide Do. de Flan. ſuper Poſt. T randum

randum eſt primo ſecundum philoſophū, ꝙ qa diffinitio eſt oro ſignificatiua eius quod quid eſt, ſi autem rō rei haberi vel alia rō haberi nō pōt quam diffinitio. impoſſibile eſſet ꝙ ſciremus aliquā rem eſſe quin ſcirem⁹ de ea eſſe qd eſt, qa impoſſibile eſt, ꝙ ſciamus rē aliquam eſſe niſi per aliquam illius rationē, de eo. n quod eſt nobis penitus ignotum nō poſſumus ſcire ſi eſt, aut nō eſt. Inuenitur igitur aliqua ratio rei prçter diffinitionem dicentem quod quid rei quæ quidem eſt duplex. nam quædā eſt ratio expoſitiua. alia eſt ratio rei nominatæ. quarum neutra ſignificat quod qd eſt rei, ſed aliquod accidens: ſicut forte inuenitur aliqua ratio quæ ex ponit qd ſignificat hoc nomen triangulus, & per hoc rationem habentes quia eſt, adhuc quærimus propter quid eſt, & vocatur ratio ſiue diffinitio quid nominis, per talem aūt diffinitionem, vt ſupra dictū eſt quia non ſcimus rē eſſe per aliquid ſui non abſolute ſcimus ſi eſt vel non eſt, ſed non ſolum ſecundum accidentis.

Conſiderandum eſt vlterius ſecundū eundem ibidem, quod ad inueſtigandū rōnem ꝑꝑ quid eſt., ſcire oportet ꝙ rō pōt dici vna dupliciter. Nam aliqua rō dicitur vna ſolū per cōiunctionem, per quē modum habet etiā vnitatem poema vel hiſtoria troiana, per hunc modū dicitur eſſe vna rō, quæ eſt expoſitiua nominis vel manifeſtatiua ipſius rei nominatę per aliqua accidentia, vt ſi dicatur, quod homo eſt animal riſibile vel ſuſceptibile diſciplinę. alio modo dicitͬ ratio vna inquantum ſimpliciter ſignificat vnum de re vna, cuius eſt rō, & hoc etiam ſecundum accidens, & talis ratio eſt diffinitio ſignificans quid eſt, quia eſſentia cuiuslibet rei eſt vna: ex quo cōcludit philoſophus, ꝙ illa rō, quæ dicta eſt, dr̄ vna diffinitio diffinitionis, videlicet, ꝙ diffinitio eſt rō ipſius quod quid eſt, hæc omnia Doc. S. ſecundum ſentētiam philoſophi. alia vero diffinitio diffinitionis, quam ſubiungit Philoſophus, ut dicebatur eſt, quod diffinitio eſt ratio manifeſtans ipſum quod quid eſt, ſed hæc eſt dicta modalis inter prædictas duas diffinitiones ipſius diffinitionis ſecundum philoſophum, quia prima diffinitio ſolum ſignificat quod quid eſt, ſed non demonſtrat ipſum, ſed ſecunda diffinitio eſt quaſi demonſtratio ipſius quod quid eſt non differens a demonſtratione niſi ſola poſitione, ideſt, ordine propoſitionum & terminorum.

Conſiderandum eſt ulterius ſecundum Philoſophum, quod triplex eſt genus diffinitionis per comparationem ad demonſtrationem. quædam enim eſt diffinitio, quæ eſt ratio indemonſtrabilis eius quod quid eſt, & illa dicitur eſſe ꝙ̄ eſt immediatorum, alia uero eſt diffinitio, quę eſt quaſi quidā ſyllogiſmus demonſtratiuus eius, quod quid eſt, & non differt a demonſtratione niſi ſecundum ordinem edbitum terminorum & propoſitionum. Tertia uero diffinitio eſt, quæ eſt ſolum ſignificatiua eius quod quid eſt, & eſt concluſio demonſtrationis. patet ex prędictis per quem modum eſt demonſtratio eius quod quid eſt, & per quem modum non, quia ſcilicet ipſum quod quid eſt poteſt accipi ex ipſa demonſtratione, non tamen pōt demonſtrari, patet etiam ex ſupradictis, in quibus poteſt eſſe demonſtratio eius quod quid eſt, uidelicet, in habentibus aliam cauſam, patet etiam quot modis dicitur diffinitio, patet etiam quomodo quod quid eſt demonſtratur, uidelicet, inquantum ſignificat per diffinitionem ſignificantem ſolum quod quid eſt & quomodo, & nō demonſtratur inquātum, uidelicet, per diffinitionem non ſolum accipitur quid, ſed etiam propter quid: patet etiam quomodo diffinitio ſe habeat ad demonſtrationem diuerſimode, & quomodo contingit quod eiuſdē ſit diffinitio & demonſtratio. hæc omnia Doc. S. ſecūdū ſentētiam Philoſophi.

Conſiderandum eſt finaliter, ꝙ licet hoc cōcedatur ꝙ ipſum quod qd eſt ꝑt demōſtrari de eo cuius eſt abſolute, vel in ſenſu diuiſo loquēdo. nō tamen conceditur, ꝙ poſſit demonſtrari in ſenſu compoſito ſiue reduplicatiuo loquendo,

dо,

do, uidelicet, in eo quod quid eſt. quia diffinitio & demonſtratio omnis habēt medium oppoſitum oſtendendi, ut dicit hic Egidius, nā ipſa diffinitio ipſum quod q̄d eſt oſtendit ut quid eſt. demō ſtratio uero oſtendit ipſum quod quid eſt ut quia eſt, q̄a quicquid demōſtratur ipſum demōſtratur ut aliquid in aliquo.

SOLVTIO.

Ad primū igitur patet ſolutio ex dictis ſupra. Ad ſecundum dicendum ꝙ eſſe eſſentię eſt idem realiter cum ipſa eſſentia ſiue quidditate rei. unde rō nulla. Ad tertium dicendum, quod unius rei eſt unum quod quid eſt ſiue una diffinitio completa & perfecta, quæ, uidelicet manifeſtat rem ſecundum omnes cauſas, ut ſupradictum eſt, unius tamen rei poſſunt eſſe plures diffinitiones etiam quidditatiuę nō completę & perfectę, ſi ſumantur ſecundum diuerſas cauſas eiuſdem rei complectentes omnes cauſas eiuſdem rei.

LECTIO IX.

Quomodo per quod quid eſt diuerſimode contingit demonſtrari, & ęſt lectio nona. D.S.

QVAESTIO IX.

quę habet articulos tres.

Oſtendendū reſtat qua rē ipſū ꝙ q̄d eſt ſe hēat ad demr̄atione̅. poſtq̄ oñſū eſt qua re ꝙ q̄d eſt & diffō ſe habeāt ad demr̄atione̅. Circa q̄d quadruplex occurrit cōſideratio. Nā primo cōderādū eſt quare ꝑ quattuor gn̄a cauſarū poſſit fieri demr̄atio. Secūdo conſiderandum eſt quare aliquid demr̄atur per cām quæ ſimul eſt cum eo cuius eſt cauſa, & hoc in ſecundo capl̄o huius quarti tractatus ibi. [Eadē aūt cauſa &c.] Tertio conſiderandum eſt quare aliquid demr̄etur in his quæ non ſimul fiūt indirecte, & hoc in tertio capl̄o huius ibi. [Speculandū igitur &c.] Quarto conſiderandū erit quare medium eſt ſumendum ad demōſtrādū aliquid in his quæ fiunt ſm̄ generationem circularem huius tractatus, & īcipit ibi. [Qm̄ aūt uidemus in his quæ fiunt circulo &c.] Circa primum quæruntur tria.

Primo utrum ſint tantum quattuor genera cauſarum.

Secundo utrum per quodlibet genus cauſę poſſit fieri demonſtratio.

Tertio utrum eiuſdem rei poſſint eſſe plures cauſę.

Sequitur in Philoſopho, & in Do. S.

ARTICVLVS I.

AD primum ſic proceditur. Videtur ꝙ non ſint tm̄ quattuor genera cauſarū. Nam cā eſt ad cuius eſſe ſeq̄tur aliud ſm̄ Boetiū, ſed ad eſſe finis non ſequitur aliud, cum finis habeat rationem ultimi. ad hoc autem ꝙ eſt ultimum nō ſequitur. ergo finis non eſt cauſa, & ſic non ſunt quatuor genera cauſarum.

2 Præterea. Forma & finis coincidunt in idem numero ut patet. 2. phy. ergo idem quod prius.

3 Præterea. Eſt aliqua cauſa coadiuuans proficiens & conſilians vt patet etiam. 2. phy. ergo ſunt plura genera cauſarum quam quatuor.

4 Præterea. Quælibet cauſa eſt principium. ſed tantum ſunt tria principia rerum naturalium ut patet primo phy. ergo nō ſunt quatuor genera cauſarum.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt philoſophus ibi. [Quo modo autem ſcire opinamur &c.]

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum, quod iſte eſt quartus tractatus huius ſecundi libri, in quo philoſophus poſtquam oſtendit quare ipſum quod quid eſt ſe habeat ad demonſtrationem, oſtendit quare propter quid ſe habeat ad demonſtrationem quod ſignificat cauſam, qui continet in ſe quattuor capitula. in quorum primo oſtendendo quod per quodlibet

me competeret aliis a diffinito, cum materia & forma ſint cauſæ realiter adinuicem diſtinctæ. ergo idem quod prius.

3 Præterea. Demoſtratio procedit ex prioribus, vt dictum eſt. ſed finis non eſt prior eo cuius eſt finis. immo eſt poſterior. ergo per cauſam finalem non poteſt fieri demonſtratio.

4 Præterea. Si per cauſam efficientem poſſet fieri demonſtratio, ſequeretur ꝙ ipſius ſubſtantię eſſet demóſtratio. ꝯñs eſt cõtra philoſophũ ſuperius. ergo &c. patet ſequela, quia medium & extremitates ſunt eiuſdem generis, ut in primo adduxit Philoſophus, ſed cauſa efficiens eſt de genere ſubſtantię, cũ ſit ſuppoſitorũ, ſola aũt indiuidua de genere ſubſtãtię ſuppoſita dicũtur. ergo maior extremitas quæ eſt prædicatũ cõcluſionis erit de genere ſubſtantiæ, ſic ſubſtantię erit demõſtratio, & cũ ipſius ſubſtantię ꝓprie ſit diffinitio unius & eiuſdem erit demõſtratio & diffinitio, quod eſt contra philoſophum in præſenti libro.

5 Pręterea. Si per quodlibet genus cauſæ poſſet fieri demonſtratio, ſequeretur ꝙ quælibet cauſa diceret propter quid cum medium demonſtrationis dicat ꝓpter quid prædicatum concluſionis in ſit ſubiecto. conſequẽs eſt falſum, quod ſic patet. nam ſi ſic tum propter quid poſſet demonſtrari, cum una cauſa per aliam poſſit demonſtrari. ſed hoc eſt ſuperius contra philoſophum. igitur per quodlibet genus cauſæ non poteſt fieri demonſtratio.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt philoſophus in præſenti capitulo ibi [Et hic enim &c.]

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum, quod ſecunda concluſio huius capituli quæ eſt reſponſiua ad quæſitum talis eſt. per quodlibet genus cauſę poteſt fieri demonſtratio tanquam per medium demonſtrationis. hęc concluſio probatur ſm philoſophũ primo de cauſa materiali quæ dicitur cauſa neceſſitatis per exemplum mathematicũ ſic demonſtrando. oĩs angulus continens in ſe medietatem duorũ angulorũ eſt rectus, ſed angulus in ſemicirculo cadẽs eſt hmõi. ergo eſt rectus. de cauſa formali nõ adducit exẽplum aliud q̃ adductũ eſt de cã neceſſitatis. tũ prio qa mediũ ꝑdicti exẽpli ſi ſumat̃ inquãtũ ſignificat ꝙ qd eſt ipſius anguli cadẽtis in ſemicirculo erit demr̃atio ꝑ cãm formalẽ, ut dicit hic Doc. S. tũ ſecũdo qa cã formalis dr̃ qđ qd erat eſſe, ꝙ ꝑtinet ad demr̃ationẽ. põt autẽ ſic ꝑ eã demr̃ari. qcqd hẽt aĩam rationalẽ eſt riſibile. ſed oĩs hõ eſt hmõi. ergo &c. deinde adducit exẽpiũ de cã mouente ſiue efficiẽte tangens quãdã gręcorũ hiſtoriã ſic demr̃ando. oẽ b. eſt a, ideſt, oẽs q prius faciẽtes iniuſtitiam ꝑtulerunt cõtra alios ſunt merito debellãdi ab alijs. ſed c. eſt. b, ideſt, ſed Atheniẽſes iiuſtitiã fecerũt primo in Medos. i. cõtra Medos, Sardos debellãdo. ergo. c. eſt. a. i. Atheniẽſes ſunt debellandi a Medis. inſuper idẽ ꝓbat de cã finali adducẽdo tale exẽplũ. nã qcqd facit non eminere cibũ in ore ſtomachi eſt cã ſanitatis. ſed ambulare poſt cęnã facit nõ eminere cibũ in ore ſtomachi. ergo ambulare. &c. ex ꝑdictis oibus exẽplis põt formari talis ꝓbatio cõcluſionis oſtenſiuę. nã quicqd põt rñderi ad interrogationẽ factã ꝑꝑ qd põt eſſe mediũ demr̃ationis. cũ medium inquãtũ huiuſmodi dicat propter quid. ſed quodlibet genus cauſæ eſt huiuſmodi, ut patet per prædicta. ut ſi quęrat propter quid homo eſt neceſſario corruptibilis quia eſt qđdã cõpoſitum ex cõtrariis, & ꝑꝑ quid angulus cadẽs in ſemicirculo eſt rectus, quia, uidelicet eſt medietas ex utroq; latere angulorũ rectorũ, & propter quid hõ eſt riſibilis, quia eſt animal rõnale, & propter quid Medi inualerũt Athenienſes, quia, uidelicet, primo Atheniẽſes inualerunt Sardos qui erant amici Medorum, & propter quid ambulat aliquis poſt cęnam, ut, uidelicet hẽat ſanitatẽ. patet ergo quod quodlibet genus cauſæ poteſt reſponderi ad quod quid eſt, & per conſequens poteſt eſſe medium demr̃ationis.

Pro declaratione præcedentium conſiderandum eſt primo ſecundum Philo-

ſophum quod idem quo exiſtente neceſſe eſt aliquid eſſe ſcilicet cauſa materialis non contingit accipi ſic,vt ex neceſſitate aliquid ſequatur,ſi accipiatur vna ſola propoſitio.ſed oportet accipere ad minus duas hoc modo ſe habẽtes, vt communicent vno medio.ſi ergo accipiatur in duabus propoſitionibus vnũ medium quod eſt cauſa materialis ex neceſſitate ſequitur concluſio.vt in prædicto exemplo patet.ſed vt hic dicit Doc.S.oportet accipere duas propoſitiones non ſolum propter formę ſyllogiſticę exiſtentiam, ſed etiam quia non omnia quę ſunt ex materia habent ex materia neceſſitatem, vt probatur. 2. phy. & ideo pręter propoſitionem in qua ſumitur hoc habere talem materiã, oportet quod ſumatur talis propoſitio quæ declaret quod ex tali materia aliquid ex neceſſitate ſequatur.

Conſiderandum eſt vlterius etiam hic ſecundum Doc.S.quod Philoſophus hic adducens exemplum de cauſa materiali in mathematicis,hoc non eſt contra id quod dicitur 3.meta.videlicet, ꝙ mathematicę ſcientię non demonſtrãt per cauſam materialem cum abſtrahant a materia, quia licet mathematicus abſtrahat a materia ſenſibili,non tamen abſtrahit a materia ĩtelligibili ſiue imaginabili, vt patet.7.metaphy. quæ quidem materia intelligibilis dicitur ſecundum quod aliquid indiuiſibile accipitur vel in numeris vel in continuis.ideo quãdo in mathematicis aliquid demonſtratur de toto per partes, videtur eſſe demonſtratio per cauſam materialem. nã partes ſe habent ad totum ſecundum rationem materiæ,vt patet.2.phy. & quia materia magis proprie dicitur inſenſibilis propter hoc noluit eam nominare cauſam materialem,ſed cauſam neſſitatis.hęc ille.

Conſiderandum eſt vlterius ſecundũ eũdem ibidem ꝙ in tertio Euclidis probatur quod triangulus cadens in ſemicirculo eſt rectus.eſt autem probatio talis.ſit ſemicirculus.a.b.c.corda autem eius quæ eſt diameter circuli diuidatur per medium in puncto.b. quod eſt centrum circuli. erigatur ergo ſupra punctum.d. perpendicularis quæ attingat circunferentiam circuli in puncto.b.a quo ducantur duę lineę ad duo puncta ſ.a.&.c. dico ergo quod angulus.a.b.c. cadens in ſemicirculo eſt rectus. probatio.nam triangulus.b.c.d.habet tres angulos ęquales duobus rectis, ſed angulus eius.b.c.d.rectus eſt,qa linea.b.d.eſt ꝑpenpicularis. ergo duo alii anguli ſunt ęquales, eo qđ illę duę lineę.b.d.& d.c. ſunt ęquales, qa ꝓhunt a centro ad circũferẽtiã.relinqtur ergo ꝙ angulus.b.c.d.ſit media pars recti anguli,& pari mõ eſt ꝓbatũ ꝙ angul⁹.a.b.d.ſit media pars recti. ergo totus angulus.a.b.c.ẽ rectus.

Conſiderandũ eſt vlterius ſm philoſophũ ꝙ contrario mõ ſe habent in via generationis finalis cauſa,& cauſa q̃ eſt principiũ vnde motus.nã de demonſtratione quæ ſumitur per cauſam quæ eſt principiũ vnde motus oportet medium eſſe principium via generationis ſicut prius fuit ꝙ Athenienſes inſultũ fecerũt in Sardẽſes quã ꝙ impugnarẽtur a Medis.ſed in demõratione q̃ ſumitur per cauſam finalẽ accipitur cauſa q̃ eſt qđ vltimũ ĩa generationis.manifeſtũ eſt.n.ꝙ ambulat quis poſt cęnam,ex quo ſequetur poſtea ꝙ cibi nõ ſuꝑemineãt in ore ſtomachi ex quo ulterius ſequitur ſanitas hominis quæ eſt principalis finis.

SOLVTIO.

Ad primũ igitur dicẽdũ, ꝙ ſi materia cõſideretur ſm ſe & abſolute eſt ignota.ipſa tñ conſiderata in habitudine ad determinatã formã eſt nota & pricipiũ notificãdi,cũ ſit pricipiũ eſsẽdi.eadẽ.n. ſũt pricipia eẽndi & notificãdi a priori, & licet materia recipiat eẽ formaliter, dat tñ eſſe toti cõpoſito materialiter,& ꝑ hoc patet ſolutio ad ſm.Ad tertiũ patet ſolutio in ꝑcedenti ar.Ad quartũ dicendũ negãdo ſequelã inquantũ hmõi, & licet mediũ & extremitates ſint eiuſdẽ generis ſcibilis, non tamen ſunt eiuſdem generis prædicamentalis, unde ratio non ſequitur. attendendum tamen ęſt quod ipſius ſubſtantiæ eſſe demõrationem

tionem poteſt dupliciter intelligi. vno modo tanquã ſubiecti de quo aliud demonſtratur, & ſic manifeſtũ eſt quod ipſius ſubſtantiæ eſt demõſtratio. alio modo tanquam illius quod demõſtratur. & hoc dupliciter, uno modo accipiendo ſubſtantiam vt eſt effectus alicuius ſubſtantiæ, alio modo accipiendo ſubſtantiam inquãtum ſubſtantia eſt. primo modo ipſius ſubſtantię bene eſt demonſtratio, qa diffinitio materialis alicuius ſubſtantiæ poteſt demonſtrari per diffinitionem formalem, vt ſupra dictum eſt. ſed ſecundo modo ipſius ſubſtantiæ nõ eſt demonſtratio, quia ſi ſubſtantia inquantum ſubſtantia demõſtretur, ſequeretur quod quælibet ſubſtantia demonſtretur, & ſic eſſet procedere in infinitum in demonſtrationibus quod eſt inconueniens. Ad ultimum dicendum, ꝙ propter quid inquantum accipitur pro eo quod quid eſt poteſt demonſtrari ꝑ aliud quod quid eſt, non tamen in eo quod quid eſt, ut ſupra declaratum eſt, niſi forſitan elicitiue, modo ſupra expoſito.

Sequitur in Philoſopho & in Doct. S.

Deinde cum dicit. Contingit autem unum & idem.

ARTICVLVS III.

AD tertium ſic proceditur. Videtur ꝙ eiuſdem rei nõ poſſint eſſe plures cauſæ. Nam quælibet cauſa dat eſſe vt patet per diffinitionem cauſæ. cauſa n. eſt ad cuius eſſe ſequitur aliud ſecundum naturam. ſi ergo unius rei ſint plures cauſæ ſequitur ꝙ unius rei ſint plura eſſe, quod eſt contra philoſophũ in fine huius ſecundi. ergo &c.

2 Præterea. Si ſic ſequitur ꝙ unius rei poſſint eſſe plures diffinitiones cum per quodlibet genus cauſę poſſit ſumi diffinitio. cõſequens eſt ꝯ philoſophũ in fine huius ſecundi, cum unius rei ſit unicum eſſe. diffinitio autem eſt oratio indicans quid eſt eſſe rei. ergo &c.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt philoſophus in pſenti capitulo ibi. [Cõtingit autẽ vnũ &c.]

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum, quod tertia ꝯcluſio huius capituli quæ eſt rñſiua ad q̃ſitũ talis eſt. unius & eiuſdem effectus poſſunt eſſe plures cãę, quæ concluſio ſic probatur ſm philoſophum. nam cõtingit unum & eundem effectum alicuius cauſæ manentis eſſe ꝑꝑ finem. ergo vnius & eiuſdem rei poſſunt eſſe plures cauſę. ꝓbõ antecedentis. nam hoc quod eſt lumen apparere per pellem laternæ eſt ꝑꝑ aliquẽ finem, ut uidelicet ambulãtes de nocte beneficio nõ offendant̃.

Conſiderandum eſt ſm Rodulphum Britonum ꝙ cauſarum quędam ſunt ꝑ ſe, quædam uero per accidens, ut patet 2. phy. loquendo de cauſis per accidens unius effectus ſunt plures cãæ ẽt in eodem genere cauſæ, & idem põt eſſe cauſa multorum, nauta per ſui præſentiam eſt cã ſalutis, per ſui autem abſentiã eſt cauſa periclitationis eiuſdẽ. ſed loquendo de cauſis per ſe hoc põt intelligi dupliciter, uno modo loquendo de cauſis per ſe in eodẽ genere cãæ. alio modo loquendo de cauſis per ſe in diuerſis generibus cãrum. ſi ſecundo modo ſic eiuſdem effectus ſunt plures cauſæ. ſi primo modo hoc eſt dupliciter. uno modo loquendo de cauſis per ſe tam mediatis q̃ immediatis & proprijs, & illo modo ẽt eiuſdem rei poſſunt eſſe plures cauſæ. alio modo loquendo de cauſis tantum immediatis per ſe, & ſic eſt unius rei cã unius effectus, quia ſicut ad cauſam per ſe & immediatam ſequitur effectus, ita ad unitatem & pluralitatẽ cauſæ ſequitur unitas, & pluralitas effectus.

Conſiderandum eſt ulterius hic ſecũdum philoſophũ quod in effectibus ordinatis ad finem contingit dupliciter argumentari, uno modo a cauſa præexiſtenti ſic arguendo. ſi hoc contingit eſſe, videlicet, ſi lumen ponatur in laterna neceſſarium eſt quod hoc ſit, uidelicet quod diffundatur per poros pellis laternæ. alio modo contingit argumentari a cauſa poſteriori in fieri ſic arguendo. ſi fieri contingit finem ulti-

mum neceſſe eſt præcedere ea per quę peruenitur ad finem, ut ſi deberemus viuere, neceſſe eſt uti cibo.

Conſiderandum eſt vlterius ſecundũ eundem ibidem, quod ea quæ fiunt ex neceſſitate & pp finẽ maxime inueniũtur in his quæ fiunt a natura. natura. n. quædam facit pp finem, quædam ẽt facit ex neceſſitate cãrũ primarum, quæ quidem neceſſitas eſt duplex, una ẽm naturam quæ eſt ẽm conditionem materiæ. alia ẽm cãm mouentem, quæ dr̃ neceſſitas coactionis: ſicut lapis q̃nque mouetur ſurſum ex neceſſitate, & q̃nque deorſum, non quidem propter idem genus neceſſitatis, ſed deorſum mouetur propter neceſſitatem materiæ, ſurſum propter neceſſitatem mouentis.

Conſiderãdum eſt vlterius ẽm eundẽ ibidem ut deducit D.S. ꝙ in his quę fiũt a propoſito ſiue a rõne quemadmodũ ſunt opera artis, quędam ſunt talia quæ nunquam fiunt a caſu ſicut domus, neq; vnquam fieri poſſunt ex neceſſitate, ſed ſemper fiunt pp finẽ, quia ſemper fiunt a rõne quæ non operatur niſi intendẽs finem, quędam vero ſunt q̃ poſſunt fieri a natura & fieri poſſunt ab arte, & a caſu ſiue a fortuna, ſicut patet de ſanitate quæ fit q̃nque per artem medicinæ, ſed tñ quia poteſt peruenire ex aliqua cauſa naturali, poteſt contingere ꝙ aliquis ſanetur pter intentionem, ſicut ſi lepro ſus ſanetur ex eiu ſerpẽtis quẽ comedit ut moriatur, & ſilr eſt in alijs effectibus qui poſſunt fieri pp uarias & diuerſas cãs. infert philoſophus ex pdictis quod a fortuna nõ fit aliquid gratia huiuſmodi, idest pp finem, quod ideo dr̃ quia & ſi fortuna contingat in his quæ fiunt pp finem, ut patet ſecundo phyſi. id tamẽ quod dicitur a fortuna fieri non eſt intentum tanquam finis ſed pręter intentionem accidit. hæc omnia Doct. S. ſecundum philoſophum.

SOLVTIO.

Ad primum igitur dicẽdũ, quod licet quælibet cã debet eẽ diuerſimode, quia una uidelicet formalı & alia materialr, alia effectiue, alia finaliter, tñ oẽs ſimul ſũptæ reſpectu eiuſdẽ effectus dant vnũ eſſe & nõ plus. unde rõ ſequitur. Ad ẽm dicendũ, ꝙ licet unius rei ſit tm̃ una diſfinitio completa, uidelicet ẽm oẽs cauſas eius. tñ eiuſdem rei poſſunt eſſe plures diſſinitiones non completę & perfectę ſimpliciter, vt declaratum eſt ſupra.

LECTIO X.

Quomodo valeat demonſtratio per cauſam, & eſt lectio decima Doctoris San.

QVAESTIO X.

quę habet articulos duos.

CONSEQVENTER conſiderandum reſtat quomodo demonſtratur aliquid per cauſam quæ ſimul eſt cum ſuo effectu, poſtquam conſideratum eſt quomodo quattuor genera cauſarum in demõſtrationibus pro medij aſſumuntur. Circa quod quęruntur duo.

Primo utrum valeat demonſtratio a priori ad poſterius per cauſam quæ ſimul eſt cum ſuo effectu.

Secundo vtrũ in cauſis quę non ſunt ſimul cum ſuo effectu ualeat demonſtratio a priori ad poſterius.

Sequitur in Philoſopho & in Doc. S.

Eadem autem cauſa.

ARTICVLVS I.

AD primum ſic proceditur. Videtur quod a cauſa quæ eſt ſimul cũ ſuo effectu non ualeat demonſtratio ꝓcedẽdo ad effectum. Nam nõ ſequitur, domificator eſt. ergo domus eſt, & tñ ibi arguitur a cauſa quę eſt ſimul cum ſuo effectu. igitur &c.

Sed dicebat diſcipulus ꝙ ibi arguit̃ a cã in potẽtia, & non a cã in actu de qua eſt hic ad propoſitum. Cõtra nõ ſequit̃ domificãs eſt. ergo domus eſt. ergo &c. & tñ ibi arguitur a cã in actu q̃ ſimul eſt

cum

cum ſuo effectu. ergo euaſio nulla.

3 Præterea. Omne agens naturale ꝓducit ſuum effectum per ſucceſſionem. ergo nulla cauſa efficiens ſimul eſt cum ſuo effectu. igitͬ &c. ſuppoſitũ eſt falsũ.

OPPOSITVM.

Sed cõtra eſt Philoſophus in præſenti capitulo ibi [eadem autẽ cauſa &c.]

CONCLVSIO

Reſpondeo dicendum, quod iſtud eſt ſm capitulum huius quarti tractatus in quo philoſophus oſtendendo quare ſit demonſtratio in his cauſis quæ nõ ſimul ſunt cum ſuis effectibus, ponit duas concluſiones per ſecundam concluſionem ſoluendo vnã cõcluſionẽ de qua ſecundo articulo videbitur. Prima cõcluſio q̃ eſt rñſiua ad quæſitũ talis eſt. in his quæ ſimul ſunt cũ ſuis cauſis valet demõſtratio a priori ad poſterius, ſiue a cauſa ad effectũ. q̃ concluſionẽ probat philoſophus duobus exemplis. quorum primũ eſt tale. nam bene ſequitur. quandocũque eſt interpoſitio terrę inter ſolem & lunam eſt eclipſis lunę. ſecundum exemplum tale eſt. quandocunque eſt aqua condenſata vehementer eſt cryſtallum. ſed hodie eſt condenſata aqua vehementer. ergo hodie eſt cryſtallum.

Conſiderandum eſt hic ſecundũ philoſophum ꝙ quãcunque cã eſt ſimul cũ ſuo effectu, oportet eandẽ cãm accipere quantũ ad hoc ꝙ in fieri eſt, vel factũ eſſe vel facturũ eſſe, q̃ accipitur quantũ ad hoc qđ eſt eſſe quia cum cã ſimul eſt cum cauſato. ſicut neceſſe eſt ꝙ qñ eſt cã ſit eius effectus, ita neceſſe ꝙ quando ſit ꝙ fiat eius effectus, & quando eſt futura quod ſit futurus loquẽdo de cã in actu. oportet. n. cãm in actu ſimul eſſe cũ ſuo effectu, vt patet. 2. phy. accipiẽda eſt ergo cauſa pro medio ſm debitam proportionẽ, vt. ſ. ipſum eſſe cauſę proportionetur eſſe effectus & fieri cauſę fieri cauſati, & futurũ eẽ cãę futuro eẽ cãti.

Conſiderandum eſt vlterius ſecundũ Doc. S. quod quãuis motus in ſuis partibus ſucceſſiones habeat, tamen ſimul eſt cum cã mouentis, ſimul enim dum mouens mouet, mobile mouetur. eo quod motus nihil aliud eſt quam actus mobilis a mouente ſm quẽ mouens dr̃ mouere & mobile moueri. vnde multo magis in his quę fiunt extra motũ oportet cãm ſimul eſſe cum ſuo effectu vel cauſato, ſiue accipiatur aliquid vt terminus motus ſicut illuminatio aeris ſimul eſſe cum ortu ſolis, ſiue accipiatur aliqđ in his quæ ſunt penitus immobilia, & in cauſis eſſẽtialbus q̃ ſunt cã eẽ ipſius rei.

Conſiderandũ eſt ulterius ſm eundẽ ibidẽ ꝙ q̃a in motu neceſſe eſt ↄſiderare prius & poſterius, in cauſis mouentibus eſt accipere cauſam & cãtum ſe habere ſm prius & poſterius, ſicut patet ꝙ agens naturaliter mouẽdo ꝑducit ad ſuum effectum, & ſicut per totũ motũ perducitur mobile ad terminum motus, ita per primam partem motus perducitur ad ſecundum, & ſic deinceps. vnde ſicut motus eſt cauſa quietis conſequentis ſimiliter prima pars motus eſt cã ſubſequentis, & ſic deinceps & hoc indifferẽter ſiue hic conſideretur in vno mobili, quod mouetur continue a principio vſque ad finem motus ſiue in diuerſis mobilibus. quorum primum mouet ſecundum, & ſecũdum tertium, & licet ſimul dum primum mouens mouet primum motum, moueatur tamẽ primum motũ remanet mouens poſtquam deſinit moueri, quo mouente ſimul mouetur ſecundum motũ ſiue ſm mobile. & ita ſucceſſiue mouentur mobilia quorum vnum eſt cauſa motus alterius. ſicut de his quę proiiciuntur oſtendit Philoſophus. 8. phy. per hunc igitur modum contingit quod cauſa ſimul eſt cum eo cuius eſt cauſa inquantum. ſ. pars prima motus eſt cauſa ſecundę uel primũ motũ ſiue mobile mouet ſm. hæc ille formaliter.

SOLVTIO.

Ad primum igitur admittatur ſolutio diſcipuli quam hic tangit Doc. S.

Ad ſecundum dicẽdum. quod duplex eſt cauſa efficiens in actu, nam quædam eſt cuius effectus producitur ſucceſſiue ſicut eſt domificans & a tali cauſa valet arguendo ab eſſe cauſę ad eſſe effectus in fieri, & non ſimpliciter,

vt

tinuatio in huiuſmodi cauſis non erit accipere immediatum principium, q̄a ſemper inter duo non diſcontinuata eſt accipere aliquod medium. & ideo ſi id nunc in quo eſt effectus non ſit continuatum ad id nunc in quo eſt cauſa, erit in medio accipere aliquid aliud qđ ſit cauſa media, & ſic in infinitum.

Conſiderandum eſt ulterius ſecundū Docto. Sanct. ex ſententia Philoſophi ꝙ ſicut linea eſt quoddam continuum, punctus autem eſt quoddam indiuiſibile quod determinat & diuidit lineam, ita & ipſum fieri ſiue moueri eſt quoddam continuū. ipſum aūt factū eſſe, vel motū eē eſt quoddam indiuiſibile quod pōt accipi, vel vt determinans totum motum, vel vt diuidens motum tanquā finis primę partis motus & principium ſecundę. & ſicut patet de puncto quod diuidit lineam, ſic igitur ipſum factum eſſe eſt cauſa præcedens ipſum fieri, cuius eſt principium, & eſt effectus conſequens illud fieri cuius eſt terminus. ſi igitur debemus demonſtrare, oportet fieri ſyllogiſmum demonſtratiuum a poſteriori factum eſſe ad fieri præcedens, ut ſi dicamus. hoc factū eſt. ergo id prius fiebat. ſed quia ipſum factum eſſe eſt pricipium ipſius fieri, ſiue quę facta ſunt eorum quæ fiunt, conſequens eſt vt ſimul ſe habeant in his quæ fiunt, ut ſcilicet a poſteriori fieri ſyllogizetur ad prius factum, ut puta ſi dicatur. ſol mouetur ad punctum medij cœli. ergo prius motus eſt ad punctum orientis. ſed a priori non poteſt fieri ſyllogiſmus ad poſterius. vt puta, ſi dicamus ꝙ quia prius hoc factum eſt. ideo ſequitur quod illud quod eſt poſterius fiat uel factum ſit. & quæ ratio eſt de fieri & de factum eſſe, eadem ratio eſt de fore & futurum eſſe. hæc ille omnia formaliter.

SOLVTIO.

Ad primum igitur dicendum, quod non arguitur ab eſſe ad eſſe ſed ad poſſe eſſe. vnde medium non eſt homogeneum, ideſt unius generis, vnde ratio nulla. Ad ſecundum dicendum negando accidens, quia dato quod inciſio lapidum ſit, non eſt neceſſe quod paries erit, quia talis effectus impediat.

LECTIO XI.

Quomodo ualeat argumentatio in his quæ non ſunt ſimul. & eſt lec. 11. Docto. Sanct.

QVAESTIO XI.

quę habet articulum vnicum

INſuper conſiderandum reſtat quare ualet argumentatio in his effectibus qui ſimul non ſunt cum ſuis cauſis indirecte procedendo. Circa quod quæritur vnū, uidelicet, utrum in his quę non ſunt ſimul cum ſuis cauſis ualeat argumentatio a poſteriori ad prius.

Sequitur in Philoſopho, & in Doc. S.
Speculandum igitur &c.

ARTICVLVS VNICVS.

AD quod ſic proceditur. Videtur quòd in his effectib. qui ſimul non ſunt cum ſuis cauſis, non ualeat argumentatio a poſteriori ad prius.
Nam non ſequitur. panis eſt. ergo farina eſt, & tamen ibi arguitur a poſteriori ad prius in his effectibus qui non ſunt ſimul cum ſuis cauſis. ergo &c.

2 Præterea. Quælibet demonſtratio procedit ex prioribus vt in primo huius declaratū eſt. ergo nulla argumentatio poſterioriſtica, de qua eſt hic ad propoſitum ualet a poſteriori ad prius, & per conſequens ſuppoſitum eſt falſum.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt philoſophus in hoc capitulo ibi. [Speculandum igitur &c.]

CONCLVSIO

Reſpondeo dicendum, quod iſtud eſt tertium capitulum huius quarti tractatus, in quo Philoſophus oſtendēdo quā

re

re ualeat argumentatio in effectibus q. non ſunt ſimul cum ſuis cauſis. ponit vnam concluſionem quæ eſt reſponſiua ad quęſitũ, videlicet, quod in ſimilibus valet argumentatio a poſteriori in fieri ad prius, quam concluſionem probat Philoſophus dupliciter, unum ſupponẽdo, videlicet, quod fieri non poteſt eſſe conſequenter ſe habentis & contingentiũ cũ hoc quod eſt falſum eẽ. quod probat quia duo facta eſſe non poſſunt eſſe continua. & conſequenter ſe habere, cuius ratio eſt. quia duo facta eſſe ſe habent hoc modo ut quædam vltima indiuiſibilia, ſicut duo puncta in linea. ſed duo puncta non ſunt conſequenter ſe habentia. ergo etiam neque duo facta eſſe. quia tam puncta quam facta eſſe ſunt indiuiſibilia quæ non ſe habent conſequenter in continuis. vt patet ſexto phyſi. ex quo ſequitur illud quod ſupponebatur, videlicet, quod fieri & factum eſſe non poſſunt conſequenter ſe habere, cuius corroboratio talis eſt, quia fieri eſt diuiſibile ſicut moueri. ſed factum eſſe eſt indiuiſibile, ſicut punctus. ergo ſicut ſe habet linea ad punctum, ita ſe habet fieri ad factum eſſe, quia ſunt infinita facta eſſe in eo quod eſt fieri, ſicut ſunt infinita puncta in linea potentialiter, ſed in linea non poſſunt accipi duo puncta conſequenter ſe habentia. ex quo ſequitur quod quia factum eſſe eſt terminus eius quod eſt fieri, ipſum fieri non ſe habet conſequẽter cum eo quod eſt factum eſſe, aliter duo facta eſſe ſe haberent cõſequẽter ad inuicem, vt patet ſexto topicorum, inter quæ non cadit medium eiuſdem generis. ſicut duo milites in acie, vel duo religioſi in choro. ſed habitum ſupra id quod eſt conſequenter ſe habere addit contentum, vt ibidem patet. continua uero dicuntur quorum ultima ſunt unum, inter quæ, uidelicet, nullum cadit medium. ut ibidem patet. quibus præmiſſis philoſophus probat prædictam concluſionem dupliciter. Primo tali exemplo, nam bene ſequitur ſanatus eſt. ergo prius accepit medicinam, & hoc loquendo de ſanitate per artem medicinæ in infirmo producta. in hac autem argumentatione arguitur a poſteriori in fieri ad prius. licet arguatur a priori quantum ad ſucceſſionem temporis, quanto enim aliquid eſt proximius præſenti nunc, tanto eſt prius quantum ad ſucceſſionem temporis ſiue continuationẽ, quia cum ipſum nũc ſit principium temporis, ſecundum ipſum diſtinguitur præteritum & futurũ. ſed quantum ad fieri eſt ordo conuerſus in pręteritis & futuris, nam in præteritis tanto aliquid eſt poſterius in fieri quanto proximius præſenti nũc. ſed in futuris eſt econuerſo.

Cõſiderandum eſt hic ſecundum philoſophum, quod licet infinita facta eſſe ſint in uno fieri, ut dictum eſt, tamen neceſſe eſt incipere ab aliquo medio, ſcilicet ab ipſo nunc tanquam a primo. dictum eſt enim quod illud quod poſterius eſt principium ſyllogizandi, ſed reſpectu omnium in prædicato factorum eſt ipſum nunc. vnde neceſſe eſt accipere ipſum præſens ut primum immediatum principium, licet reſpectu aliorum factorum accipiatur ut principium & immediatum.

Conſiderandum eſt ulterius ſecundum eundem quod ſicut ſe habet in eo quod factum eſt, ita ſe habet in eo quod futurum erit, quia ſequitur, ſi talis ſanabitur in futuro, neceſſe eſt quod prius accipiat medicinam loquendo de ſanitate modo expoſito. Secundo probat eandem concluſionem tali exemplo. nam bene ſequitur. domus facta eſt, ergo fundamentum prius factum erat. ſimiliter ſequitur. ſi domus in futuro fiat, neceſſe eſt quod lapides prius incidantur ut fundamentum prius fiat loquendo de domo lapidea.

SOLVTIO.

Ad primum igitur dicendum quod duplex eſt cauſa materialis. nam quædam eſt tranſiens ut forma. alia eſt permanens ut ferrum: ab effectu cauſæ materialis tranſeuntis ualet ab eſſe ad pręfuiſſe. ſed ab eſſe effectus cauſæ materia

lis

lis permanentis valet ab eſſe ad eſſe, nã bene ſequitur. Arma ferrea ſunt. ergo ferrum eſt, quemadmodum ad longum declaratum eſt.in locis dialecticis.

Ad ſecundum dicendum, quod hic accipitur demonſtratio pro quacunque argumentatione.unde ratio laborat in æquiuoco.

LECTIO XII.

Quomodo valeat argumentatio ſecundum circulum, & eſt lec. 12. Sanct.Docto.

QVAESTIO XII.

quę habet articulos duos.

VLTERIVS conſiderandum reſtat quare accipiẽdum ſit medium in his quę fiunt ſecundum generationem circularem poſtquã conſideratum eſt, quare accipiendum ſit medium in his quæ fiunt in rectum. Conſiderandum eſt etiam quare diuerſimode demonſtretur per cauſam in his quæ fiunt ſemper, & in his quæ ſunt ut frequenter. Circa quod quæruntur duo.

Primo utrum in his quæ fiunt ſecundum generationem circularem ualeat demonſtratio a poſteriori ad prius.

Secũdo vnũ in his quæ fiũt vt frequenter debeat accipi medium quod ſit vt frequenter ad demonſtrandum ipſa vel aliquid de ipſis.

Sequitur in Philoſopho, & in Doct. S. Quoniam autẽ videmus in his.

ARTICVLVS I.

AD primum ſic proceditur. Videtur quod in his quæ fiũt ſecundum generationem circularem non ualeat demonſtratio a poſteriori ad prius. Nam in ſimilibus non poteſt fieri demonſtratio, aliter demonſtratio circularis eſſet poſſibilis, quia in his quæ fiũt ſecundum generationem circularem ſicut a poſteriori deuenitur ad prius, ita poſtea a priori ad poſterius, ut patet per Philoſophum in littera. conſequẽs eſt contra Philoſophum in primo huius: quia ſic idem eſt prius & poſterius notius & ignotius, cauſa & effectus reſpectu eiuſdem, quia idem demonſtratur per idem, quæ omnia ſunt inconuenientia.ergo &c.

2 Præterea.In his quæ fiunt ſecundũ generationem circularem extrema & medium conuertuntur.ergo ſicut arguitur a poſteriori ad prius ita a priori ad poſterius valet talis argumentatio.

3 Sed dicebat diſcipulus quod non eſt inconueniens dicere & concedere quod in ſimilibus ualeat argumentatio a priori ad poſterius ſicut econuerſo. Contra ſi ſic ſequeretur quod idem eſſet materia & cauſa ſui ipſius quod eſt inconueniens. patet ſequela. quia ſi ad primum ſequatur ultimũ & ad vltimum ſequatur primum.tunc ad primum ſeqtur primum, & ad medium ſequitur medium. ſimiliter ad vltimum ſequitur ultimum ad minus medium, & ſic idem demonſtrabit ſeipſum & per conſequens idem erit materia & cauſa ſui ipſius qđ eſt inconueniens.in his ergo quæ fiunt ſecundum generationem circularem non valet demonſtratio.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus in præſenti capitulo ibi.[Quoniam autem videmus in his quæ ſunt &c.]

CONCLVSIO.

cum ſolutione.

Reſpondeo dicendum, quod iſtud eſt quartum capitulum ad vltimum huius quarti tractatus in quo Philoſophus oſtendendo quare debeat accipi mediũ in his quæ fiunt ſecundum generationem circularem, & in his quæ fiunt ut frequenter, ponit duas concluſiones, de quarum ſecunda in ſequenti articulo videbitur. Prima concluſio quę eſt reſpõſiua ad quæſitum talis eſt.in his quæ fiũt ſecun-

ſecũdum generationem circularem valet argumentatio .i. demonſtratio a poſteriori ad prius procedendo circulariter ad prius. hãc cõcluſionẽ probat philoſophus inductiue, nam bene ſequitur. ſi terra eſt pluta neceſſe eſt quod per actionem ſolis uapor ex ea reſoluat̃. quo reſoluto neceſſe eſt quod ſurſum eleuet̃ quo eleuato, neceſſe eſt quod generet̃ nubes, qua generata neceſſe eſt quod generetur pluuia, qua generata cum ſit grauis neceſſe eſt quod cadat deorſum ſuper terram. qua cadente ſuper terram neceſſe eſt quod pluat eam, & per pñs quod terra ſit cõpluta, quod erat quod primo accipiebatur, & ſic in omnibus alijs quæ ſecundum generationem circularem ſunt. ergo &c.

Pro declaratione huius conſiderãdũ eſt hic ſecundum philoſophum & D. S. quod in his quæ dicto modo fiunt valet ſyllogiſmus, dummodo accipiant proceſſum demonſtrationis ab hoc capitulo, videlicet, quod medium & extremi termini conſequantur adinuicem, quia in his quæ ſic generantur eſt quædã cõuerſio circularis ducens a primo generato per quod deuenitur ad vltimum, & ab vltimo deuenitur ad primũ, non idẽ nomine ſed idem ſpecie, vt dicitur in ſecundo de generatione, & ita non ſequitur, quod idem numero ſit prius & poſterius, notius & ignotius, cauſa & effectus, & hoc ipſum competit proceſſui demonſtrationis, eo quod quandoq; cõcluſiones conuertuntur, ut. ſ. ex eis ſyllogizentur aliquæ præmiſſarum. hoc. n. eſt circulo demonſtrare, quod quamuis non competat. ſi omnino ſit vnum & idem quod prius fuit cõcluſio & poſtea eſt principium reſpectu eiuſdem in numero, neque ſimul idem notius & ignotius. ſi autem non ſit omnino idem ſicut accidit in his quæ circulo generantur, nullum inconueniẽs eſt. hæc omnia D. S. ſecundum philoſophũ. accipitur autẽ hic demonſtratio cauſantis, vt videlicet ſe extendit ad ſyllogiſmũ. non. n. eſt inconueniens ſyllogiſmus circularis, licet demr̃atio circularis pp quid ſit incõueniens vel impoſſibilis ut ſupra in primo declaratum eſt, & propter hoc patet ſolutio ad primum argumentum.

Conſiderandum eſt vlterius, hic ſm Doc. Sã. quod prædicti cauſarum circuitus inueniri non poſſunt ſm ordinem ꝙ inuenitur in cauſis per ſe, quia ſic neceſſe eſt uenire ad unum primũ in quolibet genere cauſarum, vt probatur 2. meta. quod aũt aliqua generantur ex igne vel aqua & iterato ex aqua generetur ignis hoc nõ eſt per ſe ſed per accñs. nõ enim ens per ſe generatur ex ente in actu ſed ex ente in potẽtia, vt patet primo phyſico. procedendo in cauſis per ſe nõ erit circulatio. nam complutionis terræ accipimus pro cauſa agente calorem aeris qui cauſatur a ſole & nõ ecõuerſo, pro cauſa vero materiali accipiemus aquam, cuius materia non eſt aqua. ſed materia communis elementorum. hęc ille.

Conſiderandum eſt vlterius ſecundũ Egidium, ꝙ in prędicto exemplo Philoſophi medium & extrema conuertunt̃, nam pluuia nubes & vapor conuertibiliter ſe habent, quodlibet. n. poteſt eſſe primum, quodlibet medium, & quodlibet vltimum. nã ſi incipiamus a pluuia, ex pluuia generabitur vapor & ex vapore nubes, ꝓpter quod pluuia erit primum. uapor medium, & nubes vltimum ſi incipiamus a vapore ex vapore generabitur nubes & ex nube pluuia, & ſic nubes erit medium quæ prius fuit vltimum, & pluuia erit vltimum, quæ prius fuit quoddam prius acceptum. ſed ſi incipiamus a nube, ex nube generabitur pluuia ex pluuia uapor, ſic nubes erit primum, pluua medium, & uapor ultimum, ſic ergo in talibus extrema & medium conuertuntur, quia quodlibet poteſt fieri quodlibet & ſic in generationibus talibus medium ſit extremum & econuerſo, ita & in argumentationibus poſſunt concluſiones fieri præmiſſæ & econuerſo, quia ſicut modi intelligendi ſumunt originem ex modis eſſendi, ita modi arguendi ſumunt originem ex modi seſſendi, ſicut in his qui generantur

nerantur.ergo circulariter ſecũdum eſſe poſſunt de ſe inuicē inferri circulariter.ſic de eis poteſt fieri argumentatio circularis.hæc ille.

Conſiderandum eſt ulterius ſecundũ eundem quod idem inquantum idē nō poteſt eſſe cauſa materialis ſui ipſius loquendo de eodem in numero quantum cunque accipiatur cauſa materialis per accidens, ut ſi ex pluuia fiat vapor ex uapore nubes ex nube pluuia, & ita ex pluuia fiat pluuia non eſt eadem pluuia numero ex qua fit uapor & pluuia quę generatur ex vapore, & per hoc patet ſolutio ad ultimum argumentum. Ad argumenta igitur patet ſolutio ex dictis.

Sequitur in Philoſopho, & in Doct. S.

Sunt autem quędam &c.

ARTICVLVS II.

AD ſecundũ ſic proceditur. Videt̄ ꝙ ad demõſtrandum ea quę fiũt vt frequenter non debeat accipi medium quod ſe habeat ut frequenter. nam demõſtratio procedit ex neceſſariis, vt in primo huius probatum eſt. ſed neceſſaria non fiunt vt frequenter. ex neceſſarijs autem ſemper non ſequitur niſi neceſſariũ ut etiam ibi ꝓbatum eſt. ergo in nulla demonſtratione debet accipi medium quod ſe habeat vt frequenter.

2 Præterea. In cauſis quæ impediri poſſunt, ut ſupra probatum eſt uel conceſſum, non ualet argumentatio a priori ad poſterius, ſed cauſa quæ pręcedit ſuum effectum vt frequenter impediri poteſt, vt patet 2. phy. ergo talis nō pōt ſumi pro medio demonſtrationis & accipiendo demonſtrationem communiter affirmat.ue ſyllogizando concluſio non ſequitur neceſſaria ex præmiſſis abſolute loquendo.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt philoſophus in præſenti ibi. [Sunt quædam &c.

CONCLVSIO.

cum ſolutione.

Reſpondeo dicendum, ꝙ ſecunda cõcluſio huius capituli quę eſt reſponſiua ad quæſitũ talis eſt. ſicut eorum q̃ ſunt ſꝑ oportet accipere mediũ quod ſit ſꝑ ita eorum quę ſunt ut frequenter oportet accipere medium quod ſe habeat ut frequenter. hęc concluſio probatur tali ratione ſm philoſophum. nam ſi acciperetur medium quod eſt v1e, ſꝑ prædicabitur de minori extremitate uniuerſaliter. i. de omni & ſemꝑ. ergo maior extremitas prædicabitur uniuerſaliter & ſemper de minori extremitate, & non ut frequenter quod eſt contra hypotheſim. ſupponebatur, n. ꝙ illud quod demonſtratur demonſtrat̄ vt frequenter, ex quo patet quod eorum quæ ſiunt ut frequēter pn̄t accipi pricipia īmediata, ita tamen quod talia principia ſint aut ſiant vt frequenter. ueruntamen huiuſmodi demonſtrationes non faciunt ſcire ſimpliciter uerum eſſe quod concluditur, ſed ſecundum quid. i. ꝙ uerum eſt ut in pluribus ſiue frequenter. ſic etiam principia quæ aſſumuntur ueritatem habent. unde huiuſmodi ſcientiæ deficiunt a ſcientiis quę ſunt de neceſſariis abſolute quantum ad certitudinem demonſtrationis ut hic dicit. D. S. ex quo patet ſolutio ad argumenta, patet ex prædictis etiā ut hic dicit philoſophus epilogando ea quæ dicta ſunt in pręſenti libro, quare quod quid eſt ſit uel non ſit demonſtratio uel diffinitio.

Ad argumenta patet ſolutio ex dictis.

LECTIO XIII.

De his quæ accipiēda ſunt ad inueſtigandum quod quid eſt, & eſt lect. 13. Doc. S.

QVAESTIO XIII.

quę habet articulum vnicum.

IN hoc tractatu conſiderandũ eſt quare ipſum quod quid eſt poteſt venari. Prius oſtenſum eſt quare ipſum quod quid eſt, & propter

ter quid ſe habeant ad demonſtrationem. Circa quod quadruplex occurrit conſideratio ſecundum quod quattuor ſunt capitula huius tractatus. Nam primo conſiderandum eſt quare debent eſſe illa qua accipiuntur ad cōſtituendum quod quid eſt ſiue diffinitionem.& hoc in primo capitulo. ſecundo concludendum eſt quare talia dicunt ꝑ viam diuiſionis inueſtigari,& hoc in ſecundo capitulo ibi.[Congruum autem &c.]tertio concludendum eſt de erroribus q contingere poſſunt in tali inueſtigatione, & hoc in tertio capitulo ibi. [Non autem oportet &c.]quarto concludendum eſt quare quod quid eſt poteſt inueſtigari per uiam, ſimilitudinis & hoc in quarto capitulo ibi.[Quærere autem oportet &c.] Quantum ad primum quæritur unum, videlicet, quare ad inueſtigandum quod quid eſt accipienda ſint talia quæ inſunt ſemper & in plus ſe habeant non extra genus.

Sequitur in Philoſopho & in Doct.S.

Quomodo autē oportet venari.

ARTICVLVS VNICVS.

AD quod ſic proceditur. Videtur ꝙ ad manifeſtandum ꝙ quid eſt, non oportet accipere illa quæ inſunt ſemp & q̄ in plus ſe habeant quam diffinitū. nam in ſeptimo metaphy.dicit philoſophus quod quando peruenitur ad ultimam differentiam erunt æquales differentiæ ipſis ſpeciebus. ergo differentia non in plus ſe habet quàm ſpecies. ſed differentia ponitur in diffinitione. ergo quælibet particula ipſius quod qd eſt non in plus ſe habet quā id cuius eſt.

2 Præterea.Quælibet diffinitio dicit quoddam proprium diffiniti.ut patet primo topicorum, ſcilicet propriū non plus ſe habet quam id cuius eſt proprium.ergo &c.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus in littera ibi.[Quomodo autem oportet venari &c.]

CONCLVSIO cum ſolutione.

Reſpondeo dicendum,quod iſte eſt quintus tractatus huius ſecundi libri qui continet in ſe quatuor capitula. ut in capite quæſtionis patuit.in primo capitulo Philoſophus oſtendens qualia debent eſſe ex quibus conſtituitur diffinitio, ponit vnam concluſionem quæ eſt reſponſiua ad quæſitum, videlicet, qđ ipſum quod quid eſt, uel ad manifeſtandum quod quid eſt,oportet accipere talia, quæ quidem ſunt ſemper & in plus.non quidem extra genus.& omnia ſimul ſumpta conuertantur cum diffinito.hanc concluſionem probat Philoſophus per exemplum.nam diffinitio numeri ternarii eſt numerus impar utrobique modo primus.ſed quælibet particula ſeorſum ſumpta in plus ſe habet quā diffinitum, videlicet, quam numerus ternarius vt de ſe manifeſtum eſt, & omnes particulę ſimul ſumptæ conuertuntur cum numero ternario. ergo &c.

Pro declaratione præcedentium ſciēdum quod aliquis numerus dicitur primus dupliciter.vno modo quia non mēſuratur aliquo alio numero, unde quaternarius non eſt numerus primus, quia menſuratur numero binario,ſed ternarius illo modo dicitur primus quia non menſuratur aliquo alio numero ſed ſola unitate.alio modo quia non componitur ex pluribus numeris unde ſeptenarius licet dicatur primus primo modo, cum menſuretur vnitate & numero,non tamen dicitur primus illo ſecū do modo, cum componatur ex pluribus, ſcilicet ternario & quaternario.ternarius dicitur etiam illo ſecundo modo primus.non enim componitur ex pluribus numeris,ſed ex ſola vnitate & dualitate.ternarius ergo dicitur primus vtroque modo.

Conſiderandum eſt ulterius ſecundū Philoſophum & Doc. San.quod ea quæ prædicantur in eo quod quid oportet quod ſemper & vniuerſaliter prædicentur. inter ea autem quæ prædicantur

ut

vt ſemper quædam inueniuntur quæ ſe habent in plus quam id cui inſunt, non tamen ita quod inueniantur extra genus illud. illa. n. dicuntur eſſe in plus quæcunque vniuerſaliter inſunt alicui nō tñ ei ſoli, ſed alijs ſicut animal ineſt homini, aliqua vero reperiuntur quæ ſe habent in plus extra genus, ſicut ens in plus ſe habet quam ternarius, quia non ſolū ens prędicatur de numero ꝙ eſt genus ternarij, ſed prædicatũ ẽt de alijs generibus. impar vero eſt in plus quã ternarius non tamen extra genus, quia ſolum conuenit numero.

Conſiderandum eſt ulterius ſecundũ Doc. San. quod ſi poſſet accipi differentia quæ notificaret ipſam formã ſubſtantialem ſpeciei nullo modo differentia vltima eſſet in plus quã ſpecies, ſed quia formę ſubſtantiales non ſunt nobis per ſe notę eo qd manifeſtẽtur p aliqua accidẽtia q̃ ſũt ſigna illius formę, ut patet octauo metaphy. non aũt oportet accipere accidentia propria ipſius ſpeciei quia talia oportet p diffinitionẽ ſpeciei demõſtrare, ſed oportet ea manifeſtari per aliqua accidentia communia vel cõiora, & ſm hoc differentiæ aſſumptæ dñr quidem ſubſtantiales inquãtũ inducuntur ad declarandũ formã eſſentialem. ſunt aũt communiores ipſę quã tum aſſumuntur ex aliquibus ſignis quæ conſequuntur ſuperiora genera. hæc ille formaliter. Ex quo elicitur quod eſt duplex diffinitio quiditatiua. quædam eſt quiditatiua formaliter, quæ datur p uerũ genus & verã differentiã, & talis diffinitionis non quælibet particula ſe habet in plus. alia eſt quiditatiua circumlocutione & illius diffinitionis quælibet particula ſe hẽt in plus, ſi aũt ſit diffinitio quæ datur per propriũ genus & propriũ accidẽs illa non dicitur q̃ditatiua, ſed deſcriptiua vt declaratũ eſt ſeptimo diuinæ philoſophiæ.

Conſiderandum eſt vlterius ſecundum philoſophum in præſenti capitulo quod illa quæ ſic ſe habent quod prædicantur in quid ex neceſſitate & vniuerſaliter inſunt, & omnia ſimul ſumpta conuertuntur cum aliquo cuius conſtituunt diffinitionem. quia quicquid eſt tale, aut eſt genus, aut eſt diffinitio. ſed talia non ſunt genus, quia genus non conuertitur cum eo cuius eſt genus. ergo eſt diffinitio eius. Ad argumenta patet ſolutio ex dictis.

LECTIO XIIII.

Quomodo inueſtigari poſſit quod quid eſt per uiam diuiſionis & eſt lec. 14. Doctoris Sancti.

QVAESTIO XIIII.

quę habet articulum unicum.

SED conſiderandũ reſtat quare ipſum quod quid eſt poteſt inueſtigari per viã diuiſionis qui modus eſt maxime congruus. Circa quod quæritur vtrum per uiam diuiſionis poſſit inueſtigari quod quid eſt.

Sequitur in Philoſopho, & in Doc. S. Congruum autem.

ARTICVLVS VNICVS.

AD quod ſic proceditur. Videturꝙ per uiam diuiſionis non poſſit inueſtigari quod quid eſt ſiue eius ſignum quod eſt diffinitio. Nã ut ſupra dictũ eſt per viã diuiſionis nõ põt oſtendi quod quid eſt de eo cuius eſt. ergo &c.

2 Præterea. In quælibet diffinitione ponitur aliqua differentia uel aliquid loco differentiæ. ſed differentia eſt diuiſibilis. ergo per uiam diuiſionis non eſt congruum ad uenandum diffinitionem.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt philoſophus in præſenti capitulo ibi. [Congruum &c.]

CONCLVSIO

Reſpondeo dicendum, quod iſtud eſt ſecundum capitulum huius tractatus, in quo Philoſophus tangit vnã concluſionem, quæ eſt reſponſiua ad quæſitũ

ſed quod per viam diuiſionis poteſt cõ grue venari ipſum quod quid eſt ſiue diffinitio, quæ concluſio probatur tali ratione ſecundum Philoſophum. Nam ſpecies cuius ſolum eſt diffinitio habet diffiniri per proprium genus, ſed propriũ genus non poteſt cognoſci niſi cognoſcatur ſpecies, quare diuiditur in ſpẽs immediatas per differentias eius conſtituentes. ergo via diuiſionis cõgrua eſt ad venandum quod quid eſt.

Pro cuius declaratione conſiderandum eſt ſecundum Philoſophum, & D. S. quòd cum aliquis vult negociari ad diffiniendum aliquod vniuerſale congruum eſt, vt primo diuidat genus in partes primas illius generis, quæ ſecundũ ſpeciem ſunt indiuiſibiles puta quod diuidat numerum in binarium & ternarium & hac diuiſione præmiſſa per quam cognoſcitur genus, oportet poſtea accipere diffinitionem ſingularium ſpecierum, & ſic in ſimilibus.

Conſiderandum eſt vlterius ſecundũ eundem, quod poſtquam accepimus diuiſionem generis in ſpecies quid ſit proprium genus, puta vtrum ſit in genere qualitatis vel quantitatis oportet ad inueſtigandas differentias conſiderare accidentia propria, quæ ſunt ſigna ſpecierum: quod primo oportet facere per accidentia communia, quæ conſequuntur aliquod genus commune indiuiſibile, quæ quidem ſimul ſumpta ſi cõuertantur cum ſpecie, cuius diffinitio quæritur poneretur loco unius differẽtiæ ipſius diffinitionis.

Sed inſtabat diſcipulus. Nam quodlibet genus diuiditur per duas differẽtias, ut patet per Porphyrium & philoſophum in prædicamentis. ergo hic male dicitur quod aliquod genus eſt indiuiſibile.

Ad quod dicendum quod licet quodlibet genus ſit diuiſibile per viã deſcenſus ſiue compoſitionis qua proceditur a ſuperiori ad inferius, tamen aliquod genus reperitur quod eſt indiuiſibile per viam aſcenſus ſiue reſolutionis. nam genus generaliſſimũ non eſt reſolubile in aliqua priora genera, licet reſoluatur in aliqua priora tranſcendentia, vt in ueteri arte diſputatum eſt.

Conſiderandum eſt ulterius ſecundum philoſophũ, ꝙ quatuor requirunt ad hoc, ꝙ aliqua diffĩo ſit bona. Nam primo requiritur ꝙ diffõ prędicetur in eo quod quid de diffinito, licet dr̃ia ſeorſũ accepta prædicetur in quale ſecundum modum ſignificandi. Secundo reqritur ꝙ ſit conuertibilis cum diffinito, videlicet, quod non competat aliis a diffinito. Tertio ꝙ partes diffinitionis ſic ordinentur quod magis commune præcedat minus commune, prętertim ſm ſententiam ſecus autẽ cauſa ornatus. Quarto ꝙ nihil diminutum nihil ſuperfluum contineat, ſed ꝙ euacuet totam naturã diffiniti a prima potentia vſque ad vltimum actum.

SOLVTIO.

Ad primum igitur dicendũ, ꝙ licet via diuiſionis non valeat ad oſtendendũ ſyllogiſtice quod quid eſt de eo cuius eſt, in eo quod quid eſt, valet tamen ad inueſtigãdum ipſum diuidentem ſtatim cum accipiunt omnia contenta ſub diuiſo, non vt ſyllogiſtica, ſed ſicut aliquis a principio acciperet antequam diuideretur. Ad ſecundum patet ſolutio ex dictis.

LECTIO XV.

De cognitione ipſius quod quid eſt, & eſt lectio decimaquinta Docto. Sanct.

QVAESTIO XV. *quę habet articulos duos.*

AMPLIVS conſiderandũ reſtat de excluſione duorum errorum, qui cõtingere poſſunt in venatione ipſius quod quid eſt, de his quæ debẽt obſeruari in tali uenatione. Circa quod quæruntur duo.

Primo

Primo vtrum poſſibile ſit intellectũ humanum corpori coniunctum intelligere quod quid eſt alicuius rei.

Secundo vtrum in uenatione ipſius quod quid eſt per viam diuiſionis dẽat obſeruari, quod ea quæ accipiuntur in tali uenatione prædicentur in eo quod quid eſt.

Sequitur in Philoſopho, & in Doct. S.
nihil autem oportet.

ARTICVLVS I.

AD primum ſic proceditur. Videtur quod impoſſibile ſit intellectum humanum intelligere quod quid eſt alicuius rei. Nam nullus poteſt cognoſcere quod quid eſt alicuius rei niſi cognoſcat omnia entia, ſed impoſſibile eſt intellectũ humanũ intelligere omnia entia, cognitiõe naturali, q̃a nullus angelus cognoſcit omnia cognitiõe naturali. ergo &c. probatio minoris. nam quod quid eſt ſiue diffinitio datur per ꝓpriam differentiam eſſentialem loquendo de diffinitione ſignificante quod q̃d eſt quiditatiue, ſed nõ põt cognoſci differentia alicuius ad omnia alia entia, niſi omnia alia entia cognoſcantur. non enim poteſt cognoſci relatio niſi cognoſcantur extrema relationis. ergo maior uera.

2 Præterea. Id a quo aliquid non differt eſt idem ei. id aũt a quo aliquid differt eſt alterũ ab eo, ſed non poſſumus ſcire quod quid eſt alicuius niſi quod eſt idem ei, & quod eſt alterum ab eo. ergo non poteſt cognoſci quantũ ad q̃d quid eſt, nec omnia cognoſcũtur, & ſic idem quod prius.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus in præſenti capitulo ibi. [Nõ aũt oportet &c.]

CONCLVSIO.
cum ſolutione.

Reſpondeo dicendum, quod iſtud eſt tertiũ capitulũ huius tractatus, in quo philoſophus remouendo duos errores & adducendo ea, quæ obſeruari debẽt in uenatione ipſius quod quid eſt, aut in acceptione diffinitionis alicuius innuit tres concluſiones, de quarum tertia in ſequenti articulo uidebitur.

Prima autem concluſio talis eſt. Non oportet diffinientem & cognoſcentem cognoſcere & ſcire omnia, quam concluſionem probat Philoſophus duabus rationibus, quarum prima talis eſt. Nã differentiæ quæ ingrediuntur diffinitionem ſignificantem quod quid eſt, de qua eſt hic ad propoſitum, ſunt tales, per quas diffinitum eſt alterum & diuerſum ſecundum ſubſtantiam, ſed non ſecundum omnes differentias diffinitum eſt alterum ſeu aliud ſecundum ſubſtantiam, cum multę ſint differentiæ accidentales. ergo non oportet quod diffiniens cognoſcat omnia entia, quia non oportet quod cognoſcat differentias accidentales, ut puta diffiniens uerum non oportet ꝙ cognoſcat oẽs differentias accidẽtales ipſius, per quas differũt particularia & indiuidua ipſius hoĩs.

Secunda ratio eſt talis. Non oportet etiam diffinientem ſcire omnes ſpẽs alias. a quibus differt homo per differentias eſſentiales vt ſi quis velit diffinire hominem diuidendo animal per rõnale & irrationale. ſufficit. n. cognoſcere hanc differentiam rationale, & quod homini quem quærit diffinire conueniat rõnale, ſed differentias oppoſitas, quæ pręedicantur de alijs ſpeciebus animalis non oportet ſcire quot. ſ. ſunt differẽtiæ animalis, quæ prædicantur de ſpeciebus animalis irrationalis. ergo non oportet diffinientem cognoſcere omnia alia a diffinito loquendo de diffinitione determinata & potiſſima, ſecus aũt eſt loquendo de cognitione cõfuſa & priuatiua, q̃a qui non cognoſcit hoiẽ eſſe aĩal cognoſcit eũ eſſe ens: & qui cognoſcit eũ eẽ ens quodãmõ cognoſcit oĩa, ut patet in procemio metaphy. ex quibus patet primus error eorum qui dicebant, quod impoſſibile eſt accipere quod quid eſt ſiue diffinitionem alicuius rei propter hoc, quod oportet omnia cognoſcere. tum primo,

quia non eſt neceſſe quod talis cognoſcat omnia:tum ſecundo, quia non eſt conueniens, quod talis cognoſcat omnia cognitione confuſa cognoſcendo quiditatem vnius rei.patet ergo reſponſio ad quæſitum, videlicet,quod poſſibile eſt intellectum cognoſcere quod qd eſt alicuius, dato quod non omnia cognoſcat.

Secunda concluſio, quę elicitur ex textu eſt talis. quod ille qui vult venari quod quid eſt ſiue diffinitionem alicuius per viam diuiſionis, non oportet quod ſupponat, quod totum diuiſum contineatur ſub membris diuidentibus,quam concluſionem probat Philoſophus tali ratione.Nam ſi accipiantur differentiæ oppoſitę proprię & immediatę alicuius generis quod diuiditur neceſſario, ſequitur quod totum tale genus neceſſario cadat ſub talibus differentiis.ergo nō eſt neceſſe ꝙ hoc a venatore petat.

Pro cuius declaratione conſiderandū eſt hic ſm Philoſophū ꝙ neceſſe eſt totum genus diuiſum eſſe in altero membrorum diuidentium cum ſuo oppoſito.altera enim differentia diuidens cum ſua oppoſitione euacuat totum genus, ſi talis differentia accepta ſit propria & immediata illius generis quod diuiditur inquantum huiuſmodi,quia dato quod tales differentię eſſent oppoſitę,ſi non eſſent immediatę non euacuarent totum genus, quod diuiditur, vt ſi quis accipiat has differentias, videlicet, diuiſum pennis & non diuiſum pennis quibus diuiditur animal,quamuis ſint oppoſita,non tamen euacuant totum animal,quia non ſunt differentię animalis ſimpliciter & immediatę,ſed ſunt differentię animalis pennati,ſed ſi aliquis accipiat differentias alicuius diuiſi quæ ſunt differentię eius ſimpliciter & ſunt oppoſitę & immediatę neceſſario euacuant totum diuiſum, ex quibus eliciūtur tres conditiones bonę diuiſionis, quarum prima eſt, quod diuiſio debet eſſe bimembris. ſecunda eſt, quod talia membra debent eſſe oppoſita & per prius diuiſa.tertia eſt, quod euacuet totum poſſe diuidi, ita quod totum diuiſum contineatur ſub membris diuidentibus.

Ad argumenta patet ſolutio ex dictis

Sequitur in Philoſopho & in Doct.S. ad conſtituendum &c.

ARTICVLVS II.

AD ſecundum ſic proceditur.Videtur ꝙ in uenatione ipſius quod quid eſt per viam diuiſionis non oportet accipere ſolum ea quæ prædicantur in eo quod quid eſt.Nam in tali venatione accipitur propria differētia,ſed talis non prædicatur in quid ſed in quale vt patet per porphyrium in libro vniuerſalium & per Philoſophum in primo topicorum.ergo &c.

Secundo.aliqua diffinitio etiam quiditatiua datur per accidentia communia, vt ſupra conceſſum eſt,ſed talia nō prædicantur in quid.ergo &c.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus in præſenti capitulo ibi.[Ad conſtituendū & c.]

CONCLVSIO.

Reſpondeo, dicendum, quod tertia cōcluſio huius capituli ex qua infertur ꝯclo in ſua ad quæſitū talis eſt.tria de neſſitate reqrūtur ipſi diffinienti ad venādum diffinitionē per uiā diuiſionis. primū,uidelicet, ꝙ ea q̄ accipiūtur ꝑdicentur in eo qđ quid. ſcđm. ꝙ debite ordinentur ita ꝙ magis commune præcedat & minus cōe ſequatur.tertiū,ut accipiātur oīa quę ptinēt ad ipſum qđ qd eſt,q̄ ꝯclo declaratur ſm Philoſophum q̄tum ad eius ſingula ptes. Primo quantū ad primā partē nā ſicut ꝑ methodū data in libro topicorū de accñte poſſumus probare q̄ inſunt ꝑ accñs. ſic per methodū datā de genere poſſumus probare quę inſunt & quæ prædicantur in eo quod qd ſiue eſſentialiter ,q̄a ea quæ accipiuntur per uiam diuiſionis ad diffiniendum aliquid inſunt per ſe ei cuius eſt diffinitio , ſed illa quæ inſunt per ſe eſſentialiter prædicantur in quid accipiendo

cipiendo prædicari in quid pro eo ꝙ eſt prædicari eſſentialiter. vnde differentia eſſentialis prædicatur eſſentialiter de eo cuius eſt dr̄ia, & per cōſequēs in quid ſm rem, licet ſm modum ſignificādi prædicetur in quale. Secundo declarat quantum ad ſecundam partem, videlicet, ꝙ partes diffinitionis debeāt congrue ordinari. ita ꝙ magis cōe ꝑcedat & minus cōe ſequatur. nā illud eſt prius accipiendū inter partes diffinitionis, qđ eſt cōſequēs ad omnia, a quo videlicet, non cōuertitur ſubſiſtendi cōſequētia, & ſic deinceps vſque quo deueniatur ad differentiam totius. i. ad differentiam ſpecificam, quæ non prædicatur de aliquo diſtincto ſpecie ab ipſa, ſed cum illa conuertitur. illud ergo quod prædicatur de alijs & quod ſubſequitur ad alia, & non econuerſo eſt prius maiore, nam illud eſt prius a quo non conuertitur conſequentia in diffinitione. ergo id debet prius poni quod eſt prius, & ſecundo quod eſt ſm in ordine diuiſionis. Tertio declarat prædictam cōcluſionem quātū ad tertiā eius partem, videlicet. ꝙ nihil eorū quæ pertinēt ad qđ quid eſt prætermittatur. nā per viā diuiſionis accipimus id quod eſt primū deſcendendo ordinate vſque ad ultimam differētiam ſpecificam, quæ cū eo cuius diffinitio quæritur neceſſario conuertibiliter prædicatur. ſed hoc faciendo nihil poteſt dimitti eorum quæ pertinent ad quod quid eſt, ſiue ad diffinitionem alicuius implicite loquendo, & ſic diffinitio euacuabit totam naturam diffiniti a prima potentia, ideſt a primo prædicato vſque ad vltimum actum, ideſt differentiam ſpecificam: ex quo patet concluſio reſponſiua ad quęſitum, videlicet, quod in uenatione ipſius ꝙ quid eſt oportet accipere ea quæ prædicant̄ in quid. quia ea quæ ponūtur in diffinitione quidditatiua formaliter accepta, oportet ꝙ inſint & prędicentur per ſe in primo mō, vt in primo huius patuit, ſed omnia talia quæ ſic per ſe prædicantur eſſentialiter prędicantur, & per cōſequens in quid.

Cōſiderandū eſt ꝙ aliqui dicūt quid ſm rem tantū & non ſm modum ſignificādi ſuper quo fundātur modus ꝑdicādi ut dr̄ia ſubſtātialis de genere ſubiecto. aliqui dicūt quid ſm modū ſignificādi & nō ſm rem vt calor, albedo, & ſimilia quę cum ſint genus vel ſpecies oportet ꝙ prædicentur in quid. tn̄ ſm ſignificatum vel rem ſignificatam dicunt accidens & non dicunt quid accipiendo pro eo ꝙ eſt quantum quale & alia prædicata accidentium. alia uero ſunt quæ dicunt quid ſecundum rem & modum ſimul, vt ſunt genera & ſpecies de genere ſubſtantię, vt in ſummulis ſatis declaratum eſt. veruntamen accipitur prędicari in quid vt ſe extendit ad omnem prædicationem eſſentialem ſicut dictum eſt.

Conſiderandum eſt vlterius ſm philoſophum ꝙ ex præcedenti concluſione infert̄ vnū correlariū, videlicet, ꝙ prædicta ars inueſtigādi diffinitionē ꝑ viam diuiſionis tribus prædictis concluſionibus obſeruatis eſt ſufficiens. nā & ſic diffinitio nō ſuperfluū neque diminutum continebit. quod. n. non plus ponatur illo modo quam debeat poni patet per primū trium prædictorum ꝙ ſolum accipiunt̄ ea quæ ꝑdicantur in quid, & talia neceſſe eſt accipere. ſimiliter manifeſtū eſt ꝙ ſic in tali diffinitione nihil deficit, quia ſi deficeret aliquid vel eſſet genus vel differentia. non primum quod patet ex ſecundo trium prædictorum. id. n. accipitur ſine quo non ſunt alia & quod poteſt eſſe ſine alijs, & hoc eſt genus in his, quæ per ſe prædicantur. neque ſecundum quia differentiæ omnes accipiuntur ut patet per tertium prædictorum, quia deuenitur ad vltimam differentiam, extra quam amplius nō poteſt accipi alia differētia accipiēdo omnes dr̄ias inter medias. talis ergo ars q̄ eſt ſufficiens nihil ſuperfluū aut diminutum continet. ſufficit ergo tria prædicta ſeruare ad aliquid congrue diffiniendum.

S O L V T I O.

Ad primum patet ſolutio ex dictis.

Ad ſecundum dicendum, quod licet aliqua diſſinitio quæ dicitur quidditatiua improprie vel circumlocutione detur per accidentia communia quæ omnia ſeorſum ſumpta in plus ſe habent quã diffinitum, tamen diffinitio quæ dicitur proprie & formaliter quidditatiua, de qua nunc eſt ad propoſitum, non datur per accidentia communia aut propria, ſed per proprium genus & propriam differentiam, vnde ratio non ſequitur.

LECTIO XVI.

Quomodo inueſtigetur quod quid eſt per uiam ſimilitudinis, & eſt lec. 16. Doćto. Sanćt.

QVAESTIO XVI.

quę habet articulum vnicum

Ex capite huius quinti tractatus iubet Philoſophus nunc conſiderandum eſſe de inueſtigatione ipſius quod quid eſt ſiue diffinitionis per uiam ſimilitudinis, poſtquam uiſum eſt quare poſſit inueſtigari per modum congruum, videlicet, per viam diuiſionis. Circa quod quęritur vtrum modus inueſtigandi ipſum quod quid eſt per viam ſimilitudinis ſit conueniens.

Sequitur in Philoſopho, & in Doc. S. ibi. Quærere autem oportet.

ARTICVLVS VNICVS.

Ad quod ſic proceditur. Videtur quòd ipſum quòd quid eſt nõ poſſit congrue inueſtigari per viam ſimilitudinis ſiue reſolutionis procedendo, videlicet, a ſingularibus ad vniuerſale, & a minus vniuerſalibus ad magis vniuerſalia. nam metaphora accipitur ſecundum aliquod ſimile. vt cum dicitur quòd homo eſt arbor reuerſa. ſed per talem ſimilitudinem non oportet aliquid diffinire per metaphoram, vt probat hic philoſophus in fine huius capituli. non enim oportet quòd id quod eſt ſimile ſecundum vnum ſit ſimile quantum ad omnia. ergo modus inueſtigandi per viam ſimilitudinis non eſt conueniens.

2 Præterea. In inueſtigatione diffinitionis oportet obſeruare, vt dictũ eſt q̃ primo ponatur magis commune, & minus commune ſequatur. igitur inconueniens eſt modus inueſtigationis procedendo per uiam ſimilitudinis a ſingularibus ad vniuerſale.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt philoſophus in præſenti capitulo ibi. [Quęrere autem oportet &c.]

CONCLVSIO

Reſpondeo dicendum, quod iſtud eſt vltimum capitulum huius tractatus in quo Philoſophus docens inueſtigare quod quid eſt per viam ſimilitudinis ſiue reſolutionis, ponit duas concluſiones.

Quarum prima quæ eſt reſponſiua ad quæſitum talis eſt. modus inueſtigandi ipſum quod quid eſt per uiam ſimilitudinis ſiue reſolutionis eſt conueniẽs ſiue congruus. quam concluſionem probat Philoſophus dupliciter. Primo quãtum ad materiam, videlicet, quantum ad hoc quod peruenitur ad commune. nam omnis diffinitio dicit de aliquo ſecundum quod conſideratur in uniuerſali & non ſecundum quod conſideratur ſecundum quod eſt in hoc uel in illo. non enim medicus diffinit ſanum quod eſt in hoc, ſed in uniuerſali ſimpliciter quantum ad omnes, vel primo diſtinguit ſanum per diuerſas ſpecies, cum illud eſſe ſanum, dicit per colericum. illud vero per flegmaticum reddens vnicuique ſpecierum ſuam diffinitionem propriam. cum ergo per uiam ſimilitudinis aut reſolutionis procedendo a ſingularibus ad uniuerſale peruenitur ad aliquod in uniuerſali conſideratum quantum ad terminum talis reſolutio-

nis, talis modus eſt congruus. ſecundo probat eandem concluſionem quantum ad proceſſum, & hoc dupliciter primo modo ratione facilitatis cognitionis per quam remouetur oppoſitum ſcientiæ ſiue error. nam omnis noſtra cognitio ſiue diſciplina procedit a facilioribus nobis facilius autem eſt diffinitiue cognoſcere aliquod minus cõe q̃ aliquod magis commune. quia in magis vniuerſalibus quę ſunt minus determinata latent magis æquiuocationes quã in illis minus vniuerſabilibus quę non ſubdiuiduntur per differentias ſpecificas. ergo conuenienter diffiniendo fit proceſſus a ſingularibus ad uniuerſalia aſcendendo. ſecundo idem probat quantum ad proceſſum ex parte noſtra ratione euidentiæ, nam ſicut in demonſtrationibus oportet ſyllogizari ſupponendo aliquid quod eſt euidens & manifeſtum, ſimiliter & hoc accidit in diffinitionibus. non enim poteſt aliquis deuenire in cognitionem ignoti niſi per aliquid notum, ſiue hoc fiat demonſtratiue ſiue diffinitiue. contingit autem quod aliquod euidens præexiſtit quando contingit aliquid diffinitum diffiniri per ea quæ proprie & diſtincte conueniunt huic vel illi, quod manifeſtat Philoſophus per exempla. nam ſi aliquis uelit notificare quid eſt ſimile non conſiderabit omne id quod poteſt dici ſimile, ſed de quibuſdam ſimilibus, puta quomodo dicatur ſimile in coloribus, & quomodo dicatur ſimile in figuris diuerſimode enim vititur ſimile in coloribus & in figuris, nam non dicitur ſimile in coloribus ex unitate in coloribus, ſed dicitur ſimile in figuris ex hoc quod anguli ſunt æquales & latera proportionabilia, & ſimiliter eſt in aliis. nam ſi quis uelit diffinire acutum non reſpiciet ad omne quod poteſt dici acutum. ſed reſpicit ad acutam ſecundum quod reperitur in uoce. ex quo patet quod aliquid diffinire intendens refugit ſtatim, ne contingat aliqua æquiuocatio. patet etiam modum diffiniendi eſſe conuenientem quo ab inferioribus proceditur ad aliquod commune, inquantum, ſcilicet in ſpecialibus ſpecialia diffinire facilius eſt, & magis in talibus poteſt eſſe uniuocatio, & per conſequens euitari æquiuocatio, quæ ſumme vitanda eſt in proceſſu demonſtratiuo & diffinitiuo.

Conſiderandum eſt hic ſecundum philoſohpum in capite huius capituli, quod procedendo ab inferioribus ad ſuperiora poteſt conuenienter venari ipſum quòd quid eſt, quod manifeſtat per exemplum. nam ſi quæramus quid eſt magnanimitas debemus attendere ad quoſdam magnanimos, qui unum habent in ſeipſis in quo conueniunt inquantum ſunt magnanimi. ut Hercules & Achilles & Aiax dicti ſunt magnanimi, qui omnes inquantum huiuſmodi habebant in hoc commune quod eſt non ſuſtinere iniurias, cuius ſignum eſt, nam Hercules non ſuſtinens iniurias dimicauit. Achilles autem in iram & furorem verſus eſt. Aiax autem interfecit ſeipſum. iterum conſiderare debemus in aliis magnanimis aliquod commune vnum in quo conueniunt, ſicut Alexander & Socrates, qui habebant hoc commune quod non mutabantur propter proſperitatem fortunæ & propter infortunia, ſed indifferenter ſe habebãt in proſperitatibus & aduerſis. accipiamus ergo iſta duo, ſcilicet impaſſibile eſſe a fortuitis caſibus, & non tolerare iniurias, & conſideremus ſi eſt aliquod commune eis in quo conneniunt. ut puta quod dicamus quod utrunque contingit quod aliquis ſe exiſtimat dignum magis. in hoc enim conſiſtit ratio magnanimitatis. ex hoc contingit quod homo non poteſt pati iniurias, ex hoc etiam contingit quod ſpernit aut contemnit aut ſemper contemnit mutationem bonorum exteriorum tanquam minorum. ſi autem nihil commune inueniretur in illis duobus accep

tis non eſſet vna ſpecies magnanimitatis ſed duæ. vnde non poſſet dici vna cõmunis diffinitio proprie dicta. quia ſolius ſpeciei ſpecialiſſimę eſt talis diffõ.

Conſiderandum eſt ulterius, quod ſi quis per talem uiam uelit inueſtigare diffinitionem hominis, oportet conſiderare in quo omnes homines conueniũt ſcilicet in hoc commune quod eſt eſſe rationale.ſecundo oportet ex latere, in quo conueniunt.ſimiliter oẽs equi ut cõueniũt ĩ hinnibilitate.tertio oportet cõſiderare in quo cõueniũt ambo tam homines quam equi,uidelicet, cõueniũt in animali.ergo animal rationale eſt diffinitio hoĩs, & aĩal hinnibile eſt diffinitio equi, & hoc eſt conſiderando propriam dr̃iam ſpecificã equi per hinnibilitatẽ, & ſic de ſimilibus.hęc autem via dicitur uia reſolutionis, via ſimilitudinis,uia aſcenſus. prima uia de qua dictum eſt in ꝓcedẽti,uidelicet,dicitur uia diuiſionis, uia cõpoſitionis,& uia deſcenſus,ſimiliter dicitur uia ſimilitudinis.

Secunda concluſio huius capituli talis eſt, quod non oportet diffinire per metaphoras. quæ concluſio ſic probatur ſecundum philoſophum. nam cum diffinitiones ſint præcipua efficaciſſima media in diſputationibus,ſi diffinitiones darentur per metaphoras, ſequeretur quod & metaphoris diſputando poſſemus uti,hoc autem fieri non debet quia ſi metaphora accipitur ſecundum aliquod ſimile, non oportet quod illud quod eſt ſimile ſecundum unum ſit ſimile quantum ad omnia.unde in diſputationibus doctrinalibus, in quibus pręcipue quæritur ueritas,metaphora eſt uitanda:& a fortiori ęquiuocationes in diſputando, & per conſequens ſimilia in diffinitionibus dñt euitari, quia ęquiuocatio peior eſt metaphora ut dicit hic Egidius.

SOLVTIO.

Ad primum dicendum. negando conſequentiam ,quia dato ꝙ uia ſimilitudinis uenet̃ diffinitio modo expoſito,non tamen propter hoc excluditur ipſa diffinitio per metaphoricas locutiones, & licet in tali uenatione procedatur a minus communi ad maius commune,tamẽ concludendo diffinitionem iam inueſtigatam præponit magis cõmune minus cõi. Ad ſm patet ſolũ ex dictis &c.

LECTIO XVII.

Quomodo quod quid ęſt ſe habeat in quæſtionibus & eſt lectio.17.Doc.S.

QVAESTIO XVII.

quę habet articulos duo.

VLterius conſiderandum reſtat quare ipſum quod qd eſt poteſt inueſtigari.Poſt quam oſtenſum eſt quare ipſum quod quid eſt poteſt inueſtigari per uiam ſimilitudinis diuiſionis. Circa ꝙ triplex occurrit cõſideratio ſecundum quod iſte tractatus cõtinet in ſe tria capitula ſecundũ tres lec. D.Sã.nam primo cõſiderandum eſt quare ipſum quod quid eſt poteſt inueſtigari. Secundo conſiderandum eſt de ſolutione quęſtionis propoſitę quia quęrit de unitate cauſę & cauſati, & hoc in tertio capitulo ibi.[Vtrum autem contingat &c.]Circa primũ quærũtur duo.

Primo vtrum alicuius quæſtionis propoſitę poſſit inueſtigari propter quid accipiendo aliquod commune uniuocum ſiue analogum.

Secundo utrum diuerſę quæſtiones poſſint communicare propter quid.

Sequitur in Philoſopho,& in Do.S.ibi ad habendum aũt problemata.

ARTICVLVS I.

AD primum ſic proceditur.Videtur quod propter quid alicuius problematis non poſſit uenari accipiendo aliquod commune genus, aut aliquod commune analogum.Nam propter qd alicuius problematis terminabilis per de-

demonſtrationem eſt cauſa propria, & propter quam prædicatum ineſt ſubiecto cum demonſtratio procedat ex proprijs, ut in primo declaratū eſt, ſed nullum commune genus eſt cauſa propria propriç paſſionis alicuius ſubiecti. ergo propter quid non poteſt cōueniēter uenari accipiēdo aliquod cōmune genus.

2 Pręterea. Propter quid qđ eſt mediū demſtrationis ē diffō aut ſubiecti aut paſſionis loquēdo de demſtratione pp quid, ſed diffinitio nō eſt aliquod cōe genus uniuocum, neque analogum, cum cōuertatur cum eo cuius eſt diffinitio, genus autem non conuertitur cū eo cuius eſt genus, cū in plus ſe habeat. ergo &c.

O P P O S I T V M.

3 Sed cōtra eſt philoſophus in præſēti capitulo ibi. [Ad habēdū autem problemata &c.

C O N C L V S I O.

Reſpondeo dicendum, ꝙ iſte eſt ſextus tractatur huius ſecundi libri, in quo Philoſophus oſtendit modū inueſtigandi ipſum quod quid eſt ſoluendo duas quæſtiones. qui quidem tractatus continet in ſe tria capitula, ut in capite quæſtionis patuit. In primo capitulo docet modum inueſtigādi propter quid oſtēdendo ꝙ diuerſa problemata poſſunt in vnum propter quid. quod quidem capitulum continet in ſe duas concluſiones, de quarum ſecunda in ſequenti arti. uidebitur. Prima concluſio quæ eſt reſpōſiua ad quæſitum talis eſt.

Ipſum propter qd quod determinat demonſtratiue aliquam concluſionem propter quid debite poteſt inueſtigari tripliciter.

Primo accipiendo aliquod commune genus uniuocum nominatum.

Secundo accipiendo aliquod genus uniuocum innominatum uno nomine.

Tertio accipiendo aliquod commune analogum.

Primum probat philoſophus tali exēplo. Nam ſi aliquis uelit ſcire propter qd ineſt ſōnus uel vigilia in tali hoīe uel ęquo & alijs ſpeciebus animaliū, oportet quod uideat quid eſt illud commune ſubiectum cui conuertibiliter talis paſſio ineſt, quo habito id erit cauſa, pp quam talis paſſio ineſt inferioribus, ut puta propter quid ſomnus uel uigilia ineſt homini, reſpōdetur quia eſt animal: ſimiliter equo ineſt ſomnus & uigilia, quia eſt animal, ſimiliter de iſta paſſione hēre tres reſpectu inferioris triangulī. nā propterea Iſocheles habet tres angulos, qa eſt triangulus, & ſic de ſimilibus alijs, ut pp quid ſortes eſt riſibils qa eſt hō: oīs. n. hō eſt riſibilis, & ſolus hō ē riſibilis rō aūt huius documēti eſt, qa ſubiectū eſt cā ꝓpriç paſſionis, & iō ſi uelimus īueſtigare cām alicui' paſſionis, pp quā inſit aliquibus inferioribus, oportet accipere cōmune genus ſubiectum, quod eſt proprium paſſionis illius quare ineſt proprio ſubiecto, ut ꝓpter qd hō. eſt riſibilis, qa, uidelicet, eſt aīal rōnale: omne. n. aīal rationale ē riſibile.

Secūdū probat philoſophus tali exēplo. Nam habere duos uentres & carere dētibus in ſuperiori mādibula ſunt duo quæ conſequūtur hoc genus innominatū unico noīe quod eſt aīal cornutū & conueniunt boui & ceruo. ſi ergo quæratur pp quid ceruus habet duos uētres & caret dentibus in ſuperiori mandibula, accipiendum eſt illud commune genus innominatum, quia, uidelicet, eſt animal cornutū. Et ſimiliter ſi q̄ratur quare bos caret dentibus in ſuperiori mādibula, quia, uidelicet, eſt animal cornutum:

Tertium probat tali exemplo. Nam ueſtiri carnibus & ſuſtinere mollitiem carnis conueniunt his tribus, quæ ſunt ſępio, quod quidem neruus eſt ad ſuſtinendum mollitiem carnis, qualem neruum habent uermes, & ſpina, quam habent piſces, & oſſa, quæ habent alia animalia, prædictæ duę paſſiones conueniunt prædictis tribus ſecundū analogiam & proportionem quandam, quia ſuſtinere mollitiem carnis primo contingit oſſi, deinde ſpinę, & ultimo ſępioni. quæ quidem conueniunt prædictis tribus propter unum, uidelicet, propter duritiem, durities enim reperitur in oſſibus uel in omnibus his tribus ſecundum analogiam,

analogiam, vnde ſi quæraṫ propter q̄d Sepioni conuenit ſuſtinere mollitiem, reſpondetur quia, videlicet, habet duritiem, ex quo patet quod triplex poteſt intelligi p̄p quid ſiue inueſtigari alicuius q̄ōnis p̄ modū q̄ōnis propoſitæ. vno modo accipiēdo unum cōmune genus ſubiectum uniuocum nobis vno nomine nominatum, ſecundo modo accipiēdo unum commune genus uniuocū nobis vno nomine innominatum, tertio modo accipiendo aliquod commune analogum.

Pro declaratione prædictorum notandum eſt primo ſecundum philoſophum & Doc. S. quod regula ſiue documentum quod valet ad quamlibet prædictarum venationum eſt talis. Nam oportet reducere paſſionem talem, cuius cauſa quæritur propter quam ineſt alicui ſubiecto ad aliquod commune, ſiue ſit vniuocum, ſiue ſit analogum, ſiue ſit nominatum, ſiue ſit innominatū deinde oportet conſiderare ad quę id commune ſequatur, & quæ ſunt illa, quæ ad hoc commune ſequuntur, quēadmodum patuit in exemplis prędictis. nam eſſe animal eſt quoddam commune, ad quod ſequitur ſomnus & vigilia, & tale commune ſequitur homo aſinus leo, & ſic de alijs ſpeciebus animalis vniuerſaliter. verum eſt quod id commune ad quod ſequitur aliqua paſſio eſt cauſa propter quam illa paſſio ineſt illis, ad quæ ſequitur id commune ut eſſe animal eſt cauſa, propter quam ſomnus & uigilia ineſt homini uel aſino &c. Et habere cornua eſt cauſa quare ceruꝰ caret dentibus in ſuperiori mandibula, & ſic de omnibus propter neceſſitatem ruminationis, tale enim animal primo accipit herbas non maſticando, & ponit in uno ventre, poſtea uero dum quieſcit in ſtabulo extrahit talem herbam ruminando ad maſticandum, qua maſticata ponit in uentrę interiori, & tale animal caret dentibus in ſuperiori mandibula, quia illā materiam, q̄ debet conuerti in dentes, natura conuertit in cornua, vt mediantibus illis poſſit ſe a nociuis defendere, ſēper enim natura facit quod melius eſt cū agat propter finem.

Conſiderandum eſt vlterius ſecundū Egidium, quod unum ſequi ad aliud poteſt intelligi dupliciter. uno modo ſecundum conſequentiam, & ſic ſuperiora ſequuntur ad inferiora. ut animal ſequitur ad hominem, ualet enim homo eſt, ergo animal eſt, ſed non econuerſo, & hoc modo id quod ſequitur non eſt poſterius, ſed prius, ut patet in præſenti, quod id eſt prius a quo non conuertitur conſequentia. Alio modo accipi ſequi ſecūdū poſterioritatem, ut ſequi ſit idem quod eſt eſſe poſterius, & ſic inferiora ſequuntur ad ſuperiora, quæ ſunt priora illis, unde cum dicebatur, quod homo ſequitur animal accipiendum eſt ſequi ſecundo modo & non primo modo. ſi uero dicatur quod animal ſequitur ad hominem, accipitur ſequi primo modo & non ſecundo modo.

Conſiderādum eſt vlterius hic ſecundum philoſophum, quod ad hoc quod habeamus propter quid circa ſingularia problemata, quæ ponuntur in principio capituli, oportet conſiderare diuiſionem & ſubdiuiſionem, & ſic ad ſingula procederę diſputando, ſuppoſito cōi genere, ut ſi quis velit conſiderare, propter quid aliquid conueniat aliquibus animalibus, oportet iterato accipere ſecundum ſubdiuiſionem qualia ſunt, quæ conſequuntur primo ad aliquod commune, ſub quo alii continentur, & ſic ſemper dēmus procedere accipiendo id quod eſt primum. ita, uidelicet, quod fiat immediata diuiſio, q̄d etiam ſupra obſeruabatur in diuiſionibus, quibus proceditur ad inueſtigandum quod quid eſt. Sic autem procecedendo, manifeſtum eſt, quod poterimus dicere propter quid aliqua inſunt his quę continentur ſub aliquo communi, ut patet ex dictis.

SOLVTIO.

Ad primum igitur dicēdū, quod licet nullum commune genus logicum quod dicitur genus vniuerſale ſit cauſa prima paſſionis alicuius ſpecierum contentarum

rum

rum ſub ipſo, tamen genus ſubiectum quod ſuperius dicebatur genus ſcibile eſt cauſa propria propriȩ paſſionis, vt patet. 2. meta. & in primo huius. hic aũt fit mentio de genere ſubiecto ſiue de genere poſterioriſtico. vnde ratio laborat in ȩquiuoco, & per hoc patet ſolutio ad ſecundum.

Seqtur in Philoſopho & in Doct. S. ibi. eadem autem ſunt.

ARTICVLVS II.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quod multa problemata non poſſint communicari in vno propter quid. Nam diuerſarum cõſiderationum ſunt diuerſa media, vt in primo huius habitum eſt, ſed propter quid eſt medium demonſtrationis. ergo multarum propoſitionum ſiue problematum non poteſt eſſe vnum propter quid.

2 Præterea. Vnius effectus nõ poſſunt eſſe plures cauſæ proprie in eodem genere cauſæ, vt hic infra concedit Philoſophus, & in. 2. phy. ergo diuerſorum effectuum nõ poteſt eſſe vna cauſa propria & in eodem genere cauſȩ, ſed propter q̃d quod eſt medium demr̃ationis eſt propria cauſa inhȩrentiȩ concluſionis. ergo &c.

3 Præterea. Diuerſarum rerum diuerſȩ ſunt quidditates, cum vt ſupra cõceſſum eſt ſi idem ſit quod reſpondetur ad q̃d eſt & propter quid, ſequeretur quod diuerſarum concluſionum in problemate propoſitarum non poſſit eſſe vnum propter quid.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus in fine huius capituli ibi. [Eadẽ autem ſunt &c.]

CONCLVSIO. cum ſolutione.

Reſpondeo dicendum, quod ſecunda concluſio huius capituli, quæ eſt reſpõſiua ad quæſitum talis eſt. Multa problemata demonſtrabilia poſſunt habere unum propter quid, quæ concluſio probatur a Philoſopho dupliciter. nam Philoſophus primo oſtendit, quod multa ꝓblemata poſſunt habere idem medium ſimpliciter. nam ad hoc problema, quare echo fit & quare apparet idolum in ſpeculo, & quare apparet iris innubibus reſpondetur idem eſſe propter quid, uidelicet, quia in omnibus eſt antipariſtaſis, ideſt, contraria reſiſtentia ſiue repercuſſio. ſecundo oſtendit quod multa ꝓblemata poſſunt habere vnum propter quid, non quidem ſimpliciter & omnino ſed quia vnum eſt ſub altero, nam ſi q̃ratur propter quid pluuia in fine menſis Ianuarii magis inundat. reſpondetur quod eſt propter hoc quod finis menſis eſt magis pluuialis. Et ſi quæratur quare finis menſis eſt magis pluuialis. reſpondetur quod eſt propter hoc, quia tunc deficit luna quæ habet dñium ſuper humores, & tunc deficiente lumine eius magis cõmouentur vapores in aere, ex quibus cauſatur pluuia. Ex quo patet quod illa duo media ſiue propter q̃d ſic ſe habent, quod vnum illorũ eſt ſub altero, & ſic ſunt vnum medium, ſiue vnum propter quid, non oĩno, ſed ratione ſubordinationis, unde etiam patet quod multa problemata poſſunt dici eadem dupliciter. uno modo propter identitatem medij ſiue propter quid. alio modo propter medii ſubordinationem.

Conſiderandum eſt tamen hic ſecũdum Philoſophum ut adducit Doc. San. quod aliqua dicuntur eadem propter hoc, quod habent idẽ medium propter quid vnum in genere, diuerſificatum tamen in ſpecie, vt patet de ſono echo, de imagine in ſpeculo, & de iride in nubibus, omnia enim illa conueniunt in medio propter quid uno ſecundum genus quod eſt repercuſſio. ſed tamen tale medium diuerſificatur ſecundum ſpeciem. illȩ enim tres repercuſſiones differunt ſpecie. nã echo fit propter repercuſſionem aeris moti a corpore ſonantis ad aliquod corpus cõcauum, apparitio autem imagis in ſpeculo fit propter hoc, immutatio medij repercutitur ad ſpeculum, ſed iris fit propter hoc quod radij ſolares repercutiuntur ad ua pores humi-

humidos, vt ad longum patet in paruis naturalibus, ſed ſunt aliqua plura ꝓble mata, quæ habēt idem medium ſecundum ſpecies, vt propter quid homo eſt riſibilis, propter quid eſt flexibilis, & ꝑ quid homo ē diſciplinabilis. Ad hęc omnia reſpōdetur quod eſt animal rationale, quod quidem habet medium vnū ſecundum ſpeciem, quædam vero ſunt, q̄ hēnt mediū vnum ſolum ſm̄ analogiā, vt ſupra patuit de ſpina & Sepione.

Conſiderādum eſt ulterius, quod ꝓblemata, quæ dicantur plura ſunt in duplici differētia. Nam quædam ſunt in quibus plures paſſiones quæruntur de pluribus ſubiectis, & talia ſunt in duplici differentia, nam aliqua ſunt in quibus plures paſſiones quæruntur de pluribus ſubiectis penitus diſparatis, ut ꝑ quid homo eſt riſibilis, & propter quid equus eſt hinnibilis, & talia problemata non habent idem propter quid, quædam uero ſunt in quibus plures paſſiones quæruntur de pluribus ſubiectis non diſparatis, ut ꝓpter quid homo eſt riſibilis, & propter quid animal eſt rationale, & talia poſſunt habere idem medium, alia uero ſunt in quibus quæruntur plures paſſiones de uno ſubiecto, uel una paſſio de pluribus ſubiectis, & talia poſſūnt communicare in uno medio quod eſt unum aut ſecundum genus, aut ſecū dū ſpeciem, aut ſecundum analogū, aut vero ſecundum ſubordinationem, ut ex dictis patet. Ad argumenta patet ſolutio ex prædictis.

LECTIO XVIII.

De ſimultatæ cauſæ, & effectus, & eſt lectio decimaoctaua.
Doctoris Sancti.

QVAESTIO XVIII.

quę habet articulum vnicum.

TANDEM conſiderandum reſtat de conſequentia cauſæ ad cauſatum, quare, videlicet ad cauſatum conſequatur effectus. Circa quod quæritur vtrum cauſa & cauſatum ſimul ſint quo ad exiſtentiam.

Sequitur in Philoſopho, & in Doct. S.

De cauſa autem & de re cuius cauſa.

ARTICVLVS VNICVS.

AD quod ſic proceditur. Videt̄ quod cauſa & cauſatum non ſemꝑ ſint ſimul. Nam habere lata folia eſt cauſa quod fluāt folia alicuius arboris, & tamen habere lata folia & folia fluere nō ſunt ſimul quo ad exiſtentiam, cum tempore unum præcedat aliud. ergo &c.

2 Præterea. Vehemens repercuſſio eſt cauſa quare cauſatur iris, ut ſupra conceſſum eſt, & tamen poſita vehemēti repercuſſione non ponitur ſimul iris, aliter ſonus eſſet iris cum cauſetur ex vehementi repercuſſione. ergo &c.

Sed dicebat quod poſita cauſa propria ponitur cauſatum, non tamen poſita communi de qua argumentum procedit.

Conſiderandum etiam eſt quod habere lata folia eſt cauſa propria, quod folia cito defluant ſiue decidant, & tamen non ſimul eſt habere lata folia & cito defluere.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt philoſophus in præſenti capitulo ibi. [De cauſa autem &cęt.

CONCLVSIO.

cum ſolutione.

Reſpondeo dicendum, ꝙ iſtud eſt ſecundum capitulum huius tractatus, in quo philoſophus ſoluendo unam quęſtionem ponit vnā concluſionē, q̄ eſt reſpōſiua ad quęſitum. uidelicet, quod cā & cauſatum ſemper ſimul ſunt ſecundū conſequentiam, quam concluſionem probat philoſophus duabus rationibus quarum prima quæ ſumitur ſecūdum rationem cauſæ & cauſati eſt talis, nā omne cauſatum oportet habere aliquā cauſam, quia ponere cauſatum eſſe ſine cauſa eſt ponere cauſatum nō eſſe cau

ſatum

ſatum. ergo hoc cauſatum eſt ſimul cũ hac cauſa. ſicut ad hoc quod eſt terram eſſe ĩ medio ſequitur de luna quod deficiat, & ad hoc quod eſt arborẽ habere lata folia, ſequitur quod folia defluant. ſecunda ratio quæ ſumitur ex ratione demonſtrationis eſt talis. Nam cauſa & cauſatum per ſe inuicem demonſtrantur. ergo ſimul ſe conſequuntur. patet conſequentia, quia ad medium demonſtrationis ſequitur de neceſſitate concluſio. antecedens patet ſic demonſtrando, quicquid habet lata folia fluit folio, ſed uitis habet lata folia. ergo fluit folio, & econuerſo. Quicquid fluit folio habet lata folia, ſed uitis fluit folio. ergo vitis habet lata folia.

Et ſi arguatur demonſtratio procedit ex cauſis, vt in primo huius declaratum eſt. ergo cauſa & cauſatum per ſe inuicem non demonſtrantur, aliter aliqua duo eſſent ſibi inuicem cauſa in eodem genere cauſæ, quod eſt impoſſibile. Dicendum quod cauſa & cauſatum non per ſe inuicem demonſtrantur eodem modo ſed diuerſimode, quia quando cauſatum demonſtratur per cauſam eſt demonſtratio propter quid. ſed quãdo econuerſo cauſa demonſtratur per cauſatum eſt demonſtratio, quia eſt, vt hic dicit philoſophus, ille enim qui per defectũ lunę demonſtrat ꝙ terra eſt in medio cognoſcit quia & non propter quid, quia interpoſitio terræ eſt cauſa defectus lunæ, & non econuerſo, cum in rõne eclipſis ponatur, ꝙ terra ſit in medio, unde defectus lunę cognoſcitur per interpoſitionem terræ, ſicut per medium propter quid & non econuerſo.

Conſiderandum eſt hic ſecundum philoſophum, quod quando aliquis effectus conuenit pluribus propter diuerſas cauſas, quando aliqua illarum cauſarum eſt, neceſſario eſt rem eſſe. ſed exiſtente effectu non eſt neceſſariũ quamlibet illarum cauſarum eſſe: licet neceſſe ſit aliquã illarũ cãrum ſimul eſſe, verbi gratia vituperabile eſſe conuenit audaci & timido propter diuerſas cauſas. nam conuenit audaci per exceſſum, timido uero propter defectũ, unde ſiue ſit ſuperabundantia ſiue defectus neceſſe eſt eſſe vituperabile, ſed ſi ponat̃ uituperabile eſſe eſt neceſſe quod ſit ſuperabundantia, vt patet in timido, ſed tamen neceſſe eſt quod ſit vel ſuperabũdantia vel defectus.

Conſiderandum eſt vlterius ſecundũ Philoſophum in littera, quod quando eſt aliquis effectus qui conuenit uni cõmuni propter unam cauſam oportet ſẽper quod ad cauſam ſequat̃ effectus & econuerſo. ſicut fluere folio conuenit plantę habenti lata folia propter hanc cauſam, quæ eſt condenſatio humoris & econuerſo. oportet quod poſita cauſa in tali ſubiecto ponatur effectus, vt ſi condenſatio humoris ſit in arbore neceſſe eſt quod in arbore folia fluant.

Conſiderandum eſt ulterius hic ſecũdum D.S. & Egidium, quod ſimul poteſt accipi dupliciter. vno modo vt dicit ſimultatem temporis. alio modo ut dicit ſimultatem conſecutionis, hic autem accipitur ſimul ſecundo mõ & non primo mõ, vt ſi ponatur vnum ſiue cauſa ſiue cauſatum neceſſe eſt conſequi aliud ſimul tempore ſiue ſecundum prius & poſterius. Ad argumenta patet ſolutio ex prædictis in capite articuli adducta.

LECTIO XIX.

De proportione cauſæ & effectus, & eſt lectio decimanona. Doctoris Sancti.

QVAESTIO XIX.

quę habet articulum vnicum

INSVPER conſiderandum eſt quare cauſa & cauſatum ſe habeant ad inuicem quantum ad unitatem. Circa quod quæritur, utrum unius effectus ſit tantum una cauſa uel ſint plures cauſæ.

Sequitur in Philoſopho & in Doc. S.
vtrum autem contingit.

ARTICVLVS VNICVS.

AD quod ſic proceditur. Videtur ꝙ vnius & eiuſdem effectus ſit tantū vna cauſa. Nam diffinitio eſt explicans cauſam rei, vt ſupra conceſſum eſt, qa ſignificatum diffinitionis eſt ipſum qđ qđ eſt, ſed vnius rei vnica eſt diffinitio cum vnius rei ſit vnum eſſe. ergo vnius effectus eſt tm̄ vna cauſa & non plures.

2 Præterea. Vnius effectus demonſtrationis de aliquo nō eſt niſi vnum mediū demſtionis vt dicit hic philoſophus, ſed mediū demſtatiōis ꝑꝑ qđ eſt cā. ergo &c.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus in litera ibi. Vtrum autem contingat &c.]

CONCLVSIO.
cum ſolutione.

Reſpondeo dicendum, quod iſtud tertium capitulum huius ſexti tractatus, in quo Philoſophus mouet hanc quęſtione, uidelicet, vtrum vnius effectus ſit tantum vna cauſa, quam ſoluit per diſtinctionem. Nam contingit aliquid aſſignari ꝓ cauſa alicuius effectus tripliciter. vno mō accipiendo cauſam per ſe pro medio demonſtrationis cōcludēdo eſſe ctū. alio modo accipiēdo aliquod ſignū pro cā. tertio modo accipiendo aliquod accidens. primo modo vnius effectus eſt tm̄ vna cā, ut probat philoſophus ꝑ primam rationem in obiiciendo adducta. Sed ſcđo modo & tertio mō vnius effectus pn̄t eſſe plures cāę, ut ꝙ aliquid ſit uituperabile per ſe cauſa eſt eſſe pręter rōnem rectam. Sed inſtabat diſcipulus. Nā ſupra conceſſum eſt, ꝙ per qđlibet genus cāę poteſt fieri demſtatio, qđ etiā probatur ſecundo phy. ergo unius effectus pn̄t eſſe plures cāę, accipiendo cauſā ꝓ cā ꝑ ſe, ǭaccipit ꝓ medio demſtationis propter quid. Cōfirmabat, qa unius effectus poſſunt eſſe plures diffinitiones & per ꝯn̄s ratio philoſophi nulla. dicendū ad utrunque ſimul ſm̄ Egidiū ꝙ eiuſdē rei ſm̄ diuerſa genera cauſarum poſſunt eſſe plures cauſę per ſe quę poſſunt ſumi pro medio in demſtatione, ſed euiuſdem rei poſſunt eſſe plures cauſę per ſe, quæ ſint medium in demonſtratione ſimpliciter potiſſima, de qua hic loquitur philoſophus. qa talis demonſtratio accipit pro medio diffinitionem cōpletā & perfectam ſimpliciter. quæ includit oēs cauſas alicuius effectus demonſtrabilis, unius enim effectus non poteſt eſſe niſi unum tale medium, quia unius rei non eſt niſi unica talis diffinitio ꝑfecta ſimpliciter completa.

Conſiderādū eſt hic ſm̄ Rodulphum britonū, ꝙ cauſarum quędā ſunt per ſe, quędam per accn̄, unius rei pn̄t eſſe plures cauſę per accn̄s ēt in eodem genere cāę, ut ipſius ſtatuę cā per accidens eſt polycletus albus & muſicus De cauſis uero per ſe potiſſimis loquitur dupliciter uel in eodem genere cauſę, uel in diuerſis generibus cauſarū. ſi ſecundo mō ſic eiuſdem effectus poſſunt eſſe plures cāę per ſe, quia oīa alia citra primam cauſam poſſunt habere plures cauſas. ſi uero loquamur de cauſis per ſe in eodē gn̄e cauſę p̄t intelligi dupliciter, qa uel loqmur de cauſis tā cō bus quā propriis vel de cauſis mediatis & propriis, ſi primo modo, ſic etiam unius effectus poſſunt eſſe plures cauſę. ſi ſecundo modo, ſic unius effectus in eodem genere non poſſunt eſſe plures cāę. qa ſicut ad cām per ſe & immediatam ſequitur effectus, ita ad unitatem & pluralitatem tali. cauſę ſeqtur unitas uel pluralitas effectus.

Conſiderandum eſt ulterius ſecundū Philoſophum in littera, ꝙ ſi accipiantur cauſa & cauſatum ꝑ ſe habebunt eodē mō ſe ꝓportionata uniuerſaliter. Nā ſi effectus ſit idē genere & diuerſus ſpecie etiam cauſa erit talis, ſi uero effectus ſit ęquiuocus etiam cauſa erit talis. ſed ſi effectus ſit analogus cauſa erit analoga. Exemplum primi, ut cauſa per quam poſſemus arguere a commutata proportione in numeris figuris, & temporibus, a corporalibus ſunt alia ſpecie & eodem genere, ſicut numerus, figura, & tp̄s, differūt ſpecie & ſunt eadē genere. ſ.

de

de genere quantitatis. augmētum enim eſt cauſa, quod poſſumus arguere a cōmutata proportione. quod quidem augmentum eſt idem ſecundum genus,& aliud ſecundum ſpeciem, quia tale augmentum eſt idem ſecundum quantitatem, & eſt aliud ſecundum ſpecies ſubalternas quantitatis.nam vnum pertinet ad quantitatem diſcretam & aliud ad quantitatem continuam. Exemplum ſecundi, nam eius quod eſt eſſe ſimile, alia cauſa eſt in coloribus & in figuris, quia ęquiuoce dicitur vtrobique,in figuris enim nihil aliud eſt eſſe ſimile quam quod anguli ſint ęquales, ſed in coloribus eſſe ſimile eſt quod faciant eandem immutationem in ſenſu, vel aliud huiuſmodi.Exemplum tertii quia cauſa tā iridis quā echo eſt repercuſſio, quæ eſt eadem ſecundum proportionem.

Conſiderandum eſt ulterius ſecundum Philoſophum, quod cauſam & id cuius eſt cauſa & ſubiectum conſequūtur ad inuicem,ſic,videlicet,ſi accipiantur vniuerſaliter,ſed ſi accipiatur vnumquodque particulariter, tunc id cuius eſt cauſa erit in plus quam ſubiectum & quam cauſa, ſi talia accipiantur ſecūdū ꝙ cōpetūt huic vel illi particuraliter, ut hæc paſſio q̄ eſt hēre angulos q ſunt extra æquales quatuor rectis in plus eſt q̄ triāgulus & quadrangulus.angulos.n. extrinſecos eſſe ęquales quattuor rectis eſt paſſio quæ conuenit figure recti lineę. ſi ergo talis paſſio & cauſa & tale ſubiectum accipiantur vniuerſaliter, tunc omnia ſe habebunt ad inuicem cōuertibiliter,quia medium quod eſt cauſa paſſionis eſt diffinitio ſubiecti. Manifeſtum eſt enim quod diffinitio ſubiectum & propria paſſio adinuicem ſe habebunt conuertibiliter, ſed ſi accipiantur paſſio communis in plus ſe habebit quam ſubiectum proprium & cauſa propria, ſicut folio fluere conſequitur ad inuicem & excedit ipſum cum ſequatur etiam ficum & excedit ipſam,nō tamen eſt exceſſiuum omnium quibus cōuenit, ſed eſt eorum ſicut æqualium. ſi ergo aliquis velit accipere illud quod eſt primum & medium reſpectu omniū ſi erit hoc quod eſt diffinitio eius quod eſt folio fluere.unde ſi quæratur, quid eſt folio fluere, dicetur quod nihil aliud eſt quam cōdenſari ſuccum ſeminis cum lacte folij ad ramum.

Conſiderandum eſt vlterius ſecundū philoſophum,quod cauſa quæ conſecutionem habet cum ſuo effectu eſt tam atoma.i.indiuiſibilis ſiue adæquata,quādo, videlicet, unius effectus aſſignatur una cauſa & nō plures potiſſime loquēdo de cauſa inferēdi.Cauſa autem adęquata vt innuit hic philoſophus quærenda eſt in ſubiecto proprio,& magis accedimus ad ſubiectum proprium aſcendendo per viam reſolutionis verſus vniuerſale,ideo hoc modo quærenda eſt talis cauſa vniuerſalis,vt in volatilibus eſt longa vita per eſſe ſiccum, & longa vita eſt eſſe ſiccum per temperamentum complexionis,ſed longa vita non eſt in temperamento complexionis per aliquid aliud, igitur temperamentum cōplexionis eſt cauſa adęquata,quare aliqua ſunt longæ vitæ.

Conſiderandum eſt vlterius vel finaliter ſecundum Egidium quod vniuerſale eſt proprium ſubiectum & radicale & primum fundamentum omnium aliorū. omnia igitur alia, videlicet, tam paſſio quam cauſa paſſionis quærēda ſunt ſub uniuerſali ſubiecto, ſicut poſteriora ſub priora, & quærenda ſunt in vniuerſali ſubiecto tanquam ſubſtentata in radicali fundamēto.hec ille. Ad argumēta patet ſolutio p diſtinctionē ſupra poſitā

LECTIO XX.

De cognitione primorum principiorum & concluſionum & eſt lectio 20. Doc. San.

QVÆSTIO XX.

quę habet articulos duos.

METHODVS cui hucuſque operam dedimus in capite huius ſecūdi libri, requirit quod hoc

hoc ultimo tractatu conſideremus de cognitione primorum principiorũ demonſtrationis. Circa quod quęruntur duo.

Primo utrum cognitio primorũ principiorum ſit nobis innata uel in nobis de nouo acquiratur.

Secundo utrum cognitio principiorum & ipſarum concluſionum ſit unus & idem habitus, uel utrum alio habitu cognoſcamus principia, & alio habitu concluſiones.

Sequitur in Philoſopho & in Doc. S.

De principijs autem qualitatis.

ARTICVLVS I.

AD primum ſic proceditur. Videtur quòd cognitio primorum principiorum ſit nobis innata & nõ acquiſita. Nam ut arguit hic philoſophus omnis noſtra cognitio intellectiua acquiſita fit in nobis ex prĕexiſtenti cognitione, ut in capite primi huius declaratum eſt: ſed cognitio primorum principiorum non fit ex præexiſtenti cognitione. cum ea nulla cognitio ſit certior. magis enim certum non cauſatur ex minus certo. unde cognitio concluſionis cauſatur ex cognitione principiorum quę eſt certior & non econuerſo. ergo cognitio primorum principiorum non eſt in nobis acquiſita, & per conſequẽs eſt nobis innata.

2 Præterea. Cognitio primorum principiorũ dr̃ ſapiẽtia 6. ethico. ſed ſapiẽtia non eſt habitus acquiſitus, ſed infuſus cum ſit donum Spiritus Sancti. ergo idem quod prius.

3 Prĕterea. Anima non deſtituitur a ſua propria perfectione, ſed perfectio animæ intellectiuæ eſt ſciẽtia. ergo ſemper in ipſa anima fuit ſcientia, & per conſequens cognitio primorum principiorum. cum ſcientia talem cognitionẽ præſupponat.

4 Præterea. Secundum commentatorem ſecundo metaphy. cognitio principiorum eſt naturaliter habita. ergo innata & ſic idem quod prius.

5 Præterea. Vnuſquiſque ſane mentis cõcedit prima principia, cum ea nullus mentis ſanę negare poſſit, ut patet quarto metaphy. ergo uidetur quod cognitio ipſorum ſit naturalis & innata & ꝑ conſequens non acquiſita.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt philoſophus in litera ibi. [De principiis autem quare &c.]

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum, quod iſte eſt ultimus tractatus qui continet unicum capitulum in quo philoſophus determinando de cognitione primorum principiorum ſoluit tres quæſtiones adducendo duas concluſiones, de quarum ſecunda in ſequenti articulo uidebitur.

Prima concluſio quæ eſt reſponſiua ad quæſitum talis eſt. habitus primorum principiorum non ſunt nobis naturaliter innati, ſed acquiſiti. hanc concluſionem probat philoſophus tali ratione. nam alios latent habitus principiorum. multi enim ſunt qui ignorant principia ſcientiarum. ergo tales habitus nõ ſunt nobis naturaliter innati, patet conſequẽtia. nam illi qui habent cognitionẽ primorum principiorum habent cognitionem certiorem cognitione quæ eſt per demonſtrationem, ſed cognitio ꝑ demonſtrationem non poteſt haberi, ita quod lateat habentem. nam dictum eſt in principio huius, illud vere ſcitur quod eſt impoſſibile aliter ſe habere. ergo multo minus poteſt eſſe qđ aliquis habeat cognitionem principiorum immediatorũ & lateat ipſum quod tamen inconueniens ſequeretur. Confirmatur eadem cõcluſio tali rõne. nã intellectus nõ eſt eorũ quæ ſunt in actu ante ſuum intelligere: vt patet tertio de anima: ſed eſt in potentia ad omnia intelligibilia quod non eſſet ſi cognitio principiorũ eſſet in nobis innata. Præterea. Ibidem dicitur quod intellectus noſter in principio ſuæ creationis eſt tanquam tabula raſa in qua nihil depictum eſt: ſed in tabula raſa antequam depingatur non eſt aliqua figura uel imago. ergo &c.

Con-

Conſiderandum eſt hic ſecundũ philoſophũ ꝙ neceſſe eſt a principio creationis in nobis eſſe quandam potentiam cognoſcitiuam, quæ ſcilicet præcedat cognitionem principiorum, non tamen talem quæ ſit certior quantum ad certitudinem cognitionis principiorum, vnde non eodem modo cognitio principiorum ſit in nobis ex præexiſtenti cognitione, ſicut accidit in his, quæ cognoſcuntur per demonſtrationem quemadmodum declaratum eſt in primo huius.

Conſiderãdum eſt vlterius ꝙ habitus principiorum non ſunt in nobis determinati.i.complete innati,dr̃ determinatum quod eſt terminatum & quod peruenit ad perfectum terminum.cognitio aũt principiorum non eſt nobis indita naturaliter ſub eſſe completo & formaliter,tamẽ naturaliter aliquid habemus ad cognitionem principiorum effectiue,videlicet,finaliter & diſpoſitiue inquantum habemus naturaliter inditum lumen intellectus agentis,uirtutecuius prima principia fiunt in nobis nota immediate cognitis terminis.hæc Egid.ſm ſentẽtiam philoſophi & Doct.S.& licet aliqua principia ſpecialia accepta ut cognitiones & nõ vt principia poſſint demonſtrari,tamen principia ut principia non poſſunt demonſtrari.principia vero communia non indigent ſyllogiſtica probatione,ſed ut dictum eſt cogni tis terminis immediate abſque diſcurſu cognoſcuntur præſuppoſita cognitione.

Conſiderandum eſt vlterius ſecundum philoſophum in litera quod tres ſunt gradus principiorum cognoſcitiuorum, primus qui eſt communis omnibus animalibus eſt,quod omnia animalia habent quandam naturalem potentiam ad iudicandum de ſenſibilibus qui uocatur ſenſus qui non acquiritur de nouo, ſed ipſam naturam conſequitur. ſecundus gradus eſt in quibuſdam animalibus, videlicet, perfectis in quibus remanet aliqua ſpecies vel impreſſio ſpeciei ſenſibilis abſtracta a ſenſibili. ideo contingit eſſe quandam cognitionem in anima prẹter ſenſum quæ dicitur memoria. tertius gradus eſt, qui ſolum conuenit animalibus perfecte rationalibus, præter memoriã & ſenſum eſt aliquod principium cognoſcitiuum quod eſt ipſa ratiocinatio de his quæ remanent in memoria.

Conſiderandum eſt ulterius ſecundum philoſophum ubi ſupra quod in nobis ex ſenſu fit memoria,& ex memoria multotiens facta circa eandem rem in diuerſis tamen ſingularibus fit experimentum. nam experimentum nihil aliud eſſe videtur quam accipere aliquid ex multis in memoria retentis. tamen experimentum indiget aliqua ratiocinatione circa particularia per quam confertur vnum ad aliud quod eſt proprium rationis, puta cum aliquis recordatur quod talis herba ſanauit multos a febre dicitur eſſe expertus quod talis herba ſit ſanatiua febris. ratio autem non conſiſtit in experimento multorum ſingularium, ſed ex multis particularibus, ſiue ſingularibus, in quibus qui hoc expertus eſt accipit unum commune quod firmat in anima & conſiderat id abſque conſideratione alicuius ſingularis, quod quidem commune accipit vt principium artis & ſcientiæ, verbi gratia, quandiu medicus conſiderat hanc herbam ſanaſſe Sortem & Platonem, & ſic de multis alijs accipit de ea experimentum, quando autem eius conſideratio aſcendit ad hoc quod talis ſpecies herbæ ſanat febricitantem ſimpliciter, hic accipitur ut quẹdam regula artis medicinæ,de qua prolixius in ſumma diuinæ philoſophiæ diſputatum eſt circa primum.

Conſiderandum eſt ulterius ſecundum Doctorem Sanctum ibidem, quod philoſophus dicit uniuerſale eſſe quieſcẽs i anima, quia cõſiderat uniuerſale preter ſingularia in q̃bus eſt motus & hoc loquẽdo eſt cõſiderõne aĩæ q̃ eſt

per primam operationem intellectus. quia loquendo de ſecunda operatione intellectus a: ima non poteſt conſiderare uniuerſalia eſſe præter ſingularia abſque falſitate. unde licet in prima operatione intellectus abſtrahentium non ſit mendacium ut dicitur in ſecundo phyſicorum. tamen abſtrahentiũ in ſecunda operatione intellectus eſt mendacium.

Conſiderandum eſt ulterius ſecũdũ eundem Doct. Sanctum. ibidem quod Philoſophus hic dicit vniuerſale eſſe vnum præter multa non quidem ſecundum eſſe, ſed ſecundum conſiderationem noſtram, intellectus enim conſiderat naturam aliquam puta hominis nõ reſpiciendo ad ſortem & Platonem &c. Quod tamen & ſi ſecundum conſiderationem intellectus ſit unum præter multa, tamen eſſe in omnibus ſingularibus vnum & idem non quidem numero quaſi ſit humanitas numero omnium hominum, ſed ſecundum rationem ſpeciei. ſicut hoc album eſt ſimile illi albo albedine non quaſi vna numero albedine exiſtente in utroque, ita etiam ſortes eſt ſimilis Platoni in humanitate nõ quaſi una numero humanitate exiſtente in vtroque. Ex hoc ergo experimento & tali vniuerſali per experimentum accepto eſt in anima id quod eſt principium artis & ſcientiæ.

Conſiderandum eſt vlterius ſecundum Philoſophum & Docto. Sanctum, ibidem quod vt dicitur nono ethicorũ. ars eſt recta ratio factibilium a nobis. vnde ſi ex experimento accipitur aliquod vniuerſale eſſe factibile. puta circa ſanationem aut agriculturam id uniuerſale erit principium artis, & quia ſcientia ut dicitur ibidem eſt circa neceſſaria. ideo ſi ex experimento ſumatur vniuerſale circa ea, quæ ſemper eodem modo ſe habent puta circa numeros & figuras. tale uniuerſale erit principium ſcientiæ.

Conſiderandum eſt ulterius ſecundũ eundem quod habitus principiorum non acquiritur in nobis de nouo ab aliquibus habitibus notioribus præcedentibus, ſicut generatur i nobis habitus ſcientiæ ex pręcognitione principiorum, ſed habitus principiorum fiũt in nobis ut dictum eſt, a ſenſu memoria & experimento præexiſtentibus. exemplum Philoſophi eſt ſicut in pugnis quę fiunt per reuersionem exercitus deuicti & fugati. cum enim unus eorum cęperit immobiliter ſtare & non fugere, & alius ſtat adiungens ſe ei & poſtea alter quouſque ter congregentur quod faciunt principium pugnæ. ſic enim ex ſenſu & memoria vnius ſingularis & iterum alterius & alterius quandoque peruenitur ad id quod eſt principium artis & ſcientię.

Conſiderandum eſt ulterius quod quia aliquis poſſet credere, quod ſolus ſenſus & memoria ſingularium ſufficerent ad cauſandum cognitionem intellectualem principiorum ſicut, quidam antiquorum opinati ſunt non ponentes differentiam inter ſenſum & intellectum. ideo ad hoc excludendum Philoſophus in littera adducit quod ſimul cum ſenſu oportet præſupponere talem naturam animę, quæ ſit ſuſceptiua cognitionis vniuerſalis quod fit per intellectum potentialem. oportet etiam quod poſſit agere id per intellectum agentem qui facit intelligibilia in actu per abſtractionem vniuerſalium a ſingularibus.

Conſiderandum eſt vlterius ſecundum Egidium quod exemplum Philoſophi de exercitu fugiente eſt optimum ad propoſitum. nam ſicut exercitus fugiens eſt obſtupefactus & diſperſus neſciens in quo loco congreget ſe, & quaſi cauſaliter ſe ponit non totum ſimul, ſed paulatim ſe congregat: ſi cum volumus cognoſcere cauſas & principia ex quorum cognitione generatur in nobis intellectus quaſi ſumus ſtupefacti ex admiratione, quia videmus effectum ignorantes cauſam & quaſi ſparſi cogitamus hinc inde neſcientes vbi figamus cogitationem noſtram. poſtquam

autem

autem figimus nos in aliqua memoria, vt quia hic videmus in tali tempore, quaſi caſuale eſt quod nos bene figimus, & ſi nos bene fiximus in una memoria non ſufficit, ſed etiam memoramus de alio tẽpore quod etiã in tali tẽpore hoc idem contingit. ex pluribus talibus memorijs habemus experimentũ & uniuerſale & poterit in nobis generari prædictus habitus. ratio autem quod multa talia requirantur hic, eſt quia vnum fortificatur per aliud. ſicut ergo multitudo bellantium eſt fortior ſic ſenſus plurificatus eſt fortior ad memoriã generandam & memoria multiplicata fortior eſt ad generandum experimentum huiuſmodi. ergo multiplicatio poteſt referri ad actus & ad potentias, ad actus quidem quia unus ſenſus non ſufficeret neque una memoria niſi eſſent actus multiplicati. ad potentias uero refertur talis multiplicatio, quia ipſe ſenſus qualitercunque multiplicetur non ſufficeret ad generandum habitum principiorum qui dicitur intellectus. hæc ille.

Conſiderandum eſt vlterius ſecundũ philoſophum in littera, quod ſi accipiatur multa ſingularia, quæ ſint indifferentia quantum ad unum in eis exiſtẽs illud vnum ſecundum quod non differunt in anima acceptum eſt uniuerſale quicquid ſit id ſiue pertineat ad eſſentiam ſingularium ſiue non, quia non inuenimus Sortem & Platonem & alios ſingulos homines eſſe indifferentes quã tum ad hoc quod eſt rationale unum in quo non differunt. rationale accipimus quaſi uniuerſale quod eſt differentia licet ſingulare ſit id quod proprie & per ſe ſentitur tamen ſenſus eſt quodammodo ipſius uniuerſalis. cognoſcit enim talia non ſolum inquantum ſunt talia ſed inquantum eſt homo nihil eſt ꝙ tale acceptione ſenſus præexiſtente ipſa anima intellectiua poteſt conſiderare hominem in utroque, ſi enim ſenſus apprehenderet id ſolum. quod eſt particulariter & nullo modo apprehẽderet naturã uniuerſalem in particularia, non eſſet poſſibile, quod ex apprehẽſione ſenſus cauſaretur in nobis cognitio uniuerſalis, & ſicut ſe hẽnt ſingularia ad vl͞e ita minus ul͞e ad magis uniuerſalia, & q̃a cognitionem uniuerſalium ut patet ex dictis accipimus a ſingularibus, neceſſe eſt nos uniuerſalia principia cognoſcere per uiam inductionis. hęc omnia. Doct. San.

SOLVTIO.

Ad primum igitur patet ſolutio ex dictis. Ad ſecundum dicendum, ꝙ ratio laborat in ęquiuoco, quia ſapiẽtia quę dicitur habitus inuenta circa altiſſimas cauſas non eſt donum Spritus Sãcti, ſed eſt habitus acquiſitus, ut ex dictis patet. Ad tertium dicendum, ꝙ ſciẽtia ſiue habitus principiorum eſt hominis perfectio accidentalis & nõ eſſentialis: unde ratio laborat in ęquiuoco. Ad quartum dicendum: quod cognitio principiorum eſt naturaliter habita, quia non acquiritur in nobis per diſcurſum ſicut acquiritur ſcĩa per demr̃ationẽ, ſed tñ acq̃ritur per uiam ſenſus, unde talis cognitio non eſt innata, & per hoc patet ſolutio ad quintum.

Sequitur in Philoſopho & in Doc. S.

Quoniam autem eorum.

ARTICVLVS II.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur ꝙ principia & cõcluſiones eodem habitu cognoſcantur. Nam principia demõſtrationis ſimul tẽpore poſſũt cognoſci cum ipſa cõcluſione ut in primo huius habitum eſt. ergo eodem habitu cognoſcuntur, quia ſi diuerſis habitibus cognoſcerentur contingeret ſimul plura intelligere per modum plurium, q̃a cognoſcere plures per plures cognitiones ſimul eſt intelligere plura ſimul per modum plurium.

2 Pręterea. Si diuerſis habitibus cognoſcerentur ſequereť quod ſicut habemus in anima habitum principiorum & habitum concluſionum, quod plura accidentia ſpecie diſtincta eiuſdem gene-

ris eſſent in eodem ſubiecto.conſequēs eſt inconueniens, quia duæ figuræ non poſſunt ſimul recipi in eadem parte tabulæ.anima aūt mea,ut ſupra dictū eſt, eſt tanquam tabula raſa. ergo &c.

3 Præterea Propter ꝙ vnumquodque tale & illud magis vt in primo huius ꝓbatum eſt,ſed concluſiones cognoſcuntur pp principia. ergo principia magis per habitum ſcientię cognoſcuntur.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt philoſophus in pſenti ca.ibi. [Quoniam autem eorum &c.]

CONCLVSIO.

Reſpondeo dicendum, quod iſta cōcluſio huius capituli p quā philoſophus ſoluit duas dubitationes quæ eſt rñſiua ad quæſitum talis eſt. alio & alio habitu cognoſcuntur principia & cōcluſiones quā cōcluſionē probat philoſophus tribus rōnib. quarū prima eſt talis. nā principia ſunt notiora concluſionibus,ut ſupra ꝓbatū eſt.ergo habitus quo principia cognoſcuntur eſt certior & notior habitu qui cognoſcitur p cōcluſiones. ergo non eodem habitu cognoſcuntur principia & ꝯcluſiones,patet ꝯñtia, qa nihil eſt certior & notior ſeipſo. aliter idem eſſet notius & ignotius ſeipſo.Pręterea.Prīcipia aliquo habitu cognoſcūtur qui habitus ſemp eſt uerus, ſed non cognoſcuntur habitu ſciæ cum ſcia ſit quælibet cum rōne.ad principia aūt nō eſt rō.ergo cognoſcuntur per aliū habitum ſp verū,ſed pter ſciam nō eſt alius habitus intellectualis q ſit ſp uerus niſi ī tells. ergo cognoſcuntur per intellm q eſt alius habitus a ſcientia.Pręterea.Intells eſt prīcipiū ſciæ,ſed ſcia nō ē principiū ſcię ſicut demrātio q̄ cauſat ſciam non eſt principiū demrātionis. ergo intells,& ſcia ſunt diſtincti habitus.cū igitur principia cognoſcantur per intellm & cōcluſiones per ſciam.relinquit ergo quod diuerſis habitibus cognoſcuntur.

Sed inſtabat diſcipulus.nā ſapia eſt habitus qui ſp eſt verorū. ergo pter ſciam eſt aliquis alius habitus q ſp eſt verorū ab intellectu. Dicendū ut hic dicit.D.S. ꝙ ſapia ītelligitur ſub ſcia & intellectu. nam ut dr̄.6. eth.ſapia eſt intellectus & ſcia. mathematica. n. q̄ dr̄ ſapia non hēt aliā ſciam,quæ ꝓbet principia ſua, ſed ipſa in ſeipſa capit ſuū intellectū & cognitionē prīcipiorū p q̄ probat ſuas concluſiones.vnde nō regulatur p aliq̄ aliā ſuperiorē loquendo de ſciētijs humanitus inuētis.ſi ergo vt concludit hic Egi. ſolus intellectus eſt certior non excluditur ex hoc imò cōcluditur,ꝙ ſapiētia ſit certior,& nobilior quam ſcientia cū ipſa in ſe comprehendat ſuum intellectum & ſuam regulam, ut dictum eſt.

Cōſiderandū eſt hic ſm philoſophū ꝙ cognitio principiorū ptinet ad intellectū cuius eſt cognoſcere vle quod dr̄ principiū ſcię eſſe. cognitio autē principiorū eſt verior q̄ ſit ſcientia.nihil aūt eſt verius quam ſcientia niſi intellectus. cognitio uero principiorum erit intellectus q eſt principium ſcientiæ ut in mathematicis intellectus principiorū per quæ probantur mathematicales ꝯcluſiones erit principiū ſcię mathematicorū, & ſimile eſt in natura aliqua rerū ſcitarum,& licet ut dicit hic Egi. actus incōplexi ſint principia habituum, habitus tñ eſt principiū actuū cōplexorū,loquēdo ergo de cognitione perfecta, p quā cognoſcimus principia,intellectus q eſt habitus principiorum nō ſolum eſt principium ſcientiæ,ſed eſt principium principiorum, id eſt intellectus eſt principium cognitionis per quā cognoſcimus principia.

Conſiderandum eſt vlterius ſecūdū philoſophum in littera quod circa intellectum ſunt duo genera habituum habentia ſe aliqualiter ad uerum,quidam enim ſunt ſemper ueri,alij uero interdum recipiunt falſitatem,uidelicet, de opinione & de ratiocinatione,quæ poſſunt eſſe ipſius ueri & falſi, ſunt etiam quidam habitus erronei ſe habentes ad falſum, quia uero principia ſunt maxime uera, manifeſtum eſt quod non pertinent ad habitus qui ſunt ſemp falſi,neque etiam ad habitus qui interdum recipiunt falſitatem, ſed ſolum ad habitū q ſemper eſt verorum.huius autem habitus

tus ſunt duo, uidelicet intellectus & ſcientiã comprehendendo ſapientiam ſub utroque, ut dictum eſt, quia ſapientia non ſolum eſt ſcientia, ſed apprehẽdit in ſe intellectum & ſcientiam cũ ſit caput ſcientiarum, & quia habitus principiorum non eſt ſcientia, cum acquiratur per demonſtrationem, principiorũ autem non eſt demonſtratio inquantũ huiuſmodi. relinquitur ergo quod habitus principiorum eſt intellectus.

Conſiderandum eſt finaliter ſecundum Egidium, quod intellectus & ſcientia ut accip tur hic ſecundum philoſophum tripliciter elicitiue differunt primo q̃a intellectus eſt certior & notior q̃ ſcientia. ſecundo quia ad, principia quorum eſt intellectus non eſt ratio, ſcientia vero non eſt ſine ratione. tertio quia intellectus eſt principium ſcientiæ, ſed ſcientia non eſt principium ſcientiæ.

SOLVTIO.

Ad primum igitur dicendum, quod quãdo plura ſimul per habitus penitus diuerſos ſiue diſparatos cognoſcerentur ſi plura intelligentur per modũ plurium. tamen quando talia cognoſcũtur per habitus diſtinctos tamen ſubordinatos non eſſent plura per modum pluriũ intelligere vt eſt in propoſito. nam ſciẽtia & intellectus ſunt habitus adinuicẽ ſubordinati, vel dicendum, quod quãdo principia applicata ad cõcluſionem ſimul tempore cognoſcuntur cum concluſione. non cognoſcuntur alio habitu quam habitu ſciẽtiæ, ſed prima ſolutio melior eſt. Ad ſecundum dicendum, quod non eſt inconueniens formas accidentales ſpecie differentes eiuſdẽ generis eſſe ſimul in eodem ſubiecto dũmodo ſint formę habituales, ſicut plures ſcientæ poſſunt ſimul eſſe inhabitualiter, licet non quantum ad actualem conſiderationem. Ad tertium dicendum, ꝙ in primo huius declaratum eſt, quomodo intelligitur illa propoſitio philoſophi, propter ꝙ &c. unde q̃a cõcluſiones cognoſcuntur ſcientia per principia nõ propter hoc ſequitur quod principia cognoſcantur ſcientia, ſed quod magis cognoſcantur quam ea quæ per ſcientiam cognoſcuntur. ſicut non ſequitur creatura eſt ens per participationem propter Deum, ergo Deus eſt ens ꝑ participationem, ſed eſt magis ens qua ens per participationem, cum ſit ſua eſſentia, cuius eſſe eſt ſuum uiuere qui ſemper laudatus ſit in ſecula. Amen.

Expliciunt perutiles quæſtiones Fratris Dominici de Flandria in Secundum Librum Poſteriorum Ariſto.

F. DOMINICI DE FLANDRIA ſacri Ordinis Prædicatorum,

In Diui Thomæ Aquinatis fallaciarum opus perutiles quæſtiones.

Vtrum in ſyllogiſmo ſophiſtico ſit ſcientia.

QVAESTIO PRIMA.

CIRCA tractatũ fallaciarum Sancti Thomę de Aq no Doctoris Ordinis Prędicatorũ q̃rit primo ũtrũ de ſyllogiſmo ſophiſtico ſit ſcia.

Arguitur primo quod non. Nam de non ente non eſt ſcientia primo poſter. ſed ſyllogiſmus ſophiſticus eſt non ens vt patet per diffinitionem eius, cum ſit ex apparentibus & non exiſtentibus. ergo de ipſo non eſt ſcientia.

Secundo de ente per accidens nõ eſt ſcientia, ut patet primo poſter. & ſexto meta. ſed ſyllogiſmus ſophiſticus eſt ens per accidens. ergo idem quod prius.

Tertio ſciẽtia dr̃ eſſe habitus cõcluſionis primo poſt. ſed ſyllogiſmus ſophiſticus non eſt concluſio, ſed totus ſyllogiſmus. ergo idem quod prius.

Quarto corruptibiliũ non eſt ſciẽtia: vt patet primo poſte. ſed ſyllogiſmus ſophiſticus eſt corruptibilis, qa qđ ſemel eſt dictum manet irreuocabile uerbũ: vt patet per P. hiſ. in præſenti. ergo de ſyllogiſmo ſophiſtico non põt eſſe ſcĩa.

OPPOSITVM.

Sed contra D.S. & philoſophus in elẽchis, q tradiderunt de ſyl͞lo ſophiſtico.

CONCLVSIO.

Pro p̃ſentis dubij declaratione ſciendum primo ꝙ philoſophia prima ſui diuiſione diuiditur in philoſophiã realem & ſermocinalem. philoſophia realis diuiditur in actiuam factiuam & theoricã ſiue ſpeculatiuam. actiua philoſophia q̃ moralis dr̃ diuiditur in monaſticã æconomicã, & politicã ſub quibus continetur ius canonicũ & ius ciuile. factiua vero diuiditur in ſeptẽ artes mechanicas q̃ his duobus verſibus cõtinẽtur. Lana, nemus, miles, nauigatio, rus, medicina. his ars fabrilis connumerari poteſt. ſed philoſophia theorica ſiue ſpeculatiua diuiditur in mathematicam mechanicam & phyſicam accipiendo phyſicam pro tota philoſophia naturali. philoſophia uero

ro ſermocinalis ſiue rationalis diuiditur in grammaticam rhetoricam & logicã. Logica vero vt eſt ſcientia rationalis di uiditur vt hic dicit D. S. ſecundũ diuerſas opationes intellectus. quia igiť tres ſunt operationes intellectus, videlicet. ſimplicium apprehenſio, cõpoſitio vel diuiſio, diſcurſus & rócinatio. tres ſunt partes logicę. prima eſt de his quæ apprehendunť per primam operationem intellectus & continet librum prædica bilium porphyrij, & librum prædica mentorum Ariſ. quibus correſpondent ſecũdus & tertius tractatus P. hiſp. ſecũ da pars logicę eſt de his, quæ apprehen dunť per ſecundam operationem intellectus, & continet duos libros perihermenias quibus correſpõdet primus tractatus P. hiſp. tertia vero pars logicę eſt de his quæ apprehenduntur per tertiam operationem intellectus, videlicet. de ſyllogiſmo, quæ pars continet totam logicam nouam. Sciendum ſecundo ꝙ tertia pars logicæ diuiditur in quattuor partes ſm ꝙ ſyllogiſmi ſunt in qua druplici differentia. nam ſyllogiſmorũ quidam eſt ſimpliciter dictus ſiue non ꝯctus. alius eſt ſyllogiſmus cõtractus, & iſte eſt tripliciter. nam quidam eſt con tractus ad materiam neceſſariam qui dř ſyllogiſmus demſratiuus alius eſt ꝯctus ad materiã uere ꝓbabilẽ videlicet ſyllo giſmus dialecticus. al' uero eſt q eſt ꝯctus ad materiã apparẽter probabilẽ & dř ſyllogiſmus ſophiſticus. Prima ergo pars tertiæ partis eſt de ſyllo ſimpl'r dicto ſiue non ꝯcto, & ꝯtinet duos libros priorum, quibus correſpondet quartus tractat' P. hiſp. Secũda pars eſt de ſyllo ꝯcto ad materiã neceſſariam. ſ. de ſyllo demonſtratiuo, & continet duos libros poſte. quibus non correſpondet aliquis tractatus P. hiſp. q fuit inſtructor iuuenum propter eorum difficultatem. Tertia uero pars eiuſdem eſt de ſyllogiſmo contracto ad materiam uere probabilem, & continet octo libros topi. quibus correſpondet quintus tractatus P. hiſp. ſ. de locis. Quarta pars eiuſdẽ tertię partis eſt de ſyllogiſmo ſophiſti co contracto ad materiam appare nter probabilẽ. & cõtinet duos libros elenchorũ. quibus correſpondet 6. tractatus P. hiſp. & pñs tractat'. D. S. & quia prima ſeparatio ſecũdã præcedit. & ſecunda tertiã. & quia unũquodque prius eſt cõ ſiderare ſm ſe quã in ordine ad aliud, quia illud etiam quod eſt contractum ad materiam neceſſariã perfectius eſt eo qđ cõtrahiť ad materiã ꝓbabilẽ. & illud quod contrahitur ad materiam ꝓbabilem uere perfectius eſt eo quod contrahitur ad materiam apparẽter ꝓbabilem, & ideo patet ordo partiũ ſcibilium & librorum logicę inter ſe.

Sciendum tertio ꝙ triplex eſt ſyllogiſmus ſophiſticus, quidam eſt peccans in materia, aliquis peccãs in forma, tertius eſt peccans in utroque. ſed ſyllogiſmus ſophiſticus peccans in materia tantum eſt qui procedit ex ambabus præmiſſis falſis, aut ex altera falſa, eſt tamẽ in modo & in figura. exemplum primi, ut omnis hõ eſt lapis. equus eſt hõ. ergo equus eſt lapis. exemplũ ſecundi, ut oĩs homo eſt riſibilis. lapis eſt homo. ergo lapis eſt riſibilis ſyllogiſm' uero ſophiſticus peccans in forma tantum eſt qui procedit ex ambabus præmiſſis ueris, q tñ non eſt in aliquo modo alicuius figuræ, ut hõ eſt ſpecies. ſortes eſt homo. ergo ſortes eſt ſpecies, & tamen non ualet, cum ibi arguatur ex puris particularibus, ex quibus nil ſequitur, & tamen ambæ ſunt uerę. ſed ſyllogiſmus peccãs ĩ utroq; eſt qui procedit ex falſis, & male eſt ſyllogizatus, ut nullus homo eſt animal. nullum riſibile eſt homõ. ergo nullum riſibile eſt animal. ſed argumentum non ualet cum procedat ex puris negatiuis, & ex ambab' falſis. de ſyllogiſmo autem peccante in forma tm, aut in utroque eſt hic ad propoſitum, & non de ſyllogiſmo in materia tm, niſi loquẽdo de ſyllogiſmo uniuerſaliter ſophiſtico, ex quo patet, ꝙ ille ſyllogiſm' peccat in materia q procedit ex falſis. ille uero peccat in forma qui non eſt in alio modo trium figurarum.

Sciẽdũ quarto quod ſyllus ſophiſtic'

poteſt dupliciter cōſiderari uno modo per reſpectū ad ſua principia, cāſ & paſſiones, ꝓprietateſq;, & iſto mō de ſyllogiſmo ſophiſtico eſt uera ſcia ſophiſtica docens, alio modo quātū ad ſuū uſū, ut, uidelicet, ad decipiendū rñdentem, aut ad generandum apparētem ſciam, & iſto modo de eo nō eſt ſcia, ſed quidā modus ſciendi qui modus poteſt uocari ſophiſticus utens &c.

Sciendum quinto ut ex prędictis dr̃ ꝙ ſollogiſmus in materia tantū eſt dupliciter. nā quidā eſt q procedit ex ambab⁹ falſis, ut. ſ. dictū eſt. alius eſt q ꝓcedit ex una falſa, & talis dupliciter eſt, q dā eſt qui procedit ex maiore falſa & minore uera, ut oīs hō eſt aſinus, ſor. eſt homo. ergo ſor. eſt aſinus. alius eſt qui procedit ex maiore uera & minore falſa, ut omnis homo eſt animal, aſinus eſt hō, ergo aſinus eſt animal. & qlibet ꝑdictorū eſt duplex. nā quidā eſt procedēs ex præmiſſa, aut ex pręmiſſis in toto falſis. alius eſt qui procedit ex pręmiſſa vel præmiſſis in parte falſis. dicitur autem propoſitio in toto falſa, cuius prædicatum non couenit alicui partium ſubiecti, ut homo eſt aſinus. ſed propoſitio illa dr̃ in parte falſa. cuius prædicatum conuenit ſubiecto pro aliquibus ſuppoſitis, & pro aliquibus non, ut omnis hō eſt bonus. quibus notatis ſit hoc. prima cōcluſio. ſyllogiſmus ſophiſticus eſt ſubiectū in hoc tractatu attributionis.

Hæc cōcluſio probatur p cōditiones ſubiecti attributionis. nā illud eſt ſubiectū attributionis in aliqua ſciētia quod eſt quid cōmiſſū in tali ſciētia cōſideratur non tranſcendens metas illius ſcientię ad quod omnia quæ conſiderantur conſequenter in ſcientia tali habent ordinem & reductionē. ſyllogiſmus ſophiſticus eſt huiuſmodi in hoc tractatu. ergo. & ſi arguatur. nullus ſyllogiſmus ſophiſticus eſt ſubiectum in hoc tractatu ergo ſyllogiſmus ſophiſticus nō eſt ſubiectū in hoc tractatu. antecedēs patet per inductionem cōſequentia probať per legem ſubalternarū, & per locū a toto in quātitate. dicendū eſt negando cōſequnetiā, ꝙ ibi eſt fallacia figurę dictionis & accidētis, vt infra patebit, q͞a ibi arguiť a ſuppōne perſonali ad ſimplicem. & ad probationem dicendum, ꝙ ibi non arguiť per aliquem locū, aut bonam cōſequentiam, quia ad omnem locum dialecticum bonum requiritur ꝙ arguatur reſpectu termini qui non ponit differentiam inter terminum inferētem & terminum illatum quod non obſeruatur in propoſito, quia iſte terminus ſubiectū nō ꝯuenit ſyllogiſmo ſophiſtico ſm ꝙ habet eē in ſuis inferioribus, ſed abſolute. vñ rō nō ſequitur.

Secūda cōcluſio eſt reſponſiua ad q̄ſitum, videlicet de ſyllogiſmo ſophiſtico eſt ſcientia, quæ probatur tali rōne. nā ſcientia eſt habitus cōcluſionis firmus certus & euidens per demōſtrationē acquiſitus, & nō naturalis, vt patet primo poſt. ergo &c. ſecūdo de illo eſt ſcientia de quo pōt demōſtrari aliqua propria paſſio de ſubiecto, ſed de ſyllogiſmo ſophiſtico fit demōſtratio hoc mō. oīs ſyllogiſmus procedēs ex apparentibus & nō exiſtētibus eſt gñatiuus apparentis ſcię, ſed ſyllogiſmus ſophiſticus eſt huiuſmodi. ergo, & ſi arguať aliqs eſt deceptor & ſophiſta a nā. ergo de ſyllogiſmo ſophiſtico nō eſt ſcia, patet ꝯñtia, q͞a ſcia eſt hītus acqſitus & ñ naturalis, vt patet primo poſt. cōtra Platonē. dicēdū ꝙ ars ſophiſtica pōt eē a natura, ſed tñ imperfecta, non autem perfecta de qua hic eſt ad propoſitum.

Dubitatur primo vtrū de ſyllogiſmo ſophiſtico ſit ſcia realis vel rōnalis, & vr̃ ꝙ ſit realis, quia ponitur in propria ſpecie qualitatis cū ſit hīt⁹, ſed nihil ponitur in prędicamento niſi ſit ens reale. ergo vr̃ ꝙ ſit ſcīa realis. Dicendū ad hoc dubiū ꝙ eſt hic ſcientia rōnalis & non realis, quia ſcientia accipit demōſtrationem a ſuo ſubiecto. illa ergo ſcientia accipit denominationem a ſuo ſubiecto. illa ergo ſcientia cuius ſubiectū eſt ens rōnis dr̃ rōnalis, ſed ſubiectū huius ſcię, videlicet, ſyllogiſmus ſophiſticus ē ens rōnis. ergo hic ſcientia eſt rōnalis & nō realiter. Ad ſm āt dubiū dicēdum, ꝙ in

ſcię-

ſcientia unum eſt ens reale non tamen eſt ſcientia realis, ab alio enim habet ſcientia quod ſit ens reale, & ab alio ꝙ dicatur ſcientia realis vel rõnalis, & illa ſcientia dicitur rationalis cuius ſubiectũ eſt ens rationis, ꝙ aũt ſcia dicaẽ ens reale hoc habet a ſuo ſubiecto inhęſionis & ab alijs ſuis principijs primi generis. ex quo patet ꝙ licet ſcia de ſyllogiſmo ſophiſtico ſit ens reale repo nibile in prædicamento, non tamen eſt ſcientia realis, ſed rationalis, unde neganda erat conſequentia.

Quæritur ſecundo quare D. S. in ſuo tractatu primo determinauit de diſputatione quã de fallacijs aut ſyllogiſmis ſophiſticis cum ſubiectum cuiuslibet ſcientię debeat eſſe prius notum in tali ſcientia, vt ex ſupradictis patet. Dicẽdum quod ratio D.S. eſt quia finis ſophiſtici eſt acquirere vanam gloriam & ab omnibus laudari, ſed hoc non poteſt conuenientius facere quam deducendo reſpondentem ſuum ad aliquod incõueniens, hoc enim non poteſt facere niſi mediante diſputatione, ſophiſtica. iõ D. S. primo incipit tractare de diſputatiõe. & qñ dicebaẽ inmotione dubij ꝙ ſubiectũ debet eſſe prius notũ, verũ eſt in ĩtẽtione conſiderantis non autẽ in executione operis conſiderati, quemadmodũ domificator primo in intentione habet finem domus quã edificare proponit, tamen in executione operis incipit minimam & a ceteris partibus domus quę requiruntur ad cõpoſitionem eius, & vltimo ſequitur forma domus & finis.

SOLVTIO.

Ad primũ dicendum, quod nõ ens eſt triplex quoddam eſt non ens ſimpliciter & de tali non eſt ſcientia, aliud eſt non ens per ſe eſt tamen ens per accidens, vt priuatio. aliud vero eſt non ens in actu, eſt tamen in potentia, & de iſtis eſt ſcientia. ſyllogiſmus aũt ſophiſticus ſi conſideratur per reſpectum ad ſuas cauſas & ꝓprietates ſic eſt ens per ſe, ſi vero conſideretur quantum ad ſuum vſum, ſic eſt non ens non ſimpliciter, ſed non ens tale quale apparet. vnde de ſylogiſmo ſophiſtico primo mõ conſiderato eſt ſcientia. ſecundo autẽ modo de eo eſt quidam modus ſciendi vt in notabilibus dictũ eſt & per hoc patet ſolutio ad ẽm. Ad tertiũ dicendũ, ꝙ licet de cõcluſione ſit ſcia per ſe primo tamen de ſyllogiſmo ſophiſtico & quolibet alio ſubiecto concluſionis eſt ſcia non primo, ſed per alterũ tanquã, videlicet, de ſubiecto aliquid ſcitur, & licet ſyllogiſmus ſopihſticus primę intẽtionaliter ſumptus nõ ſit ſubiectum cõcluſionis, tñ ſi ſecunde intentionaliter ſumatur põt eſſe ſubiectũ cõcluſionis. Ad quartũ dicẽdũ, ꝙ licet ſophiſta vt ẽs quantũ ad hoc non ſit ſciens, tñ ſophiſta docens dr̃ perfecte ſciens. Ad quintũ dicendum, ꝙ licet ſyllogiſmus ſophiſticus in particulari ad quantum & ſuum vſum ſit corruptibilis, tamen in vniuerſali cõſideratus in ordine ad propria ſua principia & paſſiones eſt incorruptibilis & ſyllogiſmus ſophiſticus, & iſto modo de eo eſt ſcientia.

De diffinitione diſputationis.

QVAESTIO II.

QVæritur ſecundo. Vtrum diffõ diſputationis ſit diffõ ſufficiens in qua dicit diſputatio eſt actꝰ ſyllogiſticus vnius ad alterum ad aliquod propoſitum oſtendendum.

Arguitur primo contra ſuppoſitum probando quod diſputatio non poſſit diffiniri. nullum multipliciter poteſt diffiniri cum diffinitio notificet quid vnũ diſputatio eſt quid multiplex, cum eius ſpecies quatuor ſunt, ut patet in textu. ergo non poteſt diffiniri.

Secundo ſolius entis realis eſt quod quid eſt ſiue diffinitio, ut patet. ſeptimo metaphyſic. & ſecundo poſte. ſed diſputatio non eſt ens reale, ſed rationis. ergo.

Tertia contra diffinitionem, nam aliqua diſputatio enthymematica & inductiua, & tamen tales diſputationes non ſunt actus ſyllogiſti-

ci,

ci, ergo male ponitur illa particula actus ſyllogiſticus in prædicta diffinitione.

Quarto diſputatio ſophiſtica eſt diſputatio & tamen prædicta diffinitio ſibi non competit cum non ualeat ad aliquod propoſitum oſtendendum, ſed ad acquirendum vanam gloriam, ut dictum eſt. prædicta ergo diffinitio videtur inſufficiens.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Doct. S. in præſenti lectione, & Philoſophus in primo elenc.

CONCLVSIO.

Sciẽdum primo quod poſtquam D. Sanct. concluſit primo eſſe determinandum de diſputatione quam de locis ſophiſticis, conſequenter determinat de ipſa diſputatione & primo determinat de ipſa diffinitiue & diuiſiue, de quo eſt præſens lectio. deinde determinat de membris diuidentibus adducendo diffinitiones eorum. ratio autem quare primo determinauit de diſputatione diffinitiue quam diuiſiue communis eſt, quia eſſe præcedit poſſe, ut patet nono metaphyſi. ſed diffinitio indicat eſſe, diuiſio uero poſſe. ideo antequam ponat diuiſionem diſputationis primo eam ſic diffinit dicens. [Diſputatio eſt actus autem] in qua diffinitione ponitur actus loco generis, & quia dupliciter eſt actus, videlicet, corporalis vt ambulare, & ſpiritualis vt intelligere. igitur ſubiungitur ſyllogiſticus ad differentiam actus corporalis. & accipitur ibi actus ſyllogiſticus communiter, ſcilicet pro omni actu diſcurſiuo ſiue ſit enthymematicus ſiue inductiuus per quod datur intelligi inſtrumentum diſputationis quod eſt ſyllogiſmus includens in ſe enthime. & inductionem. deinde ponitur [unius ad alterum] ad innuendum perſonas diſputantium, ſcilicet principium reſpondentis & arguentis. ultimo ſubiungitur [ad aliquod propoſitum oſtendendum] ad differentiam actus exẽplaris & ad denotandum finem diſputationis. ex quo patet, quod quattuor reperiuntur in qualibet diſputatione, videlicet, actus diſputandi, perſonę diſputantium, quæ ſunt duę, inſtrumentum diſputandi, ultimo finis diſputationis.

Sciendum ſecundo quod triplex eſt diſputatio, ſcilicet mentalis, ſcripta, & uocalis. de uocali autem eſt hic ad propoſitum, quæ eſt triplex, ſcilicet diſputatio ſyllogiſtica enthymematica & inductiua, diſputatio autem ſyllogiſtica eſt quæ fit per ſyllogiſmum completum, ut ſic arguendo, omnis homo currit, omne riſibile eſt homo, ergo omne riſibile currit. ſed diſputatio inductiua eſt quæ fit arguendo per inductionem. ut ſortes currit Plato currit. & ſic de alijs. ergo omnis homo currit. diſputatio vero enthymematica eſt quæ fit per enthymema, vt ſic arguendo, omne animal currit. ergo omnis homo currit. & licet exemplum ſit ſpecies argumentationis ſecundum ipſum tamen proprie loquendo non ſit aliqua diſputatio, quia ut dicit Doc. San. non fit ad aliquod propoſitum oſtendendum, ſed magis ad aliquam formam explicandam. uerum tamen ſi accipiatur exemplum virtualiter ſecundum quod reducibile eſt ad ſyllogiſmũ ſic ſecundum ipſum poteſt ſumi diſpoſitio exemplaris.

Sciendum tertio quod argumentatio eſt quadruplex, ideſt prioriſtica, topiſtica, ſophiſtica, & poſterioriſtica, & quælibet diuiditur in quattuor ſpecies, ſcilicet in ſyllogiſmum enthymema inductionem, & exemplum. & ſi arguatur, diuerſa genera habent diuerſas ſpecies, ut patet in prædicamentis, ſed argumenta prioriſtica & alię diſputationes habent eaſdem ſpecies. ergo non diſtinguuntur.

Dicendum quod licet prædictę diſputationes habent eaſdem ſpecies materialiter non tamen formaliter. quia inquantum, illę ſpecies ſunt incontractę, ſic ſunt ſpecies argumentationis

tionis prioriſticę, inquantum vero con tractæ ad materiam neceſſariā, ſic ſunt ſpecies argumentationis poſterioriſticę ſiue doctrinales, ſed inq̄tum ſunt con tractę ad materiam vere probabilem ſic ſunt ſpecies argumentationis dialecticę. inquantum autem ſunt contractę ad materiam probabilem, ſed non exiſtentem ſic ſunt ſpecies argumentationis ſophiſticę.

Concluſio reſponſalis, licet prædicta diffinitio non ſit quiditatiua eſt tamen bene aſſignata. prima pars huius concluſionis probatur per duo prima argumenta in principio quæſtionis adducta, & confirmatur quia ſolius ſpeciei eſt diffinitio quiditatiua, vt patet per Boetium & per Philoſophum ſeptimo metaphyſicę. ſecunda pars probatur tali ratione. nam in prædicta diffinitione tāguntur omnes cauſæ diffinite. ergo eſt bona. probatur antecedens quia cauſa formalis explicatur per hoc quod dicitur actus. cauſa vero efficiens inſtrumētalis tangitur per hoc quod dicitur ſophiſticus, cauſa autem efficiens principalis tangitur per hoc quòd dicitur vnius ad alterum, ſed cauſa finalis tangitur per hoc quod dicitur ad aliquod propoſitum oſtendendum. nulla autem eſt cauſa ex qua ipſius diſputationis cum non ſit ſubſtantia tantum in prædicta diffinitione non tangitur, & licet ſcire ſit finis mediati & remoti ipſius diſputationis, tamen non eſt finis proximus. non eſt enim inconueniens quòd vnius rei ſint plures fines ſubordinati, vt infra patebit.

Dubitatur primo quid eſt argumentatio & quot ſunt ſpecies ſyllogiſmi cū eorum diffinitionibus. Dicēdum primo quòd argumentatio primo ſic diffinitur. argumentatio eſt ratiocinatio mentem arguens, & conuincens faciens nos deuenire de notitia noti ad notitiam ignoti. vel ſic ſecundum Boetium argumentatio eſt ratio rei dubię faciens fidem. ſyllogiſmorum autem ſex ſunt ſpecies, videlicet, ſyllogiſmus ſimpliciter dictus, elenchus, demonſtratiuus, ſophiſticus, dialecticus & tentatiuus. ſimpliciter dictus ſyllogiſmus ſecundum Philoſophum primo priorum eſt oratio in qua quibuſdam poſitis aliud ab his, quæ poſita ſunt ex neceſſitate accidit eo q̄ hęc ſunt. ſyllogiſmus vero elenchus eſt ſecundum Philoſophum primo elenchorum & Doc. S. in præſenti tractatu ſyllogiſmus cum contradictione de quo videbitur inferius cum de fallacia ignorantię elenchi tractabitur, ſed ſyllogiſmus demonſtratiuus eſt ſyllogiſmus faciens ſcire, ſecundum Philoſophum primo poſt. vel eſt ſyllogiſmus procedens ex primis veris & immediatis prioribus notioribus cauſis quia concluſionis ſyllogiſmus vero dialecticus eſt qui ex probabilibus eſt ſyllogizatus, vel ſic ſyllogiſmus dialecticus eſt oratio in qua quibuſdam poſitis & conceſſis neceſſe eſt aliud accidere per ea quæ poſita ſunt & conceſſa. ſyllogiſmus vero ſophiſticus eſt qui ex apparentibus & non exiſtentibus eſt ſyllogizatus, ſed ſyllogiſmus tētatiuus ſecundum Philoſophum in elenchis eſt qui procedit ex his quæ videntur reſpondenti, & neceſſe eſt eum habere qui ſe ſimulat habere ſcientiam. ex diffinitionibus autem prædictis patebunt diffinitiones diſputationum.

SOLVTIO.

Ad primum ſecundum & tertium patet ſolutio ex dictis. Ad vltimum dicendum quod licet diſputatio ſophiſtica non oſtendat aliquod propoſitum verum, oſtendit tamen apparens, ideo diffinitio contingit ſibi licet imperfectius ceteris ſpeciebus diſputationis.

De diuiſione diſputationis.

QVAESTIO III.

QVAERITur tertio. Vtrū diſputatio conuenienter diuidatur in diſputationem demōſtratiuam, dialecticam, ſophiſticam, & tentatiuam.

Arguitur primo. quod non. Nam diuiſio ſoli quantitati congruit. vt habetur

primo

primo phy.ſed diſputatio non eſt quantitas, ergo non poteſt diuidi quod eſt cōtra ſuppoſitum

Secundo cuiuslibet argumentationi corrñdet aliqua diſputatio, quia ſecundum quālibet ſpeciem argumentationis poteſt oſtendi aliquod propoſitum, cum igitur ſit aliqua argumentatio prioriſtica ſequitur quòd erit aliqua diſputatio prioriſtica & per conſequens diuiſio inſufficiens.

Tertio omnia neceſſaria ſunt probabilia cum appareant omnibus vel pluribus aut ſapientibus, ergo diſputatio dialectica, quæ procedit ex probabilibus non differet a diſputatione demonſtratiua, quę procedit ex veris, &ſic idē quòd prius.

Quarto nulla eſt diſputatio, quæ generat apparentem opinionem, ergo periformiter nulla erit diſputatio generās apparentem ſcientiam, & per conſequens non erit aliqua diſputatio ſophiſtica.

Quinto aliqua eſt diſputatio examinatiua & tamen non enumeratiua in prędicta diuiſione, igitur eſt inſufficiens.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Doc.S.& Philoſophus in primo elenchorum.

CONCLVSIO.

Pro huius dubii declaratione ſciendū primo quod poſtquam Doc.San.poſuit diffinitionem diſputationis cum declaratione eiuſdem hic conſequenter ponit diuiſionem eius cum diffinitionibus mēbrorum diuidentium dicens quod diſputationis quattuor ſunt ſpecies ſcilicet demonſtratiua, dialectica, ſophiſtica, & tentatiua. cuius diuiſionis ſic poteſt formari ſufficientia. nam omnis diſputatio, uidelicet, ad aliquod propoſitum oſtendendum, ut dictum eſt vel ergo, videlicet, ad generandum habitum in aliquo, vel ad ſumendum experimentum de habitum generato. ſi ſecundum ſic eſt diſputatio tentatiua. ſi primum hoc eſt dupliciter vel, videlicet, ad generandum verum habitum vel apparentem, ſi ſecū dum ſic eſt diſputatio ſophiſtica. ſi primum hoc eſt duplicitet, quia vel, videlicet, ad generandum ſcientiam vel opinionem, ſi primum ſic eſt demonſtratiua diſputtio, ſi ſecundum ſic eſt diſputatio dialectica uel topica. poteſt etiam aliter formari ſufficientia. nam diſputatio eſt actus ſyllogiſticus, uel ergo talis actus procedit ex apparentibus tantum uel procedit ex exiſtentibus, ſi primum ſic eſt diſputatio ſophiſtica, ſi ſecundū hoc eſt dupliciter uel ꝓcedit ex neceſſariis uel ex probabilibus, ſi primum ſic eſt diſputatio demonſtratiua, ſi ſecundū hoc eſt dupliciter, qa uel procedit ex ꝓbabilibus indiſ̄nter, uel ex his, quæ uidētur reſpondenti, ſi primum ſic eſt diſputatio dialectica, ſi ſecundum ſic eſt tentatiua. differunt autem hę duę ſufficientię in hoc quod prima ſumitur ex parte finis diſputationis. ſecunda uero ex partę materię.

Sciendum ſecundo quòd diſputationis demonſtratiuę tres ſunt diffinitiones quarum prima eſt.

Diſputatio demōſtratiua eſt, quę eſt generatiua ſcientię uel quæ ad ſcientiā ordinatur. cuius ratio eſt, quia ad eundem finem ordinatur inſtrumentum & cauſa principalis, ſed inſtrumentum diſputationis demonſtratiuę, uidelicet, ſyllogiſmus demonſtratiuus ordinatur ad ſcientiam, ut patet primo poſt. ergo diſputatio demonſtratiua ſiue doctrinalis ordinatur ad ſcientiam. dicitur autē prædicta diffinitio, diffinitio formalis, quæ datur per finem, finis autem habet rationem formę reſpectu aliarum cauſarum, quia de ratione formę eſt, quod ſit actus. finis autem habet rationem actualitatis, cum habet rationem primi mouentis. unumquodque mouet ſecundum quod eſt actus. finis enim mouet efficiens & efficiens motum a fine diſponit materiam ad introductionem formę illa ergo diffinitio quæ datur per finem dicitur ſimpliciter formalis. illa autem quæ datur per alias cauſas dicitur materialis, ſecunda uero diffinitio diſputationis demonſtratiuę eſt quæ dicitur materialis, & quæ procedit ex ueris per ſe no

tis

tis proprijs alicuius ſcientiæ, vel ſic ſecundum Philoſophum primo elenchorum. diſputatio doctrinalis eſt q̃ ex proprijs principijs alicuius diſciplinę. & nõ ex his, q̃ videntur reſpondenti, ſyllogizat. cuius rõ eſt, quia ſyllogiſmus demõſtratiuus qui eſt eius inſtrumentum ꝑcedit ex talibus. tertia vero diffinitio comprehendit duas ꝑdictas, & dicitur demõſtratio tota ſola poſitione differens, q̃ ponitur in textu, videlicet, ꝙ diſputatio demonſtratiua eſt, q̃ ad ſcientiam ordinatur procedens ex veris per ſe notis, & proprijs principijs alicuius ſciẽtię, poteſt autem ſecunda diffinitio demonſtrari per propriam ſic. omnis demonſtratio, q̃ ordinatur ad ſcientiã ꝑcedit ex ueris per ſe notis &c. ſed oĩs diſputatio doctrinalis, ſiue demõſtratiua eſt hmõi, ergo procedit. ex quo prima diffinitio dicitur medium demonſtrationis. ſecunda vero & tertia, vt dictum eſt, dicitur tota demonſtratio ſolum differens ab ea ſecundum poſitionem ſiue ordinationem terminorum.

Sciendũ tertio ꝙ diffinitio formalis diſputationis dialecticæ eſt talis. Diſſõ dialectica eſt q̃ tendit ad opinionẽ, hęc vero opinio eſt finis diſputationis dialecticæ, igitur prædicta diffinitio dicitur formalis, diffinitio vero materialis eiuſdem eſt. diſputatio dialectica eſt q̃ procedit ex probabilibus, vel ſic ſecundũ Philoſophum in elenchis eſt, quę ex ꝓbabilibus ſyllogizat. & eſt collectiua contradictionis, quia utraque pars contradictionis poteſt eſſe probabilis. quia ſecundum Philoſophum primo elẽchorũ. non refert qbuſdam veris eſſe q̃dam falſa probabiliora. ſed diffinitio eiuſdẽ comprehendens vtranque prædictarũ talis eſt. Diſputatio dialectica eſt q̃ procedit ex probabilibus ad opinionem tẽdens. patet ſecunda diffinitio demõſtratiua per primam eodem modo quo dictum eſt, in pręcedenti notabili.

Sciendum quarto ꝙ prima diffinitio diſputationis tentatiuæ eſt talis. Diſputatio tentatiua eſt quę ordinatur ad experimentũ ſumendum de aliquo, & hęc dicitur formalis, qa datur per finem. nã ſumere experimentum de aliquo eſt finis huius diſputationis. ſecunda vero diffinitio eiuſdẽ quæ dicitur materialis diffinitio & cõcluſio demr̃ationis eſt talis. diſputatio tẽtatiua eſt q̃ ex his quę videntur rñdenti ſyllogizat. & neceſſe eſt eũ habere q ſe ſimulat habere ſciam, qa procedit ex cõibus quibus ignoratis omnia ignorantur. qbus tñ ſcitis non omnia ſciũtur. ex quo patet ꝙ tẽtatiua dr̃ ab examine, qa tentatio procedit ex cõibus & facilibus, ſed examinatio procedit ex difficilibus & proprijs. ſed tertia diffinitio eiuſdem quę dr̃ tota demõſtratio comprehendens prædictas duas, quæ ponitur in textu eſt talis. diſputatio tentatiua eſt, quæ ordinatur ad experimentum ſumendũ de aliquo per ea quę videntur reſpondenti.

Sciendũ quinto quod diſputationis ſophiſticę ſicut & præcedentiũ ſunt tres diffões. prima eſt formalis & medium demr̃ationis. ſecunda eſt materialis, & concluſio demonſtrationis, tertia eſt tota demr̃atio comprehendens vtrũq;. eſt aũt diſputatio ſophiſtica, quæ tendit ad vanã gloriam vt diſputans ſapiens eſſe videatur, & hic datur per finem. Vel ſic diſputatio ſophiſtica eſt quę ex his, quæ videntur probabilia & non ſunt ſyllogizat, & hæc datur per materiam. Vel ſic diſputatio ſophiſtica eſt, quæ tendens ad vanam gloriam in his quæ videntur probabilia & non ſunt ſyllogizat. procedit enim, vt dicit hic Doct. Sanct. ex his quæ videntur vera & non ſunt, ſiue ex his quæ videntur probabilia & non ſunt. vel ſimpliciter propoſitiones falſas aſſumendo, quæ tamen videntur verę. vel in veritate falſarum arguendo ſicut eſt iſta propoſitio. de quocunque prædicatur genus & ſpecies. hæc autem propoſitio eſt falſa, & videtur vera propter hoc quod iſta eſt uera de quocunque prædicatur ſpecies & genus.

Cõcluſio reſponſalis eſt quod prædicta diuiſio eſt ſufficiẽter aſſignata q̃ eſt diuiſio analogi in analogata. prima

ma pars patet auctoritate philoſophi primo elenchorum,& Doc.S.i præſenti paſſu.ſecundo idem patet per duas ſufficientias in primo notabili adductas.tertio idem probatur per conditiones bonę diuiſionis. ſecunda pars probatur tali ratione.nam diuiſum per prius dicitur de vno membrorum diuidentium quam de reliquo. ergo eſt diuiſio analogi in analogata.

Conſiderandum tamen quod diſputatio poteſt dupliciter conſiderari. vno modo quantum ad vim nominis.dicitur enim diſputatio quaſi duorum putatio, & iſto modo diſputatio ꝑ prius dicitur de diſputatione ſophiſtica. ſecundo de tentatiua.tertio de dialectica.quarto de demõſtratiua ſiue doctrinali.alio modo poteſt conſiderari quantum ad perfectionem finis ipſius diſputationis,& ſic per prius dicitur diſputatio de diſputatione demonſtratiua. ſecundo de dialectica.tertio de tentatiua. vltimo de ſophiſtica. cuius ratio eſt, quia ſcientia q̃ eſt finis diſputationis demonſtratiuę eſt perfectior quam opinio quæ eſt finis diſputationis dialecticę.opinio autem ꝑfectior eſt q̃ experimeũ ,& experimẽtũ ꝑfectius eſt q̃ vana gl̃ia.igit̃ patet ordo.

Dubitatur quid ſit probabile & quot ſunt genera probabilium, dicendum ꝙ probabile ſecundum Doc.S. & philoſophum in topicis eſt quod apparet omnibus,ſiue pluribus,ſiue ſapiẽtibus, aut oĩbus,aut plurib⁹,aut maxime notis.ex quibus elicit̃ ꝙ tria ſunt genera ꝓbabilium,q̃dam enim ſunt quæ videntur eſſe vera, vt quod omne totũ eſt maius ſua parte.alia quæ uidentur pluribus, vt ꝙ mater diligat filium ſuum.alia vero ſunt quæ videntur ſolum ſapientibus, vt ꝙ ſol ſit maior tota terra.

SOLVTIO.

Ad primum dicendum eſt quod duplex eſt diuiſio,nam quædam eſt alicuius totius in partes quantitatiuas integrales.alia eſt diuiſio totius in partes ſubiectiuas.prima vero diuiſio ſoli quantitati contingit, non autem ſecunda de qua eſt ad propoſitum, & licet diſputatio non ſit vniuerſale proprie ſumptum, eſt tamen vniuerſale ſumptum communiter, vt patet pro omni magis communi.Ad ſecundum dicendum, quod Doc. S.in præſenti tractatu loquitur de diſputatione contracta ad materiam aliquam ſecundum quam opponẽs poteſt reſpõdere ad aliquod propoſitum, ſed argumentatio prioriſtica non eſt contracta ad aliquam materiam.ideo hic non ponit aliqua diſputatio quę ſibi correſpondeat.Ad tertium dicendum, quod neceſſaria poſſunt dupliciter conſiderari.uno modo in ſenſu diuiſo pro his quæ neceſſaria dicuntur, & iſto modo meceſſaria & ea quæ ſunt neceſſaria poſſunt eſſe ꝓbabilia. alio modo poſſunt conſiderari in ſenſu compoſito,uidelicet,vt neceſſaria ſunt,& iſto modo neceſſaria nõ ſunt probabilia in quantitatiuis huiuſmodi. Ad quartum dicendũ, negãdo cõſequẽtiam,quia ſcientia eſt tantum verorum. opinio uero poteſt eſſe tam uerorum q̃ falſorũ. unde bene poteſt eſſe apparens ſcientia, non tamen apparens opinio, uel ſi ponatur reducetur ad apparentẽ ſcientiam.Ad quintum dicendum,quod diſputatio examinatiua continetur ſub tentatiua, quia utraque ordinatur ad eundem finem,licet diuerſimode,uidelicet ad experimentũ ſumendũ de aliquo.

QVÆSTIO IIII.
De diffinitione & diuiſione metę.

QVAERITVR quarto. Vtrum diffinitio metę & eius diuiſio ſit bene aſſignata.

Arguitur primo quod non,nam meta eſt terminus ſiue finis.vt habetur in textu. ſed finis ſophiſtę non eſt inconueniens, ſed uana gl̃ia ſiue apparens ſcientia,ut patuit in præcedenti lectione,ergo inſufficienter ponitur in diffinitione metę illa particula inconueniens.

Secundo finis ſophiſtę eſt uictoria, ut hic habetur a Doc.San. ſed uictoria non eſt inconueniens.ergo id qđ prius.

Tertio

Tertio ſophiſta ducens reſpondentem ad concedendum hanc propoſitionem. omnis ſtella eſt maior tota terra, ducit eum ad metã inopinabilem, cum illa ꝓpoſitio ſit contra opinionem plurium, videlicet, vulgarium, & tamen non eſt inconueniens, cum ſit vera propoſitio, ergo.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Doc.S. in præſenti lectione.

CONCLVSIO.

Pro cuius declaratione ſciendum primo quod poſtquam Do.S. determinauit de diſputatione in communi tam diffinitiue quam diuiſiue, & de eius membris diuidentibus, hic conſequenter determinat de fine diſputationis ſophiſtę de quibus eſt ad propoſitum, cuius rationem aſſignat Doc.S. in litera. nam ſophiſta tendit ad vanam gloriam, vt ſapiens videatur, ſed ad talem gloriam conſequẽdam ſtudet habere uictoriam a reſpondente cum quo diſputat, & victoriam illam habere poteſt ſi reſpondentem ducat ad aliquod inconueniens ſiue uerum, ſiue apparens. igitur inconueniens dicitur meta ſiue terminus ipſius ſophiſtę, & licet finis præcedat ea quæ ſunt ad finem quantum ad intentionem agentis, tamen quantum ad executionẽ operis ea quę ſunt ad finem præcedunt ipſum finem, ut ars nobis manifeſta ſuffi cienter videtur.

Secundo ſciendum quod meta eſt inconueniens ad quod opponens ſophiſta nititur uideri ducere ſuum reſpõdẽtem, in qua diffinitione ponitur inconueniens loco generis, & licet finis reſpectu eius cuius eſt finis non poteſt eſſe genus, poteſt tamen habere modum generis reſpectu ſuorum inferiorum. accipitur etiam ibi inconueniens communiter vt ſe extendit ad inconueniens uerum & inconueniens apparens. deinde ponitur, ad quod opponens ſophiſta, ad denotandum cauſam efficientem. vltimo ſubditur, nititur ducere ſuum reſpõdentem, ad denotandum cauſam materialem, in qua uerumtamen non ſemper ſophiſta nititur uere ducere ſuum reſpondentem ad aliquod inconueniẽs ſed ſic facit quod ſibi uideatur ducere ſuum reſpondentem ad aliquod incõueniens uerum uel apparens.

Tertio ſciendum quòd meta accipitur dupliciter. uno modo proprie pro termino alicuius uię, aut uitę, & ſic non accipitur hic. alio modo tranſumptiue, uidelicet, ꝓ termino alicuius motus rationalis, & iſto modo capitur hic. committitur ergo fallacia ęquiuocationis in ſecundo modo cum arguitur. meta eſt terminus alicuius uię, ſed nullum inconueniens eſt terminus alicuius uię. ergo nullum inconueniens dicitur meta.

Concluſio reſponſalis ad quæſitum eſt, quod diffinitio metę cum eius diuiſione eſt bene aſſignata. prima pars huius concluſionis probatur auctoritate Doc.S. in littera, & per conditiones bonę diffinitionis. ſecunda pars probatur per talem ſufficientiam. nam omnis meta eſt inconueniens, ut patet per diffinitionem metę, uel ergo tale inconueniens attenditur ex parte rei uel ex parte uocis. Primum eſt dupliciter. quia uel attenditur ex parte rei abſolute, & ſic eſt falſum, uel per reſpectũ ad aliquod & hoc dupliciter, uel per reſpectum ad conceſſum negatum reſpõdentis, & ſic eſt redargutio, uel per reſpectum ad opinionem doctorum, & ſic eſt inopinabile. ſi ſecundum & hoc dupliciter, uel tale inconueniens attenditur ex parte ſubſtantię uocis, & ſic eſt nugatio uel ex parte accidentis uocis, & ſic eſt ſolęciſmus. eſt autem prædicta diuiſio, diuiſio analogi in analoga cum mẽbrũ diuidens per prius conueniat uni membrorum diuidentium quam aliis. contingit enim ꝓ prius redargutioni. ſecundo falſo. tertio inopinabili. quarto ſolęciſmo. & ultimo nugationi ratione inconuenientis ad quod opponens nitatur ducere ſuum reſpondentem. qualiter autẽ diffiniantur prædictę ſpecies metę clare patebit in textu.

Dubitatur primo, quid eſt meta non loqui. Dicendum quod meta non loqui

eſt.

eſt aliquod inconueniens ad quod reſpondens quid in meta duceretur ſi loqueretur, vt ſi aliquis prius concedat vnam propoſitionem quam poſtea v- argumentationis coactus eſt negare q̃ tacendo eam negare recuſat ducitur ad metam non loqui, hoc eſt ad eãdem metam ducitur ad quã duceretur ſi loqueretur. ex quo patet quòd meta non loqui ſe extendit ad omnes ſpecies metę prius enumeratas, quia reſpondens ducitur, vt dictum eſt ad metam non loqui ad quam duceretur ſi loqueretur.

Dubitatur ſecundo de cautelis quibus opponens ſophiſta faciliter ducere poteſt ſuum reſpondentem ad aliquam prædictarum metam. Dicendum quòd minus principalibus cautelis omiſſis quędam ſunt generales, quædam vero ſpeciales. generalium prima eſt quòd opponens primo debet feſtinare reſpondentem, quia tardiores magis præuident. Secunda eſt quòd debet commouere reſpondentem ad iram, quia ira impedit animum ne poſſit cernere verum. Tertia quòd opponens debet opponere plures interrogationes intermiſcendo aliquas falſas propoſitiones cum veris, vt per multitudinem interrogatorum non recordetur reſpondens propoſitiones aliquas conceſſiſſe, quas tamen conceſſit. Quarta eſt quòd ſi reſpondens cõcedat aliquam propoſitionem particularem opponens debet eam accipere tãquam vniuerſaliter conceſſam a reſpondente, & ſic de aliis quæ patent in libro elenchorum. cautelę vero ſpeciales etiã ſunt in multiplici differentia. quarum quibuſdam minus principalibus omiſſis vna eſt, quod opponens debet approbare dicta reſpondentis dicendo quòd bene dicit & ſapienter, vt poſtea poſſit eum faciliter decipere. Secũda eſt quod opponens debet conari ducere reſpondentem ad materiam aliquam alienam in qua reſpondens eſt minus ideoneus. alia eſt quòd opponens debet ſupponere cum reſpondente quòd non intendit diſputare ſecum vt vincat, ſed ſolum vt addiſcat.

SOLVTIO.

Ad primum dicendum, quòd finis intrinſecus ſophiſtę eſt ſcire ſcientiam ſophiſticam. finis vero extrinſecus eius ꝓpinquus eſt ducere reſpondẽtem ad aliquod incõueniẽs. finis vero remotus eſt acquirere victoriã a rñdente, ſed finis remotior eſt vana gloria ſiue apparere ſcire. finis aũt remotiſſimus eſt ſcire apparere in aliquibus ſciens & apparẽter velle victoriã, & per hoc patet ſolutio ad ſecundum. Ad tertium, q̀ ſi aliquis apud vulgares concederet hanc propoſitionẽ, videlicet, quòd ſtella vna eſt maior tota terra in argumentis duceretur apparenter ad metam inopinabilis, & licet non ſit inconueniens, verum eſt tamen inconueniens apparens.

QVAESTIO V.

De diſtinctione loci ſophiſtici.

QVAERITVR quinto. Vtrum diffinitio loci ſophiſtici, ſiue fallacię in textu ſit bene aſſignata in qua dicitur quòd locus ſophiſticus eſt apparens habitudo termini inferentis ad terminum illatum. Arguitur primo quòd non. nam locus ſoli corpori debetur, ut patet primo & tertio phyſi. ſed argumentatio non eſt corpus. ergo nulli argumentationi debetur locus, & per conſequens eſt falſum, videlicet, q̀ ſit aliquis locus ſophiſticus.

2 Secundo. fallacia debet diffiniri per rationem apparentię, cũ fallacię diſtinguantur per cauſas apparentię ut multipliciter patebit, ſed in prędicta differẽtia non ponitur cauſas apparentię. ergo non eſt bona.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Doc. S. in litera.

CONCLVSIO.

Pro reſponſione dubij. primo ſciendum eſt quòd poſt quam Doc. S. determinauit de quinque metis ad quas ſophiſta nititur videri ducere ſuum reſpondentem vt uideatur ſciens. hic conſequenter

inducit

inducit modos arguẽdi quibus ſophiſta vtitur i arguẽdo. tales aũt modi ſunt, videlicet. 7. ĩ dictione & 7. extra dictionẽ. prius aũt determinat de modis, ſiue de fallaciis in dictione, q̃ de fallaciis extra dictionẽ, quia licet res ſimplr præcedãt voces, tamen in diſputatione ſophiſtica voces præcedunt res. vtimur igitur vocibus pro rebus. antequam vero ipſe determinet de fallaciis in dictione in ſpeciali, prius determinat de eis in generali ponendo diffinitionem fallaciæ in dictione, & diuiſionem eius in ſpecies earum præponendo diffinitionem loci ſophiſtici, ſiue fallaciæ in communi & diuiſionem eius, quia innata eſt nobis via a communioribus ad ſpeculabilia procedere, vt patet primo phyſi.

Secundo ſciendum quòd locus eſt duplex ſcilicet locus dialecticus & ſophiſticus. quid autem ſit locus dialecticus & quomodo dicitur patuit in tractatu de locis. locus vero ſophiſticus eſt apparẽs habitudo termini inferentis ad terminũ illatum, & diuiditur in locum apparentem maximum, & locum differentiæ maximum. locus apparens maximus eſt ipſa propoſitio quæ apparet eſſe vicioſa propter aliquam conuenientiam quam habet cum maximis veris ſicut eſt iſta. uox eſt vna. ergo ſubiectum eſt vnum, quia vnius rei eſt vnica forma. vel illa, de quocunque prędicatur genus & ſpecies. & eſt aduertendum quod ſicut locus verus firmitatem præſtat argumentationi dialecticę, ita locus ſophiſticus, ſiue apparens præbet firmitatem argumẽtationi ſophiſticę, & ſicut in argumentatione dialectica reperiuntur verę maximę, ita in argumentatione ſophiſtica reperiuntur apparẽtes maximę, vt de quocunque prædicatur genus & ſpecies.

Tertio ſciendum ꝙ locus & ſedes poſſunt conſiderari dupliciter. vno modo proprie, vt ſcilicet locus eſt terminus corporis continentis immobilis primũ & ſedes eſt illa in qua homo quomodocunque quieſcit, & ſic argumentatio nõ firmatur in loco. alio modo accipiuntur tranſumptiue ſiue ſimilitudinarie quia ſicut in ſede hõ quieſcit, & ſtabilitatur, ita per locũ argumentatio firmatur, & ſic locus & ſedes bñ attribuuntur argumẽtationi. ꝑ hoc aũt ſoluũtur duo argumẽta ante oppoſitum, quia peccant in fallacia ęquiuocationis in ſecundo mõ.

Quarto ſciendũ ꝙ fallacia põt tripliciter cõſiderari. vno mõ ut per eã argumentatio ſophiſtica apparenter confirmatur, & ſic vocañ locus ſophiſticus, ideſt apparẽs, & iſto modo fallacia diffinitur ſic. Fallacia eſt habitudo apparẽs termini inferẽtis ad terminũ illatũ. alio mõ accipiñ fallacia actiue vt eſt cã fallendi. & tũc diffinitur ſic. Fallacia eſt idoneitas decipiẽdi faciẽs credere de non ente, ꝙ ſit ens, & de ente ꝙ ſit nõ ens mediante phãtaſtica viſione, & licet non ens non poſſit fieri ens ſimplr, tñ põt apparẽter. Tertio accipiñ fallacia paſſiue & diffiniñ ſic. Fallacia eſt deceptio cãta in rñdente, ꝓueniẽs ex cõuenientia termini inferẽtis ad terminum illatũ. ex quo patet ꝙ de fallacia diuerſis rõnibus conſiderata dantur diuerſę diffinitiones. patet etiam ꝙ licet locus dialecticus & ſophiſticus ſint idem realiter, differunt tamen ſecũdum rationem, & per hoc patet ſolutio ad tertiũ argumentũ ante in oppoſitũ.

Concluſio prima prædicta diffõ fallaciç eſt bñ aſſignata, probatur auctoritate Doc. S. i litera, & per conditiones bonę diffinitionis, & licet in iſta non ponatur cã apparẽs explicite, datur tñ intelligi per hoc ꝙ dr̃ apparens conuenientia termini inferẽtis ad terminũ illatũ, vt inferius plenꝰ patebit, & ꝑ hoc patet ſolutio ad quartũ argm̃ ante in oppoſitum.

Cõcluſio ſcđa. locus dialecticus & ſophiſticus formaliter drñt, licet conueniãt materialiter. prima ps patet quod ſylľus dialecticus & ſophiſticus differũt formaliter. añs patet ꝑ ea q̃ prius dicta ſunt in ſcđa lectione. ꝯñtia patet, quia dr̃ia in effectibus facit diuerſitatem in cauſis. ſcđa pars patet, qa in uno & eodẽ ſylľo materialiter capto põt eſſe locus dialecticus & ſophiſticus. ergo conueniũt materialiter. añs patet ut hic animal rationale currit. ergo homo currit.

iſte eſt locus dialecticus. ſ. a diffinitione ad diffinitū, & ibi eſt locus ſophiſticus, ſ. petitio principij, quia tertius termin⁹ ſ. currit notiori modo conuenit termino illato. ſ. homini quam termino inferenti, ſcilicet, animali rationali.

Vnde aduertendum eſt ꝙ prædicata eſſentialia ſiue prædicata quæ cōſequūtur eſſentiam ſicut propriȩ paſſionis notiori modo conueniunt ſuperiori quam inferiori, & ideo arguendo ab inferiori ad ſuum ſuperius reſpectu horū prȩdicatorū ſemper eſt fallacia petitionis principij, q̃a in oī bona argumentatione dialectica oportet ꝙ antecedens ſit notius conſequente, aliàs probaretur notū ꝑ ignotius, ſed prædicta accidentalia ecōtra notiori modo conueniunt inferiori quam ſuperiori, quia non ſuperioribus niſi in inferioribus, & ideo quando arguitur a ſuperiori ad inferius reſpectu talium prædicatorum ſemper eſt fallacia petitionis principij, & hoc ſimpliciter loquendo, quia quo ad aliquem rñdentem poſſet eſſe bonus locus dialecticus qui tñ eſſet ſimpliciter ſophiſticus, vt ſi ſic arguat̃. ſortes eſt riſibilis, ergo homo eſt riſibilis. ibi ſimpliciter eſt loc⁹ ſophiſticus, ſ. petitio principii, quia vt dictum eſt riſibile cum ſit propria paſſio hominis notiori modo conuenit homini quam ſorti. tamen quo ad aliquem poteſt eſſe uerus locus dialecticus, quia illud prædicatum riſibile poteſt alicui reſpōdenti notius ineſſe ſorti quam homini. ex quo patet ꝙ nullus locus pōt dici ſimpliciter dialecticus & ſophiſticus, ſed dialectic⁹ ſimpliciter & ſophiſticus. ergo ad aliquem uel econtra.

Dubitatur primo, quid eſt cauſa apparentiȩ, & quotuplex eſt.

Reſpondetur primo ꝙ cauſa apparentiæ eſt quæ facit credere quod non eſt, vel ſic, cauſa apparentiæ eſt apparens conuenientia termini inferentis ad terminum illatū, & uocatur cā apparētiȩ, q̃a facit argumentū apparere bonū eſſe cum tamen nō ſit, uocatur ēt alio nomine primum motiuū qđ mouet hominē, vt argumento ſophiſtico aſſentiat, ut in iſto argumento tu cognoſcis ueniētē & choriſcus eſt ueniens. ergo tu cognoſcis choriſcū. cā apparētiȩ eſt conuenientia accidētis ad ſubiectum quæ tñ plurimū in gn̄e differūt, ſed cā defectus ſiue principium defectiuū, aut cā exiſtentiæ qđ idem eſt, eſt illa quæ falſificat creditum. vt in prȩdicto argumēto cā defectus eſt diuerſitas ſubiecti & accidentis, uñ hæc duo. ſ. cā apparentiæ & cā defectus reqrūtur ad quamlibet fallaciam, ut in iſto exēplo, omnis homo eſt cȩlum. lapis eſt homo. ergo lapis eſt cȩlum, & ſi non eſſet cā defectus, nulla eſſet fallacia, quia ibi nulla eſſet deceptio. dr̃ ſecūdo ꝙ duplex eſt cā apparentiæ q̃dam eſt q̃ ſumitur ex parte uocis, quædam ex parte rei. cā apparentiæ q̃ ſumitur ex parte uocis eſt, qñ ꝑꝑ unitatem uocis credimus unitatem in ſignificato, & quia hæc uox canis eſt una, credimus quod hēat unū ſignificatum, ſed cā apparentiæ quæ ſumitur ex parte rei eſt qñ ꝑꝑ unitatē alicualē duorū in tot ſed credimus illa eſſe in eodē ſimpliciter, ut ꝑ ꝯuenientiā ſubiecti & accidentis credimus illa ſimpliciter eſſe eadem.

Dubitat̃ ſecundo ꝑ qđ diſtinguant̃ fallaciȩ formaliter & ſpecifice, uī. n. ꝙ non differant per cām apparētiæ, q̃a illa eſt eadem in omnibus fallacijs neque apparent conuenientiæ termini inferentis ad terminū illatū, neq;. n. diſtinguunt̃ ꝑ cās defectus, tum primo, q̃a talis etiam reperitur eadē in oībus. tū ſecundo q̃a nihil priuatiuū cāt diſtinctionē ſpecificā.

Dicendū ad dubiū ꝙ fallaciȩ ſm textum diſtinguuntur ſpecifice per diſtinctionē cārū apparentiæ, & non per diſtinctionē cāæ defectus. cuius ratio eſt quia ſicut ſe habent maximȩ ad locos dialecticos, ita cauſæ apparentiȩ ad locos ſcientificos, ſed loci dialectici diſtinguuntur formaliter ſecūdum diſtinctionem maximarum, ut patet per phil. in topicis, igitur loci ſophiſtici diſtinguūtur per cauſas apparentiæ.

Contra loci ſophiſtici & fallaciæ idē ſunt. ergo &c. Ad argumentum dicendum, quod licet omnes fallaciæ hēant

eandem cauſam apparētiæ genericam, quælibet tamen hēt unā cām apparētię ſpecie diſtinctā ab alijs ut infra patebit.

SOLVTIO.

Solutiones ad primum & ſecundū patent in tertio notabili. Ad tertium patet ſolutio in quarto nota. Ad quartum patet ſolutio in prima concluſione.

Ad quintum dicendū, ꝙ uel illi termini tenētur eodem modo uel diuerſimode. ſi primum ſic eſt bonus ſyllogiſmus in forma, quia ibi eſt neceſſitas conſequētiæ, ſed eſt falſus in materia, quia ſicut concluſio eſt falſa ita aliqua præmiſſarum, & ſic eſt ſyllogiſmus peccans in materia tantum, ſi uero termini ſumantur diuerſimode, tunc ibi non eſt ſyllogiſmus bonus in forma, quia ibi ſunt quattuor termini uel plures, ſed eſt bonus in materia, ideſt non peccat in materia, quia ambæ præmiſſæ ſunt ueræ & concluſio non ſequitur impedientia facta æquiuocationis in primo modo.

QVAESTIO VI.

De diffinitionibus ſpecierum metæ.

QVÆRITVR ſexto. Vtrum diffinitiones ſpecierum metæ ſint bene aſſignatę in textu.

Arguitur contra ſingulas, & primo contra primam probando ꝙ non eſt bene aſſignata, quia aliquis problematice tenebit ſimul & in eadem diſputatione duas partes contradictionis, uidelicet, ꝙ impoſſibile eſt ꝙ in in eodem compoſito poſſint eſſe plures formæ ſubſtantiales, & quod in eodem compoſito ſunt & poſſunt eſſe plures formę ſubſtantiales, & tamen non dicitur redargutus. ergo contra affirmationem redargutionis. Et confirmatur, quia aliquis concedendo duo contradictoria dicitur eſſe redargutus, & tamen non concedit quod negauit nec econtra. ergo male dicitur quod redargutio eſt præconceſſi negatio uel econtra.

Secundo arguitur. altera pars contradictionis eſt falſa. ergo meta falſi non differt a meta redargutionis.

Tertio. quia quod conceditur a reſpondente inopinabile eſt ab eo. aliter magis moueretur ad negandum. ergo inopinabile non eſt meta. Et confirmatur, quia concedere terram minorem ſole eſt contra opinionem plurium, tamen reſpondens concedens illam cum ſit uera, non ducitur ad inconueniens. igitur.

Quarto. in iſta, homo eſt homo eſt repetitio vnius & eiuſdem dictionis, & tamen ibi non eſt nugatio. igitur.

Quinto in iſta oratione. exaudi exaudi me domine eſt unius eiuſdem dictionis ex eadem parte repetitio, & tamen nō eſt nugatio. igitur &c.

OPPOSITVM.

In oppoſitum tamen arguitur per Doc. S. in littera.

CONCLVSIO cum ſolutione.

Sciendum primo quod poſtquam Doctor Sanctus poſuit diffinitionem & diuiſionem in littera metæ. hic conſequenter ponit diffinitiones membrorum ſiue ſpecierum eius, & primo ponit diffinitionem redargutionis, quia eſt perfectior inter alias metas, ut patuit ſuperius. dicit igitur quod redargutio eſt præconceſſi negatio uel prænegati conceſſio ui argumentationis in eadem diſputatione, quando etiam aliquis concedit quod prius negauit, uel negat id quod prius conceſſit, & hoc ui argumentationis in eadem diſputatione dicitur redargutus. notanter dicit ui argumentationis, quia ſi aliquis ſponte concederet duo contradictoria non eſſet redargutus. dicitur etiam in eadem diſputatione, quia ſi hic reſpondens ui argumentationis hodie dicat unum & cras oppoſitum, non dicitur redargutus. eſt autem hoc aduertendum quod aliquis poteſt concedere id quod prius negauit dupliciter. uno modo formaliter, ut ſi quis diceret. carnes crudas non

comediſſe,& per hunc paralogiſmum. quicquid heri emiſti,hoc hodie comediſti,ſed carnes crudas emiſti,ergo carnes crudas comediſti, concederet ſe carnes crudas comediſſe, & concederet formaliter id quod prius negauit, quia qui negat unũ cõtradictorium concedit reliquum:vt ſi quis negaret hanc propoſitionem.omnis homo currit,& poſtea vi argumentationis negaret, quidam homo non currit.concederet illud quod prius negauit: quia negando quidam homo nõ currit cõcedit ſuum contradictoriũ, ſcilicet omnis homo currit.

Secundo ſciendum quòd falſum eſt aliquod manifeſte falſum ad quod opponens ſophiſta nitit̃ videri ducere ſuũ reſpondentem: vt ſi quis concederet ꝙ ſidus cęleſte currit vi huius argumenti: omnis canis currit. ſidus cæleſte eſt canis.ergo ſidus cæleſte currit:in prædicta diffinitione ponitur manifeſte: quia ſi reſpondens concederet aliquid falſum occultum non duceret ad metam: quia opponens ſophiſta nõ eſſet apparens.& per conſequens fruſtraretur ſuo fine. & hic eſt aduertendum quod forma capitur dupliciter. vno modo pro falſo quod eſt in re. alio modo pro falſo quod eſt in voce. falſum quod eſt in re nihil aliud eſt quam quædam inordinatio partium ſiue totius,ſicut homo claudus diceretur falſus.falſum autem quod eſt in voce capitur dupliciter. vno modo tranſcendenter ſcilicet ut opponitur vero quod conuertitur cum ente,& ſic quælibet uox poteſt ſignificare falſum. alio modo accipitur prout eſt inadæquatio rei non intellectæ ad intellectum,& hoc dupliciter.uel ut eſt inadęquatio rei non intellectę ad intellectum ſimplicem.uel ut eſt inadęquatio rei nõ intellectę ad intellectũ cõponentẽ & diuidentẽ,& ſic ſola propoſitio ſignificat falſum,& iſto modo capitur dupliciter, uno modo pro falſo ſimpliciter,& ſic reperitur in omni meta.alio modo pro falſo manifeſto,& hoc dupliciter, uel per reſpectum ad conceſſum reſpondentis ſiue ad opinionem hominum, & ſic reperitur in meta redargutionis, & inopinabilis.alio modo accipitur falſum ꝓ manifeſte falſo abſolute, & iſto modo capitur ut eſt meta diſtincta ab aliis.

Tertio ſciendum, quod inopinabile eſt quod eſt contra opinionem omnem plurium,quod tamen non eſt manifeſte falſum.ut ſi quis negaret ſtellam maiorem eſſe tota terra, & ad hanc metam reducuntur illi qui dicuut contra doctorem ſuum ut ſi ſit Thomiſta & dicit contra ſanctum Thomam,ſimiliter Albertiſta contra Albertum, &Pauliſta contra Paulum, & Scotiſta contra Scotum reducitur ad hãc metã,& ſic ſimil'r oẽs ſectę ul'r reducũtur ad hanc metã qñ aliquid contra philoſophum affirmatur ſicut fecit Scotus in lib. metaphyſi.in capitulo de uniuocatione entis. In illa autem materia reduxit ſe ipſum ad metam inopinabilis. ut clariſſime patet quarto, & vndecimo metaphyſicæ.& eſt hic aduertendum,quod inopinabile capitur dupliciter. uno modo negatiue pro omni illo quod non poteſt opinari ab aliquo, & ſic nihil quod exprimitur eſt inopinabile. alio modo accipitur inopinabile pro omni illo quod non poteſt opinari uere,& opponitur inopinabili quod idem eſt quod probabile, & ideo iſto ſecundo modo capitur inopinabile tripliciter, ſicut & probabile dicitur tripliciter, ſicut patuit ex præcedentibus quoddam enim eſt inopinabile ab omnibus, vt quod totum non ſit maius ſuis partibus. aliud eſt inopnabile a pluribus ut ſcilicet quod mater non diligat filium ſuum. aliud eſt inopinabile a ſapientibus,ut quod terra non ſit maior ſole.

Quarto ſciendũ, quod ſolęciſmus eſt uitium in contextu partium orationis contra regulas artis grammaticæ factum, ut uir alba,& homo currit.ad hãc metam poteſt aliquis ſic duci. ſecana & muſa terminantur in .a. ſed muſa eſt feminini generis. ergo & ſecana qui eſt fluuius. uel ſic .tu ſcis hoc & hoc

hoc eſt lapis.ergo tu ſcis lapis. nugatio eſt unius & eiuſdem ex eadẽ parte inutilis repetitio,& dicit unius & eiuſdem ex eadem parte , quia ſi idem ponatur in diuerſis partibus orationis non erit nugatio,ut hic,homo eſt homo, & per hoc ſoluitur,quartum argumentum, & ponitur inutilis repetitio,quia ſi idẽ repetatur cauſa maioris expreſſionis nõ erit nugatio,ut hic,Deus Deus meus reſpice in me,& ,ꝑpter hoc ſoluitur quintum argumentum.

Et eſt aduertendum ꝙ repetitio põt intelligi ꝙ ſit eiuſdem tripliciter . vno modo ſecundum rem tm̃ & non ſm vocem,ut hic hõ rõnalis.alio modo ſecundum vocem tantum , ut hic populus, & populus currit & non currit.alio modo ſm rem & uocem ſimul,ut homo homo currit.& licet iſtis tribus modis ex dictis reducatur ad metam nugationis , realiter tamen per ſecundum & tertium apparenter reducitur, igitur principaliter eſt hæc rñſio de duobus ultimis modis, qa ut dictum eſt ſophiſta vult apparere & videri.Cõcluſio prima.prædictæ diffinitiones ſunt bene aſſignatę.probatur hæc concluſio per ꝯditiones bonæ diffinitionis.Eſt tamen aduertendum ꝙ p̃dictæ diffinitiones non ſunt proprie diffinitiones,ſed magis declarationes & diffinitiones quid nominis, & licet coincidant materialiter, nõ tamẽ formaliter : ut ex dictis patet.Concluſio ſecunda p̃dictæ metæ pertinet ad diuerſas ſcientias.probatur per Doc. S. quia redargutio eſt contra metam ad quam pertinet conſideratio primi principij. ſ.quod cõtradictoria non ſunt ſimul uera. Falſum eſt contra ſcientiam naturalem & mathematicam in quibus ueritas eſt manifeſta.Inopinabile uero eſt contra dialecticam,quæ procedit ex probabilibus, quæ ſunt ſm opinionem omniũ uel plurium uel ſapientium. Solæciſmus eſt cõtra grammaticam , quæ docet congrue loqui . Nugatio uero eſt contra rhetoricam,quæ docet ornate loqui . Eſt tamen aduertendum,quod licet iſtæ metę principaliter pertineant ad diuerſas ſcientias , tamen omnes poſſunt reperiri & ordinari ad ſingulas ſcientias : quia in qualibet ſcientia reſponden poteſt reduci ad ſingulas metas .

Dubitatur poſtremo de cautelis, ſed quia ſuperius tractatum eſt , nihil dicemus amplius. Solutiones ad argumenta patent,ut dictum eſt in notabilibus .

QVAESTIO VII.

De numero fallaciarũ in dictione .

QVæritur ſeptimo. Vtrum tãtum ſint ſex fallẽtiæ in dictione.

Arguitur primo ꝙ nõ probando ꝙ nulla eſt fallacia in re . ergo nulla eſt fallacia in dictione.antecedens eſt notum per philoſophum in elenchis,& per D.S.in p̃ſenti lec. patet conſequentia,quia ſicut eſt aliqua cauſa apparentię ex parte uocis,ita aliqua cauſa apparentiæ ex parte rei,ut patuit in præcedenti lectione .

Secundo ſeptẽ ſunt fallentiæ extra dictionem,ut patet 1.elẽch.ergo & ſeptem ſunt in dictione.patet cõſequẽtia : quia tot modis dr̃ unum oppoſitorum quot modis dicitur reliquum , ut patet 5.metaphy. & 3.elencho.

Tertio. eſt tãtum triplex multiplex.ſ. actuale potentiale & phantaſticum,ſed quælibet fallacia habet fieri circa aliquod multiplex ut patet in textu . ergo tantum fallaciæ ſunt in dictione .

Quarto.amphibologia,cõpõ,& diuiſio habent fieri in oratione . ergo nõ in dictione,patet conſequentia per locum a diſparatis,& per conſequens ſunt tantum tres fallacię in dictione .

Quinto.fallacia figuræ dictionis non habet fieri circa aliquod multiplex , cũ dictiones in ea nõ plura ſignificẽt.ergo nõ eſt fallacia in dictione,& per ꝯñs nõ ſunt ſex,patet ꝯñtia , qa oĩs fallacia in dictione hẽt fieri circa aliqđ multiplex.

OPPOSITVM.

In oppoſitum arguit̃ ꝑ philoſophũ.i. elencho.& per Doc. S.in præſenti lect.

CONCLVSIO.

Sciendum primo pro reſponſione, ꝙ poſtquam Doctor Sanctus poſuit diffinitionem fallaciȩ in communi, hic conſequẽter ponit diuiſionem fallaciȩ & ſub diuiſionem vnius membrorum diuidentium dicens, quod locorum ſophiſticorum ſiue fallaciarum quȩdam ſunt in dictione, quædam extra dictionem. Cuius diuiſionis ratio eſt, quia omnis fallacia habet cauſam apparentiæ, vel ergo ſumit cauſam apparentiȩ ex parte vocis vel ex parte rei. ſi primum, ſic eſt fallacia in dictione. ſi ſecundum, ſic eſt fallacia extra dictionem. Et dicitur fallacia in dictione, quia ſumit cauſam apparentiæ ex parte dictionis, & capitur dictio pro voce, ſed vocatur fallacia extra dictionem non quod habeat fieri extra dictionem, ſed quia non ſumit cauſam apparentiȩ ex parte dictionis, ſed ex parte rei, quando enim propter aliquam conuenientiam rerum credimus eas cõuenire ſimpliciter decipimur per fallaciam extra dictionem, vt quãdo per cõuenientiam eſſentialem animalis & hominis credimus, quod quicquid prædicatur de uno prædicetur de alio, decipimur per fallaciam accidentis, ſic arguendo animal eſt genus, omnis homo eſt animal. ergo homo eſt genus, ſed quando per identitatem dictionis credimus vnitatem in ſignificato decipimur per fallaciam in dictione, vt quãdo propter vnitatem iſtius uocis canis credimus unitatem ſignificatorum, quia ſicut uox eſt una, ita ſignificatum eſt unum decipimur per fallaciam in dictione ſic paralogizando. omnis canis eſt latrabilis, ſidus cȩleſte eſt canis, ergo ſidus cȩleſte eſt latrabile.

Sciendum ſecundo, quod dictio poteſt accipi dupliciter. vno modo prout diſtinguitur contra orationem, & ſic non accipitur in prȩſenti lectione, quia ſic fallacia amphibologiȩ non eſſet fallacia in dictione. alio modo capitur pro omni dictione ſiue complexa ſiue incomplexa, & hoc modo dupliciter. uno modo ꝓ uoce iã impoſita ad ſignificandum inquantum talis uox dicitur dictio, & ſic accipitur hic. alio modo accipitur ſcilicet pro uoce, ſcilicet ante impoſitionem nominis ad ſignificandum, & ſic ſumitur dictio quando dicitur quod eſt fallacia in dictione. Ex quo patet ſolutio ad quartum argumentum.

Ex prædictis etiam patent diffinitiones fallaciȩ in dictione, & extra dictionem, quia fallacia in dictione eſt, quæ ſumit cauſam apparentiæ ex parte uocis uel dictionis, ſed fallacia extra dictionem eſt, quæ ſumit cauſam apparentiȩ ex parte rei.

Et ſi quæratur quare fallacia extra dictionem non uocatur fallacia in re, cum ſumat cauſam ſuam ex parte rei.

Reſpõſio huius eſt, quia finis ſophiſtȩ eſt ducere ſuum reſpondentem ad aliquod inconueniens, ut ex dictis patet, ſed hoc non poteſt facere, niſi exprimendo mentis conceptum. res autem non poſſunt exprimi niſi per uoces & dictiones. igitur magis dicitur fallacia extra dictionem quam fallacia in re, ad denotandum, quòd talis deceptio fit in dictionibus, non tamen quod ex parte dictionis cauſetur, ſed ex parte rei.

Sciendum tertio, quod cum omnis fallacia habeat fieri circa aliquod multiplex, neceſſarium eſt ſcire diffinitionẽ & diuiſionem multiplicis. unde multiplex eſt dictio uel oratio uere uel apparẽter plꝛa ſignificãs. In qua diffinitiõe dr̃ dictio uel orõ ꝓꝑ multiplex amphibologiȩ compoſitionis & diuiſionis, deinde ponitur uere uel apparenter propter multiplex figuræ dictionis, quod eſt phantaſticum ſiue apparens, & diuiditur in multiplex actuale, potentiale, & phantaſticum, cuius diuiſionis ratio eſt, quia omne multiplex ſignificat plura, ut patet per diffinitionem prius poſitam, uel ſignificat plura uere uel apparenter. ſi ſecundum ſic eſt multiplex phantaſticum ideſt, apparẽs. ſi primum hoc eſt dupliciter, uel tale multiplex manet idem actualiter & ſecundum ſubſtantiam uocis & modum proferendi

di,& ſic eſt multiplex actuale, vel manet idem ſecundum ſubſtantiam & nõ ſecundum modum proferendi,& ſic eſt multiplex potentiale.

Sciendum quarto,ꝙ multiplex actuale eſt quando dictio uel oratio eadem ſecundum ſubiectum & modum proferendi uere plura ſignificat, ſicut hæc vox canis manens eadem ſecundũ ſubſtantiam & modum proferendi ſignificat canem latrabilem,ſidus cæleſte,piſcem marinum.In prædicta diffinitione ponitur dictio propter fallaciam æquiuocationis, & ponitur oratio propter fallaciam amphibologię, & ponitur eadem ſecundum ſubſtantiam & modum proferendi ad differentiam multiplicis potentialis,deinde ponitur vere ad differentiam multiplicis phantaſtici, ſed multiplex potentiale eſt quando dictio vel oratio eadem ſecundum ſubſtantiã & modum proferendi uere plura ſignificat.Exemplum de dictione, ut homo vel populus, de oratione ut album eſſe nigrum eſt poſſibile, & ponitur dictio propter fallaciam accidentis, deinde ponitur oratio propter fallaciam diuiſionis & compoſitionis,& ponitur non ſecundum modum proferendi ad differẽtiam multiplicis actualis, finaliter ponitur uere ad differentiam multiplicis phantaſtici, ſed multiplex phantaſticũ eſt dictio apparenter plura ſignificans, & ponitur apparenter ad differentiam aliorum multiplicium.

Concluſio reſponſalis ad quæſitum. tantum ſunt ſex fallaciæ in dictione,videlicet,fallacia æquiuocationis, amphibologię,cõpoſitionis, & diuiſionis,accentus, & figuræ dictionis, probatur primo per ſufficientiam quam tangit Doctor Sanctus, in lectione.nam omnis fallacia in dictione habet fieri circa aliquod multiplex,ergo habet fieri circa multiplex uerum uel circa multiplex apparens.ſi ſecundum ſic eſt fallacia figuræ dictionis.ſi primum hoc eſt dupliciter, uel quia uel habet fieri circa multiplex actuale uel potentiale.ſi primum hoc eſt dupliciter uel habet fieri in dictione ſimplici, & ſic eſt fallacia æquiuocationis uel in oratione, & ſic eſt fallacia amphibologiæ, ſi ſecundum hoc eſt dupliciter uel habet fieri in dictione ſimplici,& ſic eſt fallacia accentus uel in oratione,& hoc eſt dupliciter quia uel talis oratio in ſenſu compoſito eſt falſa,& in ſenſu diuiſo eſt uera,vel econuerſo.ſi primum ſic eſt fallacia compoſitionis. ſi ſecundum ſic eſt fallacia diuiſionis, probatur etiam prædicta ꝯcluſio auctoritate philoſophi in 1.elench.inductiue,patet & ſyllogiſmo inductiuo ſic. æquiuocatio fit aliquo iſtorum ſex modorum. amphibologia fit aliquo iſtorum ſex modorum, & ſic de omnibus alijs fallacijs in dictione.ergo omnis fallacia fit aliquo prædictorum modorum, & per conſequẽs ſunt tantum ſex fallentiæ in dictione. Syllogiſmus probatur ſic. oĩs deceptio proueniens ex eo quod ijſdem nominibus uel orationibus non idem ſignificamus fit aliquo prædictorum modorum, ſed omnis fallacia in dictione eſt deceptio proueniens ex eo quod ijſdẽ nominibus uel orationibus non idem ſignificamus, ergo oĩs fallacia in dictione fit aliquo iſtorum ſex modorum.probatur minor nam omnis multiplicitas fit ex eo quod ijſdem nominibus uel orationibus non idem ſignificamus,ſed omnis fallacia in dictione fit ratione alicuius multiplicis, ut dictum eſt. ergo omnis fallacia in dictione fit ex eo quod ijſdem nominibus uel orationibus non idem ſignificamus: ꝙ fuit probatum,ex quo patet,ꝙ tantũ ſex ſunt fallentiæ in dictione.

Dubitatur de ordine fallaciarum in dictione. Dicendum ꝙ fallentiæ ordinãtur ſecundum earum cauſas apparẽtię, qa uerior eſt cauſa apparentiæ in fallacijs,quæ habent fieri circa aliquod multiplex actuale quam in his, quæ reſpiciunt multiplex potentiale,quod ſic patet,quia maior eſt cauſa apparentię; quod uox quæ eſt una tam ſecundum ſubſtantiam quam ſecundum modum proferendi habet unum ſignificatum tãtum,quam quod illa uox quæ eſt una ſecundum

cundum ſubſtantiam tantum & non ſm modũ proferendi debeat tm̃ vnũ ſignificare. ſed in fallacijs ſpectantibus circa multiplex actuale eſt vnitas vocis ſecundum ſubſtantiam & modum proferendi. ergo fallaciæ æquiuocationis & amphibologię, quę reſpiciunt multiplex actuale pcedunt fallaciã cõpõnis & diuiſionis & accentus, quæ reſpiciunt multiplex potẽtiale, & quia multiplex phãtaſticum eſt apparens tm̃, ideo vltimo determinatur de fallacia figurę dictionis, quę reſpicit multiplex phantaſticum.

Dubitatur ſecundo. vtrum in eodem paralogiſmo poſſint eſſe plures fallacię in dictione, videtur quod ſic, quia in iſto paralogiſmo, quęcũque ſunt duo & tria ſunt paria & imparia, ſed quinque ſunt duo & tria. ergo ſunt paria & imparia, ex parte maioris eſt fallacia cõpõnis, quia in ſenſu compoſito eſt falſa, ex parte minoris eſt fallacia diuiſionis, quia in ſenſu diuiſo eſt falſa. ergo in eodẽ paralogiſmo ſunt plures fallacię in dictione.

In contrarium arguitur. quia fallacię ſunt ſpecifice diſtinctæ: ut ex dictis patet. ergo in eodem paralogiſmo nõ poſſunt eſſe plures fallaciæ. Dicendum breuiter ad dubium, quod in eodem paralogiſmo materialiter ſumpto poſſunt eſſe plures fallacię, non tamen formaliter, & licet in prædicto paralogiſmo ſint duę, hoc tamen eſt ſecundum diuerſas rationes & diuerſas præmiſſas, & per hoc patet ſolutio ad dubium.

SOLVTIO.

Ad primum dicendum negando conſequentiam, quia licet aliqua fallacia ſumat cauſam apparentię ex parte rei, tamen illa non debet dici proprie fallacia in re, ſed fallacia extra dictionem, cuius ratio eſt, quia fallacia eſt inſtrumentũ ſophiſtę, cuius finis eſt, deducere ſuum reſpondentem ad aliquod inconueniens, ſed hoc non poteſt facere niſi exprimendo mentis conceptum. res autem non poſſunt exprimi niſi per voces & dictiones potiſſime in diſputatione ſoluta. igitur magis talis fallacia dicitur fallacia extra dictionem quam fallacia rei. Ad ſecundum dicendũ, ꝙ loquendo de oppoſitis proprie dictis & formalibus tot modis dicitur vnum oppoſitorum quot modis reliquum. hoc tamen non eſt vniuerſaliter de oppoſitis communiter ſumptis. prędicta autem diuiſio fallacię in communi non eſt diuiſio per oppoſitas res, ſed per oppoſitas rõnes vnde rõ non ſequitur. Ad tertiũ dicẽdũ, ꝙ licet ſit tantum triplex multiplex in genere, plura tamen ſunt in ſpecie vt in prædicta ſufficientia patuit. Ad quartũ patet ſolutio ex dictis. Ad quintum dicitur, quod licet fallacia figurę dictionis non habeat fieri circa aliquod multiplex, verum tamen habet fieri circa multiplex apparens vt dictum eſt ſupra.

QVÆSTIO VIII.

Vtrum neceſſe ſit vnum nomen plura ſignificare.

QVAERITVR octauo. Vtrum neceſſe ſit unũ nomẽ plura ſignare. Arguitur primo ꝙ nõ, auctoritate philoſophi 4. metaphy. dicẽtis, ꝙ impoſſibile eſt unũ nomen plura ſignificare. ergo non eſt neceſſe unum nomẽ plura ſignificare qa neceſſe & impoſe ꝯ͞riantur. idẽ Doc. S. in eodẽ loco.

Secundo non contingit unum plura ſignare, patet conſequentia, qa quicqd intellectus poteſt exprimere per uocem poteſt intelligere. ergo ſi non poteſt intellectus ſimul plura intelligere, unum nomen non poterit plura ſimul ſignificare.

Tertio. quod non unum ſignificat nihil ſignificat in quarto metaphyſi. in ſecundo tractatu in capitulo ſecundo. ſed nomen plura ſignificans non tantum unum ſignificat. ergo nomen plura ſignificans nihil ſignificat, quod eſt implicare contradictionem. ergo &c.

Quarto unius rei eſt unica forma, ſed ſignificatio eſt forma eſſentialiter dictionis. ergo impoſſibile eſt quod unum nomen plura ſignificet.

Quinto

Quintoq; nõ ſignificat ens nihil ſigni ficat, ſed nomẽ plura ſignificãs nõ ſigni ficat ens, quia non ſignificat vnum, quia vnum & ens conuertuntur. 4. & xi. meta phy. ergo nihil ſignificat.

OPPOSITVM.

In oppoſitũ arguit per Philoſophũ primo elench. qui dicit, q; neceſſe eſt vnum nomen plura ſignificare, & per Doc. S. in præſenti lectione qui dicit, q; triplex eſt multiplex.

CONCLVSIO, cum ſolutione.

Sciẽdũ primo ꝓ rñſione ſm philoſophũ. 5. meta. caplo neceſſariũ, q; neceſſariũ capitur quattuor modis. vno modo ꝓ neceſſitate coactionis vt ſi aliquis coacte daret denarios ſuos. alio modo accipitur pro neceſſario abſolute vt q; triangulus hẽt tres angulos. tertio mõ accipit neceſſariũ ꝓ neceſſitate finis, & hoc mõ dupliciter. vno mõ ſimplr, vt ſi hõ vellet viuere neceſſe eſt vt comedat. alio modo accipit ꝓ neceſſario ↄgruẽtię vt ſi hõ vellet trãſire fluuium neceſſe eſt vt hẽat nauẽ, poſito q; poſſit trãſire ſine naue. Iſto aũt vltimo mõ accipitur hic neceſſariũ qñ dr̃ q; neceſſariũ eſt unũ nomẽ plura ſignare, ideſt, ſi homo uelit exprimere omnes res per uoces, neceſſe eſt unum nomen plura ſignificare.

Secundo ſciendum eſt, q; quia modus ſignificandi fundatur ſupra modum intelligendi. ideo ad uidendum de modo ſignationis noĩs, neceſſe eſt animaduertere modum noſtrum intelligendi. unde conſiderandum eſt q; intellectus ſimul plura per unã ſpeciem intelligibilẽ apprehendere poteſt, & patet quod ſimul poteſt intelligere plura per unã ſpeciem intelligibilem per modum unius. intelligere aũt plura per modum unius eſt intelligere ſimul plura per unam ſpeciẽ intelligibilẽ, ſed intelſus nõ põt ĩtelligere pla p modũ pluriũ, qa intelligere p modũ pluriũ eſt ĩtelligere ſimul plura p plures ſpẽs intelligibiles. & quia in intellectu nr̃o non poſſunt eſſe plura p plures ſpecies intelligibiles. tum primo quia una ſpecies totaliter perficit intellectum actu. tum ſecundo, quia ſicut vnum corpus non poteſt ſimul perfici diuerſis figuris uel diuerſis coloribus, ideo impoſſibile eſt intellectum ſimul plura intelligere per modum plurium, hoc eſt ſecundum diuerſas rationes ſignificandi & concipiendi.

Tertio ſciendum, quod nomẽ poteſt capi dupliciter. vno modo materialiter, videlicet, pro uoce nuda ante impoſitionem, & ſic dicitur unum materialiter. alio modo pro uoce iam impoſita ad ſignificandum, & iſto modo poteſt dici unum formaliter quod eſt impoſitum ad ſignificandum vnum, uel plura ſecundum eandem rationem ſignificandi & vnam impoſitionem nominis, loquendo autem de nomine vno ſecundo modo impoſſibile eſt vnum nomen plura ſignificare per modum plurium, quia intellectus, vt dictum eſt, nõ poteſt intelligere ſimul plura per modum plurium. ergo unum nomen formaliter vnum non poteſt plura ſignificare per modum plurium, ſed bene per modum unius, ſicut homo ſignificat Sortem, Petrum, & Iacobum, & cętera indiuidua inquantum conueniunt in humanitate.

Concluſio reſponſalis. Neceſſe eſt nomen materialiter vnum, diuerſum tamen formaliter plura ſignificare, quod patet primo rñſo. Nam nomina æquiuoca, ſicut canis ſignificant plura per modum plurium. ergo & cęt. Illud patet ratione Philoſophi primo elenchorum. nam res ſunt quodammodo infinitę, nomina vero finita ergo neceſſe eſt vnum nomen plura ſignificare neceſſitate finis & congruentię, videlicet, ſi congrue in diſciplina omnes res debent exprimi, congruum eſt vnũ nomen plura ſignificare mõ expoſito.

Dubitatur primo quare intellectus non poteſt plura intelligere.

Dicendum breui pro nunc, quod huiuſmodi ratio eſt, quia impoſſibile eſt idẽ ſubiectum ſecundum idem informari diuerſis ſpeciebus eiuſdem generis, ſed ſpecies intelligibiles diuerſæ ſunt eiuſ-

de

dem generis,cum ſint perfectiones eiuſdem potentiæ intellectiuę.ergo impoſſibile eſt,quod intellectus ſimul informetur diuerſis ſpeciebus intelligibilibus,vt ſimul actu plura intelligat ꝑ modum pluriū. Et licet diuerſę res præſentiales,quæ intelliguntur differant genere,tamen ſpecies omnes intelligibiles, quæ intelliguntur ſunt eiuſdem generis,vt dictum eſt.

Dubitatur ſecundo. utrum ſignificatio ſit forma dictionis.Dicendum quod dictio capitur dupliciter. uno mō in sēſu compoſito vt ſignificatiua eſt, & ſic ſigni ficatio eſt forma realis dictionis alio modo capitur in ſenſu diuiſo, uide licet,pro illa voce,quæ imponitur ad ſignificandum,& hoc modo modus proferendi eſt eius forma realis, & ſignificatio uero eius forma accidentis. Vnde ſi dictio accipiatur primo modo, tunc non poteſt habere niſi vnum ſignificatum ſi ſit una formaliter. ſi tamen accipiatur ſecundo modo ſic poteſt habere ſignificata plura. ſolutiones clare patent ex dictis.

QVAESTIO IX.

Vtrum fallacia æquiuocationis ſit fallacia in dictione.

QVęritur nono. Vtrum fallacia ęquiuocationis ſit fallacia in dictione. Arguitur primo ꝙ non ſit fallacia. Nam nulla eſt fallacia uniuocationis.ergo nulla eſt fallacia ęquiuocationis,quia non videtur maior ratio de uno quam de alio.

Secundo.aliqua eſt æquiuocatio,quę ſumitur ex parte rei vt cum aliquis credit aurichalcum eſſe uerum aurum.ergo fallacia æquiuocationis eſt fallacia extra dictionem.

Tertio.fallacia æquiuocationis & amphibologię habent fieri circa idem multiplex, videlicet, circa multiplex actuale. ergo non ſunt fallaciæ diſtinctę.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Doc. S.in præſenti lectione,& Philoſophus primo elenchorum.

CONCLVSIO.

Sciendum eſt primo pro declaratione huius dubij,quod poſtquam Docto. Sanct.determinauit de fallacijs in communi tam diffinitiue quam diuiſiue,hic conſequenter incipit determinare de eis in ſpeciali, & primo de fallaciis in dictione per probationem ſuperius adductam. Determinando vero de fallaciis in dictione primo determinat de fallaciis, quæ habent fieri circa multiplex actuale,cuius ratio ſuperius adducta eſt:inter quas prius determinat de fallacia ęquiuocationis quam amphibologiæ, cuius ratio eſt duplex primo quia dictio pręcedit orationem, ſicut pars integralis ſuum totum ordine generationis.ſecus aūt loquēdo de ordine reſolutionis,ſed fallacia æquiuocationis habet fieri in dictione. amphibologia vero in oratione.ergo &c. ſecunda eſt,quia maior eſt cauſa apparentię in fallacia ęquiuocationis quam amphibologię cum fallacię ordinentur ſecundum ſuas cauſas apparentię. maior. n. appoſita eſt quod una dictio manens eadem ſecundum ſubſtantiam & modum proferendi magis debeat tn̄ hr̄e vnū ſignificatū quā oratio.igitur prius determinauit de fallacia ęquiuocationis quam amphibologię, cum fallacię ordinentur per ſuas cauſas apparentiæ.

Secundo ſciendum, quod ęquiuocatio vt dicitur in textu eſt unius & eiuſdem nominis diuerſa ſignificatio. In qua diffinitione ponit ſignificatio loco generis,deinde vnius & eiuſdem nominis ad differentiam diuerſorum nominum,quæ diuerſa diuerſis impoſitionibus ſignificant, capitur autem ibi nomen generaliter pro omni dictione incomplexa, quia aliter in verbo non poſſet eſſe æquiuocatio, deinde ſubiungitur diuerſa ad differentiam uniuocationis, quia uniuocatio eſt vnius, & eiuſdem nominis eadem ſigni-

gnificatio, licet enim uniuocatio ſignificet plura uniuocata, omnia tamen ſignificat una impoſitione ſecundum eandem rationem ut patuit in antepredicamentis, & quia etiam ęquiuocatio ꝯſimilia cauſat ſecundum analogiam ſignificat plura ſm quod conueniunt in una ratione analogi, ideſt ſecundum prius & poſterius. igitur talis ſignificatio non eſt penitus diuerſa. Vnde non cauſat fallaciam æquiuocationis ſi fuerit impoſita ad ſignificandum plura per prius & poſterius.

Pro cuius declaratione ſciendũ tertio. quod duplex eſt analogum. Nam quoddam eſt quod ex impoſitione ſignificat plura, quæ conueniunt in una ratione ſecundum prius & poſterius vt ens ſignificat decem prędicamenta ſecundum prius & poſterius. Ex impoſitione tamen eſt quod tale non cauſat fallaciam æquiuocationis niſi reductiue, & reſpectu aliquorum terminorum qui ponunt differentiam inter terminum inferentem & terminum illatũ. aliter primum principium non eſſet tutiſſimum, & licet uocetur æquiuocatio a conſimili, non tñ dicitur æquiuocatio ſimpliciter. aliud eſt analogum quod plura ſignificat non ex impoſitione ſed eſt impoſitum ad ſignificandum unnm & tranſumptiue eſt dictum ẽt ad ſignificandum reliquum per ſimilitudinem aliquam, ſicut ridere ex impoſitione ſignificat actum hominis, per ſimilitudinem uero eſt tranſumptum ad ſignificãdum floritionem prati, & tale cauſat fallaciam ęquiuocationis in ſecundo modo, ut infra patebit.

Quarto ſciendum, quod fallacia ęquiuocationis actiue ſic diffinitur. Fallacia ęquiuocationis eſt identitas decipiendi proueniens ex identitate vnius & eiuſdem dictionis ſecundum ſubſtantiam, & modum proferendi plura ſignificantis, paſſiue uero ſic diffinitur. fallacia, æquiuocationis eſt deceptio proueniens ex actuali unitate dictionis eiuſdem ſecundum ſubſtahtiam & modum proferendi plura ſignificantis ponitur. autem in prædictis diffinitionibus hæc particula dictionis ad differentiam amphibologię compoſitionis & diuiſionis, quæ habent fieri in oratione, deinde ponitur eiuſdem ſecundum ſubſtãtiam & modum proferendi ad differentiam accentus qui fieri in dictione habet, quæ remanet eadem ſecundum ſubſtantiam & modum proferendi, finaliter ſubiungitur plura ſignificantis ad differentiam fallacię figurę dictionis ꝓpter cauſam ſuperius adductam. Cauſa uero apparentię huius fallacię eſt idoneitas dictionis ſecundum ſubſtantiam & modum proferendi, cauſa uero defectus eſt pluralitas ſignificatorum, cauſatur enim in nobis ſecundum hanc fallaciam deceptio ex hoc quod credimus quod ſicut dictio eſt vna ſm ſubſtantiã & modum proferendi quod debeat habere tantum unum ſignificatum.

Quinto ſciendum, quod huius fallacię tres ſunt ſpecies ſiue tres modi q̃ cũ exemplis clare patent in textu, quorum modorum ſic poteſt haberi ſufficientia. nam fallacia ęquiuocationis prouenit ex eo quod dictio formaliter una plura ſignificat, uel ergo talis dictio ſignificat plura per ſe, uel ex compoſitione eius cum alia dictione ratione accidentis grãmaticalis: Si ſecundum ſic eſt tertius modus. ſi primum hoc eſt dupliciter, quia uel principaliter & ęque primo plura ſignificat, uel ſignificat unum principaliter & aliud trianſumptiue. ſi primum ſic eſt primus modus. ſi ſecundum ſic eſt ſecundus modus uel poteſt formari ſufficientia. nam fallacia ęquiuocationis habet fieri circa aliquod multiplex, uel ergo talis multiplicitas cauſatur ex ſignificatione dictionis uel ex eius conſignificatione. ſi ſecundum ſic eſt tertius modus. ſi primum hoc eſt dupliciter, q̃a uel talis multiplicitas eſt proprie dicta uel metaphorice dicta. ſi primũ ſic eſt primus modus. ſi ſecũdum ſic eſt ſecundus modus.

Concluſio reſponſalis eſt, quod fallacia

cia

cia æquiuocationis eſt fallacia in dictione ab alijs diſtincta, quod ſit fallacia patet per diffinitionem fallaciȩ ſuperius adductam, quod vero ſit fallacia in dictione patet, quia ſumit cauſam apparentiȩ ex parte vocis ſiue dictionis, quia ut dictum eſt propter unitatem uocis credimus vnitatem ſignificationis, & per hoc decipimur credentes quod non eſt: quod vero ſit diſtincta ab alijs fallacijs in dictione, quia habet cauſam apparentiȩ diſtinctam ab alijs patet. nã ut dictum eſt cauſæ apparentiæ huius fallaciȩ in vnitate dictionis eiuſdem sũt ſecundum ſubſtantiam & modum proferendi plura ſignificantis. per hoc . n. quod dicitur dictionis diſtinguit a cauſis apparentiȩ amphibologiȩ compoſitionis & diuiſionis in quibus eſt vnitas orationis, ſed per hoc quod dicitur eiuſdem ſecundum ſubſtantiam & modum proferendi, diſtinguitur ab accentu vbi eſt vnitas dictionis ſecundum ſubſtantiam tantum, & non ſecundum modum proferendi. Et per hoc quod ſubiũgitur plura ſignificantis diſtinguitur a fallacia accidentis in qua non eſt pluralitas vera ſignificatorum, vt ex dictis patet.

Dubitatur primo. vtrum paralogiſmi huius fallaciȩ ſoluantur per dictionem alicuius præmiſſȩ.

Dicendum quod ſic, quia omnis propoſitio multiplex inquantum huiuſmodi eſt diſtinguenda. nam aut in utroque ſenſu eſt vera, aut in vno ſenſu eſt uera & in alio falſa. ſi primum ſic eſt diſtinguenda non vt non concludatur, ſed ad euitandum notam fatuitatis, vt dicit Egidius, hoc eſt ne uideamur ignorantes, unde qui ſignificata vocabulorum ignorant cito paralogizantur. ſi ſecundum ſic eſt diſtinguenda ne nobis concludatur, cum vero in fallacia æquiuocationis una præmiſſarum, aut utraque eſt multiplex, paralogiſmi eius ſunt ſoluendi non interimendo, ſed diſtinguendo: ſi tamen medium ſit terminus multiplex vtraque præmiſſarum eſt diſtinguenda, cum ponatur medium utrobique. ſi vero maior extremitas tantum ſit terminus multiplex, tunc maior eſt diſtinguenda & non minor, ſed ſi maior extremitas tantum ſit terminus multiplex, tunc minor eſt diſtinguenda & non maior, ut patet exercitantibus ſe.

Dubitatur ſecundo. quid ſit ſolutio & quotuplex. Dicendum quod ſolutio ſecundum Philoſophum primo elēchorum non eſt aliud quam falſitatis manifeſtatio. Et quia duplex eſt manifeſtatio apparens & recta. igitur duplex eſt ſolutio, ſcilicet apparens & recta. Solutio recta eſt manifeſtatio falſitatis ſui defectus in propria forma quando, videlicet, reſpondens oſtendit opponēti quod commiſit defectum propter talem fallaciam & propter talem rationem in tali uel tali modo ratione huius vel huius termini. Solutio vero apparens eſt falſitatis manifeſtatio ſiue defectus in communi & non in ſpeciali, ut puta cum reſpondens dicit opponenti, quod in argumento ſuo committit fallaciam non oſtendendo quare & quomodo. Prima vero ſolutione pauci vtuntur. ſecunda vero plurimi & præſertim proterui reſpondentes dicentes opponenti, quia petit principium in ſua probatione, aut quod aſſumit illud qđ nunquam aliquis doctorum ſomniauerit, aut quod nihil addit ad propoſitũ, aut quod nihil probat, aut ſi arguatur per ſimilitudinem dicunt non eſſe ſimile, & quod argumentum a ſimili claudicat, & quod non currit ſuper quattuor pedes, aut etiam quando opponens quȩrit de aliquo an habeat contrarium, dicunt quod ſic, ſed nobis non eſt notum, aut ſi opponēs eis dicit vos conceſsiſtis hanc propoſitionem dicent, quod uerum eſt pro alio ſenſu & nõ pro iſto in quo uos proponitis de uno, & sic de ſimilibus transit, quibus doctrinalis diſputatio non vtitur, cuius finis eſt uere ſcire & non in uanum aerem uerberare ad pompam.

Dubitatur tertio de veritate, aut falſitate huius ſophiſmatis: qui dicit te nõ eſſe hominem dicere verum videtur, ꝙ

sit

ſit verum patet. Nã quicunque dicit ſubſtantiam immortalem non eſſe hominẽ dicit uerum, quia homo cum ſit compoſitus ex contrarijs neceſſario corrumpitur, ſed tu es ſubſtantia immortalis. ergo qui dicit te non eſſe hominem dicit uerum. Probatio minoris, quicquid nõ poteſt mori eſt immortale, ſed tu es potens non mori. ergo tu es immortalis, cum immortale nihil aliud eſt quam nõ mortale. In contrarium arguitur. nam quicunque dicit non eſſe quod eſt dicit falſum & non uerum, ut patet per philoſophum primo peryherme. ſed qui dicit te non eſſe, quod es, cum tu ſis homo & non beſtia. ergo qui dicit te nõ eſſe hominem dicit uerum.. Dicendum quod ſophiſma eſt falſum, & probatio peccat per fallaciã æquiuocationis tertio modo reſpectu illius termini immortalis. nam immortale poteſt accipi dupliciter. uno modo ut idem eſt quod non potens mori, & ſic omne immortale eſt perpetuum. Et iſto modo homo nõ eſt immortalis. alio modo accipitur, ut dictum eſt pro potens non mori, & iſto modo immortale non eſt perpetuũ quomodo dicitur homo immortalis, unde probatio laborat in ęquiuoco.

Dubitatur quarto de iſto ſophiſmate interficere proximum bonum eſſe uidetur, quod ſit uerum patet. nam quæcunque expediunt bona ſunt, ſed interficere proximum eſt expediens cum aliquando per iuſtitiam fiat. ergo interficere proximum eſt bonum. In cõtrariũ arguitur. nam nihil ꝙ eſt contra legẽ diuinam eſt bonum, ſed interficere proximum ſuum eſt cõtra diuinam legẽ. ergo &c. Dicendum quod ſophiſma eſt falſum ſimpliciter, & probatio peccat per fallaciam æquiuocationis in ſecundo modo ex parte illius termini expediens. nam aliquid dicitur expediens dupliciter. uno modo ſimpliciter & ſecundum ſe. alio modo in cauſis ſecundum aliquam certam circunſtantiam, quicquid eſt expediens primo modo eſt bonum, non autem ſecundo modo, unde licet aliquando mala expediant ut imminente ſubmerſionis periculo proiectio mercis in mari, nõ tamen propter hoc mala bona ſunt: & ſic de ſimilibus.

SOLVTIO.

Ad primum dicendum, negando ſimilitudinem. cuius ratio eſt, quia in uniuocis inquantum huiuſmodi non eſt aliqua cauſa apparentię ſiue defectus ſicut in uniuocis. unde non eſt ſimile.

Ad ſecundum dicendum, ꝙ talis deceptio nõ ſumitur ex parte dictionis, unde non facit fallaciã æquiuocationis qua utitur opponẽs ſophiſta tanꝗ inſtrumẽto ut ducat ſuum rñdentem ad aliquod inconueniens, nec ibi eſt æquiuocatio, quia æquiuocatio eſt pluralitas ſignificatorum importata per unum nomen.

Ad tertium dicendum, ꝙ licet ęquiuocatio & amphibologia habeãt fieri circa idem multiplex in genere, uidelicet circa multiplex actuale habent tamen fieri circa aliud & aliud multiplex in ſpecie ut ex ſupradictis patet.

QVAESTIO X.

Vtrum fallacia amphibologiæ ſit fallacia in dictione ab alijs diſtincta.

QVæritur decimo. Vtrum fallacia amphibologiæ ſit fallacia in dictione ab aliis diſtincta.

Primo arguitur ꝙ nõ. Nã amphibologia ut dr̃ in textu dr̃ ab amphi. quod eſt dubium & balos, qđ eſt ſnĩa, & logos ꝙ eſt ſermo quaſi dubia ſnĩa ſermonis, omnis fallacia eſt dubia ſnĩa præſertim in dictione, quę habet fieri circa aliquod multiplex. ergo hic fallacia nõ eſt fallacia ſpãlis, uidelicet ab aliis diſtĩcta.

Secundo, aut hęc fallacia hẽt fieri in dictione aut in orõne, ſi primũ ſic nõ diſtinguitur a fallacia ęquiuocationis, ſi ſecundum ſic non diſtinguitur a fallacia compoſitionis & diuiſionis.

Tertio fallacia amphibologiæ & æquiuocationis habent eoſdem modos,

vt patet per Philoſophum primo elenchorum. ergo non ſunt duę fal aciæ ab inuicem diſtinctæ.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Doctor Sanct. in præſenti paſſu, & Philoſophus in primo elenchorum. cum ſuis expoſitoribus.

CONCLVSIO.

Pro cuius declaratione ſciendum primo, quod amphibologia accipitˉ tripliciter, videlicet cõmuniſſime, communiter & proprie. communiſſime accipitur pro omni re dubioſa & ſententia, & sic eſt communis ad omnes fallacias tã in dictione quam extra dictionem. Cõmuniter vero accipitur pro dubioſa sẽtentia, quæ cauſatur ex multiplicitate eiuſdem dictionis uel orationis, & iſto modo eſt communis ad omnes fallacias in dictione, ſed proprie accipitur pro dubia ſententia, quæ prouenit ex multiplicitate orationis eiuſdem per ſubſtantiam & modum proferendi, & iſto modo cauſat fallaciam ſpecialem ab alijs diſtinctam, videlicet, fallaciam amphibologiæ quæ ſic diffinitur.

Fallacia amphibologiæ eſt idoneitas decipiendi ſi actiue ſumatur, vel eſt deceptio ſi paſſiue ſumatur proueniens ex identitate orationis eiuſdem ſecundum ſubſtantiam & modum proferendi plura ſignificantis, cauſa apparentiæ eiuſdem fallaciæ eſt identitas, cauſa defectus eſt pluralitas ſignificatorum.

Secundo ſciendum quòd huius fallaciæ, vt dicit textus tres ſunt modi, quorum primus prouenit ex eo quòd omnino vna & eadem ſecundum ſubſtantiã & modum proferendi plura ſignificat principaliter propter diuerſam habitudinem conſtructibilium, manente tamẽ eadem conſtructione, ſicut hæc dictio, liber Ariſto. manente eadem conſtructione propter diuerſam habitudinem conſtructarum plura ſignificat. poteſt enim intelligi ſecundum habitudinem effectus ad ipſum, & tunc eſt ſenſus liber Ariſto. ideſt, liber factus ab Ariſto. vel poteſt intelligi ſecundum habitudinem poſſeſſionis ad poſſeſſionem, & ſic eſt ſenſus liber Ariſto. ideſt, liber qui poſſidetur ab Ariſto. vnde ſecundum iſtum modum poteſt formari paralogiſmus, quicquid eſt Ariſto. poſsidetur ab Ariſto. ſed iſte liber eſt Ariſto. ergo poſſidetur ab Ariſto. non ſequitur. quia in maiore iſte genitiuus Ariſto. regitur ex vi poſſeſsionis, in minore regitur ex vi effectus cauſæ efficientis.

Secundus modus eſt quando una oratio principaliter plura ſignificat propter diuerſam conſtructionem, quia, videlicet, una dictio poteſt conſtrui cum alia tranſitiue vel intranſitiue, ſicut in iſta oratione. quicquid videt aliquis hoc uidet, ly hoc poteſt cõſtrui intranſitiue cum illo verbo videt, & ſic eſt falſa uel poteſt conſtrui tranſitiue a parte poſt. & ſic eſt vera, & eſt ſenſus, ꝙ qd quid aliquis videt, videt hoc, ſcilicet ꝙ videt, per quem modum ſic paralogizatur. quicquid videt aliquis hoc videt, ſed columnam videt aliquis. ergo columnam videt. ſimiliter hic, quotcunq; uolo me accipere volo vt ipſi accipiant me, ſed pugnantes uolo me accipere. ergo uolo vt ipſi accipiant me. ſimiliter hoc quòd quis ſcit hoc ſcit. ſcamnũ ſcit hoc quis. ergo ſcamnum ſcit, & per conſequens eſt homo, & ſic de ſimilibus. Tertius modus ꝓuenit ex eo quòd vna oratio vnum ſignificat principaliter. aliud vero tranſumptiue, ſicut hęc oratio. littus aratur, principaliter ſignificat littoris ſciſsionem, tranſumptiue uero operis amiſsionem, propter quem modum sic paralogizatur, quandocunque littus aratur terra ſcinditur, ſed quãdo indocilis docetur littus aratur. ergo quando indocilis docetur, terra ſcindĩt ſimiliter hæc, quicunque haurit aquam cribro aquam trahit, ſed qui uult addiſcere sine libro haurit aquas cribro. ergo qui uult addiſcere sine libro trahit aquas. ſimiliter eſt de iſta, orarione. ille lauat laterem qui caſtigat mulierem, siue de iſta, gattus amat piſcem, ſed non uult tangere flumen, & sic de ſimilibus.

Tertio ſciendum quod diuersitas ca-

ſuum

ſuum facit fallaciam amphibologiæ, & tamen diuerſitas aliorum accidentium grammaticalium cauſant fallacias æquocationis. Cuius ratio doctoris eſt in littera talis, quia caſus accidit dictioni ſm ꝙ cõſtruitur cum alia dictione. unde diuerſitas caſuum ad orationem pertinet, ſed alia accidentia accidunt dictioni ſecundum quod in ſe conſiderantur. ergo diuerſitas talium accidentium ptinet ad dictionem, & per conſequens ad fallaciam ęquiuocatiõis, quę habet fieri in dictione & non in oratione.

Concluſio reſponſalis eſt, quod fallacia amphibologiæ eſt fallacia in dictione ſpecialis ab aliis diſtincta. Quæ ergo patet per ſingulas particulas. nam quod ſit fallacia patet per diffinitioné fallaciæ, quod vero ſit fallacia in dictione patet per hoc quod habet cauſam apparentiæ ex parte dictionis & non ex parte rei, vt ſatis ſupra dictum eſt, quod uero ſit ſpecialis ab aliis diſtincta patet per hoc quod habet cauſam apparentiæ ſpecialem ab aliis diſtinctam, vt etiam declaratum eſt. ergo &c.

Quod autem tantum ſint tres modi huius fallaciæ patet. nam fallacia iſta prouenit ex eo quod vna omnino plura ſignificat. ergo talis omnino plura principaliter ſignificat uel non, ſi ſecundũ & ſic eſt tertius. ſi primum eſt dupliciter, quia vel talis omnino plura ſignificat propter diuerſam habitudinem conſtructorum manente tantum eadem cõſtructione, & ſic primus: vel plura ſignificat pp diuerſam conſtructioné, & ſic eſt ſecundus modus. Et licet alii doctores ſecundum Philoſophum ſupradictũ tertium modum ponant pro ſecundo, tamen in nullo derogant doctrinę Doctoris Sancti, quia ipſi conſiderauerunt modum & ordinem eorum quantum ad ſignificata. hic uero glorioſus Doct. ſã. conſiderauit eoſdem modos ſecundum modum ſignificandi & conſtruendi, & quamuis prædictum illud exemplum, videlicet, quoſcunque vellem me accipere, etiam poſſit cauſare fallaciam compoſitionis & diuiſionis, vt infra patebit, non tamen eſt inconueniens, quod cauſet fallaciam amphibologiæ ſecundum diuerſas eius conſiderationes, quia in uno & eodem paralogiſmo poſſunt eſſe plures fallaciæ ſecundum diuerſas tamen rationes, ut patebit infra.

Dubitatur primo de hoc ſophiſmate, qui dicit te eſſe de terra dicit uerum ſuppoſito, quod tu ſis de Soncino, videtur quod ſit verum. nam quicunque dicit te eſſe de Soncino dicit uerum, ſed Soncinum eſt terra. ergo quicunque dicit te eſſe de terra dicit uerum.

In contrarium arguitur. nam una ſpecies non conſtituitur ex altera, ſicut homo non fit ex aſino, ſed tu differs a terra ſpecie. ergo qui dicit te eſſe de terra dicit falſum. Dicendum quod ſophiſma eſt ſimpliciter falſum, & probatio eius peccat per fallaciam amphibologię in primo modo, quia de Soncino ibi Soncinum conſtruitur ſecundum habitudiné cauſæ efficientis inſtrumentalis, locus enim concurrit ad generationé actiue, ſicut patet per Porphyrium, ſed quando dicitur in concluſione. ergo tu es de terra conſtruitur ſecundum habitudiné cauſæ materialis ex qua. vnde ibi committitur hæc fallacia in primo modo. Et hoc ſi conſideretur diuerſa habitudo conſtructibilium, quod dicitur, quia ſi attenditur ibi diuerſa habitudo propoſitionis illius de abſoluto ſic peccat prædicta probatio, ſed eſt fallacia æquiuocationis in ſecundo modo, ut patet in textu.

Dubitatur ſecundo de modis cõmunibus huius fallaciæ, & fallaciæ æquiuocationis. Dicendum breuiter ſecundum Philoſophum primo elenchorum, quod tres ſunt modi communes vtriuſque; quorum primus eſt quando dictio uel omnino eadem ſecundum ſubſtantiam & modum proferendi principaliter plura ſignificat. Secundus eſt quando dictio uel omnino eadem ſecundum ſubſtantiam & modum proferendi vnũ principaliter & aliud tranſumptiue ſignificat. Tertius eſt quando dictio vel omnino ſimpliciter vnum ſignificat,

ex coniunctione uero plura ut ſupra exemplificatum eſt. Ex quo patet, quod licet æquiuocatio & amphibologia habeant eoſdem modos communes, habent tamen ſpeciales diſtinctos cum æquiuocatio habeat fieri in dictione, amphibologia vero in oratione, & licet fallacia compoſitionis & diuiſionis habeant fieri in oratione, quæ eſt eadem ſecundum ſubſtantiam & non ſecundũ modum proferendi, tamen non propter hoc ſequitur quod fallacia amphibologię ab eis non diſtinguatur, quia habet fieri in oratione eadem ſecundũ ſubſtantiam & modum proferendi, ex quo patet ſolutio ad ſecundum argumentum.

Dubitatur tertio de hoc ſophiſmate qui dicit te eſſe incongruum grammaticum dicit verum etiam ſuppoſito, quod tu ſcias omnes regulas grammaticales. videtur quod ſit uerum. nam quicunque aſſerit dicentem lapis eſſe incõgruum grammaticum dicit verum, ſed tu neceſſario aſſeris lapis eſſe. ergo qui dicit te eſſe incongruum grammaticum dicit verum. probatio minoris. nam quicquid tu dicis eſſe hoc tu dicis eſſe. ſed tu lapidem dicis eſſe. ergo tu dicis lapidem eſſe. aliàs concedas ſuum contradictorium, videlicet, lapidem nullum eſſe.

In contrarium arguitur. nam qui per rectam regulam operatur non poteſt male ſiue incongrue operari, ſed qui habet omnes regulas, & agit & loquitur ſecundum rectam & certam regulam, non poteſt loqui niſi congrue & recte, & per conſequens ſophiſma falſum.

Dicendum quod ſophiſma eſt falſum, & probatio peccat per fallaciam amphibologiæ, quia ly hoc poteſt conſtrui intranſitiue cum illo dicis, & ſic eſt falſa maior probationis minoris, vel poteſt conſtrui tranſitiue, & ſic eſt uera, ſed tunc male ſumitur. Solutiones omnes patent ex dictis.

QVAESTIO XI.

Vtrum fallacia compoſitionis ſit fallacia in dictione ab alijs diſtincta.

QVæritur vndecimo. Vtrũ fallacia compoſitionis ſit fallacia in dictione ab aliis diſtincta. Et arguitur primo ꝙ non. Nam ſicut eſt aliqua compoſitio in oratione, ita eſt aliqua compoſitio in re cum prima correſpondeat ſecundæ, ſed nulla compoſitio rei facit fallaciã extra dictionem, quæ ſcilicet ſumit cauſam apparentiæ ex parte rei. ergo nulla compoſitio orationis facit fallaciam in dictione, quæ ſumat apparentiam ex parte uocis.

Secundo una & eadem oratio dicitur compoſita & diuiſa. ergo uidetur quod fallacia compoſitionis non diſtinguatur a fallacia diuiſionis, probatio autem, vt hoc oĩo album eſſe nigrum eſt poſsibile, poteſt eſſe compoſita & etiam diuiſa.

Tertio in iſto paralogiſmo eſt fallacia cõpoſitiõis & amphibologię, uidelicet, quod quis videt hoc uidet, ſed columnã uidet q́s. ergo non ſunt fallaciæ diſtinctę. antecedens patet. nam quod ibi ſit fallacia amphibologiæ patet ex ſupradictis per Docto. Sanct. in textu, quod autem ibi ſit fallacia compoſitionis patet, quia ibi propter diuerſitatem determinabilium uariatur ſententia, ita quod in ſenſu compoſito eſt falſa ergo ibi eſt fallacia compoſitionis.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Docto. Sanct. in lectione, & Philoſophus in primo elenchorum.

CONCLVSIO.

Pro cuius declaratione primo ſciendum eſt quod poſtquam. Doct. Sanct. determinauit de fallaciis in dictione peccantibus ſecundum multiplex actuale, videlicet, de fallacia æquiuocatio-

nis & amphibologię hic conſequenter determinat de alijs fallaciis, quæ peccant ſecundum multiplex potentiale, ſcilicet de fallacia compoſitionis & diuiſionis, & accentus, cuius ratio patet ex ſupradictis. Determinando autem de fallaciis peccantibus ſecundum multiplex potentiale, primo determinat de fallaciis compoſitionis, & diuiſionis quam de accentu, licet accentus habeat fieri in dictione, quia maior eſt cauſa apparentiæ in compoſitione & diuiſione, quam in accentu, cum diuerſitas modi proferendi magis lateat in orationibus, quam in dictionibus: & primo priorum determinat de compoſitione, & diuiſione, quia diuiſio quælibet præſupponit compoſitionem, quia nullum ſimplex inquantum huiuſmodi eſt diuiſibile, & maior eſt cauſa apparentiæ in compoſitione quam in diuiſione, ſed tamen Doctor Sanctus propter conuenientiam modorum, & exemplorum vtriuſque de ipſis determinat, vt patet in textu.

Secundo ſciendum, quod compoſitio, vt hic ſumitur, eſt eorum quæ debent diuidi falſa vnio, ideſt, compoſitio eſt terminorum qui debent diuidi, ideſt, ordinari ſecundum ſitum minus debitum falſa vnio, ideſt, falſa vnio ſecundum ſitum magis debitum, oratio enim in propoſito dicitur compoſita quando termini ordinantur ſecundum ſitum magis debitum, & dicitur diuiſa quando termini ordinantur ſecundum ſitum minus debitum, quando vero termini, vt dicit hic Doctor San. ordinantur ſecundum ſitum magis debitum, & in tali ſenſu eſt falſa, tunc cauſat fallaciam compoſitionis. ſi vero ſit falſa in primo ſenſu & termini ordinantur ſecũdum ſitum minus debitum, tunc cauſat fallaciam diuiſionis. ſi autem in vtroque caſu nulla eſt vera, vel nulla eſt falſa, tunc nulla erit fallacia, quod eſt de aliis multiplicibus intelligendum.

Tertio ſciendum, quod fallacia compoſitionis eſt idoneitas decipiendi, vel eſt deceptio proueniens ex potentiali identitate eiuſdem compoſitionis falſę cum diuiſa vera, vel ſecundum Doct. San. in litera. Fallacia compoſitionis eſt deceptio ex potentiali multiplicitate eiuſdem orationis proueniens. Dicitur autem omnino potentialiter multiplex ex eo quod dictiones eodem modo terminantes poſſunt adinuicem diuerſimode componi, vel diſiungi. oratio enim per conſtitutionem partium conſtituitur. igitur partes ſe habent ad orationem ſicut materia, compoſitio vero ſicut forma. Vbi igitur ſunt ęędem partes, & nõ eadem compoſitio eſt eadem oratio materialiter & potentialiter, & non formaliter & actualiter, & propter hoc ibi eſt multiplex potentiale, quia oratio quę eſt vna potentialiter plura ſignificat. Cauſa apparentiæ huius fallacię eſt vnitas potentialis orationis compoſitę falſę, tamen diuiſæ veræ plura ſignificans, ſed cauſa defectus ſiue cauſa non exiſtentię eſt pluralitas ſignificatorum.

Quarto ſciendum, quod huius fallacię ſunt tres modi, quorum primus prouenit ex eo quod dictio poteſt ſupponere verbum ratione totius vel ratione partis. ſi enim in ratione totius ſupponitur verbo erit omnino compoſita, & ſi in tali ſenſu eſt falſa & ſit fallacia compoſitionis in primo modo ut hæc: quemcunque poſſibile eſt eſſe album, poſſibile eſt quod ſit albus, ſed album eſſe nigrum eſt poſſibile, ergo poſſibile eſt quod albus ſit niger, non valet: nam minor eſt dupliciter, quia iſtud dictum nigrum eſſe album poteſt ſupponere ei quod dicitur eſſe poſſibile ratione ſubiecti tantum, hoc eſt quantum ad ſuum materiale, & ſic eſt diuiſa & vera: nam ſenſus eſt quod illud, quod eſt nigrum, poſſibile eſt quod ſit album, vel poteſt ſupponere ratione totius, neque ratione ſubiecti, & formæ ſignificatę per nigrum, quod eſt ſtare pro materiali, & formali ſimul, & ſic eſt compoſita falſa.

ſenſus enim eſt eius quod hoc, quod eſt nigrum in quantum eſt nigrum eſt poſſibile eſſe album, quod implicat contradictionem. Et ſic dicendum eſt de omnibus propoſitionibus tam de ineſſe quam de modalibus, in quibus ſubiectum poteſt accipi pro materiali tantũ, & formali ſimul, vt ſedentem ambulare eſt poſſibile, non ſcribentem ſcribere eſt poſſibile, tacentem loqui eſt poſſibile. album prædicatur de pariete albo per accidens, & ſic de ſimilibus quaſi infinitis quæ ſępiſsime in argumentationibus occurrunt, ut per experientiã patet. Secundus prouenit ex eo quod aliquod prædicatum in, quo per coniunctionem copulatiuam vel diſiunctiuam plura adunantur, poteſt attribui ſubiecto coniunctim, & ſic eſt compoſita, & ſi in tali ſenſu eſt falſa cauſat fallaciam compoſitionis, vt hic, quæcunque componuntur ex duobus & tribus ſunt duo & tria, ſed quinque non ſunt duo & tria. ergo quinque non componuntur ex duobus & tribus: non ualet. nam minor eſt duplex, quia hoc quod eſt duo & tria poteſt coniunctim remoueri a ſubiecto, & ſic eſt compoſita & falſa, & eſt ſenſus quod non ſunt duo & tria ſimul, vel poteſt ab eo remoueri diſiunctim, & ſic eſt diuiſa & vera, quia tunc eſt ſenſus quod quinque non ſunt duo & quinque non ſunt tria, & hoc eſt quod ſolet dici ſub aliis terminis, videlicet, quod coniunctio poteſt coniungere terminos vel propoſitiones si, inter terminos & in illo ſenſu eſt falſa, tunc cauſat fallaciam compoſitionis. ſi uero inter propoſitiones & in illo ſenſu eſt falſa facit fallaciam diuiſionis, vt quæcunque ſunt duo & tria ſunt paria & imparia, ſed quinque ſunt duo & tria. ergo quinque ſunt paria & imparia, maior in ſenſu compoſito eſt falſa & in ſenſu diuiſo uera, minor in ſenſu diuiſo eſt falſa & in ſenſu compoſito eſt uera. Ex quo patet quod ex parte maioris committitur ibi fallacia compoſitionis. ex parte uero minoris committitur fallacia diuiſionis. Non eſt ergo inconueniens, quod in uno paralogiſmo ſit fallacia compoſitionis & diuiſionis ſm diuerſas rationes. patet ẽt quod una & eadem propoſitio poteſt habere ſenſum compoſitũ et diuiſum. Tertius prouenit ex eo quod una dictio poteſt coniungi diuerſis dictionibus in locutione poſitis, hoc eſt quando eadem determinatio refertur ad diuerſa determinabilia, quando uero coniungitur cum illa dictione cum qua magis apta nata eſt coniungi ſic erit compoſita, & ſi in illo ſenſu ſit falſa oratio ibi fiet fallacia compoſitionis, ut quicunque uiuit ſemper eſt, ſed iſte aſinus uiuit. ergo iſte aſinus ſemper eſt. maior eſt duplex, quia illa dictio ſemper poteſt referri ad uiuit, & ſic eſt diuiſa vera: vel poteſt referri ad eſt, & ſic eſt compoſita & falſa. ſimiliter eſt hic. quicunque poteſt vnũ ſolũ ferre põt plura ferre, ut ille q portabat unũ pomũ põt plura portare ſed qui ſolũ poteſt unũ ferre non poteſt plura portare. ergo qui poteſt plura portare nõ poteſt plura ferre. maior eſt duplex.

Concluſio reſponſalis. Fallacia compoſitionis eſt fallacia in dictione ab aliis diſtincta, quod ſic patet, quia facit credere de non ente, quod ſit ens. ergo eſt fallacia, & ſumit cauſam apparentiæ ex parte dictionis, ergo eſt fallacia in dictione, & quia habet cauſam apparentiæ diſtinctam ab aliis igitur eſt fallacia ab aliis diſtincta.

Dubitatur ergo primo quare eſt quod termini ordinantur ſecundum ſitum magis debitum vel minus debitum.

Dicendum quod ad hoc faciliter ſciẽdum ſolent aſſignari quatuor regulæ. Prima eſt de modalibus, ſecunda eſt de coniunctionibus. tertia eſt de aduerbiis. quarta de obliquis.

Prima regula, eſt talis quando pędicatum dicti attribuiẽ ſubiecto dicti per ſe toto hoc eſt pro materiali & formali ſimul ſic termini ordinantur ſecundum ſitum magis debitum: quando uero attribuitur ſibi pro ſuo materiali

li ſic termini ordinantur ſecundum ſitum minus debitum. primo omnino eſt compoſita. ſecundo eſt diuiſa. Primo enim modo propoſitio dicitur modalis tam de re quam de modo, ſed ſecundo modo dicitur ſolum modalis de re.

Secunda regula talis. nam cum de ratione coniunctionis. primo ſit coniungere terminos. ſecundario non ſignificata, ſed propoſitiones. quando coniungit terminos, ſic termini ordinantur ſecundum ſitum magis debitum.

Tertia regula eſt. quod quando aduerbium determinat partem orationis magis principalem, tunc termini ordinantur ſecundum ſitum magis debitum, quando uero determinat partem minus principalem, tunc termini ordinantur ſecundum ſitum minus debitum, cum de ratione aduerbii ſit determinare prædicatum quod eſt principalior pars quam ſubiectum, & prædicatum formale quam materiale, & uerbum magis quam participium, & ſi verba ponantur in eadem propoſitione verbum a parte prædicati poſitum eſt principalius.

Quarta regula eſt, quod quando obliqui ſequuntur dictionem regentem ſic ordinantur ſecundum ſitum magis debitum, quando uero præcedunt, ordinantur ſecundum ſitum minus debitum cum dictio regens ſit nobilior recta. Ex quo patet quod termini aliquando ordinantur ſecundum ſitum magis debitum, & aliquando ſm ſitũ minus debitum. Et quando oratio eſt falſa ſecundum ſitum minus debitum. vt dictum eſt, tunc cauſat fallaciã diuiſionis, quando uero in alio ſenſu eſt falſa cauſat fallaciam compoſitionis. ut infra clarius patebit.

Dubitatur ſecundo de iſto ſophiſmate, qui dicit te eſſe in campanili uerum dicit, ſuppoſito quod tu videas cãpanile. videtur quod ſit uerum. nam qui dicit te eſſe vbi vides dicit verum, quia vt dicit augetur anima, vbi viuit, ibi ſentit, vbi ſentit ibi videt, vbi videt vbi eſt, ſed tu vides in campanili. ergo qui dicit te eſſe in campanili dicit uerum.

Dicendum quod ſophiſma eſt ſimpliciter falſum, & probatio peccat, ut quidam dicunt ſecundum fallaciam cõpoſitionis in tertio modo, quia illud aduerbium ibi poteſt determinare illud verbum videt ex parte rei viſę, & ſic eſt compoſita, & falſa, ſenſus enim eſt talis, quod ubi tu vides rem aliquam tu es ubi illa res uiſa eſt.

Sed ſi diligenter conſideretur, ibi committitur potius fallacia diuiſionis, quia quando hoc aduerbium ibi determinat, videtur quãtum ad actũ uidendi ex parte videntis, tunc termini ordinantur ſecundum ſitum magis debitum cum uidere potius reſpicit uidentem cum ſit eius perfectio quam rem uiſam, licet res uiſa ſit obiectum eius. vnde cum in tali ſenſu ſit uera non eſt fallacia compoſitionis ſed diuiſionis.

SOLVTIO.

Ad primum dicendum, negando ſuppoſitum, quia hic non ſumitur compoſitio pro compoſitione rei vel compoſitionis cuiuſcunque indifferenter, ſed accipitur pro ordinatione terminorum ſecundum ſitum magis debitum, qui tamen ordinari dicuntur ſecundum ſitum minus debitum.

Ad ſecundum dicitur, quod una & eadem omnino materialiter dicitur compoſita, & diuiſa, & eſt de ſenſu compoſito & diuiſo, non tamen ſequitur quod fallacię compoſitionis & diuiſionis non diſtinguãtur, quia quando talis oratio in ſenſu cõpoſito eſt falſa, cauſat fallaciam compoſitionis, & quando eſt falſa in ſenſu diuiſo cauſat fallaciã diuiſionis, vt dictum eſt.

Ad tertium dicendum, quod ſi iſta determinatio hoc referatur ſemper ad idem uerbum ſecundum diuerſam habitudinem conſtructionis, ſic eſt fallacia amphibologię. ſi uero referatur ad diuerſa verba, & ſic eſt fallacia com

 poſitionis,

poſitionis, quo non eſt inconueniens ut dictum eſt.

QVAESTIO XII.

Vtrum fallacia diuiſionis ſit fallacia in dictione ab alijs diſtincta.

QVAERITVR Duodecimo. Vtrum diuiſionis ſit fallacia in dictione ab alijs diſtincta. Videtur primo quod non contra ſuppoſitum. Nam nulla eſt oratio diuiſa. ergo nulla eſt fallacia diuiſionis propoſitio accentus, quia in omni propoſitione eſt vnio prædicata cum ſubiecto per copulam aliàs, non eſſet propoſitio igitur &c.

Secundo. ſi aliqua oratio diuiſa cauſaret fallaciam aliquam aut hoc eſſet verum de omnibus aut de aliquibus ſic & de aliquibus non. primum non poteſt dici, quia hęc oratio homo eſt diuiſa cum prædicatum remoueatur a ſubiecto. ſimiliter iſta. homo non eſt riſibilis eſt diuiſa oratio, & falſa, & tamen non cauſat fallaciam diuiſionis. neque dicendum eſt ſecundum, quia non videtur maior ratio de aliquibus quam de omnibus.

Tertio. ſi aliqua oratio diuiſa falſa faceret aliquam fallaciam, vel hoc eſſet inquantum diuiſa vel inquantum falſa. non primum quia ſic quælibet oratio faceret fallaciam, quæ eſſet diuiſa, quod eſt falſum, quia oratio diuiſa vera non cauſat fallaciam. Neque ſecundum quia ſic omnis oratio falſa faceret fallaciam diuiſionis, quod eſt etiam falſum, vt de ſe patet. igitur &c.

Quarto. diuerſorum diuerſi ſunt modi, & cõpoſitionis & diuiſionis ſũt ijdẽ modi, ut patet in textu. ergo non ſunt duę fallaciæ abinuicem diſtinctę.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Docto. Sanct. vbi ſupra, & Philoſophus cum ſuis expoſitoribus in primo elench.

CONCLVSIO. cum ſolutione.

Sciendum primo quod diuiſio poteſt accipi dupliciter. uno modo communiter, uidelicet, vt ſe extendit ad diuiſionem rei, & diuiſionem rationis. alio modo pro diuiſione terminorum propoſitionis, & hoc dupliciter. vno modo abſolute & iſtis duobus modis non accipitur hic ly eſt. igitur hęc diuiſio vt ſumitur eorum quæ debent componi fallacia ſeparatio eſt. alio modo accipitur pro diuiſione terminorum ordinabiliũ ſecundum ſitum magis debitum, quæ tamen ordinantur ſecundum ſitum minus debitum, & iſto modo accipitur hic. Eſt igitur diuiſio vt hic ſumitur eorum, quę debent componi fallacia ſeparatio. i. diuiſio terminorum ordinabilium ſecũdum ſitum magis debitum in ſitu minus debito falſa ordinatio.

Fallacia vero diuiſionis eſt idoneitas accipiendi vel deceptio proueniens ex potentiali vnitate orationis eiuſdem falſæ, cum compoſita vera plura ſignificantis. hęc eſt omnino potentialiter una ſecundum ſubſtantiam & non ſecundum modum proferendi uel ſecundum partes & non ſecundum compoſitionem, in ſenſu compoſito uera & in ſenſu diuiſio falſa facit fallaciam diuiſionis. cauſa apparentiæ eſt totalitas materialis unius orationis plura ſignificantis, ſed cauſa defectus eſt pluralitas ſignificatorum. Secundo ſciendum quod huius fallaciæ ſicut & præcedentis tres aſsignantur modi, quorum primus prouenit ex eo quod ſubiectum dicti põt ſupponere verbo principali pro toto vel pro parte ſui, quod vero ſupponit ꝓ parte ſui, videlicet, pro ſuo materiali ſic eſt omnino diuiſa, & ſi in tali ſenſu ſit falſa capit fallacia diuiſionis in primo modo vt hic. quęcunque eſſe nigrũ eſt impoſsibile, ille non poteſt eſſe niger: ergo album eſſe nigrum eſt impoſsibile. ergo iſte qui eſt albus non poteſt eſſe niger. non valet. nam minor in ſenſu compoſito eſt uera, & in ſenſu diuiſo eſt falſa. in quo ſenſu concluditur,

ſen-

ſenſus enim compoſitus eſt talis. album inquantum album eſſe nigrum eſt impoſſibile. ſimiliter eſt de iſtis. videntem eſſe cęcum eſt impoſſibile, ſedentem non eſſe ſedentem eſt impoſſibile, bonum eſſe malum eſt impoſſibile, & ſic de ſimilibus, & iſte modus non ſolum habet locum in modalibus, ſed etiam in quibuſcunque propoſitionibus in quibus ſubiectum poteſt accipi pro ſuo materiali tantum vel pro ſuo materiali,& formali ſimul.

Tertio ſciendum quod tertius modus prouenit ex eo quod coniunctio poteſt coniungere inter terminos uel inter propoſitiones. ſi coniungit inter propoſitiones ſic eſt diuiſa omnino, & ſi in tali ſenſu ſit falſa fallacia fit diuiſionis in ſecundo modo vt hic. omne animal eſt rationale vel irrationale, hoc non omne animal eſt rationale.ergo oē animal eſt irrationale.tu es animal. ergo tu es irrationale. ſimiliter hæc. omnis propoſitio eſt vera, vel falſa, ſed non omnis propoſitio eſt vera. ergo omnis propoſitio eſt falſa, non valet, nam affirmatio eſt duplex,quia illa coniunctio diſiunctiua vel diſiungit inter propoſitiones & eſt ſenſus. omnis propoſitio eſt vera vel omnis propoſitio eſt falſa,& ſic eſt diuiſa & falſa, quia æqualet vni diſiunctiuæ quarum nulla pars eſt uera:ergo tota falſa,vel poteſt coniungere inter terminos,& eſt ſenſus quod omnis propoſitio eſt uera uel falſa,& ſic compoſita eſt vera,& eſt cathegorica de diſiuncto prædicato. ſimiliter hic ex parte minori. quæcunque ſunt duo & tria ſunt duo. ſed quinque ſunt duo &tria.ergo quinque ſunt duo. Tertius prouenit ex eo quod determinatio poteſt referri ad diuerſa determinabilia. ſi enim refertur ad determinabile minus principale, ſic eſt omnino diuiſa.& ſi ſic ſit falſa,cauſatur fallacia diuiſionis,vt hic. quocunque uides hunc percuſſum hoc percuſſus eſt, ſed oculo uides hoc percuſſum. ergo hic oculo percuſſus eſt.non ſequitur, quia ly oculo poteſt referri ad hoc verbum vidiſti,& ſic minor eſt compoſita & vera, uel poteſt referri ad hoc participium percuſſus,& ſic minor eſt diuiſa, & eſt falſa in quo ſenſu concluditur. ſimiliter hic ut quidā dicunt eſt fallacia diuiſionis, quicunque didicit litteras nunc ſcit eas, ſed uetulus memoria priuatus didicit litteras. ergo nunc ſcit eas. Sed ſi quis attente conſiderat ibi committitur fallacia compoſitionis, quia in ſenſu compoſito eſt falſa, & in ſenſu diuiſo uera. nam ſi hoc aduerbium nunc referatur ad didicit. tunc didicit eſt uerbum minus principale, & ſic facit ſenſum diuiſum. & in tali ſenſu eſt uera propoſitio. ſi uero referatur ad hoc uerbum ſcit, tunc eſt compoſita & falſa. vnde ibi committitur fallacia compoſitionis & non diuiſionis.Similiter hæc oratio cauſat fallaciam diuiſionis. quattuor uirorum cetum Achilles reliquit in bello, & iſtam reginam interficere nolite timere bonum eſt, & ſic de ſimilibus.

Concluſio falſæ diuiſionis eſt una fallacia in dictione ab aliis diſtincta, quæ concluſio probatur ſicut præcedens:at tēdendum tñ eſt quod ad hoc ꝙ oratio diuiſa cauſet iſtam fallaciam tria requiruntur. Primo quod termini illius orationis apti nati ſint ordinari ſecundū ſitum magis debitum. ſecundo quod tales termini qui ſic apti nati ſunt ordinari ordiuentur ſecundū ſitum minus debitū.tertio quod in tali ordinatione ſit fallacia.unde quęlibet omnino diuiſa facit fallaciam diuiſionis,vt volunt argumenta in contrarium adducta.

Dubitat̄ primo de hoc ſophiſmate, tū es ſine capite,an ſit verum. videtur, ꝙ ſit uerum.nam omnis ſubſtantia eſt corporea, uel incorporea, ſed non omnis ſubſtantia eſt corporea. ergo omnis eſt incorporea, & per conſequens tu es ſine capite. Dicendum quod ſophiſma eſt falſum & propoſitio peccat ꝑ fallaciam diuiſionis in ſecundo modo. nam iſta diuiſio vel, aut diſiungit terminos, & ſic maior eſt compoſita & ue-

vera , aut eſt inter propoſitiones,& ſic ipſa eſt falſa & diuiſa,vt ſatis patet. Similiter dicendum eſt quod propoſitio iſtius ſophiſmatis,tu nõ es rationalis neque irrationalis quod ſic probatur.nullum animal eſt rationale & irrationale. tu es animal.ergo tu non es neque rationalis neque irrationalis.ſi etiã quæratur quæ fallacia eſt hæc. quicunque percutit ſine cauſa aliquem peccat , ſed Deus percuſſit ſine cauſa aduerſantes Chriſto , vt patet in pſalmo ſecundo . ergo Deus peccauit . Dicendum quod ibi eſt fallacia cõpõnis in tertio modo,quia ſine cauſa poteſt conſtrui cum percuſſit, & ſic maior eſt compoſita & falſa , vel poteſt conſtrui cum aduerſantes &c.maior eſt diuiſa & vera .

Dubitatur ſecundo de iſto ſophiſtico tu heri non comediſti vtrum ſit verũ,& vr̃ ꝙ ſit verum.nam quicunque hodie incępit eſſe homo heri nihil comedit cum non erat,ſed tu hodie incępiſti eſſe hõ. ergo tu heri non comediſti . probatio minoris.nam quicunque eſt hodie natus homo hodie incepit eſſe, ſed tu hodie es natus homo. ergo tu hodie incepiſti eſſe. In cõtrarium arguitur. nam tu heri cibum ſumpſiſti. ergo tu heri comediſti.Dicendum quod ſophiſma eſt falſum & probatio minoris peccat per fallaciã diuiſionis in tertio modo. nam hoc aduerbium hodie,poteſt cõſtrui cum hoc verbo eſt , & ſic minor compoſita eſt vera, vel poteſt conſtrui cum illo participio natus , & ſic eſt diuiſa & falſa , vt patet diligenter conſideranti.

Ad argumenta patet ex dictis.

QVÆSTIO XIII.

Vtrum accentus cauſet vnam fallaciam ab aliis diſtinctam.

QVAERITVR Decimotertio . Vtrum accentus cauſet vnam fallaciam diſtinctione diſtinctam ab aliis.Et videtur quod nõ, & arguitur ſic primo. Nam accentus vt dicitur in litera ſumitur ſecundum diuerſum modum pronunciãdi, ſed diuerſus eſt modus proferendi in compoſitione & diuiſione. ergo ſecundum accentum non ſumitur fallacia ſpecialis.

2 Præterea . Secũdum Priſcia. in tractatu de orthographia , vt hic adducit Doc.S.ſicut accentus accidit dictioni , ita tempus & numerus literarum & ſpiritus , ſed ſecundum tempus ſpiritum numerum literarum non videtur ſumi aliqua fallacia ſpecialis.ergo neque pari ratione ſecundum accentum cauſatur ſpecialis fallacia in dictione.

Tertio.dictio plura ſignificans cauſat fallaciam ęquiuocationis. ergo non accentus vel ſaltem fallacia accentus non erit diſtincta a fallacia ęquiuocationis.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt.Doc.S.in litera , & Philoſophus vbi ſupra.

CONCLVSIO.

Pro cuius declaratione ſciendum primo , ꝙ poſtquam . Doc.S.determinauit de fallacia compoſitionis & diuiſionis , quæ habent fieri in oratione ſecundum multiplex potentiale,hic conſequenter propter ordinem ſuperius adductum determinat de fallacia accentus quæ habet fieri in dictione ſecũdum idem multiplex,&primo diffinit accentum dicẽs, quòd accentus vt hic ſumitur eſt varius modus pronunciandi dictionem. Fallacia accentus eſt idoneitas decipiendi , vel deceptio proueniens ex eo quod aliqua dictio diuerſimode pronunciata eadem ſecundum ſubſtantiam & diuerſa ſecundum modum proferendi plura ſignificat . Cauſa apparentię eſt idoneitas materialis dictionis, ſed cã defectus pluralitas ſignificatorum. ſicut enim vt dicit textus,in compoſitione & diuiſione eſt eadẽ dictio materialiter,diiuerſificata formaliter per compoſitionem & diuiſionem , ita hic in hac fallacia eſt eadem dictio materialiter, diuerſificata formaliter ſecundum diuerſum modum proferendi , ex quo patet modus proferendi & forma dictionis modo ſupra expoſito.

Secundo

Secundo ſciendum quòd huius fallaciæ aſſignâtur quattuor modi, quorum ſic poteſt haberi ſufficientia ſm Doct.S. in littera. Nam fallacia accentus habet fieri propter diuerſitatem modi proferendi, vel ergo talis modus variatur per accentum ſiue tenorem, & ſic eſt primus modus: vel per tempus, & ſic eſt ſecundus, vel per diuerſificationem ſpeciei, & ſic eſt tertius modus, vel per numerum litterarum & ſyllabarum, & ſic eſt quartus modus. Ex quo patet quod accentus ſecundum quod cauſat fallaciam iſtã non accipitur ſolũ prout ſe extendit ad accentum grauem, acutum & circumflexum, ſed communiter accipitur prout ſe extendit ad prædicta quattuor accidentia dictionis quæ ſunt accentus tempus ſpecies & numerus ſyllabarum.

Tertio ſciendum, ꝙ primus modus huius fallacię prouenit ex hoc ꝙ aliqua ſyllaba poteſt pronunciari graui, acuto vel circumflexo accentu vt hęc, quemcunq; iuſtum eſt pẽdere, iuſtum eſt pati pęnam, ſed homines iuſtum eſt pẽdere. ergo homines iuſtũ eſt pati pęnam, minor eſt duplex, quia pendere poteſt proferri acuto accẽtu vel graui. primo mõdo maior eſt vera & minor falſa. ſecundo modo maior eſt falſa & minor vera. ſi uero accipitur in maiore primo modo, & in minore ſecũdo modo, tunc ambæ pręmiſſæ ſunt veræ & non, & patet conſequẽtia. Secundus modus prouenit ex eo ꝙ aliqua ſyllaba alicuius dictionis poteſt corripi vel produci vt hic. omnis populus eſt arbor. gens eſt populus. ergo gens eſt arbor. non valet. nam populus in maiore habet primam longam, in minore primam breuem, quando habet primam longam tunc ſignificat arborem, quando vero primã breuem tunc ſignificat gentem vnde verſus. Populus eſt arbor, populus collectio gentis. Tertius prouenit ex eo quod aliqua dictio poteſt leuiter uel aſpere proferri, dicitur autem aſpere proferri quando profertur cum aſpiratione vt hic. quicquid hamatur, hamo capit. Deus amat. ergo Deus hamo capit. nõ ſeqtur qa hamat in maiore ꝓfert cũ aſpiratione, in minore vero ſine aſpiratione. ſimiliter hic. omnis ara eſt in templo. ſtabulum porcorum eſt hara. ergo ſtabulum porcorum eſt in templo, & ſic de ſimilibus. quartus prouenit ex hoc quod aliquid poteſt proferri vt vna dictio vel vt plures. vt tu es qui es, ſed quies eſt requies. ergo tu es requies. non ſequitur, quia in prima accipitur vt duæ dictiones. in ſecunda vero vt vna. ſimiliter hic. quicquid Deus fecit inuite fecit inuitus, ſed racemos fecit in uite. ergo Deus racemos fecit inuitus. ſimiliter hic quicunque dicit metuo longas pereunte nocte s Lidia dormis, dicit ſe timere, ſed qui dicit metu o longas &c. non dicit ſe timere. ergo qui dicit illam propoſitionẽ metuo longas dicit ſe timere & non dicit ſe timere.

Concluſio. accentus cauſat vnam fallaciam in dictione diſtinctam ab aliis, quæ concluſio probatur ſicut præcedens, quia cauſa eius apparentię quæ ſumitur ex parte dictionis eſt diſtincta ab aliis &c.

Et ſi arguatur ſecundum accentum ſumitur ſpecialis modus huius fallacię, videlicet, primus. ergo ſecundum accentum non ſumitur vna fallacia.

Dicendum quod accentus poteſt accipi ſpecialiter, videlicet, ſecũdum quod diuiditur in accẽtum grauem, acutum, & circunflexum, & iſto modo facit ſpecialem modum iſtius fallacię. alio mõ poteſt accipi communiter ſecundum quod ſub ſe comprehendit accentum, & prædicta tria accidentia, & iſto modo facit ſpecialem fallaciam.

Conſiderandum eſt etiam vt innuit Philoſophus in libris elencho. quod vt plurium cauſatur deceptio per hanc fallaciam in ſcripto quam in prolatione, quia facilius poſſumus percipere vtrum dictio regatur acuto accentu uel graui ſi ſit prolata quam, ſi ſit ſcripta.

Dubitatur primo quæ ſit fallacia in iſto paralogiſmo, cuius diſciplina eſt bona diſciplina, ſed mali eſt bona diſciplina.

ſciplina . ergo malum eſt bonum.

Dicendum quod ibi committitur fallacia compoſitionis. nam hoc quòd dico bona diſciplina poteſt componi cum huius genitiuo ſub intellecto & cætera. & ſic eſt diuiſa, & uera: uel cum iſto nominatiuo illud, & ſic eſt compoſita, & falſa. ſenſus enim eſt, quod illud, cuius eſt bona diſciplina, eſt bona diſciplina, ut patet per philoſophum primo elenchorum.in ſolutionibus quas adducit ad paralogiſmos fallacię compoſitionis, & diuiſionis.

Dubitatur ſecundo de iſto ſophiſmate, mutus dum ſalit cantat, videtur quod ſit verum. nam quicunque pſallit cantat, ſed mutus dum ſalit cantat. ergo mutus dum ſaltat cantat.

In contrarium arguitur. nam prædictum ſophiſma ęquiualet vni conditionali, cuius conſequens poteſt eſſe falſum antecedente exiſtente vero. ergo eſt falſum.

Dicendum, quod hoc ſophiſma falſum eſt, & probatio peccat ſecundum hanc fallaciam ex eo quod variatur numerus literarum. nam pſallit poteſt ſcribi cum vna litera p. & cum duplici ll. & ſic maior eſt vera, & minor falſa. vel poteſt ſcribi ſine p. & cum ſimplici l. & ſic maior eſt falſa, & minor vera. Et licet non varietur vna dictio in duas, tamen variatur numerus literarum. vnde reducitur ad quartum modum huius fallacię.

Similiter dicendum eſt de iſto paralogiſmo. quicunque ſalit, ſaltat: ſed qui ponit ſal in cibo ſallit. ergo qui ponit ſal in cibo ſaltat. nam ſalit poteſt ſcribi cum ſimplici l. & ſic eſt maior vera, & minor falſa, vel poteſt ſcribi cum duplici ll. & ſic minor eſt vera. verſ.

Sallo ſale cibum, ſalio pede cantico pſallo.

Similiter hic. quicunque dicit alteri na, dicit quod debet natare, ſed qui dicit alteri hunc librum emi mna, dicit mna. ergo qui dicit alteri hunc librum emi mna, dicit, quod debet natare. non valet, quia na poteſt ſcribi ſine hac litera m. & ſic eſt verbum, & tunc maior eſt vera, & minor falſa, vel poteſt ſcribi cum illa litera m. & ſic maior eſt falſa, & minor vera.

Dubitatur tertio, quæ fallacia ſit in iſto paralogiſmo. quicunque dicit dicam, dicit ſe velle loqui, ſed qui dicit non poſſum ſoluere dicam, dicit ſe velle loqui. ergo qui dicit non poſſum ſoluere dicam, dicit ſe velle loqui.

Dicendum quod cum ibi non ſit variatio accentus, temporis, ſpiritus, aut numeri literarum vel ſyllabarum, non poteſt eſſe fallacia accentus, ſed eſt fallacia ęquiuocationis, quia dicam poteſt eſſe verbum, & ſic maior eſt falſa, & minor vera. verſ.

Neſcio quid dicam non poſſum ſoluere dicam.

SOLVTIO.

Ad primum dicendum, quod pronunciatio non conuenit orationi per ſe, ſed ratione dictionum, ex quibus componitur. unde ratio non ſequitur.

Vel dicendum, quod non ſecundum quemcunque modum diuerſum proferendi cauſatur fallacia accentus, ſed ſolum, dum talis modus habet fieri in dictione, vt declaratum eſt.

Ad ſecundum patet ſolutio ex dictis.

Ad tertium dicendum, quod dictio eadem ſecundum ſubſtantiam plura ſignificans, & ſecundum mo-

dum

dum proferendi cauſat fallaciam æquiuocationis. non autem dico variata ſecundum modum proferendi, vnde ratio laborat in ęquiuoco.

QVAESTIO XIIII.

Vtrum ſecundum figuram dictionis ſumatur vna fallacia in dictione ſpecialis ab aliis diſtincta.

QVAERITVR decimoquarto, Vtrum ſecundum figuram dictionis ſumatur una fallacia in dictione ſpecialis ab aliis diſtincta. Videtur, quod non. nam nulla eſt fallacia figure dictionis: igitur pari ratione nulla debet poni fallacia figuræ dictionis. patet ſimilitudo, quia ſicut una dictio habet ſimilitudinem cum altera, ita una oratio aſſimilatur alteri. ergo & cætera.

Secundo. ſi eſſet aliqua fallacia figurę dictionis maxime eſſet in iſto paralogiſmo, homo eſt ſpecies. Sortes eſt homo. ergo Sortes eſt ſpecies, ſed ibi non eſt, quia ibi eſt fallacia accidentis, vt infra patebit. ergo & cæt.

Tertio. iſta fallacia fit quando vnum prædicamentum mutatur in aliud, vel quando ſpecies vnius prædicamenti mutatur in aliam ſpeciem eiuſdem prædicamenti, vt quale quid mutatur in hoc aliquid, ſed hoc fit ex parte rei, & non ex parte uocis, ut uidetur. ergo fallacia figuræ dictionis non eſt fallacia in dictione, cum quælibet fallacia in dictione ſumat cauſam apparentiæ ex parte uocis, & non ex parte rei.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Doctor Sanctus in præſenti capitulo.

CONCLVSIO cum ſolutione.

Pro cuius declaratione ſciendum primo, quod poſtquam Doctor Sanctus determinauit de fallaciis peccantibus ſecundum multiplex uerum, hic conſequenter determinat de vna fallacia, ſcilicet de fallacia figurę dictionis, quæ habet fieri circa multiplex phantaſticum, ſiue apparens. dictio enim ſecundum ſe ſumpta in propoſito vnum ſignificat, ſed tamen propter ſimilitudinem quam habet cum alia dictione, uidetur aliud ſignificare, uel habere alium modum ſignificandi quam habet, ratio autem ordinis patet ex prædictis. Eſt autem ut dicit textus figura dictionis in propoſito nihil aliud quàm ſimilitudo dictionis unius ad aliam. nam aliud dicitur alteri aſſimilari quando ad figuram eius factum eſt. fallacia uero figuræ dictionis eſt idoneitas decipiendi, ideo deceptio prouenien s ex eo quod aliqua dictio ſimilis alteri dictioni in aliqua uidetur habere eundem modum ſignificandi, uel appellandi, cum non habeat. Cauſa uero apparentiæ huius fallaciæ eſt ſimilitudo dictionum cum alia dictione. Sed cauſa defectus, ſiue non exiſtentæi eſt diuerſitas in modo ſignificandi uel appellandi.

Secundo ſciendum quod in dictione eſt tria conſiderare, uidelicet, uocem, ſignificatum, & modum ſignificandi, & ideo ſimilitudo unius dictionis

ctionis

ctionis cum altera poteſt attendi tripliciter, vc3, ex parte vocis, ex parte termini, vel ex parte modi ſignificandi. Si attenditur talis ſimilitudo ex parte rei ſignificatæ, tunc non poteſt eſſe cauſa apparentiæ huius fallaciæ, quia ſumeretur ex parte rei, & ſic cauſaretur fallacia extra dictionem, ſumitur. ergo ex parte uocis quantum ad modum ſignificandi ſub figura appellationis, vt dicitur in prædicamentis, quod homo uidetur hoc aliquid ſignificare propter ſimilitudinem quam habet in modo appellandi cum ſingularibus hominibus, ex quo poteſt elici, quod quando propter ſimilitudinem vnius dictionis cum altera ſecundum vocem creditur ſimilitudo in modo ſignificandi, & per ſimilitudinem prædictam creditur unitas in re ſignificata, vel quando propter ſimilitudinẽ in modo ſignificãdi creditur ſimilitudo in re ſignificata propter figuram appellationis committitur iſta fallacia.

Tertio ſciendum quod huius fallacię ſecundum Docto. Sanct. in littera aſsignantur tres modi, quorum primus prouenit ex eo quod dictio, quæ ſignificat maſculinum videtur ſignificare fœmininum, aut neutrum, vel econtrario vt hic. quodcunque animal coloratum albedine eſt album, ſed Sortes eſt animal coloratum albedine. ergo Sortes eſt album. ſoluitur ſicut omnes paralogiſmi huius fallaciæ negando conſequentiam, quia licet Sortes ſit animal, & animal ſit neutri generis, non tamen ſequitur quod Sortes ſit neutri generis. ſimiliter hic. omnis ſubſtantia colorata albedine eſt alba, ſed equus eſt ſubſtantia colorata albedine. ergo equus eſt alba, ſimiliter hic, qualis eſt nix talis eſt abdua uel ſecana qui ſunt fluuii, ſed nix eſt alba. ergo ſecana & abdua eſt alba. ſimiliter hic ſecare & videre terminantur in re, ſed ſecare eſt agere. ergo uidere eſt agere, & ſecari eſt pati. ergo videri eſt pati, tunc ſimul contingit idem ſecundum idem videre & uideri. ergo contingit idem ſecundum idem agere & pati, & ſic de ſimilibus.

Quarto ſciendum quod huiuſmodi fallacia eſt deceptio proueniẽs ex eo ꝙ aliqua dictio quæ ſignificat per modum unius prædicamenti videtur ſignificare per modum alterius prædicamenti, unde quando mutatur res vnius prædicamenti in re alterius, vel ſpecies unius in ſpeciem alterius quantum ad modum dicendi committitur iſta fallacia in illo modo ut hic, quicquid heri uidiſti hodie vides, ſed album heri vidiſti. ergo album hodie uides, non ualet conſequentia, quia mutatur quid in quale. nam quicquid eſt ſignificare diſtributiuum illius, quod ſignificat per modum ſubſtantiæ. concreta autem cum ſint adiectiua non ſignificant per modum ſubſtantiæ, ſed per modum accidentis & adiacentis alteri. abſtracta uero accidentia licet realiter accidens ſignificent, non tamen ipſum ſignificant per modum accidentis, ſed per modum ſubſtantiæ, unde hic non committitur iſta fallacia cum ſic arguitur, quicquid heri uidiſti hodie vides, ſed Petrum heri vidiſti. ergo Petrum hodie vides, unde infertur & non committitur aliqua fallacia.

Similiter committitur hæc fallacia in ſecundo modo cum dicitur, quicquid heri emiſti hodie comediſti, ſed crudos piſces heri emiſti. ergo crudos piſces hodie comediſti, ſimiliter quoſcunque digitos olim habuiſti hodie habes, ſed olim paruos digitos habuiſti. ergo hodie paruos digitos habes. non ſequitur quia ibi mutatur diſcretum in continuum, ſimiliter hic, quandocunque fuiſti Florentię fuiſti homo, ſed ter fuiſti Florentiæ. ergo ter fuiſti homo, non ſequitur, quia ibi mutatur continuum in diſcretum, ſimiliter hic. quod diſcit quis hoc eſt quod diſcit, ſed tarde diſcit quis. ergo tarde eſt quod diſcit. non ſequitur, quia mutatur quid in quando, & ſic de ſimilibus.

Quinto ſciendum, ꝙ tertius modus huius

huius fallaciæ prouenit ex eo quod aliqua dictio, quæ ſignificat quale quid vr ſignificare hoc aliquid: dicitur autem dictio ſignificare quale quid in propoſito quando ſignificat communem naturam generis vel ſpeciei, illa uero ſignificat hoc aliquid quæ ſignificat ſubſtantiam particularem ſecundum quem modum ſic probatur. Sortes eſt alius ab homine, videlicet a Petro, ſed ſortes eſt homo. ergo eſt alius a ſeipſo, non ſequitur quia proceditur ibi ab homine ad ſortem. ſimiliter hic. ſortes eſt terti⁹ ab homine, ſed ſortes eſt homo. ergo Sor. eſt tertius a ſeipſo, ſimiliter ad hunc modum reducuntur omnes paralogiſmi, qui cauſantur ſecundum variationem ſuppoſitionum, ut hic, ſortes eſt homo, homo eſt ſpecies. ergo ſortes eſt ſpecies, ſimiliter hic, homo eſt, animal animal eſt genus. ergo homo eſt genus, ſimiliter hic nullus homo eſt ſpecies. ergo homo non eſt ſpecies, ſimiliter. nullum uniuerſale eſt ſubiectum in libro prædicabilium. ergo uniuerſale non eſt ſubiectum in eodem, ſimiliter hic nó ſequitur. Petrus eſt alius a Petro muſico. petrus autem eſt petrus muſicus. ergo petrus eſt alius a ſe. non ſequitur quia mutatur quale quid in hoc aliquid, & ſic de ſimilibus paralogiſmis infinitis qui omnes ſoluuntur negando conſequentiam paralogiſmi prrædictarum fallaciarum ut ex dictis patet.

Concluſio. per figuram dictionis ſumitur una fallacia in dictione ſpecialis ab alijs diſtincta, quæ concluſio poteſt probari, ſicut præcedens: poteſt ēt reprobari quod ſit fallacia in dictione. nā illa eſt fallacia in dictione q̃ cauſaī ex eo quod eiſdem nominibus uel orationibus non idem ſignificamus, ſed fallacia figuræ dictionis eſt huiuſmodi. ergo &c. Præterea. Probatur ratione philoſophi. nā illa eſt fallacia in dictione, per quam magis decipimur diſputando cum alio quam per nos conſiderando, ſed iſta fallacia eſt huiuſmodi. ergo &c. Et ſi queratur quare philoſophus magis ꝓbat de fallacia figuræ dictionis quod eſſet fallacia in dictione quam de alijs. Dicēdum quod ratio huius eſt, quia fallacia iſta maiorem habet conuenientiam cum alijs fallacijs extra dictionē quā alia fallacia, quia ijdem paralogiſmi, & in hac fallacia & in fallacia accidentis, alia tamen & alia ratione, ut infra patebit.

Dubitatur primo quæ fallacia committitur quando concretum mutatur in abſtractum & econtra, ut ſortes eſt albus. albedo eſt qualitas. ergo ſortes eſt qualitas, uel ſic albedo eſt color, ſed coloratum eſt quantum. ergo albedo eſt quanta. Dicendum quod ibi committiē fallacia figuræ dictionis in ſecūda, quia cum concretum ſignificet & per modū accidentis & qualitatis & abſtractum ſignificet per modum ſubſtantiæ cum ſit ſubiectum, quando mutatur concretum in abſtractum, ibi mutatur quale in quid, quando uero mutatur abſtractum in cōcretum ibi mutatur quid in quale.

Dubitatur ſecundo quæ eſt fallacia in iſto paralogiſmo. ſi anima ītelligit aliquid hoc eſt immateriale, cum intellectus non ſuſcipiat aliquid niſi immaterialiter, ſed lapis non eſt immaterialis, ergo anima non poteſt intelligere lapidem. Dicendum quod ibi committitur fallacia ęquiuocationis, quia illud quod ab anima intelligitur poteſt dupliciter conſiderari, uno modo ſecundum eſſe, quod habet in intellectu, & ſic maior eſt uera, uel alio modo ſecundum eſſe quod in natura habet, & ſic maior eſt falſa, unde diligenter conſiderandum eſt ſecundum Doct. San. in prima parte quod quando in antecedente alicuius conditionalis ponitur aliquod uerbum ad actum eſſe pertinens ſiue intellectus ſiue uocis, conſequens debet intelligi ſecundum eſſe quod in anima dicit. ergo ſic ubi ſupra quæſtione quarta dicta articulo tertio, ad ſecundum, quod quando in antecedente ponitur aliquid pertinens ad actum, conſequens eſt accipiendum non ſolum ſecundum quod in ſe eſt, ſed ſecundum quod eſt in anima

ma, aliud eſt enim eſſe res in ſeipſa & eſſe res in anima, vt puta ſi dicatur, ſi anima intelligit aliquod, illud eſt immateriale, intelligendum eſt quod illud eſt immateriale ſecundum quod eſt in intellectu, non ſecundum quod eſt in ſeipſo, & ſimiliter dicam, ſi Deus ſciuit aliquod, illud erit conſequens, intelligendum prout ſubeſt diuinæ ſcientiæ. ſ. prout eſt in ſua potentialitate. hæc ille formaliter. Similiter iudicandum eſt de neceſſitate cóſequentis reſpectu antecedentis in argumétationibus in quorum antecedente ponitur aliquod pertinens ad actum animæ, ſicut ſi Deus ſciuit hanc rem fore. ergo erit, antecedés eſt neceſſarium, cum ſcientia Dei ſit neceſſaria, & per conſequens ipſum conſequens eſt neceſſarium non ſimpliciter, ſed ſecundum quod ipſe Deus illud præſciuit, quod altioris eſt negocij.

Argumenta patent ex dictis.

QVAESTIO XV.

Vtrum quando mutatur ſuppoſitio cauſetur fallacia figuræ dictionis.

QVÆRITVR vtrùm quádo mutatur ſuppoſitio cauſetur fallacia figuræ dictionis. Arguitur primo quod nó. nam in hac argumentatione mutatur ſuppoſitio. ut omnis homo eſt animal. ergo quoddam animal eſt homo cum animal in prima ſupponat ſimpliciter, in ſecunda determinate, & tamen ibi nulla eſt fallacia, ſed bona conſequentia per conuerſionem per accidens. ergo &c.

Secundo hic mutatur ſuppoſitio. hic homo currit. ergo homo currit, cum homo in prma ſupponat diſcrete, in ſecúda determinate, & tamen ibi non committitur fallacia ſed debite arguitur ab inferiori ad ſuperius affirmatiue. ergo & cæt.

Tertio bene ſequitur. omnis homo eſt animal. ergo omnis homo eſt aliqd animal, cum oppoſitum conſequentis repugnet antecedenti, & tamen ibi mutatur ſuppoſitio, quia animal in prima ſupponit ſimpliciter, & in ſecunda determinate. ergo non committitur fallacia figuræ dictionis.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Doc. San. in præſenti lectione in fine.

CONCLVSIO

Pro huius difficultatis declaratione ſciendum primo quod nominum quędá ſignificant ſuppoſitum ut Sortes Petrus & Ioannes &c. quædam uero ſignificát formam. nominum autem ſignificantiú formam ſecundum Doct San. in prima parte, q. 39. ar 3. quædam ſignificant eá ſubſtantiue, quędam uero adiectiue, ea quidem quæ ſubſtantiue formam ſiue eſſentiam ſignificant, eam ſignificant ꝑ modum ſubſtátiæ, nominum uero adiectiue eam ſignificant per modum accidentis, quod inhæret ſubiecto, unum. n. quodque ſicut ſe habet adeſſe, ita ſe hēt ad intelligi unitatem, cum ergo ſubſtantia habet eſſe per ſe habebit unitatē ꝑ ſe. Accidentia uero cum habeát eſſe in ſubiecto caperent unitatem & pluralitatem a ſubiecto. attenditur ergo in adiectiuis unitas uel pluralitas ſecúdum ſubſtantiam uel ſuppoſita, in ſubſtantiuis uero ſecundum formam ſignificati per nomen. hęc omnia iſte ſententialiter, ex quibus ſupradictis concludit infra ubi ſupra arguitur quinto, ad quintum, ꝙ hęc eſt differentia inter nomina ſubſtantiua & adiectiua, quia nomina ſubſtantiua ſeruant ſuum ſuppoſitum, adiectiua, vero non ſecundum rem ſignificatá ponunt circa ſubſtantiuum, unde ſophiſtę dicunt quod nóia ſubſtátiua ſupponút, adiectiua uero non, ſed copulant. hęc ille formaliter, ex quo dici poteſt quod ſuppoſitio eſt acceptio nominis ſubſtátiui pro aliquo. In qua diffinitione per hoc quod dicitur acceptio tangitur genus diffiniti, per hoc quod dicitur nominis excluduntur cæteræ partes orationis, quæ nó poſſunt ſupponere, per hoc

quod

quod dicitur ſubſtantiui excluduntur nomina adiectiua, ſed per hoc ꝙ ſubiungitur nominis excludũtur nomina, quę nihil ſignificant, ut chimera.

Secundo ſciendum quod ſuppoſitio diuiditur in ſuppoſitionem diſcretam & communem, ſuppoſitio diſcreta eſt acceptio termini diſcreti ſiue termini cõmunis cum pronomine demonſtratiuo, vt Sortes currit, iſte hõ currit, ſed ſuppoſitio communis eſt acceptio termini communis pro aliquo, ut homo, & ſubdiuiditur in ſuppoſitionem materialem & formalē. ſuppoſitio materialis eſt acceptio termini cõmunis per ſeipſam, ut homo eſt dictio diſſyllaba, ſuppoſitio uero formalis eſt acceptio nominis ſubſtantiui pro re ſignificata per nomē ut homo currit, & talis ſubdiuiditur in ſuppoſitionem perſonalem & ſimplicē, ſuppoſitio ſimplex eſt acceptio nominis ſubſtantiui communis pro re ſignificata abſolute & non ſecundum quod eſt in ſuis inferioribus, ut homo eſt ſpecies qualiter autem ſubdiuiditur infra patebit. ſuppoſitio uero perſonalis eſt acceptio nominis ſubſtantiui communis pro ſuis inferioribus abſque ſigno diſtributiuo, vt homo currit, aliquis homo currit, & ſic de ſimilibus. Suppoſitio vero confuſa eſt acceptio termini ſiue nominis ſubſtantiui communis pro ſuis inferioribus mediante ſigno uniuerſali.

Et hæc ſubdiuiditur. nam quædã eſt confuſa neceſſitate ſigni alia neceſſitate rei. Suppoſitio confuſa neceſſitate rei eſt quando eſt ibi dici de omni poſterioriſtico, hoc eſt quando prædicatum ſubiecto attribuitur, aut ab eo remouetur ꝓ quolibet ſuppoſito, & pro qualibet differentia temporis, ut omnis homo eſt animal. ſed ſuppoſitio confuſa neceſſitate ſigni dicitur quando prædicatum dicitur conuenire ſubiecto, aut ab eo remouetur per ſignum copulæ licet realiter nõ ita ſit, ut omnis homo eſt bonus. Qualiter autem aliquis terminus ſupponat confuſe mobiliter aut immobiliter parum ad propoſitum.

[T]ertio ſciendum quod ſuppoſitionis ſimplicis tres ſunt gradus, quorum primus eſt quando terminus communis ſubijcitur realiter termino ſecundæ impoſitionis, ut homo eſt ſpecies. Secundus gradus eſt termini poſiti a parte prædicati in propoſitione appoſita, & omnis terminus communis ſubſtantiuus poſitus a parte prædicati in propoſitione affirmatiua ſupponit ſimpliciter ut oĩs hõ eſt aĩal, ibi aĩal ſupponit ſimplr. Tertius eſt termini ſubſtantiui communis poſiti poſt dictionem excluſiuam, quia talis ſupponit ſimpliciter, quandoque autē fit deſcēſus a termino ſupponēte ſimplr ĩ primo gradu ad ſuppoſita ſiue determinata ſiue ĩdeterminata aut vaga & cõmittit fallacia figurę dictionis ut, hõ eſt ſpēs, ergo ſortes eſt ſpecies, & aliqͣs homo eſt ſpecies, quando uero fit deſcenſus a termino ſupponente ſimpliciter in ſecundo aut tertio gradu ad ſuppoſita indeterminata ſiue uaga non committitur aliqua fallacia, ut hic homo eſt animal. ergo homo eſt aliquod animal, & hic nõ arguitur reſpectu communis termini ponentis differentiam inter terminum inferentem & terminum illatum, ſicut declaratum eſt in expoſitione ſup ſummulis Petri Hiſpani, ſed quando fit deſcenſus a tali termino ad ſuppoſita determinata cauſatur hæc fallacia, ut hic. omnis homo eſt animal: ergo omnis homo eſt hoc animal.

Quarto ſciendum eſt quod duplex eſt ſuppoſitio confuſa. nam quædam eſt acceptio termini communis pro ſuis inferioribus omnibus uirtute ſigni uniuerſalis, & hæc dicitur ſuppoſitio confuſa per ſe, ut omnis homo currit, alia eſt acceptio termini communis pro omnibus ſuis inferioribus uirtute negationis præpoſitæ, & dicitur ſuppoſitio confuſa per accidens, ut homo non eſt aſinus, ibi aſinus ſupponit confuſe pro omnibus ſuis inferioribus uirtute illius negationis non: unde bene ualet conſequētia deſcendēdo ad omnia ſua ſuppoſita determinata arguendo ſic. homo non eſt aſinus. ergo homo non eſt griſellus uel brunellus, & ſic de aliis eius ſuppõ.

Quinto

Quinto ſciendum quod prædictorũ quinque membrorum ſuppoſitionis poteſt ſic formari ſufficientia. nam ſuppoſitio eſt acceptio nominis ſubſtantiui, uel ergo tale nomen eſt terminus ſingularis, uel terminus communis. ſi primum ſic ſupponit diſcrete. ſi ſecũdum hoc eſt dupliciter, quia uel eſt terminus ſumptus cum pro nomine demonſtratiuo uel non. ſi primum ſic ſupponit diſcrete. ſi ſecundum hoc eſt dupliciter, quia uel ſumitur per ſe materialiter uel pro re ſignificata. ſi primum ſic ſupponit materialiter. ſi ſecundum hoc eſt tripſiciter, quia uel ponitur poſt dictionem excluſiuam uel non. ſi primum ſic ſupponit ſimpliciter in tertio gradu. ſi ſecundum hoc eſt dupliciter quia uel eſt prædicatum propoſitionis uel ſubiectum. ſi primum hoc eſt dupliciter quia uel prædicatũ propoſitionis affirmatiuę, & ſic ſupponit ſimpliciter in ſecundo gradu, uel eſt prædicatum popoſitionis negatiuę, & ſic ſupponit confuſe per accidens. ſi ſecundum hoc eſt dupliciter, qa ſumitur cum ſigno uel ſine ſigno. ſi primum hoc dupliciter uel ſumitur cum uniuerſali, & ſic ſupponit confuſe per ſe, ſi tale ſignum ſumatur diſtributiue uel cum ſigno particulari, & ſic ſupponit determinate. ſi ſecundum hoc eſt dupliciter, quia uel ſubiicitur prædicato primę propoſitionis uel ſecundę. ſi primum ſic ſupponit determinate. ſi ſecundũ ſic ſupponit ſimpl'r in primo gradu.

Concluſio. quandocunque mutatur ſuppoſitio una in alia. reſpectu communis termini ponentis differentiam inter terminum inferentem & terminum illatum, & præſertim quando mutatur ſuppoſitio ſimplex de primo gradu in perſonalem committitur fallacia figurę dictionis ſi fiat per ſimilitudinem uocis, & ratio eſt, quia ubicunque eſt cauſa apparentię alicuius fallacię, ibi committitur talis fallacia, ſed dum mutatur ſuppoſitio eſt cauſa apparentię huius fallacię ſcilicet figurę dictionis, ut ex dictis patet. igitur &c.

Attendendum eſt aũt quod nõ ſolum committitur fallacia prædicta propter uariationem ſuppoſitionum, ſed etiam propter diuerſum modum ſupponendi, ut hic iſta eſt fallacia . omnis homo eſt omnis homo , quia prædicatum non uerificatur de ſubiecto pro aliquo eius ſuppoſito. ergo iſta eſt falſa. Deus eſt trinitas, quia prædicatum non uerificatur de ſubiecto pro aliquo, non ualet, quia ut dicit Doc. S. prima parte. q. 39. ar. 6. ꝙ homo per ſe non habet ſuppoſitionem, ſed ex adiuncto habet ꝙ ſtet pro natura communi, & ideo hæc eſt falſa. homo eſt omnis homo, quia pro nullo ſuppoſito uerificari poteſt. ſed hoc nomen Deus, per ſe habet quod ſtet pro eſſentia, licet pro nullo ſuppoſito diuinæ naturæ hæc ſit uera. Deus eſt trinitas, & tamen eſt uera pro eſſentia. hæc ille formaliter.

Aduertendũ eſt etiam, quod quando arguitur a minus amplo ad magis amplum cõmittitur iſta fallacia, ut omnis homo currit. ergo omne animal currit, committitur etiam iſta fallacia quando arguitur a non diſtributo ad diſtributũ, uel arguitur a pluribus determinatis ad unã rem determinatam, & ſic de ſimilibus argumentationibus.

Dubitatur primo de hoc ſuphiſmate. omnis homo, & alius homo ſunt. uidetur primo, ꝙ ſit uerum, nam Sortes, & alius homo ſunt Plato, & alius hõ ſunt & ſic de omnibus. ergo omnis homo & alius homo ſunt. Contra. aliquod eſt relatiuum diuerſitatis, ergo ſupponit pro diuerſo ab omn homine, ſed non eſt homo alius ab omni homine. ergo ſophiſma falſum, & ꝓbatio ſm fallaciam figurę dictionis peccat arguẽdo a pluribus determinatis ad unã rẽ determinatam, quia iſte terminus alius ſtat determinate in præmiſſis & in concluſione ſimpliciter, ſimiliter hic. nõ hanc rem uidens eſt aliquid uidens, quia non uidens Platonem eſt uidens Sortem, & illam rem non uidens eſt aliquid uidens , & sic de ſingulis. ergo nihil uidens eſt aliquid uidens. ſiľe eſt iudiciũ de his ſophiſmatib. nullum caput habens eſt aliquod caput

habens

habẽs , a nullo homine differẽs eſt ab aliquo differens , nullũ oculum habens eſt aliquem oculum habens, tu es quilibet uel differens a quolibet . tu es omnis homo uel differens ab omni homine , de quibus latius determinatur in paruis logicalibus a ſophiſticis.

SOLVTIO.

Ad primum dicendum, quod ibi non mutatur ſuppoſitio ſimpliciter in primo gradu in perſonalem ſuppoſitionẽ, ſed mutatur ſuppoſitio ſimplex de ſecũdo gradu, nõ tñ reſpectu termini ponentis dĩam inter terminũ inferẽtẽ & terminũ illatum. dicendum eſt enim quod qñ fit uariatio ſuppoſitionũ ratione alicuius differentiæ, quam importat terminus tertius cõmittitur hæc fallacia. quare autem ſemper committitur fallacia iſta, quãdo mutatur ſupooſitio ſimplex de primo gradu in perſonalem, & nõ de ſecundo uel tertio, ratio eſt quia ſub termino ſupponente ſimpliciter in primo gradu non poteſt fieri deſcenſus neque ad ſuppoſita determinata , ſub tertio uero ſupponente ſimpliciter in ſecũdo gradu poteſt fieri deſcenſus ad ſuppoſita negatiue indeterminata. Ad ſecundũ & tertium dicendum eſt ſicut dictum eſt ad primum .

QVAESTIO XVI.

Vtrum mutando quale quid in hoc aliquid committatur fallacia figuræ dictionis.

QVÆRITVR Vtrũ mutando quale quid in hoc aliquid committatur fallacia figuræ dictionis.

Et uidetur quod nõ. nam mutando hoc aliquid in quale quid non committitur fallacia figuræ dictionis, a ſimili non committitur quãdo econuerſo mutatur quale quid in hoc aliquid antecedens patet. nam bona eſt conſequẽtia hæc ut in locis dictum eſt . ſortes currit. ergo homo currit, & tamen mutatur hoc aliquid in quale quid. ergo &c.

Secundo. ſi ſic, ſequeretur quod in cõuerſione ſimplici, & per accidens quando affirmatiua conuertitur committeretur fallacia figuræ dictionis cum ibi mutetur quale q̃d in hoc aliquid: conſequẽs eſt falſum. ergo &c.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Doct. San. in ſuperiori lectione, & philoſophus primo elenchorum.

CONCLVSIO.

Pro cuius declaratione ſciendum eſt primo quod quale quid ut ſupra dictum eſt, dicit eſſe, quid deſignatum per modum qualis, ideſt communis, unde commune dicitur quale quid , ſed hoc aliq̃d eſt indiuiduum ſumptum ſub iſto communi, & eſt duplex . nam quoddam eſt ſignatum, ut ſortes & aliquod vagũ, ut aliquis homo , aliquod animal , ex quo patet quod licet quale quid , & hoc aliquid poſſit eſſe idem ſecundum eſſe, differunt tamen ſecundum rationem, unde non oportet quod quicquid conuenit uni conueniat alteri, non enim committitur fallacia aliqua mutãdo quale quid in hoc aliquid uagum, niſi arguatur reſpectu termini ponentis differẽtiam inter terminum inferentem, & terminum illatum , unde ſecundum philoſophum in prædicamẽtis. omnis color eſt in corpore. ergo in aliquo corpore, & tamen mutatur quale quid in hoc aliquid uagum. licet non ſequatur. omnis color eſt in corpore, ergo in hoc corpore propter uariationem ſuppoſitionis, quia mutatur quale quid in hoc aliquid determinatum ſiue ſignatum.

Secundo ſciendum quod quando mutatur quale quid in hoc aliquid propter partialem identitatem duorum in uno tertio & non propter ſimilitudinẽ modi appellandi non committitur fallacia figuræ dictionis, ſed committitur fallacia accidẽtis, ut dicit Rodulphus ſuper primo elenchorum, quia partialis identitas aliquorum in uno tertio , eſt cauſa apparentiæ fallaciæ accidentis, ut infra patebit, ſicut hic. homo eſt ſpecies. ſortes

tes eſt homo. ergo Sortes eſt ſpecies, ſi quis propter identitatē ſortis & ſpeciei in homine credat identitatem inter ſe decipitur per fallaciam accidentis, ex quo patet quod in eodem paralogiſmo eſt fallacia figurę dictionis & accidentis, ſecundum tamen diuerſas cauſas apparentiæ.

Tertio ſciendum quod non ſolum qñ mutatur quale quid in hoc aliquid committitur iſta fallacia, ſed etiam dum mutatur ſubſtãtiuum in adiectiuum, ut hic. omnis prior eſt monachus, dialectica eſt prior. ergo dialectica eſt monachus. ſimiliter quando modus ſignificandi ſingularis mutatur in pluribus ut hic, quælibet perſona diuina eſt Deus, ſed tres ſunt perſonæ diuinę. ergo tres ſunt Dij, ſimiliter quãdo incomplexum mutatur in incomplexum ut hic. Deus poteſt facere omnem rem perſonalem aliã a ſe, ſed iſtã propoſitio. poteſt, uidelicet. De⁹ non creat. ergo Deus poteſt facere Deũ non creare. ſimiliter propter alias ſimiles uariationes quaſi infinitas cauſatur iſta fallacia, ut hic, homo incipiet cras eſſe albus. ergo incipies eſſe cras, uel hic omni parte continua aliqua pars eſt minor. ergo aliqua pars omni parte continua eſt minor, ſimiliter omni parte continua aliqua pars eſt maior debilis. ergo omni parte continua eſt maior: ſimiliter hic. pars eſt omni parte continua & illa, & ſic de alijs. ergo aliqua pars eſt omni parte cõtinua minor, ſiſr hic. ſp fuit aliquis hõ ergo aliqs hõ fuit ſemper, ſimiliter hic, quicquid auditum eſt a ſorte ꝓbatum eſt a Platone, ſuppoſito q ipſi duo ſint, ſed falſum auditum eſt a ſorte. ergo probatum eſt a Platone ſuppoſito quod Plato proferat hanc propoſitionem. homo non eſt aſinus, & quod Sortes non audiat hanc negationem non, ſimiliter hic. iſte dabit bonum album, ſed iſte non habet bonum album. ergo dat quod non habet, ſimiliter hic. iſte dat unum ſolum denarium, ſed iſte non hẽt unum ſolum denarium. ergo dat quod non habet, & ſic de ſimilibus quaſi innumeris paralogiſmis, qui peccant ſecũdum fallaciam figuræ dictionis, licet etiam peccent ſecundum fallaciam accidentis propter aliam cauſam apparentiæ.

Concluſio quando mutatur quale qd in hoc aliquid propter ſimilitudinem dictionum ſecundum modum appellandi reſpectu tertij termini qui ponit differentiam inter terminum inferentem, & terminum illatum committitur fallacia figuræ dictionis, patet primo hæc ꝯcluſio auctoritate philoſophi primo elẽchorum, & auctoritate Doct. Sã. in præſenti paſſu, & ratione ſic ꝓbari poteſt, ubicunque eſt deceptio per cauſam apparentiæ fallaciæ figuræ dictionis, uel eſt fallacia, quod quando mutatur quale quid in hoc aliquid modo expreſſo cauſatur deceptio per cauſam apparentię fallaciæ figuræ dictionis, quia talis cauſa apparentiæ eſt ſimilitudo dictionis cum dictione. igitur &c. unde ſi propter ſimilitudinem iſtarum dictionum. homo eſt Sortes creditur quod quicqd prædicatur de uno prædicetur de alio, decipimur per hanc fallaciam ſic arguẽdo. Sortes eſt homo, homo eſt ſpecies, ergo Sortes eſt ſpecies, mutatur enim quale quid in hoc aliquid reſpectu termini importantis differentiam inter terminum inferentem & terminum illatum.

Dubitatur de ueritate huius ſophiſmatis, tu es una chimera uidetur quod ſit uerum. nam ſupponatur quod Sortes dicat hanc propoſitionem. Deus eſt, & Plato tantum dicat illam. homo eſt animal, & utrunque dicat iſtam, tu es una chimera, quo ſuppoſito ſic arguitur. ab utroque illorum enunciatum eſt uerum cum ambæ illæ propoſitiones ſint uere uidelicet, Deus eſt, & homo eſt animal, ſed enunciatum non eſt aliquid ab utroque niſi iſta propoſitio, tu es una chimera. ergo ipſa eſt uera, & ſic ſophiſma eſt uerum.

Contra. Tu es animal rationale. ergo tu non es una chimera. Dicendum quod ſophiſma eſt falſum. & probatio peccat ſecundum fallaciam figuræ dictionis

pro-

propter variationem ſuppoſitionis. nã in prima enunciatum ſtat diſtributiue, quia ſequitur diſtributionẽ, ſed in ſecũda ſtat determinate, ſimiliter ibi eſt expreſſe fallacia accidentis, ut inquit philoſophus hic.

SOLVTIO.

Ad primum dicendum negando antecedens, quia hic committitur fallacia figuræ dictionis. Sortes eſt indiuiduum. ergo homo eſt indiuiduum, & tñ mutatur ibi hoc aliquid in quale quid, quia includitur in eo ꝙ eſt aliquid eſſentialiter & non econtra, unde non eſt ſimile.

Ad ſecundum patet ſolutio ex dictis.

TRACTATVS *de fallacijs extra dictionem.*

QVAESTIO XVII.

Vtrum fallacia accidentis ſit fallacia extra dictionem ab alijs diſtincta.

QVæritur vtrum fallacia accidentis ſit fallacia extra dictionem ab aliis diſtincta. Et uŕ ꝙ non. nam nulla eſt fallacia ſubiecti extra dictionem. ergo nulla eſt fallacia accidentis patet conſequentia a ſimili.

Secundo. proprium non facit fallaciã extra dictionem. ergo a ſimili neque accidens.

Tertio. ſi eſſet aliqua fallacia accidentis maxime eſſet in iſto paralogiſmo. hõ eſt ſpecies. ergo riſibile eſt ſpecies, ſed hoc non eſt, quia ibi eſt fallacia ſimiliter dictionis uel ſi ſit accidentis nõ eſt extra dictionem.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt D.S. in præſenti capitulo, & philoſophus in 1. elencho. & iterũ D.S. ibi c. ibi. [Sequitur. n. de fallaciis extra dictionem, quæ in hoc differũt a fallaciis in dictione.]

CONCLVSIO.

Pro cuius declaratione ſciendum primo, quod poſtquam Doc. S. determinauit de fallaciis in dictione, quarum principium motiuum ſimpliciter eſt ex parte uocis, hic conſequenter ꝑ rõnẽ ordinis ſuper adductam incipit determinare de fallaciis extra dictionem, quarum principium motiuum ſumitur ex parte rei. nã ut dicit textus, ſicut fallacia in dictione prouenit ex eo quod deceptio ꝙ aliquæ res, quæ conueniunt ſecundum vocem accipiuntur, ut eadem ſecũdum rem ſignificatam, ita in fallacia extra dictionem deceptio ꝓuenit ex eo ꝙ aliꝗ res aliquo modo conuenientes uel differentes ſm rem accipiũtur, ut eędẽ vel diuerſę ſimpŕr. ẽ ergo fallacia extra dictionem identitas decipiendi proueniẽs ex identitate aliquali duorum inter ſe.

Secundo ſciendum ꝙ 7. ſunt fallaciæ extra dictionem, quæ ut patet in textu accipiuntur per ſeptem dictiones principales entis quarum prima eſt diuiſio talis. nam entium aliud eſt per ſe aliud per accidens, & ſecundum hanc ſumitur fallacia accidentis. Secunda eſt diuiſio entis aliud perfectum aliud imperfectum, & ſecundum hanc ſumitur fallacia ſecundum quid & ſimpliciter. Tertia diuiſio eſt. nam ens diuiditur in oppoſitũ & non oppoſitum, & ſecundum hãc ſumitur fallacia ignorantia elenchi. Quarta diuiſio eſt qua ens diuiditur in idẽ & diuerſum ſecundum quam ſumitur fallacia petitionis principii. Quinta diuiſio eſt qua diuiditur ꝑ prius & poſterius, & ſecundum hanc ſumitur fallacia conſequentis. Sexta diuiſio eſt qua diuiditur per cauſam & cauſatum ſecundum quã ſumitur fallacia ſecundum non cauſam ut cauſa. Septima uero diuiſio entis, eſt qua diuiditur per unum & multa, & ſecũdum hanc ſumitur fallacia ſecundũ plures interrogationes ut unã. patet ergo ꝙ ſeptem ſunt fallaciæ extra dictionem uidelicet fallacia accidentis ſecundum quid & ſimpliciter, ignorãtiæ elẽchi, & petitionis principij, conſequenter ſecũdum non cauſam, ut cauſam, & ſecundũ plures interrogationes ut unam.

Tertio ſciendum quod accidẽs põt ſu

mi quinque modis ut in propoſito ſufficit, primo modo accipit ſm ꝙ diſtinguit contra ſubſtantiam. ſecundo modo accipitur ſm ꝙ diſtinguitur contra propriũ. tertio ſumitur pro eo quod eſt extra eſſentiam & intellectum rei, quarto accipitur ſecundum ꝙ diſtinguitur contra ꝑ ſe, & hoc abſolute, per ſe enim dr̄ ineſſe alicui, ut dicit D.S. ꝙ ineſt ei ſm rõnem diffinitionis, ꝙ aũt pter hoc ineſt alicui dr̄ ineſſe per accidens, quinto arguitur accidens ut diſtinguitur cõtra per ſe nõ quidem abſolute, ſed pro eo ꝙ eſt extraneum alicui rei reſpectu alicuius attributi, ſicut dicit Rodulphus, Sortes enim accidit homini ſecundum ꝙ homo ſtat ſub iſto attributo, qđ eſt ſpecies, & animal accidit hoĩ.i. extraneum eſt ei ſecundum ꝙ ſtat ſub iſto attributo genus, & iſto modo accipitur accidens in fallacia accidentis. Eſt igitur fallacia accidẽtis deceptio proueniens ex eo quod aliquid aſſignatur ſimiliter ineſſe in utroque eorum, quæ ſunt aliqualiter idem ſecundum accidens. Cauſa uero apparentiæ eſt unitas eorum quę per accidẽs aliquo modo cõiunguntur, ſed cã defectus eſt diuerſitas eorundem.

Quarto ſciendum eſt quod ſecũdum Doc.S. in litera, q̃dã ſunt quæ oĩno ſunt idem ſecundum rem, videlicet, & ſm ſubſtantię rationem vt veſtis & indumentum, & in iſtis eſt ſolũ per ſe & non per accidens, unde quicquid eſt verũ de vno eſt uerum de alio, quod intelligendum eſt de terminis realibus ſecus eſt de terminis intentionalibus. nam veſtis eſt fęminini generis & indumentum neutri generis, unde in argumento a terminis realibus in pluralibus nõ poteſt eſſe fallacia accidentis. alia ſunt quorum omnino unum eſt extraneum a ratione alterius, ſicut homo & albũ, & in iſtis eſt ſolum per accidens, quædã uero ſunt quorum unum pertinet ad rõnem alterius, licet omnino non ſint eadem ſicut ſuperius & inferius, ſpecies & proprium & ſimilia, in his enim duobus ultimis modis poteſt eſſe fallacia accidentis, quia non neceſſe, vt quod uerum eſt de uno ſit uerũ de alio, vt homo eſt animal, ſed animal eſt quadruples. ergo hõ eſt quadruples, & ſic de ſimilibus.

Quinto ſciendũ ꝙ huius fallaciæ tres ſunt modi, ut patet in textu: Primus modus prouenit ex eo ꝙ procedit ab accidente ad ſubiectum & econtra', ut hic. cognoſco coriſcũ & coriſcus eſt ueniẽs ergo cognoſco uenietẽ, q̃ ualet q̃a coriſcus & ueniens ſunt unũ per accidens, iõ nõ ſequitur ꝙ quicquid eſt uerũ de vno ſit & uerum de alio, ſed eſt mutatio medij, quia coriſcus non ſubiacet cognitioni meæ ſecundum ꝙ eſt idem ueniẽti, ſimiliter hic iſte canis eſt pater, & eſt tuꝰ ergo eſt pater tuus, ſimiliter iſte, frater eſt albus, & eſt monachus. ergo eſt monachus albus, ſimiliter hic, iſte eſt magnus, & eſt philoſophꝰ. ergo eſt magnꝰ philoſophus, ſimiliter hic. es eſt naturale. ſtatua eſt es. ergo ſtatua eſt naturalis, ſimiliter. omnis homo eſt totum in quantitate, Petrus eſt hõ. ergo Petrus eſt totum in quantitate, & ſic de ſimilibus. Secundus modus prouenit ex eo ꝙ illud quod conuenit ſuperiori ſm ꝙ ſuperius differt ab inferiori & cõcluditur de inferiori uel ecõtra, ut animal eſt genus. homo eſt animal. ergo hõ eſt genꝰ, uel ſic. hõ eſt ſpẽs. ergo animal eſt ſpẽs, non ualet quia genus nõ ꝑdicatur de aĩali ſm ꝙ cõuenit cũ homine. Tertius modus q̃ conuenit qñ ꝓcedit a proprio ad ſpẽm uel econtra, ut hõ eſt riſibilis, ſed riſibile eſt proprium. ergo hõ eſt ꝓpriũ nõ ſequitur ꝑꝑ rationem ſupradictam.

Fallacia accidentis eſt fallacia extra dictionẽ ab alijs diſtincta', ꝙ ſit fallacia patet per diffinitionẽ fallaciæ, qđ uero ſit fallacia extra dictionẽ patet q̃a ſumit cãm apparentiæ ex parte rei & non ex parte uocis, q̃ qdẽ cã eſt diſtincta ab alijs. ergo ipſa eſt ab alijs fallacijs diſtĩcta. attendendũ eſt tñ ſm D.S. in lect. ꝙ ſicut in cathegoricis committitur fallacia accidentis, ita poteſt cõmitti in hypotheticis, ut hic. ſi nullum tempus non eſt. dies non eſt, ut patet per locum a toto in quantitate, ſi dies non eſt. nox eſt, per locum ab oppoſitis, ſi nox eſt. ergo

go aliquod tempus eſt: ſimiliter, ſi non animal eſt non eſt uidens. ergo ſi non eſt uidens, eſt cæcus, ſi cæcus ſit eſt animal. ergo ſi animal non ſit, eſt animal.

Dubitatur primo vtrum uariatio medij cauſet fallaciam accidentis: ut hic D. S. uỉ innuere, q̃a aliàs in prima figura eſſet fallacia accidentis, cum medium ibi uarietur, q̃a ſubijcitur in una & p̃dicaẗ in alia. Dicendũ quod non qualiſcunque uariatio medij cauſat fallaciã accidẽtis: ſed ſolum illa q̃n mediũ ut comparatũ ad unum extremũ extraneum eſt ab altero extremo, uel alterum extremũ eſt ſibi extraneũ, unde rõ dubij nõ ſequit̃.

Dubitatur ſecũdo de uirtute iſtius ſophiſmatis, totus Sortes eſt minor Sorte, vr̃ quod ſit falſum. nam ſi totus Sortes eſt minor Sorte. ſequitur quod Sor. eſt minor ſeipſo, quod eſt falſum. In contrarium uỉ quod ſit uerũ. nã Sortes ẜm quãlibet ſui partẽ eſt minor Sorte. ergo totus Sortes eſt minor Sorte. Dicendum ꝙ ſophiſma eſt uerum, & probõ peccat ſecundum fallaciam accidentis. nam accidit Sorti quod quælibet pars eius ſit minor toto.

SOLVTIO.

Ad primum nego conſequẽtiam, q̃a non accipitur hic accidens ut diſtinguitur contra ſubſtantiam ut dictum eſt, & ſic patet ſolutio ad ſecundum. Ad tertium dicẽdum, quod non eſt incõueniens, ut dicit D. S. quod in eodem paralogiſmo ſit fallacia accidentis & figuræ dictionis ſecundum diuerſas cauſas apparentiæ, ut dictum eſt.

QVÆSTIO XVIII.

Vtrum ſecundum quid & ſimpliciter ſumatur una fallacia extra dictionem ab alijs diſtincta.

Quæritur utrũ ſecũdum quid & ſimpliciter ſumatur una fallacia extra dictione ab aliis diſtincta. Arguitur primo ꝙ nõ. nam arguendo a dicto ſecundum quid ad dictum ſimpliciter cãtur locus dialecticus, vt patet, locus a parte in mõ ad ſuum totũ: vt iſte homo eſt bonus. ergo iſte eſt homo. ergo arguendo a dicto ſecundum quid ad dictum ſimpliciter nulla eſt fallacia.

Sc̃do non eſt aliqua fallacia dicti ẜm quid ſimpl̃r ad dictũ ẜm quid, quia aliter eſſent plures fallaciç extra dictionẽ q̃ ſe ptẽ. ergo nec econtra eſt aliqua fallacia dicti ſecundũ q̃d ad dictum ſimpliciter.

Tertio bene ſequitur. iſte eſt homo mortuus ergo eſt homo, & tamẽ arguitur ibi a dicto ſecundum q̃d ad dictum ſimpliciter. ergo &c. probatio maioris. nam quando aliqua duo includuntur in aliquo quodlibet illorum ſequitur ad illud, ſed in homine mortuo includitur hõ & includitur mortuũ. ergo bene ſeq̃tur. eſt homo mortuus. ergo eſt homo.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt philoſophus in primo elenchorum. & Doc. S. in præſenti paſſu ibi. [Simpliciter autem dicitur hic quod nullo addito dicitur.]

CONCLVSIO.

Pro cuius declaratione ſciendum eſt primo quod poſtquam Doct. San. determinauit de fallacia accidentis, quæ ſumitur ſecundum diuiſionem in per ſe, & per accidens, hic conſequenter determinat de fallacia ſecundum quid ad ſimpliciter, quç ſumitur ſecundum aliam diuiſionem entis, qua diuiditur in perfectum & in imperfectum. Cuius ratio ordinis eſt, quia minor eſt cauſa apparentiç in iſta fallacia quam in fallacia accidentis, inde eſt quod pauciores decipiuntur per hanc fallaciam, quam per fallaciam accidentis, fallaciç autem ordinantur ſecundum earum cauſas apparentiç, vt ſupra dictum eſt. igitur poſt fallaciam accidentis determinat de fallacia ſecundum quid ad ſimpliciter. eſt autem dictum ſimpliciter in propoſito dictum ſumptum ſine determinatione. nam vt dicitur in textu, ſimpliciter dico quod ſine addito dico, vt homo animal & ſimilia, ſed dictum ſecundum. q̃d eſt dictum ſumptum cum determinatio

ne, vt homo albus, & quia triplex eſt determinatio ideo triplex eſt dictum ſecundum quid. nam quædam eſt determinatio quæ non diminuit de ratione eius cui additur, vt Sortes albus, ly albus nō diminuit, neque priuat aliquid de ratione Sortes. arguendo autem a tali dicto ſecundum quid ad ſimpliciter cauſatur locus dialecticus & non ſophiſticus, vt voluit primum argumentum. alia eſt determinatio diminuens vt ens opinabile ly opinabile diminuit de ratiōe entis. Tertia eſt determinatio priuans vt mortuū priuat de ratione hominis. ergo aut his duobus modis a dicto ſecundum q̄d ad dictum ſimpliciter cauſatur iſta fallacia.

Secundo ſciendum quod fallacia q̄d ad ſimpliciter eſt deceptio proueniens ex eo ꝙ dictum ſecūdum quid ſumitur ac ſi eſſet dictum ſimpliciter, cauſa apparentię huius fallaciæ eſt idētitas dicti ſecundum quid ad dictum ſimpl̄r, ſed cā defectus eſt diuerſitas eorundem. Huius autem fallaciæ, vt dicitur in textu, ſunt quinque modi. Primus prouenit ex eo ꝙ determinatio addita habet oppōnem ad id cuius additur, quia.ſ. priuat aliquid de rōe eius. vt Cęſar eſt homo mortuus. ergo eſt hō. non ſeq̄tur, quia cū viuum ſit de rōne hoīs, mortuum opponitur hoī & priuat aliq̄d de rōne eius, ſimiliter hic iſte eſt bonus latro. ergo eſt bonus, ſil̄r hic. mēdax dicit verū credendo ſed dicere falſum. ergo mēdax dicit uerum Scd̄s modus ꝓuenit ex eo ꝙ aliqua determinatio addita ptinet adactū aīę & diminuit de rōne eius cui adiūgitur, ut hic. chymera eſt ens opinabile ergo eſt ens. ſil̄r. Cęſar eſt in memoria hoium ergo eſt, & ſic de aliis. Tertius ꝓuenit ex eo ꝙ determinatio addita ſe hēt ut potentia. unde ēt diminuit, vt ouū eſt aīal in potētia ergo eſt aīal. Quartus ꝓuenit ex eo ꝙ determinatio addita ſe habet p modū ptis, a qua totū nō eſt aptū denominari totū, vt iſte eſt albus ſecundum dentē. ergo eſt albus nō ualet. ſi autem totum eſſet aptum natum denominari apte, qū, uidelicet, accidēs denominat ſibi totā partem in ſubiecto, tūc bene ſequitur, ut iſte eſt ſimus ſecūdū naſum. ergo eſt ſimus, & iſte eſt claudus ſecundum tibias. ergo eſt claudus. Iſte autem modus ſe extēdit ad aliquas partes aliorum totorum, uidelicet, loci uel tp̄is vt dieta eſt bona in locis ægrotatiuis. ergo dieta eſt bona. uinū eſt malum febricitanti. ergo uinum eſt malū, ſimiliter bonum eſt ieiunare in quadrageſima. ergo bonum eſt ieiunare, & ſic de ſimilibus. Quintus prouenit ex eo ꝙ determinatio addita cogit terminū cui additur nō ſimpliciter ſumi, ſed naturaliter, ut ſapiens vult admittere malum. ergo vult malum: ſimiliter hic cōitas Santinēſis vult permittere vſuras. ergo uult uſuras, ſimiliter hic. fur vult accipere bonum. ergo vult bonum, omnes autem paralogiſmi ſoluuntur ſecundum rōnē perfecti & imperfecti, quia determinatio diminuit ex eo, quod ſignificat aliquid perfectum eſſe: ut dicit Doc. San. in litera.

Tertio ſciendum quod ſecundū Egidium in primo elenchorum modi huius fallaciæ præſentis tripliciter ſumi. uno modo rōne modi procedendi, quia procedit a ſm quid ad ſimpliciter pp inconueniētiā additionis factę, quod duobus modis poteſt pertingere, uno mō, quia talis additio eſt incongrua & incompetens, ut dicendo, hō mortuus. ergo hō, & ſic ſumitur primus: ſecundo modo quia licet additio ſit competens tn̄ non cōpetenter additur parti alicui, a qua totum denominari non dēt, ut dicēdo hic hō eſt albus dente. ergo eſt albus, & ſic ſumitur ſecundus modus. tertio modo poſſunt modi huius fallaciæ ſumi rōne oppoſitorum, quæ concludunt in hac fallacia, & ſic ſunt tres modi huius fallacię, quorum primus eſt quando per hanc fallaciam concluduntur oppoſita contradictorie, ut hic, quod nō eſt opinabile. ergo quod non eſt, ſecundus eſt, quoniam concluduntur contrarie, ut ethiops eſt niger facie, & albus dēte. ergo eſt niger & albus. tertius eſt qn̄ cōcluduntur priuatiue oppoſita, ut hic.

ethiops eſt niger & albus dēte. ergo eſt niger & non niger, accipitur autem hic priuatiue & non negatiue. Et licet in p̄dictis exemplis committatur fallacia ignorantiæ, tamen etiam committitur hęc fallacia, non enim eſt inconueniens ut ſæpe dictum eſt in eodem paralogiſmo eſſe diuerſas fallacias ſecundum diuerſas rationes. tertio modo poſſunt ſumi modi huius fallacię ratione terminorum ad quos applicari poteſt hæc fallacia, & ſic eius ſunt quinq; modi: ut ſupra in ſecundo notabili eſt adductum.

Reſponſiua concluſio eſt ꝙ ſm dictū̃ ſecundum quid ad ſimpliciter ſumitur una fallacia extra dictionem ab alijs diſtincta, & hæc concluſio probatur ſicut præcedens. Attendendū̃ eſt tñ̄ ꝙ tot modis arguitur ſecundum hāc fallaciam arguendo a dicto ſimplr ad dictum ſecundum, quid ſicut econuerſo, unde ſicut non ſequitur. Cęſar eſt homo mortuus. ergo eſt homo. ita non ſequitur. Petrus eſt homo. ergo eſt homo mortuus, & tñ̄ hæc fallacia eſt una & non duæ, quia cōuenientia dicti ſecundum quid ad dictū̃ ſimpliciter, & econtra eſt eadem ſecundum, rem unde cum talis conuenientia ſit cauſa apparentiæ huius fallaciæ non erit niſi una cauſa apparens, & per conſequens erit una fallacia & non plures, & per hoc patet ſolutio ad ſecundum, nec eſt ſimile de cōpoſitione & diuiſione, quia in illis ſunt diuiſę cauſæ apparentiæ, & defectus, qui diuerſimode ſumuntur.

Dubitatur utrum ſemper quādo deficit proceſſus a ſecundum quid ad ſimpliciter deficiat proceſſus a dicto ſimpliciter ad dictum ſecundum quid. Videtur quod non, ut adducit Egidius. nam hic eſt fallacia ſecundum quid, ad ſimpliciter. non eſt homo. ergo non eſt, ut patet per philoſophum in primo elēchorum. & tamen econuerſo, bene ſequitur. non eſt homo. ergo non eſt homo.

Dicendum breuiter ſecundum prenominatum Doctorem quod fallacia ſecundum quid ad ſimpliciter poteſt dupliciter conſiderari, uel ut eſt pura talis fallacia, uel ut concurrit ibi alia fallacia, ut puta fallacia conſequentis uel ſimilis, ſi ſecundo modo, ſit cum ratione.

SOLVTIO.

Ad dubium primum patet ſolutio ex dictis. Ad tertium dicendum ad probationem maioris: quod quādo aliqua duo includuntur in aliquo ſecundum actum & ſecundum propriam rationem, tunc illa ſequuntur ad illud, modo ſic non eſt in propoſito. nā homo in homine mortuo ſtat ſecundum exigentiam mortui & non tenetur ſecundum propriam rationem. igitur ratio non ſequitur.

QVAESTIO XIX.

Vtrum fallacia ignorantiæ elenchi ſit fallacia extra dictonem ab alijs diſtincta.

QVÆRITVR Vtrum fallacia ignorantiæ elēchi ſit fallacia extra dictionem ab alijs diſtincta.

Arguīt primo, quod non ſit fallacia, quia ubi eſt bonus proceſſus ibi non eſt fallacia, ſed arguendo ſecundum ignorantiam elenchi eſt bonus proceſſus. ergo &c. probatio minoris, quia bene ſequitur. illud eſt magnum ad hoc, & eſt paruum ad illud. ergo eſt magnum & paruum, ut patet per philoſophum in prædicamentis, & tamē ibi eſt ignorantia elenchi. ex omiſſione illius particulæ ad idem &c.

Secundo arguitur quod non ſit ſpālis quia oīs fallacia peccat ꝯ elenchū̃, aut ſm illationem, aut ſm probationē, aut contradictionem. ergo omnes fallaciæ reducuntur ad ignorantiam elenchi, & per conſequens non eſt fallacia ſpālis.

Tertio arguitur ꝙ non ſit diſtincta ab aliis. nam hic eſt ignorantia elenchi. Iſtud eſt duplum ad hoc, ſed non eſt duplum ad illud. ergo non eſt duplum, & per conſequens idem eſt duplum, & non eſt duplum, & tamen ibi eſt fallacia conſequentiæ cum

arguatur a deſtructione antecedētis.ergo non eſt diſtincta fallacia conſequentis.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus in elenchis,& Docto. Sanct. in præſenti capitulo.

CONCLVSIO.

Pro cuius ampliori declaratione ſciēdū primo,q̄ď ignorantia elenchi poteſt accipi dupliciter, vno modo communiter ſcilicet pro omiſſiōe cuiuſcūque particulę ad uerū elēchū requiſitę ſiue ꝑtineat ad illationem,probationem, ſiue contradictionem,& iſto modo nō cauſat ſpecialem fallaciam, ſed communē ad quam reducuntur omnes aliæ. alio modo accipitur ſpecialiter pro omiſſione alicuius particulæ requiſitæ ad uerā contradictionem,quæ ſunt quatuor,uidelicet, ad idem, ſecundum idem, ſimiliter, & in eodem temore. Eſt enim contradictio, vt dr̄ in textu,uniuerſi & eiuſdē oppoſitio, nō rei tm̄ nō nōis tm̄ ſed rei & nominis ſimul ad idē ſm̄ idē ſimpliciter, & in eodem tempore, & iſto modo ignorantia elenchi accipitur in propoſito, vt dictum eſt.

Secundo ſciendum ꝙ fallacia ignorantiæ elenchi eſt deceptio ex hoc ꝙ non obſeruantur ea quæ ſunt neceſſaria ad contradictionem.Cauſa vero apparentiæ eius eſt ſimilitudo cōtradictionis apparentis in præmiſſis cum cōtradictione vera in concluſione:cauſa defectus eſt diuerſitas earūdem.Sunt autem huius fallaciæ quatuor modi, vt dr̄ in textu, quorū primus prouenit ex eo ꝙ non arguitur,ad idē,vt hic.duo ſunt duplū ad unū,& non ſunt duplum ad tria. ergo ſūt duplū,& nō duplū,nō ſeqᷣ qa ibi nō arguiť ad idē.Secundus prouenit ex eo ꝙ non argutiur ſecundum idem, vt hic.hoc eſt duplum ad illud ſm̄ lōgitudinem, & nō eſt duplū ſm̄ latitudinē. ergo eſt duplū, & non eſt duplum. Tertius prouenit ex eo ꝙ nō arguitur ſimiliter,vt hic.Cęlū mouetur circulariter,& nō mouet motu recto. Quartus prouenit ex hoc ꝙ ibi nō arguiť in eodē tpe,ut hic magiſter legit heri & nō legit hodie.ergo legit & non legit, & ſic de ſimilibns paralogiſmis omnes ſoluuntur negando conſequentiam.

Fallacia elēchi ignorantiæ ſecundo mō accipiēdo ignorūtiā elenchi eſt fallacia extra dictionē ab aliis diſtincta. hæc cōcluſio probatur ſicut præcedēs. Attendendū tn̄ eſt ſm̄ D. S.in littera ꝙ fallacia ignorātiæ elenchi conuenit cū fallacia ſecūdū quid, & ſimpliciter, & ab ea differt:cōuenit.n.cū ea ꝙ in vtraq; ꝓcediť ab eo,ꝙ ſm̄ quid ad id qđ dr̄ ſimpliciter,ſed hæc eſt dr̄ia, quia in fallacia ſecūdū quid ad ſimpliciter determinatio diminuit de rōne cōtradictionis.nā bene ſequitur hoc eſt duplū ad illud ſm̄ longitudinem. ergo eſt duplum ad illud, ſed non ſequitur ſi ad diuerſa referatur, & licet vt dicit Rodulphus Britonus in vtraq; illarū fallaciarū ſit apparens cōtradictio,tn̄ abinuicē diſtīguūtur, quia cā apparentiæ in fallacia ſm̄ q̄d ad ſimpliciter ęſt apparēs idētitas dicti ſecundum quid ad ſimpliciter. Cā vero apparētię huius fallacię eſt idētitas cōtradictionis ad nō verā,vn̄ diſtīguūtur,qa tn̄ in vtroq; eſt cōtradictio, ideo ſoluit Philoſophus paralogiſmos vtriuſque inſpiciendo cōtradictionē,ut patet in primo & ſecundo elenchorū.

Dubitať primo q̄d ſi elenchus. ꝓ dubitatione ſciēdū ꝙ ad elenchū tria reqrūtur,videlicet illatio,probatio,& cōtradictio,ita tn̄ ꝙ cōtradictio ſit dr̄ia ultima,& ꝑfectior cęteris,quę reqrūtur ad verū elenchū ꝙ ibi ſit cōtradictio, ſed oportet ꝙ talis cōtradictio ſit euidens. Ex quo patet quod elēchus includit rōne illationis in ſe ſyllogiſmū ſimpliciter dictū,& ratione ꝓbationis īcludit ſyllogiſmū dialecticū.quo ſuppoſito dicēdū eſt ad dubiū,qđ elēchus eſt ſyllogiſmꝰ ꝯdictionis nō rei tm̄,nō nōis tm̄,ſed rei & nōis ſimul,nō ſinonymi ſed eiuſdem nōis ex his,q̄ dicta ſunt ex neceſſitate accidere non commemorato eo quod erat in principio,ad idē ſm̄ idē ſimiliter, & in eodē tpe.Elenchus.n.quia includit contradictionē ponitur in ꝑdicta

diffinitio-

diffinitione eiuſdem de eodem non nōis tantum, neque reī tm̄, ſed rei & nominis ſimul ad idem ſecundum idem ſimul, & in eodem tp̄e, & quia talis contradictio dēt euidens eſſe pon.ī hæc particula nō ſinonymi, ſed eiuſdē nominis. Rōne vero illationis quā includit ponitur, ex his quæ dicta ſunt ex neceſſitate accidere, ratione probationis ſubiungitur, nō cō memorato eo ꝙ erat in principio.

SOLVTIO.

Ad primum dicendum, ꝙ in prædicta argumentatione non eſt fallacia ignorā tię elenchi, quia in relatiuis ualet talis ꝓceſſus, & bene ſeqtur. iſte eſt pater reſpectu hui⁹ & filius reſpectu alterius. ergo eſt ſimpliciter pater & filius, qa eſſe relatiuorum eſt eſſe in relatione ad alterum. magnum autem & paruum ſunt de numero relatiuorum. ſed in formis abſolutis non ualet talis proceſſus, ſicut non ſequitur hoc eſt album per comparationem ad illud. ergo eſt album ſimpliciter. hæc autem fallacia maxime attenditur in formis abſolutis, ut dicit Rodulphus Britonus in primo elenchorū. Ad ſecundum patet ſolutio ex dictis. Ad tertium dicendum, quod nō eſt inconueniens in eodem paralogiſmo eſſe fallaciam hanc & fallaciam conſquentis ſecundum diuerſas tamen cōſiderationes, ut accidit in propoſito. ergo ratio nulla.

QVAESTIO XX.

Vtrum ſecundum petitionem principij ſumatur vna fallacia extra dictionem ab alijs diſtincta.

QVærit̄ utrū ſm̄ petitionē principij ſumatur una fallacia extra dictionē ab aliis diſtincta Et arguitur primo ꝙ non. nā de modis petitionis pricipij determi nat philoſophus in ſecſido elench. ergo ſecundum petitionem principij ſumitur uerus ſyllogiſmus ſimpliciter dictus & non ſophiſticus ſiue fallacia.

Secundo etiam de modis petitionis principii determinat philoſophus ī octauo topico. ergo ſecundum petitionem principij ſimpliciter eſt uerus locus dialecticus, & per conſequens idem quod prius.

Tertio. hic eſt petitio principij homo currit. ergo homo currit, & tamē ibi nulla eſt fallacia cū ibi nulla ſit cauſa deceptionis. ergo ſecūdum petitionē principii non cauſatur aliquando fallacia.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Doct. S. in litera, & philoſophus in primo elenchorum.

CONCLVSIO.

Pro cuius declaratione ſciendum primo quod poſtquam D. S. determinauit de fallacijs quæ attenduntur ſecundum tres primas diuiſiones entis, uidelicet de fallacia accidentis ſm̄ quid ad ſimpliciter, & ignorātiæ elēchi, hic cōſequēter determinat de alia fallacia, quę attendit̄ ſecūdum diuiſionem entis per idē & diuerſum, videlicet, de fallacia petitionis principij: huius paralogiſmi peccāt cōtra probationem & non contra illationem, unde omnes ſoluendi ſunt cū hac adiunctione, qa tu aſſumis id qđ dēs ꝓbare, uel cum hac adiūctione, tu aſſumis magis ignotum ad probandum minus ignotū. uel cū iſta. tu petis principium.

Secundo ſciēdum ꝙ principiū, ut hic ſumitur eſt principale propoſitū, ut patet in textu, petitio uero principij fit qa aliquis petit ſibi concedi principale ꝓpoſitum: quod debet probare, & eſt duplex ſecundum quod philoſophus ponit duos modos petitionis principij, ſecundo priorum. Quędam n. eſt petitio principij ſtatim, quædam uero non ſtatim, petitio principij ſtatim eſt qn̄ idem probat̄ ꝑ idē, & hoc pōt fieri dupl̄r. vno modo ſub eodem noīe, & tunc nulla eſt fallacia, ſed petens, ut dicit D.S. eſt deridendus, ut ſi quis negaret hanc propoſitionem. hō currit, & ꝙ ponens uellet ꝓbare dictū. homo currit. ergo homo currit deridendus eſſet. alio modo ſub aliis terminis, ut animal rōnale currit, ergo homo currit, & hoc non pōt cāre fallaciam. Petitio uero principii non ſtatim

eſt duplex. vno mō qñ maior eſt ęque vel magis dubia cōcluſione. ſcđo modo qñ minor eſt æque dubia vel magis con cluſione ipſa, & licet vtrobique idē ꝓbatur per idē, tñ primo mō idē ſtatim probatur per idem, unde eſt quod vocatur petitio principii ſtatim. ſed ſecundo modo non probatur idem per idem immediate.

Tertio ſciendū, ꝙ fallacia petitionis principii eſt deceptio ꝓueniēs ex eo ꝙ idē ſumitur ad probationē ſuiipſius ſub alio vocabulo, cā apparētiæ eſt diuerſitas cōclōnis ab añte, ſed cā defectus eſt identitas eorundē. In oībus aūt alijs fallacijs cā apparentiæ ſumitur ex parte idētitatis. in hac vero fallacia ſumit ex parte diuerſitatis. Huiꝰ aūt fallaciæ ſunt quinq; modi quos Philo. adducit in 8. topi. quorum primus eſt qñ diffinitū petit ad probationē diffōnis vel ecōtra, vt ſi negat iſtā propoſitionem hō currit, et opponens probet deducēdo, animal rōnale currit ergo hō currit petit principiū, & licet ibi ſit locus dialecticus ſm hominē tamen ſimpliciter ibi eſt locus ſophiſticus, vt ſupra declaratū eſt. Secūdus eſt qñ vniuerſale ſumitur ad probandum particulare. vt hic. omniū oppoſitorum eſt eadem diſciplina. ergo omniū cōtrariorum eſt eadem diſciplina. nulla eſt ꝓbatio, quia añs eſt æque vel magis dubiū q̄ cōcluſio. Tertius modus ꝓuenit ex eo ꝙ ſumuntur omnia particularia ad probationem ſui vniuerſalis, vt hic omnium contrariorum eſt eadem diſciplina, omnium priuatiue oppoſitorum eſt eadem diſciplina, & ſic de aliis. ergo omnium oppoſitorum eſt eadem diſciplina, & ſimiliter eſt de omnibus inductionibus. Quartus modus eſt quādo diuiſio petit in coniunctis vel econtra vt hic. hæc ſcientia eſt ſani, & hæc ſcientia eſt ægri ergo ſcientia eſt ſani, & ægri. Quintus modus eſt qñ ſumitur vnum relatiuorum ad probationem alterius, vt ſortes eſt filius platonis. ergo plato eſt pater ſortis. ex quibus patet ꝙ paralogiſmi huius fallaciæ non peccāt contra illationem cum ſit conſequentia bona, ſed peccant contra probationem, vnde vt dictum eſt ſoluendi ſunt negando antecedens. Fallacia petitionis principii eſt vna fallacia extra dictionem ab aliis diſtincta, quę cōcluſio probatur ſicut & præcedens. Et ſi arguatur de deceptione principij ſcđo priorum, & octauo topicorū. ergo Philoſophus in libris elenchorū, & D. S. in hoc tractatu qui correſpondet prædictis libris elenchorum, inſufficienter, & ſuperflue determinauerunt de petitione principii, Dicendum negando conſequentiam, quia diuerſimode determinatur de petitione principii in prædictis libris. nam petitio principii cum ſit quædam obliquitas pōt tripliciter conſiderari. uno modo ſecundū quod eſt obliq̄tas ſyllogiſmi ſimpliciter dicti, & ſic de omni determinatur in ſecundo elenchorum. Secundo modo ſecundum qđ eſt obliquitas ſyllogiſmi dialectici, & ſic de ea determinatur in primo topicorum. Tertio modo poteſt conſiderari ſecundum quod eſt obliquitas veri elenchi, & ſic de ea determinatur in libris elenchorum, & in iſto tractatu.

Dubitatur quare modi deſeruientes huic fallaciæ magis accipiuntur ſecundum modos petitionis principii poſitos in topicis quā in ſecūdo priorū. Ad quod dicendū ſecundū Egidium quod fallaciæ nihil ſunt niſi quædam locales habitudines ſophiſticæ, ſyllogiſmus aūt dialecticus ſupra ſyllogiſmū ſimplr dictū addit habitudinē localē. ideo ſyllogiſmus ſophiſticus magis peccat contra ſyllogiſmum dialecticum quam contra ſyllogiſinum ſimpliciter dictum, & modi petitionis principii in octauo topicorū accipiūtur vt ſunt obliq̄tates ſyllogiſmi dialectici. igiť modi deſeruiētes huic fallacię magis accipiūtur ſecūdū prædictos modos quam ſyllogiſmos poſitos in ſecundo priorum.

Dubitať ſcđo. vtrum in eodē proceſſu ſyllogiſtico poſſit eſſe ſyllogiſmus dialecticus & ſophiſticus.

Pro declaratione huius dubii conſiderandum eſt, quod duplex

eſt

eſt ſyllogiſmus dialecticus. vc3 ſyllogiſmus dialecticus ſimpliciter & ſyllogiſmus dialecticus obuiatiuus, dialecticus ſimpliciter eſt qui ex probabilib. ſimpliciter procedit, & talis ꝓcedit ex veris, quia ſolum natura dicũtur ſimpl'r ꝓbabilia, ſed dialecticus obuiatiuus ꝓcedit ex probabilibus non ſemper ſimpliciter, ſed ex probabilibus aliqualiter, & talis aliquando procedit ex falſis, quia ut dicitur in topicis, nihil refert quædam falſa quibuſdam ueris eſſe probabiliora, cum igitur, ut dictum eſt, petitio principij ſit obliquitas ſyllogiſmi potiſſime dialectici, duplex eſt petitio principij, nam quædam eſt petitio principij ſecundum ueritatem, quæ eſt obliquitas ſyllogiſmi dialectici ſimpliciter, alia eſt petitio principij quo ad aliquem ſiue ſecundum opinionem quæ dicitur obliquitas dialectici obuiatiui: quo ſuppoſito, ad dubium dicendum ꝙ in eodem proceſſu ſyllogiſtico reſpectu eorundem terminorum, videlicet, ſubiectorum & prædicatorum non põt eſſe ſyllogiſmus dialecticus ſimpliciter & petitio principij ſecundum ueritatẽ: quia oppoſita in eodem ſimpliciter eſſe non poſſunt. ſimiliter ſyllogiſmus dialecticus ut obuiatiuus & petitio principij ſecũdum ueritatem ſimul & in eodem eſſe non poſſunt, ut patet in locis dialecticis. nam in iſto proceſſu. animal rationale erit. ergo homo erit reperitur locus dialecticus a diffinitione ad diffinitum, & petitio principij, antecedens enim eſt æque vel magis dubium quam concluſio.

SOLVTIO.

Ad primum neganda eſt conſequẽtia, quia ibidem non determinatur de modis petitionis principij, ſed per eos ſumuntur veri ſyllogiſmi, ſed ſecundũ quod ſunt quædam obliquitates ſyllogiſmorum, unde ratio nulla, & per hoc patet ſolutio ad ſecundum.

Ad tertium patet ſolutio in tertio notabili.

QVAESTIO XXI.

Vtrum ſit aliqua fallacia conſequẽtis extra dictionem ab alijs diſtincta.

QVæritur vtrum ſit aliqua fallacia conſequentis extra dictionem ab alijs diſtincta. Arguitur primo quod non. nam nulla eſt fallacia antecedentis. ergo pari ratione nulla debet poni fallacia conſequentis cum tot modis fiat fallacia arguendo ab antecedente ad conſequens ſicut econtra.

Secundo quælibet combinatio inutilis pertinet ad conſiderationem prioriſticam, & per conſequens non cauſat locum ſophiſticum, ſed arguendo a poſitione conſequentis ex puris affirmatiuis in ſecunda figura eſt combinatio inutilis, & per conſequens obliquitas ſyllogiſmi ſimpliciter. ergo nulla eſt fallacia conſequentis, quæ dicitur locus ſophiſticus.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Philoſophus in primo elenchorum, & Doc. S. in præſenti capitulo. [videlicet ibi ſequitur de fallacia conſequentis, conſequens prout hic ſumitur &c.]

CONCLVSIO.

Pro cuius declaratione ſciendũ primo quod poſtquam D.S. determinauit de fallacia petitionis principii quę attenditur ſecundum diuiſionem entis q̃ diuiditur per idem & diuerſum, hic cõſequenter determinat de fallacia conſequentis, quæ diuiditur ſecundum diuiſionem entis quæ diuiditur per prius & poſterius. nam conſequens habet rõnẽ prioris reſpectu antecedentis quantum ad rõnẽ uel modũ intelligendi, videlicet ordine illationis antecedẽs ſit prius cõſequente, eſt aũt conſequens, vt hic ſumitur ſecundum Do. San. id quod ſequitur ad aliud in propoſitione conditionali, ut hic. ſi Sor. eſt homo. Sor. eſt animal

mal, ex quo elici poteſt quod cõſequẽs poteſt accipi dupliciter. vno modo com muniter pro omni propoſitione quæ ſe quitur ad aliud, & iſto modo non accipi tur hic. alio modo proprie, videlicet, pro illo, quod ſequitur ad aliud in pro poſitione conditionali, & iſto modo ac cipitur hic ſecundum Doc. San. quando cunque regitur in cathegoricis ab ante cedente ad conſequens, non committi tur iſta fallacia, ſed bene committitur fallacia accidentis ſic arguendo. aſinus eſt animal tu es animal. ergo tu es aſi nus, licet ibi arguatur a poſitione conſe quentis, tamen non committitur falla cia conſequentis proprie loquendo. ſed cõmittitur fallacia accidentis, & hoc ideo quia Philoſophus dicit quod fallacia accidentis eſt in vno, ſed fallacia conſequentis eſt in pluribus.

Secundo ſciendum quod fallacia con ſequentis eſt deceptio proueniens ex eo quod conſequens ęſtimatur eſſe idẽ omnino cum antecedente. vnde quia be ne ad antecedens ſequitur conſequens aliquis credit quod eodem modo conſe quens ſequitur ad antecedens & decipitur per hanc fallaciam. Cauſa vero apparentię huius fallacię eſt conuenientia conſequentis cum antecedente. ſed cauſa defectus eſt diuerſitas eorundem. ſunt autem huius fallacię duo modi ſecundum Docto. San. licet ſecundum alios plures modi aſſignentur. Primus eſt proueniens ex conſecutione magis communis ad minus commune, ideſt, quando arguitur a poſitione conſequen tis ad poſitionem antecedentis in propoſitione conditionali, vt hic, ſi aliquis eſt aſinus, eſt animal, ſed tu es animal. ergo tu es aſinus. ſimiliter, ſi quis eſt fur vadit de nocte, ſed tu vadis de nocte. er go tu es fur, & ſic de ſimilibus. vnde quã do arguitur hypothetice a communiter accidentibus nõ ſe neceſſario conſequẽ tibus committitur hæc fallacia, vt patuit in exemplo vltimo iam adducto. ſimiliter hęc. ſi quis eſt luxurioſus cõmuniter habet comã, ſed tu habes comam, ergo tu es luxurioſus. Ad hunc etiã modum reducũtur omnes paralogiſmi quã do arguitur per inductionem imperfectam arguendo hypothetice a ſingularibus nõ ſufficienter enumeratis, vt hic. ſi ſor. currit, & Plato currit, omnis homo currit, ſed ſortes currit, & Plato cur rit. ergo omnis homo currit. Secundus eſt quando proceditur ad deſtructionẽ antecedentis ad deſtructionem conſequentis & potiſſime, vt dicit textus quã do proceditur a conſequentia oppoſita ad ſimilem conſequentiam hypothetice arguendo. vt hic ſi aliquid eſt genera tum habet principium, ſed anima ratio nalis non eſt generata. ergo non habet principium, non valet conſequentia. vn de omnes paralogiſmi ſoluuntur negan do conſequentiam, quia peccant contra elenchum ratione illationis.

Tertio ſciendum, quod vt dicit Doc. San. in litera duplex conſequentia repe ritur in oppoſitis, videlicet, conſequen tia in ipſo, & conſequentia econtrario, conſequentia in ipſo dicitur quando ſi cut ad antecedens ſequitur cõſequens, ita ad oppoſitum conſequentis ſequitur oppoſitum antecedentis, vt ſi eſt iuſtum eſt bonum. ergo ſi eſt iniuſtum eſt malum, & hoc non tenet in oppoſitis ſecũ dum affirmationem & negationem. ſed conſequentia econtrario eſt quando ſicut ad antecedens ſequitur conſequens, ita ad oppoſitum conſequẽtis ſequitur oppoſitum antecedentis, vt ſi eſt homo eſt animal, ergo ſi non eſt animal non eſt homo. vnde quando in oppoſitis con tradictoriis, aut in oppoſitis ſecundum affirmationem & negationem procedi tur ac ſi in ipſis eſſet conſequentia, in ip ſo cauſatur iſta fallacia, vt iam dictum eſt arguendo in hypotheticis, quia ſi ar gueretur in cathegoricis committeretur fallacia accidentis, vt hic proprie lo quẽdo. ſi autem communiter loquimur non eſt inconueniens dicere, quod ẽt in cathegoricis committitur fallacia conſequentis, ſecundum tamen diuerſas cau ſas apparentię.

Fallacia conſequentis eſt vna fallacia extra dictionem ab aliis diſtincta, quæ

con-

concluſio patet ex ſupradictis, & licet vt hic dicit Docto.San.ſecundum ſentẽtiam Philoſophi fallacia conſequentis eſt pars fallaciꝰ accidentis, quia omne quod ſequitur accidit aliquando, ſed non omne quod accidit, ſequitur, non tamen propter hoc ſequitur quod fallacia conſequentis non ſit diſtincta a fallacia accidẽtis cum habeat diuerſas cauſas apparentiꝰ, vt dictum eſt.

Dubitatur quare hæc fallacia vocatur fallacia conſequentis cum arguendo a diſtructione antecedentis ad deſtructionem conſequentis committatur hęc fallacia, ſiunt cum arguitur a poſitione cõſequentis ad poſitionem antecedentis. Ad hoc reſpondet Egidius dicens, quod ſi bene conſideramus hanc fallaciã hęc fallacia ſemper committitur a poſitione conſequentis. nam quanto aliquid affirmatiue ſumptum eſt ſpecialius, tanto. ſi fiat negatiue efficitur generalius, vt ſi animal eſt in pluſquam homo, nõ homo eſt in pluſquam non animal, & quia ſemper illud quod eſt in plus, ſequitur ad illud quod eſt in minus, ideo ſicut animal eſt conſequens ad hominem ita non homo erit conſequens ad non animal. quando arguitur a deſtructione antecedentis virtualiter arguitur a poſitione conſequentis, propter quod hæc fallacia magis denominatur fallacia conſequentis quam fallacia antecedentis. Idem etiam Rodulphus tenet ſuper primum elenchorum.

SOLVTIO.

Ad primum dicendum quod dubitatio patet in dubio.

Ad ſecundum dicendum quod illud poteſt dupliciter conſiderari, vt dicit Rodulphus vbi ſupra. vno modo vt eſt quædam obliquitas ſyllogiſmi ſimpliciter dicti, & ſic eſt inutilis coniugatio, & pertinet ad conſiderationem prioriſticam quæ potiſſime eſt in ſecunda figura. Alio modo conſideratur ſecundum propriam cauſam apparentię quæ accidit in alio, & illo modo cauſat fallaciam & pertinet ad ſophiſticam conſiderationem.

QVÆSTIO XXII.

Vtrum ſecundum non cauſam vt cauſam ſumatur locus ſophiſticus, ſiue fallacia extra dictionem ab aliis diſtincta.

QVAERITVR vtrum ſecundum non cauſam vt cauſam ſumatur locus ſophiſticus, ſiue fallacia extra dictionem ab aliis diſtincta, & arguitur primo quod non. nam fallaciꝰ vt ſupra dictum eſt peccant potiſſime contra ſyllogiſmum dialecticum, ſed ſecundum non cauſam vt cauſam peccat contra ſyllogiſmum per impoſſibile, quo dialecticus non vtitur inquantum huiuſmodi. igitur nulla eſt fallacia ſecundũ nõ cauſam vt cauſam.

Secnndo in omni fallacia ſumuntur propoſitiones quæ non ſunt cauſæ concluſionis præſertim in his quorum ſyllogiſmi ſoluuntur negando contraria. ergo non eſt fallacia ſpecialis ab aliis diſtincta.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Doc. San. in præſenti paſſu, & Philoſophus vbi ſupra.

CONCLVSIO.

Pro cuius declaratione eſt ſciendum primo ꝙ cauſa eſt duplex, nam quędam eſt cauſa in eſſendo. alia eſt cauſa in inferendo, cauſa autem ſecundum quam ſumitur hæc fallacia, vt dicit textus eſt cauſa in inferendo ſecundum quod pręmiſſę dicuntur cauſæ concluſionis. fallacia autem ſecundum non cauſam vt cauſam eſt deceptio proueniens ex hoc ꝙ inter præmiſſas cauſas ex quibus ſequitur concluſio ponitur aliqua præmiſſa non cauſa, ideſt, aliqua propoſitio, quæ nihil facit ad illationem concluſionis, quia ipſa poſita ſiue remota nihilominus ſequitur ex præmiſſis poſitis. Cauſa apparentię eſt conuenientia propoſitionis ſiue præmiſſę non cauſa cum præmiſſa cauſa. ſed cauſa defectus, ſiue non

exi-

exiſtentiæ eſt diuerſitas earundem, vel vt dicit textus eſt habitudinis defectus debitę inter propoſitionem inferentē & illatam.

Secundo ſciendum quod præmiſſa non cauſa poteſt eſſe duplex, nam quædam eſt quæ non conuenit cum cauſa præmiſſa aliqua in aliquo terminorū videlicet, neque in ſubiecto, neque in prædicato, & tunc licet non ſit cauſa, quia tamen non videtur eſſe cauſa, non capitur aliqua fallacia cum vt ſic nulla ſit apparentia deceptionis: alia quæ contingit cum præmiſſa cauſa, & illa eſt duplex. nam quædam eſt quæ contingit in ſubiecto cum præmiſſa cauſa, vt omne animal eſt ſubſtantia, & animal eſt aſinus, tu es animal. ergo tu es aſinus. ergo falſa aliqua præmiſſarum. non iſta. tu es animal. ergo iſta. omne aīal eſt ſubſtantia. alia eſt quæ contingit cum præmiſſa cauſa in prædicato, vt hic. nullus lapis ē animal. omnis aſinus eſt animal. petra eſt aſinus. ergo petra eſt animal. concluſio eſt falſa. ergo aliqua præmiſſarum. non iſta. omnis aſinus eſt animal. ergo iſta. nullus lapis eſt animal. his autem duobus modis committitur iſta fallacia & primo modo vt dictum eſt.

Tertio ſciendum quod hæc fallacia proprie habet fieri in ſyllogiſmo ad impoſſibile. Eſt autem ſyllogiſmus ad impoſſibile proceſſus ab vna præmiſſarum cum vna vera ad concluſionem falſam, cuius falſitate fit regreſſus ad interemptionem vnius præmiſſarum, videlicet fallacię vt hic. nullus homo eſt animal. Sortes eſt homo. ergo Sortes nō eſt animal. concluſio eſt falſa. ergo aliqua præmiſſarum. non minor. ergo maior. videlicet, iſta. nullus homo eſt animal, & per conſequens ſua contradictoria eſt vera videlicet, quidam homo eſt animal. quādo autem in ſimili proceſſu interponitur aliqua propoſitio non cauſa & fit regreſſus ad eam committitur hæc fallacia, vt in exemplis ſupra patuit.

Ex ſupra dictis autem elici poteſt, ꝙ in ſyllogiſmo ad impoſſibile eſt triplex proceſſus. Primus eſt quando ſumitur oppoſitum alicuius concluſionis probatę cum maiori præmiſſa uera ad inferendum unam concluſionem falſam. Secundus ex interemptione illius concluſionis falſæ ad interimendum alteram præmiſſarum falſam. Tertius proceſſus eſt ex interemptione illius falſę præmiſſę ad propoſitionem contradictorię eius ueræ, ut in exemplo prædicto patet, de quo clarius & ad longum in ſecundo plures aſſignantur qui proueniunt ex hoc quod præmiſſa non cauſa interponitur inter præmiſſas cauſas, ad quas fit regreſſus ac ſi eſſet præmiſſa cauſa, ut hic. putaſne quod anima & uita ſint idē. hoc conceſſo ſic arguitur. anima & uita ſunt idem, mors & uita ſunt contraria, ſed mors eſt corruptio. ergo uita eſt generari, & per conſequens uiuere eſt generari, quod eſt falſum, quia qui uiuit generatus eſt, & non generatur. ergo aliqua præmiſſarum fuit falſa non iſta. mors eſt corruptio. ergo iſta eſt falſa. anima & uita ſunt idem. non ualet. quia iſta propoſitio. anima & uita ſunt idē non eſt cā falſitatis cōcluſionis. ſed iſta. mors & uita ſunt contraria, non. n. ſunt contraria. ſed poponuntur ſicut habitus & priuatio. ut dicit hic Doc. San.

Ex quibus patet, quod hæc fallacia peccat ſecūdū rōnem cauſę & cauſati.

Fallacia non cauſæ vt cauſę eſt fallacia extra dictionem ab aliis diſtincta. nā ſæpe dictum eſt quod illa fallacia dicitur eſſe ſpecialis extra dictionē ab aliis diſtincta, quę habet cauſam apparentiæ ſumptam ex parte rei, ſed iſta eſt huiuſ modi, vt ex dictis patet. ergo, licet cauſa apparentię huius fallaciæ propoſitionis ſit ſimilitudo præmiſſæ nō cauſæ cum præmiſſa cauſa, tamen talis ſimilitudo non ſumitur ex parte vocis, ſed ex parte rei ſignificatę per vocem. uox enim ſecundum ſe conſiderata nō eſt cauſa illationis, ſed res ſignificata per uocem habet uirtutem illationis.

Dubitatur primo. utrum in ſyllogiſmo ad impoſſibile habeat fieri iſta fallacia. Ad quod reſpondet Doc. San. quod ſic. dicit enim in præſenti lectione ꝙ

ex

ex propoſitione, quæ non eſt cauſa quā do ſumitur ut cauſa non prouenit aliqua deceptio niſi quando ex concluſione proceditur ad præmiſſas, quod fit in ſyllogiſmis ad impoſſibile in quibus per hoc quod concluſio eſt impoſſibilis, oſtenditur aliquam præmiſſarum fuiſſe impoſſibilem, & ideo iſta fallacia non habet fieri niſi in huiuſmodi ſyllogiſmis. in ſyllogiſmis autem oſtenſiuis, in quibus aliquid oſtenditur directe ad nullum inconueniens poteſt deduci reſpondens, ſi ſumatur aliqua propoſitio in præmiſſis, quæ non eſt cauſa concluſionis ac ſi eſſet cauſa. hęc ille formaliter.

Sed Egidius huic ſententiæ contradicit in primo elenchorum, ubi dicit quod prædicta ſententia ſtare non poteſt, quia Philoſophus in ſecundo elenchorum plane vult ſecundum non cauſam ut cauſam fieri in ſyllogiſmis oſtēſiuis vt hic. illud poſt quod fiunt multa mala eſt cauſa malorū. ſed poſt ciuitatem factam fiunt multa mala. ergo talis ciuitas eſt cauſa multorum malorum. hæc ille. Rodulphus uero Britonus adhæret ſententiæ Doctoris Sancti, & ad rationem Egidii dicit, quod in prædicto exemplo Philoſophi non ſunt præmiſſæ non cauſa ad concludendum concluſionem falſam, ut ibi fiat ſtatus, ſed ut ex iſto falſo aliquis perſuadeatur ciuitatem eſſe deſtruendam propter hoc quod malum uidetur ex ea ſequi. unde ibi realiter licet non expreſſe ſit ſyllogiſmus ad impoſſibile, virtualiter tamen eſt talis ſyllogiſmus, quę quidem ſententia non eſt ſolum magis probabilis, ſed eſt verior.

SOLVTIO.

Ad primum dicendum, quod iſta fallacia peccat contra ſyllogiſmum dialecticum, nec ualet contra ſyllogiſmum ad impoſsibile. ergo nō cōtra ſyllogiſmum dialecticum, ſed ſyllogiſmus ad impoſsibile poteſt dici dialecticus, & non debet uti ſyllogiſmo ad impoſsibile per hoc quia non uult quod dialecticus ullo modo debeat uti ſyllogiſmo ad impoſsibile, ſed hoc dictum eſt ibidem ad oſtendendum quod ſyllogiſmus ad impoſsibile non eſt ita conueniens ad uſum dialectici ſicut ſyllogiſmus oſtenſiuus.

Ad ſecundum dicendum quod duplex eſt propoſitio nō cauſa. nam quędam eſt qua ablata ab aliis præmiſsis non ſequitur concluſio aliqua, & iſto modo in omni fallacia reperitur præmiſſa non cauſa, alia eſt præmiſſa non cauſa qua ablata, ſequitur adhuc concluſio, & iſta cauſat fallaciam iſtam modo expoſito.

QVAESTIO XXIII

Vtrum ſecundum plures interrogationes vt vnam ſequatur vna fallacia extra dictionem ab aliis diſtincta.

QVæritur vtrum ſecundū plures interrogationes vt unā ſequatur vna fallacia extra dictionem ab aliis diſtincta. Arguitur primo quod non. nam ſecundum plures propoſitiones non ſumitur aliqua fallacia. ergo pari ratione videtur quod ſecundum plures interrogationes non debeat ſumi aliqua fallacia, uel detur ratio diſſimilitudinis.

Secundo hæc fallacia ſumit cauſam apparentiæ ex parte actus vocis. ergo non eſt fallacia extra dictionem, aſſumptum patet, quia cauſa apparentiæ huius fallaciæ eſt conuenientia plurium interrogationum ad unam interrogationem, aut eſt uox. ergo &c.

OPPOSITVM.

Sed contra eſt Docto. Sanct. in fine huius tractatus, & Philoſophus in primo elenchorum.

CONCLVSIO.

Pro cuius declaratione ſciendum

dum primo quod Doct. Sanctus, finaliter hic determinat de fallacia quę ſumitur ſecundum vnum & multa, videlicet, de fallacia ſecundum plures interrogationes vt vnam, quæ eſt deceptio proueniens ex hoc qđ, & plures interrogationes dicitur vna reſponſio eo quod ſub vno modo interrogandi proponitur, vt ſi dicitur putaſne quod Sortes & brunellus ſint homines. ſi ibidem propter vnum modum interrogandi detur vna reſponſio cauſatur iſta fallacia. ſi enim detur reſponſio affirmatiua. concluditur ergo brunellus eſt homo. ſi negatiua. ergo Sortes non eſt homo.

Cauſa apparentiæ huius fallaciæ eſt vnitas ex parte modi interrogandi, ut dicit hic textus, ſed cauſa defectus eſt pluralitas interrogationum.

Secundo ſciendum quod ad ſciendũ quę ſit interrogatio plures oportet ſcire quæ eſt plures enunciatio. iſta etiam videlicet quattuor, interrogatio, propoſitio, enunciatio, & concluſio ſunt idem ſecundum rem ſiue ſecundum ſubiectum, quæ tamen debent dici ſecundum rationem. nam dicitur enunciatio ex eo quod ſignificat ſimpliciter aliqd eſſe, vel non eſſe. interrogatio vero dicitur ex eo quod proponitur ſub dubitatione, & dicitur propoſitio. ergo ſimpliciter ſumitur probatio, videlicet, pro concluſione inferenda vel probanda. ſed dicitur concluſio ſecundum ꝙ eſt ab alio illata vel probata propoſitio. unde ſicut enunciatio dicitur una vel plures, ita & alia tria. dicitur autem enunciatio plures, vt dicitur primo perihermenias quando plura dicuntur de vno, vt Sortes, eſt albus, & muſicus, vel vnum de pluribus, vt Sor. & Pla. ſunt albi, vel plura de pluribus, vt Sortes, & Platon. ſunt albi, & muſici. Erit triplex interrogatio plures, uidelicet, quando plura interrogantur de uno, vel unum de pluribus, vel plura de pluribus, hæc omnia clariſſime Doct. S. ponit in textu.

Tertio ſciendum quod quia interrogatio plures poteſt fieri dupliciter, uidelicet in ſingulari & in plurali, & ſecundum Doctorem Sanctum duo aſſignantur modi huius fallaciæ, quorum primus eſt quando interrogantur plura de numero in ſingulari ad quam datur una reſponſio, vt hic putaſne homo & aſinus ſunt animal rationale, ſi dicatur ſic, proceditur vltra concludendo. ergo aſinus eſt animal rationale, ſi dicatur quod non: ergo homo non eſt animal rationale, deceptio hæc prouenit, quia ad interrogationes plures datur una reſponſio. non enim debet dari vna reſpõſio, ſed plures dicendo, quod homo eſt animal rationale & aſinus non, ſimiliter hic. putaſne tu es homo, & aſinus, ſimiliter hic. putaſne ethiops eſt albus homo, & ſic de ſimilibus. Secundus modus quando interogãtur plura de uno uel econtra in plurali numero, vt hic putaſne mel, & fel ſunt dulcia, ſi dicatur non. ergo concluditur, mel non eſt dulce. ſi dicatur quod ſic. concluditur ergo fel eſt dulce. ſimiliter hic demonſtrato uno ſedente, & altero ſtante putaſne iſti ſedent. ſimiliter demonſtrato homine, & aſino, putaſne iſti ſunt homines, & de ſimilibus eo quod non eſt danda reſponſio vna ſed plures. Qui autem cathegorice ſemper uolunt oſtendere non dando diſſinitiones uel plures reſponſiones de facili paralogizantur, ut innuit Philoſophus in ſecundo elenchorum.

Fallacia ſecundum plures interrogationes vt vnam eſt fallacia extra dictionem ab aliis diſtincta huius, ergo patet ſicut præcedens.

Attendendum eſt autem ſecundum Docto. San. in littera quod quando prædicantur plura de vno ex quibus fit vnũ per ſe, tunc eſt enunciatio vna cum dicitur, homo eſt animal rationale, ſed quando ponuntur plura ex quibus fit vnum per accidens, tunc enunciatio eſt plures, vt Sor. eſt homo albus. Ex homine enim, & albo fit vnum per accidens, ex quo quidẽ patet quod illa

eſt

eſt interrogatio plures. putaſnę quod Sor. ſit homo albus, non autem iſta. putas quod Sor. ſit animal rationale.

Dubitaē primo vtrum huius fallacię ſint duo modi, videtur enim quod ſint tres. nam interrogatio plures eſt triplex ergo videtur quod debeāt eſſe tres modi. In contrarium eſt Doc. San. in littera.

Dicendum quod modi huius fallaciæ poſſunt ſumi dupliciter. vno modo ratione interrogatorum. alio modo ratione modi interrogandi. primo modo poſſunt aſſignari tres modi, videlicet ſecundum triplicem gradum interrogationis plures, vt argumentum dubii voluit. ſecundo modo aſſignantur tantū duo modi ſuperius adducti, ex quo patet reſponſio ad dubium & ad rationes eius.

SOLVTIO.

Ad primum dicendum quod realiter eadem eſt fallacia ſecundum plures propoſitiones vt vnam, & ſecundum plures interrogationes, vt vnam vt, dicit Rodulphus Britonus, tamen magis debet denominari fallacia ſecundum plures interrogationes quam ſecundum plures propoſitiones propter cauſam apparentię huius fallacię ſuperius adductam.

Ad ſecundum dicendum negando conſequens & licet interrogatio ſecundum ſe conſiderata ſit ex parte vocis, non tamen ſi conſideretur per reſpectum ad interrogata.

Attendendum tamen eſt quod Egidius iterum latrat in hac materia contra Doctor Sanctum. uidelicet in primo elenchorum. dicit enim quod quidam ponunt cauſam apparentię huius fallaciæ ex parte modi interrogandi propter quam vnitatem interrogatio plures apparet vna. ſed vt ipſe dicit, hoc ſtare nō poteſt, quia aliter iſta eſſet fallacia in dictione & non extra dictionem. unde cō cludit quod conuenientia rerum interrogatarum eſt cauſa apparentię huius fallacię, & non vnitas ex parte modi interrogandi. hęc ille.

Sed ſi diligenter conſiderare uoluerit ſententiam Doc. San. uidebit quod prædicta repugnantia procedit ex falſo intellectu opinionis Doc. San. ipſe enim non uult quod modus interrogandi ſm uocem abſolute ſumptam ſit cauſa apparentię. ſed inquantum ſub uno modo interrogandi plura quæruntur, dicit unitatem talem eſſe cauſam apparentię, ꝙ rationabiliter dicitur. tum primo quia ſi plura interrogantur ſecundum plures modos iterrogandi nulla erit deceptio, ut ſi quæratur, putaſne Sor. ſit, & aſinus ſit homo. illa interrogatio plura vt apparet vna eſt. vnde īterrogatus nō mouetur aliqua apparentia ad dandum vnam reſponſionem. tum ſecundo quia philoſophus in elenchis, vt aduerſarius ibidē confirmat aſſignat duos modos huius fallacię ex modo interrogandi & non ex ipſis interrogatis. unde ſignum eſt ꝙ & ſecundum philoſophum cauſę apparantię huius fallaciæ ſumuntur ex parte modi interrogandi & non ex parte rerum interrogatarū, quia aliter ubi eſt maior conuenientia rerum interrogatarum abſque conuenientia modi interrogandi, eſſet maior cauſa apparentię cuiuius oppoſitum iam probatū eſt, nec ſequitur ratio ſua, uidelicet quod eſſet fallacia in dictione ut ex dictis patet, quia talis cauſa apparentiæ non ſumitur ex parte uocis, ſed ex parte rei ſub uoce. Et huic ſententiæ Doc. Sancti adhęret Ropulphus Britonus, quæ veriſſima eſt, cum a S. Diſcipulo Chriſti & Apoſtolorū Petri & Pauli tradita ſit in tractatu fallaciarum, uidelicet a Beato Thoma de aquino Doc. S. ordinis fratrū ꝓdicatorum, qui cū Angelis nunc triumphat in Cœlis Deo ſic uolente, cui Laus & Gloria ſit in ſecula ſeculorum.

FINIS.

MAGISTRI PAVLI SONCINATIS,

ORDINIS PRAEDICATORVM,

Theologi, ac Philoſophi celeberrimi,

In vniuerſalia, ſeu Iſagogen Porphyrii, & Ariſtotelis Prædicamenta,

Subtilis, & lucida Expoſitio.

Nunc primum opera Iacobi Roſſetti Vincentini, tum ab erroribus expurgata, tum ſingularum partium diſtinctionibus diſcreta, ſuiſq; titulis inſignita.



VENETIIS,
Apud Michaelem Berniam Bibliopolam Bononienſem.
M D LXXXVII.

ILLVST. IO. ANTONIO
FABRETTO
Patritio Bononienſi,

MICHAEL BERNIA
Bibliopola Bononienſis. S. P. D.

QVANTVM tibi debeam, quantum deferam, Ioannes Antoni nobiliſſime, prædicare nunquam deſino. Quæ enim tu mihi re pręſtiteris, niſi ea verbis ſaltem, quibus tuorum erga me magnitudo meritorum fiat illuſtrior, vt poſſum tibi rependam, iure ingratiſſimus omnium exiſtimer. Cuius quidem officii teſtes mihi ſunt amici communes vtriuſq; noſtrum, teſtes ij etiam, quibus tecum nulla intercedit familiaritas. iis ego in ſermone quotidiano de te nimis multa, mihi vero ipſi nimium pauca dicere videor. Quæ ſcriptis conſignare ſi velim, in præſentia nimis anguſto loco, videlicet epiſtola, quæ mihi plurima, ac magna abs te profecta ſunt, conclu-

 derem.

derem. neque ea tamen abſque virtutum tuarum, quarum ego fęlici meo fato, in rebus meis fructum cepi maximum, commemoratione, proferrem: itaque fieret, ut epiſtola in magnum volumen excreſceret. Quod vt non ſatis in pręſentia opportunum videatur, illud tamen amicitiæ noſtræ, illud beneuolentiæ, qua me complecti dignatus es, deberi maxime videtur, ut ex officina noſtra prodeat aliquid, quod ſub tuo clariſſimo nomine appareat. Quapropter ornaui tibi iam munus te dignum, certe eiuſmodi, quo tibi maius præſtare tenuitas mea non poſſit: Eæ autem ſunt Pauli Soncinatis philoſophi clariſſimi elucubrationes in logicā Ariſtotelis, quas tibi fore puto gratiſſimas. ea enim doctrina, ea es eruditione ut hoc ſcriptorum genus, multoq; etiam grauiora non ſolum optime intelligas, uerum etiam egregiè iudicare ualeas. Habes enim a natura, habes ab educatione, habes ab induſtria, quantum neſcio an ætate, fortuna, & conditione tua ullus. Qui cum uetuſtiſſima Fabrorū familia, cuius extant adhuc mille, ac trecentorū annorum monumenta. (quamuis hac tempeſtate Fabretti, non amplius Fabri, iam inde a Diomede gentili ueſtro, qui octuogeſimo ab hinc uixit anno, & ob corporis breuitatem Fabrettus Italica diminuendi forma

dici cœ-

dici cœpit, omnes appellemini) cum inquam antiquiſſima ortus familia ſis, atq; ornatiſſima, quæ tamen alii ſuſpiciunt, & admirantur, primaq; in vita ducunt, ea quaſi tu nulla habeas, maiora quędam, minimeq; vulgaria tibi cõparaſti virtutis ornamenta, quæ vel obſcuriſſimã familiam illuſtrare poſſint. Ingenium tibi elargita natura eſt nulli ſecundũ, iudicium ſingulare, propenſionẽ etiam mirificam ad omnem virtutem. Ad pręclara vero naturę munera ſumma acceſſit voluntas. Itaq; breui is euaſiſti, qui ſi non familia Faber eſſes, propria tamen ſapientia, animi magnitudine, liberalitate, humanitate eius, quæ in te eſt nobilitatis totius tu vnus & Faber, & Auctor eſſe potuiſſes. Gloriare tamen quòd ex ea gente natus ſis, quæ Ioannem Fabrum tulit iuris ciuilis ſcientia clariſſimum, cuius extant doctiſſima, & celeberrima in iure ciuili commentaria, quæque per omnes ætates viros habuit, & pacis, & belli artibus in ciuitate noſtra perilluſtres. Quibus ego nominatim commemorandis breuitatis ſtudio libens abſtinebo. Tantum ea clauſula vtar, vt te rogem iterum, atque iterum, meum vt hoc munus boni conſulas, meq; tui ſtudioſiſſimum, tibi deuinctiſsimum mutuo ames. Vale, Bononię. idibus Aprilis. M D L X X X V I I.

ERRATA CORRIGENDA.

P. ſignificat principium, m. medium, f. finem.

Pag. 28. col. 1. f. per, pro.
ibidem. ſingularıæ, ſingulorum.
43. col. 2. p. diſtinctiones, dictiones.
60. col. 1. f. philoſophus philoſophi.
64. col. 1. m. minorem, minor eſt.
Pag. 67. col. 1. f. diſtis, dictis.
75. col. 1. f. quantitates, quantitas.
90. col. 2. m. uel vt, velut.
100. col. 1. f. Malam, Mali.

INDEX SINGVLARVM EXPOSITIONVM.

Proœmialis quæſtio de ſubiecto totius Logicæ. pag. 1
Expoſitio in textum Porphyrij,& primo Notabilium Proœmij. 5
Expoſitio triplicis ſignificationis, dictionis, Generis. 8
Expoſitio Generis Logici. 11
Expoſitio Speciei. 13
Expoſitio ampla trium diffinitionum Speciei. 16
Expoſitio diffinitionum communium Differentiæ. 22
Expoſitio quinque diffinitionum Differentiæ logicæ. 24
Expoſitio de Proprio cum duabus quæſtionibus. 29
Expoſitio diffinitionum Accidentis 31
Expoſitio in libellum Prædicamentorum Ariſt. Et quæſtio proœmialis de ſubiecto eiuſdem libelli 35
Expoſitio in textum prædicamentorũ. De Aequiuocis, Vniuocis, & Analogis. 37
De Denominatiuis, cum quæſtione de eorum determinata ſignificatione. 40
De Duplici diuiſione terminorum, & quid importent hæ dictiones in, & de. 43
Quomodo intelligenda ſit hæc regula, quicquid prædicatur de prædicato, prædicatur & de ſubiecto. 44
Exponuntur & examinantur duæ regulæ, Diuerſorum generum non ſubalternatim poſitorũ, &c. Et ſubalternatorũ uerò generum, &c. 45
Quæritur de numero Prædicamentorum. 46
Expoſitio ampla totius capituli de Subſtantia in duas partes principales diuiſa 49
Expoſitio in capitulum de quantitate cum ſuis quæſtionibus. 66
Reliquum perficit capituli de quantitate, cuius exponit proprietates 71
Expoſitio in capitulum de Relatione, ſiue ad aliquid: quæ in tres partes ſecta eſt, cum ſuis quæſtionibus 77
Exponit Relationis proprietates, cum ſuis quæſtionibus 80
Exponuntur Relatiua ſecundum eſſe, cum ſuis quæſtionibus, & corrolario. 83
Expoſitio Capituli de Qualitate quadripartita eſt. Hic deſcriptionem exponit qualitatis, & eius ſpecies cum ſuis quæſtionibus. 86
Expoſitio tertiæ ſpeciei Qualitatis cum ſuis differentijs. 90
Expoſitio quartæ ſpeciei Qualitatis cũ ſuis

ſuis queſtiunculis. 91

Exponuntur proprietates ipſius Qualitatis, & tres concluſiones, cum ſuis queſtionibus. 93

Expoſitio in Poſt prædicamenta. Exponuntur oppoſita ſecundum ſe, cum ſuis quæſtionibus 96

Exponit quomodo comparantur oppoſita ad inuicem, & quæ differentia ponatur inter priuatiue oppoſita & alias oppoſitiones, cum ſuis quæſtionibus. 102

Exponuntur quinque modi, quibus dicitur prius, cum ſuis quæſtiunculis. 105

Exponuntur ſpecies motus, earum quoque oppoſitiones, cum ſuis quæſtionibus 108

Exponit ſeptem modos, quibus dicitur habere 110

F I N I S.

EXPOSITIONIS MAGISTRI PAVLI SONCINATIS,

In vniuerſalia Porphyrii Proœmialis quæſtio de ſubiecto totius Logicæ.

QVIA finis cuiuslibet ſciẽtiæ eſt cognitio ſui ſubiecti, q̃rĩt circa Porph. iſagogas, quid in tota logica ſit ſubiectũ. qò hęc difficilis eſt & trib. generalib. opinionib. diſputatur. Scotus arbitratur ſubiectũ logicæ eſſe ſyllogiſmũ, Albertus Magnus argumentationẽ, D. vero Th. & Phil. ens rationis. Vt ergo pateat huius dubij veritas.

Primo declarabitur quibuſdam concluſionibus opinio S. Thomæ.

Secundo quis veritatis habeat opin. Scoti, & Alberti.

Quantum ad primum hæc eſt prima cõcluſio. Ens rõnis eſt primũ & adæquatũ ſubiectũ in logica. Ad huius cõcluſionis euidentiam tria notanda occurrunt.

Primo quid nominis entis rationis.

Secundo quid nominis ſubiecti primi & adæquati.

Tertio ex his habenda eſt notitia concluſionis.

Quantũ ad primũ dico, ꝙ tripliciter pòt aliquid dici ens rõnis. Vno modo dr̃ aliquid ens rõnis ſm̃ ꝙ ly rationis conſtruitur intranſitiuè, & hoc modo, nihil eſt aliud ens rõnis niſi ens, ꝙ eſt ipſa rõ. Alio modo dr̃ aliquid ens rõnis, quia eſt in ipſa ratione exiſtens quo modo ſpẽs intelligibilis & actus intelligendi & cõceptus per tales actus formati dñr entia rõnis. De ente rationis his duob. modis accepto non eſt logica, cum talia entia pertineant ad tertiũ libr. de aĩa, quantũ ad eorum entitates. Tertio accipitur ens rõnis, vt diſtinguitur contra ens reale, de quo quidẽ loquitur Phi. in 5. Metaph. quando diuidit ens per ens in anima, & ens extra animam, intelligens per ens extra animam ens reale, & per ens in anima ens rationis.

Dico ſecundo, ꝙ ens rationis hoc tertio modo acceptũ, vt dicit S. Th. in q. 21. de veritate art. 1. aut eſt priuatio vt cæcitas: aut negatio, quia vt dicit Phil. 4. Metaph. particula ſecunda & cõmentator comm. 2. etiam non entia dicuntur aliquo modo entia in quantum ſunt per intellectũ appręhenſa, aut eſt relatio. De priuationibus & negationib. vt de ſubiecto non eſt logica, quum talia non cadant per ſe ſub habitu ſcientifico, ut dr̃ primo Poſterior. ex quo relinquitur ꝙ ſit de relationibus rationis.

Dico tertio, ꝙ ſicut relatio realis conſiſtit in ordine rerũ, ſic relatio rationis conſiſtit in ordine, qui eſt per intellectũ inuentus & attributus ei, ꝙ relatiuè dr̃, & hmõi ſunt relationes, quæ attribuunt̃ ab intellectu rebus intellectis vt intellectæ ſunt, ſicut eſt relatio generis, & ſpeciei, & vniuerſalis, & prædicabilis & aliorum hmõi. Sed quia difficile cognitu eſt quid ſint hæ relationes rationis, & quomodo de his tantũ ſit logica, quum dicat Auicenna in primo methaphyſic. quòd eſt de ſecundis intentionibus adiunctis primis: ideo eſt notandum, quòd intellectus exiſtens in actu per ſpeciem intelligibilem alicuius obiecti, format in ſeipſo quendam conceptum, in quo intelligit illud obiectum, cuius ſpecie erat actuatus: hic autem conceptus

eſt ſimilis obiecto eo ꝙ eſt ab intellectu cauſatus mediāte ſpē intelligibili ipſius obiecti, oē aūt agens agit ſibi ſimile. Verbi gratia intellectus actuatus per ſpeciem hominis intelligendo hominis quidditatem, format ſiue concipit ſignificatum huius termini, homo puta animal rationale, in quo conceptu omnia ſuppoſita naturæ humanæ æqualiter relucēt & æque ſuſcipiūt talis naturæ prædicationem. Iſte aūt conceptus dicitur uerbum formatum ſiue ſpecies expreſſa, & ad propoſitū noſtrū dicitur prima conceptio ſiue prima intentio, & terminus ipſum ſignificans dicitur terminus primę impoſitionis, puta hoc nomē hō. Intellectus uero habens hūc primū cōceptū reflectitur ſuper eū formādo aliū cōceptū, puta cōcipiēdo ꝙ ille primus conceptus ſignificatus hoc nomine hō ſiue natura per ipſum ſignificata prædicatur æqualiter & uniformiter de multis, & ꝙ omnia de quibus dicitur ſolo numero diſtinguuntur. Iſte aūt ſecūdus conceptus dicitur ſecūda intētio ut natura humana, ut ſtat ſub illo ſcđo cōceptu, i. vt eſt apprehenſa vt vniformis ad oīa ſua inferiora nominatur hoc nomine ſpēs. Conceptus ēt intellectus ſignificatū huius termini animal, & actu reflexo cognoſcēs ꝙ natura per eū ſignificata dr̄ de multis nō tm̄ numero, ſed ēt ſpē differētibus, appellat ipſum genus. Ex dictis patet ꝙ tā prima ꝗ ſcđa intentio eſt ens reale, ꝓp quod ēt Auicenna in tertio ſuæ methaphyſicæ cap. 7. dicit huiuſmodi intentiones eſſe accidentia intellecta. Præter primam uero & ſecundam intentionē, quarū altera habet immediatum fundm̄ in re, & altera mediatū, reperiūtur ēt quidam alij conceptus, quibus nihil in re correſpondet, vt eſt cōceptus chimęræ & hircocerui. Ex quo patet ꝙ tripliciter poteſt ſe habere conceptus, aliquando enim habet immediatum fundamentum in re aliquando mediatum, aliquando nullum.

Dico quarto ꝙ hmōi nomina ſecūdę impoſitionis ſignificāt aliquē reſpectū. Nihil.n. eſt genus aut ſpēs ſui ipſius, ſed hæc omnia ad aliud dicuntur ſecundum id quod ſunt ut declarabitur infra.

Dico quinto ꝙ ſecunda intentio pōt tripliciter conſiderari. Vno modo in ordine ad intellectū, a quo & in quo eſt, & ſic habet ad ipſum relationē realē, ſicut effectus ad cām ſuam, ut dicit S. Doctor prima parte quæſtio. xxviij. articulo 1. ad quartum. Alio modo conſideratur in ordine ad res, ut ſigni ad ſignatum, & repræſentantis ad repręſantatum, & ſic refertur ſecundum rationem. Tertio poſſumus conſiderare has intentiones ſecundas in quantū mediantibus ipſis, res ad extra ſubſtant his uocibus, ſpecies, genus, & huiuſmodi. & ſic dico ꝙđ hę relationes non ſunt reales, ſed rationis tm̄. Quia ſic declaro, relatio non eſt aliud ꝗ ordo quidam, oportet ergo vbi eſt relatio realis, ibi eſſe ordinē rerū ex natura earū conſurgens, ubi aūt eſt ordo non ex natura rerum, ſed ſolū conſequens eas ut ſunt per intellectum apprehenſę, ibi erit relatio rationis tantum, & ſic eſt in illis de quibus loquimur. Conſtat enim ſine opere intellectus nullā rē de altera prædicari, quòd non eſt aliud (ut inquit Albertus) quā ꝑ opus rationis aliquid alteri attribuere. Si ergo animal vel albū debet eſſe prædicatum, & homo ſubiectū de quo iſta prædicantur, oportet quòd ſint apprehēſa ꝑ intellectū. Eodem modo ex naturis rerū non eſt quòd vnū ſit antecedēs & aliud conſequens: nec ratio generis aut ſpeciei conueniunt rebus, niſi pro quāto intellectus excogitauit uniformē ordinē naturę ſpecificę ad indiuidua & naturæ genericæ ad ſpecies. Qui quidē ordo non eſt in rebus, quū natura ſpecifica extra intellectū non ſit præter indiuidua, nec natura generica præter ſpēs. Eſt igitur talis relatio & ordo ab intellectu excogitatus & attributus reb. ſm ꝙ ſunt in intellectu. Et ſic intelligo, quū dicit sāctus doctor ꝙ intellectus hūc ordinē adinuenit. Nā intellectus habēs cōceptū hoīs & hn̄s cōceptū animalis reflectēdo ſe ſup iſtos cōceptus format alios, quibus cōparat naturā aīalis ad naturam

turã hominis ſm rõnẽ pdicabilis & ſubijcibilis. Et animal ut eſt in intellectu dr̃ genus,& homo dr̃ ſpecies. Cõparatio aũt eſt relatio. quum ergo ſolus intellectus inuenerit hanc cõparationẽ, ſolus ipſe inuenit has relationes rõnis. Et confirmatur. Nã relatio realis requirit extrema realiter diſtincta. Conſtat aũt ꝙ genus & ſpecies puta homo & animal non diſtinguunt̃ realiter. Nã realiter illa res quæ eſt homo, eſt illa res quæ eſt animal: ſimiliter non oportet ꝙ antecedẽs & cõſequens ſubiectum & prædicatum realiter diſtinguantur, vt patet in hac conſequentia homo currit, ergo aĩal currit, & in iſta propoſitione homo eſt animal. Idem dico de alijs terminis, qui conſiderantur a logico. oẽs enim ſunt termini relatiui. Et qui prædicta ſint de mente S. Tho. patet ex his, quæ ſubtiliter eſt locutus. Sic.n. ait in libro de natura generis c. 2. Ens rationis propriè dr̃ de illis intentionibus, quas ratio in rebus adinuenit, ſicut eſt intentio generis & ſpeciei, quæ nõ inueniuntur in rerum natura, ſed ſequuntur actum intellectus,& huiuſmodi ens eſt ſubiectum logicæ. Quo quid clarius? Sed certe omni erudito, patet quòd neq; ipſa natura generica, aut ſpecifica, neq; cõceptus mentis eſt ens rõnis, de quo conſiderat logicus, cum iſta ſint entia realia, oportet ergo dicere quòd S. Tho. ſenſerit dialecticum conſiderare de illis entibus rationis, q̃ rebus attribuuntur, vt ſunt ſub ſẽcundis intentionibus. Et in eodẽ cap. dicit quòd in ſubſtantia corporea eſt aliquid ſuꝑ quo intellectus format genus ſubſtantiæ & genus corporis. Nã ſubſtãtia corporea & eſt in genere ſubſtãtiæ & in genere corporis. ea autẽ ſuper quæ hæc duo genera fundant̃, hñt inter ſe ſolum ordinẽ prioritatis & poſterioritatis ab intellectu cõceptũ, à quo ordine hñt rõnẽ gñm. Non ꝙ id in quo fundat̃ genus corporis ſit in natura rerũ ordinabile ad id in quo fundatur genus ſubſtãtię, cum in una re nõ ſit prius & poſterius reſpectu ſui ipſius, niſi forte in ſucceſſiuis vt in motu & tp̃e. Subſtãtia autẽ & corpus non ſunt de natura ſucceſſiuorum. Et præterea genus, ſpecies, antecedens, conſequẽs, ſubiectũ, prædicatũ,& alia hmõi ſunt relatiua quũ dicant̃ ad aliud. oẽ autem relatiuum, aut eſt relatiuum ſecundũ dici, aut ſecundũ eſſe, ut dr̃ in prædicamentis. Relatiua ſecundũ dici ſignãt aliquod ens determinatum abſolutũ, vt patet de hoc noie ſciẽtia, ꝙ ſignificat qualitatẽ. Genus aũt,& ſpecies,& indiuiduũ,& alia hmõi nomina intentionũ non ſignificant aliq̃ determinatam naturam, quũ poſſit diuerſis naturis attribui,& ideo non ſunt relatiua ſecundum dici, ſed ſecũdum eſſe. Relatiua autem ſecundum eſſe ſunt impoſita ad ſignificandos ſolos reſpectus. Nec refert vtrum illi reſpectus ſint reales, vel rationis. Ex quo ſequitur ꝙ hæc nomina ſolum relationem ſignificant non quidem realem, ſed rationis tantum.

Ex pdictis elicio, ꝙ prima intentio,& ſecunda tripliciter differũt. Primo, quia intentio prima hẽt immediatum fundm̃ in re, ſecunda aũt nõ, ſed eſt immediatè ſimilitudo primi conceptus, in quo eſt non ſicut in ſubiecto, ſed ſicut in fundamento ſuæ veritatis,& eo mediante fundatur in re ad extra, ſic intelligo Paulũ Venet. quũ dicit terminum ſecundæ intentionis ſignificare ſolummodo terminum. ſ. immediatè, quia immediatè ſignificat tm̃ primã intentionẽ cuius eſt immediatè ſimilitudo. Sed quia ſignificat eã relatiuè ad res extra, ideo eſt ẽt ſimilitudo rerũ licet mediatè. Scd̃o differũt, quia prima intentio eſt ſimilitudo rei extra animam exiſtentis, ut eſt extra animã exiſtens, ſecunda aũt eſt ſimilitudo rei ſolum ut eſt in anima exiſtẽs per primã intẽtionẽ. Tertio quia prima intentio fit ab intellectu actu recto, ſcd̃a aũt fit ꝑ actum reflexũ, quũ intellectus reflectitur ſuper primam intentionem. Et ſic patet quid intelligamus per ens rationis quòd fuit primo declarãdum.

Secundo manifeſtare oportet quid nominis ſubiecti. Ad cuius euidentiã eſt ſciendum, quòd hic non quæritur de ſubiecto in quo eſt habitus logicę, con-

ſtat.n.quod eſt in intellectu ſicut & oēs alij habitus intellectuales, ſed quærit de ſubiecto circa quod verſatur, quod quidem alijs verbis dr̄ obiectū, & materia, circa q̄: licet horum nominum rationes inter ſe differant. nam vt dicit S.Th. in libro de principijs naturæ: materia dicit puram potentiam, quę prę ſuponitur omnibus formis quas recipit: & q̄a id de quo tractatur in ſcientia præſupponitur ipſi ſcientiæ, vt dicitur primo Poſteriorum, ideo appellatur materia circa quam eſt ſciētia. Quia vero ſcientia habetur per ſyllogiſmum demōſtratiuū in quo concluditur propria paſſio de ſubiecto, ipſa concluſio demonſtrata dr̄ obiectū eo ꝙ obijcitur habitui ſcientifico. Subiectum aūt talis concluſionis propriè dr̄ ſubiectum, licet aliq̄ſi unum pro altero accipiatur. ſed quia ſcientiæ habēt unitatē ex ſubiectis ſiue obiectis, ſiue materia, oportet oīa quæ tractātur in aliqua una ſcientia, habere quandam vnitatē, ꝙ cōtingit prout conueniūt in una ratione formali, in qua conueniunt oīa q̄ in tali ſciā conſiderant. Quū ergo quæritur quid eſt ſubiectū in ſcia, nō eſt aliud quęrere niſi quæ ſit illa rō, quę eſt rō per ſe qđ aliquid per talē ſcientiam attingatur. Dr̄ aūt hoc obiectū eſſe adæquatum, q̄ñ nec exceditur a ſcientia, nec eā excedit: ꝙ ſit q̄ñ quicquid habet talē rationem conſideratur in ſcientia, & in ipſa ſcientia non tractatur de aliquo niſi propter illam rationem formalem.

Ex præmiſſis reſpōdeo ad quæſitum per concluſiones quarum hæc eſt prima. Ens rōnis adinuētū per intellectū & attributum rebus ut ſunt in intellectu ꝑ ſecundas intentiones, eſt ſubiectum in logica adęquatū. Ad hanc cōcluſionem arguitur ſic. Illud eſt ſubiectū adæquatū in ſcientia, ꝙ non excedit eā, nec ab ea exceditur, & ſub cuius ratione omnia quę cadunt ſub tali ſciā, conſiderantur: ſed tale ens rōnis eſt hmōi, ergo & c. maior patet ex qđ noīs ſubiecti adæquati: minor patet inductiuè. nihil.n. cōſiderat logicus niſi ſub rōne vniuerſalis, aut p̄dicabilis, aut p̄dicamēti, aut gn̄is, aut ſpēi, aut oppoſitionis, aut diffinitiōis, aut prędicati, aut ſubiecti, aut antecedentis, aut conſequentis, aut ſuppoſitionis, aut ſyllogiſmi, aut huiuſmodi, quæ conſtat ſignificare reſpectum attributum rebus, ut ſunt in intellectu.

Correlarium primum tota logica eſt de relationibus rationis tāquam de formali obiecto: probatur. Tota logica eſt de ente rationis inuento per intellectum, & attributo rebus. ſed omne tale ens eſt relatio rationis: ergo &c.

Correlariū ſc̄m non oē ens rōnis cōſideraꝰ a logico. probaꝰ ſic. Priuationes & negationes nō cadūt ſub obiecto logicæ, ut patet ex concluſione. ſed huiuſmodi ſunt entia rationis: ergo &c.

Contra prædicta arguitur. primo cōſiderō de vniuerſali pertinęt ad logicū, ſed vniuerſale nō tm̄ dicit nomen rōnis ad particulare, ſed ēt dicit in diuiſione, quum vniuerſale ſit vnum in multis. de ratione aūt vnius eſt indiuiſio, quæ non eſt relatio, ſed priuatio: ergo logica non eſt tantum de relatione rationis.

R̄ñſio negaꝰ minor, quia unitas, q̄ dicit uniuerſale ut cōſideraꝰ a logico, eſt vniformitas. q̄ hēt ad ſua inferiora. Cōſtat aūt ꝙ uniformitas eſt relatio. & ꝙ iſta ſit mēs S.Tho. patet quia in libro de natura generis dicit, ꝙ animal ꝑꝑ uniformitatem quam ei tribuit intellectus reſpectu inferiorum, eſt uniuerſale. Dicit etiam Auicen. in 5. ſuę Metaph. c. 1. ꝙ natura intellecta, vt vniformiter referꝰ ad totā multitudinē ſub ſe exiſtentē, dr̄ ꝑꝑ talem reſpectum eſſe uniuerſalis. Poteſt ēt dici ꝙ hoc nomen uniuerſale, & ſimiliter hoc nomeꝗ indiuiduū ſignificant ſolos reſpectus, qui tamen non attribuuntur his de quibus dicuntur, niſi vt ſtant ſub priuatione diuiſionis.

Secundo ſubiectum logicæ & ſubiectum metaphyſicæ ſunt æqualis ambitus, ſed ſubiectum metaphiſicæ ſe extendit ad omne ens reale. ergo ſubiectum logicæ extenditur ad omne ens rationis, & per conſequens ad priuationes & negationes.

Reſpondeo negatur conſequentia, q̄a

ſubiectum

ſubiectum logicę dr̄ ęqualis ambitus cū obiecto metaphyſicę nō ad hūc sēſum, ꝙ logica tractet de omni ente rōnis ſicut metaphy. de omni ente reali, ſed qa nullū eſt ens cui intellectus nō poſſit attribuere intentiones logicas, ſaltē ſubiecti & prædicati, unde S. Thomas dicit in de natura generis poſtquā dixerat ens rōnis eſſe ſubiectū logicę ſic ait: quia nihil eſt in rerū natura, de quo ratio non negotiatur. inde eſt quòd circa idem dicitur uerſari metaphyſica & logica.

Tertio logica eſt de ſecundis intētionibus adiunctis primis: ut dicit Auicen. ſed ſecundæ intentiones non ſunt relationes rationis: cum huiuſmodi intentiones ſint entia realia exiſtentia in intellectu. ergo logica non eſt de ente rationis tanquam de obiecto adæquato.

Reſpondeo ꝙ logica dicitur eſſe de ſecundis intentionibus adiunctis primis: quia docet quomodo ea quæ includunt ſecundas intentiones, attribuūtur illis, quæ important primas. ſ. quomodo homo eſt ſpecies, & animal genus, & ſic de alijs. Sed quia de his intentionibus, ut ſunt quædam res non conſiderat logicus, cum vt ſic pertineant ad tertium librū de anima: ſed cōſiderātur a logico quantū ad iſtos reſpectus quos ratio adinuenit: & ideo dicitur logicæ ſubiectum eſſe ens rōnis: nec deuiamus ab Auicenna. Ad argumentum negatur conſequentia: quia procedit ex falſo intellectu dictorum Auicennæ.

Secunda concluſio: argumentatio & Syllogiſmus licet non ſint adæquatum ſubiectum logicæ, ſunt tamen principale obiectum. i. principalior pars obiecti adæquati. Nam inter omnia entia rationis, principaliter conſiderat logicus de argumentatione, & ad eam ordinat alia quæ in logica traduntur, inter autē ſpecies argumentationis potiſſima eſt Syllogiſmus. & ideo tam argumentatio quam ſyllogiſmus dicuntur principale obiectum. Et ſic arbitror ſenſiſſe Albertum & Scotum. quorum prior argumentationem, ſecundus uero ſyllogiſmum dixit eſſe ſubiectum in logica.

Expoſitio Textus Porphyrij incipit, & primo Notabilium Proœmij.

Cum ſit neceſſarium &c.] Diuiduntur Iſagogæ Porphyrij in proęmiū & tractatum qui incipit ibi. (Videtur aūt neq; genus) in proęmio ponit hanc unicam concluſionem. Notitia prædicabilium eſt neceſſaria ad notitiam prædicamentorum, diffinitionum, & diuiſionum, & demonſtrationum. Pro euidentia iſtius concluſionis præmitto quòd neceſſarium accipitur quatuor modis, vt dicit philoſophus quinto metaphyſic. cap. 5. Nam neceſſarium eſt quòd non contingit aliter ſe habere ut dicitur primo Poſteriorum. ſi ergo ſit aliquid quòd ſimpliciter non poteſt aliter ſe habere, tale erit neceſſarium abſolute, ut hominem eſſe animal: Deum eſſe, & omne compoſitum ex contrarijs eſſe corruptibile. Secundo dicitur neceſſarium ex parte finis, & ſic illud eſt neceſſarium, ſine quo finis haberi non poteſt, quæ quidem neceſſitas dicitur neceſſitas ſuppoſitionis. Tertio dicitur neceſſarium ex parte finis, non quia finis ſine ipſo haberi non poſſit, ſed quia non ita bene haberi poteſt. Quarto dicitur neceſſarium quòd eſt coactum & uiolentum. Iſta concluſio communiter exponitur de neceſſario tertio modo dicto. dicūt enim quòd notitia prædicabilium eſt utilis ad notitiam prædicamentorum. quod quidem eſt uerum, dummodo non excludatur neceſſitas ſecundo modo accepta. Impoſſibile eſt, ꝙ ſine aliqua notitia generis & ſpeciei cognoſcantur prædicamēta, quum prædicamentum non ſit aliud quā ordinatio generum & ſpecierum a genere generaliſſimo vſq; ad indiuiduū directè, differētię uero a latere ſunt in prædicamento, proprium uero & accidens non collocantur in prędicamento eorum reſpectu quorum habēt rōnē proprij & accidentis. Oportet ergo ſcire quid eſt genus, ſpecies, & differentia, quid proprium, & quid accidens, ut ſciamus quæ ponuntur in

prædicamento & quæ non : & ſic patet prima pars concluſionis.

Secunda probatur . Nam ut dicit S. Thomas in libro ſeptimo metaphyſicæ lectione tertia ex ſententia Boetij ſola ſpecies diffinitur . omnis autẽ diffinitio conſtat ex genere & differentia : oportet ergo ad habendã notitiã diffinitionũ ſcire quid ſit id quod eſt diffinibile .ſ.ſpecies,& ex quibus conſtat diffinitio .ſ.genus & differentia.Sed quia proprię rerum differentiæ ut in pluribus ſunt ignotæ,ſicut dicitur ſecundo poſteriorum:loco earũ ponuntur propriæ paſſiones q̃ multũ conferunt,licet a poſteriori ad ſciẽdũ ꝙ quid eſt, vt dicitur in primo de anima: iõ oportet ẽt ſcire q̃d eſt propriũ. Et quia accidentia per accidens nõ ponũtur in diffinitione, oportet ẽt ſcire q̃d eſt accidens ut euitetur.

Tertia pars eodem modo probatur . quia per demonſtratiuũ Syllogiſmum concluditur propria paſſio de ſubiecto per medium quod eſt diffinitio . Accidentia etiam communia nõ intrant demonſtrationem, ideo oportet iſta omnia ſcire ad habendã demõſtrationem .

Quarta pars declarat: nam ut inquit Boetius in libro diuiſionum , & Petrus Hiſpanus in topicis, & colligitur ab Ariſtotile ſecundo poſteriorum. Aliqua eſt diuiſio generis in ſpecies quę differentijs conſtituuntur : aliqua eſt diuiſio ſubiecti in propria accidẽtia, ut numerorũ alius par,alius impar:alia eſt ſubiecti in accidentia ꝑ accidẽs : ut animaliũ aliud albũ,aliud nigrũ.oportet ergo cognoſcere genus diuiſibile per differentias diuidẽtes:& ſpẽs in quas diuiditur: propriũ ẽt & accidens . Verũ quia hæc quinq; uniuerſalia maximas habẽt difficultates,dicit ſe illas ad aliud negociũ ſeruaturũ : ſpectant .n. ad metaphyſicũ excedũtq̃, dialecticã facultatem Quia uero in his quæſtionibus,alia eſt Platonicorũ , alia eſt Peripateticorũ opinio, mens Porphyrij eſt Peripateticos quoad poterit imitari tenereq; illorum partes.Sunt aũt tres pręſertim eiuſmodi q̃ſtiones:prima an uniuerſalia ſint in ſolis nudis puriſq; intellectibus,intellectum ſolũ aliqui appellant cui nihil in re correſpondet,per intellectum nudum intelligunt conceptũ,quo apprehẽditur materia non apprehenſa forma,ꝙ tamẽ eſt impoſſibile ſecundũ ſanctũ doctorẽ dicentẽ, ꝙ materia cũ ſit pura paſſio non põt concipi niſi in ordine ad formam. Per intellectũ purũ exponũt intellectũ apprehẽdentẽ formã nõ apprehẽſa materia. Gratiadeus exponit per intellectũ nudũ intellectũ humanũ, qui in principio eſt ſicut tabula raſa in qua nihil eſt pictum . per purum uero exponit intellectum angelicum & diuinum. Ego arbitror hanc eſſe quæſtionem,utrũ uniuerſalia ſint in ſolis nudis ac puris intellectibus.i.vtrũ ſint in ſolo intellectu qui ex ſua natura eſt purus , quum ſit denudatus ab omni extraneo.i a ſpecie cuiuſlibet rei:uel etiam ſint in ipſis rebus.

QVAESTIO
de uniuerſali .

ET quia hanc quæſtionem dicit Porphyrius ſe ſecuturum ex ſententia Ariſtotelis , ideo omiſſa quæſtione bonum exiſtimo diſputandum quid ſenſerit Ariſtoteles . Ad huius notitiam præmitto ꝙ vniuerſale eſt,q̃d prædicatur de multis & eſt vnũ in multis,ut ipſe Philoſophus in primo perihermenias dicit,ubi ponit duo eſſe de ratione uniuerſalis, ſcilicet communitatem & unitatem,ideſt vniformitatem,eſt enim aliquid vnum commune multis: ubi ergo fuerit unum uniformiter multis cõmune,ibi dicit Philoſophus eſſe uniuerſale. Sciendum eſt igitur ut inquit Sanctus doctor in tractatu de ente & eſſentia c. 4. ꝙ natura aliqua puta hominis uel animalis poteſt dupliciter conſiderari,uno modo ſecundum rõnẽ eius propriam,quę eſt abſoluta cõſideratio: & hoc modo nihil de ea prædicatur niſi ꝙ conuenit ei inquantũ hmõi: ſecũdũ iſtã cõſiderationẽ diceretur de homine animal rationale,& alia quæ cadunt in eius diffinitione . quicquid vero aliud

ut ſic

ut ſic cōſideratur attribuatur ei, erit falſa prædicatio. Ex his pono hanc concluſionem: natura humana ſecundum abſolutam eius conſiderationem non eſt ſpēs, nec uniuerſalis: probatur, de ratione uniuerſalis eſt unitas & cōitas: ſed de ratione naturæ humanæ ſic acceptæ non eſt unitas & cōitas. ergo ipſa vt ſic non eſt uniuerſalis maior eſt philoſophi, minor probatur. Id quod eſt de ratione alicuius nō poteſt ab eo ſeparari, primo poſteriorum: ſed unitas & cōitas ſeparantur a tali natura: ipſa enim in ſorte non eſt communis. & natura humana in ſorte & Platone non eſt una ergo unitas & cōitas ab ea ſeparantur. Et præterea vniformitas non conuenit ei abſolutè, ſed per operationem intellectus. Poteſt ſecundo conſiderari talis natura ſecundū eſſe, quod habet in hoc, vel in illo, & ſic aliquid de eo prædicatur per accidens ratione eius in quo eſt: ſicut dicimus, ꝙ homo eſt albus quamuis hoc non conueniat homini inquantum eſt homo: Sed quia hæc natura habet eſſe non ſolum in ſingularibus, ſed etiam in anima per ſuā ſpeciem, quamuis ſecundum ſe conſiderata abſtrahat ab omni eſſe: ideo etiā aliqua accidentia conſequuntur eam ſecundum eſſe, ꝙ habet in animā, & tale accidens eſt vniuerſalitas. Ex his habemus hanc concluſionem, natura humana ſecundū eſſe, ꝙ habet in anima eſt vniuerſalis hanc concluſionē probo ſic. Natura humana ſecūdum ꝙ eſt in anima eſt vna, & eſt cōis: ergo vt ſic eſt vniuerſalis. patet cōſequētia à deſcriptione ad deſcriptū, antecedens ſic declaratur, natura humana eſt in intellectu per ſpeciem intelligibilem repræſentantē ipſam, vt eſt abſtracta ab omnibus principiis indiuiduantibus, ꝑ quæ diſtinguebatur in ſingularibus; remotis aūt principiis diſtinctiuis res remanet indiſtincta, & per conſequēs vna. ergo talis natura, vt ſic eſt vna, quia eius ratio æqualiter & vniformiter cōuenit oībus eius ſuppoſitis. Eſt etiā cōis, quia illa ſpēs eſt æqualiter oīm hoīm ſimilitudo, & ducit intellectū in omnium cognitionem inquantū ſunt homines Hāc aūt relationē talis naturæ ad omnia indiuidua ſignificat hoc nomen ſpecies, & hoc nomē vniuerſale. Sunt. n. nomina relatiua. Concludamus ergo, ꝙ vniuerſale de quo loquimur, eſt ipſa natura, q̄ eſt in ſingularibus, ſed non conuenit ei relatio, q̄ eſt vniuerſalitas niſi ſecundum ꝙ eſt in intellectu. Cōfirmatur ex dictis Auicen. 5. Metaph. c. 2. vbi ait, vniuerſalitas non accidit alicui naturæ, niſi quū ceciderit informatione intelligibili, ei⁹ autē vniuerſalitas eſt ex hoc, ꝙ cōparatur ad multa ſignificata. Idem ponit c. 1. Sequitur ex his, ꝙ voces & conceptus non ſunt ipſa vniuerſalia, vt ſenſerunt terminiſtæ; quum vniuerſalia ſint ipſæ naturæ exiſtentes in ſuppoſitis, quibus tñ non accidit intentio vniuerſalitatis, niſi vt ſunt in intellectu. Quod magis declaro, quum .n. vniuerſale ſit id, quod prædicatur, illa dicūtur vniuerſalia quibus conuenit prædicari, ſed voces & cōceptus non prædicantur, alioquin multæ propoſitiones, quæ ſunt neceſſariæ eſſent falſæ. Nā in propoſitionibus primi modi perſeitatis idē eſt ſubiectū & prædicatū, quū alterum ſit diffinitum, alterum vero diffinitio, vt in iſta propōne, homo eſt animal rationale. Conſtat aūt hanc vocē homo non eſſe hanc vocem animal, nec conceptū quē habet formaliter mens de ſignificato huius termini homo, eſſe eundem cū conceptu quem hēt de ſignificato huius termini animal. licet vtriuſq; ſit idē conceptus obiectiuus; ex quo patet, ꝙ ipſa res eſt, quæ prędicatur; conceptus autē & vox eſt illud quo res prædicatur, vt dicit S. Doct. de veritate quæſt. 4. artic. 2. ad 3. Quia autem res prædicentur, patet ex ſententia philoſophi & commentatoris, qui in ſeptimo metaph. ponentes differentiam inter materiam & formam dicunt commen. xxiiij. quòd forma prædicatur per ſe de eo cuius eſt. Nam iſta eſt vera, homo eſt animal rationale. Conſtat autem diffinitionem in cōparationę ad diffinitum habere rationem formæ. iſta tñ eſt falſa, hō eſt materia, & ſimiliter iſta,

idolum eſt cuprum. Et eodé libro cóm. 14. vbi dicit ſic, in primis ſubſtátijs prędicatum eſt ſubſtantia ſubiecti. Idem ponit primo cęli comm. 91. Et primo phyſic. commen. 14. vbi dicit ipſe commentator, ꝙ prædicata ſunt res extra animã. Idem tertio de ani. comm. 21. & 22. vbi dicit, ꝙ veritas & falſitas accidunt compoſitioni rerum adinuicem. Ecce ꝙ nõ dicit compoſitioni vocum, aut conceptuum, ſed rerum. Idem tenet præcipuè 12. Metaphy. commen. 38.

Contra prædicta arguo ſic: vniuerſale eſt ipſa natura ſecundum eſſe, quod habet in intellectu: ſed non hẽt eſſe in intellectu, niſi per ſuã ſpeciẽ, ergo ſola ſpecies intelligibilis eſt vniuerſalis, & per conſequens vniuerſalia non ſunt aliud q̃ ſpecies intelligibiles. Rñdeo, negatur conſequentia, quia procedit ex falſo intellectu maioris; nõ.n.dicimus, ꝙ ſolum, id ſit vniuerſale, per quod natura eſt in intellectu, in quo ſenſu procedit argm̃, ſed dicimus, ꝙ intellectus non attribuit naturæ intentionem vniuerſalitatis, niſi ſecundum ꝙ eſt per ipſum apprehẽſa. Dico tñ ꝙ ſpẽs intelligibilis eſt vniuerſalis in repræſentando, repræſentat.n. omnia indiuidua ſpeciei, natura autem vniuerſalis eſt, quæ prædicitur.

Expoſitio triplicis ſignificationis, vel dictionis, Generis.

VIdetur autẽ neq; genus &c.] Iſta eſt ſecũda pars huius libri, in qua Porphy. primo ponit hanc concluſionẽ, Genus non dr̃ ſimpliciter. Pro cuius notitia eſt ſciendum, vt dicit ſanctus Docto. 3. parte. q. 50. artic. 5. & 1. 2. q. 6. artic 6. ꝙ ſimpliciter accipitur trib. modis. Vno modo vt idem eſt ꝙ abſolutè, & ſic dicimus ꝙ ſortes albus, & ſortes niger eſt, idem ſimpliciter, cum ſit idem ſuppoſitũ & eadẽ ſubſtantia, licet ſit aliud, & aliud ſecundũ quid. ſ. ſecundum accidentia. Alio modo accipitur ſimpliciter, vt eſt idem, quòd totaliter, & ſecundum hunc modum homo albus ſecundũ omnes partes exceptis capillis non diceretur albus ſimpliciter, quia non eſſet totaliter & vniuerſaliter albus. Tertio accipitur ſimpliciter vt eſt idem, ꝙ eſſe in actu diſtinctum contra ens in potentia, hoc modo entia fictitia imaginabilia, & opinabilia, & corrupta non ſunt entia ſimpliciter, puta homo mortuus nõ eſt ſimpliciter homo. Quarto accipitur ſimpliciter vt eſt idẽ, ꝙ vno modo, & ſic loquitur Porphy. hoc loco dicẽs, ꝙ genus non dr̃ vno modo, ſed tribus, ꝙ ſic probat. Genus dr̃ de multitudine aliquorum deſcendentiũ ab vno principio, & dr̃ de principio generationis, & dr̃ de eo qđ prædicatur de pluribus dñibus ſpecie; ergo dicitur tripliciter. Deinde quum dicit (Genus.n. dr̃ & aliquorum) declarat ſingula membra huius diuiſionis dicens, ꝙ genus primo modo dictum eſt multitudo deſcendentium ab vno principio, & ſic dicitur genus Romanorum multitudo deſcendentium à Romulo. Eſt aũt de ratione huius generis duplex reſpectus. Vnus eſt totius multitudinis ad ſuum principium. Alius eſt vnius partis talis multitudinis ad aliam partem. Deinde quum dicit (dicitur autem) ponit ſecũdum modum dicens, quòd principium dictæ multitudinis dicitur genus, quomodo Romulus dicitur genus Romanorum. Et non ſolum pater dicitur genus iſto ſecundo modo, ſed etiam patria, quæ eſt principium generationis ſicut & pater.

Dubitatur in his verbis Porphyrij, an patria ſit principium generationis quẽadmodum & pater. Videtur ꝙ non, primo. Omne principium generationis ſicut pater eſt actiuum, ſed patria non eſt actiua, quum ſit locus, & per conſequẽs quantitas, nulla autem quantitas eſt actiua ergo &c. Secundo videtur Porphyrius diminutus, quia non ſolum patria, ſed etiam calor, & tẽpus ſunt principia generationis rerum. Reſpondeo, quod duplex eſt principium generationis, alterum.n. eſt vniuerſale & æquiuocum, alterum vero particulare & uniuocum. Patria eſt primò modo princi-

pium

pium generationis, quod experimento patet: quidam enim ſic in una regeneratione generantur, ꝙ non, in alia: Sed eſt notandum ꝙ patria & locus, ſi accipiatur vt eſt quantitas, ſic non eſt principiū generationis, ſi uero accipiatur quo ad uirtutē & qualitatē ei a corpore cęleſti influxam: ſic dr̄ eſſe generationis principium, pater autem eſt principium particulare & vniuocum: cui res genita aſſimilatur in natura ſpeciei.

Ad primum argumentum patet reponſio ex dictis. Ad ſm dico ꝙ calor non eſt principale principiū generationis de quo loquitur Porphy. ſed eſt tm̄ principiū diſpoſitiuū intrinſice: tempus vero eſt menſura extrinſice diſponēs: & ſolūmō principiū ſine quo nō. Vel pōt dici ꝙ tēpus eſt magis principiū corruptionis q̄ generatiōis, vt dr̄ quarto phyſicorū. Deinde quū dicit (aliter aūt) ponit genus tertio mō acceptum quod ſic diffinit. Genus eſt cui ſupponit̄ ſpecies, & hoc eſt genus de quo loqui intendit. Conuenienter aūt præmiſit hāc diuiſionem, quia omne multiplex prius eſt diuidendū q̄ diffiniendū: genus aūt multipliciter dr̄ vt ex dictis patet. Eſt aūt multiplicitas generis nō termini æquiuoci, ſed analogi, quū genus per prius dictū ſit de principio generationis, conſequēter vero de multitudine generatorū: de genere aūt logico ex habitudine ad genus ſecūdo mō acceptū: quia ſicut illud eſt principiū effectiuū generationis, ita genus eſt principium formale ſpecierū.

QVAESTIO de diuiſione uniuerſalis.

SEd antequam exponantur hæc generis deſcriptiones, quærendum eſt an diuiſio uniuerſalis in genus ſpeciē differentiam propriū & accidens, ſit diuiſio generis in ſpecies. Videtur ꝙ non, quia ex hoc ſequeretur, ꝙ hæc quinq̨ vniuerſalia eſſent ſpecies: & per conſequens eſſet tm̄ unum prædicabile. Reſpondeo, in hac quæſtione faciam tria.

Primo dicam quid intelligatur per vniuerſale.

¶ Scđo declarabo ordinē iſtorū uſium.

Tertio dicam ad quæſitum.

Quantum ad primum pręmitto & dico primo, ꝙ quadruplex eſt uniuerſale, ut dr̄ a ſan. docto. in qōnibus de ueritate quęſtione 7. art. 6. ad 7. Nam aliquod eſt vniuerſale ſecundum cauſalitatem ſicut ſol reſpectu omnium generabilium & corruptibiliū, & Deus reſpectu omniū entum. Aliud eſt vniuerſale ſecundum repræſentationem ſicut ſpeculum, multa repræſentans. Aliud eſt vniuerſale ſm vſum, vt platea & huiuſmodi loca in ciuitate, quæ ſunt in communē vſum hominium. Aliud eſt vniuerſale ſm prædicationē, ꝙ nō eſt aliud q̄ natura de multis prædicabilis. Dico ſecundo ꝙ vniuerſale ſm prædicationē tripliciter ſe hēt, vt dicit. S. doc. in ſcđo ſniarū diſt. 2. quę. 3. artic. 2. ad primū aliquando. n. dr̄ vniuerſale in re, & hoc eſt ipſa natura cōis ſm eſſe quod habet in ſingularibus. Aliquando dr̄ vniuerſale ante rem, & hoc eſt eadē natura, ſm ꝙ habet eſſe in intellectu angelico: angelus. n. intelligebat naturas rerū anteq̄ fierent. Aliquando. n. dr̄ uniuerſale poſt rē, & hoc eſt eadē natura ſm eſſe quod habet in intellectu noſtro. Dr̄ aūt aliquando uniuerſale poſt rē, quia cū ſcia noſtra cauſetur a rebus oportet ipſas res prius eſſe, anteq̄ nos habeamus ſciam de eis: & tanq̄ attribuamus ei intentionem vniuerſalitatis. De vniuerſali hoc tertio mō loquimur. Dico tertio ꝙ uniuerſale in prædicando ab alijs dupliciter differt. Primo quia nulla natura dr̄ uniuerſalis ſm ꝑdicationē niſi ut habet eſſe in intellectu. Alia uero dicūtur uniuerſalia vt sūt extra intellectū. Scđo qa alia uniuerſalia aūt priora reſpectu eorū quorū ſunt vniuerſalia, nā cā uniuerſalis ꝑcedit effectū & eſt prior effectu, & repſetans eſt prior repræſentatis: & hoc quod venit in uſū multorum eſt prius ipſo uſu. Vniuerſale sūt ſm prędicationē inquantum hmōi eſt poſterius: & ſic patet primum.

Quo ad ſecundū dico breuiter ꝙ vniuerſale eſt, qđ de multis prædicatur, ꝙ cōtingit dupliciter. Nā aliqua ꝑdicātur in quid

in quid ſicut genus & ſpecies: & aliqua prædicantur in quale ſicut eſt differentia proprium & accidẽs: prius ergo determinat de his quę prędicãtur in quid quàm de his quæ in quale: quia dici in quid eſt modus ſubſtantiæ: dici in quale eſt modus accidentis: ſubſtantia autem eſt prior accidente tẽpore, natura, & diffinitione, vt dr̃ 7. metaphyſicæ. Prius ẽt tractat de genere quàm de ſpecie, quia genus eſt communius ſpecie, de vniuerſalioribus aũt prius eſt agendum vt dr̃ primo metaphyſicæ. Contra hũc ordinem arguitur ſic: differentia eſt prior ſpecie, quum ſit pars diffinitionis eius: diffinitio autem & eius partes ſunt priores diffinito, ergo prius agendum eſſet de differentia quàm de ſpecie. Reſpondeo ꝙ ſpecies & differentia poſſunt cõparari dupliciter. Vno modo in ratione diffinitionis & diffiniti, & quia diffinitio & eius partes notificant diffinitum ꝙ non facerent niſi eſſent notiores eo, ideo ſunt notiores diffinito, & quantũ ad hoc differentia eſt notior ſpẽ: prius enim cognoſco animal rationale quàm hominem, quamuis prius cognoſcã hominem, q̃ quod hæc ſint partes diffinitiuæ eius. Alio modo poſſunt comparari in ratione prædicamentalis, & ſic ſpecies eſt prior differentia quum prædicetur in quid, & differentia in quale. Põt etiam aliter reſponderi ꝙ genus & ſpecies ſunt correlatiua; & quia vnum correlatiuorum cognoſcitur per reliquũ, ideo ſtatim poſt determinationẽ generis determinatur de ſpẽ, & ſic patet ſm.

Quo ad tertium dico primo ꝙ conceptus rerum ſunt in duplici differentia. Aliqui enim ſuper ſeipſos reflectuntur, vt patet de conceptu accidentis: nam cõceptus quem format intellectus de ſignificato huius nominis accidens, etiã ipſe eſt accidens exiſtens in intellectu, ſimiliter conceptus qualitatis eſt qualitas, & conceptus entis eſt ens. Alij ſunt conceptus qui ſupra ſe non reflectũtur. conceptus enim ſubſtantiæ non eſt ſubſtantia, nec conceptus quantitatis eſt q̃titas, ſed omnes conceptus ſunt qualitates. Dico ſecundo ꝙ conceptus qui ſuper ſe reflectuntur poſſunt conſiderari dupliciter. Vno modo ut ſunt ſignificatiui & repræſentatiui. Alio mõ ut ſunt quædã res particulares, iſti.n.concept⁹ vt ſunt quædã res particulares ſunt inferiores ad ſeipſos, ut ſunt ſignificatiui, verbi gratia conceptus entis ſignificat omne ens: & quia ipſe eſt ens, iõ ſignificat etiam ſeipſum: ecce ꝙ talis conceptus nõ ſolum dr̃ de ſe, ſed etiã de alijs entibus, & per conſequens eſt ſuperior & cõior ſeipſo: vt ſic. Idem dico de conceptu qualitatis & accidẽtis & alijs huiuſmodi. Dico tertio ꝙ tales conceptus poſſunt diuidi in duas differẽtias, & tamen coincidunt in unam earũ: ꝙ ſic declaro. Nam conſtat ꝙ cõceptus qualitatis diuiditur in qualitatem corporalem & ſpiritualem, & tamen ipſe conceptus qualitatis eſt qualitas ſpiritualis quũ ſit in ſubiecto ſpirituali.ſ.in intellectu. Dico quarto, ꝙ cõceptus vniuerſalis & ſimilĩ generis ſup ſe reflectĩ: nã cõcept⁹ generis eſt genus, & cõceptus uniuerſalis ẽ vniuerſalis, quũ poſſit ſibi attribui intentio vniuerſalis: licet illæ cõceptus in ſe ſit quædã res particularis: ſicut humana natura ſm eſſe quod habet in ſorte eſt particularis, licet vt eſt apprehenſa per intellectũ ei conueniat uniuerſalitas. Dico quinto ꝙ cõceptus vniuerſalis põt accipi vt ſuperior ad conceptũ generis. Prædicatur.n. non ſolum de genere, ſed etiam de ſpecie, & differentia, & proprio & accidente. Conceptus ẽt generis põt accipi vt ſuperior ad conceptum uniuerſalis. Genus enim continet ſub ſe omnia genera: & per conſequens etiã hoc genus uniuerſale. Dico igitur ꝙ uniuerſale ut eſt ſuperius ad genus diuidiĩ in iſta quinq; ſicut in ſpẽs. Quod patet. Hæc enim diuiſio nõ eſt ſubiecti in accidẽtia: ut de ſe patet: neq; eſt diuiſio totius in partes quantitatiuas aut eſſentiales, aut potentiales, ſed eſt diuiſio totius uniuerſalis in partes ſubiectiuas: neq; hoc indiget probatione, oĩs autem pars ſubiectiua uel eſt ſpecies vel indiuiduum: ſed hæc diuiſio non eſt in indiui-

dua,

dua. alioquin genus eſſet indiuiduum : ergo eſt diuiſio in ſpecies.¶ Ad argumẽtum dico, ꝙ genus eſt relatiuum. poteſt autem aliquid dici relatiuè, vno modo in comparatione ad vnum. Et alio modo in comparatione ad aliud. Nam aliquis eſt pater vnius, & filius alterius. Ita dico in propoſito : nam iſta quinq; vniuerſalia, vt comparantur ad hoc cõmune genus vniuerſale, ſub quo continentur habent rationem ſpeciei, ſi vero cõparantur ad ea de quibus ipſa dicuntur, ſic habent diſtinctas rationes vniuerſalis : & vnũ dicitur genus, aliud ſpecies, aliud differentia, aliud proprium, aliud vero accidens.

Expoſitio Generis Logici.

TRIPLICITER igitur quũ genus dicatur.] Poſtq̄ Porphyrius declarauit, ꝙ genus dicitur tribus modis, omiſſis duobus primis eligit tertium, quod quidem dupliciter diffinit. Primo ſic, genus eſt cui ſupponitur ſpecies. Secundo ſic. Genus eſt, qđ prædicatur de pluribus differentibus ſpecie in eo, ꝙ quid. Notandum eſt, ꝙ licet vnius rei ſit tantum vna diffinitio, ſi loquamur de his, quæ propriè habent diffinitionem, eo ꝙ vnius eſt tantum vna natura quam ſignificat diffinitio : tamen poſſumus aliquam rem multis modis diffinire largo modo accipiendo diffinitionem, ſic eſt in propoſito. Nam genus & eſt genus, & eſt prædicabile. inquantum eſt genus dicitur relatiuè ad ſpeciem, quam ſub ſe continet: & vt ſic data eſt prior diffinitio : de genere autem vt eſt prædicabile datur ſecunda diffinitio. Et ꝙ illa diffinitio ſit conueniens ſic probatur : iſta diffinitio datur per proprium genus, & proprias differentias : ergo eſt conueniens : conſequentia patet, antecedens probatur. Nam quod detur per propriũ genus patet quum dicitur. Genus eſt qđ prædicatur, ſ. eſt prædicabile. Quod autẽ detur per proprias differentias declarat ſic : eorum quæ prædicantur, aliqua ꝑdicantur tantum de vno, vt indiuidua : aliqua vero de pluribus: eorum, quæ dicuntur de pluribus aliqua prædicantur in quid, & aliqua in quale : eorum quæ in quale, aliqua in quale eſſentiale, & aliqua in quale accidentale. Tunc arguitur ſic, iſta diffinitio facit differre genus ab omnibus prædicabilibus, immo etiam ab omnibus, quæ prædicantur etiam ſi ſint nidiuidua. ergo datur per proprias differentias prædicabilis. Tenet conſequentia quia vnum prædicabile nõ differt ab alio in ratione prædicabilis, niſi per proprias prædicabilis differentias : antecedens probatur. Nam illa particula de pluribus, facit genus differre ab indiuiduis, quæ dicuntur de vno ſolo. Illa autem differentibus ſpecie, facit differre a ſpecie, illa vero in quid, facit differre a differentia a proprio, & ab accidente, quæ prædicantur tantum in quale, vt infra patebit. Quod etiam probat Porphyrius, quia per iſta reſpondetur ad interrogationem factam per quale, ergo prædicantur in quale : ex his concludit prædictam diffinitionem generis eſſe conuenientem.

Contra arguitur primò : id quod ꝑdicatur de aliquo vere affirmatur de eo : ſed genus nõ vere affirmatur de ſpecie : ergo nec de ea, vel de eis prædicatur : maior nota, etiam minor. Nam iſta ꝓpoſitio eſt falſa, ſpecies eſt genus. Secũdo quæcunque ſunt, plura ſunt differentia : ergo in diffinitione generis ſuperflue ponitur, differentibus.

Ad primum dico, ꝙ quum genus ſit terminus ſecundę intentionis correlatiue acceptus, aliud eſt ipſa intentio generis, & aliud eſt res, quæ ſibi correſpõdet tanquam fundamentum. Dico ſecundo, ꝙ in terminis primę intentionis à prædicari ad eſſe valet conſequentia : ſequitur enim animal prædicatur de homine: ergo homo eſt animal. In ſecundis autem intentionibus non tenet illa conſequentia, niſi forte ex parte fundamenti : & propter hoc neganda eſt maior. Iſta enim propoſitio falſa eſt, ſpecies eſt genus : ſed hæc eſt vera, illa res

quę eſt ſpecies,eſt illa res quę eſt genus. Id enim quod homo eſt, eſt eitam animal. Ad ſecundum negatur conſequentia,quia ly differentibus non ponitur in illa diffinitione,vt determinet ly pluribus,ſed vt determinet ly ſpecie. Omnia enim quæ ſunt plura differunt: ſed differre contingit multis modis. Nam aliqua differunt genere, aliqua differunt ſpecie, aliqua differunt tantum numero: vt ergo declararet quomodo differant illa plura de quibus prædicatur genus, dixit, ꝙ prædicatur de pluribus, q̃ differunt non tm̃ numero,ſed ſpecie.

Si vero quæritur vtrum genus poſsit prædicari de differentibus numero. Reſpondeo, ꝙ genus aliquod prædicatur de pluribus differẽtibus numero, nõ tamen inquantum differunt genere,ſed in quantum differunt ſpecie: hoc genus uiuens dicitur de animali, & de planta: conſtat autem ꝙ hæc duo genere differunt; quum ſub animali plures ſint ſpecies diſtinctæ a ſpeciebus plantarũ: ſed dico,ꝙ animal & planta licet ſint genera,vt comparantur ad ſua inferiora: sũt tamen ſpecies & non genera, vt comparantur ad viuens, quod eſt eis ſuperius.

QVAESTIO,

Quid definiatur definiendo genus.

EST autem generalis quæſtio vtrũ quando diffinitur genus, diffiniatur prima,vel ſecunda intentio, ſiue aliquid aliud. Burleus, Gratiadeus, Antonius Andreę, Armandus, & plerique alij dicunt non primam, ſed ſecundam intentionem diffiniri: non quidẽ pro ſe,ſed pro prima. Mouentur autem ad hoc tenendum principaliter iſta ratione. Illud diffinitur quod per ſe conſideratur a logico: ſed ſecundæ intentiones ſunt huiuſmodi,& non primæ:ergo hic diffinitur ſecunda intentio. Iſta opinio ſuſtentari poteſt, nec eſt facile improbãda, quum fuerit præclariſsimorũ virorum: poſſet tamen dici, ꝙ nec prima nec ſecunda intentio diffinitur, ſed res cui intentio generis attribuitur: qđ ſic probatur: de ratione diffinitionis eſt, ꝙ conueniat diffinitio, quum inſit ei per ſe,vt dicitur primo Poſteriorum ſed iſta diffinitio generis non conuenit primæ aut ſecundæ intentioni:ergo nec prima nec ſecunda intentio diffinitur: minor probatur. Nullum accidens prædicatur in quid de ſubſtantia, ſed prima & ſecunda intentio ſunt accidẽtia, quũ ſint in intellectu ſubiectiuè; ergo nulla intentio poteſt de ſubſtantia prædicari. Si ergo diffinitur intentio,ſequitur, ꝙ in ſubſtantia non eſſet prædicatio generis de ſpecie. Nec valet ſi dicatur ꝙ diffinitur intentio nõ pro ſe, ſed pro ipſis rebus,quum ſit implicatio cõtradictionis dicere, ꝙ diffinitio non conueniat diffinito, vt patet ex ſecundo Poſteriorum. Eſt ergo dicendum ꝙ ipſa res diffinitur non abſolutè,ſed vt ſtat ſub ſecũda intentione. Quod ſic probo. Illud diffinitur cui iſta diffinitio conuenit; ſed res ad extra eſt huiuſmodi. Ipſa.n.natura eſt,quæ prædicatur vt ſupra probatũ eſt,quamuis non ſibi conueniat prædicari, & reſpectus conformitatis ad res ſpecie diſtinctas, niſi vt eſt per intellectum apprehenſa: & hoc eſt fortè,quod intendunt iſti quando dicunt, ꝙ diffinitur ſecunda intentio in concreto. Pro cuius notitia eſt ſciendum, ꝙ hoc nomẽ genus ſignificat tm̃ reſpectum rationis, quum ſit relatiuum ſecundum eſſe,vt dictum eſt ſupra; iſte autem reſpectus poteſt ſignificari & in abſtracto, ſicut forte per hoc nomen generalitas,& in concreto,vt per hoc nomen genus. Concreta aũt aliud ſignificant & pro alio ſupponunt ſignificant enim formã, & ſupponunt pro re cui forma ineſt. Iſtud ergo nomen genus ſupponit pro natura cui atribuitur reſpectus vniformitatis ad diſtincta ſpecifice; licet ſignificant tantum illum reſpectum. Et ideo bene dicitur ꝙ diffinitur genus in concreto, quod quidem genus appellãt intentionem, quia intentio poteſt dupliciter accipi, vno modo propriè, & ſic nihil eſt intentio niſi quod ſit per operationem intellectus. Alio modo large,& ſic intẽ-

tio ſignificat rem quæ obijcitur intentioni. Poteſt ergo dici ꝙ natura quæ eſt genus dicitur intentio quia eſt obiectum, & id quod correſpondet ſecundæ intentioni.

Contra hoc arguitur primo, ſi hic diffinitur res, ſequitur ꝙ logicus principaliter conſiderat de rebus, hoc eſt falſum, ergo, &c. ¶Secundo diffinitio rei conuenit cuilibet contento ſub tali re, ſed hæc diffinitio non conuenit contentis ſub natura generica: non enim homo eſt genus, ergo non natura diffinitur.

Tertio id quod hic diffinitur prædicatur uniuoce de omnibus generibus, ſed nulla res prædicatur uniuoce de omnibus generibus: quia illud maxime eſſet ens. Conſtat autem ens non dici uniuoce, ergo idem quod prius.

Ad primum negatur conſequentia, quia hic non diffinitur res ut res eſt, ſed ut ſtat ſub reſpectu vniformitatis qui eſt reſpectus rõnis: ita ꝙ talis reſpectus eſt ratio quod rei conueniat hæc diffinitio. Conſtat autem ꝙ principale conſideratum in ſcientia eſt ratio, ſub qua aliquid conſideratur.

Ad ſecundum dico, quòd diffinitio rei vt res eſt, ideſt diffinitio quæ dicit quidditatem, & entitatem rei prædicatur, de omnibus ſub eo contentis: quia in omnibus reperitur talis entitas. Diffinitio autem rei non abſolutè acceptæ, ſed ut ſtat ſub aliquo reſpectu ut eſt reſpectus rationis non conuenit niſi eis in quibus eſt talis reſpectus, reſpectus autem ſignificatus per hoc nomen genus non in eſt homini, nec reſpectus ſignificatus hoc nomine ſpecies ineſt ſorti: nec dico quòd diffiniatur res & reſpectus, quia tale eſt ens per accidens: ſed dico ꝙ rei non conuenit iſta diffinitio, niſi ut ſtat ſub reſpectu.

Ad tertium dico, ꝙ eſt differentia inter nomen primę impoſitionis & ſecundæ: quia nomini primæ impoſitionis correſpondet aliqua determinata natura, hoc enim nomen animal non ſignificat primo hominem aut capram, ſed naturam animalis, & hoc nomen homo ſignificat humanitatem, nomini autem ſecondę impoſitionis non correſpondet aliquam vna natura determinate, ſed ſignificat aliquid quod poteſt diuerſis naturis attribui: reſpectus enim ſignificatus hoc nomine, genus, attribuitur animali & plantæ & colori, & multis alijs. Dico ex his ad argumentum, ꝙ licet diffinitio rei ut ſtat ſub prima intentione, & ſub nomine primæ impoſitionis conuenit omnibus ſub re contentis. non tamen hoc eſt uerum in diffinitione rei, ut ſtat ſub termino ſecundæ impoſitionis: & ad argumentum formaliter reſpondendo negatur maior, ſed ꝙ ille reſpectus conformitatis ſub quo diffinitur res conueniat uniuoce omnibus generibus, ideſt omnibus rebus quibus attribuitur intentio generis. Prædicta arbitror eſſe de mente S. doc. quæ forte non abhorrebit qui ſtudioſe & accurate ipſum fuerit perſcrutatus.

Expoſitio ſpeciei, cum ſuis quęſtionibus intextis.

SPECIES autẽ dicitur] poſtquam Porphyrius declarauit quid ſit genus, tractat conſequenter de ſpecie, cuius ordinis ratio dicta eſt ſupra. Circa hoc autem duo principaliter facit.

Primo ponit duos modos, quibus dicitur ſpecies, quorum alter ad rem pertinens eſt, alter uero impertinens.

Secundo ponit differentiam quæ eſt inter ſuperiora & inferiora quo admodum prædicandi ibi (aſſignato autem) Circa primum dicitur, quòd ſpecies dicitur dupliciter, nam forma & pulchritudo ſpecies dicitur, prout dicebatur ſpeciem Priami eſſe dignam imperio. Dicitur etiam ſpecies propria alicui indiuidui inclinatio & complexio, iuxta illud poetæ.

Mille

Mille hominum ſpecies & rerum diſcolor uſus.

Velle ſuum cuique eſt nec uoto viuit uno.

Sed de ſpecie his duobus modis dictis nō loquitur hoc loco Porphy. Alio modo dicitur ſpecies id quod ponitur ſub aſsignato genere ſicut homo eſt ſpecies animalis, & albedo coloris: & triãgulus figuræ.

Notãdum ꝙ ſpecierũ aliquæ ſunt ſubalternæ, aliquæ vero ſpecialiſsimæ. Porphy. de utriſque exemplificat. Nã & homo & albedo ſunt ſpecies ſpecialiſsimę triangulus uero eſt ſpecies ſubalterna habens ſub ſe alias ſpecies. Hanc igitur ſpeciem de qua loquendum eſt tripliciter deſcribit. Primo ſic. Species eſt quæ ponitur ſub aſsignato genere: & ꝓbatur. Omne inferius ponitur ſub ſuo ſuperiori, ſed ſpecies eſt inferior genere, quum ſit eius pars ſubiectiua. ergo ponitur ſub genere: maior & minor de ſe ſatis clarent. Notãter dixit ſub genere aſsignato, ideſt determinato, quia non quælibet ſpecies ponitur ſub quolibet genere. Albedo enim non eſt ſub animali, ſed ſub eo quod per eius differentiam in ſpecies diuiditur.

Contra argui ſolet primo, indiuiduũ continetur ſub genere, ergo iſta diffinitio non conuenit ſoli ſpeciei. Et per conſequens poſita eſt inconuenienter. Secundo magis commune non continetur ſub minus communi, ſed ſpecies eſt communior genere: ergo ſub eo non continetur. maior nota, minor probatur. plures ſunt ſpecies quàm genera, ergo ſpecies eſt communior genere: antecedens patet, conſequentia probatur: quia illud eſt magis cõmune, quod de pluribus prædicatur. Tertio in diffinitione generis ponitur ſpecies: ergo in diffinitione ſpeciei non debet poni genus, alioquin idem eſſet notius & ignotius reſpectu eiuſdem.

Reſpondeo ad primum, quòd iſta deſcriptio ſic eſt intelligenda. ſpecies eſt uniuerſale quod ponitur ſub aſsignato genere, indiuiduum autem licet ſit ſub genere, non tamen eſt ſub eo tanquam vniuerſale. Et ſimiliter ſpecies eſt ſub genere, ut quid communicabile multis: indiuiduum vero ut in communicabile, & propter hoc iſta deſcriptio non conuenit indiuiduis. Ad ſecundum dico quòd ſpecies accipitur dupliciter, vno modo pro intentione, alio modo pro re ſubiecta intentioni. Intentio ſpeciei eſt communior intẽtione generis, quia pluribus naturis applicari poteſt: ipſa vero res quæ eſt ſpecies non eſt cõmunior natura generica, ſed ecõtrario: quia de quocunque prædicatur natura ſpecifica, prædicatur etiam natura generica: ſed non econtra: quando dicimus quòd ſpecies eſt ſub genere non loquimur de intentionibus, ſed de rebus ipſis: ad argumentum negatur minor, quum probationes procedant de intentione ſpeciei, & non de re quæ eſt ſpecies.

Ad tertium reſpondet auctor in textu, quòd cum genus & ſpecies ſint correlatiua, neceſſe eſt in utrorumque rationibus utriſque rationibus vti. Ex quo videtur innuere, quòd unum relatiuum debet per aliud diffiniri. Burleus vult ꝙ nullo modo unum relatiuum per aliud diffiniatur, ſiue diffinitione quid rei, ſiue diffinitione quid nominis, quia ꝙ ponitur in diffinitione eſt notius diffinito: ſed unum relatiuum non eſt notius altero, quum relatiua ſint ſimul natura & intellectu: ergo, &c. Ego tamen arbitror Burleum non aduerſari. Por. ſed eorum utrumque verum dixiſſe. Ad aliquid enim ſunt quę ſecundum id totum quod ſunt ad aliud dicuntur. vt habet Phil. in prædicamentis. Quum igitur tota rō relatiui conſiſtat in dependentia ad correlatiuum, impoſsibile eſt unum relatiuum intelligi ſine correlatiuo: & ideo in diffinitione relatiui ponitur correlatiuum non tamquam aliquid eo notius, vt optime inquit Burleus, ſed tanquam id ſine quo intelligi non poteſt.

Secunda deſcriptio ſpeciei hæc eſt, ſpecies eſt, de qua genus in eo, ꝙ quid

prædicatur, iſta diffinitio patet ex diffinitione generis poſita in cap. præcedenti vbi dictum fuit, quòd genus prædicatur de pluribus ſpeciebus in eo, ꝙ quid. Contra, iſta diffinitio conuenit etiam indiuiduis: nam indiuiduum eſt de quo prædicatur genus in quid. Reſpondeo, quòd diffinitio ſic eſt gloſan. ſpecies eſt de qua prædicatur genus immediatè, & hoc modo nõ cõuenit indiuiduis; quia de eis non prædicatur immediatè, ſed tantum mediante ſpecie.

Tertia deſcriptio eſt iſta ſpecies eſt, ſ. vniuerſale, quod prædicatur de pluribus differentibus numero in eo, quòd quid. Deinde quum dicit (ſed hæc quidem) ponit differentiam inter hanc tertiam deſcriptionem & duas præcedentes, quia illæ conueniunt non ſolũ ſpeciebus ſpecialiſsimis, ſed etiam ſubalternis, iſta vero conuenit tantum ſpecialiſsimis.

Contra prædicari de differẽtibus numero conuenit etiam ſpeciei ſubalternæ. Nam animal eſt ſpecies ſubalterna, & prædicatur in quid de ſorte & Platone: ergo non bene dictũ eſt, quòd iſta diffinitio conueniat tantum ſpeciei ſpecialiſsimæ. Reſpondeo dupliciter, quòd licet ſpecies ſubalterna prædicetur mediatè de differentibus numero, non tñ immediatè, ſed hoc conuenit tantum ſpeciei ſpecialiſsimæ. Dico ſecũdo quòd iſta diffinitio intelligitur cum excluſione, & eſt ſenſus, quòd ſpecies ſpecialiſsima prædicatur de differentibus numero ſolum.

Contra, hoc conuenit etiam ſpeciei ſubalternæ, animal enim prædicatur de ſorte & Platone, qui differunt ſolum numero. Reſpondeo quòd ly ſolum in illa propoſitione poteſt duo determinare, aut enim determinat ly differentib. vt ſit ſenſus, ſpecies ſpecialiſsima prædicatur de differentibus ſolum numero, & ſic non intelligitur hic: aut determinat ly prædicatur vt ſit ſenſus, ꝙ ſpecies ſpecialiſſima prædicatur ſolum de differentibus numero, & ſic non cõuenit ſpeciei ſubalternæ, quæ non ſolũ de differentibus numero, ſed etiam de differentibus ſpecie prædicatur.

Secundo arguitur ſic, quicquid prædicatur de altero in quid, dicit totum illud de quo prædicatur, alioquin non diceret totam eius quidditatem, & ſic nõ prædicaretur quidditatiuè, ſed ſpecies non dicit totum indiuiduum, ergo non prædicatur in quid de indiuiduis. minor probatur: ſpecies non dicit principia quibus indiuiduum indiuiduatur: ergo non dicit totum indiuiduum. Conſequentia patet, quia talia principia ſunt aliquid ipſius indiuidui; antecedens ꝓbatur: ſpecies dicit ſolam naturam cõmunem puta homo ſignificat tantum animal rationale: ergo non ſignificat ipſa principia, quæ non ſunt natura communis, immo incomunicabilia. Reſpondeo, negatur minor, ad probationẽ negatur antecedens, ad cuius euidentiam eſt ſciendum, quòd ſortes homo & humanitas idem ſignificant, licet diuerſimode: ut declarat, ſcilicet doc. in tractatu de eſſe, & eſſentia. Humanitas enim quia ſignificat abſtractiuè, ſignificat tm̃ id quo homo eſt homo, & non aliud, qa abſtractum eſt, id quo ſolo, & quo toto aliquid eſt tale quale denominatur per concretum, homo autem non ſolum humanitatem ſignificat, ſed etiam principia indiuiduantia, implicitè tamen, & non explicitè; quia non ſignificat illa determinatè; ſed quia ſignificat naturã humanam in concreto, ſiue ut eſt in ſuppoſito, non exprimens hoc autem illud ſuppoſitum, ideo implicitè, & indeterminatè ſignificat principia indiuiduantia, ſuppoſitũ vero ſignificat explicitè, & naturam, & principia indiuiduantia, ſufficit ergo quòd ſpecies implicitè ſignificet tantum indiuiduũ ad hoc, quòd de ipſo quiditatiuè prædicetur.

Tertio arguitur ſic idem eſt prædicari de differentibus numero quod prædicari de indiuiduis, ſed in diffinitione ſpeciei non poſſunt poni indiuidua; ergo neque hoc quod eſt prædicari de differentibus numero, maior patet, minor probatur. Si indiuiduum ponitur in diffi-

in diffinitione ſpeciei aut ponitur vt genus, aut vt differentia, aut vt ſubiectum, aut vt correlatiuum. Non primum, quia indiuiduum non eſt genus ſpeciei quũ nõ ſit ſuperius ad eam. Non ſecundum, quia ſpeciei ſpecialiſsimę non ſunt differentiæ. Non tertium, quia ſpecies nõ eſt in idiuiduo ſicut accidẽs in ſubiecto. Non quartũ, quia vnius relatiui eſt tantum vnum correlatiuum eiuſdem rationis, ſed correlatiuum ſpeciei eſt genus. ergo indiuiduum non eſt eius. Reſpondeo quod ponitur in eius diffinitione tãquam correlatiuum. Ad improbationem dico, ꝙ vnum poteſt pluribus relationibus referri ad diuerſos terminos: & ſic eſt in propoſito. Nam ſpecies quãtum ad relationem inferioritatis habet pro ſuo termino genus, quantũ vero ad relationẽ ſuperioritatis refertur ad indiuiduum. Et propter hoc etiã aſsignantur ſpeciei plures deſcriptiones. Species enim eſt inferior genere, omne autem inferius continetur ſub ſuo ſuperiori: & recipit eius prædicationem. Prima ergo diffinitio conuenit ſpeciei per comparationem quam habet ad genus, vt contenti continens. Secunda vero inquantũ recipit eius prædicationem, & tertia ꝑ comparationẽ ad indiuidua de quibus ipſa ſpecies prædicatur.

Expoſitio ampla trium diffinitionũ ſpeciei cum ſuis quæſtionibus permiſtis, et una an genus neceſſario plures habet ſpecies.

PLANVM autem erit] in iſta parte declarat Porphy. prædictas diffinitiones ſpeciei, & primo primam. Secundo alias duas, ibi. (Aſsignato autem genere.) Circa primum intendit hanc rationem. Omne inferius continetur ſub ſuo ſuperiori: Sed ſpẽs eſt inferior genere, ergo ſub gñe cõtinetur: Sed qa vbi eſt relatio ſuperioritatis, & inferioritatis ibi eſt ordo: ꝑpterea cõſequẽter declarat ordinem ꝑdicamentalẽ dicens, ꝙ in omni prædicamento eſt quoddam generaliſsimum & aliqua ſpecialiſsima, ſupra genus generaliſsimum non eſt aliud genus, & infra ſpeciem ſpecialiſsimam non eſt alia ſpecies: ſed inter generaliſsimum & ſpecies ſpecialiſsimas ſunt aliqua media, quæ ut comparantur ad genus generaliſsimum ſunt ſpecies, & vt comparantur ad ſpecies ſpecialiſsimas ſunt genera, & exemplificat de prædictis. Nam ſubſtantia eſt genus generaliſsimum, & homo eſt ſpecies ſpecialiſsima, & horum inter media ſunt animal, corpus, & viuens.

Dubitatur primo quare quum dixerit in vno quoq; prædicamẽto eſſe vnũ generaliſsimum, dixit poſtea eſſe plura ſpecialiſsima, & non ſolum vnum. Reſpondetur primo quòd impoſsibile eſt in vno quoque prædicamento eſſe plura generaliſsima: ſed ibi eſt tm̃ vnũ qđ eſt principiũ totius illius coordinationis. Vbi enim ſunt duo generaliſsima, ſunt etiam duę coordinationes, & duo prædicamenta. Species vero ſpecialiſsimę non ſunt principium coordinationis, ſed ſub ea continentur, & ideo poſſunt eẽ plures, quia nõ repugnat aliqua plura, quorũ vnũ ſub alio non continetur, contineri ſub aliquo tertio. Dico ſecundo, quòd etiam loquitur de generaliſsimo in plurali: ait enim ſic. In uno quoque prædicamento ſunt quædã generaliſsima, quòd quidem nõ eſt exponendum diſtributiuè, ſed collectiuè, & eſt ſenſus quod in vno quoque, ideſt in omnibus ſimul ſumptis ſunt quædam generaliſsima.

Dubitatur ſecundo quare ſicut ſpecies ſubalterna diuiditur in plures ſpecies, nõ ſic etiam diuiditur ſpecies ſpecialiſſima. Reſpondeo, quòd diuiſio alicuius in ſpecies eſt diuiſio formalis: qa diuiſio generis fit per differentias formales, quæ conſtituunt ſpeciem, & eam ab alijs formaliter, & ſpecificè diſtinguunt. Diuiſio autem ſpeciei ſpecialiſſimę non eſt per differentias formales, ſed per materiam: quia principium diſtinctiuum

ſtinctiuum duorũ indiuiduorum in eadem ſpecie non eſt aliqua differẽtia ſpecifica: & ideo ſpecies ſpecialisſima non poteſt diuidi in alias ſpecies, quia non habet differentias diuiſiuas.

Deinde quum dicit (quare hæc quidẽ) infert ex dictis quoddam corrolarium dicens, ꝙ generalisſimum habet tãtum vnam habitudinem ad inferiora, & ſpecialisſimum habet tantum vnam ad ſuperiora. Intermedia vero habet duas, vnam, ſcilicet ad ſuperiora, & aliam ad inferiora.

Contra hoc, quòd continet & continetur habet duas habitudines, vnam ad continens, aliam vero ad contentum; ſed ſpecies ſpecialisſima continetur a genere, & continet indiuidua, igitur habet duas habitudines. Reſpondeo primo, quòd ſpecies, vt ſpecies refertur tantum ad genus, cuius ratio eſt: quare ſpecies dicitur à ſpecificando: eſt autem ſpecificatiua ſolius generis, & ideo dicitur tantum ad genus; & ſic loquitur in hoc loco. Porphyr. licet ſpecies per relationem ſuperioritatis dicatur ad indiuidua. Vel dici poteſt, quòd Porphy. non intendit dicere, quòd ſpecies non dicatur ad indiuidua: ſed ſolum vult dicere, quòd ſpecies ſpecialisſima non eſt genus ſuorum inferiorum, ſicut ſpecies ſubalterna: quę vt cõparatur ad ſua ſuperiora eſt ſpecies, & vt comparatur ad ſua inferiora eſt genus. Species autẽ ſpecialisſima habet ſemper tantum vnam habitudinem, ſcilicet habitudinem ſpeciei, quam habet in ordine ad genus.

Deinde quum dicit (determinant ergo) declarat quid ſit generalisſimum: & quid ſit ſpecies ſpecialisſima. Dicens, quòd ſpecies ſpecialisſima eſt, quæ quũ ſit ſpecies non poteſt eſſe genus, nec poteſt diuidi in alias ſpecies: vt ſupra declaratum fuit. Generalisſimum vero eſt, quod quum ſit genus non poteſt eſſe ſpecies. Item generalisſimum eſt ſupra, quod non eſt aliud genus: & declaratur exemplo: nam iuppiter eſt vltimum ad quod relatiuè dicitur Agamemnon, Atrides, & Pelopides;

Deinde quum dicit (ſed in familijs) ponit differentiam inter hoc exemplũ, & ipſum generalisſimum, quia omnes qui ſunt in aliqua familia reducuntur ad vnum primum principium: generalisſima vero non reducuntur ad aliquid, quod ſit eorum principium. Nam ſi eſſet aliquod commune genus omniũ, maximè eſſet ens: ſed ens non eſt genus: ergo &c. patet maior, ſed minor probatur. nullum genus prædicatur æquiuoce: ſed ens prædicatur æquiuocè: ergo non eſt genus. Vtrum autem ens dicatur æquiuocè, vel vniuocè: alterius negocij eſt.

Sciendum tamen, ꝙ ens non eſt purè æquiuocum, alioquin in primis principijs per ſe notis eſſet æquiuocatio, quia in eis ponitur ens, ſiue eſſe, vel non eſſe. Et per conſequens ſi poneretur in argumentatione committeretur fallacia æquiuocationis. Non etiam prædicatur omnino vniuocè, quia omne commune vniuocum contrahitur ad ſua inferiora per aliquid, quòd eſt extra rationem illius ſuperioris, ſicut animal contrahitur ad hominem per rationale, de cuius ratione non eſt animal, ſed nihil eſt de cuius ratione non ſit ens, ergo non eſt vniuocum, ſed dicendum eſt, quòd prædicatur analogicè, i. per prius de vno quàm de alio, per prius de ſubſtantia, & per poſterius de accidente.

Deinde quum dicit (decem quidem ſunt) ponit differentiam inter generalisſima, & ſpecialisſima & indiuidua. Dicens, quòd generalisſima ſunt tãtum decem, ſpecialisſima vero ſunt in quodam numero finito, non tamen nobis noto, quia non cognoſcimus omnes ſpecies rerum. indiuidua vero ſunt infinita ſecundum Philoſophos ſucceſsiuè. Quia cum ipſi dicant mundum fuiſſe æternũ, dicunt etiam generationẽ fuiſſe ab æterno, & fuiſſe ante nos infinitos homines non quidem ſimul, ſed per ſucceſsionẽ.

Deinde quum dicit (quapropter) infert ex dictis duo corrolaria, ſecundum eſt ibi (deſcendentibus igitur:) Dicit itaq; primo, ꝙ deſcẽdẽdo per diuiſionẽ

a generalisſimo ad ſpeciē ſpecialisſimā quieſcendum eſt in ea nec eſt procedendum ad indiuidua. Probatur hoc corrolarium tali ratione. ad ea non eſt procedendum in quibus reperitur infinitas, quia non contingit infinitum pertranſire: ſed indiuidua ſunt infinita, ut dictum eſt, ergo &c. Ex hoc ſequitur ꝙ indiuiduorū non eſt ſcientia, probatur ſic. De infinito non eſt ſcientia, ſed indiuidua ſunt infinita, ergo de ipſis non eſt ſcia.

Deinde quum dicit (deſcendentibus igitur) ponit aliud corrolarium dicens ꝙ deſcenſus a generalisſimo ad ſpecialisſima fit per diuiſionem, ſcilicet generis per differentias. uerbi gratia. ſic deſcenditur a ſubſtātia ad hominem. Subſtātiarū alia corporea, alia incorporea. Corporearum alia eſt uiuens, alia non uiuens. Viuentium alia ſenſitiua, alia non ſenſitiua, ſenſitiuarum alia rōnalis, alia irrationalis. Subſtantia corporea uiuens ſenſitiua rationalis eſt homo. Aſcenſus uero a ſpecialisſimis ad generalisſima fit colligendo omnia genera ſuperiora & omnes eorum differentias. Quare in ſpecie ſpecialisſima ſunt omnes differentiæ ſuperiorum generum. Homo enim & eſt rationalis & ſenſitiuus & uiuens & corporeus. Quum igitur ſingularia & minus communia ſint diuiſiua magis communis: & magis cōmune contineat minus communia quæ in ipſo uniuntur, nam plures homines ſunt unus homo, participatione ſpeciei: ſequitur ꝙ a magis communi ad minus commune proceditur diuidendo, & a minus communi ad magis commune proceditur colligendo.

Videtur eſſe falſum ꝙ ſuperius plura contineat quam inferius, puta genus q̄ ſpecies: quia id quod ſe habet ex additione ad aliud cōtinet ipſum, & aliquid plus, ſed inferius ſe habet ex additione ad ſuperius: homo enim addit rationale ad animal, ergo inferius plura continet quam ſuperius. Reſpondeo duplex eſt continentia una potentialis, alia uero actualis, ſuperius plura continet potentialiter quam inferius. Animal enim non ſolum continet hominem, ſed etiam alias ſpecies animalis, homo autem continet tantum indiuidua naturæ humanæ. Dicitur uero iſta continentia potentialis, non ad hunc ſenſum ꝙ iſtæ ſpecies contentæ ſub genere ſint tantum in potentia, ſed dicuntur contineri potentialiter a genere, quia non ſunt de ratione eius, quum nullum poſterius ſit de ratione prioris. Si uero loquamur de continentia actuali, ſic dico ꝙ ſpecies plura continet. Nam quicquid eſt de ratione animalis, eſt ēt de ratione hominis & aliquid plus, quia de ratione hominis eſt rationale, quod tamē non eſt de ratione animalis. alioquin omne animal eſſet rationale.

Videtur ſecundo eſſe falſum ꝙ plures homines ſint unus homo participationem ſpeciei, quia quæcunque ſunt unū participatione ſpeciei, ſunt unum realiter, ſed plures homines non ſunt unus homo realiter, ergo &c. maior patet, quia natura ſpecifica eſt ens reale, minor probatur. Quæcunque ſunt unum realiter aliquam habent numero naturam, ſed plures homines non habent eādem naturā numero. ergo &c. Rn̄deo ꝙ vnū dr̄ quatuor modis, ut dicit philoſophus tertio metaphyſicę. ſ. unū numero, vnū ſpē, vnum gn̄e, & vnū analogia. unitas numeralis eſt vnitas realis, & eſt unitas ſimpliciter. Aliæ uero unitates ſunt unitates rōnis & ſm quid. natura enim ſpecifica eſt realiter plures, & eſt realiter diſtincta in indiuiduis, ſed efficitur una per apprehenſionem intellectus abſtrahentis eam a principiis indiuiduantibus. Ad argumentum ergo negatur maior, ad probationem negatur conſequentia, quia licet natura ſpecifica ſit ens reale, eius tamen unitas non eſt realis, ſed ſecundum rationem tantum.

Deinde quum dicit (aſsignato autem genere) quia aliquam mentionem fecit Porphyrius de ordine prædicamentali, in quo ponūtur ſuperiora & inferiora, declarat qūo ſe hn̄ant ſuperiora & inferiora quantū ad prædicationē, & quia ponit aliqua dr̄ia in hoc inter uniuerſalia &

lia & indiuidua, ideo declarat ſecundo, quid ſit indiuiduum. tertio infert quoddam corrolarium. Dicit igitur declarato quid eſt genus & quid eſt ſpecies, & dicto quòd genus eſt vnum, ſpecies autem plures, videndum eſt quomodo ſe habeant ad prædicationem.

QVAESTIO,

An genus habet neceſſario plures ſpecies.

Dubitatur an habeat ueritatem quòd genus neceſſario habeat plures ſpecies. Ad hoc reſpondeo ex ſententia S. Doct. primo ſententiarum diſt. 19. quæſtione quarta articulo ſecundo, ꝙ omne genus neceſſario habet plures ſpecies in actu, ſpecies autem neceſſario habet plura indiuidua vel in actu, vel in potentia, vel aptitudine. ꝙ tam ſpecies quam genus neceſſario habeat plura ſic probat. Omne vniuerſale neceſſario continet ſub ſe plura, quum ſit de multis tanquam inferioribus prædicabile. Sed genus & ſpecies ſunt quædam vniuerſalia, ergo continent plura ſub ſe. Quod autem genus contineat actu plures ſpecies, ſic declaratur. differentia diuiſiua generis eſt conſtitutiua ſpeciei, nec eſſe poſſibile eſt aliquam differentiam quin per ipſam conſtituatur ſpecies: tot ergo ſunt ſpecies ſub genere, quot ſunt differentiæ diuiſæ generis: ſed cuiuſlibet generis ſunt plures differentiæ diuiſiuæ, quum omne genus diuidatur ſaltē duabus differentijs, vt dicitur. 10. metaphyſicæ. ergo ſub quolibet genere ſunt actu ſaltem duæ ſpecies. Non dico autem eas eſſe actu. i. actualiter exiſtere in rerum natura, ſed quia ſemper ſunt ſpecies talis generis: dato enim ꝙ nullum animal eſſet in rerum natura, adhuc homo & aſinus eſſet ſpecies animalis. Species autem non habet neceſſario plura indiuidua actu, quia diuiditur in indiuidua per materiam: poſſibile autem eſt totā materiā capacē alicuius formæ actuari ꝑ eā, vt patet de materia ſolis: & tūc in tali ſpē erit tm̄ vnū indiuiduū, ſunt tñ ſemper plura indiuidua in potētia, quia poſſibile eſt ꝙ Deus creet vnū aliū ſolem: aliquæ uero ſpecies continent plura indiuidua, non quidem actu neque potentia, ſed tantum aptitudinē: ſicut ſunt ſpecies angelorum, in quibus non poſſunt eſſe plura indiuidua eiuſdem ſpeciei, quia indiuidua in eadem ſpecie non diſtinguntur niſi per materiam. in angelis autem non eſt materia. Sunt tñ plura indiuidua aptitudine, quia quælibet forma de ſe eſt apta nata de pluribus cōicari, licet contingat ꝙ cōicari non poſſit, quia tota eius perfectio continetur in unò indiuiduo. Ex quo patet ꝙ potentia & aptitudo differunt. Nā aptitudo dicit ſolū nō repugnātiā, ſi. n. aliquis homo ſit cęcus a natiuitate, ipſe nō habet potētiā vt videat, eſt tñ aptus natus videre alioquin nō eſſet priuatus viſu, quū priuatio nō ſit niſi negatio in ſubiecto apto nato. Dſiæ ēt diuiſiuæ generis ꝑ ſe non ſunt genera. ea uero quibus diuiditur ſpecies in indiuidua non per ſe conueniunt ſpēi. Prima concluſio quā ponit in prima parte eſt iſta. Omnia ſuperiora prędicātur de ſuis inferioribus, hāc ꝓbat auctor inductiue. Rōne aūt probatur ſic, quicquid ſignat eſſentiā alicuius prædicatur de ipſo in recto, ſed ſuperiora ſignant eſſentiā inferiorem, ergo de ipſis ēt in recto prædicatur. & ex hoc concluditur ſecunda diffinitio ſpeciei, quæ erat quod ſpecies eſt de qua genus in quid prędicatur, ſi. n. oē ſuperius prædicatur in quid de inferiori, ergo genus prædicatur in quid de ſpecie, quia eſt ſuperius ad eā. Scđa cōcluſio inferiora nō ꝑdicātur de ſuperioribus. Sciēdū eſt ꝙ duplex eſt prædicatio, una eſt directa, alia uero indirecta. Porphy. loquitur de directa prædicatione, quia de indirecta conſtat inferiora dici de ſuperioribus. Arguitur ergo ſic pro cōcluſione oīs ꝑdicatio directa aut eſt ęqualis de æquali, aut maioris de minori. ſed nullum inferius eſt æquale, aut maius ſuo ſuperiore. ergo &c. minor probatur, Id quod ab alio exceditur nō eſt æquale, nec maius eo, ſed omne inferius

ſerius exceditur a ſuperiori.ergo. Et ſuperius non tantum prædicatur de illo inferiori, ſed etiam de aliis, ſicut patet quòd animal non tantum dicitur de homine,ſed etiam de equo. Ex hoc ſequitur quòd prædicatio generis de ſpecie eſt prædicatio maioris de minori, quia genus ſe habet in plus quam quælibet ſuarum ſpecierum,ut dicit S.Doc.in tractatu de natura generis ca.4 in fine ubi ſic ait,eſſe in æquo cum homine, uel eſſe in plus non conuenit ſecundum ſe animali prędicato de homine,ſed utrunque pôt ei accidere.ſi enim quum dicitur homo eſt animal conſideretur natura animalis abſoluta,ſic non erit in plus animal quam homo, ſed in æquo ſe habet: & multiplicatis hominibus multiplicantur animalia, & quum homo eſt animal,nihil reale eſt in prædicato, quod non ſit in ſubiecto. nam animal quod dicitur de homine non eſt aliud quam ipſe homo. ſed quia accidit animali prędicari de homine, ideo dictum eſt, quòd accidit ſibi eſſe æquale cum homine.Quando dicit Sanctus Thomas quòd accidit animali prædicari de homine,non intendit dicere,quòd animal dicatur per accidens de homine, ſed quia animal poteſt eſſe, dato quòd homo non ſit. ideo accidit ei prædicari de homine, quum poſſit prædicari de aliis animalibus, dato quòd de homine non prædicaretur. Si autem conſideratur natura animalis, ut ſubtracta intentioni uniuerſalitatis propter uniformitatem quam accipit ab anima. ſic erit in plus & communis quam ſubiectum de quo dicitur,quia a parte prædicati prædicatur uniformitas illa, non autem a parte ſubiecti. & ſic non plurificatur prædicatum ad multiplicationem ſubiectorum,immo manet vnum de multis prędicatum. Et quia hoc logicum eſt,ideo non conuertitur conſequentia ab animali ad hominem. ab animali in quam quod de homine prædicatur, hæc ille eſt quaſi formaliter. Ex his patet quòd logice loquendo prædicatio generis de ſpecie eſt maioris de minori. Patet etiam quòd unitas quam dicit uniuerſale, eſt uniformitas ut ſupra dicebatur. Conſtat autem uniformitatem eſſe relationem, & propter hoc ſupra dicebatur quòd termini quos conſiderat logicus ſignificant reſpectus. dico ſecundo ꝙ etiam phyſice loquendo prædicatio generis de ſpecie puta animalis de homine eſt prædicatio maioris de minori. Ad cuius euidentiam eſt ſciendum ut dicit.S. doct. in tractatu de eſſe & eſſentia. quòd animal poteſt dupliciter conſiderari. Vno modo ſecundum eſſe quod habet in homine tantum. & ſic eſt æquale homini, & ſic omne animal habens tale eſſe eſt homo & ſecundum eſſe quod habet in aſino eſt æquale in aſino. Alio modo poteſt conſiderari ut abſtrahit ab omni eſſe ſiue in homine, ſiue in aliis, inquantum tamen quodlibet illorum eſſe poteſt ſibi conuenire,& iſto modo eſt prædicatio maioris de minori quam ſi prædicaretur tm̃ ſm eſſe quod habet in homine. Prædicatur.n. hoc modo nõ ſolum ſm eſſe quod habet in homine tantum, nec ſecundum eſſe, quod habet in aſino, ſed abſolute.

Expoſitionis reliquum.

DEinde quum dicit, de quibus aũt ſpẽs. probat autẽ diffinitionẽ ſpẽi tali rõne. oẽ ſuperius prędicatur in quid de inferioribus: ſed ſpẽs eſt ſuperior indiuiduis,ergo de eis prædicatur in quid.nõ ſolum autem ſpecies ſpecialiſſima dicitur de indiuiduis, ſed etiam genus ſubalternum & genus generaliſſimum, quia iſta ſunt ſuperiora,& ad ſpecies,& ad indiuiduum. ipſum autem indiuiduum prædicatur de uno ſolo.

Cõtra arguitur primo.aliquis homo eſt indiuiduum,& tamen prædicatur de multis.Nam Sortes eſt aliquis homo,& Plato eſt aliquis homo,ergo &c.maior patet, minor eſt probata. Reſpondeo quòd duplex eſt indiuiduum, aliud eſt indiuiduum uagum, ſicut aliquis,

homo

homo quòd quidem dicitur indiuiduũ vagum, quia ſignificat cum quadam euagatione non exprimendo determinate hoc, vel illud: & tale indiuiduum de multis prædicatur, non tamen eſt ſpecies vt declarabitur in prædicamentis in capitulo de ſubſtantia. Aliud eſt indiuiduum ſignatum vt ſortes, & tale non poteſt de multis prædicari, & de iſto loquitur auctor, vt patet per exempla quæ ponit.

Contra ſortes prædicatur de iſto ſorte, & de illo, ſed iſta ſunt plura. ergo prædicatur de pluribus, & per conſequens non tantum de uno. Reſpondeo quòd non prædicatur de illis pluribus ſecundum rem, ſed ſolum quantum ad vocem. Ad cuius euidentiam eſt ſciendum quòd nomen dicitur prædicari de multis quantum ad rem, quum res per nomen ſignificata conuenit multis, ſicut quia humanitas conuenit multis, ideo hoc nomen homo ſignificans humanitatem de omnibus hominibus ſecundum rem prædicatur, quia in omnibus eſt idem ſignificatum. Hoc nomen ſortes & alia nomina indiuiduorum ſignificant naturam & determinata principia quæ eam diſtingunt, & quia talis natura cum illis principijs in nullo alio reperi poteſt, ideo tantum de vno ſecundum rem prædicatur. Ex hoc ſequitur quòd hoc nomen ſortes, vt dicitur de iſto & de illo ſorte eſt nomen æquiuocum, quia dicitur de eis ſolum ſecundum nomen, & non ſecundum vnam & eandem rem ſignificatam.

Secundo arguitur, ſortes eſt indiuidum & Plato eſt indiuiduum, ſed iſti ſunt plures, ergo indiuiduum de pluribus dicitur. Reſpondeo ꝙ indiuiduum poteſt accipi dupliciter. Vno modo formaliter. ſ. quantum ad ipſam intentionem & relationem ſignificatam per hoc nomen indiuiduum. Et ita dico ꝙ de omnibus illis prædicatur quibus talis ratio tribui põt. Alio modo accipiẽ denominatiue. ſ. pro re quæ denominatur indiuidua. & ſic de vno tantũ prædicatur. illa enim res quæ eſt ſortes non eſt illa res indiuidua quæ eſt Plato.

Deinde quum dicit indiuiduum. n. dicitur, declarat exemplariter quid ſit indiuiduum dicens, ꝙ indiuiduum eſt ſortes & hoc album, & Sophroniſci filius, ex quo innuit ꝙ tripliciter aliquid dicitur indiuiduum ſignificatum, aliquod enim explicite ſignificatur per aliquod nomen vt ſortes. Aliquod ſignificatur per pronomen demonſtratiuum vt iſte. Aliquod ſignificatur circumlocutiue ut dicendo filius ſortis, ſi ſortes habeat tantum vnum filium.

Deinde quum dicit (indiuiduum ergo) probat ꝙ iſta ſint indiuidua tali ratione, illud eſt indiuiduum quod conſtat ex proprietatibus quarum collectio in alio eſſe non poteſt, ſed ſortes eſt huiuſmodi. ergo eſt indiuiduum. minor probatur. Nam figura & alia accidentia ſortis, quæ ſunt forma, locus, patria, & huiuſmodi non ſunt in alijs. Ad euidentiam vero minoris eſt ſciendum vt dicit S. doct. prima parte. quæſt. 29. articulo quarto in corpore. quòd duo ſunt de ratione indiuidui, primum eſt quòd ſit in ſe indiuiſum, quia omne indiuiduum eſt unum, vnum autem eſt ens indiuiſum. ſecundum eſt quòd diſtinctum ſit ab omnibus alijs quæ ſunt eiuſdem ſpeciei cum eo, ſi contingat aliquod aliud eſſe in rerum natura. Iſtius autem diſtinctionis principium eſt quantitas, vnde quantitas eſt cauſa diſtinctionis indiuiduorum. alia vero accidentia puta locus, patria, figura, & huiuſmodi ſunt ſigna prædictæ diſtinctionis.

Deinde quum dicit (continentur igitur) infert ex dictis iſtud correlarium, indiuidua continentur a ſpecie & ſpecies a genere. Quod ſic probat omnis pars continetur a ſuo toto, ſed indiuiduum eſt pars ſpeciei, & ſpecies eſt pars generis, ergo &c. Ex hoc ſequitur vlterius, quòd ſpecies eſt totum, & pars per comparationem ad diuerſa. eſt enim pars reſpectu generis, & eſt totum reſpectu indiuiduorum.

Contra arguitur ſic, id ex quo aliquid conſtituitur eſt pars eius. ſed indiuiduum conſtituitur ex natura ſpecifica, & ex principijs indiuiduantib. ergo ſpecies eſt pars indiuidui, & per conſequens indiuiduum non eſt pars ſpeciei, alioquin idem eſſet totum & pars reſpectu eiuſdem, quod eſt abſurdum. Reſpondeo, quod non eſt inconueniens aliquid eſſe totum & pars reſpectu eiuſdem ſecundum diuerſas conſiderationes. Sicut enim dicit Sanct. Doct. prima parte, quæſt. 81. artic. 3. ad 2. omne inferius eſt pars ſubiectiua ſui ſuperioris. & omne ſuperius eſt pars diffinitiua ſui inferioris: in diffinitione .n. ſpeciei ponitur genus, vt vna pars, & ponitur differentia, vt alia pars. ſimiliter indiuiduum, vt indiuiduum eſt, componitur ex natura ſpecifica tanquam ex ſubſtantia, & ex principijs indiuiduantibus tanquam ex his, quæ naturam illam determinant.

Vltimo epilogat, ita dictum eſſe de ſpecie & genere & indiuiduis, ſicut declarauimus ſupra.

Expoſitio diffinitionum communium differentiæ, cum ſuis quæſtiunculis.

Differentia vero communiter] poſtquam Porphyrius tractauit de genere & ſpecie, quę prędicātur in quid, nunc agit da alijs tribus vniuerſalibus, quæ prædicatur in quale, & primo de differentia, quæ prædicatur in quale eſſentiale. Secundo de proprio & acidente, quæ prædicantur in quale accidentale. Circa primum duo principaliter agit.

Primo ponit tres diuiſiones differentiæ, vt eliciat eam, quæ eſt ad propoſitum ſuum.

Secundo eam diffinit ibi (quas etiam determinantes.)

Prima diuiſio eſt iſta differentiarum aliqua eſt cōmuniter dicta, aliqua propriè, & aliqua magis propriè. Sufficientia vero huius diuiſionis eſt: quia omnis differentia facit differre, vel ergo facit differre accidente ſeparabili: & ſic eſt differentia communiter dicta: vel accidente inſeparabili, & ſic eſt differentia propriè dicta: vel facit differre ſpecificè: & ſic eſt differentia magis propriè dicta. Accidens ſeparabile eſt vt albedo. ſortes enim albus differt à ſeipſo nigro, & ſortes puer differt differentia cōmuniter dicta a ſeipſo ſene. Ad huius euidentiam eſt ſciendum, ꝙ differens eſt relatiuum. Eſt autem duplex relatio quædam enim eſt realis: & hæc non poteſt eſſe niſi inter extrema actu exiſtentia: vt dicit Sanct. Doct. in quæſt. de potentia Dei, artic. vndecimo. Et hoc modo non differt Sortes puer à ſeipſo ſene: quia nūquam eſt ſimul puer & ſenex. Alia eſt relatio rationis: & hæc poteſt eſſe inter ens & non ens: ſicut inter præteritum & futurum eſt relatio prioris & poſterioris: ſicut dicit ibidem. Et hoc modo ſortes puer eſt differens à ſeipſo ſene.

Contra prædicta arguitur primo. Nā accidens ſeparabile facit differre ſpecie hominem album ab homine nigro: ſed iſta differentia non eſt niſi per albedinem & nigredinem, quæ ſunt accidentia ſeparabilia: ergo &c. Secundo arguitur, quòd dicta diuiſio ſint inſufficiens. Differentia communis propria, & magis propria differunt. ergo per aliam differentiam, quæ nulla iſtarum eſt. Reſpondeo ad ſecundum, ſicut dicit philoſophus decimo metaphyſicæ. 2. Sanct. Doct. in quæſtio. 7. de potentia Dei, articu. tertio ad ſecundum, quòd aliud eſt dicere aliqua eſſe diuerſa, aliud eſt dicere ea differre. Nam quæcunque ſunt & non ſunt, idem ſunt diuerſa: differens vero eſt relatiuum. vnde oportet, quòd quęcunque differunt, aliquo modo differant. Dico igitur, quòd differentiæ non differunt, alioquin iretur in infinitum: ſed ſunt diuerſę non per aliquod eis additum, ſed ſeipſis. Ad primum negatur maior: quia albedo, & nigredo non ſunt genus, neque ſpecies

cies ad hominem. Poteſt etiam dici: ut dicit ſanctus Doctor. q. nona de potentia ad xviij. quòd dupliciter poteſt aliqua differre ſpecie. Vno modo ſpeciei naturæ: ſicut homo & aſinus differunt, quia habent naturas ſpecifice diſtinctas, & talis eſt propriè differentia ſpecifica, nec poteſt eſſe de accidente ſeparabili. Alio modo differunt aliqua ſpecie proprietatis: quia.ſ.habent qualitates ſpecie diſtinctas, & hoc non eſt propriè differre differentia ſpecifica, & poteſt fieri ab accidente ſeparabili.

Contra arguitur ſic, congregatiuum & diſgregatiuum viſus ſunt accidentia ſeparabilia a ſubiecto in quo ſunt. ſed iſta faciunt differre ſpecie naturæ albedinem & nigredinem. ergo accidentia ſeparabilia poſſunt facere differre ſpecie naturæ. Reſpondeo quòd licet prædicta ſint ſeparabilia a ſubiecto, ſunt tamen differentiæ magis propriè dictæ & eſſentiales per comparationem ad ipſam albedinem & nigredinem.

Deinde quum dicit (differentiarum quidem) diſtinguit tripliciter primas duas differentias a tertia. Primo, quia duæ primæ faciunt tantum alteratum quòd eſt differre accidentaliter. tertia vero facit aliud, quòd quidem eſt diſferre eſſentialiter. Secundo, quia differentiæ quæ faciunt aliud dicuntur ſpecificæ. aliæ vero non, ſed retinent ſimplex nomen differentiæ, cuius ratio dicetur in ſuo ſimili capitulo de proprio. Tertio, quia differentiæ quæ faciunt aliud ſunt diuiſiuæ generis in ſpecies, & ingrediuntur diffinitionem ſpeciei. aliæ vero non, ſed ſecundum eas ſunt alterationes, ut cõmutatur aliquid de albedine in nigredinem, albedo enim non eſt diuiſiua animalis in ſpecies, nec eſt de diffinitione hominis, ſed homo ſecundum eam alteratur & tranſmutatur.

Deinde quum (dicit a ſuperioribus igitur) ponit ſecundam diuiſionem quę talis eſt, differentiarum aliquæ ſunt ſeparabiles, aliquæ uero inſeparabiles, differentię ſeparabiles ſunt ſicut moueri & quieſcere, & ſanum & ægrum eſſe. Inſeparabiles uero, vt ſimum & rationale. Iſta diuiſio eſt eadem cum præcedenti, ſed reducitur ad bimembrem, nam differentia ſeparabilis eſt differentia communiter dicta, differentia uero inſeparabilis eſt tam illa, quæ propriæ dicitur, quam illa quæ magis propriæ dicitur.

Contra exempla philoſophi arguitur ſic, moueri eſt inſeparabile a cœlo, ergo non eſt accidens ſeparabile. Secundo quieſcere eſt inſeparabile a terra; ergo idem quod prius. Ad primum dico, quòd dupliciter dicitur aliquid inſeparabile, vno modo, quia a nullo in quo ſit ſeparari poteſt, ſicut ſimitas eſt quæ ab animali non eſt inſeparabilis. Alio modo quia licet reſpectu alicuius ſubiecti ſit inſeparabile, eſt tamen ſeparabile reſpectu alterius, & hoc modo moueri eſt ſeparabile, quia multa quæ mouentur poſſunt quieſcere, eodem modo poteſt dici ad ſecundum. Vel dicitur ꝙ licet a tota terra non poſſit ſeparari quies, poteſt tamen ſeparari a partibus eius, gleba enim terræ moueri poteſt.

Deinde quum dicit (inſeparabilium) ponit tertiam diuiſionem, quæ eſt quòd differentiarum aliquę ſunt per accidens vt nigredo corui, aliquæ vero per ſe vt rationale, & diſciplinæ ſuſceptiuum. Sciendum ꝙ iſta diuiſio eſt ſub diuiſio ſecundi membri præcedentis diuiſionis, ut patet ex textu, quia dicit (inſeparabilium) alia per ſe, alia per accidens. Sciendum ſecundo quòd licet rationale & diſciplinæ ſuſceptiuum per ſe conueniat homini differenter tamen, nam rationale conuenit homini in primo modo dicendi per ſe, quum ſit de diffinitione hominis, ſuſceptiuum autem diſciplinę conuenit ei in ſecundo modo, quum ſit eius propria paſſio. Sciendum tertio ſicut colligitur a ſanct. doct. in tertio ſententiarum diſtin. 17. & 4. ſent. diſtin. 44. quòd mortale accipitur dupliciter, uno modo pro natura cui conuenit mori, & ſic eſt diffe

rentia eſſentialis hominis : alio modo accipitur pro habilitate ad moriendum , & ſic non eſt differentia eſſentialis,ſed propria eius paſsio.

Deinde quum dicit. (ille igitur) diſtinguit dupliciter differentias per ſe a differentijs per accidens. Primo,quia differentiæ per ſe faciunt aliud vt ſupra dictum eſt , differentiæ vero per accidens faciunt alteratum. Secundo , quia differentiæ per ſe non ſuſcipiunt magis & minus , differentiæ vero per accidens ſuſcipiunt magis & minus. Quod autem differentiæ per ſe non ſuſcipiant magis & minus , ſic probat. Eſſentia ſubſtantiæ non ſuſcipit magis & minus , ergo nec differentiæ conſtitutiuæ, quæ ſunt idem cum tali eſſentia ſuſcipiunt magis & minus. Sciendum eſt, quòd hoc eſt intelligendum de differentijs ſubſtantiarum. Differentiæ enim accidentium aliquorum poſſunt intendi & remitti. Nam ſicut aliquid eſt magis , vel minus album ; ita eſt magis , vel minus diſgregatiuum viſum.

Deinde quum dicit (cum igitur tres) reſumit ea , quæ dicta ſunt ſupra dicens, quòd differentiæ per ſe , & inſeparabiles & magis propriæ ſunt diuiſiuæ generis, & conſtitutiuæ ſpecierum ſicut rationale & irrationale diuidunt animal, & conſtituunt hominem & brutum : & idem dico de differentia animati & inanimati ; & de differentia ſenſibilis & inſenſibilis. Iſte textus conſtrui debet intranſitiuè , vt ſit ſenſus de differentia animati , id eſt , de differentia, quæ eſt animatum , & de differentia ſenſibilis, id eſt de differentia quę eſt ſenſibile.

Deinde quum dicit. (Quoniam ergo.) eligit illud membrum, de quo agendum eſt dicens , quòd prætermiſſis differentijs ſeparabilibus & differentijs per accidens tractandum eſt de differentijs per ſe , quia iſtæ valent ad diuiſionem generum , & ad diffinitiones ſpecierum.

Expoſitio quinq; diffinitionum differentię Logicæ, cum ſuis quęſtiunculis , & vna de differentia ſpeciei ſubalternæ , & ſpecialiß.

Qvas etiam(determinantes dicunt.)Poſtquam Porphyrius diuiſit differentiam , ut eam eliceret quæ eſt ad propoſitum ſuum , & quæ ſola eſt vnum de quinque uniuerſalibus , eam diffinit , & circa hoc facit quinque ſecundum quòd ponit quinque diffinitiones. Prima eſt ibi,(differentia.)Secunda ibi(diffiniunt.)Tertia ibi (deſcribunt.) Quarta ibi (aſſignant etiam.)Quinta ibi.(Interius autem.)

Dicit igitur primo, quòd prima diffinitio differentiæ hæc eſt. Differentia eſt qua ſpecies abundat a genere. Probatur autem ſic eo abundat ſpecies a genere, quod ſpecies habet & non genus , ſed ſpecies habet differentiam quam genus non habet , ergo differentia eſt id quo ſpecies abundat a genere, maior patet, minor probatur. Et primo quòd ſpecies habeat differentiam, unumquodque habet id quòd eſt de ratione eius, ſed differentia eſt de ratione ſpeciei . ergo &c. quòd uero non habeat differentias probatur, ſi genus haberet differentias , aut haberet tantum unam , aut duas , non tantum unam , quia non eſt maior ratio de una quam de alia, non duas, quia oppoſita non poſſunt ineſſe eidem , ſed differentiæ ſunt oppoſitæ , ergo &c.

Contra arguitur ſic . illud eſt abundantius, quod plura continet, ſed genus continet plura quam ſpecies, ergo eſt abundantius. maior nota, minor probatur ex dictis ſupra, & ex his quæ dicuntur in prædicamentis, ubi ait philoſophus ꝙ maior in genere q̃ in ſpẽ terminatio ſit, & dictum eſt ſupra ; quòd genus eſt collectiuum plurium quam ſpecies . Reſpondeo ſicut dicit Sanct. doct. in. 11. metaphyſicæ , aliquid continere plura quam aliud contingit dupliciter,

uno

vno modo in actu, & ſic ſpecies plura continet quam genus, quia habet differentiam quæ non eſt de ratione generis, ſed eſt de ratione ſpeciei: alio mō in potentia, & ſic genus continet plura.

Deinde quum dicit (nam unde habebit) reſpondit cuidam tacitæ obiectioni: poſſet enim aliquis dubitare ſi ſpecies habet differentiam: aut habet eam a ſe: aut a genere: aut a nullo, non a ſe, quia qua ratione haberet unam, habet & aliam, & ſic haberet oppoſita: non a genere, quia genus non habet differentias, non a nullo, quia ex nihilo nihil fit.

Deinde quum dicit (ſed quemadmodum probant.) Reſpondet dicens, quòd ſpecies habet differentias a genere, ad improbationem dicitur: ꝙ licet genus non habeat differentias in actu: habet tamen in potentia: nec eſt inconueniēs, quod oppoſita ſint in potētia in eadem natura, albedo & nigredo ſunt potentia in ſuperficie. Dicitur autem genus non habere differentias actu: quia differentia non eſt de ratione generis, alioquin ipſa differentia diſponeretur in diffinitione ſpeciei, ſcilicet ſemel quidem explicite, & poſtea etiā implicite. Nam ſi rationale eſt de ratione animalis, dū dico ꝙ homo eſt animal, dico etiam, ꝙ eſt rationalis: & per conſequens ſuperflueret poſtea dicere rationale. Item ſi rationale eſt de ratione animalis: tunc omne animal eſſet rationale: & ſi irrationale eſſet de ratione animalis, ſequitur ꝙ omne animal ſit irrationale, quia quicquid eſt de ratione animalis, conuenit omni animali.

Dicitur tamen genus continere differentias potentialiter, ideſt indeterminate. Ad cuius euidentiam eſt ſciendum ſicut dicit ſan. doc. in tractatu de eſſe & eſſentia, ꝙ genus, ſpecies, & differentia eandem penitus naturam ſignificāt, ſed alio & alio modo genus enim ſignificat per modum confuſi & determinabilis: differentia uero per modum determinātis: ſpecies autem per modum determinati: & quia determinabile eſt in potentia ut determinetᷣ, & actus eſt quid determinans, ideo dicitur, ꝙ genus ſe habet vt materiale & potentiale. Differentia, uero vt actus. Continet ergo genus differentias in potentia: quia ſignificat indeterminate, id quod determinate differentia ſignificat.

Deinde quū dicit (diffiniunt autē, ponit ſecundū diffinitionem differentię dicens: ꝙ Philoſophi alio modo diffiniūt ſic differentias. Differentia eſt quæ de pluribus differētibus ſpecie in eo quod quale p̄dicatur. Alias partes habet quaſi manifeſtas: ſed ultimā probat tali ratione. Illud prædicatur in quale, per quod reſpondetur ad interrogationem factā per quale: ſed interrogātibus qualis eſt homo reſpondemus, ꝙ eſt rationalis, ergo, &c. Ad huius euidentiā eſt ſciendū, ꝙ illi conuenit pręḋicari in quale quod ſignificatur per modum qualis: differentia autem ſignatur ut quædam qualitas, non quidem accipiendo qualitatem vt eſt genus generaliſſimum, ſed eo modo quo dicit Philo. quinto Metaphyſicæ, quòd omnis forma ſubſtantialis dicitur vno modo qualitas. Propriū enim qualitatis eſt qualificare ac modificare: & quia differentia modificat genus, ſcilicet ipſum contrahit & limitat & determinat, ideo dicitur qualitatis modum habere, & in quale prædicari.

Deinde quū dicit (rebus enim.) Nūc probat quoddam dictum: dixerat enim, ꝙ ſi quęritur quid eſt homo conuenienter, reſpondetur, ꝙ eſt animal: & ſi quęritur qualis eſt homo, reſpondetur, ꝙ eſt rationalis: videretur alicui, quòd homo componeretur ex animali & rationali: dicitur ut ratio probat hoc eſſe concedenda. Sicut enim ſe habet in naturalibus & in artificialibus, ita & in entibus rationis: ſed ſtatua quæ eſt quid artificiatum componitur ex ære tanquā ex materia, & ex figura tanquam ex forma: ergo & ſpecies componitur ex genere tanquam ex pontentiali, & ex differentia tanquā ex forma. Ita, ꝙ iſta nō ſit compoſitio realis, ſed rationalis tm̄.

Contra quanto aliquid eſt vniuerſalius, tanto eſt formalius: ſed genus

eſt vni-

eſt vniuerſalius differentia: ergo eſt ea formalius. Reſpondet ad hoc ſanct. doc. prima ſecundæ, quæſtione 18. arti. 7. ad ſecundum, ꝙ differentia inquantum eſt determinatiua generis eſt formalior eo: genus autem inquantum eſt vniuerſalius differentia eſt formalius ea. Nec eſt inconueniens idem eſſe formalius & minus formale ſecundum diuerſas conſiderationes. Dico ſecundo ꝙ licet genus ſit quoddam potentiale, & habeat modum materiæ per comparationẽ ad differentiam: eſt tamen ſemper quid formale reſpectu ſpeciei, quia eſt principium cognoſcendi ſpeciem.

Contra concluſionem arguitur. Iſta diffinitio non conuenit differentiæ ſpeciei ſpecialiſsimæ, cum ipſa non prædicetur de pluribus differentibus ſpecie, ergo non eſt conuenienter poſita: tenet conſequentia, quia diffinitio debet conuenire cuilibet contento ſub diffinito. Reſpondeo ſicut communiter dicitur ad hoc argumentum: hic non diffinitur differentia in communi, ſed tantum differentia ſpeciei ſubalternæ: & ideo non oportet ꝙ conueniat differentiæ ſpeciei ſpecialiſsimæ: ſicut etiam data eſt ſupra aliqua diffinitio ſpeciei quæ conuenit tantum ſpeciebus ſubalternis. Si tamen velimus dicere, ꝙ conueniat etiam differentię ſpeciei ſpecialiſsimæ dicendum eſt, ꝙ duplex eſt ſpeciei ſpecialiſsimæ differẽtia. Aliquæ enim ſunt veræ differentię quę ipſas ſpecies conſtituunt, & iſtæ conuertuntur cum eis. Nec de pluribus prædicantur quam ſpecies. Aliæ ſunt differentię ſecundum uſum, quia enim eſſentiales & ueras & proprias rerum differentias ignoramus vt dicit San. doc. in 12. Metaphyſicę, vtimur quibuſdam proprietatibus & actionibus ad eas circunloquendum, & iſtæ ſe habent in plus quam ipſa ſpecies. Nã etiam Philo. dicit, ſecundo Poſteriorũ ꝙ quęlibet pars diffinitionis ſe habet in plus quàm diffinitum, totum autem inæque: & ſi diceretur, ꝙ Porphyrius loquitur de differentijs circunloquutiuis, & non de eſſentialibus, quia tales ſunt nobis ignotæ. Poſſet etiam aliter reſponderi, quia cum in iſta deſcriptione differentiæ ponantur duæ particulę, ſcilicet prædicari in quale eſſentiale: & rurſus prędicari de differentibus ſpecie: prima iſtarum eſt formalis ratio differentiæ: altera uero accidit ei, ſed ponitur in iſta deſcriptione ad maiorem declarationem quicquid ergo prędicatur in quale eſſentiale ſiue dicatur de differentibus numero, ſiue de differentibus ſpecie, erit differentia.

QVAESTIO

De differentia prędicabili ſpeciei ſubalternæ & ſpecialiſſimæ.

Ex prædictis poteſt reſponderi ad illam quęſtionem, qua quæri ſolet vtrum ſicut genus & ſpecies ſunt duo prędicabilia, eo ꝙ unum eorum prędicatur de differentibus ſpecie, alterum uero de differentibus tantum numero, licet utrumque predicatur in quid: ſic etiam differentia ſpeciei ſubalternę ſit aliud prædicabile a differentia ſpeciei ſpecialiſsimæ, quum una prædicetur de differentibus ſpecie, & altera tantum de differentibus numero, licet utraque prædicetur in quale. Reſpondeo quòd non eſt eadem ratio utrobique. Nam formaliter, ratio generis non conſiſtit ſolũ in hoc quod eſt prędicari in quid, neque ſolum in hoc eſt quod eſt prędicari ſolum de differentibus ſpecie, ſed utrumque iſtorum requiritur ad rationem eius formalem, ſimiliter dico de ſpecie: & ideo genus & ſpecies ſunt diſtincta uniuerſalia, formalis autem & præciſa ratio differentię conſiſtit tantũ in hoc quod eſt prædicari in quale eſſentiale, ſiue dicatur de differentibus numero, ſiue ſpecie, & ideo ubicunque eſt illa ratio, ibi eſt tantum unum uniuerſale. Poteſt etiam aliter dici quod diſtinctio generis & ſpeciei ſiue cuiuſcunque uniuerſalis non attenditur pœnes predicari de differẽtibus numero, ſiue de differentibus ſpecie, ſed pœnes hoc diſtinguũtur genus & ſpecies, quòd

quòd genus non dicit totam eſſentiam rei ſecundum modum ſignificandi; licet dicat totam ſecundùm rem. Species vero dicit totã eſſentiam non ſolum partem. Differentia ſpeciei ſubalternæ, & differentia ſpeciei ſpecialiſſimę non ſe habent, quòd vna dicat, ſecundum modum ſignificandi, & ſecundum rationẽ totam eſſentiam, & alia dicat partem; ſed quælibet earum dicit tantam partẽ, & propter hoc non ſunt diſtincta vniuerſalia. Aſſignatur etiam alia diſtinctio inter differentiam ſpeciei ſubalternæ, & differẽtiam ſpeciei ſpecialiſsimę, & inter genus, & ſpeciem, quia ſpecies & genus ſunt idẽ ſecũdùm rem, & pter hoc ipſum genus eſt de formali ratione ſpeciei, quum ponatur in eius diffinitione. differentia autem ſuperior, & inferior puta rationale, & ſenſibile licet ſint idem realiter, tamen differẽtia ſuperior non eſt de formali ratione differentiæ inferioris, puta ſenſibile non eſt de formali ratione rationalis, alioquin ſenſibile bis poneretur in diffinitione hominis: quod probo: quia enim animal eſt ſubſtantia animata ſenſibilis, ponendo animal in diffinitione hominis, ponitur etiam ſenſibile, & per te eſt etiam de ratione rationalis: ergo ponendo rationale in diffinitione hominis, ponetur iterum etiam ſenſibile, quod eſt inconueniens, quum in diffinitionibus non debeat eſſe nugatio ex. 7. metaphy.

Expoſitionis reliquum.

DEINDE quum dicit. (Deſcribũt autem) ponit tertiam differentię diffinitionem quæ eſt talis. Differentia eſt quod eſt aptum natũ diuidere quæ ſub eodem genere ſunt ſicut patet, ꝙ rationale, & irrationale diuidunt hominem, & equum qui ſunt ſub genere animalis.

Contra arguitur ſic. Si differentia eſſet diuiſiua eorum quæ ſunt ſub genere, ſequitur quòd reſpectu eiuſdem eſſet diuiſiua, & cõſtitutiua, ſed hoc eſt falſum, ergo &c. minor patet, maior probatur. Differentia eſt conſtitutiua eorum quæ ſunt ſub genere, ſcilicet ſpecierum. Et per te eſt eorum diuiſiua, ergo ſequitur quòd ſit eius diuiſiua cuius eſt conſtitutiua. Reſpondeo; quòd aliquid diuiditur ab altero contingit duobus modis, vno modo poteſt aliquid diuidi in alia, ideſt in partes ſubiectiuas, & hoc modo differentia non diuidit ſpeciem, ſed genus. Alio modo diuiditur aliquid ab alio, ſicut albedo diuiditur a nigredine, & tali diuiſione diuidit̃ vna ſpecies ab alia per differentiam ſuam. Ad argumentum negatur maior, ad probationem dico, ꝙ differentia non eſt diuiſiua ſpeciei in aliud, ſed ab alio, neque eſt inconueniens aliquid eſſe cõſtitutiuum alicuius & eẽ diſtinctiuũ ipſius ab alio, imo hoc eſt neceſſe.

Contra ex hoc ſequitur ꝙ quantitas ſit differentia: hoc eſt falſum vt patet, ergo &c. maior probatur. Quantitas diuidit ea quæ ſunt ſub genere, diuidit. n. ſortem a Platone: ergo ſi illud eſt differentia, quod diuidit ea quę ſunt ſub genere, ſequitur quòd quãtitati cõueniat ratio differentiæ, per conſequens ſit differentia. Reſpondeo: Negatur conſequentia, ad probationem dico, ꝙ eſt duplex diſtinctio, vna eſt diſtinctio numeralis, & iſta eſt per quantitatem. Alia eſt diſtinctio ſpecifica; & iſtam facit differentia, & non quantitas, unde ſortes, & Plato non diſtinguuntur ſpecie, ſed tantum numero.

Secundo arguitur. Illud non eſt diuiſum vnius ab alio quod reperitur etiam in eo a quo ipſum diuidit, ſed aliqua differentia diuiſiua vnius ſpeciei ab alia poteſt reperiri etiã in illa, a qua ipſum diuidit, ergo, &c. maior nota, minor ꝓbatur. Albedo diuidit cignum a coruo, & tamen non reperitur in coruo, vt dicit Porphyrius in capitulo de accidente. Reſpondeo ſicut dicit S. doct. 12. q. 72. articu. 5. dñæ ſunt in duplici modo. Aliæ enim ſunt conſtitutiuæ ſpecierum, & iſtę diuidunt ſpecies primo & per ſe, ſicut rationale conſtituit hominem, & diuidit ipſum ab alijs: & de iſtis negatur

tur minor,cuius ꝓbatio non eſt ad propoſitum. Quia albedo non conſtituit cignũ in ſpecie cigni nec diuidit ipſum primo & per ſe. Aliæ ſunt differentiæ, quæ conſequuntur ſpeciem iam conſtitutam,& de his negatur maior. Albedo autem eſt talis diffentia reſpectu cigni, quia poſito, quòd aliquid ſit in ſpecie cigni ſequitur poſtea,quòd ſit album.

Deinde quum dicit(aſsignant autem) ponit quartam diffinitionem differentiæ dicens,quòd differentia eſt qua diſſerunt a ſe ſingula:hanc vero ſic probat, ſpecies differunt inter ſe,ergo vel differunt per genus,vel per differentias: quũ nihil ſit in ſpecie niſi genus,& differentia, ſed non differunt per genus quũ in eo conueniant: ergo differunt per diſſerentias, ſicut verbi gratia: homo & brutum conueniunt in hoc genere animal,ſed rationale,& irrationale diuidũt ea,& ſimiliter nos & dij ſumus rationales: ſed mortale ſeparat nos ab eis.

Contra ſi differentia eſt qua differũt a ſe,ſingularia,ſequitur ꝙ ſingularia diſtinguuntur ab inuicem per differẽtias: quia ſingularia ſunt de numero ſingulorum;ſed hoc eſt falſum,ergo,&c.maior probatur, quæcunq; differunt differẽtijs, differunt ſpecificè: ſed ſingularia non differunt ſpecificè: vt patet de ſorte,& Platone ergo, &c. Reſpõdeo ꝙ ſingularia differri ab inuicem per differentias cõtingit dupliciter. Vno modo inquantũ ly ſingularia diſtribuit pro particularibus, & ſic non intelligitur hic. Alio modo prout diſtribuit per ſpeciebus ſingulorum; & ſic accipitur in hoc loco: ut ſit ſenſus, differentia eſt qua ſingulariæ ſpecies differũt a ſe, ideſt inter ſe,poteſt tamẽ etiam per ſingularia accipi indiuidua, vt ſic exponatur. Differentia eſt qua ſingularia particularia differunt a ſe inuicem non quocunque modo,ſed ſecundùm ſpeciem,non ita quòd omnia ſingularia differãt ſpecie, ſed ꝗa quæcunque differunt ſpecie habent talẽ differentiam ſpecificam ab ipſa differentia, quòd enim ſortes diſtinguatur ſpecie a Brunello habet, quia eſt rationalis.

Secundo arguitur, homo non diſtinguitur per rationale,quæ eſt eius differentia ab omnibus aliis rebus. Reſpondeo ſicut dicit S.doc. in 10.q. de potentia Dei articu. quarto, dupliciter poteſt aliquid diſtingui ab alio. Vno modo tanquam ab oppoſito: & ſic rationale diuidit hominem ſolum a bruto: in quo eſt irrationale,quæ eſt differentia oppoſita rationali: & per animatum diſtinguitur ab inanimato,puta a lapide: & ꝑ ſenſitiuum diſtinguitur ab incorporeo. Alio modo poteſt vnũ diſtingui ab alio non tanquam ab oppoſito,ſed per habere,& non habere: & ſic homo per rationale diſtinguitur ab omnibus quæ rationalitatem non habent: quum dicitur quòd differẽtia eſt qua differunt ſingularia intelligi poteſt vtroque modo, nam quòd una res diſtinguatur ab alia ſicut ab oppoſito habet a differentia: & ſimiliter quòd diſtinguatur per habere & non habere.

Deinde quum dicit (interius autem) ponit quintam diffinitionem differentiæ dicens, quòd Philoſophus ſubtilius conſiderantes cognouerunt, quòd non omne diuiſiuum generis eſt differentia: quod patet,nam dicimus, quòd animalium aliquod eſt aptum natum nauigare,ut homo, & aliquod non: & tamen aptum natum nauigare nõ eſt differentia conſtitutiua hominis, quũ nõ ſit de eſſentia eius, ſed eſt eius propria paſſio differentia vero ſic diffinitur. Differentia eſt,quæ diuidit ea,quæ ſunt ſub eodẽ genere,& conducit ad eſſe, & eſt pars rei,prima particula huius diffinitionis ſupra declarata eſt, ſcilicet, quòd differentia ſit diuiſiua generis in ſpecies, & quòd diuidat vnam ſpeciem ab alia.

Secunda vero declaratur, ſcilicet, ꝙ conducat ad eſſe rei. Ad cuius euidentiam eſt ſciendũ, quòd genus eſt quoddam potentiale, & confuſum habens ſe per modum materiæ, materia eſſe non habet ex ſe,ſed a forma, a qua determinatur: ſicut ergo forma conducit materiam ad eſſe,quia ipſam determinat,ita differentia, quæ eſt generis determina-

tiua,

tiuâ & limitatiua ad ſpeciem, conducit ipſum ad eſſe.

Tertia vero particula, ſcilicet, ꝙ differentia ſit pars rei ſic probatur. Id quod eſt pars diffinitionis eſt pars ſpeciei rei, quia partes diffinitionis correſpondẽt partibus rei ſicut dicitur. 7. Metaphy cç, ſed differentia eſt pars diffinitionis, ergo eſt pars rei ſiue ſpeciei. Sciendum tamen eſt ꝙ differentia non eſt ſecundum rem, ſed tantum ſecundum rationẽ pars ſpeciei. Nulla enim pars prædicatur in recto de ſuo toto: hõ enim non eſt manus, nec caput, nec materia, nec anima; differentia autem prædicatur in recto de ſpecie. Nam iſta propoſitio eſt vera, hõ eſt rationalis quum ſit neceſſaria, & in primo modo dicendi: & ideo differentia non eſt pars ſpeciei ſecundũ rẽ, & hæc de differentijs dicta ſufficiant.

Expoſitio de proprio cum duabus quæſtionibus, vna an illius definitio conueniat definitioni: altera an proprium quarti modi poſſit eſſe accidens alteri.

PRoprium vero] poſtquã Porphyrius determinauit de vniuerſalibus ſignificantibus eſſentiam rei: nunc agit de proprio & accidente, quæ non prædicãtur ſecundum ſubſtantiam: & quia proprium prædicatur conuertibiliter, accidens autẽ nõ, ideo prius tractat de proprio quàm de accidente. Et circa hoc duo principaliter facit. primo diuidit proprium. ſecundo dicit id de quo agere intendit ibi (hæc autem). Circa primum facit tria. primo proponit diuiſionem. ſecundo eam manifeſtat ibi. nam & id. Tertio reſpondet tacitæ quæſtioni ibi, nam & ſi. Dicit igitur primo ꝙ Phi. diuidunt proprium quadrifariam, ideſt quatuor partib. Deinde quũ dicit. (nã & id) manifeſtat partes huius diuiſionis.

Ad cuius euidentiam eſt ſciendum, ꝙ ꝓprium proprijſsime dictum eſt quod conuenit ſoli alicui naturæ & omni contento ſub illa natura & ſemper. Vnde quicquid participat aliquam harum iſtarum conditionum poteſt aliquo mõ dici propriũ. Primo igitur mõ dr̃ propriũ id quod conuenit alicui ſoli ſpeciei, licet ſemper ei non conueniat, nec omni ſub ea contento, ſic enim grãmaticum eſt proprium homini, quia ei ſoli conuenit: non tamen ſemper homo eſt grãmaticus, nec oĩs hõ eſt grãmaticus. Secundo modo dicitur proprium id quod conuenit omni contento ſub aliqua ſpecie, ſed non ſoli illi ſpeciei ſicut eſſe bipedẽ cõuenit omni homini, non tamen ſoli, ſed aliis multis. Tertio mõ propriũ eſt ꝙ conuenit ſoli & omni, ſed nõ ſemper, ſicut caneſcere conuenit homini ſoli, & omni homini: ſed tantũ in ſenectute & non in iuuentute. Quarto modo dr̃ proprium, ꝙ conuenit omni ſoli & ſemper, ſicut eſſe riſibile eſt propriũ hoĩs.

Deinde quum dicit (nam & ſi) reſpõdet cuidam quæſtioni. Poſſet enim aliquis dicere, homo non ſemper ridet: ergo non conuenit ei ſemper eſſe riſibile. Reſpondeo ad hoc negando conſequentam, quia ridere dicit actum, & riſibile dicit aptitudinem: quamuis igitur homo non ſemper rideat, eſt tamen aptus natus ridere.

Contra prędicta arguitur primo, ꝓprium non eſt vniuerſale, ergo non cõuenienter de eo agit Porphyrius tãquã de vniuerſali conſequentia patet, antecedens probatur: omne vniuerſale prædicatur de multis, ſed proprium conuenit vni ſoli, ergo non eſt vniuerſale. Reſpondeo, ꝙ proprium comparatur. ſ. ad ſpẽm cum qua cõuertiĩ, & ſic hẽt rõnẽ ꝓprij, q̃a ſoli ei conuenit, i. non alij ſpẽi põt ẽt cõparari ad indiuidua contenta ſub ſpecie & ſic habet rõnẽ vniuerſalis.

Secũdo proprium dicit aliquid, quia non habet naturam alienam; ſicut proprium aurum: quod non habet aliud metallum admixtum, ergo ratio proprii non conſiſtit in hoc quod eſt conuenire omni ſoli, & ſemper. Reſpondet ſanct. doc. primo ſententiarum diſt. quinta, quæſtione prima, artcu. 1. ad primum

mum, quod dupliciter dicitur aliquid proprium eſſe alicui: uno modo ut per proprietatem excludatur omne extraneum a natura ſubiecti, ſicut cum dicimus proprium eſt hominis eſſe riſibile, ideſt nulla res alia ab homine eſt riſibilis: & ſic loquitur Porphyrius de proprio. Alio modo ut per proprietatem concludatur omne extraneum a natura prædicati ſicut quum dicimus, hoc eſt proprium aurum, ideſt non habet aliam materiam admixtam: & tale proprium aurum ſicut hoc eſt uerum aurum.

Tertio arguitur proprium non diſtinguitur ab accidente, ergo non bene ponitur diuiſum contra accidens: conſequentia patet, antecedens probatur, omne ens aut eſt ſubſtantia, aut accidẽs, ſed proprium eſt ens & non eſt ſubſtantia, ergo eſt accidens. Reſpondeo ſicut dicit ſan. doc. prima parte q. 77. artic. 1. & quintum. Accidens accipitur dupliciter: uno modo vt diſtinguitur contra ſubſtantiam, & ſic concedo ꝙ propriũ eſt accidens: imo inter ſubiectum & accidens hoc modo acceptum non datur medium, cuius ratio eſt, quia ſicut dicit Phil. primo Poſteriorum inter cõtradictoria non datur medium, ſed neceſſe eſt de uno quoque alterum contradictorium uerificari. Subſtantia autem & accidens habent rationes cõtradictorias, nam ſubſtantia eſt ens, cui conuenit eſſe per ſe, & accidens eſt ens, cui non cõuenit eſſe ꝑ ſe, ſed in alio. Et ideo inter ſubſtantiã & accidens non datur medium: ſed omne ens aut eſt ens per ſe, & ſic ẽ ſubſtãtia: aut eſt ens in alio, & iſtud eſt accidens. Alio modo accipitur accidens ut diſtinguitur contra per ſe: & ſic inter ſubſtantiam & accidens datur medium. Aliquid enim eſt ꝙ de alio prædicatur, & non eſt ſubſtantia, neque prædicatur per accidens, ſed per ſe, & huiuſmodi ſunt propriæ paſsiones quæ diſtinguntur ab alijs accidentibus quantum ad modum prædicandi: quum ipſe prædicẽtur per ſe & illa per accidens: ideo ponitur proprium eſſe unum prædicabile diſtinctum ab accidente, quia logicus conſiderat in hoc libro modum prædicandi.

Deinde quum dicit: (hæc autem) eligit mẽbrum, de quo principaliter agit dicens, ꝙ proprium quarto modo eſt illud quod proprie dicitur proprium, & ſic diffinitur. Proprium eſt quod conuenit omni, ſoli, & ſemper, & conuerſim prædicatur de re: primæ tres particulæ huius diffinitionis declaratæ ſunt: quarta declaratur. Dicitur unum conuerſim de altero prædicari quando eſt ei conuertibile, illa uero ſunt conuertibilia, quæ ita ſe habent, ꝙ de quocunq; prædicatur unũ prædicatur & reliquũ: ſicut ſe habet homo ad riſibile, omnis enim homo eſt riſibilis: & omne riſibile eſt homo.

QVAESTIO,

An proprij definitio conueniat definitioni.

Contra arguitur ſic iſta enim diffinitio conuenit etiam diffinitioni: ergo cõuenit alteri à diffinito: conſequentiã patet, & antecedens probatur, diffinitio conuenit ſemper & conuertibiliter diffinito, & ſoli diffinito, & oĩ cõtento ſub diffinito. Reſpõdeo, ꝙ ꝑdictæ diffinitioni addenda eſt iſta particula, & non indicat quod quid eſt eſſe rei, diffinitio autem declarat quidditatem rei, & ideo non conuenit ei diffinitio proprij. Vel dicendum, quòd etiam diffinitio eſt proprium, licet etiam habeat hoc nomen diffinitio: non tamen eſt tale proprium quale hic diffinitur. Ad cuius euidentiã ſciendum eſt ut dicit ſan. doc. primo ſententiarum diſtinct. 13. quæſtione prima artic. 3. ad ſecundum, ꝙ quando unum nomen eſt commune aliquibus duobus, quorum unum habet aliquam dignitatem & perfectionem, quam aliud non habet, id ꝙ habet, talem perfectionem ſortitur ratione illius aliquod ſpeciale nomen præter nomen commune: aliud uero retinet tñ illud cõmune nomen: ſicut patet, ꝙ differentia cõis magis propria habent hoc cõmne nomen differen-

differentia: ſed differentia magis propria habent hanc perfectionem, quæ eſt conſtituere ſpeciem, & ideo dicitur differentia ſpecifica, illa vero retinet tantum hoc commune nomen differentia: ita in propoſito diffinitio & proprium habent hoc commune nomen propriũ, ſed diffinitio aliquam dignitatem & pfectionem habet, quia eſt manifeſtatiua quidditatis rei, quam proprium non notificat, & ideo ſortitur hoc ſpeciale nomen diffinitio, proprium vero retinet tantum illud nomen commune.

An proprium poſſit eſſe accidens alteri.

Dubitari ſolet, vtrum id quod eſt proprium alicui quarto modo poſſet eſſe accidens alteri & videtur ꝙ non: quia id quod conuenit vni ſoli non poteſt alteri conuenire, ſed propriũ quarto modo conuenit ſoli, ergo non conuenit alicui alteri. In oppoſitum arguitur: caliditas eſt propria paſsio ignis, & tamen conuenit etiam alijs ab igne: ergo &c. Reſpondeo, circa hoc ſunt duę opiniones. Antonius Andreę tenet partem negatiuam propter rationem primo factam, Burleus tenet partem affirmatiuã, & arguit ſic, habere tres angulos eſt proprium trianguli quarto modo: & tamen conuenit etiam figurę per accidẽs, quũ poſsit ab ea ſeparari: ut patet in figura quadrangulari. Ego autem arbitror utraque iſtarum opinionem eſſe veram, ſi bene intelligantur: quum enim dicitur quòd proprium non poteſt alteri cõuenire, hoc verum eſt loquendo de eo, quod eſt omnino diſtinctum ab eo cui eſt proprium, unde habere tres angulos non poteſt conuenire alicui penitus diſtincto ab eo, non ſicut ſuperius diſtinguitur ab inferiori, quæ conſtat non omnino diſtingui. Et quum dicitur id quod conuenit alicui ſoli non conuenit alteri: nego: ſi talia ſe habeant ſicut ſuperius & inferius. Ad illud quod dicitur de igne, Reſpondeo quòd caliditas non eſt propria paſsio ignis, ſed eſt eius accidens inſeparabile, aut ſi eſt propria paſsio, hoc non eſt verum de caliditate in ſe, ſed de caliditate in ſummo quæ conuenit ſoli igni.

Expoſitio diffinitionum Accidentis, cum ſuis quæſtiunculis.

ACcidens eſt.] Poſtquam Porphy. tractauit de proprio ꝙ conuertibiliter & per ſe prędicatur, nunc agit de accidente. Et circa hoc tria facit. Primo ponit vnam diffinitionem accidentis. Secundo diuidit accidens ibi diuiditur. Tertio ponit duas alias ipſius diffinitiones ibi (diffinitur autem.)

Circa primum ſic ait. Accidens eſt, quod adeſt, & abeſt præter ſubiecti corruptionem: poteſt ſic probari. iſta concluſio: Prius poteſt eſſe ſine ſuo poſteriori, quod ad ipſum non ſequitur neceſſario, quia prius non dependet a poſteriori, ſed ſubiectum accidentis eſt prius accidente: cum recipiat ipſum, & omne quod recipit præſupponitur rei quã recipit. Accidens autem non conſequitur neceſſario ad ſuum ſubiectum. Dicitur enim accidens quia accidit ei, & cõuenit ei per accidens: quia ſubiectum poteſt eſſe, ſiue accidẽs inſit ei, ſiue nõ.

Contra iſtam concluſionem arguitur primo: Iſta diffinitio conuenit ſubſtantiæ: ergo non eſt conueniens: conſequentia patet: antecedens probatur. Indumentum poteſt adeſſe, & abeſſe a ſorte ſine eius corruptione, ſed indumentum eſt ſubſtantia: ergo &c. Reſpõdeo primo: ꝙ eſt differentia inter accidens & accidẽtale: nam accidens dicit rem de natura accidentis, puta quantitatem, qualitatem, & huiuſmodi. Accidentale uero dicitur quicquid cõuenit alicui per accidens. Veſtis eſt quoddã accidentale, non tamen eſt accidens: quia omne accidens inhęret ei cuius eſt accidens: veſtis autem non inhęret ſorti. Dico ſecundo, vt dicit ſanctus Doctor tertia parte, quæſtione ſecunda, articulo ſexto ad ſecundum, quòd etiam non omne quod aduenit alicui poſt eſſe completum

tum aduenit ei accidẽtaliter. Sed ſi debet aduenire accidentaliter oportet, ꝙ habeat aliud eſſe ab eſſe illius cui aduenit: ſicut albedo exiſtens in ſorte habet aliud eſſe ab eſſe ſortis. Et propter hoc corpus non vnietur animę accidentaliter in reſurrectione, quia non habebit aliud eſſe niſi eſſe ipſius animæ. Dico tertio ad argumentum: ꝙ antecedens negatur ad probationem dico ꝙ in minori deberet addi: ꝙ ſortes ſit ſubiectũ veſtis. Et hoc negaretur.

Secundo arguitur anima poteſt adeſſe, & abeſſe a ſuo ſubiecto ſcilicet a materia prima præter eius corruptionem: ſed anima eſt ſubſtantia: ergo iſta diffinitio conuenit ſubſtantiæ. Reſpondet ad hoc ſanctus doctor in ſecundo contra Gentiles cap. 81. ad quartum: ꝙ in illa diffinitione nõ accipiatur per ſubiectũ omne, quod eſt receptiuum alterius: ſed per ſubiectum intelligitur ens in actu, compoſitum ex materia & forma: materia autem prima non eſt ens in actu, nec eſt compoſita: & ideo ipſa non eſt ſubiectum.

Tertio arguitur ſic communiter ab omnibus mors non poteſt adeſſe, & abeſſe præter ſubiecti corruptionem, & mors eſt accidens. ergo non omne accidens poteſt adeſſe, & abeſſe præter corruptionem ſubiecti. Reſpondeo: ad hoc argumentum multipliciter reſponderi ſolet: ſed dicam tãtum duas reſponſiones, quæ iudicio meo ſunt meliores. Prima reſponſio negat maiorem: qa mors eſt corruptio. ſubiectum autem corruptionis, & generationis eſt materia prima, vt dicitur quinto Phyſicorum. materia autem eſt in generabilis, & in corruptibilis, vt dicitur in ſecundo de generatione. vnde mors adeſt, & abeſt a materia prima ſine eius corruptione, nec ſequitur materia eſt ſubiectũ corruptionis, ergo ipſa corrumpitur. Secunda reſponſio eſt Burlei, quæ eſt communis, ꝙ iſta diffinitio non intelligitur collectiuè, ſcilicet quòd accidens poſſit abeſſe ſubiecto & adeſſe ſubiecto præter eius corruptionem: ſed intelligitur ſic. Accidens eſt natura cui non conuenit eſſe ꝑ ſe, ſed tantum in ſubiecto a quo quidẽ ſubiecto põt abeſſe ſine eius corruptione. ita ꝙ ly ſine eius corruptione determinat tantum illam particulam abeſſe. Sciendum eſt tamen quòd accidens non conſideratur a logico quantum ad naturam ſuam: ſed vt habet rationem vniuerſalis. poteſt autem accidens comparari ad duo, vno modo ad ſubiectum in quo eſt: & ſic conſideratur hic, & attribuitur ei ſpecialis intentio vniuerſalis. Alio modo per comparationem ad inferiora: & ſic habet rationem generis, vel ſpeciei, color enim eſt genus reſpectu albedinis, uel nigredinis: & albedo eſt ſpecies reſpectu hujus, vel illius albedinis.

Deinde quum dicit (diuiditur autem) diuidit accidens: quia accidentium aliqua ſunt ſeparabilia: vt moueri ab homine: aliqua ſunt inſeparabilia, vt nigredo a coruo. Ad huius euidentiam eſt ſciẽdum, vt inquit. S. D. in quæſtionibus de anima articulo 12. ar. 7. quòd aliqua accidentia emanant a principijs eſſentialibus ſpeciei; & iſta ſunt accidentia propria, ſiue proprię paſsiones, & conſequuntur totam ſpeciem. Alia ſunt quæ cauſatur a principijs indiuidui: & hæc ſunt in duplici differentia. Aliqua enim habent cauſam trãſmutabilem in ſubiecto ſicut albedo in homine: & hęc ſunt accidentia ſeparabilia. Alia ſunt quę habent cauſam in tranſmutabilem vt ſimitas in naſo, & hæc dicuntur inſeparabilia. Contingit autem quatuor modis abeſſe accidens a ſubiecto. Vno modo accidens definit eſſe ad corruptionẽ ſubiecti, ſicut corrupto lacte corrũpitur eius dulcedo. Secũdo ex remotione ſuæ cauſæ: ſicut lumen quod in aere cauſatur a Sole deſinit eſſe propter abſentiã ſolis. Tertio accidens deſinit eſſe ꝑ corruptionem termini: vt patet in relatiuis, paternitas enim deſinit eſſe in patre corrupto filio, in quo erat filiatio terminans paternitatem. Quarto ex actione contrarij, ſicut frigiditas aquæ corrumpitur per actionẽ caloris exiſtẽtis in igne,

igne,& expellentis frigiditatem.

Contra prædictam diuiſionem argui tur ſic. quicquid poteſt alicui abeſſe eſt ſeparabile ab eo, ſed omne accidens poteſt abeſſe a ſuo ſubiecto, ergo omne accidens eſt ſeparabile, & nullum inſeperabile. Reſpondet Porphyrius ꝙ licet aliquod accidens ſit inſeparabile ſecundum eſſe, tamen omne accidens eſt ſeparabile ſecundum intellectum. poteſt.n. intelligi coruus albus, & ethiops nitens candore. Ad euidentiam huius reſponſionis eſt ſciendum, vt dicit Sanct. Doct. in.q. de ſpiritualibus creaturis articulo ultimo ad octauum, ꝙ duplex eſt operatio intellectus, vna dicitur ſimplex apprehenſio, qua cognoſcitur quidditas rei, & de iſta cognitione loquendo omne ſubiectum poteſt intelligi ſine ſuo accidēte, ſiue illud accidens ſit propria paſſio, ſiue ſit accidens ſeparabile, ſiue inſeparabile, cuius ratio eſt. Quia omne prius poteſt intelligi non intellecto poſteriori: ſubiectum autem eſt prius accidente natura & cognitione: ut dicitur ſeptimo metaphyſicæ. Alia operatio intellectus eſt compoſitio & diuiſio: qua intelligimus aliquid ineſſe alicui, puta albedinem, & tali operatione non poteſt intelligi ſubiectum ſine propria paſſione. non enim poſſum intelligere hominem eſſe in rerum natura & non eſſe riſibilem. poteſt tamen apprehendi ſubiectum ſine accidente ſeparabili.

Contra iſtam declarationem arguitur. Nulla res poteſt inteligi eſſe ſine eo quod ad ipſam neceſſario conſequitur, ſed ſicut propria paſſio conſequitur neceſſario ad principium eſſentiale ſpeciei: ita accidēs inſeparabile conſequitur neceſſario ad principia indiuidui cuius proprie eſt etiam, ergo nō poteſt intelligi ſubiectum eſſe ſine accidente inſeparabili. Reſpondeo primo ꝙ licet accidens inſeparabile ſit inſeparabile ſecundum indiuiduum, eſt tamen inſeparabile ſecundum ſpeciem.v.g. hæc albedo exiſtens in cigno eſt ab eo inſeparabilis. albedo tamen eſt ſeparabilis ab alio ſubiecto, vt ab homine. proprium nunc a nullo eſt ſeparabile, quia conuenit illi ſoli cuius eſt proprium.

Sed iſta reſponſio poſſet pati difficultates, quia dicit Porphyr. quòd coruus poteſt intelligi eſſe albus. ex quo uidetur tenere, ꝙ accidens inſeparabile eſt, ſeparabile ſecundum intellectum ab eo cuius eſt ſeparabile, ideo oportet etiam inuenire reſponſionem aliam ad ſaluandum reſponſionem Porphyrij. Poſſet.n. ſic argui contra ſi coruus poteſt intelligi albus, aut fiet intellectu vero, & ſic erit uera iſta propoſitio, coruus poteſt eſſe albus, aut hoc fiet intellectu falſo, & hoc nihil eſt, quia etiam poſſum intellectu falſo hominem exiſtimare eſſe aſinum. Reſpondeo ꝙ quum accidens inſeparabile non conſequatur principia eſſentialia ſpeciei, non repugnat talem naturam quantum ex ſe eſt intelligi eſſe ſine tali accidente. quanuis enim nullus coruus poſsit eſſe albus, ſed quilibet ſit niger, albedo tamen non repugnat coruo ex natura ſpecifica corui, ſed propter complexiones indiuiduales ſuppoſitorum corui. Proprium vero, quia conſequitur principia eſſentialia ſpeciei, ideo naturæ ſpecificæ inquantnm talis eſt, & inquantum huiuſmodi repugnat intelligi eſſe ſub oppoſito propriæ paſsionis. Ad argumentum dico, ꝙ coruus pōt intelligi albus ad ſenſum prædictum intellectu vero, ſ. quòd coruo non repugnat ex natura ſua ſpecifica intelligi ſub albedine.

Deinde quum dicit (diffiniunt) ponit duas alias diffinitiones accidentis quæ ſunt Phi. in libro topicorum. prima eſt talis, accidens eſt ꝙ contingit eidem ineſſe, & non ineſſe. iſta diffinitio non differt a prima ſecundum rem, ſed tantum ratione, quia prima datur per dici, & iſta per eſſe.

Sed quia ſupra diximus, ꝙ omne uniuerſale, & omne conſideratum a logico dicit ens rationis, ideo dubitari poſſet quomodo accidēs dicat talem relationem rationis. Poſſet ad hoc cōueniēter reſponderi ꝙ licet accidens ſit ens reale, tamen

le, tamen non cõſideratur a logico niſi ſub ratione vniuerſalis, ſicut etiam de ſubſtantia non tractatur niſi ſub ratione prædicamenti. iſta autem dicunt entia rationis. Dico præterea, quòd accidens eſt natura quædam cui conuenit eſſe contingenter in ſubiecto. a modis autem eſſendi accipiuntur modi intelligendi, & modi prædicandi, quia vnumquodque prędicatur de altero, ſicut intelligitur ei conuenire. vnde ſi intelligitur conuenire per ſe, prędicatur per ſe, ſi per accidens, prędicatur per accidens. Ipſi autem accidenti, vt eſt apprehenſum ab intellectu talem modum prędicãdi intellectus attribuit per quen dam reſpectum quem ipſe intellectus excogitauit, & attribuit accidenti, & non habet eſſe, vt ab extra, ſed vt habet eſſe cognitum in ipſo intellectu, ſicut ſupra dictum eſt de ſpecie, & de genere, & quia vnumquodque ſicut intelligitur, ita nominatur, ideò dupliciter poſſum nominare accidens, quamuis habeamus tantum vnum nomen, quod quidem eſt vnum quantum ad vocem, ſed plura quantum ad ſignificatum. Dico igitur, quòd hoc nomen accidens poteſt accipi dupliciter. Vno modo, vt eſt nomen primę impoſitionis, ſic ſignificat illam naturam realem, quę eſt accidens. Alio modo accipitur, vt eſt nomen ſecundę impoſitionis, & vt ſignificat relationem attributam tali naturę ab intellectu ſecundum, quòd apprehendit eam habere talem modum prędicandi de ſubiecto per differentias per ſe diuiſiuas prędicabilis, quę differentia eſt iſta, prædicare in quale accidentale non conuertibile, quòd de accidente dicendum eſt, de proprio, & differentia.

Deinde quum dicit (vel quod) ponit tertiam diffinitionem accidentis, quæ hæc eſt: accidens eſt, quod neque eſt genus, neque ſpecies, neque differentia, neque proprium, ſemper autem eſt in ſubiecto ſubſiſtens. Iſta diffinitio datur per negationes aliorum prædicabilium, & per proprium modum eſſendi accidenti cui non conuenit eſſe per ſe, ſed tantum in ſubiecto. Hęc igitur de vniuerſalibus dicta ſufficiant.

Explicit in vniuerſalia Porphyrij Expoſitio.

EXPOSITIO IN LIBELLVM PRÆDICAMENTORVM ARISTOTELIS.

Quæſtio proœmialis de ſubiecto libelli Prædicamentorum.

CIRCA librum prædicamentorum quæritur vtrũ prædicamentum ſit ſubiectum huius libri, & videtur, quòd non.

Primo ſubiectum vnum ſcientiæ debet eſſe vniuocum, ſed prędicamentum non eſt, quid vniuocum, quum de decẽ primis generibus nihil dicatur vniuoce.

Secundo ſubiectum huius libri ſunt decem voces. ergo prædicamentum non eſt ſubiectum. tenet conſequentia, quia vnius ſcientiæ eſt vnicum ſubiectum. antecedens eſt Boetij.

Tertio cuiuslibet ſubiecti ſunt aliquę paſsiones, quæ demonſtrantur in tali ſcientia cuius eſt ſubiectum: ſed nullæ paſsiones in hoc libro demonſtrantur de prædicamento. ergo non eſt in eo ſubiectum.

OPPOSITVM.

In oppoſitum arguitur illud eſt ſubiectum in ſcientia à quo ipſa denominatur. ſed iſte liber denominatur à prædicamento. dicitur enim liber prædicamentorum, ergo &c.

RESPONSIO,

Cum tribus concluſionibus.

Reſpondeo pro notitia huius quęſtionis pręmitto, ꝙ hoc nomen prædicamẽtum eſt terminus ſecundæ impoſitionis, & ſignificat quendam reſpectum rationis adinuentum à ratione, & attributũ rebus ſecundum quòd ſunt in intellectu. Præmitto ſecundo, quòd talis reſpectus eſt quidam ordo prioritatis, & poſterioritatis, ſiue ſuperioritatis, & inferioritatis. Nam extra intellectum animal non eſt prius homine, & equo & alijs ſpeciebus animalis, quum non habeat eſſe præter ſpecies ſuas; idem dico de ſubſtantia reſpectu corporis, & de quolibet ſuperiori reſpectu inferioris. ſed intellectus eſt, qui hunc ordinem excogitauit, & talem ordinẽ rebus attribuit, vt ſunt intellectu, & nominauit hoc nomine prædicamentum, eſt ergo prædicamentum quædam ordinatio ſuperiorum & inferiorum. Et dicitur aliquid eſſe in prædicamento eo, quòd eſt in tali ordine. Præmitto tertio, quòd prędicamentum poteſt accipi tribus modis. Vno modo pro ipſis rebus, quibus intellectus attribuit prædictum ordinem. Alio modo pro ipſo ordine: tertio, ꝙ conceptu quo mediante intellectus hũc ordinem rebus attribuit. poteſt addi quartus modus, vt accipiatur prędicamentum quarto modo pro rebus non quidem abſolutè: ſed vt ſtant ſub prædicto ordine, mediante conceptu intellectus. Præmitto quarto, quòd duplex eſt ſubiectum in ſcientia: vt dicit S. Doctor 2. 2. quęſtio. 1. articu. 2. vnum eſt obiectum materiale, aliud eſt obiectum formale. Obiectum, ſiue ſubiectum materiale ſunt ipſæ res in ſcientia conſideratę. Obiectum formale eſt ratio ſub qua omnia conſiderantur.

Et ex his reſpondeo ad quæſtionem per iſtas concluſiones. Prima concluſio. voces non ſunt ſubiectum libri prædicamentorum: hanc concluſionem ſic probo. Id ſine quo poteſt haberi aliqua ſcientia non eſt talis ſcientiæ ſubiectum, cum ſcientia ex obiecto dependeat, ſicut ex termino, ſed ſcientia libri

pdicamẽtorum poteſt haberi ſine uocibus. dato enim ꝙ nulla uox eſſet, adhuc poſſibile eſſet ꝙ aliquis excogitaret & per ſeipſum inueniret prædicamentorum notitiam. ergo &c.

Secunda concluſio ſubiectum materiale huius libri ſunt decẽ genera rerũ: probatur ſic iſta concluſio. Illud eſt materiale ſubiectum in ſciẽtia de quo principaliter in ſcientia tractatur: ſed in hoc libro principaliter agitur de decem primis generibus rerum. ſ. ſubſtantia, quantitate, qualitate, & huiuſmodi: ut patet ex proceſſu Philoſophus, ergo iſta ſunt ſubiectum materiale.

Tertia concluſio ratio formalis ſubiecti huius ſcientiæ eſt prædicamentum ſecundo modo acceptum ſiue reſpectus & ordo rationis, quẽ ſignificat hoc nomen prędicamentum. hanc concluſionẽ ſic probo. Idem eſt ſubiectũ totius ſcientiæ & ſingularium partiũ eius, ut patet ex primo poſteriorum ubi Phi. dicit ꝙ illa ſcientia eſt vna quæ eſt vnius generis ſubiecti habẽtis partes & paſſiones. Ex quibus uerbis elicitur ꝙ ſicut ſe habet ſubiectum ad ſcientiam, ita partes ſubiecti ad partes ſcientiæ, ſed ens rationis eſt ſubiectum in tota logica accipiendo ens rationis pro reſpectu rationis ut declaratũ eſt ſuper Porphy. ergo ens rationis, ſiue reſpectus rationis cum aliqua determinatione acceptus eſt ſubiectũ in partialibus libris logicæ. ſed tale ens rationis non eſt aliud in hoc libro niſi reſpectus importatus per hoc nomen prædicamentum, ergo &c. Ex quo ſequitur quod hoc nomen prædicamentum aliud ſignificat & pro alio ſupponit probatur ſic. Omne denominatiuum pro alio ſupponit, & aliud ſignificat, patet, quia hoc nomen album ſignificat albedinem, vt patebit in prædicamentis, non tamen ſupponit pro albedine, ſed pro re alba, vt cum dico album currit ly album ſtat pro ſubiecto albedinis, vnde & S. Doc. in quæſtionibus de potentia Dei, quæſtione nona, articulo quarto, dicit ꝙ adiectiua copulant ſubiectum, ſed prædicamentum dicitur de nominatiue de rebus, cum non prædicitur de eis vniuoce, nec æquiuoce, ergo aliud ſignificat & pro alio ſupponit ſiue copulat, non enim pro nunc facio vim in iſtis, ſignificat autem reſpectum ſiue ordinem rationis prædictum, & ſupponit pro rebus quibus attribuitur talis ordo rationis. Quarta concluſio totale ſubiectum huius libri includens ſimul materiale & formale eſt prædicamentum quarto modo acceptum iſta cõcluſio patet ex præcedentibus. Nã prædicamentum tali modo acceptũ dicit & res & conceptus & ipſum ordinem rebus attributum mediantibus conceptibus. Sciendum eſt autem ꝙ prædicamẽtum differt a prædicabili, quia prædicabile dicit tantum id quod de pluribus natũ eſt prædicari, & unum prædicabile puta genus ſignificat tãtum ordinem ad ſuas ſpecies. prædicamentum autem dicit totam ordinationem quæ eſt a genere generaliſſimo uſque ad ſpecialiſſimum ex his ſequitur, ꝙ genus generaliſſimum non dicitur propriiſſime prædicamentum, quia non dicit ex ſuo formali ſignificato talem ordinationem, ſed dicit negationem ſuperioris generis, licet extenſo uocabulo aliquando dicatur prædicamentum, ex eo ꝙ eſt ſupremum, quod continetur in tali coordinatione.

SOLVTIO.

Ad primum dico. primo, duplex eſt genus. aliquod. n. eſt genus prædicabile, de quo determinatũ eſt in libro Porph. & de ratione talis generis eſt ꝙ vniuoce prædicetur. Aliud eſt genus ſubijcibile, ꝙ alio nomine dicitur genus ſubiectum, & tale genus non requirit vniuocationem, ſed ſufficit ꝙ analogice prædicetur, vt dicit S. Doc. in pleriſq; locis: & confirmatur ſententia Egedij primo Poſteriorum. Dico ſecundo ꝙ licet prædicamentum dicatur tm̃ denominatiue de rebus quibus attribuitur intentio prædicamenti; eſt tamen in ſe quid uniuocum, & dicitur vniuoce de qualibet illarum ordinatione. ſicut etiam albedo

dicitur

dicitur denominatiue de homine & uniuoce de qualibet particulari albedine. Ad ſecundum negatur antecedens, ad probationem dico, ꝙ Boetius, & Simplicius dicunt librum prædicamentorũ eſſe de decem uocibus.i.de decem generibus rerum, quæ decem uoces nominãtur, ſcilicet ſubſtãtia, quantitas & huiuſmodi. Eſt autem de his rebus non abſolute, quantum ad entitatem earum, ſed ut ſtant ſub coordinationem quam dicit hoc nomen prædicamentum. Ad tertium negatur minor. Paſſiones. n. prædicamenti ſunt ꝙ habeant aliquod ſupremum genus, ante quod non ſit aliud genus: & ſimiliter ꝙ omnia in ꝑdicaméto contenta prædicentur uniuoce de ſuis inferioribus ſi inferiora habeãt, quod dico pp indiuidua quæ non habent aliquod inferius. & tamen ſunt per ſe in prædicamento, vt vult. S. Doct. in prima parte. q. 3. art. 3. ut infra declarabitur. his declaratis accedo ad expoſitionem textus.

Expoſitio in textum Prædicamentorũ. Vniuocis, & Analogis.

DE AEQVIVOCIS.

Aequiuoca dicuntur] totus iſte liber habet tres partes principales: In prima parte quædam declarantur neceſſaria ad notitiam prædicamẽtorũ; in ſecũda parte, quæ incipit ibi (ſubſtãtia eſt) agit de ipſis prædicamẽtis; in tertia parte, q̃ incipit ibi (quotiens ſolet opponi) agit de quibuſdã ſequẽtibus ad prædicamẽta. Prima pars habet quatuor capitula, quia.n. de ratione prædicamenti eſt, ꝙ in ea continetur prædicetur uniuoce, ideo primo declarat diuerſos modos prædicandi ibi, ęquiuoca.

Et quia omnis terminus ſignãs rẽ q̃ eſt in prædicamento eſt incõplexius; iõ ſecundo dicit ꝙ eorũ quæ dicuntur, aliqua dicuntur cum complexione & aliqua non ibi (eorum quæ dicuntur.)

Tertio ponit quaſdam regulas cões omnibus prædicamentis ibi (quando alterum.)

Quarto ponit ſufficientiam prędicamentorum ibi. (Eorum quæ ſine complexione.) In prima parte intendit hanc concluſionem. Quicquid prædicatur de altero, aut prædicatur æquiuoce, aut vniuoce, aut denominatiue hanc concluſionem ſic probat. Quicquid prædicatur, aut prædicatur ſecundum idem nomen & plures conceptus, & ſic eſt prædicatio æquiuoca, aut ſecundũ eãdem uocem & eundem conceptum eodem modo participatum, & ſic eſt prædicatio uniuoca, aut ſecundum ſolã differentiam caſus, & ſic eſt prædicatio denominatiua.

DE AEQVIVOCIS.

Pro notitia æquiuocorum primo eſt ſciẽdũ ꝙ eſſe æquiuocũ cõuenit & uocibus & rebus, per uoces ſignificatis. Ipſa uox uero ſignãs dr̃ æquiuocũ æquiuocãs, ipſe uero res ſignãta dñr æquiuoca æquiuocata, & quia de rõne uocis æquiuocæ eſt ꝙ immediate plures res ſignificet, ideo deſcribit ęquiuoca ęquiuocata in plurali. Huiuſmodi autem æquiuocata habent duplicẽ reſpectum, unum ad ipſam uocem per quam ſignificantur, & iſta eſt relatio ſignificati ad ſignum, alium uero reſpectum habent inter ſe quemadmodum, & infra condiſcipuli habẽt. Et quia contingit, quòd illi qui ſunt condiſcipuli reſpectu unius pręceptoris uel unius doctrinę, nõ ſunt condiſcipuli reſpectu alterius, puta ſi Sortes, & Plato Adiſcant geometriam a Pythagora & ſortes diſcat ẽt arithmetricam a Tullio, a quo nihil Adiſcat Plato, tunc Sortes & Plato erunt condiſcipuli reſpectu Pythagorę, non tamẽ erũt cóndiſcipuli reſpectu Tullij: ideo dico ſecundo quòd ea quæ ſunt æquiuocata reſpectu unius uocis poſſunt eſſe uniuocata reſpectu alterius, nam canis latrabilis & ſydus cęleſte quæ æquiuocantur in hoc nomine canis, uniuocantur in hoc nomine ſubſtantia, & ſimiliter iſta dictio animal, quę dicĩ uniuoce de ho-

mine & equo dicitur æquiuoce de homine vero & de homine picto. Verum, quia hic agitur de rebus ſignificatis per terminos nõ quo ad entitates ſuas, ſed inq̃tũ deſcendunt, uel cadunt in ordine p̃dicamentali, ideo diffiniuit æquiuoca per dici & non per eſſe: unde dicit æquiuoca dicuntur, & non dicit æquiuoca ſunt. Secundo ſciendum eſt ut dicit S. Doct. primo ſententiarum diſtinct. 33. articulo primo ad tertium, quòd ratio accipitur dupliciter, uno modo pro potentia ratiocinatiua, alio modo pro conceptu formato per actum ratiocinandi, dicit ergo Philoſophus, ꝙ æquiuocorum eſt commune ſolum nomen, ſed ratio. i. conceptiones ſunt diuerſæ.

Contra hoc arguo ſic, vbicunque eſt unum nomen, ibi eſt unus conceptus, ſed nomen æquiuocum eſt unum. ergo ſignificat unum conceptum: & per conſequens prædicatur de æquiuocatis ſecundum eundem conceptum: minor patet, maior probatur. Ex hoc quòd unitas uocis ſignificatiuæ ſumitur ex unitate cõceptus. Ad hoc reſpondeo de mente Sancti Docto. quolibeto quarto, quæſtione nona, articulo ſecundo, quòd duplex eſt unitas rationis, una eſt materialis, ſcilicet ipſa uox, alia eſt formalis, ſ. illa quæ ſumitur ex parte conceptus. dicitur autem iſta unitas eſſe formalis, quia conceptus eſt ratio ipſa uoci qua ſignificat rem: nomen æquiuocum eſt unum tantum unitate materiali, & non unitate formali.

Contra iſtam diuiſionem arguo ſic, præter iſtos modos prædicandi eſt unus alius modus qui dicitur prædicatio analogica ergo philoſophus eſt diminutus. R̃ndeo negatur conſequentia quia implicite loquitur etiã de analogia, & maxime quũ dicit animal prædicari æquiuoce de homine uero & de picto. Conſtat. n. ꝙ dicitur de homine picto per analogiam ſiue reſpectũ ad hominem uerum, eo ꝙ eſt imago eius, & ideo non dicitur de eis pure ęquiuoce, ſed analogice. Sed quia analogia partim cõuenit cum æquiuocatione & partim cum uniuocatione, prius declarat quid ſint ęquiuoca & uniuoca, ut his cognitis tãquam extremis cognoſcatur analogia tanquam medium eorum.

DE VNIVOCIS.

Vniuoca dicuntur] Phi. eadem ratione diffinit uniuoca per dicũtur, ſicut & æquiuoca. Pro notitia uero eius partis eſt ſciendum primo ꝙ terminus uniuocus immediate ſignificat tantum unum . i. naturam aliquam quæ de ſe eſt una, uerbi gratia hoc nomen animal ſignificat ſubſtantiam animatam ſenſibilem, & nihil plus dicit explicite. hæc autem natura non efficitur plures niſi per differentias, quæ ipſam in ſpecies diuidunt, differentia autem non eſt de ratione generis, ut dictum eſt ſuper Porphyr. & ideo ſi conſideretur natura animalis per abſtractionem ab omnibus quæ non ſunt de eius diffinitione, quòd eſt conſiderare eam per ſe & ſolitarie, ipſa eſt tantum una, & per conſequens hoc nomen animal immediate ſignificat tantum unum conceptum. Idem dico de aliis terminis uniuocis qui tãtum mediate ſignificant plura ſub eis contẽta, puta plures ſpecies uel plura indiuidua. huiuſmodi autem dicuntur uniuocata, & terminus ea ſignificans dicitur uniuocum uniuocans. Ex his dico ꝙ ratione pluralitatis mediate contentorum ſub termino uniuoco diffinit Phi. uniuoca in plurali.

Dico ſecundo ꝙ omnia uniuocata ęquæ participant conceptum & naturã, q̃ immediate ſignificat terminus uniuocus: licet ſi inter ſe comparentur vnum ſit pręſtantius alio. Homo. n. ratione ſuę differentiæ. i. quia rationalis eſt, eſt nobilior bruto, æqualiter tamen utrique eſt ſubſtantia animata ſenſibilis, nec in hoc diſtinguitur homo & aſinus, propter hoc dixit philoſophus ꝙ (uniuoca dicuntur quorum nomen eſt commune, & ratio per nomen ſignificata eſt communis) ſed ut diſtinguamus uniuoca ab analogis, addendum eſt, ꝙ illa ab eis æqualiter participãtur. Ex prædictis

ſequitur

ſequitur,quòd vniuocum, & æquiuocũ diſtinguitur. Primò,quia vniuocum immediatè ſignificat vnam tantum rem. Aequiuocũ vero immediatè ſignificat plures. Secundo,ꝙ tam terminus vocalis,q̃ ſcriptus & mentalis pōt eſſe vniuocus. nullus autem mentalis terminus, ſiue conceptus eſt ęquiuocus.

DE ANALOGIS.

Reſtat modo dicere de analogis. Vbi ſciendum eſt,ſicut dicit S. Doct. 1. ſent. diſtinct. 19.q.6. artic. ſecundo ad quintum,quòd analogia eſt triplex. aliquod enim eſt analogum,quod dicit plures rationes explicitè, vt hoc nomen ſanum: nam alia ràtione dicitur animal ſanum, ſcilicet,quia habet in ſe formaliter ſanitatem,& alia ratione medicina dr̄ ſana, ſcilicet,quia eſt cauſatiua ſanitatis. Aliud eſt analogum, ꝙ dicit tantum vnam rationem æqualiter participatam, quæ tñ non habet vniforme eſſe in analogatis, ſicut corpus dicitur de corporibus cœleſtibus,& de inferioribus,ſed in corporibus cœleſtibus habet eſſe incorruptibile,in alijs vero habet eſſe corruptibile. Aliud eſt analogum, ꝙ dicit tantum vnam rationem in actu, ſed inæqualiter participatam, ſicut ens ſignificat vnum cōceptum, qui per prius dicitur de ſubſtantia, & per poſterius de accidente. Nam ens ſignificat id cui conuenit eſſe. Conſtat autem,ꝙ eſſe per prius cōuenit ſubſtantiæ,q̃ accidenti, quia ſubſtantia habet eſſe per ſe. Accidens autem habet eſſe tantum in alio. Eſt tamen differentia inter huiuſmodi analoga, quia analogum primo modo cum dicat plures rationes in ordine tñ ad vnum numero,puta ſanum dicitur de multis in ordine ad ſanitatem animalis, ſub ea ratione qua dicitur de uno, eſt extra rationem alterius,nam ſanitas, vt dr̄ de pulſu eſt extra rationē medicinæ. Vnde ſi volo diffinire ſanitatem medicinæ non ponam in eius diffinitione ſanitatem pulſus. Dico tamen,ꝙ primum analogatorum ponitur in diffinitione omnium aliorum: quod patet,nam medicina dr̄ ſana,quia ſanitatem cauſat animalis: & pulſus dicitur ſanus, quia eſt ſignum ſanitatis animalis,& ſic de huiuſmodi. analogum autē ſecundo,& tertio modo dictum non poteſt eſſe extra rationē alicuius analogatorum,quia dicit tm̄ vnam rationē. Differunt ſecundo,quia tātum primus modus analogiæ facit rationem multiplicem,& ex conſequenti cauſat fallaciam æquiuocationis, vt patet in hoc paralogiſmo,quia omne ſanum viuit: medicina eſt ſana: ergo viuit. alij autem duo modi non cauſant talem fallaciam. Differunt tertio,quia analogum primo modo acceptum eſt tantum in vno analogatorum per propriam rationem: ſicut patet,ꝙ propria ratio ſanitatis.ſ.adequatio humorum eſt tantum in animali. Alij autem duo modi ſunt in omnibus analogatis. Præter hos modos reperitur alius modus analogiæ ex hoc ꝙ vnũ imitatur alterum: ſicut patet ꝙ animal dicitur de homine picto,quia eſt ſimilitudo hominis veri. & hunc modum ponit S. Doct. 1. parte, quæſt. 13. articulo 5. quamuis hic modus forte eſt reducibilis ad aliquem prædictorum. Sciendum eſt, quòd quando terminus analogus ſimpliciter dicitur, ſemper intelligitur de eo, de quo per prius dicitur. Vnde ens ſimpliciter dictum, ideſt ſine aliqua determinatione accipitur pro ſubſtātia, & ſanitas dicta ſimpliciter accipitur ꝑ ſanitate animalis: vt dicit S.Doct.in primo perihermenias lectione quinta. Patet ex prædictis,quòd analogum differt ab vniuoco,& æquiuoco,quia de ratione vniuoci eſt,quòd dicat tantum vnam rationem: de ratione ęquiuoci eſt, ꝙ dicat plures. analogum autem poteſt dicere & vnam rationem & plures,vt patet in diuerſis modis analogiæ ſupradictis. Item ſequitur, ꝙ non ſolum terminus uocalis,& ſcriptus, ſed etiam mentalis poteſt eſſe vniuocus, ut patet de illo vniuoco, quod dicit unam rationem tantũ. Et per conſequens apparet, quia analogum mediat inter vniuocum,& ęquiuocum. Nam in analogis non tātum

vox eſt communis ſicut in æquiuocis. ſed communis eſt etiam ratio nominis, non tamen æqualiter, ſicut in uniuocis. Item de ratione uniuoci eſt ꝙ prædicetur eſſentialiter de uniuocatis: hoc aũt non eſt de ratione analogi, ſanitas enim non dicitur eſſentialiter de medicina: ſed denominatiue ut dicetur infra.

De Denominatiuis, cum quæſtione de eorum determinata ſignificatione.

DEnominatiua dicuntur quęcũque ab aliquo ſolo caſu differentia ſecundũ illud nomen habent appellationem]. Iſta eſt deſcriptio denominatiuorũ, in qua Phi. dici ꝙ ad denominationem ſufficit ꝙ denominans & denominatum conueniant in principio dictionis ſignificantis utrunque, & ꝙ differant in fine: ſicut album denominatur ab albedine, & iuſtus a iuſtitia. Ex quo uidetur dicere Philoſophus quòd denominans & denominatum ſunt idem re & ſolum differunt quo ad modum ſignificandi.

QVAESTIO,

De præciſa denominantis & denominati ſignificatione.

Vt ergo pateat iſta difficultas, quæro an denominans & denominatum ſignificent præciſe eandem rem, & uidetur quòd non. Primo terminus denominãs ſignificat tantum formam, puta hoc nomen albedo ſignificat tantum qualitatem, denominatũ autem ſignificat ſubiectum, ergo non ſignificãt penitus idẽ, prima pars antecedentis patet, ſecundam probo tripliciter.

Primo omne nomen plurificatur plurificato ſuo præciſo ſignificato: ſicut patet ꝙ ubi ſunt tria animalia rationalia ibi ſunt tres hoies, ſed denominatiuum non plurificatur plurificata forma, ergo non ſignificat præciſe ſiue tantum formam, ſed etiam ſubiectũ, maior patet, minor probatur. nam in lacte ſunt duę qualitates, ſ. albedo & dulcedo, & tamen ab illis duabus formis non dicitur ꝙ lac ſit duo qualia, ſed tantum unũ quale. Conſtat autem ꝙ quale denominatur a qualitate, ut dicit Philoſophus in capitulo de qualitate.

Secundo ſi denominatum ſignificat tantum formam, puta ſi album ſignificat ſolum albedinem, ſequitur ꝙ iſtæ propoſitiones ſint ueræ, albedo eſt alba, & album eſt albedo, ſed hoc eſt falſum, ut patet, ergo album nõ ſignificat tantum albedinem. Primam conſequentiam probo. Omnis propoſitio in qua idẽ dr̃ de ſe ipſo eſt uera, & nulla eſt uerior ipſa, ut Boetius dicit, ſed ſi album ſignificat ſolum albedinem in illis propoſitionibus, idem dicitur de ſeipſo. ergo ſequitur ꝙ ſunt veræ. Confirmatur quia phi. 7. meta. dicit ꝙ in ſimo reperitur ſimus, ſ. naſus, ſed ſimum eſt denominatum a ſimitate. ergo aliquid denominatum ſignificat ſubiectum.

Tertio id quod non excluditur per dictionem excluſiuam additam termino ſignificatur per ipſum, quum dictio excluſiua excludat omne quod eſt extra ſignificatum termini, ſed dictio excluſiua addita termino denominatiuo non excludit ſubiectum, ſi enim dico tãtum album currit non excluditur ipſum ſubiectum albedinis alioquin propoſitio eſſet falſa. ergo idem quod prius. In oppoſitum eſt textus Phi. dicentis quòd album puram qualitatem ſignificat.

RESPONSIO

ad quæſtionem.

Reſpõdeo ad qõnẽ, & præmitto aliquas diſtinctiones, quibus declaratur quomodo aliquid diuerſimode denominatur, & poſtea reſpondebitur ad quæſitum. Dico ergo primo, quòd abſtractum & concretum differunt a denominante & denominato, ſicut magis cõmune a minus communi, licet enim omne denominans ſit abſtractũ, & omne denominatiuum ſit concretum. non tamen econtrario. Nam abſtractum & cõcretum ſunt in omni prędicamento,

& inter

& inter res eiuſdem prædicamenti : vt dicit ſanc. doc. prima parte, quæſtione quarta, articulo primo ad primum, homo enim eſt quid concretum, humanitas vero abſtractum, denominatio autẽ prima attenditur, ſecũdum, ꝙ res vnius prædicamenti dicitur de rebus alterius prædicamenti, & quia res vnius generis non eſt de ratione rei alterius generis: quum prædicamenta ſint impermixta, vt dicit Philoſophus 1. Poſteriorũ, ideo denominans non eſt de eſſentia denominati, licet poſsit aliquando per ſe prędicari de denominato: vt patet, quia ꝓpria paſsio denominat ſuum ſubiectũ; de quo tamẽ per ſe prædicatur. Patet ex his, ꝙ denominatio proprie accepta eſt tm̃ ſm formas accidentales. q̃uis in proprie & largo mõ ſit etiam ſm formas eſſentiales. hõ. n. denominatur ad humanitate quamuis extenſo uocabulo. Dico ſecundo, ꝙ omne denominans ſe habet reſpectu denominati per modum formę, licet nõ ſemper ſit forma quod patet. nã aliquis dr̃ veſtitus a veſte, conſtat aũt, ꝙ veſtis non eſt forma, ſed quid compoſitum, dr̃ tñ hr̃e modum formæ, quia formę eſt dare eſſe ei cui aduenit, ueſtis autem dat eſſe veſtitum. Dico tertio, ꝙ aliquid poteſt dupliciter denominari, vno modo a denominatione intrinſeca, & talis denominatio eſt ſemper a forma inhærente ei quod denominatur. Alio mõ denoĩtione extrinſeca: & hęc eſt a re nõ inhærente. Sed ut poſsit cognoſci in quibus eſt hæc, vel illa denominatio, ſciendum eſt, ꝙ entium quædam ſunt abſoluta: quædam vero relatiua, in abſolutis non poteſt fieri denominatio niſi a forma inhærente, vt elicitur a ſanct. doc. in quæſtionibus de veritate. q. 1. artic. 4. in fine, non. n. denominatur aliquid albũ niſi ab albedine inhærentẽ, nec dulce, nec calidum niſi hmõi formæ ſibi inhæreant. In relatiuis vero poſsibile eſt, ꝙ fiat denominatio ab extrinſeco, non tamen in omnibus. Relatiuorum. n aliqua ſunt ipſæ relationes, aliqua vero nõ ſunt ipſæ relationes, ſed entia abſoluta, licet concernant aliquem reſpectũ, eiuſmodi eſt actio locus, tempus, & hmõi: ſi loquamur de ipſis relationib⁹, nulla res poteſt denominari, niſi a relatione inhęrente. nullus. n. eſt pater niſi paternitate quę in ipſo eſt, vt. S. D lib. ſecundo contra Gentiles c. 13. Eſt tamen aliqua dr̃ia inter formas abſolutas & relationes: qa vt dicit libro quarto ſententiarum d. 8. q. 1. articulo ſecundo, quæſtiuncula prima ad primum. In relatiuis põt aliquid denominari & diſponi aliquo ſui generis, non tamen per ſe, ſed per accidens. Nam patris poteſt eſſe pater, & filij põt eſſe filius. Dico autem non per ſe: quia pater dicitur per ſe tantum pater filij, & filius tãtum patris filius. In abſolutis vero non poteſt aliquid diſponi ſiue per ſe, ſiue per accidens aliquo ſui generis. Non enim albedinis eſt albedo, nec qualitatis eſt qualitas. Si autem loquamur de abſolutis cõcernentibus reſpectum: ſic poteſt fieri denominatio a forma nõ inhærente. Aliquid enim dicitur locatum, & in tempore, quum tamen locus & tempus non ſit in locato aut re temporali, ſed locus eſt in locante & tempus in primo metaphyſicæ ut dr̃ quarto phyſicorum. Aliquid etiam denominatur ab actione non ſoli inhęrente, quum actio recipiatur ſubiectiue in paſſo ut declarabitur in ca. de actione: & quantũ ad propoſitum ſpectat, clarum eſt, ꝙ aliqd dr̃ viſum nõ a viſione ſibi in hęrente quũ viſio ſit actio manẽs in agente: quicquid ſit de actionibus in materiam exteriorem tranſeuntibus; contingit enim eſſe aliquas actiones in quas actiones concluditur determinatus effectus, quia nõ poſſunt niſi ad talem effectum terminari, vt dicit ſanctus doctor prima parte quæſtione. 17. articulo ſecundo, ſicut florere non poteſt terminari niſi ad flores & in his poteſt fieri denominatio non tm̃ ab actione, ſed etiam ab effectu. Dicimus. n. quia arbor flores floritione, & ꝙ floret floribus. Ex prædictis dicitur, ꝙ quando aliquid denominatur tale per reſpectum ad alterum, talis denominatio eſt extrinſeca, vt patet de locato reſpectu loci, & de viſo reſpectu viſionis.

Contra

Contra hoc arguitur ſic. Aer denominatur illuminatus per reſpectum ad ſolem, & tamen ipſa denominatio non eſt extrinſeca, quum lumen ſit ſubiectiue in aere, ergo &c.

Reſpondeo ex ſententia ſancti doctoris in quæſtionibus de veritate quæſtione ſecunda, articulo quarto ad ſecundũ, ꝙ dupliciter denominatur aliquid per reſpectum ad alterum. Vno modo quando ipſe reſpectus eſt ratio denominationis ſicut vrina dicitur ſana ex hoc ſolo, quòd refertur ad ſanitatem animalis ſicut ſignum ad ſignatum, & talis denominatio eſt extrinſeca. Alio modo denominatur aliquid per reſpectum ad alterum: non quòd reſpectus ſit ratio denominationis, ſed ratio denominationis eſt forma ſibi inhærens, quam tamen formam non habet niſi altero ſibi communicante ita, quòd reſpectus eſt cauſa ſue denominationis: & talis denominatio eſt extrinſeca, hoc ſecundo modo denominatur aer lucidus, per reſpectum comparationis ad ſolem, nõ quòd referri ad ſolẽ ſit lucere aeris, ſed quia reſpectus aeris ad ſolem, ſcilicet directa oppoſitio eſt cauſa, quòd aer luceat, Dico autem talem oppoſitionem eſſe cauſam nõ quidem dantem aeri lucem. quia talis cauſa eſt ſol, ſed eſt cauſa ſine qua non. Nunquam.n.aer illuminaretur a ſole niſi ad eum haberet oppoſitione.

CONCLVSIO Reſponſionis.

Iſtis declaratis pro notitia denominationis reſpondeo ad quæſitum iſta vnica concluſione. Denominatum differt a denominante ſolum quo admodũ ſignificandi, & ſignificat præciſe eãdem rem. verbi gratia album ſignificat tantum albedinem, & nõ ſubiectum, & calidum ſignificat tantum caliditatem, & idẽ dico de omnibus nominibus accidentium. Probatur iſta concluſio primo auctoritate Phil. dicentis infra in c. de ſubſtantia, ꝙ album ſolam qualitatẽ ſignificat. Secundo arguitur ſic, ſi album ſignificaret albedinem & ſubiectum ſequitur, ꝙ eſſet ens per accidens: quum ſubiectum & albedo ſint res diuerſorũ generum: ſed album non eſt ens per accidens; licet hõ albus ſit ens per accidẽs vt dicitur quinta metaphyſicę: ergo &c. Tertiò ſi ſignificaret ſubiectum, maximè ſignificaret illud ſine quo albedo eſſe non poteſt, puta corpus, ſed album non ſignificat corpus, quia tunc eſſet nugatio dicendo corpus album, quum idem bis diceretur, ergo album non ſignificat ſubiectũ. Quarto ſi ſignificaret ſubiectũ tunc non diffiniretur per additamẽtũ, hoc eſt falſum, ut dicit Phil. ſeptimo metaphyſicæ: conſequentia patet, quia ſi albũ ſignificat ſubiectũ, tũc quicquid ponitur in diffinitione albi eſt de eſſentia eius; talis autem diffinitio nõ eſt per additamentum,

SOLVTIO

Ad primum negatur ſecunda pars antecedentis. Ad primam probationem dico, ꝙ differentia inter nomina adiectiua & ſubſtantiua quia nomen ſubſtantiuum ſignificat rem per modũ ſubſtantiæ: ſignificat.n.per modũ per ſe ſtãtis, q̃ eſt modus eſſendi ſubſtãtiæ, & q̃a ſubſtãtia habet vnitatem & pluralitatẽ ex ſe, ideo nomen ſubſtantiuum non plurificatur niſi ad pluralitatẽ rei ſignificatæ. Nomen vero adiectiuũ ſignificat ꝑ modũ adiacẽtis alteri, qui eſt modus accidẽtis: & quia accidẽtia plurificantur ex ſubiectis, ideo nomen adiectiuũ plurificat̃ ad pluralitatẽ ſuppoſitorũ negat̃, ergo maior de nominib. adiectiuis cuiuſmodi eſt hoc nomen album. Dico tamen ꝙ huiuſmodi adiectiua copulant ſubiecta ſua. Album enim ſignificat albedinem, ut eſt copulata ſubiecto, & ideo ſolet dicere ſanct.doc. quòd adiectiua non ſupponunt, ſed copulant. Quod ſi quis obiiciat in iſta propoſitione albũ currit ſub ly albũ licet deſcẽdere diſiunctiuè, ergo ſupponit determinate. Reſpõdeo, ꝙ album dicit unum ſignificatiue, ſcilicet ipſam albedinẽ, & tale nõ ſupponit,

ſed copulat ſubiecto, nec licet deſcẽdere ſub eo: non enim iſta aut illa albedo currit. Aliud vero dicit connotatiuè.ſ. ſubiectum: & quantum ad hoc pro ipſo ſupponit. Nam quum dico; album currit dico, ꝙ hoc vel illud ſubiectum albedinis currit. Ad omnia ergo argumenta, quibus argueretur ꝙ album dicit ſubiectum reſpondendũ eſt, ꝙ dicit ipſum connotatiuè: & ratione huius dicit aliquando Phil. quòd album in nullo prædicaméto eſt, ꝑpter duplex ſignificatũ.

Ad ſecundam negatur conſequentia, quia ad veritatem propoſitionis nõ ſufficit identitas rei, ſed etiam requiritur idem modus ſignificandi: Nam prædicatio eſt per actum intellectus attribuẽtis prædicatum ſubiecto, vt dicit Albertus: ſi ergo aliquam rem concipiat intellectus cũ præciſione, & per ſe, & alio conceptu concipiat eandem rem vt in exiſtentem alteri, tunc illam entitatem, vt ſtat ſub iſtis oppoſitis conceptibus, de ſe ipſa non annunciabit, huiuſmodi eſt album, & albedo, quia albedo ſignificat abſtractiuè, album vero concretiuè. Boetius autem ſic intelligit, ꝙ nulla eſt verior prædicatio, quàm quãdo idẽ eodem modo conceptum de ſe ipſo dicitur, dicendo album eſt album, & albedo eſt albedo: quæ propoſitiones habent vtique veritatem. Ad confirmationem negatur prima conſequentia, quia non dicit Phi. ꝙ ſimũ ſignificat naſum: ſed quòd concernit naſum, ut determinatam materiam, & ideo eſt nugatio dicere, eſt naſus ſimus: aliqua vero alia adiectiua, ut album, non ſignificant formam concernentem determinatam materiam, ſed tantum ſub ratione confuſa dicunt ſubiectum.

Ad tertiam negatur maior, quia vt dicit Sanctus Doctor, prima parte quæſtione 51. articulo quarto ad tertium, dictio excluſiua addita termino non excludit partes, nec ea quæ ſunt idem ſuppoſito cum re ſignificata: ſubiectum autem formæ, & ipſa forma ſunt idem ſubiecto.

De duplici diuiſione terminorum, & quid importent hæ diſtinctiones in, & de.

EOrum quæ dicuntur.] Illud eſt ſecundum capitulum huius tractatus in quo Philoſophus ponit duas diuiſiones: prima eſt talis, eorũ quæ dicuntur, ideſt terminorum, uel rerum ſignificatarum per terminos, quædam ſunt complexa, & quædam incomplexa. Valet iſta diuiſio ad propoſitum, quia non ponuntur in prædicamento niſi incomplexa: nec indiget iſta diuiſio aliqua expoſitione. Secunda diuiſio eſt iſta, Eorũ quæ ſunt, quædam nec ſunt in ſubiecto, nec de ſubiecto dicuntur. Quædam ſunt in ſubiecto, & dicuntur de ſubiecto. Quædã non ſunt in ſubiecto, & dicũtur de ſubiecto. Quædam ſunt in ſubiecto, & nõ dicuntur de ſubiecto.

Pro notitia huius diuiſionis primo ſciendum eſt, quòd iſta dictio in, vt dicit S. Doctor primo ſententiarũ, diſtinctione 36. quæſt. 1. art. 3. importat diuerſas habitudines, ſecundum quòd diuerſis coniungitur, puta eſſe in loco, vel in tẽpore: vnde etiam Philoſophus quarto Phyſicorum ponit octo modos dicendi in. Iſta autẽ propoſitio de propriẽ importat conſubſtantialitatem, ut idẽ ſanctus Doc. dicit prima parte, q. 41. dicimus enim quòd cultellus eſt de ferro, & ꝙ filius eſt de patre, cũ quo eſt eiuſdem ſubſtantiæ ſecundùm ſpeciem. non autẽ dicimus, quòd domus ſit de ędificatore.

Secundo eſt notandum, quòd ſubiectum accipitur dupliciter, vno modo ꝓ inferiori reſpectu ſuperioris, alio modo pro ſubiecto accidentis. Quædam ergo dicuntur de ſubiecto, & non ſunt in ſubiecto, pro vt ly in dicit habitudinem inhęrentię, & huiuſmodi ſunt ſecundæ ſubſtantiæ. Alia non dicuntur de ſubiecto, nec ſunt in ſubiecto, & huiuſmodi ſunt primæ ſubſtantiæ, quæ non dicuntur de inferiori, quum non habeant aliquid inferius, nec ſunt in ſubiecto, quũ non ſint accidentia. Alia dicũtur de ſubiecto,

iecto,i.de inferiori,& ſunt in ſubiecto, ſicut accidens,& huiuſmodi ſunt genera,& ſpecies de genere accidentium. Alia non dicuntur in ſubiecto,quia non habent aliquid inferius, ſunt tamen in ſubiecto, & huiuſmodi ſunt indiuidua accidentium.

Quomodo intelligenda ſit hæc regula, quicquid prędicatur de prædicato, prædicatur & de ſubiecto.

QVando alterũ de altero.] Iſtud eſt tertium capitulum in quo Philoſophus ponit tres regulas. Prima eſt iſta quicquid prædicatur de prædicato,prædicatur,& de ſubiecto. Pro notitia huius regulæ eſt ſciendum primo, quòd aliqua ſunt prædicata per ſe, aliqua ſunt prædicata per accidens: prædicata per ſe dicit S. Doct.in quæſtionibus de potentia, q.6. art.2.ad ſextum. Sunt illa, quæ conueniunt alicui inquantum eſt tale, ſicut homini,inquantum eſt homo,conuenit eſſe animal,& rationale, & huiuſmodi. Prædicata vero per accidens ſunt, quæ non conueniunt alicui inquantum tale, ſicut eſſe album nõ conuenit homini,vt eſt homo,quũ poſsit eſſe homo ſine albedine. Et quia in omni īferiori inquãtum huiuſmodi eſt ſuum ſuperius: quũ ſuperiora ſint de ratione inferiorum: ideo quicquid cõuenit ſuperiori inquãtum tale eſt, conuenit etiam inferiorib. Dicit ergo S.Doc.in loco prææallegato: quòd iſta regula tenet tantum in prædicatis per ſe,& nõ in prædicatis per accidens. Ex hoc ſequitur, ꝙ quando aliqd dicitur de ſuperiori, vt diſtinguitur aliquo modo ab inferiori, tunc illud non prædicatur de inferiori, verbigratia eſſe genus conuenit animali,ut diſtinguitur ab homine, & ideo non dicitur de homine intentio generis: quia illa intentio conuenit animali nõ per ſe,i. inquantum tale, alioquin conueniret omni animali, ſed conuenit ei, inquantum apprehẽditur ab intellectu, vt quid cõmune multis ſpeciebus. Accidit autem naturæ animalis, quòd ſic ab intellectu apprehendatur. ſimiliter non ſequitur, ſi homo eſt ſpecies,ꝙ ſortes ſit ſpecies.

Contra hanc expoſitionẽ arguit Antonius Andreæ dicẽs ex hoc ſequi,quòd iſta conſequentia ſit bona: animal eſt ſubſtantia; ergo homo eſt ſubſtantia: quia ſubſtantia prædicatur per ſe de animali,ergo ſi quicquid prædicatur per ſe de ſuperiori, ſequitur prædicari de inferiori,valet illa conſequentia: quòd autem talis conſequentia non tenet, probat ipſe,quia eſt arguere a pluribus cauſis veritatis ad vnam earum: nam quòd animal ſit ſubſtantia,poteſt eſſe vna cauſa,quia aſinus eſt ſubſtantia, & poteſt eſſe alia cauſa, quia homo eſt ſubſtantia; dicere ergo animal eſt ſubſtantia, ergo homo eſt ſubſtantia, eſt arguere ab antecedente habente plures cauſas veritatis ad vnam earum.

Et confirmo argumentum eius, quia ibi arguitur a ſuperiori non diſtributo ad inferius; quam conſequentiam conſtat non ualere. Ex his dicit ipſe, hanc regulam debere ſic intelligi: ꝙ quicqd eſt ſuperius ſuperiore, eſt ſuperius inferiore.

Pro reſponſione ad argumentum dico, quòd eſt differentia inter prædicata per ſe,& per accidens, quia prædicata per ſe,per prius conueniunt naturis, & per eas conueniunt ſuppoſitis naturarum. Nam eſſe animal,& eſſe riſibile,ꝑ prius conuenit homini,quàm ſorti: unde iſta propoſitio homo eſt animal, eſt vera primo, & per ſe, iſta autem ſortes eſt animal,eſt quidem per ſe, ſed nõ primo, quia eſſe animal conuenit ſorti per aliud, ſ. per hominem, cum igitur ſubſtantia dicatur per ſe de animali,cauſa veritatis iſtius propoſitionis, animal eſt ſubſtantia,non ſunt, quia aſinus, uel homo,vel quæcunque alia ſpecies animalis, ſit ſubſtantia: ſed eſt totum oppoſitum, quia eſſe ſubſtantiam conuenit homini,& aſino,ex eo,ꝙ ſunt animalia: patet igitur,ꝙ ibi non arguitur a pluribus cauſis veritatis ad vnam: ſed arguitur ab antecedente, ꝙ eſt cauſa veritatis

tis ſui cõſequẽtis: q̃ cõſequentiã cõſtat a viro docto non eſſe impugnandam.

Prædicata aũt per accidens per prius conueniunt indiuiduis q̃ naturis, unde cauſa veritatis iſtius propoſitionis aĩal currit, eſt, quia iſtud vel illud aĩal currit & ideo ſi ſic arguat, aĩal currit, ergo hõ currit, eſſet arguere ab antecedente habente plures cauſas ueritatis ad vnam earum, quod non eſt in propoſito.

Ad confirmationem quam facio, dico primo, a ſuperiori diſtributo ad ſuũ inferius, eſt bona conſequentia, vt omnes concedunt, diſtribui autem terminũ eſt facere, ꝙ ſtet pro omnibus ſuis ſuppoſitis. Dico ſecundo, ꝙ eſt duplex dici de omni, ſiue dupliciter contingit propoſitionem eſſe vniuerſalem: uno modo, quando terminus cõis diſtribuitur mediante ſigno vniuerſali, & hęc dr̃ vniuerſalitas prioriſtica. Alio mõ quando prædicatum eſt de eſſentia, vel per ſe conuenit ſubiecto: quia tunc prædicatũ conuenit oĩbus contentis ſub ſubiecto: & hæc dr̃ vniuerſalitas poſterioriſtica, vt patet primo Poſteriorum: tm̃ enim ſignificat iſta propoſitio, hõ eſt aĩal, quãtum iſta, oĩs hõ eſt aĩal. Patet ex iſtis, ꝙ arguere a ſuperiori ad inferius in prędicatis per ſe, cuiuſmodi eſt in prædicta cõſequentia, eſt arguere a ſuperiori diſtributo poſteriorice ad ſuum inferius, quæ conſequentia eſt ab omni erudito dialectico concedenda. Poſſet tamẽ prędicta regula ſaluari ẽt in prędicatis accidentalibus, ſi addamus vniuerſaliter, ut ſit ſenius, quicqd ꝑdicaĩ de ꝑdicato uniuerſaliter, dr̃ etiã de ſubiecto: & ſic intellecta regula nullam patitur inſtantiam.

Exponuntur et examinantur duæ regulæ, diuerſorum generum non ſubalternatim poſitorũ, ſunt diuerſæ ſpecies et differentię. Et ſubalternatorũ vero generum, &c.

Diuerſorum generum non ſubalternatim poſitorum: diuerſę ſunt ſpecies & differẽtię.] Iſta eſt ſecũda regula ſiue maxima huius capituli: pro cuius notitia eſt ſciendum, quòd illa genera dicuntur ſubalternatim poſita: quorum vnũ ſub alio continetur, vel ſaltem ambo ſub vno tertio. Debet ergo ſic intelligi, ſpecies & differẽtiæ unius generis non poſſunt eſſe ſpecies aut differentiæ alterius generis, niſi vnum eorum ſub alio contineatur, vel ſaltem ambo ſub uno tertio: quod ideo dicitur, quia bipes ponitur loco differentiæ uolatilis, & loco differẽtiæ greſſibilis: quamuis unum iſtorum ſub alio non contineatur, ſed vtrumque continetur ſub tertio, puta ſub animali.

Iſta regula habet maximas difficultates, puta utrum ſimilitudo, quæ eſt de genere relationis, ſit idem cum albedine in qua fundatur, quæ eſt qualitas. Et idem dico de multis alijs quæ magis ad metaphyſicam Philoſoph. ſpectant, cuius eſt conſiderare de eodem & de diuerſo, tanquam de proprietatibus entis ꝙ eſt eius ſubiectum.

Solet tamen cõmuniter contra hanc regulam fieri inſtantia de corpore, ꝙ eſt ſpecies ſubalterna prædicamenti, ſubſtantiæ, & etiam eſt in genere ſubſtantie, & etiam eſt in genere quantitatis.

Ad quod reſpondet ſanctus doctor in tractatu de eſſe & eſſentia capitul. ſecundo dicens, ꝙ aliter accipitur corpus, quum dicitur eſſe ſpecies quantitatis, & aliter quum dicitur eſſe ſpecies ſubſtantiæ, & aliter quum dicitur eſſe pars animalis. Si enim accipiatur corpus pro trina demẽſione, ſcilicet, longitudine, latitudine, & profunditate, ſic eſt in genere quantitatis. Si uero accipitur pro ſubiecto ipſius trinæ dimenſionis, ſic eſt ſubſtantia. Sed notandum eſt, quod hoc nomen corpus poteſt accipi, prout ſignificat rem, quæ habet talẽ formam, ex qua in ipſa re ſequatur deſignabilitas trium dimenſionum cum præciſione: vt ſcilicet ex illa forma nulla vlterior perfectio ſequatur, & ſiquid aliud ſuperadditur, totum ſit præter ſignificatũ corporis ſic dicti: & hoc

modo

modo corpus eſt pars animalis,quia anima quæ eſt de ratione animalis,eſt prę ter illud quod ſignificat hoc nomen corpus,& eſt ſuperueniens ipſi corpori, ita ꝙ ex corpore & anima conſtituatur animal. Alio modo accipitur corpus,vt ſignificat rem habentem talem formam, ex qua poſſunt deſignari tres dimenſiones ſine pręciſione aliqua,ſed ſolum intelligendo quæcunque forma ſit illa, ſiue ex ea poſsit prouenire alia vlterior perfectio,ſiue non,& hoc modo eſt genus animalis, quia in animali nihil eſt accipere, quod non contineatur implicite in corpore:quia ſi eſſet accipere aliquid in animali,quod non contineretur implicite in corpore, illud eſſet anima, ſed ſic accipiendo corpus,anima nõ eſt alia forma ab ea,per quam poterãt tres dimenſiones, deſignari.Iſtud ideo dixiſſe volui,vt pateret quid eſt accipere corpus ſecundum hos modos, quamuis nõ dubitẽ,quin excedat terminos dialecticæ.Si autem dicatur,ꝙ duplum,& dimidium,& alia huiuſmodi, ſunt in genere relationis, & etiam in genere quantitatis. Reſponſum eſt, ꝙ reſpectus ſignificati per hæc nomina ſunt in genere ad aliquid, res vero illæ ſubiectæ ſunt in alijs generibus, forte de his dicã aliquid in capitulo ad aliquid.

Subalternatorum, vero generũ] hęc eſt tertia regula,in qua dicit philoſoph. ꝙ diuerſorum generum,quorum unum ſub alio continetur, nihil prohibet eſſe eaſdem ſpecies & differentias: puta homo eſt ſpecies animalis,& corporis, & ſubſtantiæ. Notandum eſt, ꝙ Philoſo. loquitur de differentijs conſtitutiuis: & eſt ſenſus, ꝙ differentiæ conſtitutiuę ſuperioris ſunt etiam conſtitutiuę inferioris:non tamen præciſe. Animal enim conſtituitur omnibus his, ſed præter hoc conſtituitur per hanc differentiam rationale. Si autem intelligatur regula de differentijs diuiſiuis, ſic eſſet falſa. Nam corporeum & incorporeum: quæ diuidunt hoc genus ſubſtantia, non diuidunt hoc genus corpus.

Quæritur de numero Prædicamentotorum.

EOrum quæ ſecundum nullam complexionẽ dicuntur]iſtud eſt quartum capitulũ huius tractatus. In quo Phil.annumerat quot ſunt prædicamenta. Et quia pręſupponit,ꝙ predicamenta ſint de numero eorũ, quæ ſunt incomplexa, ideo hoc probat tali rõne.Omne cõplexum aut eſt affirmatio, aut negatio,ſed nullum prædicamẽtum per ſe ſumptum eſt affirmatio, aut negatio, ſiue dicitur affirmatiue,aut negatiue,ergo,&c.maior patet,minorem probat,omnis affirmatio ſignificat verum,uel falſum, ſed nullum prædicamentum ſignificat verum, vel falſum,quum enim dico ſubſtantia, quantitas, & huiuſmodi, non ſignifico aliquid ineſſe, vel non ineſſe alicui, neque ſignificatur perfectius ſenſus in animo auditoris.

QVAESTIONIS *Argumenta.*

In iſto capitulo quæritur communiter vtrum prædicamenta ſint tantum decem,vt dicit Philoſophus.

Et primo arguitur, ꝙ ſunt pauciora decẽ. Prædicamenta ſunt nouem, & nõ plura:ergo ſunt tantum nouem, conſequentia patet ab exponentibus ad expoſitum, antecedẽs probatur: prædicamẽta ſunt nouem,& vnum & non plura,ergo ſunt nouem,& non plura.

Secundo demonſtratis nouem prædicamẽtis arguitur ſic: & hæc nouem,vel decem ſunt nouem,& non plura: & hęc nouẽ, vel decẽ ſunt oĩa prædicamenta: ergo oĩa prædicamenta ſunt nouem, & non plura,maior & minor ſunt veræ,& cõſequẽtia eſt ſyllogiſmus expoſitorius.

Tertio arguit̃,ꝙ ſint plura: quot modis dr̃ vnũ oppoſitorũ, tot modis dr̃, & reliquũ:ſed generaliſsimũ & ſpecialiſsimũ ſunt oppoſita: & ſpecialiſsima ſunt plura decem:ergo & generaliſsima:minor patet,maior eſt Phil.1. topicorum.

Quarto

Quartò quale prædicatur de albo, & non ſub ratione proprij, quia non conuertitur cum eo, nec ſub ratione accidẽtis, quia non adeſt & abeſt: nec ſub rõne differentiæ, quia non diſtinguit album ab alijs: nec ſub ratione ſpeciei, ergo ſub ratione generis non ſubalterni, quia quale non habet aliquid vniuocũ ſupra ſe genus, prædicatur ſub ratione generaliſsimi, ſed non eſt idem genus, ꝙ qualitas: quum non prædicetur de ſpeciebus qualitatis, nam hæc eſt falſa, albedo eſt quale, ergo quale eſt genus generaliſsimum diſtinctum a qualitate: & per conſequens ſunt ſaltem vndecim.

Quintò iterum arguitur, ꝙ ſit tantũ vnum, Generaliſsimum eſt ſuperlatiuũ, ergo conuenit tantum vni.

OPPOSITVM.

In oppoſitum eſt textus Philoſophus.

RESPONSIO,
Cum concluſionibus.

Reſpondeo, in iſta quæſtione primo declarabo, quomodo diuidatur ens in decem prædicamenta: ſecundo quomodo diſtinguantur prædicamẽta inter ſe: tertio dicam ad quæſitum. Pro primo ſciendum eſt, quòd Philo. in quinto metaphyſicę volens tandem diuidere ens in decem prædicamẽta, præmittit quaſdam alias diuiſiones: quarum prima eſt diuiſio entis in ens creatum: & ens increatum. ſecunda eſt diuiſio entis creati, accipiendo ens creatũ pro omni ente quod non eſt Deus, in ens per ſe, & ens per accidens. tertia eſt diuiſio entis per ſe, in ens in anima, ſiue ens rationis, & in ens extra animam, quod eſt ens reale. Quarta diuiſio entis per ſe, & realis eſt in decem prædicamenta. Aliqui tamen dicunt, ꝙ tertia iſtarum diuiſionum præcedit ſecundam: ſed quicquid ſit de hoc, conſtat primo, quòd ens increatum non eſt in prædicamento ſecundo, nec ens rationis. tertio nec ens per accidens quia quum dicat res diuerſorũ generum, in nullo determinato genere collocari poteſt. Præmitto ſecundo, quòd ens habet vnum conceptum analogum, qui per prius conuenit ſubſtantiæ, & poſtea accidentibus. Nam vt dicit S. Doc. de mente Auicennę ens eſt, id cui debetur eſſe. Conſtat autem, quòd eſſe principaliter conuenit ſubſtantiæ, quæ habet eſſe per ſe: ſecundario autem conuenit accidentibus, quę habent eſſe in alio, ſ. in ſubſtãtia. Ex his ſequitur ꝙ ens non eſt genus, quum non prædicetur vniuoce. Et prætererea genus non eſt de ratione dñæ, quia ſi eſſet, bis poneretur in diffinitione ſpeciei ſemel explicitę. ſecundo in differentia ens eſt de ratione cuiuslibet rei: ergo non poteſt habere differentias, & conſequenter nec eſſe genus. Eſt igitur hæc prima cõcluſio, ens non diuiditur in decem prædicamenta per differentias: iſta cõcluſio patet ex immediatè dictis. Præmitto tertio, quòd ens immediatè ſignificat decem prima genera rerum, vt dicit commentator. 8. metaphy. non dico tamen, ꝙ ſignificent ſine conceptu: ſed dico, ꝙ conceptui entis analogo nõ correſpondet aliqua vna natura, ſicut conceptui animalis correſpondet natura animalis, quæ de ſe eſt vna, vt ſupra extitit declaratum, & ideo dicitur cõceptus entis immediatè deſcendere in prædicamenta, licet per prius conueniat vni, q̃ alteri: & ſic patet primum. Quantum ad ſecundum ponitur iſta cõcluſio, prædicamenta diſtinguuntur per diuerſos modos denominandi primam ſubſtantiam: pro notitia huius cõcluſionis ſciẽdum eſt, ut inquit San. Doc. primo ſentẽtiarum diſt. 8. q. 3. quòd aliter diuiditur vniuocum, & aliter analogum, & aliter ęquiuocum. Aequiuocum enim immediatè diuiditur in plures res: vniuocum vero per differentias: ſed analogum diuiditur per diuerſos modos: medicina enim habet modum efficiendi ſanitatẽ, & vrina habet modum ſignificãdi: quũ igitur ens ſit analogum, ſub quo continentur plura præidicamenta, quæ ſunt primo diuerſa, ut dicit Phil. & commẽtator tertio metaphyſicæ, eo ꝙ in nullo vniuoce conueniunt, oportet quòd ipſa prædica-

prædicamenta diſtinguantur per diuerſos modos, non autem per modos ſignificandi, quia talis conſideratio pertinet ad grammaticum: ergo relinquitur, quòd diſtinguantur per diuerſos modos denominandi primam ſubſtantiam. Sufficientiam vero iſtorum modorum ponit S. Doc. in tertio phy. & quinto metaphyſicæ in cap. de ente: vbi ſic dicit. Sciendũ eſt, quòd prædicatum ad ſubiectum tripliciter ſe poteſt habere. Vno modo qa eſt idem quod ſubiectum, vt quum dico ſortes eſt animal: & hoc prædicatum, dicitur ſignificare ſubſtantiam primam, quæ eſt ſubſtantia particularis, de qua omnia prædicantur. Secundo modo ut prædicatum ſumatur, ſecundùm quòd eſt in ſubiecto, quod quidem prædicatum, vel in eſt ei per ſe, & conſequens materiam, & ſic eſt quantitas; vel vt conſequens formam, & ſic eſt qualitas: vel ineſt ei non abſolutè, ſed in reſpectu ad aliquid, & ſic eſt relatio. Tertio modo vt prædicatum ſumatur ab eo, quod eſt extra ſubiectum; & hoc quadrupliciter, vno modo vt ſit omnino extra ſubiectum, & ſi non ſit menſura ſubiecti, prædicatur per modum habitus, ut quum dicitur ſortes eſt calciatus: ſi autẽ ſit vt menſura eius, cum mẽſura extrinſeca ſit, vel locus, vel tempus, ſi ſumatur prædicatum ex tempore, ſic eſt, quãdo, vel ſumitur ex loco, & ſic vbi, non conſiderato ordine partium in loco, quo conſiderato erit ſitus. Alio modo, vt id vnde ſumitur prædicatum, ſecundùm quid ſit in ſubiecto de quo prædicatur, & ſi quidem ſecundùm principium, ſic prędicatur vt agẽs. Nam actionis principium eſt in agente. Si vero ſecundùm terminum, ſic prædicatur vt pati. nam paſsio in ſubiectum patiens determinatur. Multa alia circa hoc dici poſſent, quæ omitto, eo quòd excedunt terminos dialecticos.

S O L V T I O.

Ad primum dico, quòd quum dicitur non plura, ſi eſt vna dictio: ſic concedo, quòd vnum eſt non plura: ſed ly nõ plura hoc modo non eſt vna exponentium iſtius excluſiuè, tñ decẽ ſunt prædicamenta. Alio modo tenetur negatiuè, & ſic nego quòd vnum ſit non plura. Quum enim dicimus, & non plura: ſenſus eſt quòd non ſunt plura, quàm nouem, quod patet eſſe falſum. Ad ſecundum dico, quòd nõ arguitur ibi expoſitorię, quia ad Syllogiſmum expoſitorium requiruntur tria, primo quòd eius medium ſit terminus ſingularis: quòd non contingitur in prędicta ratione, vt de ſe patet; vnde non valet iſta conſequentia, iſte homo, vel aſinus eſt homo. iſte homo, vel aſinus eſt aſinus: ergo aſinus eſt homo: licet.n. ly iſte homo ſit terminus ſingularis: tñ hoc totum, iſte homo vel aſinus, non eſt terminus ſingularis. ſecundo oportet, quòd talis terminus ſit ſingulariter tentus, tertio, quòd a qualibet præmiſſarum ad vnam de omni ualeat conſequentia, & hoc eſt diligenter notandum a Theologis, quia ratione huius non arguitur expoſitorię in diuinis ſic dicendo, iſte Deus eſt pater, iſte Deus eſt filius, ergo filius eſt pater, quia ab iſta ſingulari, iſte Deus eſt pater, non ualet conſequentia ad iſtam vniuerſalem, quicquid eſt iſte Deus, eſt pater; quum antecedens ſit verum, & conſequens ſit falſum. Ad tertium vero reſpondet San. Doc. ſecunda ſecundæ quæſt. 92. art. 2. ad primum, dicens quòd iſta regula Phil. tenet ſolum in illis oppoſitis, in quibus eſt eadem ratio multiplicitatis, quòd nõ eſt in propoſito, nam generaliſsima diſtinguuntur per diuerſos modos, ſpecialiſſima vero per differentias: & ideo non oportet, ſi ſunt tãtum decem genera generaliſsima, quòd ſint tñ decem ſpecialiſsima. Ad quartum dico, quòd quale prædicatur de albo ſub ratione generis generaliſsimi, quod eſt idem genus cum qualitate, & habet eaſdem ſpecies. Nam cõſtat ex prædictis, quòd album, & albedo differunt tantum ſecundum modum ſignificandi abſtracti, quæ diuerſitas impedit prædicationem, vnde de altero nõ dico tamen quòd album ſit in prædicamento, eo quòd connotet ſubiectum. Ad quintum

quintum communiter reſpondetur, ꝙ gradus ſuperlatiuus ſi affirmatiue exponatur, conuenit vni ſoli, tunc enim ſignificat eſſe ſuper omnia quo ad formam ſignificatam, ſi vero exponitur negatiue, pôt conuenire multis, quia ſic ſignificat, ꝙ a nullo exceditur, ſed non negat, quin aliud poſſit ſibi æquari: & hoc modo iſta dicuntur generaliſſima.

Expoſitio ampla totius capituli de Subſtantia in duas partes principales diuiſa cum quæſtionibus ſuis.

SVbſtantia autem] Iſte eſt ſecundus tractatus huius libri, in quo Philoſoph. agit de vnoquoque prædicamento in ſpeciali: & primo de ſubſtantia, eo ꝙ ſit prior accidentibus tempore, natura, & diffinitione, ut dicitur ſeptimo metaphyſicæ.

In hoc autem primo cap. duo facit, primo ſupponit quandam diuiſionem ſubſtantiæ, & eius partes manifeſtat;

Secundo aſſignat proprietates ſubſtantiæ.

Diuiſio q̃ ſupponit talis eſt: ſubſtantiarũ aliqua eſt ſubſtantia prima, & aliqua eſt ſubſtantia ſecunda. Manifeſtando hanc diuiſionẽ ita procedit, quia primo declarat qd ſit ſubſtãtia prima, ſcđo quid ſit ſubſtãtia ſcđa. Tertio comparat ſubſtantias ſecundas adinuicem.

Pro notitia huius diuiſionis ſciẽdum eſt, vt dicit S.D. 1. ſenten. diſt. 25. art. primo ad. 7. Quod ſubſtantia dicitur quinque modis, vno modo vt ſignificat eſſentiam rei, cum enim quærimus quid ſit quantitas, & qualitas, & alia huiuſmodi, quęrimus quę ſit eorum eſſentia, nec hoc modo accepta ſubſtantia hic diuiditur, quum conueniat etiam accidentibus, ſecundo accipitur ſubſtantia pro ipſo ſuppoſito in ꝑdicamẽto ſubſtantiæ per ſe ſubſiſtente, qđ Phi. appellat in hoc loco ſubſtãtiã primã. Tertio accipitur pro ſubſtãtijs ſecundis, q̃ ſunt genera & ſpecies. Quarto accipitur vt abſtrahit ab vtroq; .ſ. tam a prima quam a ſecunda ſubſtantia, & eſt vtriq; communis, & eam diuidit Phil. pręſuppoſitiue dicens, ꝙ ſubſtantiarum aliqua eſt prima, & aliquæ ſunt ſecundę. Diffiniuit autem ſubſtantiam primam dicens, ꝙ eſt illa quæ proprie & principaliter & maxime ſubſtat, & non eſt in ſubiecto, neque dicitur de ſubiecto. In hac deſcriptione ponit Phi. quinque particulas. prima eſt ꝙ prima ſubſtantia propriè dicitur ſubſtantia, per hoc diſtinguitur a ſubſtantia cõiter dicta, vt ſignificat omnem eſſentiam. ſecunda eſt, ꝙ prima ſubſtantia dicitur maxime ſubſtantia, & per hoc diſtinguitur a ſubſtantijs ſecundis, quę per poſterius dicũtur ſubſtantię. tertia eſt ꝙ principaliter ſubſtat, & per hoc diſtinguitur & a ſubſtantijs ſecundis, & ab accidentibus. licet enim vnum accidens ſit ſubiectum alterius, vt ſuperficies albedinis, hoc tamen non eſt principale ſubiectum, ſimiliter etiam accidentia non conueniunt ſubſtantijs ſecũdis, niſi per primas. quarta eſt ꝙ ſubſtantia prima non dicitur de ſubiecto, quod ſic probatur. Dici de ſubiecto eſt proprietas ſuperioris reſpectu inferiorum, ſed prima ſubſtantia nihil habet inferius ſe: ergo non dicitur de ſubiecto. quinta eſt ꝙ prima ſubſtantia non eſt in ſubiecto, quę ſic probatur. quicquid eſt in ſubiecto eſt accidẽs, ſed prima ſubſtantia non eſt accidens, ergo non eſt, in ſubiecto. Exemplificat autem dicens vt aliquis homo, vel aliquis equus.

Contra iſtud exemplum arguit. Antonius Andreę: primo, aliquis homo eſt ſpẽs, genus eſt ſubſtãtia prima, cõſequẽtia patet, antecedẽs probat̃. aliqs homo ꝑdicatur in quid de pluribus differẽtib. numero: nã Sortes eſt aliquis hõ, & Plato eſt aliquis homo, ergo eſt ſpẽs. Rñdeo negatur antecedens, ad probationẽ dico, ꝙ ad hoc, ꝙ aliquid ſit ſpẽs, oportet ꝙ non dicat determinatum modum eſſendi qui conuenit ſuppoſitis, quod tamen facit ly aliquis homo, nam ly homo ſignat naturã humanã abſolute, ſed ly aliquis homo ſignat eãdem naturam

cum determinato modo eſſendi, qui conuenit ſingularibus.ſ. eſſe per ſe ſubſiſtens ab aliis diſtinctum, ſortes autem, & alia indiuidua ſignificant determinate, ſcilicet principia diſtinguentia hanc materiam, & hanc quantitatem. Poteſt etiam dici, quòd aliquid poteſt ſignificare ſubſtantiam primam, ſcilicet dupliciter, uno modo determinate, cuiuſmodi eſt indiuiduum ſignatum, & tale non poteſt dici de pluribus. Alio modo indeterminate, ſicut indiuiduum uagum: & tale non inconuenit de pluribus prędicari. Nominatur autem ſubſtantia prima multis aliis modis, vt dicit Sanct. Doct. tertio ſententiarum, diſtinctio. 6. Dicitur enim res naturæ, inquantum ponitur ſub natura communi .ſ. ſub ſubſtantijs ſecundis: dicitur ſuppoſitum, inquantum in eadem natura ſubſiſtit, dicitur particulare, inquantum exceditur ab ipſa natura communi, & eſt pars eius: dicitur indiuiduum, inquantum eſt indiuiſa in ſe. Dicitur ſingulare, inquantum eſt diſtincta ab aliis. Ex hoc textu Philo. argui poteſt, quòd materia ſit principium indiuiduationis in rebus materialibus, quicquid enim eſt de ratione ſubſtantiæ primæ, inquantum eſt ſubſtantia prima, eſt etiam de ratione indiuidui, ut indiuiduum eſt, cum ſubſtantia prima & indiuiduum ſint idem: ſed materia eſt de ratione ſubſtantiæ primæ, inquantum eſt in ſubſtantia prima: ergo eſt de ratione indiuidui: minor probatur, idem eſt de ratione ſubſtantię primæ, inquantum hmõi, per qđ habet qđ nõ poſſet eſſe in alio, hoc ponatur in eius diffinitione: ſed materia prima eſt hmõi, ꝙ ſic deduco. Nam primum in unoquoque genere eſt mẽſura omnium, quæ ſunt poſt, ut dicitur decimo metaphyſicæ, ſed materia prima eſt primum in alio non receptibile, cum ſit fundamentum omnium aliorum. ergo prima ſubſtantia in rebus materialibus habet a materia prima, ꝙ non poſſit eſſe in alio: & per conſequens quòd ſit indiuidua.

QVAESTIO,

An indiuiduum ſit in prædicamento.

Sed dubitatur utrum prima ſubſtantia ſiue indiuiduum ſit in predicamento, & uidetur ꝙ non. Nullum ens per accidens eſt in prædicamento, ut dicitur quinto metaphyſicæ, ſed ſubſtantia prima eſt ens per accidens, ergo &c. minor probatur, omne aggregatum ex rebus diuerſorum generum eſt ens per accidẽs, ut dicit Phi. quinto metaphyſicę, ſed ſubſtantia prima eſt huiuſmodi. dicit enim ſubſtantiam & accidentia per quæ indiuiduatur, puta quantitatem.

RESPONSIO.

Reſpondeo, in hac qõne faciam tria. Primo declarabitur quę ſit rõ ſubſtãtię. Secundo dicetur ad quæſitum. Tertio inſeram quędam corrolaria. Quo ad primum ſciendum eſt, vt dicit. S. D. in lib. de natura generis, ꝙ ſubſtantia accipitur dupliciter. Vno modo, ut diſtinguitur contra accidens. Alio modo, ut eſt prædicamẽtum. ratio ſubſtantiæ primo modo acceptæ eſt in ſubiecto non eſſe. ſubſtantia. n. eſt ens vt inquit Auicenna, & eſt ens, cui debetur eſſe non in alio, & ſecundum hunc modum omne ens reale, quod non eſt accidens, eſt ſubſtantia. ſubſtantia uero vt eſt prædicamentum, addit ſuper ſubſtantiam primo modo dictam ordinem ad contenta ſub tali genere generaliſſimo. Dictum eſt. n. ſupra ꝙ prædicamentum ſignificat reſpectum rationis, qui eſt ordo ſuperioritatis, & inferioritatis. Hic autem ordo eſt vniformitas ſubſtantiæ, quæ eſt genus generaliſſimum, ad ſua inferiora, quam uniformitatem habet per actum intellectus. Ex his poteſt ſic deſcribi ſubſtantia, ut eſt genus. Subſtantia eſt ens per ſe exiſtens implicite continens ſua inferiora. Eſſe ergo in genere ſubſtantiæ eſt ſub ſubſtantia contineri. Ad ea autem omnia tanquam ad inferiora deſcendit prædicatio ſubſtantię, ad quæ deſcen-

deſcendunt differentiæ diuiſiuæ generũ ſubſtantiæ, & conſtitutiuæ inferiorum. diuiſio autem differẽtiarum ſtat ad ſpecies ſpecialisſimas, quia ſub eis nihil eſt niſi indiuidua. Ex quo ſequitur, quòd vltimum, de quo prędicatur ſubſtantia in linea prædicamentali, ſunt indiuidua, & ſic patet primum, ex quo ſequitur ſecundum, ſcilicet quòd indiuidua ſunt per ſe in prædicamento. Illud enim eſt per ſe in aliquo genere, quod ſuſcipit prædicationem alicuius ſpeciei & generis talis prædicamenti, ſed indiuidua ſunt huiuſmodi. ſortes eſt homo, & animal, & Plato eſt ſubſtantia. ſortes enim eſt homo, & animal, & corpus, & ſubſtantia.

Tria corrolaria.

Ex prædictis ſequuntur tria corrolaria. primum eſt, pars ſubſtãtiarum, puta manus, pes, & caput, & hmõi, non ſunt in prædicamẽto per ſe. Corrolariũ ſm, anima ẽt quando eſt ſeparata, non eſt per ſe in genere ſubſtantiæ. Corrolariũ tertium, materia prima non eſt per ſe in prædicamento. hęc tria probantur unica ratione. quicquid eſt ſub aliquo genere, continetur ſub eo. ſed prædicta non continentur ſub genere ſubſtantiæ, ergo &c. maior patet, minor probatur, quicquid continetur ſub genere per ſe, ſuſcipit in recto prędicationem alicuius differentię illius generis, ſed prædicta non ſunt huiuſmodi, ergo &c. maior patet, minor probatur, de quocunque prædicatur differentia, prædicatur & genus diuiſum & ſpecies per talem differentiam conſtituta, ſed de partibus nec de materia, nec de forma prædicatur aliquod genus, aut ſpecies. non enim manus hominis eſt homo, aut animal. ſimiliter materia prima, & anima non ſunt homines, ergo &c. Quando igitur dicimus, quòd huiuſmodi ſunt ſubſtantiæ, ibi non accipitur ſubſtantia vt eſt prædicamentum, ſiue genus, ſed ut diſtinguitur contra accidens. Dico tamen quòd materia, & forma, ſunt in prædicamento reductiue tanquam principia ſubſtantiarum, manus uero, & pes, & huiuſmodi reducuntur ad idem prædicamentum tanquam partes. Sequitur etiam ex dictis ꝙ huiuſmodi non poſſunt dici primæ ſubſtantię. quum prima ſubſtantia ſit per ſe in genere, propterea dicit Sanct. Doct. prima parte, quæſtione tertia, articulo quinto, genera, & ſpecies, & ea quæ ſub ipſis continentur, ſ. indiuidua, ſunt ſimpliciter & proprie in prædicamento.

SOLVTIO.

Ad argumentum negatur minor. ad probationem dico, ꝙ ens per accidens, quod nec diffinitur, nec eſt in prędicamento, dicitur eſſe illud ꝙ intrinſece includit res diuerſorũ generum, ita ꝙ diuerſę res ſunt de ratione eius, ſicut homo albus de cuius ratione eſt albedo, & humanitas, tale enim non poteſt per ſe totum eſſe in aliquo genere determinato, nam ſi homo albus eſſet in genere ſubſtantiæ, ſequeretur ꝙ albedo eſſet ſubſtãtia, & ſic eſſet in genere qualitatis, ſequeretur ẽt ꝙ homo eſſet qualitas. Dico ſecundo ꝙ indiuiduum puta ſortes in ſui principali ſignificatione includit accidẽtia, non tñ eſt ens per accidens, quia non dicit ea vt intrinſeca ſuę naturæ, vel vt partes ſui, licet includat ea tanquã deſignantia partes eius eſſentiales. quantitas. n. ſortis determinat eius materiam & formam, quia facit eas ab alijs diſtingui. nec eſt inconueniens ꝙ aliquid de genere accidentium ponatur modo in diffinitione ſubſtantię. dicit enim commen. 7. metaph. commẽ. 41. non eſt remotum, vt aliquid in prędicamento qualitatis accipiatur in diffinitione eius, ꝙ eſt in prędicamẽto ſubſtantię. hęc dixiſſe ſufficiat licet excedant terminos dialecticę.

Exponuntur ſecundæ ſubſtantiæ.

Deinde, cum dicit. Subſtantię ſecun-

dæ &c. declarat quid ſint ſecundę ſubſtantię dicens, ꝙ ſunt ille, in quibus continent ſubſtãtiæ primę eo mõ, quo pars ſubiectiua continetur in ſuo toto vli. Exẽplificat nunc. nam hic homo cõtinetur in homine tanq̃ in ſpecie, & in animali tanq̃ in genere. Notãdũ eſt ꝙ ſubſtantiam primam diſſinit in ſingulari, & ſubſtantias ſecundas in plurali, cuius rõ põt eſſe duplex: prima quia q̃libet ſubſtantia prima habet tm̃ vnã habitudinẽ, ſ. ad ſuperiora, non aũt ad inferiora, quũ nihil habeat ſub ſe: ſubſtantia vero ſecunda puta ſpecies habet duas habitudines. ſ. ad ſuperiora, & ad inferiora. Alia ratio eſt, quia omnis ſubſtantia prima ſe habet tãtum vno modo, quum quęlibet ſit indiuiduũ; ſubſtantię ratio ſecũdę ſe habent pluribus modis, quia aliquę ſunt ſpecies, aliquę autem genera.

QVAESTIO,

An ſubſtantia per prius dicatur de ſubſtantia prima, quam de ſecunda.

Ex hoc textu philoſ. oritur dubitatio. dicit. n. ꝙ ſubſtantia per prius dr̃ de ſubſtantia prima, q̃ de ſecunda. quod vr̃ falſum. nam omne genus dicitur vniuoce, & ęqualiter de contentis ſub ſe. ſed ſubſtantia eſt genus: ergo dicitur vniuoce de prima, & de ſecunda.

RESPONSIO
cum ſolutione.

Rñdeo primo dicam qũo accipit̃ hoc loco ſubſtantia. Secũdo qualis ſit diuiſio ſubſtantię in primã & ſecundam: ex quibus patebit ad argumentum. Sciendũ eſt igitur vt dicit S. Doc. 1. ſent. diſ. 23. art. 1. q. 1. ꝙ eſt differentia inter ſubſiſtentiã & ſubſtantiam. nam ſubſiſtentia eſt cuius actus eſt ſubſiſtere. ſubſtantia vero dicitur cuius actus eſt ſubſtare: ſubſiſtere poteſt dupliciter eſſe actus alicuius, vno modo, vt eius quod ſubſiſtit, alio modo, vt eius cui quæſtio ſubſiſtit. Pro cuius notitia eſt ſciendum, quòd ſubſiſtere dicit determinatum eſſe, nam illud ſubſiſtit, quòd habet eſſe per ſe, non in alio, & habet eſſe diſtinctum ab alijs. determinatio autem eſſendi eſt a forma; forma vero eſt, quæ conſtituit ſpeciem. & ideo ſubſiſtere conuenit indiuiduis ratione ſuperiorum: Sortes enim ſubſiſtit, quia eſt homo, & non è contra, ſicut etiam eſt albus per albedinem. forma enim ſubſtantialis eſt, quæ dat indiuiduo, quòd ſubſiſtat, & quia forma magis ſe tenet ex parte naturę, magis quàm ex parte indiuidui, ideo ſubſiſtere per prius conuenit ſubſtantijs ſecundis, quàm primis; licet enim genera & ſpecies non ſubſiſtant, niſi in indiuiduis, quorum eſt eſſe, tamen determinatio eſſendi fit ex natura ſuperiori. patet ex dictis, quòd ſubſiſtere tanquam eius quo aliquid ſubſiſtit, per prius conuenit ſubſtantijs ſecundis, quàm primis. licet tanquam ei, quod ſubſiſtit, per prius conueniat primis quàm ſecundis. ſimiliter ſubſtantia dicitur dupliciter, uel id quòd ſubſtat, uel id quo aliquid ſubſtat; primum principium quo aliquid ſubſtat ſumitur ex materia, cum ipſa ſit primum fundamentum omnium, materia autem ſe tenet ex parte indiuidui, cum ſit principium indiuiduationis, indiuiduum vero eſt id, quod ſubſtat per materiam. & ideo nomen ſubſtantię cum dicatur a ſubſtare, per prius conuenit ſubſtantijs primis, quàm ſecundis. & ſic patet ad primum. Quo ad ſecundum dicit Sanctus Doctor. in quæſtionibus de potentia Dei. quæſtio. 5. articu. 2. ad beatum Dom. diuiſio ſubſtantiæ in primam, & ſecundam non eſt diuiſio generis in ſpecies: quod ſic probat. Vna ſpecierum diuidentium aliquod genus non continetur in alia, quum ſint diſparatæ, & opponantur rationes ſuarum differentiarum: ſed ſecundæ ſubſtantiæ continentur in primis; ergo ſubſtantia non diuiditur in primam & ſecundam, tanquam in ſpecies. Ex quibus concludit, ꝙ eſt diuiſio analogi in ſua analogata, eo modo quo declaratũ eſt. patet ex dictis, ad argumentum, quia hic non diuiditur

ſubſtan-

ſubſtantia vt eſt genus. Si uero quęratur quę ſit propria ratio prędicamenti ſubſtantiæ, declaratum eſt in quæſtione præcedenti.

Exponitur, quomodo ſe habeat ſubſtantiæ ſecundæ ad primam ſubſtantiam.

Deinde quũ dicit. (manifeſtũ autem) declarat qũo habeant ſe ſubſtantiæ ſecũdæ & accidentia ad primã ſubſtantiam: vbi primo ponit hanc concluſionem. ſecũdæ ſubſtantiæ prædicantur de primis ſm nomen & ſm diffinitionẽ. ꝙ ſic probatur. quicquid dicitur de aliquo eſſentialiter prædicatur de eo ſecundũ nomẽ & diffinitionem. Nam ſi ſortes eſt homo, eſt etiam animal rationale: ſed ſubſtantiæ ſecundæ prædicantur de primis eſſentialiter: ergo &c. Secundo arguit ſic: animal prædicatur de homine eſſentialiter. quum ſit de eius diffinitione: ergo prædicatur de aliquo homine. ſed animal eſt ſecunda ſubſtantia, & aliquis homo eſt ſubſtantia prima, eo modo, quo ſupra fuit expoſitum: ergo &c. Hic eſt dubitatio quomodo teneat iſta conſequentia Philoſophus ſic argumentis: homo eſt animal, ergo aliquis homo eſt animal. Ad hoc eſt reſponſum in ante prædicamentis, dum exponeretur illa regula, quando alterum de altero prędicatur: Sciendum tamen ꝙ hæc conſequentia non eſt formalis, animal dicitur de homine, ergo de aliquo homine: quia non tenet in analogis. Nam non ſequitur corpus determinat ſibi figuram, quum non poſſit eſſe ſine figura, & ſimiliter materia determinat ſibi formam, ergo determinat ſibi aliquam figuram, uel aliquam formam, imo nullam ſibi determinat, quum materia ſit indifferens ad quamlibet formam, & corpus ad figuram. De hoc etiam dictum eſt ſuper Porphirium, dum quærebatur, an nullo homine exiſtente iſta propoſitio ſit vera, homo eſt animal.

Secunda concluſio: aliqua accidentia non dicuntur de prima ſubſtantia ſecundum nomen, nec ſecundum rationem, probatur, accidentia in abſtracto non dicuntur de prima ſubſtantia neque ſecundum nomen, neque ſecundum rationem. ſed accidentia in abſtracto ſunt accidentia, ergo &c. minor patet, maior ſimiliter. nam iſta eſt falſa, ſortes eſt albedo.

Tertia concluſio, aliqua accidentia prædicantur de prima ſubſtantia ſm nomen, non tamen ſecundum rõnem. iſta .n. propoſitio eſt vera, ſortes eſt albus, ratio tamen albi ſortis non conuenit albo, quum ſortes non ſit color diſgregatiuus viſus, quæ eſt albi diffinitio. Concedo tamen, ꝙ ratio albi dicitur de ſorte denominatiue, nam ſortes eſt coloratus colore diſgregatiuo uiſus. Quod autem huiuſmodi accidentia ſint in primis ſubſtantijs, arguit ſic. Color eſt in corpore. ergo eſt in aliquo corpore. iſta conſequentia ideo tenet, quia prædicata per accidens non conueniunt ſecundis ſubſtantijs niſi per primas, & ideo cum color prędicetur per accidens de corpore, non poteſt in corpore eſſe, niſi in aliquo corpore ſit. ſicut etiam homo non poteſt currere, niſi aliquis homo currat.

Deinde quum dicit (deſtructis ergo &c.) infert hoc correlarium, deſtructis primis ſubſtantijs impoſſibile eſt aliquid aliarum remanere, quod ſic probatur. Deſtructis primis ſubſtantijs, diſtruuntur omnia quæ in eis ſunt, & quæ de eis dicuntur. ſed omnia alia, aut ſunt in primis ſubſtantijs, aut de eis dicuntur, ut patet ex prædictis, ergo deſtructis primis, omnia alia deſtruũtur. Illud correlarium debet intelligi quo ad actualem exiſtentiam. cum enim genera & ſpecies non exiſtant niſi in ſingularibus, & accidentia non poſſint realiter eſſe ſine ſubiecto, deſtructis omnibus ſingularibus ſubſtantiis neceſſe eſt genera, & ſpecies, & accidentia deſinere eſſe. Antonius Andreæ dicit ſubſtantiam primam & ſecundam eſſe correlatiua, deſtructo

autem vno correlatiuorum, deſtruitur & reliquum. & ideo deſtructis primis ſubſtantijs deſtruuntur ſecundæ. idem de ſubiecto, & accidente, quæ expoſitio non videtur conueniens. Conſtat.n. ꝙ ratio ſubſtantiæ non eſt relatiua. ratio etiam primi non dicit reſpectum ad ſm, ſed dicit negationem. nam illud eſt primum ante, quod nihil eſt: ſi enim primum referreretur ad ſecũdum ſequitur, ꝙ Chriſtus non poſſet dici primogenitus beatæ Mariæ Virginis, niſi habuiſſet alium filium poſt ipſum: ſimiliter ſubiectum, & accidẽs non ſunt correlatiua, alioquin deſtructo accidente corrumpitur ſubiectum, & poſito ſubiecto ſtatim poneretur accidens, quę omnia conſtat eſſe falſa.

Comparantur ſecundæ ſubſtantiæ ad inuicem quatuor concluſionibus.

Subſtantiarum vero propriarum, cõparat Phil. ſubſtantias ad inuicem. & ponit quatuor concluſiones, quarũ prima talis eſt: ſpecies de genere ſubſtãtiæ eſt magis ſubſtantia, quàm genus. Hanc cõcluſionem probat dupliciter primo ſic. Illud eſt magis ſubſtantia, quod eſt propinquius maxime ſubſtantiæ. ſed ſpecies eſt propinquior maxime ſubſtantiæ, quàm genus. ergo &c. maior tenet per illam regulam, id eſt magis tale, quod eſt propinquius maxime tali: minor probatur, ſpecies eſt propinquior ſubſtantiæ primæ, quàm genus. ſed prima ſubſtantia eſt maxime ſubſtantia, vt patet ex eius diffinitione, ergo &c. maior probatur, ideſt propinquius primę ſubſtantię, quod diſtinctius & certius notificat eam. ſed ſpecies diſtinctius notificat primam ſubſtantiã quàm genus, quia ſi interrogatur quid eſt Sortes conueniẽtius reſpondetur, quòd eſt homo, q̃ ꝙ eſt animal, ergo &c. Pro notitia maioris & minoris huius rationis eſt notãdum, quòd duplex eſt cognitio, vna confuſa, & alia diſtincta. Cognitio confuſa eſt qua cognoſcitur aliquid in conceptu confuſo, cuiuſmodi eſt conceptus generi-cus. & talis cognitio eſt imꝑfecta, quia non eſt per ea, quæ ſunt propria rei. Cognitio diſtincta eſt, qua cognoſcitur aliquid in conceptu ſpecifico. & hoc eſt perfecta, quia eſt cognitio rei quantum ad vltimam differentiam. & ideo bene dixit Philoſoph. quòd certius reſpondetur, quòd Sortes eſt homo, quàm quòd eſt animal, ſi enim ſcio, quòd Sor. ſit animal, adhuc reſtat ſcire ſi ſit rationalis, vel non. Secundo arguitur ſic ad idem. (ibi amplius verò) illa ſubſtantia eſt magis ſubſtantia, quæ pluribus ſubſtat. ſed ſpecies pluribus ſubſtat quã genus. nam ſpecies ſubſtat accidentibus, & etiam ipſis generibus: genus autem non ſubſtat ſpeciebus, ſed tantum accidentibus. ergo &c.

Deinde quum dicitur (ipſarum namque ſpecierum) ponit ſecundã concluſionem, quæ eſt iſta. vna ſpecies ſpecialiſsima non eſt magis ſubſtantia quàm alia. hanc probat tali ratione, illarum ſubſtantiarum primarum, quarum vna eſt magis ſubſtantia, quàm alia, vna magis indicat primam ſubſtantiam, quàm alia: vt patuit ex prima ratione præcedentis concluſionis: ſed vna ſpecies ſpecialiſsima non magis indicat primam ſubſtantiam quàm alia: ergo &c. maior patet. minor declaratur: nam ſi quæritur de aliquo homine quid ſit, nõ conuenientius reſpondetur, quòd ſit homo, quàm reſpõdeatur de aliquo equo, quòd ſit equus.

Similiter ponit tertiam cõcluſionem. Vna prima ſubſtantia non eſt magis ſubſtantia, quàm alia: ad hanc concluſionem arguit ſic. Omnis ſubſtantia, quæ magis eſt ſubſtantia quàm alia, pluribus ſubſtat, vt patet ex ſecunda ratione primę concluſionis: ſed prima ſubſtantia omnino pluribus non ſubſtat, quàm alia, omnes enim ſubſtãt accidentibus, & generibus, & ſpeciebus: ergo &c. Concedo tamen, ꝙ in vna prima ſubſtantia ſunt plura accidentia, q̃ in alia. ſed penes hoc non dicitur magis ſubſtantia quàm alia.

Deinde quum dicitur (merito autẽ) ponit

ponit quartam concluſionem, quæ hæc eſt. Tantum genera & ſpecies ſunt ſecundæ ſubſtantiæ: iſtam concluſionem ſic probat. Omnis ſecunda ſubſtantia prædicatur inquid de ſubſtantia prima: ſed tantum genera & ſpecies ſunt huiuſmodi. ergo &c. maior patet, quia ẽt ſupradictum eſt ꝙ ſpecies eſt magis ſubſtantia quam genus, quia certius dicit quid ſit prima ſubſtantia. minor probatur, ſi aliquid præter genera & ſpecies prędicantur inquid de ſubſtantia prima, maxime hoc eſſet differentia ſubſtantialis: ſed ipſa non dicitur in quid, ſed in quale, vt patet ex eius diffinitione, quam ponit Porphyr. ergo &c. Sequitur ex his quòd diuiſio in primam & ſecundam ſubſtantiam non eſt diuiſio ſubſtantiæ vniuerſaliter acceptæ, cum differentia non ſit aliquod iſtorum, ſed eſt diuiſio ſubſtantiæ exiſtentis directe in linea prædicamentali uel dici poteſt ut inquit Burleus, ꝙ differentia eſt ſubſtantia ſecunda: ſed ariſtotiles non enumerat eam, quia loquitur tantum de illis ſubſtantijs, quæ ſunt directe in prædicamento. prima tamen expoſitio uidetur conformior textui.

Secunda pars de ſex proprietatibus ſubſtantiæ.

Commune eſt autem] iſta eſt ſecunda pars principalis huius capituli, in qua Philo. enumerat ſex proprietates ſubſtantiæ, quarum hæc eſt prima, propriũ eſt ſubſtantię non eſſe in ſubiecto. Hanc primo probat inductiue, nam prima ſubſtantia non eſt in ſubiecto, ut patet ex eius diffinitione, ſubſtantiæ etiam ſecundæ in ſubiecto non ſunt, homo. n. & animal & alia hmõi in nullo ſubiecto ſunt. Secundo arguit ad idem ratione ſic, nullum exiſtens in ſubiecto prædicatur de prima ſubſtãtia ſm ſuam rõnẽ, vt ſupra probatũ eſt. ſed omnes ſecũdæ ſubſtantiæ p̃dicãtur de prima ſm nomẽ & ſm rõnẽ, vt ibidẽ fuit declaratũ. ergo nulla ſecunda ſubſtantia eſt in ſubiecto. Deinde cum dicit (non eſt autem) dicit ꝙ iſta proprietas non eſt propriũ quarto modo, quia non conuenit ſoli ſubſtantię, ſed etiam differentijs, quia dñiæ prædicatur de primis ſubſtantijs ſm nomen, & ſm rõnẽ, eo modo quo habent propriã rõnem, non. n. poſſunt proprie definiri. Ex quo ſequitur ꝙ in ſubiecto non ſunt. Patet ex his ꝙ ſupra diuiſit ſubſtantiam, quę eſt directe in prædicamento, cum excludat differentias, & ſubſtantiam, quam diuiſerat. Deinde cum dicit. (Non nos conturbent) Reſpondet cuidam obiectioni, poſſet enim aliquis dicere partes ſubſtantiarum ſunt in ſubiecto, quum ſint in ſuo toto, ergo aliqua ſubſtãtia eſt in ſubiecto. aut oportet dicere ꝙ partes ſubſtantiarum non ſunt ſubſtantię. Ad hoc dicit phy. partes ſubſtantiarum eſſe in toto, non tamen in ſubiecto, quia eſſe in ſubiecto, & eſſe in toto ſunt diuerſi modi eſſendi. accidens. n. non conſtituit ſuum ſubiectum, nec eſt prius ſubiecto, ſuę partes autem conſtituunt totum. Immo aliquæ partes ſunt priores toto, & ſunt de eſſentia eius, ſicut patet ꝙ materia & forma ſunt partes eſſentiales ſubſtantię compoſitæ. Sciendum eſt autem ꝙ ſubſtantia accipitur dupliciter, vno modo vt diſtinguitur contra accidens, alio modo ut dicit aliquid per ſe ſubſiſtens completum in ſpecie, partes ſubſtantiarum quæcunq; ſint, ſunt ſubſtantiæ primo modo, non autem ſecundo. Contra hãc concluſionẽ arguitur ſic. aĩa eſt ſubſtantia cum nõ ſit accidens, & tamẽ eſt in ſubiecto. ſ. in materia, ergo aliqua ſubſtantia eſt in ſubiecto. Reſpondet ad hoc. S. D. in tractatu de principijs naturę, ꝙ eſt differentia inter ſubiectum & materiam. nam materia eſt pura potentia nullam de ſe habens formam, ſubiectum autem eſt ens in actu per aliquam formam ſubſtantialem, & eſt in potentia ad formas accidentales, licet ergo anima ſit in materia, nõ tamẽ eſt in ſubiecto, cũ materia non ſit propriè ſubiectũ, ſecundo arguitur ſic. Nulla negatio

eſt ꝓprietas ſubſtãtię, cũ oĩs ꝓpria paſſio ſit ens reale. ſed non eſſe in ſubiecto accipitur dupliciter, vno modo, vt eſt negatio, ſecundum, quòd littera ſonat, & ſic non eſt proprietas ſubſtantiæ, vt bene concludit argumentum. Alio modo accipitur, ſm ꝙ per talem negationẽ circũloquimur aliquid poſitiuum. ſ. hoc ꝙ eſt per ſe eſſe, & hoc modo eſt proprietas ſubſtantię, imò eſt ratio ſubſtantię, vt diſtinguitur contra accidens, ſicut ſupra declaratum fuit.

Deinde cum dicit. (In iſta autem) ponit ſecundam proprietatem ſubſtantiæ, quam per duas concluſiones declarat. Prima hæc eſt genera & ſpecies ſubſtantiarum, & etiam differentię eſſentiales prędicantur vniuoce, quam concluſionem ſic probat. Quæcunq; prædicatur ſecundum idem nomen, & eandem rationem, prędicantur uniuoce, vt patet ex diffinitione vniuocorum, ſed omnia prędicta ſunt huiuſmodi. nam ſpecies dicitur ſecundum nomen & rationem de indiuiduis, genus etiam dicitur eodem modo de ſpecie, & per conſequens de ſubſtantia prima, per illam regulam, quãdo alterum de altero prędicatur &c. Similiter differẽtia prędicatur de ſpecie & de indiuiduis. hęc aliter non probat, quia de ſe patent, & ſupra per Philoſo. declarata ſunt. Secunda concluſio, prima ſubſtantia non prędicatur vniuoce, quod probatur dupliciter, quicquid prędicatur, vniuoce prędicatur. ſed prima ſubſtantia non prędicatur, quum nihil habeat inferius ſe. ergo &c. Poteſt tamẽ prima ſubſtantia prędicari de ſe ipſa, & etiam de ſuis ſuperioribus, prædicatione indirecta. Secundo arguitur ſic. Omnis terminus vniuocus eſt de multis prędicabilis. ſed prima ſubſtantia non eſt prędicabilis de multis: nomen. n. quo ipſam ſignificamus, eſt nomen propriũ, tale autẽ nomen vni ſoli conuenit.

Deinde quũ. (Oĩs aũt ſubſtantia) ponit tertiam proprietatem ſubſtantiæ, ꝙ eſt iſta. Omnis ſubſtantia vr̃ ſignificare hoc aliquid, licet tamen prima ſubſtãtia ſignificet hoc aliquid. ſecũdę vero ſignificant quale quid ſub appellationis figura. In iſta concluſione ſunt tres partes: prima eſt, ꝙ ſubſtantia prima ſignificat hoc aliquid. ſecunda eſt, ꝙ ſecundę ſubſtantię vr̃ ſignificare hoc aliquid. tertia eſt, ꝙ ſubſtãtię ſecundę ſignificant quale quid. Sciẽdũ eſt igitur, ꝙ hoc aliquid accipitur dupliciter, vt dicit S. Doct. 1. par. q. 75 art. 2. ad 1. Vno modo accipitur pro omni per ſe ſubſiſtente. & hoc modo excluduntur ab eius ratione non ſolum accidentia & formę materiales, ſed etiam partes ſubſtãtiarum. & ſic loquitur philoſ. de hoc aliquid. probatur ex his, quòd prima ſubſtantia ſignificet hoc aliquid. quicquid ſignificatur per ſe ſubſiſtens completum in ſpecie, ſignificat hoc aliquid: ſed prima ſubſtantia eſt huiuſmodi: ergo &c. Secunda pars probatur. ſecundæ ſubſtantię ſignificant ſubſtantiam: ergo videtur, quòd ſignificat hoc aliquid, non tamen ſignificant hoc aliquid: quia ſignificant naturam communẽ, quæ non ſubſiſtit, niſi in indiuiduis. ſicut homo ſignificat humanitatem, quæ non ſubſiſtit niſi in particularibꝰ hominibus. tertiam partem, ſ. quòd ſecundę ſubſtantię ſignificant quale quid, ſic declarat perpulchrè S. D. in tract. de natura generis dicens, ꝙ ſi accipiatur ſecunda ſubſtantia, puta aĩal ſine intentione vniuerſalitatis, non eſt propriè prędicabile, nec ſecunda ſubſtãtia, ſed vt ſic eſt prima ſubſtantia, ꝙ neq; in ſubiecto, neq; de ſubiecto dicitur. Si vero accipiatur ſub intentione vniuerſalitatis, ſic eſt ſecunda ſubſtantia. Iſta autẽ intentio vniuerſalitatis, & omnia alia, quæ facit intellectus circa ſubſtantias, ſunt accidentia. & ideo, ꝙ animal & alię ſecundę ſubſtantiæ prædicentur de ſubiecto habent ex hoc, quòd per actum rationis induunt naturam accidentis. dicit ergo philoſ. ꝙ ſubſtantię ſecundę ſignificãt quale quid inquantũ per actum rationis tranſeunt in ſimilitudinem accidentis, non amittendo ſubſtantiã propriam in rerum natura, ſed accipiendo

intentio-

intentionem vniuerſalitatis, per quã habent, ꝙ ſint ſubſtantię.ſ.prędicabiles de pluribus, & genera, & ſpecies. Et quia dixerat ſubſtãtias ſignificare quale quid ne quis putet ens ſignificare rem de prędicamento qualitatis, hic remouet dicens, ꝙ non ſe habent ſicut hoc nomen album, quod puram qualitatem ſignificat, vt dictum eſt ſupra, ſed ideo dicuntur ſignificare quale quid, quia ſignificant naturam communem contrahibilem per aliquas differentias, maior autem determinatio fit in genere quam in ſpecie, non ꝙ genus ſit determinatius quam ſpecies, ſed quia genus plura continet ſub ſe quàm ſpecies: & ideo poteſt ad plura determinari.

Deinde quum dicit (Ineſt aũt ſubſtantijs) ponit quartam proprietatem ſubſtantiæ, quæ talis eſt. Subſtantię nihil eſt contrarium: hanc concluſionem probat Phi. nam primæ ſubſtantiæ nihil eſt contrarium, ſimiliter & ſecundæ ſubſtantię, quid erit contrarium? quaſi dicat nihil: ergo ſubſtantiæ nihil eſt contrariũ. deinde quum dicit (non eſt autem) dicit hanc proprietatem non conuenire ſoli ſubſtantiæ, quod probatur ſic. Nam non habere contrarium conuenit quantitatibus, ergo non conuenit ſoli ſubſtantiæ: conſequentia patet, antecedens probatur, nam bicubito nihil eſt contrarium, & denario numero nihil eſt conttrarium, ſed iſta ſunt quantitates: ergo quantitati nihil eſt contrarium. Contra hoc arguit ipſe Phi. ſic, magnum & paruum ſunt contraria, & ſunt quantitates: ergo quantitati eſt aliquid contrarium. Reſpondetur ad hoc ꝙ aliqua ſignificãt determinatam ſpeciem quantitatis, vt bicubitum, tricubitũ, duo, tria, quatuor linea, ſuperficies, & his quantitatibus nihil eſt contrarium. Alia ſignificant quantitatem indeterminate, ſicut magnum, & paruum, non enim dicunt determinatam quantitatem, ſed poſſunt conuenire diuerſis ſpeciebus quantitatis, & his nihil prohibet eſſe contrarium. Poſſet etiam dici, ꝙ magnum & paruum non proprie ſunt quantitates, ſed paſſiones quantitatis, ſicut ẽt finitũ & infinitum. Vel dici poteſt, ꝙ magnum & paruum ſunt relatiua continentia quantitatem, & non ſunt ipſe quantitates.

QVAESTIO,

An ſubſtantiæ nihil ſit contrarium.

Circa hunc textum Philoſoph. quærendum eſt an bene ſit dictum, ꝙ ſubſtãtię nihil eſt cõtrarium, & etiam, ꝙ quicquid corrumpitur habet contrarium, vt dicit Phil. primo cęli, ſed ſubſtantia corrumpitur: ergo ei eſt aliquod contrarium. Secundo ignis & aqua contrariãtur, & ſunt ſubſtantiæ: ergo vna ſubſtantia eſt alteri contraria. Tertio in omni genere eſt vna contrarietas, ſed ſubſtantia eſt vnum genus: ergo in ſubſtantia eſt contrarietas.

RESPONSIO,

Cum duabus concluſionibus.

Reſpondet ad hãc concluſionẽ Sanc. doctor. libr. 5 Phi. lec. 3. & 11. metaphy. lectione 12. duabus concluſionibus, quarum prima hæc eſt, in ſubſtantia nõ eſt conttarietas proprie dicta. Pro cuius notitia eſt ſciendum, ꝙ ad talem contrarietatem requiruntur octo condictiones, primo, ꝙ vtrunq; contrariorum ſit ens reale, & propter hoc bonum & malum non ſunt contraria, quia malum non eſt ens reale, ſed eſt tantum priuatio boni. Secundo oportet, quòd habeant idem ſubiectum propinquum vel remotum, quòd dico, quia calor & frigus nõ poſſunt eſſe in eodem ſubiecto proximo, ſed in eodem remoto. ſ. in materia prima, & ideo dixit phil. ꝙ hñt idẽ ſubiectũ proximũ, niſi alterũ inſit a natura. Tertio requiritur incompoſſibilitas ſimul eſſendi in eodem ſubiecto, quia albedo & dulcedo non cõtrariantur, ſunt enim ſimul in eodem ſubiecto, vt patet in lacte. Quarto requirit ꝙ ſint ſub eodẽ genere. Quinto, ꝙ maxime diſtent, ꝑꝑ ꝙ in numeris non eſt contriarietas. nullus

enim

enim numerus maxime diſtat ab alio, cum in eis ſit ire in infinitum. Sexto, ꝙ talis diſtantia ſit continua, ꝙ ab vno in aliud poſsit eſſe motus continuus, propter quod duæ formæ ſubſtantiales non ſunt contrariæ, quia non acquiruntur ſucceſsiue, ſed in inſtāti. Septimo ꝙ vtrū que cōtrariorū adueniat enti in actu, de ſectu cuius formæ ſubſtantiales nō ſunt vere contrariæ, quia quælibet aduenit puræ potentiæ, ſcilicet materiæ primæ. Ex his patet prima concluſio, quia prædictę conditiones nulli ſubſtantiæ conueniunt, maxime octaua. Secunda concluſio, contrarietas largo modo accepta eſt in ſubſtantijs. Hanc ſic probat Philo. 10. metaphy. vbicunque eſt oppoſitio duarum formarum ſub eodem genere, ibi eſt contrarietas, ſed in ſubſtantia eſt hoc, ergo, &c. quia omne genus diuiditur duabus differentijs oppoſitis, quarum vna reſpectu alterius eſt imperfecta.

SOLVTIO.

Ad primum dico, ꝙ Phil. ibi probat cęlum non eſſe corruptibile ex hoc, ꝙ non habet cōtrarium, nec componitur ex contrarijs: ex quo patet, ꝙ ad corruptionem ſufficit compoſitio ex contrarijs, talis nunc compoſitio eſt in ſubſtantiis corruptibilibus. Ad ſecundum negatur maior, nam ignis, & aqua non contrariatur, licet eorum forme accidentales, ſcilicet calor & frigus ſunt contraria. Ad tertium negatur maior de contrarietate proprie dicta: ſed intelligit Philoſoph. de contrarietate accepta largo modo.

Deinde cum dicit. (Videtur autem ſubſtantia) ponit quintam proprietatem ſubſtantię, quæ eſt hæc, ſubſtantia non ſuſcipit magis & minus: hanc concluſionem probat phil. inductiue, vnus enim homo non dicitur magis homo quàm alius, nec unum animal eſt magis animal quam aliud: ſed iſta ſunt ſubſtantię: ergo ſubſtantia non recipit magis & minus.

QVAESTIO,
An ſubſtantia ſuſcipiat magis & minus.

Contra hoc arguit ſic Philoſop. ſubſtantia prima eſt magis ſubſtantia quàm ſecunda: ergo ſubſtantia ſuſcipit magis & minus: conſequentia patet, & antecedens ſupra eſt probatum.

RESPONSIO,
Cum quatuor modis dicendi magis & minus.

Reſpondeo, quanuis iſta queſtio non ſit pręſentis ſpeculationis, dicam tamen aliquid breuiter & clare, quantum poſſum. Sciendum eſt igitur, ꝙ omnis forma tam ſubſtantialis quàm accidentalis dat eſſe ei, cui aduenit, ſed differenter, nam aliquæ formę accidentales dāt eſſe imperfectius. nā perfectius eſſe ſuis ſubiectis: & ꝑꝑ hoc dicuntur habere latitudinem, formæ autem ſubſtantiales dant eſſe eodem modo ſemper ſubiectis ſuis. Dico primo, ꝙ aliquod ſubiectū dici ſm magis & minus, nō eſt aliud q̄ ipſum participare formam ſm perfectius, vel imperfectius eſſe, & quia ſubſtantialis forma non dat perfectius & imperfectuis eſſe, ideo ſm ipſum nō denominatur aliq̄d magis & minus: dicit ergo Phi. ꝙ ſubſtantia non ſuſcipit magis & minus, nō ad hunc ſenſum, ꝙ vna ſubſtantia non ſit perfectior alia, ſed quia una nō magis participat naturam ſuę ſpeciei aut ſubſtantiæ q̄ alia: ſiue qa ſecundum ipſum non denominatur aliquid magis, vel minus, & ſic exponit hunc textū ſanctus doctor in prima parte quæſt. 93. articul. 3. ad 3. Sciendum eſt autem vt dixit idem Sanctus Doct. partim primo ſententiarum diſ. 8. q. prima in expoſitione litterę: partim in queſtionibus de potentia. quæſt. 7. artic. 7. ad 3. ꝙ quatuor modis poſſunt aliqua dici ſecundum magis, & minus: vno modo quantum ad formam participatam: & hoc eſt quando forma ſecundum quam aliquid

aliquid denominatur hēt ꝑfectius eſſe in vno, quàm in alio, & nunc perfectius, & poſtea imperfectius eẽ in eodẽ, quomodo dicitur aliquid magis, vel minus album: & hic modus reperitur tantum in accidentalibus formis, non enim in omnibus, ſed maximè in qualitatibus, ſiue habeant cõtrariũ, ſiue non. nam aer dicitur magis, vel minus lucidus, quamuis lumini ſit contrarium, & tale magis, & minus nõ variat ſpeciem. Secundo dicitur magis, vel minus, quantum ad modum participãdi, & nõ quãtum ad rem participatam, ſecundũ quẽ modum Angelus dicitur magis intellectualis, quàm homo. Tertio dicitur magis, vel minus id, quod de vno dicitur, ſecundùm eſſentiam, & de alio per participationem, quarto dicitur magis, & minus, quando aliquid eſt tale formaliter, & aliud eſt tale eminentiori modo: ſicut Sol eſt eminentiori modo calidus quàm ignis, & iſti tres vltimi modi reperiuntur etiam in ſubſtantijs, dicitur.n. Deus magis ens, quàm homo, quia eſt ens per eſſentiam, homo autem per participationem: nec hi tres modi variant ſubſtantiam aliam: nota quæ pertinent ad remiſsionem, & intenſionem formarum, fortè dicentur in loco ſuo, Deo duce, & vita comite.

SOLVTIO.

Ad argumentum reſponſum eſt ſupra quòd ſubſtãtia quo ad genericam rationem ſubſtantiæ, non magis dicitur de prima, quàm de ſecunda, ſed quantum ad actum ſubſtantialis, & accidẽtalis.

Deinde cum dicit (maximè vero ſubſtantiæ proprium videtur) ponit ſextam proprietatem ſubſtãtiæ, quæ eſt iſta. maximè proprium eſt ſubſtantiæ, ſecũdùm ſui mutationem eſſe ſuſceptiuum cõtrariorum: pro cuius concluſionis notitia dico tria: primo vt inquit Burleus, ꝙ ly maximè poteſt accipi dupliciter, uno modo, vt eſt aduerbium, & tunc eſt ſenſus, quòd inter omnes proprietates ſubſtantiæ iſta maximè conuenit ei: ſed hic ſenſus non videtur conueniens ei, quia non eſſe in ſubiecto, videtur potiſſima proprietas ſubſtantiæ. Alio modo accipitur nominaliter, & eſt ſenſus, ꝙ iſta proprietas conuenit ei, quæ maximè eſt ſubſtantia, cuiuſmodi eſt ſubſtantia prima, & quòd ſic intelligat Phil. patet ex proceſſu quem facit in litera dicens, ꝙ hoc eſt proprium illi ſubſtantiæ, quæ idẽ numero manens recipit in ſe contraria, eſſe autem idem numero conuenit ſubſtantijs primis, & non ſecundis. Dico ſecundo, quòd recipere contraria contingit dupliciter, vt dicit S. Doctor in quęſtionibus de veritate, uno modo in potentia ad, & ſic ſubſtantia habet contraria, quia eſt in potẽtia ad recipiẽda cõtrarias qualitates. Alio modo in actu, & hoc dupliciter. Vno modo ſecundùm eſſe perfectum, & ſic eſt impoſsibile, ꝙ duo contraria ſint actu in eodem ſubiecto. Alio modo ſecundùm eſſe imperfectum, & ſic poſsibile eſt: nam in coloribus medijs eſt albedo, & nigredo ſecundùm eſſe remiſſum, & in tepido eſt calor, & frigus. Dico tertio, ꝙ ſubſtantiarum aliqua eſt incorruptibilis, ſicut ſunt corpora cęleſtia. Aliqua eſt corruptibilis, ſicut ſunt aliæ ſubſtantiæ corporeæ. Subſtãtia incorruptibilis nõ poteſt recipere contraria, quia non eſt ſuſceptiua peregrinarum impreſſionum, ut dicit Philoſophus primo metheororum. Eſt ergo ſenſus concluſionis, quòd proprium eſt ſubſtantiæ primo corruptibilis, eſſe ſuſceptiuũ contrariorũ ſucceſſiuè, ſecundum ſui mutationem, ita ꝙ non recipit cõtrarias formas, niſi tranſmutetur de vna in aliam: & ad hunc ſenſum iſta proprietas eſt conuertibilis, cũ ſubſtantia, quia conuenit omni tali ſubſtantiæ, & nihil eſt aptum recipere cõtrãria, niſi ſit talis ſubſtantia.

Tres inſtantiæ contra ſextam proprietatem, & fiunt, & ſoluuntur.

Contra hoc arguitur primo. Eſſe ſuſceptiuum contrariorum conuenit ſuperficiei, cum eadem ſuperficies nunc ſit

ſit alba,& poſtea nigra. ergo non conuenit ſoli ſubſtantiæ.

Secundo ignis non poteſt tranſmutari de calore in frigus, & ignis eſt ſubſtãtia. ergo non omnis ſubſtantia eſt ſuſceptiua contrariorum.

Tertio arguit ipſe Phil. ibi (niſi quis forſitam) oratio, & ſenſus ſunt ſuſceptiua contrariorium; ſed iſtę non ſunt ſubſtantiæ: ergo hęc proprietas nõ conuenit ſoli ſubſtantiæ : minor patet: maior probatur; eadem oratio,& eadem opinio eſt vera,& poſtea falſa : ſed verum, & falſum ſunt contraria. ergo oratio & opinio ſunt ſuſceptiua contrariorum.

Ad primum reſpõdet S. Doc.in quæſtionibus de virtutibus. q. 4. art.7.quòd accidens tripliciter comparatur ad ſubiectum . Vno modo tanquam ad id,qđ præbet ei ſtabilimentum; cum enim accidens per ſe eſſe non poſsit,oportet, ꝙ ſtabilimentum cuiuſlibet accidentis ſit ab eo,cui conuenit eſſe per ſe, huiuſmodi autem eſt ſola ſubſtantia. Secũdo cõparatur accidens ad ſubiectum ſicut potentia ad actum. Subiectum.n.recipit in ſe accidentia, recipere autẽ eſt proprietas potentiæ : & ideo ſubiectũ ſe habet vt potentia,& accidens eſt actus,& forma ſubiecti. Tertio cõparatur ad ipſum ut effectus ad cauſam : nam ſubiectũ eſt cauſa accidentium. Si enim ſint accidentia per ſe,ut ſunt propriæ paſsiones, ſic cauſantur a principis eſſentialibus ſpeciei : ſi vero ſint accidentia communia, cauſantur a principijs indiuidui. Primo modo ſola ſubſtantia eſt ſuſceptiua,quia cum ſola ſubſtantia habeat eſſe per ſe, ipſa ſola dat ſubiectum accidentibus, & hoc modo intelligi debet hic textus philoſophus. Secundo autem & tertio modis vnum accidens poteſt eſſe ſubiectũ alterius, ꝗa vnũ eſt in potẽtia ad aliud, ſicut ſuperficies ad colorem,& ſimiliter vnum eſt cauſa alterius; patet nam calor,& humiditas ſunt cauſa ſaporis : uel poteſt aliter reſponderi, quòd ſuperficies non eſt proprie ſuſceptiua contrariorum, ſed eſt id quo mediante ſubſtantia recipit qualitates cõtrarias, ita ꝙ ſuperficies eſt magis ratio ſuſcipiendi cõtraria, quàm ipſa recipiat.

Ad ſecundum reſpondet Phil. in poſt prædicamentis,vbi diffiniens contraria dicit,ꝙ contraria ſunt, quæ viciſsim habent fieri circa idem ſubiectum, niſi alterum inſit a natura. Ex quo patet quòd prima ſubſtantia poteſt tranſmutari de vno contrario in aliud, quando nullum contrariorum ineſt ei naturaliter. calor enim ineſt naturaliter igni, & ideo non poteſt tranſmutari de calore in frigus.

Ad tertium reſpondet Philoſophus, & circa hoc duo facit, ſecundùm quòd negat maiorẽ quo ad duas eius partes, quarum vna eſt,quòd opinio, & oratio modo ſunt veræ & modo falſę, ſecundũ ſui mutationem. Circa quod eſt ſciendum,quòd verum & falſum ſunt in ſolo intellectu proprie,& principaliter, quia ſunt in eo ſolo tanquam in cognoſcente verum & falſum.Sunt etiam in rebus tãquam in rebus veris : quæ tamen res nõ dicuntur verę niſi ſecundùm ꝙ conformantur intellectui. Sunt etiam in oratione, & opinione non quidem formaliter; ſed tanquam in ſigno. Ex quo patet, quòd oratio dicitur vera non denominatione intrinſeca, ſed extrinſeca : ſicut etiam medicina denominatur ſana ſicut a ſanitate,quæ eſt in animali,& ſimiliter vrina : in huiuſmodi autem variatur denominatio ex ſola mutatione rei ſignatæ : dicit etiam Philo.ꝙ oratio & opinio vera nõ efficitur falſa ꝑꝑ mutationem ipſius orationis: ſed ex mutatione rei. Nam iſta oratio ſcripta, Sortes ſedet,eſt vera ipſo ſedente,& eſt falſa eo non ſedente. Dico ſecundo pro expoſitione textus, quòd opinio vocatur in hoc loco viſus ab Ariſtotele,quia opinio eſt concluſio ſyllogiſmi dialectica,quæ non cogit intellectum,ſed facit apparentiam. Dico tertio quòd tripliciter contingit mutare aliquam opinionem. vno modo ex mutatione rei, ut dicitur hic in litera : Secũdo propter obliuionem. Tertio propter rationem in cõtrarium,ſicut ſi opinor terram eſſe maiorem Sole, & ſit ratio concludẽs

oppoſitum

oppoſitum:quæ mihi appareat efficax, mutabo opinionem.In hoc itaque conſiſtit prima ſolutio, quòd oratio & opinio non dicuntur nec ueræ nec falſæ ſecundum ſui mutationem, ſed ex mutatione rei. nam ex eo, ꝙ res eſt vel non eſt,dicitur oratio uera,vel falſa.

Contra iſtam propoſitionem arguitur ſic.Oratio poteſt eſſe vera re nõ exiſtente,vt patet nullo homine exiſtente, iſta eſt vera: homo eſt animal:ergo oratio non dicitur vera ex eo, ꝙ res ſit vel non ſit. Ad hoc poteſt dari multiplex ſolutio,ſecundum, ꝙ multis modis dicta propoſitio poteſt exponi.Primo, ꝙ per rem eſſe non intelligitur actualis eius exiſtentia,ſed ꝙ ita ſit ex parte rei,quòd prædicatum conueniat ſubiecto, ſicut per propoſitionem ſignatur: unde nulla roſa exiſtentę,hoc prædicatum ſubſtantia conuenit huic ſubiecto roſa:& ideo iſta propoſitio eſt uera,roſa eſt ſubſtantia,ſiue roſa ſit,ſiue non.Secundo exponitur ſic, ꝙ ad veritatem propoſitionis oportet rem eſſe aut in ſuo effectu, vel in ſuo ſimili,ſaltem in ſpecie. Et propter hæc,licet nulla roſa ſit in rerum natura, quia tamen eius ſpecies intelligibilis eſt in intellectu,ideo iſta non eſt uera, roſa non eſt ſubſtãtia. Tertia expoſitio eſt,ꝙ duplex eſt prædicatum rei:nam aliquod eſt prædicatum eſſentiale ſubiecto, uel ſaltem per ſe conueniens ei, ut propria paſsio,& de talib. propoſitionib⁹,in quibus annuntiantur talia prędicata,nõ intelligit philoſ. quia poſſent eſſe veræ ſiue res ſit,ſiue non ſit. Alia ſunt prædicata,quæ non ſunt de eſſentia ſubiecti: vt in iſta propoſitione,homo eſt albus:vel in iſta,homo eſt,nã eſſe actualis exiſtentiæ non eſt de eſſentia alicuius creaturæ,& de his loquitur philoſophus,vt patet ex exemplis quæ ponit.

Deinde quũ dicit(Siquis autem,&c.) negat aliam partem eiuſdem minoris, dicens, ꝙ oratio, & opinio non recipiunt in ſe contraria, eo ꝙ verum & falſum non ſunt in orationibus formaliter & ſubiectiue, vt dictum eſt:ipſa autem ſubſtãtia ſuſcipit contraria formaliter.

QVAESTIO,

An propoſitiones primi & ſecundi modi perſeitatis ſint veræ non exiſtentibus rebus.

Propter regulam quam in hoc capitul.ponit philoſophus. dicens, ex eo ꝙ res eſt uel non eſt, dicitur oratio uera, vel falſa inſurgit dubitatio: an propoſitiones primi & ſecundi modi perſeitatis ſint veræ etiam rebus non exiſtentibus,puta iſtæ: homo eſt animal, homo eſt riſibilis: & uidentur,ꝙ non. Primo quia ut dicitur ſecundo perihermenias, a tertio adiacente ad ſecundum eſt bona conſequentia, quando ex parte prædicati non eſt diſtractio nec diminutio, ſed in iſta propoſitione, homo eſt animal, non eſt diſtractio nec diminutio: ergo bene ſequitur,homo eſt,ſed ponitur,ꝙ nullus homo ſit,ergo &c. Secundo nullo homine exiſtente omnis hõ eſt mortuus,ergo nullus homo eſt animal, tenet conſequentia,quia mortuum tollit & deſtruit rationem animalis.Tertio ſi homo eſt animal: ergo eſt animatus: ergo anima eſt corpori vnita,ſed nullo homine exiſtente aĩa nõ eſt corpori vnita,ergo &c.duæ primæ cõſequentiæ patent,minor probatur,accidentia per accidens non conueniunt vniuerſalibus niſi per particularia:ſed copulatio eſt accidens per accidens,ergo nõ cõuenit vniuerſali niſi mediante particulari:ſed nullo homine exiſtente particulares homines non ſunt,ergo &c. Quarto. ſi nullo homine exiſtente hõ eſt animal:ergo ẽt iſta eſt vera,aliquis hõ ẽ animal,ſed hoc eſt falſum, quia eius contradictoria eſt vera, quę eſt iſta, nullus hõ eſt animal, cum nullus homo ſit, prima conſequentia patet ex modo arguendi, quo uſus eſt philoſophus ſupra in iſto cap. dicẽs, animal prædicatur de homine,ergo prędicatur de aliquo homine.Quinto dicit philoſophus in ſecundo Poſteriorum,ꝙ non põt ſciri de aliquo quid ſit, niſi ſciatur an ſit,& ſciatur rem eſſe:ꝙ quæritur

per quæſtionem, an eſt, ergo nullo homine exiſtente non poteſt ſciri quid ſit, quũ non ſciatur ipſum eſſe. Sexto ſola prima ueritas eſt ęterna. ergo hæc non fuit ſemper vera, homo eſt animal. conſequētia patet, antecedens eſt ſanc. Tho. prima parte q. 16. & quæſtion. 1. de veritate ar. Septimo ex hoc ſequitur, quòd ſi Deus non eſſet, adhuc eſſet verum dicere, Deus eſt: ſed hoc eſt falſum. ergo, &c. falſitas cōſequentis patet, quia alias contradictoria eſſent ſimul vera. ſ. iſtæ duæ, Deus eſt: Deus nō eſt: conſequentia probatur, quia eſſe eſt de eſſentia Dei. Octauo ſi in caſu hō eſt animal. ergo, & ſortes eſt hō, ſed hoc eſt falſum, ergo, &c. cōſequentia patet, quia ſicut animal eſt de eſſentia hominis, ita hō eſt de eſſentia ſortis. falſitas cōſequentis probatur. ſi ſortes eſt hō, ergo eſt ſubſtātia: ſed hoc eſt falſum: ergo, &c. conſequentia patet, falſitas conſequentis probatur, ſi eſt ſubſtantia, ergo aut prima aut ſecunda, ſed non eſt ſubſtantia prima, neq; ſecunda: ergo, &c. maior patet a ſufficienti diuiſione. minor ꝓbatur, quòd enim non ſit ſubſtantia ſecunda patet, quia nō eſt ſpecies, neque genus, nec differentia, quòd non ſit ſubſtātia prima probatur. omnis prima ſubſtantia materialis eſt hic & nunc, ſed ſortes eſt ſubſtantia materialis, & non eſt hic neque nunc, in caſu poſito: ergo non eſt ſubſtantia.

RESPONSIO *Declaratiua.*

1 Reſpondeo in iſta quæſtione facio tria, primo declarabitur quid ſignificent iſtæ propoſitiones, ſecundo reſpōdebitur ad quæſitum. tertio ſoluam argumenta in oppoſitum. Quantum ad primam præmitto duo, primum eſt, in omni ꝓpoſitione affirmatiuè vera oportet, quod ſubiectum & prædicatũ ſignificent idem aliquo modo ſecundum rē, & diuerſum ſecundum rationē hoc patet tam in propoſitionibus, quę ſunt de prædicato accidentali: quam in his quæ ſunt de prædicato ſubſtantiali: manifeſtum eſt enim, quòd homo & albus ſunt idem ſubiecto, & differunt ratione. Alia enim ratio hominis: & alia eſt ratio albi. ſimiliter cum dico, homo eſt animal, illud idem quod eſt homo eſt etiam animal. in eodem enim ſuppoſito eſt natura ſenſitiua a quo dicitur animal, & natura rationalis a qua dicitur homo, vnde in illa propoſitione ſubiectũ & prædicatum ſunt idem ſuppoſito, & differunt ratione: ſed & in propoſitionibus, in quibus idem prędicatur de ſe ipſo, hoc aliquo modo inuenitur, in quantũ intellectus id quod ponit a parte ſubiecti, trahit ad rationem ſuppoſiti quod vero ponit a parte prædicati, trahit ad naturam formæ ſuppoſiti exiſtentis, ſecundum, quòd dicitur, quòd prædicata tenentur formaliter & ſubiecta materialiter, huic autem diuerſitati quæ eſt ſecundum rationem, correſpondet pluralitas ſubiecti & prædicati, identitatem vero rei ſignificat intellectus per ipſam compoſitionem, prædicta ſunt ſanct. Thom. prima parte q. 13. arti. ultimo, ex quibus patet eſſe differentiam inter propoſiones de prædicato accidētali, & de prædicato eſſentiali: nam propoſitio in qua prædicatum accidit ſubiecto, prędicatum accidit ſubiecto, inquantum importat unitatem ipſius accidentis cum ſubiecto, quæ quidem eſt ex hoc, quòd accn̄s ſubiecto inheret. ꝙ eſſe non pōt niſi ſubiectũ ſit in rerũ natura; in ꝓpoſitionib. aũt de prædicato eſſentiali copula verbalis importat vnitatē, non ex eo, quòd tale prędicatũ ſubiecto inhæreat, ſed quia idē ſunt & idē ſignificant: nam hō ſignificat animal: eſt. n. animal rationale: & ideo ubi eſt unitas ſiue identitas ſubiecti, propoſitio eſt vera, quia adæquate hoc ſignificat: ſiue ſubiectũ ſit in rerum natura, ſiue non. Quod non ea quæ diximus ſint de mente phi. patet ex his, quæ dicit tum in primo, tũ ēt in ſecundo libro periher menias, vbi dicit, ꝙ verbũ eſt ſignificat compōnem quandam, quam ſine extremis non eſt intelligere. dicit ēt in propoſitionibus, compoſitis, ideſt in quibus prædicatum

eſt tertium

eſt tertium adiacens, ſignificatur veritas copulationis prædicati cũ ſubiecto. cui veritati accidit prædicatum, aut ſubiectum ſit actu, vel conceptu, vel in effectu. non enim talia accidunt ſubiecto, & prædicato, inquantum inter ſe copulantur, ſed ſufficit ad veritatem propoſitionis, ꝙ habitudo copulationis ſit neceſſaria, & per conſequens vera, quomodocunque ſumantur extrema, quod quidem contingit in propoſitionibus primi modi perſeitatis, in quibus idẽ eſt ſubiectum, & prædicatum: & ſimiliter in propoſitionibus ſecundi modi, in quib. prædicatum conſequitur ad ſubiectum. Præmitto ſecundo quòd eſſe tripliciter dicitur, vno modo ſecũdùm quòd ſignificat quiditatem, prout dicimus, diffinitionem eſſe orationem indicantem eſſe rei. Alio modo dicitur eſſe ipſe actus eſſentiæ, ſicut viuere quidem eſſe viuentibus eſt actus animæ, non quidem actus ſecundus, ſed actus primus. Et hoc ſignificant propoſitiones ſimplices, in quib⁹ prædicatum eſt, ſecundum adiacens, ut cum dico, homo eſt: albũ eſt: roſa eſt. Tertio dicitur eſſe, quòd ſignificat veritatem cõpoſitionis in propoſitionibus: ſecũdùm quòd eſſe dicitur copula, quod quidem eſſe, ut inquit S. Tho. quolibeto 4. art. 3. non eſt aliquid in rerum natura, ſed tantum in actu animę componẽtis, & diuidentis, hoc autem eſſe poteſt attribui omni ei, de quo poteſt propoſitio formari, ſiue ſit ens, ſiue priuatio entis. Dicimus enim entitatem eſſe, & ꝙ non ens eſt non ens. In his ergo propoſitionibus, homo eſt animal, homo eſt riſibilis, eſt non ſignificat eſſentiam: quia homine corrupto nullibi eſt eſſentia hominis, non etiam ſignificat actuale exiſtere, ſed dicit veritatem propoſitionis, ſiue copulationis prædicati, cum ſubiecto. Dicunt etiam aliqui ex iunioribus, quòd eſt accipitur dupliciter, vno modo ut ſignificat actum exiſtendi, i. accidẽtale exiſtere, & ſic nullo homine exiſtente iſta propoſitio non eſt vera, homo eſt animal. Alio modo vt dicit actũ ſignificatum, & ſic eſt natura; nam homo ſemper ſignificat animal, ſiue ſit in rerum natura, ſiue non.

RESPONSIO
Ad quæſitum.

His præmiſsis reſpondeo ad quæſitũ affirmatiuè, quòd propoſitiones cõpoſitæ, cathegoricę, affirmatiuę de ineſſe, nullo modo æquiualentes hypotheticis vel modalibus, non habentes implicationem ex parte ſubiecti potiſsimè cõtingentem, & accidentalem, vel impoſſibilem, quorum prædicata conueniunt ſubiectis in primo, vel ſecundo modo perſeitatis, ſunt perpetuę veritatis etiã ſubiectis non exiſtentibus. Dico compoſitas ad excludendum ſimplices, ut cum dicitur homo eſt: Dico affirmatiuas, quia ſemper negatiuę ſunt falſæ, vt iſta, homo non eſt animal. Dico cathegoricas, quia aliquę hypotheticæ eſſent falſę, ut iſta homo eſt animal, & homo currit: quia ad veritatem copulatiuę oportet quamlibet partem eſſe veram. Dico de ineſſe, quia iſta modalis eſt falſa homo contingenter eſt animal. Dico non ęquiualentẽ hypotheticæ propter iſtas, homo qui currit eſt animal: quando homo currit eſt animal. Dico non habentes implicationem contingentem, uel impoſsibilem, propter iſtas, homo albus eſt animal. homo irrationalis eſt animal. probo autem dictam concluſionem primo. Omnis propoſitio ſcita eſt vera, & neceſſaria, ut patet primo poſteriorum: ſed nullo homine exiſtente Angelus, & Deus ſciunt iſtam propoſitionem, homo eſt animal: ergo ipſa eſt uera, uel neceſſaria. Ad hoc reſpondẽt aliqui, quòd hæc propoſitio non eſt neceſſaria niſi ſub conditione, i. poſita cõſtantia ſubiecti, nec aliter ſcitur ab aliquo intellectu. Contra, ſequitur ex hac reſpõſione, ꝙ iſta propoſitio, homo ſedet, eſſet ęque neceſſaria, ſicut iſta, homo eſt animal, quia etiam iſta, homo ſedet, eſt neceſſaria ſub cõditione poſito, quòd ſedeat. Reſpõdebitur forte negãdo conſequentiã, quia homo poteſt eſſe

dato

dato quòd non ſedeat, nō autem poteſt eſſe niſi ſit animal. Contra ſaltem ſequitur quòd iſta eſſet æque neceſſaria, homo exiſtit, quia non poteſt eſſe niſi exiſtat. Secundo arguo ad idem, nullo homine exiſtente iſta eſt vera, homo eſt homo. ergo etiam iſta, homo eſt animal, conſequentia patet: quia animal includitur in ratione hominis, antecedens ꝓbatur: tum quia nulla eſt verior prædicatio, quàm quando idē prædicatur de ſe ipſo: tum etiam, quia iſta ſemper eſt vera, negatio eſt negatio: ergo & iſte homo eſt homo. patet conſequentia: q̄a in utraque idem dicitur de ſe ipſo antecedens probatur, plus videtur iſta eſſe neganda, negatio eſt ens, quàm iſta negatio eſt negatio: ſed prima conceditur, ergo ſecunda: conſequentia patet cum maiori: minorē Philoſophi quarto metaphyſicę particula ſecunda dicētis ſic. quædam dicuntur entia, quia ſunt ſubſtantiæ, & quædam quia paſsiones, & quædam, quia accidentia, & quædam, quia ſunt via ad ſubſtantiam, aut ad relationem: aut quia ſunt non ens, aut quia negant aliquid accidentium ad ſubſtantiam: vbi commentator dicit commento ſecundo. Illud etiam quòd eſt priuatio entis dicitur ens. & poſt pauca ſubdit. dicitur etiam ens illud quòd exiſtit in ſubſtantia, & hoc eſt commune cæteris prædicamentis. Et quemadmodum ens dicitur de omnibus iſtis, ita etiam dicitur de affirmatione, & negatione, patet ergo ex textu Philoſophi, & ex ſententia commentatoris, quòd de illo, ꝙ non eſt aliquid in rerum natura, prædicatur ens: ergo multo magis idem prædicabitur de ſe ipſo, ſiue ſit in rerum natura, ſiue non. Tertio omne mediū alicuius verę conditionalis, ſiue alicuius proceſſus neceſſarij, eſt neceſſarium, cuius ratio eſt, quia proceſſus neceſſarius, ſiue demonſtratiuus non eſt niſi ex neceſſarijs, vt dicitur primo poſteriorum; ſed iſta propoſitio, homo eſt animal, eſt medium proceſſus neceſſarij etiā nullo homine exiſtente: ergo nullo homine exiſtente eſt neceſſaria: minor probatur, omne medium alicuius verę conditionalis eſt medium proceſſus neceſſarij, cum omnis vera conditionalis ſit neceſſaria, ſed iſta propoſitio, homo eſt animal, eſt medium verę conditionalis: ergo, &c. minor probatur. nā nullo homine exiſtente Angelus poſſet formare iſtam conditionalem, homo currit, ergo animal currit, vel ſic. ſi homo currit, animal currit, quæ conditionalis eſt vera, tenet ratione iſtius propoſitionis, homo eſt animal. Quarto arguo ſic. Dicit Philo. in ſecundo perihermenias, ꝙ nulla negatiua eſt vera niſi per accidēs, eo quòd reducitur ad affirmatiuā priorem, maximè vero ad illam, in qua idē ꝑdicatur de ſe ipſo, vnde veritas iſtius, bonum non eſt malum, reducitur ad ueritatem iſtius bonum eſt bonū: ſed nullo homine exiſtente iſta negatiua eſt vera, homo non eſt aſinus, ergo reducitur ad veritatem iſtius affirmatiuæ, homo eſt homo. Quinto arguitur, cōtradictoria iſtius, homo eſt homo, eſt falſa in caſu, quòd nullus homo ſit, ergo ipſa eſt uera: conſequentia patet; quia ſi unum contradictoriorum eſt falſum, reliquū eſt verum: antecedens probatur. hæc eſt falſa, nullus homo eſt homo: & hæc eſt ſua contradictoria: quia vniuerſalis negatiua, & particularis, ſiue indiffinita affirmatiua contradicunt: maior ꝓbatur. Nam ſi nullus homo eſt homo, ergo homo non eſt homo: hoc conſequēs eſt falſum. ergo antecedens; conſequētia patet: quia ad ueritatem vniuerſalis ſequitur veritas eius indiffinitæ: falſitas conſequentis probatur. Nam ad iſtam, homo nō eſt homo, ſequitur iſta homo eſt non homo. per illam regulam conſequentiarum a negatiua de prædicato finito ad affirmatiuam de prędicato infinito eſt bona conſequentia. Tunc vltra, homo eſt non homo. ergo non homo eſt homo: per conuerſionem ſimplicē. his conceſsis tunc ex conuerſa, & cōuertente, quæ ab aduerſario conceduntur, arguitur ſic. Non homo eſt homo, & homo eſt non homo. ergo homo non eſt homo: quod erat probandum.

Eandem

Eandem concluſionem tenet Lincolnienſis commentis 4.6.& 7.& dominus Albertus in poſt prędicamẽtis ca.nono. vbi ſic ait ſecundum Auicennam, & Algazelem,& Alpharabium & veritatem, quando prædicatum accipitur in ratione ſubiecti, talis propoſitio vera eſt ſiue de exiſtente,ſiue non exiſtente.ſiue.n homo ſit & animal,ſiue homo non ſit nec animal:ſemp̱ iſta eſt vera,homo eſt animal.Et poſt pauca ſubditur,cũ.n.dr̃ homo eſt animal, ſufficit ad ueritatẽ propoſitionis ſubſtantialis ordinatio prędicati ad ſubiectum.Et iterum poſt aliqua ſubdit, & ſi quæratur,in quo fuit illa rerũ ordinabilitas, quando non erant res, dicendũ,eſt ꝙ fuit in ipſis rerũ rõnibus. ſi aũt de illis rationibus vlterius quæratur, dicendum ꝙ fuerint in ſapientia creantis, & ordinantis. Sanctus etiam Thomas prima parte. q. 77. dicit id ꝙ per ſe ineſt ſemper, & inſeparabiliter ineſt,ſed animal per ſe ineſt homini, ergo ſemper & inſeparabiliter ineſt, ei. Conſtat ergo tum rationibus, tum auctoritate præſtantiſſimorum philoſophorum, eiuſmodi propoſitiones eſſe perpetuæ veritatis, ipſis etiam rebus non exiſtentibus,& corruptis.

SOLVTIO.

Ad argumenta vero,quę contra hanc veritatem adducta ſunt, reſpõdebimus. Ad primam ꝙ quamuis illa regula phi. teneatur in prædicatis per accidens, nõ tamen in prędicatis per ſe. vnde bene ſequitur,homo eſt currens, ergo homo eſt:nõ autem ſequitur homo eſt animal: ergo homo eſt. Dico ſecundo ꝙ licet non valeat in terminis diſtrahentibus a tertio adiacente ad ſecundum, puta eſt homo mortuus, ergo eſt, valet tamen in terminis eſſentialibus reſpectu eiuſdem termini non diſtracti, puta eſt homo mortuus, ergo eſt homo. Ad ſecundum & tertium reſpondeo ſimul, in quorum altero de uiuo,altero de mortuo arguitur, quum enim dicitur, ꝙ de ratione hominis eſt eſſe animatum,hoc ideo habet veritatem, quia de rationẽ hominis eſt viuens, quum ſit genus ad animal, & per conſequens etiam ad hominem. Videndum eſt igitur quomodo viuens ſit genus ad animal & ad hominem. Hoc enim nomen vita, vt dicit S. Thom.prima p.q.16. impoſitum eſt ab operatione,qua res aliqua ſeipſam mouet, ſiue ab actu qui eſt actus perfecti, vt intelligere, & ſentire, & velle, ſiue motu, qui eſt actus imperfecti: eſt autem impoſitum ad ſignificandum eſſentiam, ſiue naturam, aut quidditatem, quæ talis eſt, quod ei non repugnat mouere ſeipſum. Aliquando igitur accipitur vita pro natura, cui conuenit ſeipſum mouere. Et ſic viuens, vt denominatur a vita hoc modo accepta,eſt de ratione hominis. Talis enim vita hominis eſt ipſa humanitas, ſed hæc vita non dicit actualem vnionem animæ cum materia, ſed ſignificat eſſentiam rei, & viuens ab ea dictum prædicatur de re quidditatiue. Mortuum autem vt opponitur tali vitæ,nõ conuenit homini nullo homine exiſtente.immo nullo homine exiſtẽte homo eſt viuens hoc modo, ſicut ẽt eſt animal. Scđo accipitur vita pro eſſe, qđ dat anima rei animatæ, & hoc non põt eſſe ſine vnione animę ad materiã, ſed viuẽs vt dr̃ ab hac vita non eſt:igitur nec prædicatur quidditatiue, licet ſit prædicatum ſubſtantiale.nã eſſe ſubſtantiæ reducitur ad genus ſubſtãtiæ ſicut eſſe accidentis. Actus.n.& potẽtia ſunt in eodẽ genere: & de hoc dicit philoſophus in ſecũdo de anima, ꝙ viuere viuentibus eſt eſſe. Mortuum aũt,qđ opponitur huic vitæ,non diſtrahit rationẽ animalis nec viuentis,vt eſt genus ad animal. Tertio accipitur vita pro operatione rei viuentis,vt nutrire, generare, ſentire, intelligere, & huiuſmodi hoc mõ prædicatur accidentaliter.Ad quartum concedunt aliqui ꝙ ſicut ante mundi creationẽ iſta erat uera,homo eſt animal.Ita ẽt iſta,aliquis homo eſt animal, & ei⁹ cõtradictoria erat falſa, q̃ eſt iſta, nullus hõ eſt aĩal. & ſimiliter iſta eſt vera:Adã eſt aĩal,quia ad veritatẽ particu-

laris ſequitur ueritas alicuius ſingularis. Contra ſi aliquis homo eſt animal, ergo uel iſte, uel iſte eſt animal: ſed nullo exi ſtente nec iſte, nec iſte eſt aial, quũ nul lus ſit qui poſsit demonſtrari. Confirma tur quia. S. Thom. in 3. ſenten. dicit, quòd Chriſtus in triduo nõ fuit homo. Reſpõ deo negatur minor, quia & ſi nullus eſ ſet demonſtrabilis ad ſenſum, eſſet tamẽ demonſtrabilis ad intellectum. Ad con firmationem dico ꝙ S. Thom. intelligit Chriſtum in triduo non fuiſſe hominẽ actu exiſtentem, uel pro Chriſto intelli git ſuppoſitum diuinum, & eſt ſenſus, ꝙ filius Dei in triduo non erat homo. Ad quintum negatur conſequẽtia. quia phi loſophus ibi loquitur de quæſtionibus, ideo in inquirendo quiditatem rei quę ſtio, an eſt, præcedit quæſtionẽ quid eſt: quo habito & ſcito nõ oportet rem exi ſtere: ſicut habito fine non eſt neceſſe habere ea, quæ ſunt ad finem. Ad ſextum negatur conſequentia, quia tales propo ſitiones fuerunt ab æterno veræ in intel lectu diuino, qui ſolus eſt æternus. Ad ſeptimum dico illam cõſequentiam te nere materialiter. quũ enim antecedens ſit impoſsibile, non eſt mirũ ſi ad ipſum ſequitur quodlibet. Ad octauum conce do, ꝙ ſicut iſta eſt vera, homo eſt aial. ita & iſta Sortes eſt homo, ſiue ſit Sortes, ſi ue non ſit. Ad improbationem negatur ſecunda conſequentia: quia diuiſio ſub ſtantiæ in primam & ſecundam accidit ipſi ſubſtantię. Eſſe enim ſubſtantiã pri mam eſt eſſe indiuiduum, & eſſe ſubſtan tiam ſecũdam eſt eſſe genus vel ſpeciẽ, quas quidem mentiones conſtat per ac cidens conuenire ſubſtantiæ, quum ei non conueniat, niſi per operationem intellectus.

Expoſitio in capitulum de quantitate, cum ſuis quæſtionibus.

QVantitatis eſt. Poſt capitulum de ſubſtantia tractat modo de quantitate. Circa quod tria principaliter facit. Pri mo tractat de quantitatibus per ſe. Se cundo de quantitatibus per accidẽs ibi. Propriè autem. Tertio aſsignat proprie tatem quantitatis ibi. Amplius uero] tractat autem de quantitate poſt ſubſtan tiam, vt inquit Sanct. Doctor in tractatu de natura generis, quia inter omnia ac cidentia ipſa eſt propinquior ſubſtan tiæ: ſicut. n. ſubſtantia eſt diuiſibilis in partes eſſentiales, ſcilicet in materiam & formas. ita quantitas eſt diuiſibilis in partes eiuſdem rationis. Apparet au tem ex proceſſu philo. quòd præſuppo nit unam diuiſionem quantitatis, quæ eſt iſta. Quantitatum aliqua per ſe: ali qua uero per accidens. Pro cuius diui ſionis notitia eſt ſciendum, ut dicit San. Thom. in q. 1. de virtutibus. art. 11. quòd ſicut ex ijs, quæ ſunt magis nota nobis, deuenimus in cognitionem ignotorũ, ita ex ijs, quæ manifeſte cognoſcimus, nominantur minus nota. Eſt autem ual de nota nobis corporum augmentatio, quum eam ſenſu percipiamus, & quia di cuntur corpora augeri, quando acqui runt perfectam quantitatem, ideo no men augmenti translatum eſt ad ſignifi candum perfectam acquiſitionem alicu ius formę, & ſimiliter ipſa formæ perfe ctio dicitur quædã quantitas perfectio nis, etiam ſi non ſit de natura quantita tis, ſed qualitatis, & hæc quantitas per fectionis prę̨ter iſtam eſt alia, quæ dici tur quantitas uirtutis, & attenditur pe nes aliquid ab ea extrinſecum, puta pe nes ſubiecta. v. g. ille dicitur habere ma iorem uirtutem, qui poteſt ferre maius pondus, aut plura pondera. nec de his duobus modis loquitur philo. in iſto c. Tertia eſt quantitas dimenſiua: Aliqua enim eſt dimenſiua per ſe, cuiuſmodi ſunt ſpecies, quas enumerat philoſoph. Alia eſt dimenſiua per accidens, ut al bedo & nigredo, & alię huiuſmodi qua litates, quæ extenduntur ad extẽſionem ſuperficiei. Sciendum tamen, quòd in huiuſmodi formis reperitur duplex q̃ti tas. vna eſt intenſiua, alia uero extenſiua. Quantitas intenſiua eſt perfectio ipſius formę, & hoc modo albedo unius parui cigni eſt maior albedine unius magni parietis,

pariecis.quia eſt intenſior & perfectior, econtrario autem, albedo magni parietis eſt maior albedine cigni, quia eſt in maiori ſuperficie.

Loquitur itaque philoſophus primo de quantitatibus per ſe.ſecundo de quãtitatibus per accidens.Circa primũ duo facit.Primo ponit duas diuiſiones quãtitatis. Secundo agit de membris diuidentibus ibi.eſt aũt diſcreta.Prima diuiſio hęc eſt, quantitatis aliud cõtinuum, aliud diſcretum. Notanter vtitur philoſophus iſto relatiuo diuerſitatis aliud, quia hæ duæ differentiæ. ſ. continuitas & diſcretio conſtituunt duas ſpecies quantitatis eſſentialiter diſtinctas, ſcilicet quantitatem continuam, & quantitatem diſcretam.

QVAESTIO,

An Ariſtot. diuiſio ſit generis ſpecies.

Quæritur vtrum iſta ſit diuiſio generis in ſpecies, & videtur ꝙ non, primo. Nullum genus prædicatur de ſuis ſpeciebus per prius & poſterius, ſed quantitas prædicatur per prius de quantitate continua q̃ de diſcreta.ergo non diuiditur in eas tanquam in ſpecies. maior patet, minor probatur.Omnis cauſa eſt prior effectu, ſed continuum eſt cauſa quantitatis diſcretæ, quum diſcretum cauſetur ex diuiſione continui, ut dicitur 3.phyſic. ergo &c. Secundo nullum genus prædicatur denominatiue de ſuis ſpeciebus, cum prædicetur de eis eſſentialiter & uniuoce. ſed quantitas prædicatur de iſtis denominatiue. nam cõtinuum eſt quantum, & diſcretum eſt quantum, ergo idem quòd prius.

RESPONSIO

Cum duobus concluſionibus.

Reſpondeo duabus concluſionibus quarum prima hæc eſt. Quantitas eſt genus generaliſſimum. hanc ſic probo ex dictis Sancti Doctoris. primo ſententiarum d. 17. q. 2. c. 1. Quicquid prædicatur inquid de differentibus ipſe, & non habet aliquid vniuocum ſupra ſe eſt genus generaliſſimum.ſed quantitas eſt hmõi. ergo &c. Minor patet ex diffinitione generaliſſimi. minor probatur, illud prædicatur inquid per quod reſpondetur ad interrogationem factam per quid, ſed interroganti quid ſit linea, & numerus, & huiuſmodi, reſpondetur ꝙ ſunt quantitates, ergo quantitas prædicatur de eis in quid, ꝙ nunc non habeat aliquid uniuocum ſupra ſe patet, quia illud eſſet maxime ens, ſed ens non eſt uniuocum. ut dicit porphy. ergo &c.

CONCLVSIO.

Secunda concluſio. prima ratio quantitatis eſt diuiſibilitas in partes eiuſdem rationis. Notanter dico ratio, & non diffinitio, quia quantitas cum non hẽat genus ſupra ſe, diffiniri nõ poteſt. Iſtam concluſionem probat S. D. ubi ſupra ex ſententia philoſophi quinto metaphyſicæ, ubi dicit ꝙ quantum eſt diuiſibile in ea, quæ inſunt, quorum quodlibet eſt natum eſſe hoc aliquid. nam quælibet pars continui eſt continua, & ſimiliter numerus diuiditur in unitates quæ ſunt eiuſdem rationis, cum quælibet unitas ſit unitas.

SOLVTIO.

Ad primũ rñdet. S. Th. in primo perihermenias, ꝙ ſpẽs põt dupliciter cõparari, uno modo inter ſe, & ſic una põt eſſe altera prior, & nobilior. Alio modo ad genus. & ſic æqualiter participant eius rõnẽ. ita eſt in propoſito. nam eſſe diuiſibile in partes eiuſdẽ rõnis, æqualiter conuenit cõtinuo & diſcreto. licet ſi inter ſe cõparent, unũ ſit prius & poſterius, altero ſm diuerſas cõſiderationes, numerus. n. qui eſt quãtitas diſcreta, eſt prior formaliter quantitate cõtinua. S. Tho. ſuper Boetio de trinitate. q. quarta art. 2. ad ſextum. nam illud eſt prius formaliter, quod eſt ſimplicius & abſtractius. ſi

ctius. ſicut patet, ꝙ animal eſt prius homine. ſed numerus eſt ſimplicior quantitate continua: Quod ſic patet, vnitas eſt principium numeri, quæ quidem vnitas nihil aliud dicit q̃ eſſe indiuiſum. Principium vero quantitatis continuæ eſt punctus qui ſuper vnitatem addit poſitionem in continuo. & per cõſequens eſt compoſitio, vt ita loquar, & poſterior vnitate: & ſimiliter continuum reſpectu diſcreti. quantitas vero continua eſt prior numero materialiter: quia continuum eſt materia numeri, cum ex diuiſione continui cauſetur numerus. Ad ſecundum aliqui negant maiorem in quantitate; quia vt dicunt, poteſt ſe ipſum denominari. vel dicendum, quòd linea, & numerus, & huiuſmodi poſſunt accipi dupliciter, ſicut & albũ, & quodlibet aliud concretum de genere accidẽtium. vno modo pro ipſa forma, & ſic negatur minor. non.n. ipſa linea eſt quãta, ſed eſt quantitas. Alio modo pro ipſo ſubiecto formæ, & ſic prædicatur de eis quantitas denominatiuè. Burleus dicit in denominatione proprie dicta ſignantur ſubiectum habere formam, ſicut cum dico ſortes eſt albus. i. habet albedinem in ſe, & hoc modo non prędicatur quantitas de ſuis ſpeciebus. non.n. linea eſt ſubiectum quantitatis, ſed prædicatur denominatiuè largo modo accepta, & eſt ſenſus. linea eſt quanta, ideſt habet partes unius rationis, in quas eſt diuiſibilis.

Deinde quum dicit & aliud quidem. Ponit ſecũdam diuiſionem, quę eſt iſta. Quantitatum aliquæ conſtant ex partibus habentibus poſitionem. aliquæ vero conſtant ex partibus poſitionem non habentibus. Dicit Sanct. Doct. diuiſionem iſtam eſſe eandem cum præcedenti. nam quantitas non habens poſitionem eſt quantitas diſcreta. quantitas vero habens poſitionem eſt continua, licet habere poſitionem non conueniat omni quantitati continuæ. ſed tantum permanentibus, & ideo non conuenit ipſa. Vel dici poteſt ut inquit Gratiadeus, ꝙ iſta eſt ſubdiuiſio alterius membri, ideſt quantitatis continuæ, quorum utrunq; uerum eſt, ut de ſe patet. ſciendum eſt, quòd poſitio accipitur dupliciter, ſicut dicit Sanct. Doctor ſuper Boetio de Trinitate. quæſt. 5. articu. 3. ad tertium. uno modo ut dicit ordinem partium in loco, & ſic eſt unum prędicamentum per ſe, quòd eſt prædicamentum ſitus. Alio modo, ut dicit ordinem partium in toto, & ſic eſt de ſubſtantia quantitatis. ut hic dicitur.

Deinde quum dicit (eſt nunc diſcreta) enumerat ſpecies diſcretæ & continuæ quantitatis. Dicens ꝙ numerus, & oratio ſunt quantitates diſcretæ: linea uero, & ſuperficies, & corpus, & adhuc locus, & tempus ſunt q̃titates continuę.

Deinde cum dicit. Partium & enim numeri] arguit ꝙ numerus ſit quantitas diſcreta & intendit talem rationẽ. Omnis illa quantitas eſt diſcreta, cuius partes copulãtur ad unum communem terminum. ſed numerus eſt quantitas, cũ ei conueniat eſſe diuiſibile eiuſdem rationis, in quo cõſiſtit ratio quantitatis, vt dictum eſt ſupra, & eius partes non copulantur ad unum cõem termini. ergo &c. maior patet ex ratione diſcretæ quantitatis. Pro notitia minoris eſt ſciendum: ꝙ ille terminus dicitur cõis, qui eſt principium unius partis, & finis alterius. vt patet in tempore: nam idẽ inſtans, quod eſt finis præteriti, eſt & principium futuri. Et in linea idem punctus, qui eſt finis præcedentis partis lineæ, eſt & principium ſequentis. Conſtat autem, ꝙ hoc non reperitur in numero, nam quinq; & quinq; ex quibus reſultant decem, non copulantur ad eundem terminum. cum illa vnitas, quæ eſt finis vnius quinarij, non ſit principium alterius. Idem patet de ſeptem & tribus, ex quibus etiam cauſatur numerus denarius. Vbi notanda ſunt duo. Primo, quòd dico quinarij, ſiue ſeptem, & octo poſſunt accipi duobus modis. vno modo formaliter, & ſic ſunt diſtinctæ ſpecies numeri diuiſæ contra numerum denarium. & ſic ipſum non conſtituunt, ſed ſunt ſpecies diſpartitæ. Vnde

etiam

etiam philoſophus dicit in 7. metaphy. quòd ſex non ſunt bis tria, ſed ſemel ſex. Alio modo accipitur materialiter, ſcilicet quantum ad ſuas vnitates prçcisè. & ſic conſtituunt. nam in ipſo numero denario ſunt ſeptem vnitates, & poſt hoc etiam tres. Secundo notandú, ꝙ aliquæ partium numeri ſunt aliquotæ, & aliquç non: partes aliquotç ſunt illç, quæ aliquotiens ſumptæ reddunt præcisè ipsũ totum: ſicut ſe habent quinq; reſpectu decem: partes non aliquotæ ſunt, quæ aliquotiens ſumptæ non reddunt præcisè ſuum totum, ſed aut magis, aut minus. cuiuſmodi ſunt ſeptem & tria, reſpectu decem, & ideo philoſoph. exemplificauit de vtriſq; partibus.

QVAESTIO,

An numerus ſit aliquod vnum per ſe.

Quæritur vtrum numerus ſit aliquod vnum per ſe. & videtur ꝙ non. Id quod eſt vnum aggregatione non eſt vnũ per ſe, ſed per accidẽs, ſicut patet in aceruo lapidum. ſed numerus eſt huiuſmodi, cum non ſit aliud, quàm aggregatio vnitatum: ergo non eſt vnum per ſe.

RESPONSIO *declaratiua.*

Reſpondeo, in iſta quæſtione faciam duo. Primo declarabo, quæ ſit ratio numeri. Secundo dicam ad quæſitum. Quantum ad primum, dico quatuor. Primo, ꝙ numerus accipitur dupliciter; vno modo, pro numero abſtracto, vt duo, tria, quatuor, qui dicitur abſtractus, quia conſideratur per abſtractionẽ à rebus, quibus tamen poteſt applicari, & talis numerus non eſt niſi in apprehenſione animç numerantis. Alio modo accipitur pro numero, qui eſt in rebus cauſatis ex aggregatione vnitatum, quem dominus Albertus appellat numerum formalem, & cõmentator appellat accidens rei numeratç. Dico ſecundo, quòd vnitates, quæ conſtituũt iſtum numerum nõ ſunt aliud q̃ ipſa eſſe, q̃ dant quãtitates continuæ ſuis ſubiectis, ſicut enim albedo dat ſubiectum eſſe album, quòd eſſe eſt de genere qualitatis, ita quantitas continua dat eſſe quãtum, & vbi ſunt plures quantitates ſunt plura eſſe. ipſç vero vnitates, quç ſunt talia eſſe, ſunt ipſe numerus. & propter hoc dicitur, ꝙ cauſantur ex diuiſione continui, ergo vnum lignum habet tantum vnam quantitatem, & per conſequens tm̃ vnũ eſſe quantum. ſed ſi diuidatur fient plures quantitates, & plura eſſe, & conſequenter numerus. Dico tertio, quòd ipſæ vnitates non conſtituunt numerum, niſi pro quanto habent ordinem inter ſe: ſicut.n. ordo litterarum facit ad vnitatem ſyllabç, ſic ordo vnitatum facit ad vnitatem numeri. Dico quarto, ꝙ vltima vnitas, vt habet ordinem ad præcedentes, eſt forma numeri dans ei ſpeciẽ, & ẜm ꝙ talis ordo variatur, variantur ẽt ſpecies numerorum. In numero.n. binario eſt determinatus ordo, puta determinata diſtantia vltimç vnitatis ad primam. In ternario eſt alia diſtantia vltimç vnitatis ad primam, & ideo eſt alia ſpecies a binario, & ſic dico de alijs: & quia quælibet vnitas addita variat hunc ordinem, ideo etiam uariat ſpeciem, & ſic patet primum.

RESPONSIO *ad quæſitum.*

Quantum ad ẜm eſt ſciẽdum, ꝙ illud eſt vnum per ſe, ſiue unum ſimpliciter, in quo tantũ eſt unum eſſe. ſicut patet in compoſitis ex materia & forma, ſed ex unione materiç cum forma reſultat unũ eſſe, quod eſt eſſe totius compoſiti. homo autem albus non eſt unum per ſe, quia differt eſſe hominis, & eſſe albedinis. Ex prædictis uidetur alicui, quòd numerus non ſit unum per ſe, quum includat plures unitates, quæ ſunt plura eſſe. Sed notanda ſunt tria. primo, quòd ſicut in homine eſt forma partis ſ. aĩa, & forma totius, ſcilicet humanitas, ſic in numero forma partis eſt ultima unitas; forma uero totius eſt quædam forma

reſultans ex ordine,quē habet vltima vnitas ad præcedētes,ad quas cōparatur. ſicut formale ad materiale. Ex quo patet ꝙ vltima vnitas ſe habet per modū actus & formæ, præcedentes vero vnitates per modū potentiæ. Dico ſecundo ꝙ in numero ſunt quidē plura eſſe materialiter accepta, tamen in comparatione ad numerum quem conſtituunt, non ſe habent per modum eſſe, quū eſſe ſit actus, ſed ſe habent per modum potentiæ. Dico 3. ꝙ numerus eſt quid unū ſimpliciter ꝙ ſic probat S. Doct. in ſeptimo metaphy. ca. ultimo. Illud eſt enim vnum ſimpliciter ꝙ habet ſpeciem ab uno. quia ſi eſt tantum unum a quo habet ſpeciem, habet etiam tm̄ unum eſſe. ſed numerus habet ſpeciem ab uno, ſ. ab vltima unitate vt dictum eſt, ergo eſt quid vnum ſimpliciter.

SOLVTIO.

Ad argumentū negatur minor, quia in eo ꝙ eſt vnū aggregatione, una pars non cōparatur ad aliā, ſicut potentia ad actū: ſicut eſt in numero vt dictum eſt. Contra, id quòd eſt vnum ſimpliciter, non pōt eſſe in pluribus ſubiectis: ſed numerus eſt in pluribus ſubiectis, quia in vnoquoq; ſubiecto eſt vnitas: ergo reſpondeo, ꝙ nō arguitur de eo ꝙ eſt vnū vnitate ordinis, & ꝙ unum eſt aliquid ſimpliciter vt eſt numerus, vt dicit S. D. prima parte. q. 6. art. 4. ad 2.

Deinde cum dicit. (Similiter aūt &c.) Probat ꝙ oratio ſit q̄titas diſcreta, &c. hic duo facit: primo probat, quod ſit quantitas. ſecundo ꝙ ſit diſcreta ibi (ad nullum. n.) Quantum ad primum arguit ſic. Cuicunq; conuenit proprietas quantitatis, illud eſt quantitas. ſed orationi conuenit proprietas quantitatis, ſ. menſura, quod eſt quantitatis, vt infra dicetur. nam oratio menſurat ſyllabā longā & breuem: ergo &c. Deinde cum dicit. (Ad nullum) probat ꝙ ſit diſcreta tali ratione: partes orationis non copulantur ad vnum communem terminum: ergo eſt quantitas diſcreta. cōſequētia patet. Sed pro notitia antecedentis eſt notandum, vt quidam dicunt & bene iudicio meo, ꝙ oratio accipitur dupliciter, uno modo pro aggregato ex ſubiecto & prędicato, de qua loquitur Phi. in lib. perihermenias. Alio modo pro qualibet prolatione vocis, ſiue ſit perfecta, ſiue imperfecta, ſiue complexa, ſiue incomplexa: & ſic de ea loquitur phy. in hoc loco accipiendo orationem, non ut eſt in mente aut in ſcripto, ſed vt eſt in voce. Secūdo ſciendum eſt ꝙ oratio in uoce p̄t accipi quadrupliciter. Vno modo pro ipſa voce prolato, & ſic non eſt quantitas. ſed eſt de tertia ſpecie qualitatis, quum ſit qualitas ſenſibilis auditione. Alio modo accipitur pro multitudine partium vocis prolatæ, prout tales partes abſolute ſunt diſcretæ, & ſic eſt numerus. Tertio accipitur pro multitudine earundem partium ad inuicem ſuccedentium, & ſic accipitur hic. eſt. n. in oratione quædam diſcretio ſyllabarum cauſata ex interruptione temporis: & per hoc diſtinguitur oratio a tempore, quia ſucceſſio in tempore nō eſt diſcreta, ſed continua. 4 accipitur vt eſt ſignificatiua, eſt. n. eſſentiale enunciationi ꝙ ſignificat id ad ꝙ eſt impoſita, vt dicit S. D. in. q. de veritate. q. 1. art. 6. ad quartum. & hoc modo eſt in genere relationis. quum ſignum inquantum huius referatur ad ſignum. huius autem ſignificatio vocis eſt tota ſimul, & completur per alternam particulam. vt habet ordinem ad præcedentes. hæc tamen ſyllaba mal, ſi abſolute accipiatur, non ſignificat aliquam ſubſtantiam, ſed vt habet ordinem ad præcedentes ſyllabas huius termini animal, ſignificat quoddam ſuppoſitum in genere ſubſtantiæ. Dico præterea ut ponit San. D. in quarto ſententiarum diſ. 8. ꝙ ſignificatio orationis poteſt referri ad duo. ſ. ad rem, & ad partes ipſius orationis, ſi referatur ad rem, eſt aliquid ſimpliciter, eo ꝙ ſignificat aliquod vnum, ſ. compoſitionem, prædicati cum ſubiecto. Si vero refertur ad partes orationis, ſic eſt cōpoſita ex ſignificato ſubiecti, & ex ſignificato præ-

to prędicati. Simpliciter tñ eſt dicẽdum ꝙ ſit ſimpex, quia ſignationes partiũ orationis ſunt quaſi diſpoſitiones materiales in ordine ad ſignificationẽ totius.

Reliquum perficit capituli de quantitate, cuius exponit proprietates, cum ſuis quæſtionibus.

Linea vero.] Poſtquam Philoſ. probauit numerum, & orationes eſſe quantitates diſcretas, conſequenter probat ꝙ linea, ſuperficies, corpus, tempus, & locus ſint quantitates continuæ, & arguit ſic. Omnes illæ quantitates ſunt continuæ, quarum partes copulantur ad unum terminum communem: quum iſta ſit deſcriptio quantitatis continuæ. ſed partes omnium iſtarum ſunt huiuſmodi: ergo iſtæ ſunt quantitatis continuæ. minorem probat. quia partes lineæ copulantur ad punctum eundem, qui eſt principium vnius & finis alterius. partes ſuperficiei copulantur ad lineam. & partes corporis ad ſuperficiem. partes uero temporis copulantur ad idem, nũc ꝙ eſt finis præteriti & principium futuri. & partes loci copulantur ad eaſdem particulas, ad quas copulantur particulę locati.

Quantum ad lineam eſt ſciendum, ꝙ ipſa ſic deſcribitur ab Euclide, linea eſt lõgitudo ſine latitudine, cuius extrema ſunt duo puncta. Ex qua diffinitione patet, ꝙ punctus ponitur in diffinitione lineæ, quia omnis linea recta habet duo puncta in actu, quorum vnum eſt principium lineæ, aliud vero eſt finis eius, & ille qui eſt principium non eſt finis. præter iſta ẽt duo, q̃ hẽt in actu, habet infinita in potẽtia, quorũ quilibet eſt finis p̃cedentis partis lineæ, & principiũ ſubſequentis. Non dico tamen ꝙ pũcta ſint de eſſentia lineæ, quia, quicquid eſt de eſſentia linęę eſt quantitas, quum quantitas non ſit niſi ex quantitatibus, ſicut ſubſtantia non conſtat niſi ex ſubſtantijs, vt dicitur primo phyſicorum. punctus ẽt non eſt quantitas, ſed reducitur ad prædicamentum quantitatis tãquam principium quantitatis; & prætęrea omne diuiſibile cõponitur ex diuiſibilibus, vt dr̃ 6. phyſicorum. ſed linea eſt diuiſibilis, punctus vero indiuiſibilis: ergo non componitur ex punctis. ex quo ẽt patet, ꝙ non ſit quantitas, cuius propria ratio eſt diuiſibilitas. Et ſic arguitur contra, punctus ponitur in diffinitione lineæ tanquam pars eſſentialis. ergo eſt de eſſentia eius. Reſpondeo, negatur conſequentia. quia punctus non ponitur in diffinitione linęę tanquam pars eius eſſentialis, aut integralis, ſed tanquam terminus eius. Quòd dictum eſt de linea reſpectu punctorum, dicendum eſt de ſuperficie, reſpectu lineæ, & de corpore reſpectu ſuperficiei, hoc excepto quòd linea & ſuperficies ſunt diuiſibiles, quamuis linea non ſit diuiſibilis ſecundum quòd terminat ſuperficiem, nec ſuperficies ſecundum ꝙ terminatur corpus. Linea enim determinat ſuperficiem ſecundum latitudinem. Conſtat autem lineam non eſſe diuiſibilem in latum, ſed ſolum in longum. Similiter ſuperficies non eſt diuiſibilis ſecundum profunditatem, ſecundum quem modum terminat corpus.

Quantum vero ad locum eſt ſciendũ, ꝙ locus eſt in corpore locante, & non in locato, vt dicitur quarto phyſicorum: propter ꝙ non eſt dicendum quòd partes loci terminentur ad idem numero, ad quòd terminantur partes locatæ, nec ſic intelligit phyloſophus, ſed quòd ſimiliter & proportionabiliter terminentur, ſicut partes locati, quia locus & locatum ſimiliter coextenduntur, & illi in quo copulantur partes locati, correſpondet in loco aliquid, ad quod copulantur partes loci.

Sufficientiam vero iſtarum ſpecierum ponit S.D. in libro de natura generis dicens, ꝙ quantitatum continuarum aliqua eſt ſucceſſiua, & ſic eſt tempus, aliqua uero eſt permanens, & hoc dupliciter, quia vel menſurat extrinſece, & ſic eſt locus, vel intrinſece, & hoc tripliciter, quia uel menſurat ſecundum

vnam dimenſionem, & ſic eſt linea, vel ſecundum duas, & ſic eſt ſuperficies, uel ſecundum tres, & ſic eſt corpus.

QVAESTIO,

An tempus & locus ſint quantitates.

Dubitatur, an tempus & locus ſint quantitates: & videtur ꝙ non, quia phi. in. 5. metaphyſicę enumerans ſpecies quantitatis nihil dicit de loco, aut dicit ibi eſſe quantitatem per accidens, ſicut & albedo eſt quanta per accidens. Id autem ꝙ eſt quantum per accidens, non eſt de genere quantitatis. Reſpondet ad hoc S. D. vbi ſupra vnica concluſione, quæ eſt iſta tempus, & locus ſunt de prędicamento quantitatis, quod probatur dupliciter, primo quia ſunt diuiſibiles in partes eiuſdem rationis, ergo ſunt quantitates: ſecundo ꝙ eis conuenit ratio menſuræ, quæ eſt proprietas quantitatis. Ad argumentum dicitur, quòd metaphyſicus conſiderat de quantitate quantum ad entitatem eius: & quia locus non eſt alia entitas quam ſuperficiei corporis locantis, ideo non poſuit locum eſſe ſpeciem quantitatis diſtinctam a ſuperficie: logicus uero conſiderat quantitatem quantum ad rationem menſuræ, quia ſecundum hoc poteſt ei attribuere intentiones logicas, quia id quòd menſurat vno modo, eſt ſpecies diſtincta ab eo, ꝙ menſurat alio modo, & ideo quia ſuperficies menſurat intrinſece, ſed non extrinſece, ideo poſuit locum eſſe diſtinctam ſpeciem a ſuperficie, licet ſint eadem res.

Ad illud de tempore reſpondet Sanctus Doctor vbi ſupra eodem modo, ꝙ metaphyſicus conſiderat quantitatem ſecundum eſſe ſuum, & non in ratione menſuræ. & ideo illa quę ſunt quanta per aliud, non poſſunt eſſe ſpecies quãtitatis. Huiuſmodi eſt tempus, quòd nõ eſt quantum niſi ratione motus, quem menſurat: motus vero non eſt quantus, niſi ratione magnitudinis, ſupra quam eſt. ſed quia tempori conuenit ſpecialis ratio menſuræ, ideo logicus dicit ipſum eſſe ſpeciem quantitatis.

Deinde cum dicit. (Amplius autem alia) manifeſtat ſecundam diuiſionem ſupra poſitam, quæ fuit, ꝙ quantitatum aliquæ conſtant ex partibus habentibus poſitionem, aliquæ vero conſtant ex partibus non habentibus poſitionem. vbi dictum fuit, ꝙ habere poſitionem eſt habere partes ordinatas & ſituatas. Et circa hoc ponit duas concluſiones, quarum prima hæc eſt, linea corpus, ſuperficies, & locus habent poſitionem, & arguit ſic. Quotcunque habent partes ordinatas in toto, & permanentes, habent poſitionem: ſed prędicta ſunt huiuſmodi: ergo, & cætera. Secũda concluſio, tempus, numerus, & oratio non habent poſitionem, quòd probat ex hoc, quòd partes numeri non ſunt ſituatæ inter ſe, partes vero temporis & orationis non permanent, ſed vna alteri ſuccedit. Ex hoc loco colligitur: quòd tres conditiones ſunt de ratione quantitatis habentis poſitionem. Primo quòd partes eius habent ſitum. ſecundo quòd habent permanentiam. tertio ꝙ habent cõtinuitatem. prima & tertia non conueniunt numero. prima, & ſecunda non coueniunt tempori. prima, ſecunda, & tertia non conueniunt orationi.

Deinde cum dicit: (Alia vero omnia) determinat de quantitatibus per accidens, & intendit hanc concluſionem. Præter ſeptem ſpecies quantitatis enumeratas, quęcunq; alia dicuntur eſſe quantitates, ſunt quãtitates per accidens, & arguit ſic. Quicquid eſt quantũ, per comparationẽ ad aliud, eſt quantũ per accidens & nõ per ſe, ſed omnia alia quę dicuntur quantitates, ſunt huiuſmodi, ergo &c. maior patet, quia id qđ conuenit alicui per ſe, conuenit etiam omni alij remoto. minor probatur inductiuè, nam albedo dr̃ magna, vel parua, quia eſt in magna, vel parua ſuperficie. & ſimiliter actio, vel motus dicitur eſſe breuis, vel lõgus, quia ſunt in paruo, vel in multo, vel longo tempore. Ex quibus

concludi-

concluditur, quòd ſole prędictæ ſpecies ſunt quantitates per ſe.

Proprietates, quantitatis, cum ſuis quæſtiunculis, exponuntur.

Deinde cum dicit (Amplius quantitati) Aſsignat tres proprietates, ſecunda ibi (ſed non videtur) tertia ibi (propriũ vero.) Circa primum duo facit, ponit primo cõcluſionem. ſecundo obijcit cõtra eam ibi. (Niſi multa.) Concluſio quã ponit eſt iſta, quãtitati nihil eſt contrariũ. Hãc vero probat inductiue ex eo ꝙ nulla prædictarum quantitatum habet aliquid contrarium. Poteſt tamen probari ratione. Dictum eſt enim ſupra, ꝙ cõtraria maxime diſtant ſub eodem genere. ſed nullæ quantitates maxime diſtant: ergo nullæ quantitates ſunt contrariæ: maior patet. Pro notitia uero minoris eſt ſciendum, ꝙ omnis quantitas aut eſt continua, aut diſcreta. quantitas continua eſt diuiſibilis in infinitum, vt dicitur. Tertio Phyſicorum, ex quo ſequitur, quòd data quacunque quantitate poteſt dari minor, & per conſequens, quòd nulla quantitas continua maxime diſtat, quantitas uero diſcreta eſt augmentabilis in infinitum: unde dato quocunque numero, poteſt dari maior, & ſic non poſſunt eſſe duo uumeri. maxime deſcendentes: idem dico de oratione, conſtat enim oratio ex ſyllabis. vnde data quacunque oratione, poteſt dari alia plurium ſyllabarum.

Deinde cum dicit (Niſi multa) arguitur contra hanc concluſionem dupliciter, ſecunda pars incipit ibi (maxime autem) primo, ergo arguit ſic, magnum & paruum ſunt contraria, & ſimiliter multum & paucum, ſed iſta ſunt quantitates, ergo aliquæ quantitates ſunt contrariæ. Deinde cum dicit (horum autem) Reſpondet, & primo negat minorem, ſecundo maiorem ibi (Amplius ſi erunt) Dicit itaque primo, ꝙ magnum, & paruum, & multum, & paucum nõ ſunt quantitates, ſed relatiua ꝙ ſic ꝓbatur. Id cuius ratio eſt ad aliud ſe habere, eſt relatiuum, ſed iſta ſunt huiuſmodi, dicitur enim aliquid eſſe magnum per comparationem ad paruum, & dr̃ multum per comparationẽ ad paucũ. Præterea ſi iſta nõ eſſent relatiua, ſed abſoluta, ſequitur, granum milij nõ poſſet dici magnum, nec mons poſſet dici paruus, nec ꝙ in ciuitate ſint pauci homines, & in domo ſint multi, ſed omnia iſta ſunt falſa, ut patet ex communi vſu loquentium, ergo &c. Prima conſequentia probatur, ſi enim magnum eſſet quid abſolute dictum, non poſſet dici magnum, niſi habeat magnã quantitatem. nec paruum niſi habeat paruam, & per conſequens cum granũ milii nõ habeat magnam quantitatem, nec mõs paruam, eſt enim de ratione montis, ꝙ ſit magnus & ſupereminens vt dr̃ tertio metheororum, ſequitur, ꝙ dictũ eſt, idẽ dico de alijs exemplis quæ ponit. Præterea omnis quantitas ſignificat quantitatem, ſicut patet de hoc nomine bicubitum, tricubitum, magnum, & paruum non ſignificat quantitatem, cũ ad aliud dicantur, ergo &c.

Contra: magnitudo, & multitudo ſunt quantitates: ergo magnum & multum ſunt quantitates, antecedens patet: conſequentia probatur. Concretum & abſtractum idem ſignificant, & differũt tantum grammaticaliter, ſed iſta ſe habent ut concretum & abſtractum: ergo &c. Secundo multitudini opponitur vnitas, ſed multitudo eſt quantitas: ergo quantitati aliquid opponitur.

Reſpondeo ad primum, ꝙ magnitudo & multitudo accipiuntur dupliter, vno modo vt eſt quantitas. alio mõ vt ſunt paſsiones eius, quarum una. ſ. magnitudo eſt paſsio continui, alia uero. ſ. multitudo eſt proprietas diſcreti. Dico ſecundo, ꝙ vt ſunt quantitates, non ſunt abſtracta horum concretorum magnũ & multum, ſed vt ſignificant paſsiones quantitatis. Dico tertio ꝙ conſequentia nulla eſt, quia abſtractum & concretũ in multis differunt non tm̃ grãmaticaliter, ſed ẽt re. nã forteitas ſicut tm̃ humani-

manitatem ſortis ſignificat, ſortes vero præter hoc ſignificat etiã principia indiuiduantia eius. Conſtat autem, ꝙ ſortes & ſorteitas ſunt concretum, & abſtractum. Ad ſecundum negatur conſequentia, quia vnum non opponitur multitudini cõtrariæ, ſed priuatiue. Sciendũ eſt tamen vt dicit Sãct. doct. primo ſententiarũ d 24. arti. 2. ad tertiũ, ꝙ unum põt dupliciter accipi. uno mõ. Quantũ ad id ꝙ eſt. Alio modo quantum ad id ꝙ conſequitur intellectum eius. ſi ſecundo modo ſic opponitur relatiue multitudini, tanquã principium principiato, & ſicut pars toti: & iterum ſicut menſura menſurato, nã unũ eſt principiũ multitudinis, & pars, & menſura eius, quia vnitas per ſui reiterationem menſurat quamlibet multitudinem. ſi primo modo hoc contingit dupliciter vno modo quantum ad diuiſionem, quæ eſt de ratione unius. nam unm eſt indiuiſum, & opponitur priuatiue nõ quidẽ ipſi multitudini, ſed diuiſioni, quæ eſt de ratione multitudinis: in qualibet enim multitudine ſunt multa ab inuicem diuerſa, quorum unum non eſt aliud. Alio modo poteſt accipi quantum ad entitatem ſuam. Et ſic dupliciter, vno modo, ut habet ſpecialem rationem menſuræ, & ſic vnum & multa ſunt diſparata, nam quilibet numerus, & ſimiliter vnitas habẽt ſpecialem, & diſtinctam rationem menſuræ. Si vero accipitur vnum quantũ ad id, ꝙ eſt ſine quacunque alia ratione, ꝙ eſt conſiderare vnum materiale: ſic conſtituit multitudinem. Ex dictis patet, ꝙ multo opponitur paucum, & etiã vnũ, ſed diuerſimode. Nam multum poteſt accipi dupliciter, vno modo abſolute, & ſic ei opponitur vnum, & hoc modo quæcunque ſunt plura, uno, ſunt multa, alio modo accipitur vt dicit exceſſum quendam, & ſic opponitur pauco.

Deinde cum dicit (amplius ſi erunt) Negat maiorem præmiſſæ rationis, in qua dicebatur, ꝙ magnum & paruum ſunt contraria, & ꝙ non ſint contraria inſtat dupliciter, ſecundo ibi. (Et eadẽ ſibi contraria.) Primo arguit ſic, ſi magnum & paruum ſint contraria, ſequitur quòd contraria ſint ſimul in eodem, ſed hoc eſt impoſsibile, ergo, &c. minor patet, maior probatur. Idem eſt ſimul magnum, & paruum: ergo ſi ſunt contraria, ſequitur, ꝙ contraria ſimul eidem conueniant, conſequentia patet, antecedens probatur, granum milii eſt ſimul magnum reſpectu alterius grani, & eſt paruum reſpectu montis.

Videtur iſta ratio philoſophi peccare per fallaciam ſecundum quid & ſimpliciter: arguitur namque ſic, iſtud eſt magnum reſpectu vnius, & eſt paruum reſpectu alterius: ergo eſt magnum, & paruum. Conſtat enim, quòd eſſe magnum, vel paruum reſpectu alterius eſt eſſe paruum, vel magnum ſecundum quid, & non ſimpliciter, ſicut etiam non ſequitur, color rubeus habet rationem nigredinis per comparationem ad albedinem, & habet rationem albi per comparationem ad fuſcum, ergo eſt albus & fuſcus.

Reſpõdeo, quòd eſt differentia inter formas abſultas & relatiuas: quia formę abſolute ſuſcipientes magis & minus non denominant ſuum ſubiectum, niſi ſint vltra dimidium ſuæ latitudinis, propter quod rubeum, & quicunque alius color non poteſt denominari albũ aut nigrum, quia in eo non eſt albedo aut nigredo, niſi in eſſe valde remiſſo. formæ autem relatiuę denominant ſuum ſubiectum ſimpliciter, propter quod ille qui eſt pater qũocunque ſit pater, denominat̃ pater ſimpliciter. Cũ igit̃ magnũ & paruum ſint relatiua, nõ arguitur ſm quid ad ſimpliciter dicendo, hoc eſt magnum reſpectu illius, ergo eſt magnum: & ſimiliter ſortes eſt pater ꝑ cõparationem ad Platonem filium, ergo eſt pater. Sequitur ex dictis, ꝙ prędicata affirmatiua ſimpliciter dicta ſequuntur ad ſe ipſa ſumpta cum determinatione non diminuente. Nam bene ſequitur ſortes eſt pater Platonis, & filius Ciceronis, ergo eſt pater, & filius. Nec tamen ſequitur, quòd ſit pater, & non pater, quia licet p̃dicata affirmatiua ſimpl'r dicta

ſequantur

ſequantur ex ſe ipſis ſumptis, cum determinatione, non tamen prædicata negatiua. Deinde cum dicit (Et eadem) Probat ſecundo, ꝙ magnum, & paruum non sũt contraria, quia ſequeretur idem eſſe contrarium ſibi ipſi, cum enim aliquid paruum ſit etiam magnũ, ſi paruũ opponitur magno, idem eſt ſibi ipſi oppoſitum.

Deinde cum dicit (maxime autem) Obijcit ſecundo contra dictam concluſionem tali ratione. Surſum, & deorſum ſunt contraria, & ſunt quantitates, ergo in quantitate eſt contrarietas: maiorẽ probo: ſurſum, & deorſum maxime diſtant, ergo ſunt contraria. Ad hanc rationem non reſpondet Philo. quia deſurſum, & deorſum, & de alijs differentijs poſitionis dicetur in prædicamento ſitus. Poteſt tamen negari maior, ad probationem cuius dicitur, quòd ſurſum, & deorſum maxime diſtant, diſtantia locali, non tamen maxime diſtant diſtantia formali. Talis autem diſtãtia requiritur ad cõtrarietatem. Negatur etiã minor, quia iſta ſignificant reſpectum. nõ enim dicitur aliquid ſurſum niſi per comparationem ad deorſum, nec dextrum niſi ad ſiniſtrum, propter quod ſolet dici, quòd dextrum, & ſiniſtrum sũt relationes reales in animalibus.

QVAESTIO,

An Quantitates ſuſcipiat magis, & minus.

Deinde cum dicit (Sed non videtur.) Ponit ſecundam concluſionem, quæ eſt hæc, quantitas non ſuſcipit magis, & minus. iſtam concluſionem probat Philo. inductiuè, bicubitum, & tricubitum, & ſic de alijs, non ſuſcipiunt magis, & minus. non enim vnum bicubitum eſt magis bicubitum altero.

OPPOSITVM.

Huius oppoſitum videtur dixiſſe Philo. quarto phyſicorum, vbi cõparat motum quãtitatis per rarefactionem, motui caloris per intenſionem dicẽs, quòd ſicut idem calor eſt nunc intenſior, nũc remiſsior ſine additione alicuius formæ, ita eadem quãtitas eſt nunc maior, nũc minor, ſine additione alicuius quãtitatis, ſed per ſolam condenſionem, aut rarefactionem.

RESPONSIO

Declaratiua.

Reſpondeo, Et primo dicam, quomodo diuerſimode augetur quãtitas, ſecũdo dicam ad quæſitum. quantum ad primum dico tria. Primo, quòd aliquę ſunt quantitates per accidens, ſicut albedo, quæ dicitur magna, vel parua, & diuiſibilis, quia eſt in magna, vel in parua, & diuiſibili ſuperficie. Aliæ ſunt quantitates per ſe, & iſtæ ſunt illæ, quibus per ſe conuenit diuiſibilitas & augmentũ. Dico ſecundo quòd dupliciter cõuenit aliquid augeri. Vno modo, quando id qđ augetur mouetur de minori quantitate ad maiorem, & quia quælibet pars moti mouetur, oportet ꝙ in iſtis quælibet pars aucti augeatur, vt patet in animalibus, & in plantis. Alio modo dicitur aliquid augeri, non quia moueatur de minori quantitate ad maiorem, ſed quia præexiſtenti quantitati additur aliqua quãtitas, ſicut ſi addatur lignum ligno, & tale augmentum non propriè dicitur motus augmenti, ſed bene primus dicitur motus augmenti. Dico tertio motus augmenti, ſiue moueri ad quantitatem maiorem contingit dupliciter. Vno modo, quia quãtitas eſt per ſe terminus motus: & tunc oportet, quòd fiat additio quãtitatis ad totũ, & ad qualibet eius partem, vt totum augeatur, ſicut dictum eſt de animalibus, & plantis, & iſte eſt ꝓpriè motus augmenti qui quidem nõ reperitur niſi in habentibus nutritiuam. Alio modo mouetur aliquid ad maiorẽ quantitatem: ſed quantitas eſt terminus talis motus ſolum per accidens; ſicut contingit in rarefactione; talis enim motus terminatur per ſe ad raritatem, quæ eſt qualitas, ſed quia non poteſt aliquid

quid

quid rarefieri, niſi acquirat maiores dimenſiones, conſequenter terminatur ad quantitatem.

RESPONSIO
Ad quæſitum.

Ex his reſpondeo ad quæſitum duabus concluſionibus. quarum prima hæc eſt. Aliqua quantitas ſuſcipit magis, & minus, hanc probo ſic. Omnis forma, quæ eadem numero exiſtẽs, ſine quacũque additione alterius, dat nunc perfectius eſſe ſuo ſubiecto, quàm prius, ſuſcipit magis, & minus: ſed aliqua quantitas eſt huiuſmodi: ergo &c. maior patet ex ratione magis, & minus: minor eſt philoſophus quarto phyſicorum, ut dictum eſt, hanc cõcluſionem tenet expreſſe S. Doctor in prima ſecundę q. 50. art. 2. ad primũ. vbi dicit quòd magnitudini corporali contingit augmentũ dupliciter. Vno modo per additionem ſubiecti, ad ſubiectũ, vt patet in augmento uiuentium. Alio modo per ſolam intenſionem abſque omnia additione, ſic eſt in his, quæ rarefiunt.

Secũda cõcluſio, nulla quantitas denominata a numeris, ſicut eſt bicubitũ, tricubitum, & huiuſmodi ſuſcipit magis, & minus: hanc ſic probat Sanctus Doctor 1. 2. q. 52 ar. 1. Id cuius ratio cõſiſtit in indiuiſibili, non ſuſcipit magis, & minus, cum omne ſuſcipiens magis, & minus habeat latitudinem, cui repugnat indiuiſibilitas, ſed prædictæ quantitates conſiſtunt in indiuiſibili, ſicut & quilibet, numerus, a quo denominãtur. ergo, &c. Nec iſta repugnãt his, quæ hic dicit Philoſophus, & maximè prima cõcluſio, quia ipſe loquitur de quantitatibus continuis, quæ induunt rationẽ alicuius numeri, ut patet ex eius exemplis. Vel dici poteſt, quòd mens Phi. fuit nullam quantitatem intendi, & remitti tan quam per ſe terminum inteſionis, quãuis poſsit ſecundario eſſe terminus intenſionis, ut dictum eſt cõtingere in his quæ rarefiunt.

Deinde cum dicit. (Proprium vero.) Ponit tertiam concluſionem, quæ huiuſmodi eſt. Maximè proprium eſt quãtitati, ſecundum eam aliquid dici æquale, vel inæquale, hanc concluſionem ſic probat. Quęlibet quantitas eſt æqualis, vel inęqualis alteri: & omne ęquale, vel inęquale habet hoc ratione quantitatis; ergo, &c. maior patet inductiuè. minor ſimiliter. Nam albedo, vt quatuor eſt æqualis albedini, vt quatuor, inquantũ albedo induit rationem quantitatis diſcretæ, quantum ad gradus, qui ponuntur in ipſa albedine. Et ſimiliter vna actio dicitur æqualis alteri, quia fit inæquali tempore: & idem eſt dicendum de omnibus alijs. Notandum eſt, ꝙ hoc nomen æquale eſt relatiuum ſignificans relationem fundatam in quantitate. Vnde illa dicuntur æqualia, quorum vnius quantitas nõ eſt maior nec minor quãtitate alterius. Notãdum ſecundo, ꝙ duplex eſt æqualitas. Vna eſt æqualitas æquparentiæ duorum, ſcilicet quorum vnũ non excedit aliud, ſecundùm quantitatem, ut nunc immediatè eſt dictum. Alia eſt æqualitas proportionis, & cum tali poteſt ſtare aliquis exceſſus, non tamen vehemens, ut patet in amicitia, quæ nõ requirit æqualitatem amoris in vtroq; amante niſi ſecundum proportionem. Poteſt enim eſſe, quòd vnus amicũ magis amet, quàm ab ipſo ametur. Notandum tertio, quòd iſtarum proprietatum ſola vltima eſt conuertibilis cum quantitate, cum ipſa ſola conueniat omni, & ſoli quantitati. Aliæ vero duæ conueniunt etiam ſubſtantiæ, & quibuſdam alijs. Notandum quarto, quòd præter iſta ponit philoſophus etiam alias tres, quæ conuertuntur cum quantitate. primam ponit primo phyſicorum dicens, ꝙ proprium eſt quantitati eſſe finitum, vel infinitum, ſecundum ponit tertio phyſicorum vbi dicit, quòd proprium eſt quantitati eſſe diuiſibile in partes eiuſdem rationis; licet iſta ſit potius ratio quantitatis, quam proprietas eius. Tertiam ponit decimo metaphyſicæ dicens, quòd menſurare ſubiectum eſt proprium quantitati.

Expoſi-

Expoſitio in capitulum de relatione, ſiue ad aliquid, cum ſuis quęſtionibus: quæ in tres partes ſecta eſt.

AD aliquid.] Poſtquam philoſophus determinauit de quantitate, nũc agit de prædicamento relationis: cuius ordinis ratio patet. Dictum eſt enim, quòd proprium eſt quantitatis ſecundũ eam aliquid dici æquale, vel inęquale, & quòd poſita quãtitate ſtatim ponitur æqualitas, vel inæqualitas, quæ ſunt relationes, propter quod ſtatim poſt quantitatem declarãdum occurrit quid ſit relatio. Circa quam duo principaliter facit primo loquitur de relationibus ſecundum opiniones aliorum, ſecundo mouet dubium circa prædicta: Ex cuius ſolutione deſcendit ad declarandum, quid ſit relatio ſecundum opinionem propriam ibi (habet autem.) Circa primum duo facit, primo diffinit relatiua: ſecundo aſsignat eorum proprietates ibi. (Ineſt autem.) Deſcriptio relatiuorum talis eſt, ad aliquid dicuntur quæcunque hoc ipſum, quòd ſunt, aliorum dicuntur, vel quomodolibet aliter ad aliud. Circa hanc deſcriptionem quædam declaranda occurrunt. Primo quare philoſophus appellat relatiua ad aliquid, & non dixit relatiua dicuntur, ſecundo quare deſcribit relatiua in concreto, tertio quare in plurali, quarto quare dixit, aliorum dicuntur vel quomodolibet aliter ad aliud.

Quantum ad primum eſt ſciendum, ꝙ relatio differt, & conuenit cum alijs generibus accidentium, omnia enim genera cõueniunt in hoc vniuerſali prędicato accidens, & quia accidentis eſſe eſt ineſſe ſubiecto, quòd eſt ſubſtantia, ideo omnia genera accidentium inquantum ſunt accidentia, ponunt aliquid in eo, de quo dicuntur, quia dicunt ei aliquod eſſe accidentale. Præter hanc autem rationem vniuerſalem, vnumquodque genus habet ſuam rationem propriam, per quam eſt tale genus, nã ratio prima quantitatis, per quam eſt quantitas, eſt eſſe diuiſibile vt dicit ſanctus doctor primo ſententiarum, diſtinctio. vigeſimaquatra propria ratio qualitatis eſt diſponere, & qualificare ſubſtantiam: & ſic de alijs eſt dicendum: propria ratio relationis eſt ad aliquid ſe habere, ſcilicet ad corelatiuũ quod reſpicit. Et quantum ad has rationes proprias, diſtinguitur relatio ab aliis generibus accidentiũ, quia alia genera non ſolum in quantum accidentia ſunt, ſed etiam quãtũ ad ſuas proprias rõnes ponunt aliquid in eo de quo prędicant. Nam quantitas vt quãtitas eſt, dat ſubſtantiæ diuiſibilitatem, relatio autem in quantum relatio, & quantum ad ſuã propriam rationem, nihil ponit in eo de quo dicitur, cum ſua prima ratio non accipiatur ex habitudine ad ſubiectum, ſed ad correlatiuum. Ex hoc ſequitur primo, ꝙ prima rõ relationis nõ eſt eſſe in, ſed eſt eſſe ad, ſcilicet ad terminum ſiue ad correlatiuum. Sequitur ſecundo, quòd cum non ſit de ratione relationis aliquid ponere, quòd poſſent reperiri aliquæ relationes, quæ nihil ponunt in ſubiecto, & per conſequens non ſint entia realia, ſed tantum rationis: quia igitur propria ratio relationis eſt ad aliud ſe habere, philoſophus appellat relatiua ad aliquid, vt per hoc innuat eorum propriam rationem: & ſic patet primum.

Quantum ad ſecundum dico, quòd rerum diffinitiones dantur ad hoc, vt ipſæ res cognoſcantur, propter quod dicit philoſophus in primo topicorum, quòd diffinitio eſt oratio indicans quiditatem rei, ex quo ſequitur, ꝙ unumquodq; ita diffiniri dẽt, vt eſt cognoſcibile: unũquodq; aũt tantũ eſt cognoſcibile, quantum eſt ens, vnde quæ multum entitatis habent, ſunt multum cognoſcibilia, & quæ parum habent, ſunt parum cognoſcibilia, relatio aũt, & tẽpus, & motus inter omnia entia ſunt minime entitatis: & adhuc relatio ẽ mino-

ris

ris entitatis, quàm tempus & motus, propter quod quidam extimauerunt,& relationem eſſe ens rationis. vt dicit commentator in undecimo metaphyſicæ,& ideo ex ſe eſt cognitu difficilima, ſed ex ſubiecto in quo eſt, ſortitur aliquam cognoſcibiliatem,fuit ergo conueniens valde, ut diffiniretur concretiue ad ſuum ſubiectum. & ſic patet ſecundum.

Quantum ad tertium dico, vt infra patebit: ꝙ vnum relatiuum eſt de diffinitione alterius,ſ. ſui correlatiui, nec poteſt unum intelligi altero ignorato, non enim poſſum ſcire quid eſt pater, niſi ſciam quid eſt filius:& ſimiliter vnũ relatiuum non poteſt eſſe ſine ſuo correlatiuo, ideo in plurali diffiniuntur, quia impoſſibile eſt eſſe aut intelligi tãtum unum relatiuorum.

Quantum ad quartum dico, ꝙ relatiuorum aliqua ſunt relatiua ſecũdum dici, & aliqua ſecundum eſſe: relatiua ſecundum dici ſunt illa quę principaliter impoſita ſunt ad ſignificandum aliquid abſolutum, ad quod tñ conſequitur reſpectus ſicut hoc nomẽ ſcientia, ꝙ ſignificat quandam qualitatem. Relatiua ſecundum eſſe ſunt quæ impoſita ſunt ad ſignificandum ſolos reſpectus. ſiue ſint reales ſiue rationis,vt iſta nomina:pater filius: dextrum ſiniſtrum:genus ſpecies, & alia huiuſmodi.Dico ſecũdo ꝙ relatiuorum aliqua dicuntur ad aliud in habitudine caſus genitiui,ſicut duplũ eſt dimidii duplum,& ſcientia eſt ſcibilis ſciẽtia, alia dicuntur in habitudine datiui caſus ſicut ſimile eſt ſimili ſimile,& ęquale eſt æquali æquale: alia dicuntur in habitudine ablatiui, vt diſciplinatum eſt diſciplina diſciplinatum,& differens eſt dr̄ia differẽs. Dicit ergo philoſophus,ꝙ ad aliquid dicuntur aliorum, quia ſe habent ad aliud, ſiue ſint relatiua ſecundũ eſſe, ſiue ſecundum dici, ſiue in habitudine cuiuſque caſus referantur. Et quia exemplificando dixit, ꝙ ſeſſio & ſtatio ſunt relatiua,nam ſeſſio eſt ſedentis ſeſſio.poſſet alicui videri,ꝙ etiam ſtare & ſedere ſint relatiua.

Ad hoc reſpondet philoſophus dicẽs ꝙ ſeſsio, & ſtatio, & accubitus ſunt relatiua, cum ſint quedam poſitio ſiue ſitus, ſitus autem includit reſpectum,ſed ſedere,ſtare, & iacere non ſunt poſitiones:licet denominentur a prædictis poſitionibus.

Contra arguitur ſeſsio,& ſedere ſunt abſtractum, & concretum:ergo ſi ſeſſio dicit relationem,etiam ſedere dicit relationem.

Ad hoc rñdetur primo, ꝙ philoſophus negat ſedere includere relationẽ, ſed dicit,quòd non eſt in prædicamento. Ad cuius euidentiam eſt ſciendum quòd dupliciter aliquid eſt in prædicamento, vno modo per ſe, vt ſubſtantia quantitas, paternitas, & huiuſmodi. Alio modo reductiue, & hoc contingit quatuor modis. Vno modo tanquam principium, & ſic punctus, & unitas ſunt in prædicamento quantitatis. Secundo ratione ſuarum partium, & ſic oratio complexa eſt in prædicamento. Tertio ratione ſui oppoſiti, & ſic priuationes & negationes ſunt in genere ſuorum habituum. Cęcitas enim eſt in illo genere, in quo eſt viſus, ratione eius a quo deſcendit, & ſic concreta ſunt in prædicamẽto in virtute ſui abſtracti.Dicit enim philophus tertio topicorum, quòd album & iuſtum non ſunt in prædicamento, ſed albedo, & iuſtitia; & hoc modo poteſt dici, quod ſedere eſt in prædicamento reductiue, ſed non per ſe,vt hic loquitur philoſophus,

Declaratur, quæ relationes ſint reales, & quæ rationis.

Sed quia diximus ſupra, aliquas eſſe relationes reales, & aliquas rationis, poſſet aliquis dubitare,quę ſint relationes reales,& quæ rationis. Ad cuius euidentiam eſt conſiderandum, quòd cum relatio non habeat ex ſua ratione,quòd ponat, aliquid in eo de quo dicitur, ſequitur etiam, quòd non habeat ex

ſua

ſua ratione, quòd ſint ens reale, ſed ſi ſunt aliquæ relationes reales, habent aliunde ſuam realitatem, quàm ex ratione relationis, huiuſmodi autem eſt id ſupra quod fundantur. Fundatur autem omnis relatio, uel ſuper quantitatem: ſicut eſt relatio dupli, & dimidij, & relatio ęqualitatis, & ſimilitatis, quæ licet fundetur in qualitate, non tamen fundatur in ea, vt qualitas eſt, ſed vt induit rationem alicuius pertinentis ad quantitatem. nam vnum in qualitate facit ſimile. Vnitas autem ad quantitatem pertinet. Aliquæ vero relationes fundantur ſuper actione, & paſsione, ſicut relatio mouentis, & moti, & relatio paternitatis, quæ fundatur ſuper potentia generandi, ſecundùm q iam aliquis genuit. ita quòd genuiſſe eſt eſſe ei ratio fundandi paternitatem. Contingit autem aliquando eſſe relationem realē in vtroque extremorum. aliquando autem eſſe realem in altero tantum. Ad cuius euidentiam eſt ſciendum, quòd relatio non eſt aliud quàm ordo vnius ad alterum: de ratione autem ordinis eſt diſtinctio, quia nihil ordinatur ad ſe ipſum, ſed ad aliud. & per conſequens eſt etiā de ratione relationis: unde ad hoc quòd relatio ſit realis in vtroque extremorum, tria requiruntur. Primo quòd vtrunque relatiuorum ſit ens reale actu exiſtens. Secundo quòd realiter diſtinguantur. Tertio quòd ſit eiuſdem ordinis, i. quòd habeant idem fundamentum ſecundùm rationem, ſicut eſt in relatione ęqualitatis, & ſimilitudinis. nam quātitas ſuper quam fundatur ęqualitas, & albedo ſuper quā fundatur ſimilitudo, ſunt eiuſdem rationis in quocunq; ſint. vel p eſſe eiuſdem ordinis intelligimus eſſe eiuſdem inclinationis, ita q ſicut vnum inclinatur ad aliud pp bonū ſuū, ita & econtrario. ſicut contingit in relatione generantis ad genitum. nam generans cauſat aliquam perfectionem in genito, & conſequitur etiam aliquod bonum, ſaltem perpetuitatem ſpeciei, quæ cum non poſsit ſaluari in vno indiuiduo, ex quo eſt corruptibile, ſaluatur in propagatione vnius ex altero. Quando autem vnum relatiuorum dependet ab altero, ſed non econtra, tunc in eo, q ſecundùm eſſe ab alio dependet, eſt relatio realis in altero, nunc eſt rationis tm̄ ſicut eſt de ſciētia, & ſcibili. Scientia enim eſſe non poteſt niſi ſit aliquod ſcibile. & ideo refertur ad ipſum realiter. ſcibile autem eſſe poteſt, dato quòd nulla ſcientia ſit: & ideo refertur ad ſcientiam tantum relatione rationis: non q in ea ſit aliqua dependentia ad ſcientiā, ſed quia concipitur terminare relationem ſcientiæ ad ipſum. Patet ex his, quę ſint relationes reales, vel in vtroque extremo, vel in altero tantum. Et ſic relatio realis cōſiſtit in ordine rerum, ſicut relatio rationis cōſiſtit in ordine rationum, quòd dupliciter contingit: ſunt.n. aliqua, quæ inter ſe nullum realem ordinem habent, quia realiter non diſtinguuntur, ſicut homo & animal, nā illa res, quæ eſt homo, eſt illa res, quæ eſt animal. ſi tamen accipiatur, vt ſunt in intellectu, ſic ad inuicem ordinātur, eo quòd intellectus excogitauit quendam ordinem, quem huiuſmodi rebus attribuit, non ſecundùm eſſe quem habent ad extra, ſed ut ſunt in intellectu. & iſta eſt relatio rationis, quam ſuper porphyriū diximus ſignificari his nominibus, ſpecies, genus, & alijs huiuſmodi. Aliæ ſunt relationes rationis, quas intellectus non adinuenit, ſed conſequuntur actum intelligendi. Dictum eſt enim quòd ad relationem realē requiritur primo, quòd vtrunque ſit ens reale: & ideo relatio entis ad non ens ſicut eſt relatio præteriti ad futurum, & ſimiliter relatio entis ad non ens, vt ratio præſentis ad præteritum, vel ad futurum, eſt rationis tantū. Dictum fuit ſecundo, quòd oportet eſſe realiter diſtincta: & propter hoc relatio identitatis eſt relatio rationis. eſt notandum, quòd duplex eſt relatio identitatis ſicut eſt etiam duplex identitas. Aliqua enim eſt identitas numeralis, ſicut ſortes eſt idem numero ſibi ipſi, & hanc dixi eſſe relationem rationis. Alia eſt idētitas generica, vel ſpecifica, ſicut

homo

homo & aſinus dicuntur eſſe eiuſdem generis: & Sortes,& Plato eiuſdem ſpeciei: & hæc relatio nō eſt relatio rōnis, ſed realis: vt tenet S. Doc. prima parte. q.28.ar.1.ad ſecundum. Dictum fuit tertio, ꝙ ad relationem realē oportet vnū ad aliud ordinare, defectu huius relationis ad ſuum ſubiectum nō eſt realis, ſed rationis tantum, quia ipſa relatio non ordinatur cum ipſa ſit ipſe ordo. ordinis autem non eſt ordo. Alioquin procederetur in infinitū, quia ſi ordinis eſt ordo, etiam illius eſſet alius ordo, & iterum illius eſſet alius ordo, & ſic in infinitum. Prædicta ponit S. Doct. in quæſt. de potentia Dei q.7.ar.10.& 11.

Exponit Relationis proprietates, cum ſuis quæſtionibus.

INeſt autem relationi contrarietas.] Poſtquā Philoſophus declarauit quid ſint relatiua. In iſta parte aſsignat eorum proprietas. Circa quod quatuor principaliter facit, ſecundùm quòd quatuor ſunt proprietates. ſecunda incipit ibi. (Videtur autem) tertia ibi (Vnde vero) quarta ibi. (Videtur autem ad aliquid.) In prima parte ponit hanc concluſionē. In relatiuis eſt contrarietas: quod probat exemplariter. Vitium eſt contrariū virtuti, & ſcientia contrariatur ignorantiæ: ſed iſta ſunt relatiua: ergo in relatione eſt contrarietas. Iſta ergo dupliciter exponi poteſt. Vno modo falſę: Alio modo verę. Falſa expoſitio eſt, ſi intelligamus vnum relatiuum contrariari ſuo correlatiuo. Quod ſic declaro. Cōſtat enim quòd oppoſitio cōtraria, & oppoſitio relatiua ſunt diſtinctæ ſpecies oppoſitionis, & cum diſtinctio ſpecifica reducatur ad contrarietatem differētiarum, ſequitur quòd ſicut differentiæ oppoſitæ non poſſunt eidem cōuenire, ita nec ſpecies talibus differentijs conſtitutæ. Cum ergo relatiuum opponatur relatiuè ſuo correlatiuo, non poteſt ei opponi contrarię. Vera autem expoſitio eſt, quòd id quod vni opponitur relatiuè, alteri opponatur contrarię. Nam virtus quæ dicitur relatiuè ad virtuoſum, opponitur vitio contrarię. Et ſimiliter vitium quod dicitur relatiuè ad vitioſum, virtuti contrariatur. Et ſcientia, quæ refertur ad ſcibile, cōtraria eſt ignorātię.

Contra ignorantia opponitur priuatiuę ad ſcientiam, vt dicitur in ſecundo de anima. ergo non opponitur ei contrarię. Reſpondeo quòd ignorantia accipitur tripliciter. Vno modo pro ſimplici negatione ſcientiæ, vt eſſe nō ſciēs dicitur ignorans, & hoc modo opponitur ſcientiæ contradictoriè, id eſt, eſt talis ignorantia, ꝙ non ſcientia: ſcientia autem, & non ſcientia contradictoria ſunt. Alio modo accipitur pro neſcientia non ſimpliciter, ſed in ſubiecto apto nato ſcire, & reſpectu eorum quæ debet ſcire, & ſic opponitur ei priuatiuè. Tertiò accipitur pro approbatione oppoſiti eius, quòd debet ſcire, & ſic opponitur contrarię. Puta debeo ſcire, quòd parentes ſunt honorandi, ſed exiſtimo eos non eſſe honorandos, iſta falſa opinio contrariatur illi. Vnde & Philoſophus in ſecundo perihermenias dicit, ꝙ oppoſitiones contradictoriorum ſunt contrariæ, & non contradictorię, quia vtroque talium oppoſitionum eſt ens: alterum vero contradictoriorum eſt nō ens: & quia poſſet aliquis exiſtimare, quòd iſta proprietas conueniret omnibus relatiuis, dicit Philoſophus, quòd non. Nam multum, & paucum, & multa huiuſmodi nemini contrariantur. Vbi eſt ſciendum, quòd relationi, vt relatio eſt, non conuenit contrarietas: quia nihil cōtrariatur ſuo correlatiuo. Si ergo aliquibus relatiuis inſit cōtrarietas, hoc erit in illis, qui tantum ſignificant aliquid abſolutum, vt virtus, & ſcientia, & ſenſus, & multa huiuſmodi: quæ ſupra diximus eſſe relatiua ſecundùm dici. In relatiuis autē ſecundum eſſe non conuenit contrarietas, quia ſignificant ſolum reſpectum, qui nulli contrariari poteſt.

Deinde cū dicit. (Vňr autē.) Ponit ſecundā conditionē, quę talis eſt. Relatiua ſuſcipiunt magis, & minus. hanc probat

exemplari-

exemplariter. Inæqualitas & ſimilitudo ſuſcipiunt magis & minus, cum vnum ſit inæqualius & ſimilius altero; ſed inęqualitas & ſimilitudo ſunt relationes: ergo &c.

QVAESTIO,

An relatiua ſuſcipiant magis & minus.

Contra iſtā concluſionē arguitur ſic. Primo ad oē ſuſcipiens magis & minus eſt per ſe motus: ſed ad relationem nō eſt per ſe motus, vt dicitur quinto phyſicorum. ergo relatio non ſuſcipit magis & minus. Secundo ſi relatio ſuſcipit magis & minus, ſequitur quòd vni relatiuo correſpondeant duo termini, quod eſt ꝯ phil. dicentem in 5. metaphyſic. ꝙ non contingit idē referri bis.i. ad duos. In oppoſitum eſt philoſophus.

RESPONSIO *declaratiua.*

Ad hanc quæſtionem dicit Antonius Andreę, ꝙ prędicta argumenta concludunt: & ꝙ ea quæ dicit in hoc loco philoſophus de contrarietate relatiuorum, & de ſuſcipere magis & minus, ſunt falſa. Burleus dicit ꝙ illę relationes, q̃ fundantur in re ſuſcipiente magis & minus, ſuſcipiunt & ipſę magis & minus. Aliæ vero non. Sed quid dicet de inæqualitate, q̃ in quantitate fundatur, quam ſupra dixit philoſophus, nec intendi, nec remitti? Ego autem dico, & ea quæ dicit philoſophus, poſſe tanq̃ vera ſeruari, vt expoſuimus de ꝯrietate, & ꝙ inęqualitas ſuſcipit magis & minus: conceditur ēt communiter vnum eſſe altero inæqualius. Ad huius euidentiam eſt notandū, quòd illę quantitates, quę in indiuiſibili conſiſtunt, non poſſunt magis & minus ſuſcipere, vt dictum fuit in capitulo de quantitate. Alię vero ſic. & quia æqualitas in indiuiſibili conſiſtit, nam id quod eſt alteri æquale non eſt magis, nec minus eo, ita quòd quocunque addito, vel ſubtracto variatur & deſinit eſſe ęqualitas; ideo æqualitas non poteſt ſuſcipere magis, aut minus. inæqualitas vero quandam latitudinem habet, quia quanto magis aliquid recedit ab æqualitate, & excedit, vel exceditur ab alio; tanto eſt inęqualius. Et propter hoc dictū eſt ipſam ſuſcipere magis & minus. Neque hoc accidit ſolum in quantitatibus, quę ſunt intenſibiles, & remisſibiles: ſed etiā numeris, & illis continuis, quæ ab aliquo numero denominantur. Nam binarius eſt inæqualior quaternario quàm trinarius & bicubitum eſt inæqualius quadricubito, quàm tricubitum.

SOLVTIO.

Ad primum in oppoſitū negatur maior. Dictum eſt enim ſupra quòd in rarefactione intēditur quantitas, licet motus rarefactionis non terminetur per ſe ad quantitatem, ſed ad raritatem, quæ eſt qualitas. Ad ſecundum negatur prima conſequentia: quia licet inęquale referatur ad inæquale, tñ inæqualius non refertur ad inæquale, ſed ad inæqualius. quod patet. non enim dicitur inęqualius alicuius inęqualis inæqualius, ſicut dicitur inæqualis reſpectu inæqualioris. Prędicta diximus non aſſertiuè, ſed ſuſtinendo, & defendendo, quòd relatio ſuſcipiat magis & minus. iſta autem proprietas non eſt conuertibilis cum relatione; tum quia non conuenit omnibus relatiuis, nam duplum & dimidium nō intendunt, nec remittunt: tum quia non cōuenit ſoli relationi, ſed etiam qualitatibus, & quibuſdam aliis, vt patebit.

Deinde cum dicit (omnia vero) Ponit tertiam concluſionem quæ eſt iſta. Relatiua dicuntur ad conuertentiā. Pro cuius notitia eſt ſciendum, ꝙ conuerſio, conuertibilitas, conuertentia, differunt inter ſe. Conuerſio enim eſt paſsio propoſitionum, & eſt tranſmutatio prædicati in ſubiectum: & econtrario cōuertibilitas eſt paſsio terminorum, qui dupliciter pñt dici conuertibiles. Vno modo ratione ſignificati & ſuppoſitorū ſimul. & hoc modo diffinitio & diffinitū

conuertuntur. quia eandem naturam ſignificant, & de quocunque ſuppoſito prædicatur vnũ, prædicatur & reliquũ. Alio modo termini ſunt conuertibiles, quãtum ad ſuppoſita ſolũ. & hoc modo ſubiectũ & propria paſsio cõuertũtur, quia de quocunq; dr̃ paſsio, dr̃ ẽt ſubiectũ, & ecõtra. Cõuertentia eſt proprietas relatiuorum, quia vnũ dr̃ ad aliud, & econtra, licet diuerſimode. Aliquando .n. dicuntur ſecundum habitudinem eiuſdem caſus. Nam pater eſt filij pater, & filius eſt patris filius. Aliquando autem variatur habitudo. Diſciplina.n. dicitur ad diſciplinatum in genitiuo. quia diſciplina eſt diſciplinati diſciplina. ſed diſciplinatum dicitur ad diſciplinam in ablatiuo, cum omne diſciplinatum ſit diſciplina diſciplinatum. Item differũt, quia aliquando relatio in vtroq; extremorũ eſt eiuſdem rationis, ſed ſolo numero diſtinguitur, vt patet de ęqualitate, quia in vtroque æqualium eſt æqualitas. Aliquando vero non ſolum numero, ſed etiam ſpecie diſtinguuntur, ſicut patet de patre & de filio. nam de patre eſt paternitas, quæ differt ſpecie a filiatione.

Deinde cum dicit (aliquotiẽs autẽ) remouet duo, quæ impedire poſſent hanc cõuertentiam relatiuorum. ſecunda ibi (omnia ergo). Primum quidem quod poteſt eam impedire, eſt quando non aſſignatur conueniens relatiuum, puta ſi quis dicat, ꝙ ala non dicitur conuertibiliter ad auem, non.n. dicemus ala eſt auis ala, ꝙ ideo accidit, quia auis non eſt correlatiuum alæ: quod patet quia relatiuum non põt eſſe ſine correlatiuo, ꝙ patebit in ſequenti concluſione: ala aũt põt eſſe, dato ꝙ nulla auis ſit, cum conueniat ẽt alijs, puta ſerpentibus. ſed correlatiuum alæ eſt alatum. vnde bene dicitur ala eſt alati ala, & alatum eſt alę alatum. Secũdum impedimentum eſt vocũ pęnuria, propter quam videretur alicui, ꝙ remus non dicatur ad conuertentiam, quia maxime diceretur ad nauim, quod tamen eſt falſum, quia poteſt eſſe nauis, dato ꝙ remus non ſit, cum nõ omnis nauis vtatur remo, ſed oportet fingere aliquod nomen, puta remitum, ut dicatur ꝙ remus eſt remiti remus, & remitum eſt remo remitum.

Deinde cum dicit. (Amplius ſi conuenienter.) tradit duo documenta, quibus poſſumus cognoſcere, quando ſit cõueniens relatiuorum aſsignatio. primũ eſt iſtud, quando aliquid adhuc refertur quibuſcunque ab eo circumſcriptis, tũc eſt conueniens aſsignatio, verbi gratia, Seruus eſt correlatiuum domini, quia ab omnibus alijs a ſeruo circumſcriptis præter ſeruitutem, puta ꝙ ſit uel homo vel bipes, adhuc refertur ad dominum. Secundum documentum eſt iſtud, id quo ablato, quibuſcunque alijs poſitis, non refertur, eſt conuenienter aſsignatum correlatiuum: ſicut circumſcripto ab aliquo quòd ſit ſeruus, poſitis quibuſcunque aliis, nunquam refertur ad dominum. Prædictis poteſt addi tertium documentum, quod eſt iſtud. Quando poſito aliquo quod ad aliud refertur, & eo ablato, adhuc poteſt aliquid aliud ad illud referri, tunc non eſt facta ſufficiens aſsignatio, verbi gratia, filius refertur ad patrem, ſed remoto filio, adhuc poteſt aliquis referre ad patrem, puta filia, non ꝙ filius non dicatur per conuertentiam ad patrem, ſed quia non eſt adæquatum correlatiuum præſens.

Deinde cum dicit (videntur autem.) Ponit quartam concluſionem, quæ eſt talis, proprium eſt relatiuorũ eſſe ſimul natura. Ad cuius euidentiam eſt ſciendũ, ꝙ prioritas & ſimultas ſunt modi eſſendi oppoſiti, & quia vnum oppoſitum eſt ratio cognoſcendi aliud, ideo ſi declarauerimus quid ſit eſſe prius natura, ſtatim erit notum quid eſt eſſe ſimul natura. Diffinit phil. in poſt prædicamentis, ꝙ illud eſt prius natura, a quo non conuertitur ſubſiſtendi conſequentia: propter quod animal eſt natura prius homine. quia non ſequitur ſi animal eſt, ꝙ homo ſit: & per oppoſitum eſſe ſimul natura, eſt ſe conſequi in exiſtentia, ita ꝙ vnum ſine altero eſſe non poteſt. Et quia poſito vno relatiuorũ, ponitur aliud,

aliud,& vno deſtructo deſtruitur aliud, ideo dicuntur eſſe ſimul natura. Huius autem ratio eſt,quia quando plura concurrunt ad conſtitutionem alicuius,qđcunq; eorum deſtruatur, oportet & ipſum corrumpi.Sicut quia de ratione hominis eſt animal & rationale.ideo ablato animali vel rationali deſinit eſſe homo:ita eſt in relatiuis. Nam relatio dependet a fundamento & termino, propter quod ablato quocunq; iſtorũ, ſiue fundamento,ſiue termino,aufertur relatio: dicit ergo philoſophus ꝙ relatiua ſunt ſimul natura, quia poſito vno,ponitur aliud,& vno ablato, aliud auferẽ.

Contra iſtam concluſionem argui ſolet.quia pater eſt prior filio:Et cauſa eſt prior effectu: Et prius præcedit poſterius.ſed omnia iſta ſunt relatiua, ergo vnum relatiuum eſt prius alio.

Ad omnia iſta reſpondet.S.D.in quæſtionibus de potentia Dei,quæſtione 7. art. 8. ad primũ,ꝙ iſta regula intelligitur tantum de relatiuis ſecũdum eſſe,& non de relatiuis ſecundum dici, cuiuſmodi eſt ſcientia & ſenſus, in quibus priora ſunt ſcibile & ſenſibile,vt hic probat philoſophus. tum quia vt in pluribus ſcientia acquiritur a rebus prius exiſtentibus ſcibilibus. Tum quia aliquid poteſt eſſe ſcibile, & aliquid poteſt eſſe ſenſibile, dato ꝙ de ſcibili nulla ſit ſcientia, & de ſenſibili nullus ſit ſenſus. non loquitur ergo de relatiuis ſecundum dici,ſed ſecundum eſſe. quæ tamẽ poſſunt conſiderari dupliciter.vno modo quantum ad ipſas relationes,& ſic ſunt ſimul natura. Nam in patre non poteſt eſſe relatio paternitatis niſi in filio ſit filiatio. nec relatio prioris poteſt eſſe apprehenſa per intellectum,niſi ſit apprehenſa relatio poſterioris.Iſtæ enim ſunt relationes rationis, & habent eſſe tantum in intellectu.Alio modo poſſunt conſiderari quantum ad ſubiectum relationũ, & ſic vnum poteſt eſſe prius alio:huiuſmodi autem ſubiecta non ſunt relatiua per ſe,ſed per accidens: quod contingit tripliciter. Aliquod eſt.n.relatiuum per accidens ratione ſui generis. quia ſcilicet ſuum genus eſt relatiuũ, & hoc modo medicina dicitur eſſe relatiuũ, quia ſcientia eſt relatiuum,licet ipſa medicina non dicatur ad aliud. Secundus modus relatiuorum per accidens eſt, qñ aliqua abſtracta dicuntur ad aliquid, quia concreta eorum ad aliud dicuntur,ſicut æqualitas & ſimilitudo dicuntur ad aliquid, quia ſimile & æquale ad aliquid ſunt. Aequalitas autem & ſimilitudo ſecundum nomen non dicuntur ad aliud. non enim æqualitas eſt ęqualitatis ęqualitas.Tertius modus eſt, quãdo ſubiectũ dicitur ad aliquid ratione accidentis,ſicut homo vel albus dicuntur ad aliquid, quia vtrique accidit duplum eſſe.Et hoc modo caput dicitur ad aliquid, & quòd eſt pars capitati.

Exponuntur relatiua ſecundum eſſe, cum ſuis quæſtionibus,& corrolario.

POſtquam philoſophus poſuit diffinitionem relatiuorum conuenientem tam relatiuis ſecundum dici, quam relatiuis ſecundum eſſe. Nunc intendit diffinire relatiua ſm eſſe, quæ ſola ſunt in prædicamento relationis, quia ſignificant ſolos reſpectus. Et circa hæc tria principaliter facit. Primo mouet dubium & ſoluit.Secundo ex hac ſolutione diffinit relatiua ſecundum eſſe. Tertio infert unum corrolarium.

QVAESTIO,

An aliqua ſubſtantia dicatur ad aliquid,cum altera quæſtione prius explicanda.

Dubitatio eſt an aliqua ſubſtantia dicatur ad aliquid: & videtur ꝙ ſic. Quia partes ſecundarum ſubſtantiarum dicuntur ad aliquid: ſed partes ſubſtantiarum ſunt ſubſtantiæ. ergo aliquæ ſubſtantiæ dicuntur ad aliquid. minor patet, quia ſecundæ ſubſtantiæ, quæ ſunt partes, non ſunt accidentia: ergo ſunt ſub-

ſtantię, maior declaratur. primæ enim ſubſtantiæ, ſiue ſint totum, ſiue partes, non dicuntur ad aliquid. Nam aliquis homo non eſt alicuius aliquis homo, nec aliqua manus eſt alicuius aliqua manus. ſecundæ etiam ſubſtantiæ, quæ dñt totum non dicuntur ad aliud, homo .n. non dr̃ alicuius homo, ſed ſecundę ſubſtantiæ, quæ ſunt partes, dicuntur ad aliquid, caput .n. dicitur capitati caput, & manus dicitur alicuius manus. ergo videtur, ꝙ aliqua ſubſtantia ad aliquid dicatur. Ex his ſequitur, aut ꝙ prędicta diffinitio relatiuorum eſt magis ampla, & non propria relatiuis, aut ꝙ ſubſtantia aliqua ſit in genere relationis: ſed iſtud ſm non eſt dicendum, quia prædicamēta ſunt impermixta. ergo primum. ſ. ꝙ prædicta diffinitio ſit inconueniens.

Altera quęſtio, cum ſua reſponſione.

Antequam ſoluatur hæc dubitatio, alia oritur, licet hic philoſophus dicat quòd aliquæ partes ſubſtantiarum ſunt primæ ſubſtantiæ, aliquæ vero ſunt ſecundæ, ut caput & manus, ſupra uero in cap. de ſubſtantia dixit, quòd non.

Ad hoc multipliciter reſponderi poteſt. Primo, quòd ſupra accepit ſubſtantiam pro ea, quæ eſt completa in ſpecie, & quæ habet eſſe per ſe ſubſiſtens, & qa partes ſubſtantiarum, nec ſunt quid in ſpecie completum, ſed ſunt partes ſpeciei, nec per ſe ſubſiſtunt, cum ſint per eſſe totius, ideo dictum fuit, quòd non erant ſubſtantiæ. nunc autem accipit ſubſtantiam, vt diſtinguitur contra accidēs, & hoc modo partes ſubſtantiarum ſunt ſubſtantiæ. & hoc ſufficit ad propoſitum ſuum, quia nihil poteſt eſſe in genere relationis, niſi ſit accidens. Reſpondetur ſecundo, quòd ſubſtantia prima & ſecunda dupliciter accipiuntur. Vno modo pro eo, quod eſt ſuperius, & pro eo, qđ eſt inferius, ſiue ſit completū in ſpecie, ſiue non. & quia caput eſt ſuperius ad hoc caput particulare, ideo appellat caput ſecundam ſubſtantiam, & hoc caput primam. Accipitur ſecundo prima, & ſecunda ſubſtantia pro completa in ſpecie, & ſic non ſunt primæ, nec ſecundæ ſubſtantiæ.

RESPONSIO

Ad quæſtionem principalem.

Ad dubium principale reſpondet philoſophus, ꝙ prædicta deſcriptio non eſt propria relatiuorum: quia conuenit ēt ſubſtantiis & qualitatibus, & multis, quę non ſunt de genere relationis, cum talia non dicātur aliquo modo ad aliud, ideo oportet eam corrigere, & diffinire ſic relatiua. Ad aliquid ſunt quibus hoc ipſum eſſe, quod ſunt, eſt ad aliud ſe habere. Ad euidentiam huius deſcriptionis eſt ſciendum, ꝙ eſſe accipitur tribus modis. Vno modo, vt ſignificat eſſentiam, & quiditatem rei, quomodo dicitur, ꝙ diffinitio eſt oratio indicans, quòd quid eſt eſſe rei. Alio modo eſſe ſignificat actum exiſtendi: ſicut contingit in omnibus propoſitionibus, in quibus prædicatum eſt ſm adiacens, vt cum dicitur, Sortes eſt, Plato eſt. Tertio modo accipitur, vt ſignificat veritatē propoſitionis, & iſtud eſſe eſt tm̃ in apprehenſione intellectus. Dicimus enim negatio eſt nō ens, & cęcitas eſt priuatio, in quibus ꝓpoſitionibus conſtat ly eſt, neque eſſentiā, neq; actū eſſendi ſignificare. Cū iſta non conueniant negationibus, aut priuationibus. Quando dr̃, ꝙ eſſe relatiui eſt ad aliud ſe habere, accipitur eſſe, vt dicit quiditatem. Et eſt tota ratio, & quiditas relationis eſt ad aliud. Ex hoc ſequitur, ꝙ nullum relatiuum ſecundum dici ſit in genere relationis, quia tota eius ratio nō eſt ad aliud, cum principaliter ſignificet quid abſolutum, vt patet de hoc nomine ſcientia. Sequitur ſecundo, ꝙ relationes ſignificatæ his nominibus, genus, ſpecies, indiuiduum, & aliis huiuſmodi nominibus ſecundarum intentionum, non ſunt in prædicamento, licet ſint relatiua ſm eſſe, quia nihil eſt in prędicamento, niſi ſit ens reale. illę aūt relationes ſunt rationes tm̃. Sequitur tertio, quòd ſi aliquid eſt in genere relationis,

oportet ꝙ ſignificet quandam formam accidentalem dependentem ad aliud, tanquam ad terminum.

Corrolarij expoſitio.

Deinde cum dicit (Ex his ergo.) Infert ex dictis iſtud corrolarium, qui nouit perfectę vnum relatiuorum, cognoſcit & reliquum. hoc probatur tali ratione. qui nouit perfectę id, cuius totũ eſſe ad aliud ſe habet, nouit etiam id ad quod ſe habet, alioquin non perfectę cognoſceret rationem eius, cum cõſiſtat in ordine ad aliud. ſed relatiua ſunt huiuſmodi; vt patet ex eorum diffinitione: ergo &c. Ad huius euidentiam eſt ſciendum, quòd tribus modis vnum eſt de ratione alterius, vno modo ſubiectum eſt de ratione accidentis, vt dicitur ſeptimo metaphyſicæ. Alio modo ſuperius eſt de ratione inferioris. Tertio modo relatiuum eſt de ratione ſui correlatiui, ſed differenter. Nam omne ſuperius eſt de principali ratione cuiuslibet ſui inferioris, eo quòd omne inferius includit in ſuo principali ſignificato ſuum ſuperius, & aliquid ei addit, ſicut homo ſignificat quicquid ſignificat animal, & ei addit rationale: relatiuum autem non eſt de primario ſignificato ſui correlatiui, nec ſubiectum eſt de principali ſignificato accidentis: iſte enim terminus pater ſignificat tantum paternitatem, de cuius eſſentia non eſt filiatio, cum ſint diuerſę ſpecies relationum. Vna autem ſpecies non eſt de eſſentia. Similiter hoc nomen riſibile ſignificat tantum riſibilitatem, quę cum ſit accidens, non conſtituitur ex ſubſtantia tanquam ex principio eſſentiali; ſed quia accidentia non habent eſſe niſi per ſubiectum, & unumquodq; ſicut ſe habet ad eſſe, ita ſe habet ad diffinire, & ad cognoſci, ideo diffiniuntur per ſubiectum: & relatiuum ponitur in diffinitione correlatiui, tanquam terminus eius. Et quia relatiuorum difficillima eſt natura propter mutuam eorum entitatem, ſubdit philoſoph. quòd difficile eſt confidenter de huiuſmodi rebus pertractare: Ex quo ſequitur, ꝙ dubitare de ſingulis non erit inutile, quia ex dubitatione quæritur veritas, & veritatis cognitio eſt dubitatorum reſolutio, vt dicitur 4. phyſicor.

Corrolarij obiectio, cum ſolutione.

Contra iſtud corrolarium arguitur: primo vnum oppoſitorum non diffinit per reliquũ, ſed relatiua ſunt oppoſita: ergo vnum non ponitur in diffinitione alterius. Secundo ex hoc ſequitur, ꝙ eſt nugatio pater filij, ſicut eſt nugatio dicere hõ animal, vel homo rationalis: ſed hoc eſt falſum, vt patet: ergo &c. Tertio ſequitur, ꝙ idẽ ſit prius & poſterius notius, & minus notum reſpectu eiuſdem: ſi enim pater diffinit filium, eſt notius, & prius eo, quia diffinitio eſt prior, & notior diffinito. ſed ſi filius diffinit patrẽ, eſt notius patre. ſed hoc eſt inconueniens. ergo &c. Reſpondeo, ad primũ negatur maior. Conſtat. n. ꝙ in diffinitione cæcitatis ponitur viſus, & quęlibet priuatio diffinitur, & cognoſcitur per habitum ſuum. ſimiliter vnum contrariorum eſt ratio cognoſcendi aliud, cum cõtrariorum ſit eadem diſciplina; eodem modo eſt de relatiuę oppoſitis. Ad ſecundum dico, ꝙ duplex eſt diffinitio. Vna eſt diffinitio quiditatiua, vt dicitur ſeptimo metaphyſicę, & in tali non ponitur n. ſi id, ꝙ eſt de eſſentia diffiniti, & ei intrinſecũ. Alia eſt diffinitio per additamentum. in qua ponitur aliquid, ꝙ non eſt intrinſecum diffinito, ſicut ſubiectum ponitur indiffinitione accidentis; prima diffinitio eſt propriè ſubſtãtiarũ: ſecunda uero conuenit accidentibus. Qñ aliquid ponitur indiffinitione quiditatiua alterius, ſi poſtea addatur ei, fit nugatio dicendo homo animal. & huius ratio eſt, quia homo ſignificat animal: Vnde ſi poſtea ei addatur, dicetur aĩal bis, ſemel implicitè, & ſemel explicitè. ſi uero addatur alicui, id ꝙ ponitur in cõdiffinitione per additamentum, non eſt nugatio, quia idem non dr̃ bis. ut cum

dico albus homo.nã ly albus non ſignificat hominem. & ſimiliter vnum relatiuum non ſignificat aliud : pater enim ſignificat tantum paternitatem,unde dicendo pater filij,non dicitur bis filius. Ad tertium non eſt inconueniens idem eſſe notius & ignotius reſpectu eiuſdẽ ſecundum diuerſas rationes : ſicut eſt in propoſito.nam vnum relatiuum inquãtum terminat relationem alterius ad ipſum,eſt poſterius & ignotius eo.Inquantum , vero aliud terminat relationem eius,ſic eſt prius et notius.hęc dicta ſunt ſuſtinendo , ꝙ vnum relatiuum diffinitur per reliquum : cuius oppoſitum tenet Burleus.

Expoſitio capituli de Qualitate quadripartita eſt. Hic deſcriptionem exponit qualitatis, et eius ſpecies,cum ſuis quæſtionibus.

QValitatem vero.] Iſtud eſt tertium capitulum,in quo philoſophus determinat prædicamentum qualitatis . Circa quod duo principaliter facit . Primo declarat quid ſit qualitas . ſecundo ponit eius proprietates ibi .(Ineſt autem & contrarietas .) Circa primum facit tria.Primo deſcribit qualitatem. Secundo aſsignat ſpecies eius ibi (& vna quidem.)Tertio deſcribit qualia ibi . (Qualia uero .)

Quantum ad primum dicit. Qualitas dicitur ſecundum quam dicimur quales vbi eſt ſciendũ ꝙ duplex eſt qualitas. aliqua enim corporalis,vt albedo,ſanitas, calor,& alia huiuſmodi,quæ non habẽt eſſe niſi in corporibus . Aliæ ſunt ſpirituales,vt ſcientia,iuſtitia,& huiuſmodi, quæ ſunt in ſubiecto in materiali:& quia in homine ſunt omnes huiuſmodi qualitates,quia homo eſt ex ſpirituali & corporali natura, ideo dixit , dicimur ſupple nos homines quales ſecundum qualitatem formaliter,vt per homo includeret tam ſpirituales quã corporales qualitates. Et quia qualitas non dicitur vno modo, non ꝙ ſit terminus æquiuocus , cum ſit genus , & dicatur vniuoce , ſed quia habet ſub ſe plures ſpecies , ideo ſubiungit , quod qualitas dicitur multipliciter .

Deinde cum dicit (& una quidem) . Ponit ſpecies qualitatis . Circa qđ quatuor facit ſm ꝙ ſunt quatuor ſpecies. ſecunda ibi (aliud uero genus.)Tertia ibi (tertia vero ſpecies) quarta ibi (quartũ uero genus)dicit igitur ꝙ habitus & diſpoſitio ſunt prima ſpecies qualitatis , ſic probatur.ſm habitum & diſpoſitiones dicimur quales , ergo ſunt qualitates . Eſt aũt duplex dr̃ia inter habitũ & diſpoſitionẽ. Primo,quia habitus eſt de difficili mobilis,ut ſcientia,& virtus. diſpoſitio autem eſt de facili mobilis , ut calor , & ſanitas in animali . Secundo, quia omnis habitus eſt diſpoſitio,ſed nõ econtra.ex quo ſequitur ꝙ ſe habent ſicut ſuperius & inferius .

QVAESTIO,

An habitus ſit qualitatis ſpecies diſtincta ab alijs.

Circa hoc ſunt duo dubia . Primo utrum habitus ſit determinata ſpecies qualitatis ab alijs diſtincta,& uidetur ꝙ non.Primo id ꝙ conuenit pluribus ſpeciebus,non eſt determinata ſpecies.ſed habitus eſt huiuſmodi. ergo &c. minor probatur, eſſe habitus conuenit calori , & figurę.ſed calor & figura ſunt ſpecies diſtinctæ,ergo &c. minor patet , maior probatur.id ſecundum quod aliquid diſponitur bene vel male,eſt habitus,ut dicit hic philoſophus,ſed ſecũdũ calorem & figuram aliquid diſponitur bene uel male , ut de ſe patet . ergo &c.Secundo philoſophus dicit, quòd calor & frigus ſunt habitus , ſed iſta ſunt etiam in tertia ſpecie qualitatis,ut idem dicit, ergo habitus non eſt ſpecies diſtincta a tertia ſpecie .

In oppoſitum eſt philoſophus.

RESPONSIO *declaratiua.*

Reſpondeo in iſta quæſtione faciam duo. Primo dicam, quid eſt habitus. Secundo quomodo diſtinguatur ab alijs ſpeciebus qualitatis. Quãtum ad primũ dicit Sanct. Doct. prima ſecundæ, quæſtione 49. articulo primo, ꝙ hoc nomen habitus deriuatur ab habere. habere autem contingit dupliciter. Vnõ modo ſecundũ ꝙ homo, uel quæcunque alia res dicitur aliquid habere, & ſic cõe eſt ad plura genera, nam aliquid habet ſubſtantiam, aliquid quantitatem, aliquid qualitatem, & ſic de alijs. propter ꝙ habitus vel habere hoc modo acceptũ eſt poſt prædicamentum, ut philoſophus dicit. Alio modo accipitur habere ſecundum quòd aliqua res habet ſe in ſeipſa, vel ad aliquid aliud. Dicimus de aliquo, iſte ſe bene habet, vel quomodo te habes. & hoc modo habitus eſt qualitas quædam, de qua dicit philoſophus in quinto metaphyſi. habitus eſt diſpoſitio ſecundum quam res bene, aut male diſponitur. Nam ſecundum ſanitatem & pulchritudinem aliquid bene ſe habet, ſecundum ægritudinem vero & turpitudinem male. Notanter autem dico ſecundum habitum aliquid ſe habet bene vel male, vel in ſe, vel ad aliud. Quia quidam habitus important ordinem ad naturam rei principaliter: licet ex conſequenti haberent etiam ordinem ad operationem: ſic enim ſanitas, quæ eſt qualitas, ſecundum quam aliquid in ſe ipſo bene ſe habet in ſua natura. ſed quia natura eſt principiũ actus, importat ſecundario ordinem ad actum: vnde philoſophus dicit in decimo de hiſtoriis animalium, ꝙ homo dicitur eſſe ſanus, quando poteſt facere operationẽ ſani. alii ſunt habitus qui principaliter importanc ordinem ad aliud. ſ. ad operationem, vt ſcientia, & alii habitus tã intellectuales, quam morales, qui principaliter ordinantur ad bene operari. & ſic patet primum.

Quantum ad ſecundum, alii vt Simplicius ſic diſtingunt ſpecies qualitatis. Qualitatum aliquæ ſunt naturales, quæ ſecundũ naturam inſunt etiam ſemper: quædam ſunt aduentitię, & quæ ab extrinſeco efficiuntur, & ſic eſt habitus & diſpoſitio. Talium autem quædam ſunt ſecundum id, quod aliquid eſt in potentia, & ſic eſt prima ſpecies qualitatis. Quædã ſunt ſecundum ꝙ aliquid eſt in actu, & hoc vel in profundum, & ſic eſt tertia ſpecies. vel ſecundum ſuperficiẽ, & ſic eſt quarta ſpecies. ſ. forma & figura: Sed conſtat hanc diuiſionem eſſe inſufficientem, quia multæ figurę, & qualitates paſſibiles non ſunt naturales, ſed aduentitiæ. Sanct. Doct. in prima ſecundæ quęſt. 49. articulo ſecundo ſic diſtinguit has ſpecies. Nam qualitatis eſt modificare & terminare ſubiectum ſuum ſecundum eſſe accidentale, hoc autem poteſt fieri tripliciter. Aliquando enim determinatio iſta eſt in ordine ad naturam ſubiecti. & ſic eſt prima ſpecies qualitatis, ſecundum quam aliquid ſe bene habet vel male, vt ſupradictum eſt. Dicit enim phi. in 7. phyſicorum loquens de habitibus, ꝙ ſunt diſpoſitiones quædam perfecti ad optimum. Dico autem perfecti, ꝙ eſt diſpoſitum ſecundum naturam. & quia natura eſt primum ꝙ eſt in re, ideo habitus & diſpoſitio ſunt prima ſpecies. Aliquando determinatio iſta eſt ſecundum actionem, vel paſſionem. & hoc dupliciter, quia aut eſt ſecundum ea quæ ſunt principiũ agendi vel patiendi. & ſic ſecunda ſpecies quę dicitur naturalis potentia vel impotentia. Aut eſt ſecundum ea ad quæ terminatur actio, & ſic eſt tertia ſpecies, quæ dicitur paſſio & paſſibilis qualitas. Aliquando iſte modus eſt ſecũdum quantitatem, & ſic eſt quarta ſpecies. Et quia principia actionis ſunt priora terminis, ideo naturalis potentia ponitur ſecunda ſpecies: & quia poſita actione oportet ponere terminum eius, ideo paſſibilis qualitas eſt tertia ſpecies. Vltima uero forma vel figura, quæ ſunt poſteriora principijs actionis.

SOLVTIO.

Ad primum in oppoſitum dico, ꝙ iſta diuiſio qualitatis non eſt in plures res, ſed in plures actiones. Nã eadem res põt eſſe in pluribus ſpeciebus, ſecũdum diuerſas eius conſiderationes: dictum eſt.n. ꝙ habitus eſt quo aliquid ſe habet bene vel male: unde figura & color ſecundum ꝙ per ea aliquid bene vel male diſponitur, ſunt in prima ſpecie. Ex eis enim vt ſic reſultat pulchritudo. ſimiliter calor & frigus ſecundum quòd eis aliquid bene diſponitur in natura ſua, pertinent ad ſanitatem quæ eſt habitus. nec dico ꝙ ſanitas ſit forma compoſita ex pluribus qualitatibus, nam eſt forma ſimplex reſultans ex humoribus adæquatis. ſed ad hoc quòd cauſetur, requiritur alias qualitates eſſe proportionatas ſecundum conditionem naturæ, in qua ſunt calor autem & frigus, ſecundũ ꝙ immutant ſenſum tactus ſunt in tertia ſpecie. Et per hoc patet etiam reſponſio ad ſecundum quomodo autem habitus ſit prædicamentum, dicetur loco ſuo.

Altera quæſtio, an habitus & diſpoſpoſitio ſint ſpecies inter ſe diſtinctæ.

Quæritur ſecundo vtrum habitus & diſpoſitio ſunt ſpecies diſtinctæ: & videtur ꝙ ſic, quia habent oppoſitas differentias. nam habitus eſt difficile mobilis, diſpoſitio vero facile.

RESPONSIO
declaratiua.

Ad hanc qõnem reſpondet. S. D. vbi ſupra. Ad cuius euidentiam dico primo ꝙ de ratione diſpoſitionis eſt ordo alicuius habentis partes ꝙ contingit tripliciter vt dicit phi. quinto metaphyſicæ. Aut enim hoc eſt ſecundum locum. & ſic diſpoſitio pertinet ad prędicamentum ſitus, qui dicit ordinem partium in loco, aut hoc ſecundum potentiam, & ſic illę qualitates, quæ nondum habẽt eſſe perfectum, ſed ſunt inchoatæ in ſubiecto, dicuntur diſpoſitiones ſicut ſcientia & virtus inchoata. Aut hoc eſt ſecundum ſpẽm, & ſic diſpoſitiones ſunt ipſi habitus, ſicut ſcientia & virtus cõpleta. Patet ex his dictũ ꝙ diſpoſitio põt accipi dupliciter, vno modo vt eſt genus ad habitum, & proprium habens modum, non ſunt diſtincta. quia ſpecies non eſt, res contra genus diſtincta. Alio modo accipitur, vt eſt aliquid contra habitum diuiſum, ꝙ duobus modis contingit. Vno modo ſicut perfectum, & imperfectum in eadem ſpecie vt.ſ. diſpoſitio dicatur ipſa forma, puta ſcientia quando habet eſſe imperfectum. & eadem forma dicatur poſtea habitus, quãdo habet eſſe perfectum, vt non de facili amittatur. & hoc modo facile & difficile mobile non ſunt differentiæ. ſed diuerſi modi eſſendi eiuſdem qualitatis. Alio modo poſſunt diſtingui tanquam ſpecies vnius generis ſub alterni, vt dicantur diſpoſitiones illę qualitates primæ ſpeciei, quibus contingit ſecundum propriam rationem, vt de facili amittãtur, quia habent cauſas tranſmutabiles, vt ſanitas & ægritudo, habitus non dicuntur illæ qualitates, quæ ſecundum ſuam rationem habent, ꝙ non facile trãſmutentur, quia habent cauſas immobiles, ſicut ſcientię & virtutes. & ſecũdum hoc diſpoſitio non ſit habitus. Iſta autẽ ſecunda expoſitio vniuerſaliter magis conſona dictis phil. Vnde ad huius probationem inducit communem loquendi conſuetudinem, ſecundum quam illæ qualitates dicuntur habitus, quæ habent quandam diuturnitatem. Et hoc modo facile & difficile mobile ſunt differentiæ, non quidem proprie qualitatum: quia magis dicunt aliquid pertinens ad motum: ſed circumloquitur, & deſignant proprias & per ſe differentias qualitatum, ſicut etiam in genere ſubſtantiæ frequenter accipiuntur differentiæ accidentales loco ſubſtantialium, inquantum eas deſignant.

Deinde cum dicit. (Aliud vero genus)

nus)ponit ſecundã ſpẽm qualitatis,circa quod duo facit.Primo declarat, quæ ſint hæc qualitates, ſecundo reſpondet cuidam tacitæ obiectioni Ibi(non enim quoniam) Quantum ad primum dicit, ꝙ ſecunda ſpecies qualitatis eſt naturalis potentia vel impotentia, vt potentia curſatoria,vel gladiatoria,&ſic de alijs.

QVAESTIO,

An naturalis potentia, vel impotentia ſit ſecunda ſpecies qualitatis.

Circa iſtam litteram quæritur,vtrum naturalis potentia,vel impotentia ſit ſecũda ſpecies qualitatis,& videt̃, ꝙ non. ¶ Primo nulla relatio eſt qualitas, quũ iſta propoſitio ſit immediata, & per ſe nota, vt dicit phil. primo Poſteriorũ, ſed potentia eſt relatio,dicitur enim ad aliud,ſcilicet ad poſſibile: ergo &c. ¶ Secũdo nulla priuatio eſt ſpecies qualitatis,ſed impotentia eſt priuatio potẽtiæ:ergo &c.

RESPONSIO,

Declaratiua.

Reſpondeo ad iſtam quæſtionem, & dico tria.Primo, ꝙ potentiarum aliqua eſt actiua,& aliqua eſt paſſiua. Potentia actiua eſt principium tranſmutãdi aliud inquantum aliud,dicimus enim in igne eſſe potentiam calefactiuam, qua mediante ignis poteſt tranſmutare aliquid ſcilicet calefactibile. potentia paſſiua eſt principium tranſmutandi ab alio,ſicut calefactibile habet potentiam paſſiuam ad hoc,ꝙ calefiat.Dico ſecundo,ꝙ potentiarum tam actiuarum,quam paſſiuarum aliquæ ſunt naturales,& aliquę rationales,vt dicit.phil.in nono metap. & ſecundo perihermenias, quę dupliciter differunt. Primo quia potentia naturalis eſt ſecundum quam aliquid ita poteſt agere, quod non poteſt non agere, ſi obiectũ ſit pręſens.Si enim ſit aliquod calefactibile aut conbuſtibile pręſens igni, non poteſt ignis facere quin illud comburat. Potentia vero rationalis eſt, per quam aliquis poteſt agere & nõ agere, puta: homo per voluntatem poteſt velle,& ceſſare ab actu uolendi.etiam ſi ſit ei præſens aliquod volibile, ſecundo differunt, quia per potentiam rationalẽ poſſumus hoc & eius oppoſitum, puta per volũtatem homo poteſt velle, quieſcere,& mouere,& vigilare,& dormire & ſic de alijs. Potentia autem naturalis eſt determinata ad vnum.Nam ignis ita poteſt per potentiam calefactiuam calefacere, ꝙ non poſſet eius oppoſitum,ſ. frigefacere,ex dictis videtur, ꝙ potentię rationales,vt intellectus & voluntas non ſint in hac ſpecie qualitatis,quia nõ ſunt potentiæ naturales,neque ſunt impotentiæ. Arbitror tamen hoc eſſe falſum.Nam conſtat, ꝙ huiuſmodi potentiæ,& ſimiliter potẽtias ſenſitiuas vt eſt viſus,auditus, tactus,& alia huiuſmodi, non ſunt ſubſtantię nec quantitates,nec relationes, quia quantitas & relatio nõ ſunt principium alicuius actus,ſicut ſunt iſtæ potentiæ.Non ſunt etiam in aliquo ſex principiorum,vt de ſe patet, ex quo relinquitur,ꝙ ſint qualitates. Nec ſunt habitus,quia habitus ſunt in potẽtiis,iõ ab eis diſtinguũtur. Nec ſunt paſſibiles qualitates, quia tales ſunt obiecta ipſarum potentiarum ſenſitiuarum:nec ſunt formæ aut figura vt de ſe patet, & per conſequens oportet, ꝙ ſint in ſecunda ſpecie qualitatis. Ad cuius euidentiam dico,ꝙ potentia naturalis poteſt accipi dupliciter, vno modo, vt diſtinguitur contra potentiam rationalem, & ſic nõ loquitur de ea tantum philoſoph.in hoc loco. Alio modo accipitur potentia naturalis pro omni potentia, quæ ineſt alicui a natura, ſiue ſit rationalis ſiue non. Et hoc modo omnes potentiæ animæ tam ſenſitiuæ, quàm nutritiuæ & rationales, dicuntur naturales, & ſic loquitur philoſophus de potentia naturali.

Dico tertio,quòd potentia accipitur tribus modis, vno modo pro omni ſuſceptiuo alicuius formæ, & hoc modo reperitur potentia etiam in ſubſtantiis, dicimus enim, quod materia prima eſt

potentia,

potentia, nec ſic loquitur philo. hic. Secundo accipitur pro relatione, quam importat hoc nomen potentia ad poſsibile, & eſt relatiuum ſecundũ dici ſicut & ſcientia, & quantum ad hoc eſt in genere relationis: licet enim ſcientia non ſit in genere ad aliquid, tamen relatio quam includit, eſt ad aliquid. Tertio accipitur vt dicit formam accidẽtalẽ, quæ eſt principium actus, & hoc modò eſt qualitas.

SOLVTIO.

Ad primum negatur minor, quia potentia non eſt ipſa relatio principii, ſed eſt id cui talis relatio conuenit.

Ad ſecundum negatur maior, impotentia enim naturalis eſt qualitas, qua aliquid dicitur impotens ad reſiſtendũ corruptiuis, puta ęgrotatiuum dicitur aliquid ei, ꝙ ex eius cõplexione, vel ab alia cauſa reſultat in eo qualitas, qua efficitur impotens reſiſtere his quę ſunt nata cauſare ęgritudinem.

Deinde cum dicit. (Non enim quoniam ſunt diſpoſiti) reſpõdetur cuidam obiectioni quæ talis eſt, nulla diſpoſitio vel habitus eſt naturalis potentia, ſed ſaltatiuum, & pugillatiuum ſunt quidam habitus, dicitur enim aliquis pugillator, quia habet naturam, qua poteſt talem actum operari, ad hoc dicit philoſop. ꝙ dupliciter contingit aliquid eſſe pugillatorem & curſorem, & ſic de alijs. Vno mõ propter habitum acquiſitum, & talis habitus eſt in prima ſpecie. Alio mõ propter quandam qualitatem, quam habet a natura, & ſic erit in ſecunda ſpecie, ſunt. n. aliqui naturaliter diſpoſiti ad curſum, aliqui ad ſanitatem, alii ad gladiatoriam, & ſimiliter durum, & molle: dr̃ enim aliquid durum, quia habet naturalem potentiam ad reſiſtendum, molle vero habet impotentiam. Sciendum eſt, ꝙ duricies & mollities inquantum ſunt obiecta tactus pertinent ad tertiam ſpeciem qualitatis. ſunt. n. paſsibiles qualitates inquantũ vero reſiſtunt uel non reſiſtunt molliori ſunt in ſecunda ſpecie.

Expoſitio tertiæ ſpeciei qualitatis cum ſuis differentijs.

TErtia vero ſpecies.] Poſtquam philoſo. declarauit, quæ ſunt qualitates primæ & ſecundę ſpeciei. Nunc manifeſtat tertiam vel quartam. Circa primum tria facit. Primo, ſignat quæ ſunt qualitates tertiæ ſpeciei, & probat eas eſſe qualitates. Secundo ponit rationem denominationis eorum, tertio ponit earum differentiam, ſecunda incipit ibi, (paſsiles vero) tertia ibi (quæcunque igitur) Quantum ad primum dicit, ꝙ tertia ſpecies qualitatis eſt paſsio, vel paſsibilis qualitas, vel vt dulcedo, amaritudo, & his ſimilia, vt calor, & frigus, & ꝙ prædicta ſint qualitates arguit ſic. Omnis forma denominans ſuum ſubiectum quale eſt qualitas, ſed prædictę ſunt huiuſmodi, nam aliquid denominatur album ab albedine: ergo &c.

Deinde cum dicit. (paſsibiles vero) Aſsignat rationes, quia dicuntur paſſiones. Ad cuius euidentiam eſt ſciendũ ꝙ paſsio accipitur tripliciter, primo vt eſt effectus actionis, & ſic eſt prædicamentum de quo dicetur loco ſuo, ſecundo accipitur paſsio, vt eſt aliquid cõuertibile cum ſuo ſubiecto, & ſic poteſt reperiri in pluribus prædicamentis Aliqua enim relatio eſt paſsio, vt æqualitas eſt paſsio quantitatis, & ſimilitudo qualitatis. Aliqua etiam qualitas eſt paſsio. Riſibilitas enim eſt paſsio hominis, & tamen eſt aut habitus naturalis conſequens principia eſſentialia hominis, aut eſt naturalis potentia, qua homo eſt natus aptus ridere. tertio accipitur paſsio pro qualitate immutatiua alicuius ſenſus, quæcunque ſint illa, & ſic accipitur in hoc loco. Dicit ergo philoſop. ꝙ iſtæ qualitates non dicuntur paſsibiles qualitates, eo ꝙ ſubiectum earum aliquid ab eis patiatur, mel enim licet habeat eſſe dulce a dulcedine, nullam tamen paſsionem, vel alterationem infert ei dulcedo, & poſito, quòd ita eſſet,

non

non tamen dicuntur ex hoc paſsibiles qualitates, ſed quia inferunt paſsionem ſenſibilem. Ad huius euidentiam ſciendũ eſt, quòd duplex eſt paſſio, vt innuit Philoſo. in textu, aliqua eſt paſsio corruptiua, & eſt illa, quæ amplius facta abijcit a ſubiecto, ſecundùm quem modum ille qui infirmat, dicitur pati. alia eſt paſſio perfectiua, & tali paſsione dicitur pati, quicquid recipit aliquã perfectionem. Sciendum ſecundo quòd potentiarum ſenſitiuarum aliquę ſunt cognoſcitiuę, vt viſus per quem cognoſcimus colores, & auditus per quem cognoſcimus ſonos. Aliæ vero ſunt appetitus, vt concupiſcibilis, & iraſcibilis. dicuntur ergo prædictę qualitates paſsibiles, q̃a inferunt aliquam paſsionem perfectiuã ſenſibus cognoſcitiuis. Nunquam enim viſus cognoſceret colores, niſi in ipſo reciperetur ſimilitudo repræſentans colorem. & hoc eſt cõmune omnibus qualitatibus, quæ percipiuntur a quocunq; ſenſu exteriori. Et hæc eſt prima ratio, qua re dicuntur paſsibiles qualitates. Secunda ratio eſt, quia aliqua earum cauſantur ab aliqua paſsione exiſtente in potentijs appetitiuis. Nam in concupiſcibili eſt gaudium, & triſtitia, delectatio, & huiuſmodi: in iraſcibili vero eſt ſpes, timor, ira, & ſic de alijs, quæ ponit phil. in libro ethicorum. Dico igitur, quòd aliqua dicuntur paſsibiles qualitates, quia cauſantur ab ipſis paſsionibus: nam aliquis ex verecundia efficitur rubeus, & ex timore fit pallidus. Iſta autem ratio non eſt communis omnibus, non. n. dulcedo, vel amaritudo cauſantur ab aliqua tali paſsione. Subdit autem philo. ꝙ ſicut aliquis ex aliquo caſu patiens verecundiã fit rubeus, vt ſi naturaliter eſt verecundus, ſemper in actu oportet eum eſſe rubeum, & idem eſt dicendum de alijs paſsionibus.

Deinde cum dicit. (Quæcunq; igitur talium) quia locutus fuerat ſub diſiunctione dicens paſsio, vel paſsibilis qualitas, & nota diſiunctionis importat aliquam diſiunctionem, modo aſsignat differentiam, quæ eſt inter paſsiones, & paſsibiles qualitates. Et primo quantũ ad qualitates corporales. ſecundo quantum ad ſpirituales ibi. (Similiter autem) dicit igitur, quòd paſsibiles qualitates dicuntur illę, quę habent in ſubiecto cauſam intranſmutabilem, & non de facili mobilem, ſiue hoc ſit a natura, ſiue ex aliquo ſuperueniente. Nigredo enim, quæ eſt alicui, aut naturaliter, aut propter æſtum, ſi habeat eſſe fixum, & permanẽs in ſubiecto, dicit paſsibilis qualitas. paſſiones vero dicuntur qualitates, quæ nõ habent permanens eſſe, vt rubedo cauſata ex verecundia. Differunt etiam paſſiones a paſsibilibus qualitatibus, quia ſecundùm paſsibiles qualitates denominamur quales, ſecũdùm vero paſsiones non. Ille enim, qui eſt rubeus ex verecũdia, non dicitur rubeus. Hoc eſt ſane intelligendum, non enim eſt intentio Philoſophus dicere, quòd talis nullo modo denominetur rubeus, ſed quòd non denominatur rubeus per naturam, & permanenter, de nominatione continua.

Deinde cum dicit. (Similiter autem) ponit eandem differentiam quantũ ad qualitates ſpirituales dicens, quòd illæ quæ habent eſſe fixum, dicuntur paſsibiles qualitates, vt dementia, & ira, quæ inſunt alicui a natura, illæ vero, quæ sũt ex cauſa tranſmutabili, dicuntur paſsiones, vt ira cito recedens. Patet ex prædictis, quòd paſsiones animę, ut gaudium, & delectatio, ira, triſtitia, & huiuſmodi ſunt in tertia ſpecie qualitatis.

Expoſitio quartæ ſpeciei qualitatis, cum ſuis quæſtiunculis.

DEinde cum dicit. (Quartum vero genus.) Determinat de quarta ſpecie qualitatis. Circa quod ante expoſitionẽ literæ dubitatur, quare Philoſophus primam, & tertiam ſpeciem qualitatis dicit eſſe ſpecies, ſecundam vero, & quartam dicit eſſe genera.

Ad iſta reſpõdetur dupliciter, primo ꝙ iſtę nõ ſunt ſpecies ſpecialiſsimæ, ſed genera ſubalterna, & ideo Philoſophus

vt hæc

vt hæc daret intelligere, aliquas nominauit ſpecies, aliquas vero genera. ſecũdo dico, ꝙ habitus, & diſpoſitio poſſunt eſſe idem numero, quia diſpoſitio poteſt fieri habitus, & ſimiliter paſsio põt fieri paſsibilis qualitas, vt ſi aliquis ita fixe efficeretur rubeus ex verecundia, ꝙ ſemper remaneret rubeus, & ideo dixit eas eſſe ſpecies. Naturalis autem impotentia non poteſt fieri potentia naturalis, nec forma poteſt fieri figura, vt aliqui dicunt, ideo dixit iſta eſſe genera, quia minor eſt cõuenientia in genere, quàm in ſpecie.

His dictis accedit ad expoſitionem literę, circa quam duo principaliter facit, primo declarat, quæ ſunt qualitates ſpecierum, ſecundo excludit quadam, quæ videntur eſſe in iſta ſpecie, & non ſunt ibi (carum vero.) Circa primum dicit, ꝙ quartum genus qualitatis eſt forma, vel figura, quod a diuerſis diuerſimode exponitur. Sed S.Doc.in tertio ſentẽtiarum diſt.16. dicit, quòd figura tripliciter accipitur. primo, & proprie accipitur pro qualitate, quæ reſultat ex terminatione quantitatis, ſicut eſt figura triangularis, quadrangularis, & huiuſmodi: quando enim aliquæ lineæ, ſic vel ſic terminantur reſultant diuerſæ figuræ. Nec dico, quòd figura hoc modo accepta ſit terminus quantitatis: quia omnis quantitas terminatur ad aliquid quòd eſt in genere quantitatis ſaltem reductiuè. ſed dico, ꝙ reſultat ex terminatione quantitatis. Secundo accipitur figura pro eo, quòd eſt repreſentatiuum figuræ primo modo acceptæ, & ſic imago alicuius dicitur eius figura. Et quia imago eſt ſignum ei cuius eſt imago, extenſum eſt, tertio hoc nomen figura ad quodcunq; ſignum. ſed accipitur hic figura primo modo. Secundum eſt ſecundo, quòd forma accipitur dupliciter. Vno modo ꝓ pulchritudine, quæ eſt qualitas reſultãs ex debita proportione membrorum, & corporis claritate, vt dicit philo. quarto ethicorum, de qua etiam inquit Poeta, forma bonum fragile eſt, quantumque accedit in ęuum. Fit minor, & ſpacio carpitur ipſa ſuo. Et alius ait, Faſtus ineſt pulchris, ſequiturq; ſuperbia formam. Alio modo accipitur pro ipſa lineatione alicuius quãti, & ſic eſt in quarta ſpecie qualitatis. figura autẽ, & forma hoc modo acceptæ non diſtinguuntur in rebus artificiatis, ſed dicitur forma inquãtum dat rei artificiatæ eſſe ſpecificum, etiam eadem qualitas dicitur figura, inquãtum dat determinationem rei quãtæ, vnde ſi non ſunt idem, tamen propinquæ ſe habent, vt inquit S.Doc. ſuper libro ſeptimo phyſicorum. Alij dicunt, ꝙ diſtinguatur ſolum, vt magis commune, & minus commune, quia vt dicunt, forma reperitur tãtum in rebus animatis, figura uero tam in rebus animatis, quàm in rebus inanimatis. ſed iſta expoſitio eſt contra Philoſo. qui dicit in ſecundo phyſicorum formas artificiatorum eſſe in genere qualitatis: ecce, ꝙ dicit eis formam conuenire. & ideo ſtandum eſt primæ expoſitioni.

Deinde cum dicit. (Rarum vero.) remouet quædam, quæ vidẽtur eſſe in hac ſpecie, & nõ ſunt, huiuſmodi eſt raritas, dẽſitas, aſperitas, & lenitas: iſta enim videntur pertinere ad hanc ſpeciem, quia vidẽtur inſurgere ex terminatione quãtatis: ſed non ſunt qualitates. imò ſunt in prædicamento poſitionis, quia dicũt ordinem partium in loco. Videtur phil. in hoc loco cõtradicere ſibi ipſi. Nam in quarto phyſicorum dicit, quòd raritas, & dẽſitas ſunt qualitates, hic autem dicit quòd non. ſed ſunt poſitiones. Et ideo eſt notandum ad huius euidẽtiam, quòd raritas, & denſitas, & aſperitas, & lenitas ſunt qualitates tertiæ ſpeciei. Cõſtat enim in illa ſpecie poni omnia illa, quæ primo, & per ſe immutant ſenſum, ſed prædicta ſunt huiuſmodi, ergo ſunt in ſpecie qualitatis. Hanc ſententiam videtur tenere S.Doc. in primo ſententiarum diſt.17. quod vero dicit philo. ipſas eſſe poſitiones, intelligẽdum eſt nõ formaliter, ſed cauſaliter. Illud enim eſt rarum, quòd parum habet de materia ſub magnis dimenſionibus, vnde materia non poteſt deuenire ad maiorem raritatem,

tatem, quàm ſit raritas ignis. Oportet igitur prius intelligere diſtinctionem partium, & ſituationem earum, ꝙ ad poſitionem pertinet, & poſtea reſultare, & cauſari raritem in tali ſubiecto. Aliqui dicunt, ꝙ raritas accipitur dupliciter. Vno modo pro extenſione partiũ quantitatiuarum, & ſic eſt poſitio. Alio modo pro extenſione materię, & ſic eſt qualitas. Quod dixi de raritate dicendum eſt de aſperitate, & lenitate. aſperũ enim eſt cuius vna pars ſupereminet alteri, & propter hoc in aſpero non eſt ſimpliciter vna ſuperficies, cum non habeat perfectam continuitatem in partibus, ipſa igitur aſperitas reſultat ex tali partium ſituatione, & ſimiliter dico de lenitate.

Deinde cum dicit. (Qualia uero) deſcribit qualia dicens, ꝙ qualia dicuntur illa, quæ denominantur ſecundum aliquam prædictarum ſpecierum qualitatis, nã à grammatica denominatur quis grammaticus, & candidus a candore, ſed dupliciter contingit non fieri talem denominationem. Primo quando qualitati non eſt nomen impoſitum, dicitur enim quis pugillator ſecundum naturalem potentiam, cui tamen non eſt impoſitum nomen. Nam hoc nomen pugillatoria non ſignificat naturalem potentiam, ſed artem, quam quis exercitio acquiſiuit. Secundo quando non conueniunt in principio, & differũt in fine dictionis, propter quod nõ denominatur ſtudioſus a virtute, Philoſophus diffinit quale per qualitatem, & ſupra diffiniuit qualitatem per quale, ex quo videtur idem eſſe notius & minus notũ reſpectu eiuſdem, ꝙ eſt inconueniens. Reſpõdeo, ꝙ dupliciter poteſt eſſe vnum notius altero. Vno modo ſecundum ſe & naturam ſuam, alio modo quantum ad nos: cognoſcimus nos aliquãdo cauſam per effectum, & tamen cauſa eſt ſecundum ſe notior & prior effectu, abſtractum eſt, ſecundum ſe notius concreto, & quantum ad hoc diffinitur quale per qualitatem tanquam per notius ſecundum naturam ſuam. Concreta verò ſunt notiora nobis, & ſic diffinitur qualitas per quale.

Exponuntur proprietates ipſius qualitatis, & tres concluſiones, cum ſuis quæſtionibus.

INeſt autem contrarietas.] Poſtquam philoſophus determinauit de qualitate, & ſpeciebus eius, nũc aſsignat eius ꝓprietates, & circa hoc duo facit. Primo ponit tres proprietates, ſecundo remouet quoddam dubium ibi (at vero) Circa primum ponit tres cõcluſiones, ſecundum quòd ſunt tres proprietates, ſecunda ibi (ſuſcipit autem) tertia ibi. (ſimile vero.) Prima concluſio eſt iſta in qualitate eſt contrarietas, ꝙ probatur exemplo, iuſtitia cõtrariatur iniuſtitiæ, & albedo nigredini, ſed iſtæ ſunt qualitates, ergo &c. Notandum, quòd iniuſtitia accipitur dupliciter, Vno modo pro ſimplici priuatione iuſtitiæ in ſubiecto apto nato habere iuſtitiam, & ſic opponitur priuatiuæ iuſtitię. Hoc enim mõ quilibet non habens habitum iuſtitiæ, dicitur iniuſtus. Alio modo accipitur iniuſtitia, prout dicit quendam habitũ malum, quo quis inclinatur ad operandum iniuſta, & ſic contrariatur iuſtitiæ, ſicut vitium contrariatur uirtuti, hæc autem eſt magis propria acceptio iniuſtitiæ, vt colligitur ex ſecundo perihermenias, & non ſolum abſtracta contrariantur, vt albedo & nigredo, ſed etiam concreta, vt album & nigrum, quæ ſunt contraria non ratione ſubiecti, ſed ratione formarum quas ſignificat. Hæc autem proprietas non eſt conuertibilis cum qualitate. Tum quia conuenit etiã aliis, ſcilicet relationi, vt ſupra dictum eſt, & etiam actioni & paſsioni, vt in ſex principijs declarabitur: tum quia non conuenit omni qualitati: qualitates enim quartæ ſpeciei non habent contrarium, & ſimiliter colores medii, vt rubeum & pallidum.

Huius oppoſitum dicit philoſ. quinto phyſicorum, vbi ponit, quòd fuſcum

compara-

comparatum albò eſt nigrum, & per conſequens contrariatur albo, comparatione autem nigro eſt album. Reſpondeo, ꝙ aliqua cõtrariari cõtingit dupliciter. Vno modo perfecte, quia, ſcilicet habent conditiones requiſitas ad contrarietatem: & hoc modo colores medij non contrariantur, quia nõ maxime diſtant ſub eodem genere: alio modo imperfecte, & ſic dicuntur aliquando habere contrarium. Fuſcum vero dicitur cõtrarium albo ratione nigredinis, quæ in ipſa eſt ſecundum eſſe remiſſum, & dicitur contrariari nigro ratione albedinis. Vltimo ponit vnam regulam contrariorum dicens, quòd oportet contraria eſſe in eodem genere, quòd non eſt intelligendum ſemper de genere ꝓximo, ſed ſufficiat ꝙ ſint in eodem genere remoto, ſufficit enim quæ contrariatur iniuſtitię eſſe in genere virtutis, & in iuſtitia in genere vitij, vtraque ſunt tamen in genere habitus, qui eſt qualitas.

Deinde cũ dicit (Suſcipit autem) Ponit ſecundam concluſionẽ, quæ eſt iſta. Qualitas ſuſcipit magis & minus: hanc concluſionem probat ſicut & præcedẽtem. Nam aliquis eſt magis albus, & cãdidior, & iuſtior altero, ſed iſta ſunt qualitates, vel qualia, ergo qualitas ſuſcipit magis & minus.

Sed eſt dubium vtrum iuſtitia & ſanitas recipiant magis & minus. Videtur enim, ꝙ non, quia ille dicitur iuſtus qui nihil iniuſtum facit. Non poteſt ergo vnus eſſe iuſtior altero, quia quam primum agit aliquid iniuſte, non eſt iuſtus: ſimiliter ſanitas conſiſtit in humorum adæquatione, ſed adæquatio ſiue ęqualitas non ſuſcipit magis & minus, ergo nec ſanitas.

Reſpondeo, ꝙ dupliciter aliquæ formæ ſuſcipiunt magis & minus, vno modo propter maiorem, vel minorem participationem in ſubiecto, alio modo per alicuius additionem.

Ad cuius euidentiam eſt ſciendum, ꝙ aliquę tales formæ ſunt ſimplices, ita ꝙ non reſultant ex proportione multorũ, ſicut albedo, nigredo, & huiuſmodi, & tales intenduntur ſolum ex hoc, ꝙ magis radicantur in ſubiecto: aliquis enim eſt albior altero, quia albedo in ipſo exiſtens dat ei perfectius eſſe, & idem eſt albior nunc quàm prius, quia eadem numero dat ei perfectius eſſe, quàm prius.

QVAESTIO,

Et ſi arguatur contra hoc, quòd effectus formalis non poteſt corrumpi manente forma, ſed album eſſe eſt effectus formalis albedinis: ergo non poteſt eſſe, ꝙ maneat eadem albedo numero, & det aliud, & aliud eſſe.

RESPONSIO
Declaratiua.

Reſpondeo negatur maior in formis accidentalibus, vnde dico, quòd licet non poſſit naturaliter remanere forma, quia habent effectum formalem, nec effectus formalis ſine forma, non tamen oportet, ꝙ ſe conſequatur ad vnitatem, vel pluralitatem numeralem: ſed eadem albedo numero exiſtens poteſt dare diuerſa eſſe ſucceſsiue ſuo ſubiecto, quorum unum eſt altero perfectius, & iſta diuerſa eſſe ſibi ſuccedentia ſunt ipſi gradus formæ, pœnes quas attenditur intenſio & remiſsio, aliquæ aliæ formę ſunt, quæ conſiſtunt in proportione multorum, vt ſanitas, quæ reſultat ex humorum adæquatione, & pulchritudo, quæ cauſatur ex proportione membrorum, & iſta poteſt intendi non ſolum propter maiorem participationem ſubiecti, ſed etiam per additionem: ſi enim ſint duo ſcientes tantum vnam concluſionem, unus poteſt dici magis ſciens, non quòd plura ſciat, ſed quia illa ſcientia eſt magis radicata in eo quàm in altero, & poteſt eſſe, ꝙ in vno ſit tantum diſpoſitio. Similiter poteſt aliquis eſſe magis ſciens, quia ſcit plures concluſiones, & tamen poteſt cõtingere, quòd iſta ſcientia, quę ſe extendit ad plures cõcluſiones, ſit minus radicata, & habeat imperfectius eſſe, quàm illa, quæ eſt tantum vnius concluſionis

cluſionis. dico tamen, quòd in intenſione ſcientiæ per additionē addatur habitus habitui. Quia cum ſcientia ſit qualitas ſimplex, non poteſt ei fieri additio. ſed additur cōcluſio concluſioni, & demonſtratio demonſtrationi. Iſtis duobus modis poteſt intendi ſanitas. Primo per maiorem participationem ſubiecti. Nam aliquando ſanitas eſt de facili mobilis, & tunc dat ſuo ſubiecto eſſe imperfectum. Aliquando eſt de difficili mobilis, & tunc dat eſſe perfectum: poteſt etiam intendi per additionem non ſanitatis ad ſanitatē, ſed perfectionis in vno membro ad perfectionem in alio, vel in eodem, ratione cuius ſanitas ſe extendere poterit ad plures operationes, quā ante. Eodem modo ęqualis iuſtitia poteſt habere firmius eſſe in vno, quàm in alio, & ſic erit intenſior, primo modo. Alio modo poteſt intendi quia ad plures ſe extendit. Nam contingit aliquem prius habere iuſtitiam reſpectu vnius, & poſtea reſpectu plurium: ſicut ſupra de ſcientia dicebamus.

SOLVTIO.

Ad argumentum dico, quòd iuſtitia eſt habitus acquiſitus: habitus autem talis non amittitur ex vna mala operatione, ſicut nec ex vna acquiritur. & ideo ſi aliquis habens habitum iuſtitiæ faciet vnum actum iniuſtitię, non propter hæc dicetur iniuſtus. vnde poteſt aliquis eſſe iuſtior alio, vel quia plures actus iuſtitiæ facit: vel quia habet habitum magis radicatum. Et ſimiliter poteſt dici quis magis ſanus, quia maiorem radicationem habet in ſubiecto, vel quia eius ſanitas ſe extendit ad plures actus ſani. Nec oportet ſi ęqualitas nō intenditur, quòd nec ſanitas intēdatur, quia ſanitas non eſt ipſa adæquatio.

Secundo poſſet dubitari, vtrum omnis forma ſuſcipiens magis, & minus habeat contrarium. Ad quod breuiter dico, quòd non conſtat enim quòd lux eſt verè intenſibilis, & remiſibilis, cum aliquid ſit lucidius altero. at cū luci nihil eſt contrariū, ſed ſufficit ad intentionē formę maior radicatio eius in ſubiecto.

Tertio dubitatur, vtrum aliqua forma ſuſcipiat magis, & minus in abſtracto. Ad quod reſpondet S. Docto. ſuper 10. ethicorum, quòd ſic. Quia illæ formę quæ reſultant, & conſiſtunt in proportione multorum, vt ſanitas, & pulchritudo, dicuntur magis, & minus etiā in abſtracto; aliæ autem non.

Deinde cum dicit. (Triangulari vero.) Declarat, quòd iſta proprietas non eſt conuertibilis, quia non conuenit figuræ, quod probat: quia omnis triangulus eſt æqualiter triangulus, & omnes circuli ſūt æqualiter circuli. ergo vnus circulus non eſt magis circulus, quàm alter: quadratum etiam non eſt magis circulus, quàm quadrangulum, quia neutrum eorum eſt circulus. cui autem nō conuenit ratio circuli, non conuenit eſſe magis circulus: quia magis præſupponit eſſe ſimpliciter.

Deinde cum dicit. (Similia verò.) Ponit tertiam concluſionem, quæ talis eſt, proprium eſt qualitatis, ſecundùm eam ſimile, & diſsimile dici. Ad cuius euidētiam eſt ſciendum, quòd ſimilitudo eſt relatio fundata ſuꝑ qualitate, vt induit rationem vnitatis, propter quod dicitur, quòd ſicut quid vnum in ſubſtantia facit idem, & vnum in quantitate facit æquale, ita vnum in qualitate facit ſimile. Eſt autem iſta proprietas maximè ꝓpria qualitati, quia datis duabus qualitatibus, ſtatim inſurgit ſimilitudo, aut diſſimilitudo. Ex quo ſequitur, ſicut par, & impar ſunt paſsiones numeri ſub diſiunctione, ita ſimilitudo, & diſſimilitudo ſunt paſsiones qualitatis.

Pro ampliori vero doctrina eſt ſciendum, quòd cū ſimilitudo ſit conueniētia in aliqua forma, multiplex eſt ſimilitudo, ſecundùm multos modos communicandi in forma: quædam enim ſunt ſimilia quia communicant in eadē forma, & ſecūdùm eundem modum: & iſta non ſolum dicuntur ſimilia, ſed ęqualia, ſicut duo, quæ ſint æqualiter alba: & eſt perfectiſsima ſimilitudo. Alio modo di-

cuntur

cuntur ſimilia, quæ communicãt in forma ſecundùm eandem rationem, & nõ ſecundùm eundem modum: ſed ſecundùm magis, & minus: ſicut minus albũ dicitur ſimile magis albo, & hæc eſt ſimilitudo imperfecta. Tertio dicitur aliquid ſimile alteri, cui communicat in forma, ſed non ſecũdùm eandem rationem, ſicut dicimus, quòd ea quæ generantur a Sole ſint ſimilia Soli: & hęc eſt imperfectiſsima ſimilitudo, & etiã impropriè, quia non fundatur in qualitate, ſed in forma ſubſtantiali: mus enim generatus a ſole dicitur ei ſimilis, ſed impropriè.

Deinde cum dicit. (At vero) remouet vnum dubium, quod oriri poteſt, quia philo. determinando de qualitatibus poſuit aliqua, quæ dicuntur ad aliquid, ſicut eſt habitus, & diſpoſitio.

Ad quod reſpõdet dupliciter, primo licet iſta dicantur ad aliud ſecundùm genus, non tamen ſecundùm ſpecies ſpecialiſsimas. Diſciplina quidem & ſcientia ad aliud dicitur, tamen grammatica, & logica, & alia huiuſmodi, quæ ſunt ſpecies ſcientiæ non dicuntur ad aliud. Secundo quòd non eſt inconueniens qualitatem eſſe relatiuum, ſecundùm dici, & ſcientiam, & multa alia quæ ſunt in genere qualitatis, non tamen ſunt in prędicamento ad aliquid, quia ſignificant rem abſolutam.

Deinde cum dicit. (Recipit aũt agere, & pati) tangit diuiſiuè alia ſex prædicamenta, forte propter debilem entitatem eorum, & maximam difficultatem, quam habent.

EXPOSITIO in poſtprędicamenta.

Exponuntur oppoſita ſecũdum ſe, cum ſuis quæſtionibus.

QVoties ſolet opponi.] Iſte eſt tertius tractatus, in quo philoſophus determinat de poſtprædicamentis. dr̃ autem poſtprædicamentũ id, qđ conſequitur diuerſa prædicamenta. vt dicit Sanct. Doct. 1. 2. q. 99. art. 1. Iſta autẽ ſunt quinque. ſ. oppoſitio, quæ reperitur in omni genere, ſaltem oppoſitio contradictoria: prioritas quæ reperitur & in ſubſtantia, & in quãtitate, & in alijs: ſimultas ſimiliter in multis eſt, motus qui reperitur in tribus, ſcilicet in quantitate, qualitate, & vbi habere etiam in omnibus eſt, & ideo diuiditur iſte tractatus in quinque partes, ſecũdùm quòd ſunt quinque poſt prædicamenta. Secunda incipit ibi. (Prius autem.) Tertia ibi. (Simul autem.) Quarta ibi. (Motus autẽ.) Quinta ibi. (Habere autem.) Circa primum duo facit. Primo diuidit oppoſitionem in ſuas ſpecies, & tractat de vnaquaque earum, ſecundùm ſe. Secundo comparat eas ad inuice ibi (quoniam autem priuatio.) Circa primum facit quatuor. Primum tractat de oppoſitione relatiua. Secundo de contraria ibi. (Quæcunque vero.) Tertio de priuatiua ibi. (Priuatio vero.) Quartò de contradictoria ibi. (Non eſt autem.) Dicit igitur primo, quòd oppoſitorum aliqua opponuntur relatiuè, vt duplum, & dimidium. Aliqua contrarie, vt bonũ & malum. aliqua priuatiuè, vt viſus, & cęcitas. Aliqua contradictorie, vt ſedere, & non ſedere.

QVAESTIO,

An Philoſophus inordinatè procedat.

Videtur Philoſophus inordinatè procedere, quia primum agendum eſſet de oppoſitione contradictoria, quàm de alijs, cum ſit prima inter omnes oppoſitiones, quod probo. Primo illa oppoſitio eſt prior, quæ eſt maxima oppoſitio: ſed cõtradictoria oppoſitio eſt huiuſmodi. ergo, &c maior patet, quia primũ, & maximè in vno quoq; genere idẽ ſunt. minor probatur. Illa oppoſitio, q̃ nullũ habet medium, eſt maior illis, quæ hñt medium: quia extrema eius nullã habẽt conuenientiam: ſed contradictio nullũ habet medium, vt dicitur primo poſteriorum. Secundo, illa oppoſitio, quæ

ſaluatur

ſaluatur in oībus alijs, eſt prima: ſed oppoſitio contradictoria eſt hmōi, vt dicit philoſophus in topicis: ergo &c. In oppoſitū eſt ordo quē tenet philoſoph⁹.

RESPONSIO
declaratiua.

Reſpondeo, & dico primo: ꝙ oppoſitio contradictoria eſt maxima omnium oppoſitionum. cuius ratio eſt, quia de ratione oppoſitionis eſt diſtātia extremorū. vnde ſm maiorē vel minorē diſtātiā extremorū iudicanda eſt ēt maior vel minor oppoſitio: quia uero in relatiuis eſt maior conuenientia quam in aliis oppoſitis, cum vnum relatiuum non deſtruat aliud, ſicut cōtingit in contrariis, & in habitu, & priuatione, & in contradictoriis, ſed ponat ſuum correlatiuū. idcirco relatiua oppoſitio eſt minima inter omnes. Poſt eam ſequitur oppoſitio contraria, quia vtrunque contrariorum eſt aliquid, & ſunt in eodem genere, & habent fieri circa idem ſubiectum. Priuatio aūt, & altera pars cōtradictionis. ſ. negatio nihil ponunt. Oppoſitio tamen priuatiue eſt minor, quam contradictoria. Quia habitus & priuatio habēt medium per abnegationem, nam lapis neq; eſt cæcus, neq; eſt vidēs. Et iterum licet priuatio nihil ponat, præſupponit tamē ſubiectū circa qđ habet fieri. contradictoria uero nullum habet medium, quia affirmatio & negatio ſub diſiunctione de quolibet affirmatur, uel negatur, ſiue ſit ens, ſiue non ens. lapis .n. aut ſedet aut non ſedet, & chymera aut currit, aut non currit. Ex quo ſequitur cum extrema contradictionis maxime diſtent, ipſam eſſe maximam oppoſitionem: & omnes alias ſe habere ex additione ad ipſam. Dico ſecundo ꝙ aliquid eſt prius alio dupliciter, vno modo tanquam ſuperius reſpectu inferiorum, & de tali prius agendum quam de poſterioribus, quia cum tale ſuperius ſit de eſſentia, & de diffinitione inferiorum, nō poſſunt ipſa inferiora cognoſci, niſi prius cognoſcatur illud prius. Alio modo aliquid eſt prius altero, non ꝙ ſit de diffinitione eius: ſed ꝙ magis participat naturam alicuius diuiſi. Et in his non oportet prius agere de priori, ſi poſſumus incipere a poſterioribus, vt procedatur de imperfecto ad perfectum. Hoc modo ſe habet contradictio ad alias ſpecies oppoſitionis. non. n. eſt quid ſuperius eis, cum de ipſis non prædicetur, ſed eſt aliquid eis condiuiſum.

QVAESTIO,
Circa diuiſionem oppoſitorum.

Sed propter hanc reſponſionem oritur dubitatio, vtrum iſta diuiſio oppoſitionis ſit diuiſio generis in ſpecies, & uidetur ꝙ ſic ex communi vſu loquendi, dicitur enim communiter ꝙ quælibet iſtarum eſt ſpecies oppoſitionis.

RESPONSIO
declaratiua.

Reſpondeo, in hac quæſtione faciam duo. primo declarabo quid ſignificet hoc nomen oppoſitio. Secundo dicitur ad quæſitum. Quantum ad primum dico, ꝙ hoc nomen oppoſitio eſt terminus relatiuus ſignificans reſpectum, ꝙ patet, quia nō dicitur ad ſe, ſed ad aliud. Oppoſitio. n. eſt oppoſitorum oppoſitio. Relatiuorum autem nominum quædam ſignificant ſpecialem relationem: vt pater, filius, & ſimilia. Quædam vero ſignificant aliquam communem rationem diuiſibilem in plures rationes, vel in plura, quæ diuerſimode participant illam rationem communem. & ſic eſt hoc nomen oppoſitio. Alia. n. rōne dicūtur opponi relatiua. Alia rōne cōtraria. Alia rōne priuatiua. & alia ratione contradictoria, ut earum rationibus patet.

RESPONSIO
ad quæſitum

Dico ſecundo ꝙ ſola oppoſitio contraria eſt relatio realis. Aliæ vero omnes ſunt rationis tm̄. Quod ſic declaro. Dictum eſt. n. ſupra, ꝙ relatiuorum nō po-

teſt eſſe relatio realis. vnde relatio non refertur niſi tantum ſecundum rationẽ. Ex quo ſequitur, cum oppoſitio ſit relatio, ꝙ opppoſitio relatiuorum non eſt realis relatio. Concedo tamen ꝙ eſt oppoſitio realis, quia alia requiruntur ad relationem realem, ꝙ̃ ad oppoſitionem realem. Sufficit enim ad realem oppoſitionem, ꝙ ſit inter entia, quorum vtrũque ſit ens reale: illud autem contingit in relatiuis realibus, & ideo oppoſitio eorum eſt oppoſitio realis: & oppoſitio relatiuorum eſt oppoſitio rationis. Ad relationem autem realem requiritur prçter hoc, quòd neutrum extremorum ſit ipſa relatio. Dictum etiam fuit, ꝙ ad relationem realem oportet, quodcunque extremum eſſe ens reale. cum igitur priuatio & negatio ſint tantum entia rationis, ſequitur quòd habitudo affirmationis ad negationem, & habitus ad priuationem non poſsit eſſe realis. in contrariç vero oppoſitis vtrunque eſt ens reale, & ſunt realiter diſtincta, & ſunt eiuſdem ordinis: ſicut enim album cõtrariatur nigro ex natura ſua, ſic nigrum ex ſua natura eſt contrarium albo. Si tamen vellemus ſuſtinere oppoſitionem relatiuam eſſe realem oppoſitionem, dicere oporteret, quòd talis oppoſitio non eſt aliud ab ipſis relationibus, quç opponuntur. v. g. ſi dicamus, quòd oppoſitio paternitatis ad filiationem eſt ipſa paternitas, & oppoſitio filiationis ad paternitatẽ eſt ipſa filiatio; & ſic patet primum, ex quo ſequitur ſecundum. Conſtat. n. ꝙ enti reali, & enti rationis nihil eſt commune vniuocum. Quum igitur iſtarum oppoſitionum aliqua ſit realis, & aliqua ſit ens rationis, ſequitur, ꝙ non ſunt ſpecies diuiſiuæ alicuius generis, ſed ꝙ oppoſitio dicitur de eis analogicç, & per primo de contradictorio. ſecundo de priuatiua. tertio de contraria. vltimo de relatiua.

Ad argumentum dico, quòd nõ ſunt, nec dicuntur a peritis viris ſpecies, ſed diuerſi modi oppoſitionum.

Deinde cum dicit. (Quæcunq; igitur relatiua) declarat, quç ſint illa, quæ relatiuè opponuntur, dicens ꝙ relatiuè oppoſita ſunt illa, quorum eſſe eſt ad aliud ſe habere. Hoc modo duplum opponitur dimidio, & pater filio, & diſciplina diſciplinato.

Contra, duo oppoſita non poſſunt ſimul eidem conuenire, ſed paternitas & filiatio poſſunt ſimul ineſſe eidem, ergo non ſunt oppoſita. Reſpondeo, quòd de ratione oppoſitorum eſt, ꝙ ſint reſpectu eiuſdem. Licet autem idem poſſit eſſe ſolus pater, & filius, non tamen reſpectu eiuſdem. Dicitur autem relatiuum opponi ſuo correlatiuo, quia exigit ipſum tanquam terminus ſuç habitudinis, quum ergo filiatio, quæ eſt in eo, qui ſimul eſt pater & filius, non ſit terminus paternitatis eius, non opponitur illi paternitati, ſed paternitati exiſtenti in illo, qui ipſum genuit. Patet ex his id, quòd ſupra dicebamus, ſ. quòd oppoſitio relatiua eſt minima omnium, tum quia vnum relatiuum ponit alium, tum quia oppoſitio relatiua non requirit extrema realiter diſtincta. Sunt enim quçdam actiones, quæ ſequuntur actionem intellectus, ſicut eſt relatio identitatis, relatio generis & ſpeciei. Sufficientia vero oppoſitionum ſic haberi poteſt, quia vel vtrunque oppoſitorum poteſt eſſe ens reale, vel impoſſibile eſt vtrũq; eſſe reale, ſed oportet alterum eſſe ens rationis, ſi primo modo, aut non oportet ipſa eſſe realiter diſtincta, & ſic eſt oppoſitio relatiua. Aut oportet quòd extrema realiter diſtinguantur, & ſic eſt oppoſitio contraria. Si ſecundo modo, aut illud extremum quod nihil eſt, etiã nihil præſupponit, & ſic eſt oppoſitio contradictoria, aut aliquid præſupponit, & ſic eſt oppoſitio priuatiua.

Deinde cum dicit. (Illa vero) determinat de contrariis. Et primo dicit, ꝙ contraria differunt à relatiuis, quia relatiua dicuntur ad aliud ſecundum id, quod ſunt, vt pater eſt filii pater, cõtraria vero ſecundũ id, quod ſunt, non dñr ad aliud. Non. n. albedo eſt nigredinis albedo. Dicuntur tamen ad aliud inquantum ſunt contraria, quia contrarietas

rietas eſt relatio, & ideo dicimus, quòd album eſt contrarium nigro.

Deinde cum dicit. (Quæcunq; vero contrariorũ.) Ponit quandam diuiſionem contrariorum dicens, ꝙ cõtrariorum aliqua ſunt mediata, vt album, & nigrũ. Aliqua vero immediata, vt lãguor, & ſanitas, & par, & impar. Ad cuius euidentiam eſt ſciendum, ꝙ mediata dñr, quæ habent aliquod medium, immediata vero, quę nullum mediũ habent. Contingit aũt contraria dupliciter hr̃e medium, ſm ꝙ dupliciter contraria accipi poſſunt. Aliquando.n.accipiuntur abſtractiuè, vt albedo, & nigredo. Aliquando concretiuè, vt album, & nigrum: & quia abſtractum dicit ſolam formam, tunc dicuntur contraria mediata, quando, datur vna forma media participans naturam vtriuſque extrẽmi, ſicut rubedo, & palliditas participant naturam albi, & nigri. Quia vero concretum cõnotat ſubiectum, reperitur & alius modus mediationis, nõ ex hoc quòd inter ipſas formas contrarias ſit forma media, ſed quia datur aliquod ſubiectum, cui nulla illarum formarum contrariarum ineſt: ſicut eſt aliquid, puta lapis, quod neque eſt album, neq; nigrum, ſed quia cõtrarietas eſt propriè in ipſis formis, & non ſubiectis formarum, propterea philoſo. dicit eſſe contraria mediata, quia habẽt formam mediam, immediata vero, quia nullam talem formam habent, vt ſanitas, & ægritudo, quia nullum ſubiectum aptũ hr̃e ſanitatem reperitur, quod neque ſanum ſit, neque ægrum. Huius oppoſitum medici tenẽt dicentes, reperiri aliquando in animali aliquam qualitatẽ mediam inter ſanitatem & languorem, qua qualitate in exiſtente ipſum animal non eſt ægrum, nec ſanum. Philoſ. autẽ conſiderauit ſanitatem conſiſtere in adęquatione humorum, ægritudinem vero in eorum inadæquatione, & quia inter æqualitatem, & inæqualitatem nihil mediat, ideo dixit ſanitatẽ & languorẽ eſſe contraria immediata. Tradit autem quandã regulam, qua poſſumus cognoſcere, quę contraria ſint mediata, & quę non, dicens, ꝙ cõtraria immediata ſunt illa, quorum alterum neceſſe eſt eſſe in ſubiecto apto nato, vt par, & impar, quorum alterũ ſub diſiunctionẽ neceſſe eſt ineſſe numero: quia quilibet numerus aut eſt par, aut eſt impar; & omne animal, vel eſt ſanum, vel eſt ægrum. Quando autem non neceſſe eſt alterum contrariorum ineſſe ſubiecto apto nato, tũc illa contraria ſunt mediata, & ſubiectũ mutatur de uno in aliud per medium.

Deinde cum dicit. (In aliquibus) ſubdiuidit alterum membrum prædictæ diuiſionis dicens, ꝙ cõtraria mediata ſunt in duplici differentia. Quia quędam habent medium nominatum, vt album, & nigrum, inter quæ mediat fuſcum, & pallidum, & alij colores medii. Quædam vero habent medium innominatum, vt iuſtum & iniuſtum, bonum, & malum, ſed tale medium determinatur per negationẽ vtriuſq; extremi. Eſt enim aliquid aptum natum habere iuſtitiam & iniuſtitiam, quod tamen neq; iuſtum eſt, neque iniuſtum, vt puer. Poſſumus ex dictis colligere triplex medium. Nam aliquod eſt medium per participationem eiuſdẽ naturæ, vt palliditas inter albedinem & nigredinem. Aliud eſt medium circa quod, & hoc eſt ipſum ſubiectum, circa quod habent fieri contraria ſucceſſiuè, quod quidem medium eſt in omnibus contrariis. Aliud eſt medium per abnegationem, quia ſcilicet neutrum contrariorum natum eſt habere, & hoc medium, non ſolum reperitur in contrariis, ſed etiam in priuatiuis. Nam ſicut lapis neq; eſt ſanus, neque æger, ita etiam non eſt ſanus, neque videns. Sequitur ex hoc, ꝙ licet aliqua contraria non habeant medium, non tamen ſunt contradictoria: quia cõtradictoria nullo modo medium habent, omnia autem contraria habent ſaltem medium per abnegationem.

QVAESTIO,

An bonum & malum opponantur contrariæ.

Circa prædicta, quæritur vtrum bonum

num & malum opponantur contrariæ, ut dicit phi. in textu uidetur ꝙ nō. quia vtrunque contrariorum eſt ens, ſed malum nihil eſt, quum ſit tantum priuatio boni, ergo &c.

RESPONSIO. *declaratiua*.

Reſpondeo, ꝙ ſicut albū, & nigrum, & alia concreta dupliciter accipi pñt. ſ. pro ſubiecto formæ, & pro ipſa forma, ita etiam bonum & malum dupliciter accipiuntur. vno modo pro ipſo ſubiecto bonitatis aut malitiæ, & ſic vtrunq; eſt ens. Alio modo pro ipſa bonitate & malitia, & ſic licet bonitas aliqd ſit, tñ malitia eſt nihil, ſicut eſſet cęcitas, cuius rō eſt, qa bonitas & entitas, cōuertũ, ex quo ſequitur, ꝙ omnis entitas eſt bonitas, ſicut oē ens eſt bonū, ſed malitia nō eſt bonitas, vt de ſe patet. quia unum oppoſitorum non eſt aliud, & per conſequens ipſa malitia non eſt entitas, ſed nihil, quamuis aliquid præſupponat ſcilicet bonum, in quo fundatur, quia omne malum fundatur in bono, non quidem in bono quod priuat, ſed in alio. Ex his habetur iſta concluſio, bonum & malum opponuntur priuatiue. patet iſta concluſio. Nam quòd bonum & malum opponantur, nulli dubium eſt, ſed non opponuntur relatiue. quia bonum non eſt mali bonum, nec contrariæ quia malum nihil eſt. Nec contradictorię, quia malum non eſt ſimplex negatio, quum aliquid ꝓſupponat, in quo fundetur, ergo a ſufficienti diuiſione opponuntur priuatiue. Idem dicit etiam Simplicius in prædicamentis:

Tres quæſtinculæ circa eſſentiam Malam.

Contra hanc quæſtionem arguitur. Primo, omne quod corrumpit aliud, eſt aliquid, ſed malum corrumpit bonum, ergo &c. ¶ Reſpondeo, ꝙ corrumpere contingit dupliciter, vno modo effectiue, & ſic conceditur maior, & negatur minor. Nam omne corrumpens effectiue eſt agens, omne autem quod agit eſt ens in actu. Alio modo corrumpit aliquid formaliter ſicut cęcitas corrumpit viſum, quia eſt formaliter ipſa corruptio viſus, & hoc modo, malum corrūpit bonum, quum ſit ipſa corruptio boni. Tale autem corrumpens non eſt aliquid, nec agit, niſi grammaticaliter loquendo, quæ ſcilicet ſignificatur per verbum actiuum.

Secundo quicquid eſt in aliquo tanquam in ſubiecto, eſt ens, ſed malum eſt in rebus, vt dicitur ſexto metaphy. ergo malum eſt ens.

Reſpondeo, dupliciter poteſt aliquid eſſe in alio, vno modo per modum rei. Alio mō vt priuatio, quicqd eſt in alio primo modo eſt aliquid, ſed id quod eſt in alio vt priuatio, non eſt aliquid.

Tertio quicquid eſt, habet aliquā naturam, quū eſſe nō conueniat niſi habenti eſſentiam, ſed malum eſt, ergo eſt aliquid habens naturam. ¶ Reſpondeo, ꝙ eſſe accipitur dupliciter, uno modo ut dicit actum exiſtendi, & ſic conceditur maior, & negatur minor. quia nec malitia, nec quæcunque alia priuatio actu exiſtit. Alio modo accipitur, vt ſignificat veritatem propoſitionis, & ſic negatur maior, & conceditur minor. Quum enim dicimus malum eſt, ly eſt dicit tantum veritatem propoſitionis. Sed pro reſponſione ad argumentum, quod fiebat in oppoſitum, & pro declaratione eorū, quæ dñr in textu, ſciendū eſt ꝙ bonū & malum reperiuntur in rebus naturalibus ſicut dicitur cęcitas eſſe quoddam malum uiſus, & de tali malo locuti ſumus dicentes, ꝙ priuatiue opponitur bono. Reperitur igitur malum in moralibus, & tale malum opponitur bono contrarię, ad cuius euidentiam eſt ſciendum, ꝙ actus moralis eſt ille, qui procedit a voluntate deliberata. Tales autem actus dicuntur boni, vel mali, per comparationem ad obiectum, uel ad finem, ſicut furari eſt actus malus, quia eſt circa obiectum. Nam homo

mo furando contractat rem, non ſuam, quod eſt contra rationem. Dare aũt eleemoſynam eſt actus bonus, quia eſt ſecundum rationem rectam ſubuenire indigenti. Similiter ire ad eccleſiam, vt oretur Deus, eſt actus bonus, quia eſt rei bonæ, & per bonum finem. ſed ire ad eccleſiam propter furtum faciendum eſt actus malus, quia licet ire ad eccleſiam de ſe ſit bonum, tamen ex parte finis eſt malum. Dico igitur, ꝙ actus qui eſt moraliter bonus, opponitur contrarie actui moraliter malo, quia vtrũq; eſt ens reale, & talia contraria ſunt immediata: quia datur aliquis actus, qui de ſe cadit ſuper aliquid, quod neq; ſecundum rationem, neq; eſt repugnãs rationi, ſicut leuare feſtucam a terra, & talis actus neque eſt bonus, neq; eſt malus moraliter, ſed eſt indifferens.

Deinde quum dicit. (Priuatio aũt) tractat de priuatiue oppoſitis, circa quod tria facit. Primo declarat, quid ſint priuatiue oppoſita. Secundo quomodo ſe habeat priuatio ad priuatum eſſe ibi. (Priuari.) Tertio remouet vnum dubiũ ibi (oppoſita.) Quantum ad primum, ponit tres conditiones requiſitas ad hoc, ꝙ aliqua priuatiue opponantur, quas ẽt ponit. S. D. in libro ſecundo ſenten. diſti. 34. art. quinto. Primo de ratione priuationis eſt, ꝙ præſupponat ſubiectum, quia habitus & priuatio circa idem fieri habent, & priuatio eſt negatio in ſubiecto determinato, quod quidem ſubiectum prius ſecundum naturam reſpicit habitum, quam priuationem, quia habitus eſt perfectio ſubiecti, priuatio ãt nõ. Scđo de ratione priuationis eſt aptitudo ſubiecti ad habendum habitum, dico aũt aptitudinem, & non potẽtiam, quia non oportet omne, quod eſt priuatum aliqua forma, eſſe in potentia ad habendam eam, ſed ſufficit ꝙ ſit aptum natum .i. ꝙ ei non repugnet inquantum huiuſmodi. Multa autem ſunt apta nata, quæ tamen non habent potentiam, ſicut ille qui natus eſt cæcus, eſt aptus natus habere uiſum, quum hoc non repugnet homini inquantum homo eſt, non tamen eſt in potentia ad habendum viſum. Tertio requiritur, ꝙ remoueat aliquem habitum a tali ſubiecto pro eo tempore, quo natum eſt habere habitum, quia ante tempus terminatum ſubiectum non dicitur priuatum eſſe, ſicut puer non dicitur edẽtulus, niſi ſit in tempore, quo ſolent naſci dentes. eſt autem triplex negatio. Nam aliquid eſt priuatum forma quã neque ipſum, neq; aliquid ſui generis eſt natum habere, ſicut lapis dicitur priuatus viſu. Et hæc priuatio eſt improprie dicta. Secundo aliquid dicitur priuatum forma, quam licet ipſum non ſit natum habere, tamen aliquid ſui generis eſt natum habere eam, & ſic talpa dicitur cæca, quia licet ipſa non ſit nata habere viſum, tamen aliquid ſui generis, ideſt animal aliquod eſt natum uidere. Tertio dicitur aliquid priuari forma, quam natum eſt habere, & in tempore determinato, & hęc propriiſsime eſt priuatio, de qua in hoc loco philoſophus loquitur.

Deinde quum dicit. (Priuari) ponit differentiam inter priuationem & priuatum eſſe, dicẽs ꝙ priuatio & eſſe priuatum, puta viſus & cæcitas, non ſunt idem, quod probat tali ratione. Eorum quę ſunt idem, de quocunque prædicatur vnum, prædicatur & aliud, ſed non de quocunque prædicatur priuatio, prędicatur priuatum eſſe. ergo &c. minorẽ probat, quia de ſubiecto dicitur priuatum eſſe, non tamen de eo dicitur priuatio, iſta enim eſt vera, homo eſt cæcus. Nõ tamen iſta eſt vera, homo eſt cæcitas. Sciendum eſt, ꝙ maior huius rationis eſt vera de his, quæ ſunt idem re & ratione, ſed non verificatur in his, quæ ſunt idem re & ratione, diſtinguuntur. Ex quo ſequitur philoſophum concludere, quòd priuatio & priuatum eſſe ſunt ſecundum rationem diſtinctam.

Deinde quum dicit. (Oppoſita) ſoluit quoddam dubium, quia .n. dictum eſt, ꝙ priuatio & priuatum eſſe non ſunt idẽ, poſſet aliquis dubitare. An ſicut priuatio opponitur habitui, ita etiam opponatur ei priuatum eſſe. Ad quod

reſpondet phil. ꝙ non,ſed priuatum eſſe opponitur habere habitum, ſicut.n. cæcitas & viſus opponuntur, ita opponitur eſſe cæcum & habere viſum.

Deinde quum dicit. (Non eſt autem) determinat de oppoſitione contradictoria conformiter ad ea,quæ de priuatiuè oppoſitis dicta ſunt. Dicit ergo,ꝙ contradictoriè oppoſita ſunt affirmatio, & negatio,& ꝙ iſta non ſunt ipſæ res,quæ ſubſunt affirmationi & negationi,ꝙ ꝓbat tali rõne. Omnis affirmatio eſt orõ affirmatiua,& negatio eſt oratio negatiua, ſed ipſæ res quę ſubſunt, non ſunt oratio affirmatiua, nec oratio negatiua, ergo res non ſunt affirmatio, aut negatio.

Exponit quomodo comparantur oppoſita ad inuicem, & quæ differentia ponatur inter priuatiue oppoſita & alias oppoſitiones, cum ſuis quæſtionibus.

QVoniam autem.] Poſtquam philoſophus determinauit de oppoſitis ſecundũ ſe, nũc comparat ea adinuicem ponens differentiam inter priuatiue oppoſita, & alias oppoſitiones. Circa quod tria facit. Primo probat ꝙ priuatiua oppoſitio diſtinguatur a relatiua. Secundo ꝙ diſtinguatur a contraria ibi. (Quoniam autem.) Tertio ꝙ a contradictoria ibi. (Quæcunque vero.) Quantum ad primum probat duabus rationibus, ꝙ priuatiua oppoſitio diſtinguatur a relatiua,prima ratio talis eſt, omne relatiuum ſecundum id quod eſt dicitur ad aliud,ſed priuatio & habitus non dicuntur ad aliud, non enim cæcitas eſt viſus cæcitas, nec viſus eſt cæcitas viſus, ergo &c.

Deinde quũ dicit.(Amplius)ponit ſecundam rationem,quæ hæc eſt. Omnia relatiua dñr ad conuertẽtiam eo modo, quo dictum eſt in capitulo de ad aliquid,ſed habitus & priuatio non dicuntur ad conuertentiam,quia viſus non eſt cæcitas viſus, ergo priuatiuè oppoſita non ſunt relatiuè oppoſita. Huic litteræ quæ plana eſt,addere poſſumus, ꝙ relatiuè oppoſita dupliciter ab omnibus alijs oppoſitis diſtinguuntur. vt dicit S. Doct.in q.7.de potentia.art.5.ad ſecundũ. Primo,quia in alijs oppoſitionibus dicitur vnum alteri opponi, quia remouet ipſum.hoc patet in contradictorijs. Nam negatio remouet affirmationem, & vnum contrarium aufert aliud, & priuatio habitum, relatiuum autem non remouet ſuũ correlatiuum, immo ipſum ponit, ſed dicitur ei opponi tanquam ei quod terminat habitudinem eius.Secunda differentia ſequitur ex iſta prima, & eſt ꝙ in aliis oppoſitionibus vnum eſt ſemper imperfectum reſpectu alterius,quòd patet in negatione reſpectu affirmationis,& in priuatione reſpectu habitus, & ſimiliter in contrarijs, quia vnum contrariorum habet rationem priuationis reſpectu alterius, vt dicitur 11. metaphyſic. Vnum autem relatiuum non oportet eſſe imperfectum reſpectu correlatiui, vt patet maxime in relatiuis æquiparantiæ: vt pater, & filius,& æquale, ſimile & huiuſmodi.

Deinde quum dicit.(Quoniam autẽ) improbat dupliciter, ꝙ priuatiuè oppoſita diſtinguuntur a contrariis.Et primo ꝙ a contrariis immediatis tali ratione, contrariorum immediatorum ſemper alterum ineſt ſuo ſubiecto, vt dictum eſt ſupra:ſed priuationis & habitus non ſemper alterum ineſt ſubiecto,ergo priuatiuè oppoſita diſtinguuntur a contrariis immediatis. minorẽ probat ex hoc, ꝙ ſubiectum non habet habitum, aut priuationem antequam ſit aptum natũ. Catulus enim ante nouem dies non eſt cæcus,nec videns.

Deinde cum dicit. (Quorum vero) probat ꝙ diſtinguũtur a contrariis mediatis. Contrariorũ mediatorũ nunq̃ alterũ neceſſe eſt ineſſe ſubiecto,niſi inſit ei a natura,vt calor igni,& candor niui. ſed alterũ habitus,& priuationis,aliquã do neceſſe eſt ineſſe ſubiecto.ſ.poſt determinatum tẽpus. ergo &c. Sciendum ꝙ ſicut propria accidentia cauſantur ꝑ

quandam

quandam naturalem emanationem ex principiis eſſentialibus alicuius ſubiecti: Ita alia accidentia cauſantur ex principiis indiuidui. Horum autem accidentium quædam habent cauſam transmutabilem in ſubiecto, & tunc ſubiectum mutari poteſt de vno in aliud, puta manus calida in frigidam. Aliqua vero habent cauſam in tranſmutabilem, vt accidẽtia inſeparabilia, & ab his ſubiectum mutari non poteſt. ſicut eſt nigredo in coruo, candor in cigno, calor in igne. vnde ignis nunquam poteſt fieri frigidus, quanuis eius calor posſit remitti, ſicut contingit quando ex igne generatur aqua, quia oportet ꝙ remittatur eius caliditas. Ex hoc patet falſam eſſe opinionem dicentium, ꝙ calor in ſummo eſt propria pasſio ignis: licet enim hoc cõueniat ſoli igni, non tamen conuenit omni igni. Aliquis enim ignis dicitur lux, & iſte eſt ignis, qui eſt purum elementum exiſtens in propria materia: quoniam quidem dicitur lux, licet non luceat in ſua materia propria, & in ſua ſphæra. ſ. in concauo orbis lunæ: & iſte eſt in ſummo calidus: niſi forte ex ea parte, qua coniungitur aeri, aliquis eſt ignis in humido aerio: & iſte dicitur ignis flamma. Aliquis enim eſt in ſicco terreſtri, & dicitur carbo. His autem duobus modis non erit eo in ſummo caliditas.

Deinde cum dicit (Amplius) Ponit ſecundam rationem, qua probat priuatiue oppoſita diſtingui a cõtrariis dicẽs, Omne ſubiectum contrariorũ, ſiue ſint contraria mediata, ſiue non, poteſt mutari de vno in aliud, niſi alterum inſit ei a natura, ſicut homo mutatur de ſanitate in languorem, & econtra. & de albo in nigrum, & de virtute in vitium, & econtra, ſed ſubiectum priuationis ad habitum licet mutari posſit de habitu in priuationem, non tamen mutari poteſt de priuatione in habitum, nam cæcus non poteſt fieri videns. ergo priuatiue oppoſita diſtinguuntur ab oppoſitis contrarie.

QVAESTIO,

An à priuatione ad habitum ſit regreſſus.

Videtur eſſe falſum ꝙ dicit philoſophus. ſ. ꝙ a priuatione, ad habitũ non ſit regreſſus. Primo tenebra eſt priuatio lucis, ſed poteſt eſſe tranſitus de tenebra ad lucem, aer enim tenebroſus poteſt fieri lucidus. ergo poteſt aliquid mutari de priuatione ad habitum. Secundo ignorantia eſt priuatio ſcientiæ, ſed ſubiectum ignorans poteſt fieri ſciens. ergo idem quòd prius.

RESPONSIO

declaratiua.

Reſpondeo ꝙ priuatio eſt duplex: aliqua enim priuatio conſiſtit tantum in priuari. aliqua vero conſiſtit in priuato. Priuatio quæ in priuari conſiſtit, non totaliter remouet habitum, ſed eſt via ad eius corruptionem, ſicut ægritudo dicitur priuatio ſanitatis, non ꝙ omnino auferat ſanitatem, quia ſi animal nihil ſanitatis haberet, viuere non poſſet, ſed dicitur priuatio, quia eſt via ad corrumpendam omnem ſanitatem, eſt. n. via ad mortem. & talis priuatio dicitur ẽt contrarium, eo quòd nõ totaliter remouet habitum: & ab iſta ad habitũ eſt regreſſus. Priuatio aũt ꝗ cõſiſtit in priuato eſſe, totaliter corrũpit habitum, & iſta eſt duplex. Aliqua. n. habet immediatum ordinem ad ſubiectũ, vt dicit S. D. 10. metaph. ſicut ſe hẽt tenebra ad aerẽ. & ab iſta priuatione non poteſt ẽt fieri mutatio ad habitum. Dr̃ aũt ſubiectũ habere immediatũ ordinẽ ad priuationẽ, et ecõtra, qñ talis priuatio conuenit ſubiecto remoto quocũq; extrinſeco, immo cõuenit ei ꝑ ſe. habitus vero nõ cõuenit ei niſi per cauſam extrinſecã, ſicut patet de aere, qui de ſe eſt tenebroſus, nec habet lumẽ niſi ab extrinſeco, puta a ſole, & ſimiliter intellectus noſter de ſe eſt ignarus, ſcientiã aũt non habet niſi a præceptore, vel per inuentionem, vel a Deo.

Alia eſt priuatio, quæ non habet ordinē ad ſubiectum niſi mediante habitu, eo ꝙ habitus conuenit ei per ſe. priuatio vero tantum per cām aliam, ſicut mors & cæcitas, & a tali priuatione ad habitum non poteſt naturaliter fieri regreſſus.

SOLVTIO.

Ad argumenta patet reſponſio ex prędictis. Iſtud eſt ꝙ ſub alijs verbis dici ſolet aliquam eſſe priuationem, quæ corrumpit habitum, ſed non principia habitus, vt tenebra quæ nō deſtruit ipſum corpus illuminans, & ignorantia quæ non auſert principia ſcientiæ. Alia eſt priuatio, quæ deſtruit etiam principia habitus, ſicut mors quæ non ſolum remouet uitam a corpore, ſed etiam animā, quæ eſt vitæ principiū. Differūt aūt iſtæ priuationes, quia licet nulla priuatio ſm ſe ſuſcipiat magis & minus, cum ſit non ens, tamen illa quæ deſtruit ſolū habitū, ſed non principia habitus ſuſcipit magis & minus ratione habitus oppoſiti: aliud eſt enim magis altero tenebroſum. illa uero quæ corrumpit principia habitus, nullo modo ſuſcipit magis & minus, nam vnus non eſt magis mortuus, nec magis cæcus alio.

Deinde cum dicit. (Quæcunq, uero) ponit differentiam inter priuatiue oppoſita, & contradictoria, & per conſequens qūo contradictoria differunt ab omnibus alijs oppoſitis, poſtea reuertitur ad contradictoria aſſignando quaſdam proprietates eorum. Quantum ad primum dicit, ꝙ contradictoria a priuatiue oppoſitis, & ab aliis etiam diſtinguuntur, quia alterum contradictoriorū ſemper eſt verū, vel falſum, aut vere ineſt vel non ineſt: ſed nullum aliorum eſt verum vel falſum neceſſario: nec vere ineſt vel non ineſt. ergo nullum aliorum oppoſitorum contradictorie opponitur.

Sciēdū ꝙ duplicia ſunt contradictoria. Aliqua ſunt complexa, vt omnis homo currit: aliquis homo non currit. & illorū ſemper alterū eſt verum, aliud vero falſum. Alia ſunt in complexa, & in his non eſt veritas neq; falſitas, quia uerum & falſum non ſunt niſi in complexione, ſed tamen alterum eorum vel ineſt, vel non ineſt, puta ſedere vel non ſedere cuilibet ſub diſiunctione inſunt, & ſi non ſit. Nam chymera aut ſedet aut non ſedet. Non ſic autem eſt in aliis. Niſi enim ſubiectum ſit, non eſt verum, ꝙ alterum contradictoriorū ei conueniat. Nam ſi ſortes non eſt, non dicimus ꝙ ſit ſanus, aut æger. Ex prædictis habemus tres differentias eorum quæ dicuntur. Aliqua enim vt contradictoria dicuntur de quolibet ſiue ſit, ſiue non ſit. Aliqua vero vt contraria immediata dicuntur de quolibet non ſemper, ſed dum eſt, ſicut eſſe animal, quādo eſt idem, eſt ſanum vel eſt ęgrum. Aliqua vero vt priuatiue oppoſito non dicuntur de ſubiecto, etiam quando eſt ſemper, ſed ſolum quando eſt aptum natum. ſ. in tempore determinato.

Deinde cum dicit. (Contrarium eſt.) Ponit quatuor proprietates contrariorum, prima eſt iſta. bono, nō contrariatur niſi malum: malo autem poſſunt cōtrariari non ſolum bonum, ſed ēt malū. Ratio primæ partis eſt: quia vnum contrariorum remouet aliud, ſed bonum additum bono non deſtruit bonum, immo auget, ergo bonum non eſt contrarium bono. Secundam partem declarat exēplariter, quia ægſtati quæ eſt quoddam malum, contrariatur ſuperabundantia, quæ eſt etiam malum. Sciendum eſt ꝙ cum virtus in medio conſiſtat, dupliciter contingit aliquid opponi, vel per defectū, uel ſuperabūdātiā. Sicut liberalitati q̄ eſt virtus, qua homo dat qū debet, & cui dēt, opponitur auaritia ratione defectus, quia facit ꝙ homo non dat, opponitur etiam prodigalitati ratione exceſſus, quæ quidem prodigalitas opponitur etiam auaritiæ, & tamen auaritia & prodigalitas ſunt quædam mala, quia ſunt uitia.

Deinde cum dicit. (Amplius contrariorum) ponit ſecundam proprietatem, quæ eſt hęc. ſi vnum contrariorum eſt

in rerum

in rerum natura, non oportet reliquum eſſe: Iſtam concluſionem probat exemplo. Nam ſi omnia animalia eſſent ſana, non reperiretur ęgritudo niſi forte in potentia, quia ſubiectum exiſtens ſub vno contrariorũ eſt in potẽtia ad aliud.

Deinde cum dicit. (Palam vero.) Ponit tertiam proprietatem quę eſt. Quòd contraria habent fieri circa idem vel genere, vel ſpecie, vt ſanitas, & languor habent fieri circa animal, ꝙ eſt vnum genus. Iuſtitia vero & iniuſtitia habent fieri circa animal rationale, quæ conſtituit ſpeciem ſpecialiſsimam.

Deinde cum dicit (Neceſſarium eſt autem.) Ponit quartam proprietatem, quæ eſt, ꝙ omnia contraria, vel ſunt in eodem genere, ſicut albedo, & nigredo ſunt in eodem genere proximo, ſ. in genere coloris: vel ſunt in diſtinctis generibus proximis, tamen in eodem remoto, ſicut iuſtitia, & iniuſtitia: quia iuſtitia eſt in genere virtutis. Iniuſtitia vero in genere vitij, & tamen habent idem genus remotum, quia vtrunque eſt habitus. Aut eſt genera aliorum, vt bonum & malum. Quomodo bonum, vel malum ſit in genere contrariorum, diuerſimode a diuerſis exponitur. Porphyrius dicit, ꝙ quia bonum conuertitur cum ente, ideo tacuit omnia genera ſicut & ens, & per conſequens eſt genus non quidem prædicabile, ſed eſt quid analogum ad contraria omnia: Simplicius vero in prædicamentis, cui videtur Sanct. doct. in quęſtione prima de malo articulo primo concordare, dupliciter oſtendit, primo, ꝙ malum dicit defectũ boni, & ideo, quia ſemper alterum contrariorum rationem haberet defectus reſpectu alterius, poteſt dici, ꝙ in omnibus contrarijs unum ſit bonum & aliud malum, & ſic bonum & malum erunt communia ad omnia genera. Secundo dicit philoſophum dixiſſe non ex ſententia ſua, ſed ſecundum opinionem Pythagoræ. Frequenter enim philoſoph. in libris logicæ loquitur ſecundum opinionem aliorum.

Exponuntur quinque modi, quibus dicitur prius, cum ſuis quæſtiunculis.

PRius autem.] Poſtquam philoſophus determinauit de oppoſitis, nunc ponit quinque modos prioritatis, ſecunda pars incipit ibi. (Secundo.) Tertia ibi. (Tertio.) Quarta ibi. (Amplius.) Quinta ibi. (Videtur autem.) Quantum ad primum dicit, ꝙ primus & proprius modus proprietatis eſt, ſecundũ quem aliquid dicitur prius, altero ſecũdum tempus, ſicut antiquam & vetuſta ſunt priora modernis. Circa hoc notanda ſunt duo, primo, ꝙ quicquid eſt prius altero generatione, eſt etiam prius tempore: non tamen omne prius tẽpore eſt prius generatione: Ad hoc enim, ꝙ vnum ſit prius alio tempore, ſufficit, quòd fuerit in priori mẽſura, & ꝙ prius habuerit eſſe, ſicut illi qui fuerunt in aureo ſeculo, dicuntur prius his qui nũc ſunt. Ad hoc autẽ, ꝙ vnũ ſit prius alio generatione, oportet & ꝙ prius habuerit eſſe, & præter hoc, ꝙ eius generatió habeat ordinem ad generationem illius, quo eſt prius, hoc modo dicimus, quòd animal eſt prius homine, quia quilibet homo antequam ſit homo, prius eſt animal, eo quòd prius viuit anima ſenſitiua quam intellectiua, vt dicit philoſop. in libro de animalibus. Leo autem qui iam decem annis genitus eſt, nõ dicitur prior generatione quàm homo, qui hodie generatur, quia eius generatio nullum habet ordinem ad generationem ipſius hominis, niſi ordinem temporis, eo ꝙ in priori tempore fuit: & ideo dicitur prior tempore, non autem generatione. Iſta eſt ſententia Sanc. doctoris, ꝙ prius & poſterius dicuntur per comparationem ad aliquid primum, vnde quã to aliquis eſt propinquius primo, tanto eſt prius. Primum autem tempus fuit in temporis creatione, & iõ quia antiquiora ſunt illi principio propinquiora, dicuntur etiã eſſe priora: ſi tamẽ accipere volumus prius & poſterius in tempore,

per comparationem ad tempus præſens. Diuerſimode inuenitur prioritas in futuris & in pręteritis. Nã in futuris illud eſt prius, ꝙ eſt ꝓpinquius pręſenti, nũc in pręteritis autem econtrario illud eſt prius, quòd magis eſt elongatum a pręſenti nunc.

Deinde cum dicit. (Secundo) ponit ſecundum modum, ſecundum quem illud eſt prius a quo non conuertitur ſub ſiſtendi conſequentia. Hoc modo vnum eſt prius duobus, quia valet iſta conſequentia, duo ſunt, ergo vnum eſt: Sed non conuertitur, vnum eſt, ergo duo ſunt. Quia antecedens poteſt eſſe verum conſequente exiſtente falſo. Nam ſi in vniuerſo eſſet tantum vnum ens: hoc antecedens eſſet verum, vnum eſt, tamen hoc conſequens eſſet falſum, duo ſunt. Iſto modo eſſe ſuperius eſt prius ſuo inferiori. Quia inferius non poteſt exiſtere ſine ſuperiori, quum ſuperius ſit de ratione inferioris. Superius autem pôt eſſe ſine inferiori. Non enim ſequitur ſi animal eſt, ꝙ homo ſit.

Contra iſtum modum arguitur primo, animal eſt prius generatione quàm homo, vt prædictũ eſt, ergo non eſt prius, nam cõſequentia tenet, quia iſti modi prioritatis ſunt diſtincti.

Secundo id, ꝙ eſt principaliter intentum a natura, eſt prius natura, ſed homo eſt principalius intentionem a natura quam animal, cum ſit perfectius, ergo homo eſt prius natura quàm animal, & idem dico de omni inferiori.

Reſpondeo, ad primum dico, quòd prioritas naturæ, & prioritas temporis ſunt vtrique modi diſtincti, non tamen ſic quin poſſit eidem conuenire ſecundum diuerſas conſiderationes. Animal enim eſt prius homine generatione, quia prius generatur animal, quam homo, & generatio animalis habet ordinem ad generationem hominis, quia in materia introducitur anima ſenſitiua; quæ conſtituit animal, ut ſit via ad animam rationalem, qua conſtituitur homo, vt ſic quodam ordine procedatur de imperfecto ad perfectum, dicitur autem animal prius natura quàm homo, quia in rerũ natura poteſt eſſe animal, dato quòd homo non ſit, ſed non econtra. Dico ſecundo, quòd non omne prius natura eſt prius generatione, aut tempore. Conſtat enim, quòd viuere eſt prius natura, quam intelligere, quia nõ poteſt eſſe intelligere niſi ſit viuere, ipſum autem viuere non præſupponit intelligere: & tamen viuere in angelis non eſt prius generatione aut tempore, quàm intelligere, quia in primo inſtanti ſuæ creationis habent intelligere, ſicut & viuere.

Ad ſecundum dico, quòd dupliciter dicitur aliquid prius natura altero, vnò modo, quia non ſequitur ſi ipſum eſt, quòd aliud ſit, & ſic animal eſt prius homine, ſicut declaratum eſt, de quo modo prioritatis naturæ loquitur philoſophus. Alio modo dicitur prius natura id, ad cuius generationem principaliter reſpicit intentio naturæ, & hoc mõ do perfecta ſunt priora imperfectis, & omne inferius ſuo ſuperiori, quia plura ſunt de ratione inferioris quàm ſuperioris. Et ut breuiter concludamus hanc partem, quandocunque ſunt duo, quæ ita ſe habent, ꝙ ad eſſe unius ſequitur eſſe alterius, ſed nõ econtra: id ad cuius eſſe non ſequitur eſſe alterius, dicitur eo prius natura, ſiue ſit totum vniuerſale, ſiue pars integralis, ſiue quodcunque aliud.

Deinde cum dicit. (Tertio) Ponit tertium modum, ſecundum quem dicitur aliquid prius in diſciplinis, ſicut prima principia, vt illud, de quolibet eſt vera affirmatio, vel negatio, & ſimiliter oẽ aliud principiũ eſt prius concluſione. In geometria ſimiliter elemẽta, ideſt principia, ſunt priora concluſionibus, & in grammatica litteræ ſunt priores ſyllabis, & in rhetorica exordium præcedit narrationem. Iſta aũt dr̃ prioritas ordinis, cum in omni prioritate ſit quidam ordo, quum prius, & poſterius dicant relationem; & per conſequens ordinem, quia in iſtis procedimus ordinate a principijs ad concluſiones, & ab

exordio

exordio ad narrationem, & a literis ad ſyllabas.

Deinde cum dicit (amplius.) Ponit quartum modum, ſecundùm quem illa dicuntur priora, quæ ſunt digniora, & nobiliora, ſicut patricij plebeis, & Imperator militibus. Quem quidem modum prioritatis dicit nõ ita proprie dictum ſicut alios.

Deinde cum dicit. (Videtur autem.) Ponit quintum modum, ſecundùm quẽ illud dicitur prius, quòd eſt cauſa alterius, licet vnum eſſe non poſsit alio nõ exiſtente. Iſto modo ſubiectum eſt prius ſua propria paſsione. quia cum paſsio naturaliter, & neceſſario conſequatur principia ſubiecti, impoſsibile eſt ſubiectum eſſe ſine paſsione, aut econtra: ſubiectum tamen eſt cauſa paſsionis, ideo eſt prius ea, non quidem generatione, quia eadem generatione generantur licet ſubiectum generetur per ſe, & paſsio conſequutiuè, ſed eſt prius cauſalitate. Similirer hominem eſſe animal, eſt cauſa veritatis iſtius propoſitionis, homo eſt animal, & non hominem eſſe animal eſt prius veritate illius propoſitionis. Nam ex eo, quòd res eſt, vel non eſt, dicitur oratio vera, vel falſa, ideſt oratio eſt vera, vel falſa, quia ſic res eſt, aut non eſt, ſicut per eam ſignificatur.

Præter iſtos modos prioritatis reperiuntur etiam alij. Ad cuius euidentiam eſt ſciẽdum, quòd de ratione prioris, & poſterioris eſt ordo. Reperitur autem ordo in duratione, & penes hoc ſumitur prioritas temporis. Reperitur etiam ordo in quantitate, nam prima pars lineę eſt ante ſecundam, & penes hoc ſumitur prioritas ſitus. Eſt etiam ordo in exiſtentijs rerum, ſecundũ quòd eſſe vnius præſupponit eſſe alterius, & non ecõtra & ſic dicitur prius natura. Eſt etiam ordo in ſcientijs dupliciter. Vno modo ex parte rei, & ſic illud eſt prius, quòd de ſe eſt magis cognoſcibile. Alio modo quantum ad nos, & ſic illud eſt prius, ꝙ prius cadit in noſtra cognitione. Eſt & ordo in operationibus, & hoc tripliciter. Aliquis enim eſt ordo intentionis, & ſic finis eſt prior his, quæ ſunt ad finẽ. Alius eſt ordo rationis, & ſic idea, quæ eſt in intellectu artificis, eſt prior artificiato, & eſt principiũ eius. Alius eſt ordo executionis, & ſic ea, quæ ſunt ad finem ſunt priora fine. Prius enim fit domus, quàm habitetur, & tamen habitatio eſt finis domus. Simul autem in hac parte philoſo. ponit tres modos ſimultatis. vbi ſciendum eſt, quòd cum tot modis dicitur vnum oppoſitorum, tot modis dicitur reliquum. ſicut prius dicitur quinque modis, aut pluribus, tot modis poteſt etiam dici ſimul. Simultas.n. & prioritas opponuntur, quia eorũ quę ſunt ſimul, vnum nõ eſt altero prius. Philoſo. autem ponit tantum tres modos ſimultatis, qui pertinent ad conſiderationem logicam, vt innuat, quòd non omnes modos prioritatis habet conſiderare logicus, ſed tantum illos qui reſpondent iſtis modis ſimultatis. Nam ex ſecũdo modo prioritatis cognoſcimus, quomodo valeat conſequentia ab inferiori ad ſuum ſuperius, quia ſi inferius eſt, etiam ſuperius eſt, ſed non econtra. Ex quinto modo ſcitur, quomodo valeat conſequentia a ſubiecto ad ſuam propriam paſsionem. Ex primo ſcitur, quomodo valeat a priori ad poſterius, ſecundum tempus, licet prioritas naturæ inter omnes iſtos modos maximè ꝑtineat ad logicum.

Dicit ergo Philo. quòd primo modo dicuntur aliqua ſimul tempore, quia eorum generatio eſt in eodem tempore. Quod poteſt contingere dupliciter. vno modo ſunt aliqua ſimul tempore adęquate, & hæc eſt in illis, quæ ſimul incipiunt, & ſimul deſinũt eſſe. alio modo ſunt ſimul tẽpore in adęquate, quia ſunt in aliqua parte temporis ſimul, & tamen in alio tempore vnum eſt alio nõ exiſtente.

Deinde cum dicit (naturaliter) ponit ſecundum modum ſimultatis: quæ dicitur ſimultas naturæ. & hoc modo ſunt ſimul ea quorum vnum non poteſt eſſe, alio non exiſtente, cum tamen vnum nõ ſit cauſa alterius, ſicut contingit in relatiuis

latiuis, de quibus dictum eſt in capitulo ad aliquid,& ſunt ſimul.

Contra pater & filius ſunt ſimul natura,& tamen pater eſt cauſa filij. ergo aliqua ſunt ſimul natura, quorum vnũ eſt cauſa alterius.

Reſpondeo, pater poteſt accipi dupliciter, vno modo pro illo ſuppoſito, qđ eſt pater: & ſic eſt cauſa filij: nec eſt ſimul natura cum eo, nec vt ſic eſt relatiuum. Alio modo accipitur pro ipſa relatione paternitatis, & ſic non eſt cauſa filiationis, nec prius, ſed ſimul natura, pater enim, vt habet paternitatem, non eſt prior filio, nec cauſa eius: ſed eſt cauſa filij inquantum habet virtutem generatiuam.

Deinde cum dicit (dicuntur autem.) Ponit tertium modum, ſecũdùm quem illa dicuntur ſimul, quę e diuerſo diuidunt aliquid, ſicut rationale, & irrationale, quæ diuidunt animal. ipſum autem genus diuiſum ſemper eſt prius. Vltimo recapitulat, quòd tot modis dicitur ſimul, vt prædictum eſt, & eſt textus clarus, & facilis, alia expoſitione non indigens.

Exponuntur ſpecies motus earum quoque oppoſitiones, cum ſuis quæſtionibus.

MOtus autem] in hac parte philoſophus agit de motu: circa, quod duo principaliter facit. Primo enumerat ſpecies motus. Secundo agit de earum oppoſitione ibi. (Eſt autem ſimpliciter.) Quãtum ad primum dicit, ꝙ ſpecies motus ſunt ſex, ſ. generatio, corruptio, augmẽtum, diminutio, alteratio, & loci mutatio. Circa hanc partem ſciendum eſt, ꝙ motus dupliciter accipitur, vt dicit philoſophus quinto phyſicorum. Vno modo accipitur pro cauſa trãſmutationis, ſiue ſit ſucceſsiua, ſiue inſtantanea: & iſto modo generatio, & corruptio, quæ fiunt in inſtanti, dicuntur motus. Alio modo accipitur ſolum pro ſucceſſiua, & continua mutatione, ſecundùm quem modum neque generatio, neque corruptio ſunt motus, ſed propriè dicũtur mutationes. Notandum eſt ſecundo, quòd ſi motus accipiatur primo modo, ſic non prędicatur vniuoce de omni motu, qa principaliter dicitur de quatuor vltimis ſpeciebus, per poſterius vero dicitur de generatione, & corruptione. Si autem accipitur ſecundo modo, ſic prędicatur vniuoce, nam licet motus localis ſit primus omnium motuum, vt dicit philo. in libro octauo phyſicorum. tamen ſi comparentur ad communem rationem motus, ſic ſuſcipiunt ęqualiter eius prædicationem.

Deinde cum dicit (Alij itaque) ponit horum motuum diſtinctionem dicens, ꝙ omnes iſti ſex motus ab inuicem ſunt diſtincti, quòd ſpecialiter probat de alteratione tali ratione, illa diſtinguuntur, & non ſunt idem, quorum vnum poteſt eſſe alio non exiſtente, ſed alteratio poteſt eſſe ſine augmento: poteſt enim aliquid dealbari, dato quòd non augeatur, & ſimul augeri aliquid poteſt, dato quòd non alteretur, ſicut cõtingit, quando quadrangulo circumponitur gnomon, quia tunc creſcit quadrangulus, non tamen alteratur, eſt enim differentia inter quadratum, & quadrangulum, quia quadratũ eſt figura quatuor ęqualibus lineis contrafacientibus quatuor angulos rectos, quadrangulum vero eſt figura altera parte longior, eo ꝙ conſiſtit ex quatuor lineis, quarum duę ſunt duabus alijs longiores. Gnomon vero eſt quaſi medius quadrangulus cõſtans ex duabus lineis rectis in angulo coniunctis, quòd ſi addatur quadrangulo fit maior quadrangulus. vt patet in hac figura marginali. Dicitur autẽ quadrangulus non eſſe alternus, quia alternatio non eſt niſi ſecundùm qualitates tertię ſpeciei, in qua nõ eſt gnomon.

QVAESTIO,

An augmentum poſſit eſſe ſine alteratione.

Quæritur vtrum augmentum poſſit eſſe

eſſe ſine alteratione,& uidetur,ꝙ non.

Quia quicquid augetur nutritur, ſed nutritio eſſe non poteſt ſine alteratione nutrimenti, vt dicitur in ſecundo de anima, ergo in omni augmento eſt alteratio.

In oppoſitum eſt philoſophus.

RESPONSIO *declaratiua.*

Reſpondeo, in iſta q. faciam duo. Primo declarabitur quomodo iſti motus inter ſe diſtinguantur. Secundo dicitur ad quæſitum. Quantum ad primum prȩmitto quid rationis illorum terminorum. Corruptio enim eſt mutatio de eſſe ad non eſſe. Generatio autem eſt mutatio de non eſſe in eſſe. Eſt autem duplex eſſe, aliquod eſt eſſe ſubſtantiale, & iſtud dicitur eſſe ſimpliciter: aliud eſt eſſe accidentale, & dicitur eſſe ſecundum quid: ſimiliter eſt duplex generatio, & duplex corruptio. qa illa quȩ eſt de eſſe, vel ad eſſe ſub ſubſtãtiale, dr̃ ſimpl̃r corruptio vel generatio, illa vero quȩ eſt ad eſſe accidentale dicitur generatio, vel corruptio ſecundum quid. Philoſophus in hoc loco loquitur de generatione & corruptione ſimpliciter dictis, quia ſi accipiantur ſecundum quid, nõ diſtinguũtur ab alijs motibus. mutatio enim quæ eſt de non eſſe album in eſſe album, eſt generatio ſecundum quid, & tamen eſt alteratio, augmentum eſt præexiſtentis quantitatis additamentum, vnde augeri aliquid, eſt ipſum acquirere maiorem quantitatem quam prius. Diminui vero eſt minorem quantitatem acquirere. Alteratio eſt mutatio de vna qualitate in aliam, ſed ſciendum, ꝙ alteratio eſt duplex, quædam eſt alteratio perfectiua & hoc modo quicunque acquirit aliquam perfectionem, quam prius nõ habebat, dicitur alteratio, ſiue illa perfectio ſit in corpore ſiue in anima, ſicut ſunt ſcientia & virtutes. Alteratio alia eſt corruptiua, ſecundum quam abijcit aliquid ab eo, ꝙ alteratur, & iſta eſt propria alteratio, de qua loquitur philoſophus. Terminatur autem iſte motus alterati͂ois ſolũ ad qualitates tertiȩ ſpeciei, primo, & principaliter, quamuis ſecundario terminari poſsit etiam ad qualitates primæ. Ex hoc enim, quòd aliquis alteratur ſecundum caliditatem, & frigiditatem, quæ ſunt in tertia ſpecie. Contingit etiam ipſum alterari ſecundum ſanitatem & ægritudinem, quȩ ſunt in prima. Moueri autem ſecundum locum eſt loci mutatio, ꝙ contingit dupliciter. Vno modo ex hoc ꝙ aliquid quocunque modo mutat locum aut ſecundum partem, ſicut cum quis mouet digitum, ipſe tamen permanens in eodem loco, vbi prius erat, aut quia occupat maiorem locum quàm ante, licet remaneat in eodem loco vbi erat ante, ſicut arbor quando facta eſt magna occupat maiorem locum, quàm dum eſſet parua. Alio modo mouetur aliquid localiter, eo ꝙ totaliter derelinquat locum, vbi prius erat, & ad alium accedit, ſicut contingit in motu progreſsiuo, & iſte dicitur proprie motus localis. Ex his dȩclaratur diſtinctio motuum. Dicit enim philoſophus in quinto Phyſicorum, ꝙ omnis motus hēt ſpeciem, & diſtinctionem a termino ad quem. Ex quo accipitur iſta propoſitio, omnes illi motus ſunt ſpecie diſtincti, qui ſunt ad terminos ſpecifice diſtinctos: ſed cȩteri motus ſunt huiuſmodi. Nam generatio terminatur ad eſſe ſubſtantiale, corruptio ad non eſſe; augmentum & diminutio ad quantitatem. Alteratio ad qualitatem: & motus localis ad vbi. ergo iſti motus ſpecie diſtinguuntur: & ſic patet primum.

RESPONSIO *Ad quæſitum.*

Ad euidentiã ſecundi cõſiderandum eſt, ꝙ augeri eſt maiorē quantitatem acquirere, ꝙ dupliciter contingit Aliqñ .n. aliquid augetur per ſolam additionē quanti ad quantum, ſicut quando lineæ additur linea: vt patet in exemplo phil:

& cum

& cū lignis adduntur ligna,& hoc dr̄ augmentum improprie tamen,ſed non dr̄ motus augmenti,vt ſupra etiā diximus. Alio modo aliquid augetur, quia idem numero exiſtēs acquirit maiorem quātitatem, quàm habebat prius, & etiam quælibet pars eius augetur per ſe, ita quòd talis motus principaliter terminatur ad quantitatem, & iſte dicitur proprie motus augmenti, nec poteſt eſſe niſi in rebus viuentibus, vt ſunt plantę, & animalia, non poteſt aū: fieri tale augmentum niſi per ſumptionem cibi, & ex hoc quòd nutrimentum tranſit in ſubſtantia nutritiua, quòd eſſe nō poteſt niſi nutrimentum prius alteretur p calorem,& digeratur. Et ideo concedo vt argumentum concludit, quòd motus augmenti eſſe non poteſt ſine præcedenti alteratione: licet augmentum largo modo dictum,de quo ipſe exemplificat, ſine alteratione poſsit eſſe: ſeparatur tamen ſemper motus augmenti ab alteratione, quia ſunt ad diuerſos terminos per ſe.

Deinde cum dicit. (Eſt autem ſimpliciter.) Agit de contrarietate motuum aſsignando motui duplex contrarium. Nam motui opponitur quies, & etiam alius motus. Ad cuius euidētiam eſt ſciēdum,quòd quies non poteſt proprie dici contrarium: quia vt ſupradictū fuit, de ratione cōtrarij eſt, ꝙ aliquid ponat, quies autem nihil ponit: ſed dicit negationē motus in ſubiecto apto nato moueri. Accipit ergo Philoſophus contrarium pro priuatione,dicens quòd quies opponitur motui contrarię,ideſt priuatiuè,quę ſit autem illa quies,quæ priuatiuè opponitur motui,dubium eſt. Aliqui enim dicunt,quòd motui ad albedinem opponitur quies in ipſa albedine. Alij dicunt quòd ei opponitur quies in nigredine, quod puto magis eſſe verū. Conſtat enim quòd nullus habitus eſt via,nec terminatur ad ſuam priuationē, ſed motus ad albedinem eſt via ad quietem in albedine: ergo talis quies non opponitur ei. quilibet enim motus terminatur ad duo, ſcilicet ad formā, quæ per motum acquiritur,& ad quietem in tali forma. opponitur autem quies in albedine,quieti in nigredine oppoſitione contraria, ſicut enim ſe habet motus ad formas contrarias terminati, ita ſe habent etiam priuationes motuum, ſed motus qui eſt ad albedinem contrariatur motui ad nigredinem. ergo quies in albedine cōtrariatur qeti in nigredine.

Dico tamen quòd iſta non eſt perfecta contrarietas,quia tales quietes nihil ponunt. Poſſet fortè dici, quòd eſt perfecta cōtrarietas, & ꝙ quies opponitur contrarię motui, quia quies aliquid ponit. Nam quieſcere in albedine eſt ſubiectum habere albedinem, vnde quies in albedine eſt eſſe albedinis cum negatione remotionis ipſius albedinis: nec eſſet inconueniens quietem contrarij motui, & quieti, quia idem poteſt eſſe contrarium duobus, ſecundùm diuerſas conſiderationes: vt dicit S. Doc. quinto phyſicorum.

Deinde cum dicit (His quæ) declarat aliud,quod opponitur motui cōtrariæ. quia non ſolum quies motus contrariatur motui,vt generationi corruptio, augmentationi diminutio,motui ſurſū, motus deorſum.

Deinde cum dicit. (Reliquo vero.) Remouet vnum dubium.Dubitari enim poteſt quid opponatur alterationi, ad qđ reſpōdet quòd ei opponitur quies, & etiam motus in contrariam qualitatem, ſicut dealbationi opponitur denigratio,quæ eſt motus ad nigredinem.

Exponit ſeptem modos, quibus dicitur habere.

HAbere autem.] Iſtud eſt vltimum capitulum, in quo Philoſophus ponit ſeptem modos habendi, quia omnes facillimi ſunt præter tertium, de quo erit ſpecialis tractatus loco ſuo. Primus modus eſt, quo quis habet aliquam qualitatem. Secūdus eſt quo quis habet quātitatem, & per hos duos modos innuitur modus habendi quæcunque alia genera

nera

nera, vt relationem, actionem, paſsionem, & huiuſmodi. Tertius eſt, quo quis habet veſtimentum, & ea quæ circa corpus, aut circa partes corporis ſunt. ſicut dicitur quis habere anulum, calciamentum, biretum, & iſte modus habendi facit vltimum prædicamentum, quòd dicitur habitus. Quartus modus eſt, quo quis habet partes ſuas integrales, ſicut homo habet manus, & pedes. Quintus modus eſt, quo continens habet contẽtum, ſicut lagena vinum, & horreum grana frumenti. Sextus modus eſt, quo quis dicitur habere poſſeſsionem, vt agros, domum, torcular. Septimus eſt, quo quis dicitur habere vxorem, & hic modus improprius eſt: quia non dicitur quis habere vxorem, niſi eo, quòd habitant ſimul vir, & vxor. Vltimo dicit poſſe fortè reperiri alios modos, ſed iſti ſunt magis communes. Aliqui dicunt iſtos modos eſſe octo, & diſtinguunt tertium in duos dicentes, aliud eſſe habere aliquid circa totũ corpus, vt veſtimentum: & aliud eſſe habere circa partes corporis ſolum, vt anulum.

Et eſt ſic finis prædicamẽtorum Ariſtotelis ad laudem eius, qui extra omne prædicamentum eſt omnium cauſa, Deus æternus, & per omnia ſecula benedictus, cui referamus laudes & nunc, & in perpetuum Amen.

Finis ſubtilis, & breuis Expoſitionis Magiſtri Pauli Soncinatis in Iſagogen Porphyrij, & Ariſtotelis Prædicamenta.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google